

שערי תורה

קובץ רבני חדשי

כולל שו"ת וחדושים ובאורים בהלכה ובאגדה

סאה גאוני וגדולי דורנו שלישי

טבר ע"י הגאון מרן יצחק הכהן פיינענבוים וצ"ל
ראב"ק ווארשא

יו"ל תחת בקורת ועד ת"ח

(המשתדל: יעקב שלמה הכהן פיינענבוים)
ע"י בניו: (הסו"ב: ישראל איסר הכהן פיינענבוים)

המחיר לשנת:

- בארצו 3 רוב.
- כח"ל: באשכנז 7 מארק.
- באוסטריא 8 קרעצן.
- באנגליא 8 שיללינג.
- ובאמריקא 1 1/2 דולר.
- ולפי הערך לחצי ולרבע שנה.
- מחיר קונטרס אחד 30 ק'.

מחיר מודעות:

- מציני התורה והיהדות
- בעד שורה קטנה באותיות פשוט
- 16 קא"פ.
- המחיר יקבל גם במקומות
- בידואר.
- מודעות למקנות עונות
- מתקבלות חנם.

חוברת א (חלק ח). ווארשא, תשרי (תרע"ד). № 1. (Сентябрь, 1913).

האדריסה להמכרת

И. ФАЙГЕНБАУМЪ, Варшава, Мурановская 4.
J. FEIGENBAUM, Warschau, Muranowska 4.

אל המחזיקים הקונטרס הזה הוא קונטרס הראשון ח"ל מהספר "שערי תורה" חלק שמיני, והננו סוברים
בזה לכל החותמים לבוא לנו לעזרה בעבודתנו הקדושה וישלחו נא ע"פ ארעמא של
המכרת איש איש המגיע ממנו יובא שכ"ה.
הסו"ב: בני כבוד הרב הגאון מוהרי"ה הכהן פיינענבוים וצ"ל.

שמות רבני בד"צ דערות ישראל בווארשא. לפי מחלקות רבעי העיר.

1 הרב ר' דובער קופיעץ נ"י	2 הרב ר' חיים יהושע נומשלסער נ"י (באניארשין 4).
3 הרב ר' אברהם זיבענבערג נ"י (קארמליצקא 13).	4 הרב ר' יהודה סנ"ל נ"י (אראנצישקאנער 24).
5 הרב ר' שלמה דוד כהנא נ"י (נענשא 17).	6 הרב ר' יצחק ראזמארין נ"י (שווארדא 31).
7 הרב ר' פתחי הארענבלאס נ"י (שווארדא 24).	8 הרב ר' אברהם צבי פערלמוטער נ"י (שווארדא 10).
9 הרב ר' חיים לוי יודקאווסקי נ"י (גראניטשע 11).	10 הרב ר' מנחם שכנא ריטשוואל נ"י (גנוינא 1).
11	12 הרב ר' מרדכי קלענפיש נ"י (ויסנא 4).
13 הרב ר' חיים פאזנער נ"י (ווסטולנא 20).	14 הרב ר' יהושע מיימון נ"י (ברוקאווא 30).
15 הרב ר' יהושע מיימון נ"י (ברוקאווא 30).	— הרב ר' אהרן שיינגראס נ"י (דיוקא 35).

בווארשא

יכולים לפנות בכל עניני השע"ת סבדר לבית המכרת גם
הרב מ' מרדכי שמואל הלוי נומשלסער נ"י חתן
הרב הגאון המיסר וצ"ל.

להרבנים וחותמי השע"ת

הדורשים ספרי קיבוץ יהודה על טריפות עצמות

סבדר בסדר נכון ויפה כפנים כל הדיונים מהשוע עד אחרון שבאחרונים
כמו הרע"ת ודרכי חשוכה ומנח"י ועוד. וביאור רחב בקיר כל הדיעות וכמה
העזות חדשות סגדולי וגאוני וסגנו שלישי"א, הורדתי מחירו לסך 50 קא"פ
עם המשלוח ובאחריות 75 ק"פ, וע"י נ"י 85 ק"פ. המחיר יתקבל גם במקומות
הבידואר, וע"י ספרים לא יהולף, הספר אפשר להשיג גם במכרת השע"ת.
יהודה בהרב מ' יעקב כ"ז לעמ"ל ו"ל מ"צ דיקס לאדוני.
הערה: להסר מכשול אודיע כי בזה ע' בהקיצור סימן ג"ה מ"ו סעיף ג"ה
נפל שם טעות הדפוס במקום אמור צ"ל בשר.

ספר מיטב הגיון.

כולל מיטב הגיוני היהדות שהרה
והנה הרב הגאון הצדיק, החכם
הכולל מוהרי"ם שמשון בן רפאל
הירש מספרים עם הרכב ביאורים
סא"רים כספיים במקומות
ובמדרשות, ערוכים כסוב מעם
ודעת. — מחירו 1 רוב"כ —

Зелику Левенбергу,
Тальсень, Кур. губ.

מציון תצא תורה.

יצא לאור בעה"ק ירושלים ת"ז ס' אוריין תליתאי
כולל חידושים ובאורים ישירים בבסח שיטות הש"ס ומלפוליס
מסתכרים בענינים שונים וסגנון הש"ס, מחובר בבקיאות
רב וידיעות שונות, ונס הדון נפלא על ש"ס משנה,
הם בעיקר בחזון ספר לתלמיד הישיבות המפורסמים יאורן
של מלפול עם הסברה הישרה, לפנות ע"פי בחובת (אריעסא)
הרב הגאון רב זרח עפשטיין בירושלים בעד המחבר,
Rabb. Sorach Epstein, Jerusalem, (Palestina).

מבשר טוב!

נשלם ונגמר בדפוס

ספר שו"ת **אבני נזר** יו"ד חלק א'

מכ"כ רבנו הקדוש ושכבה"נ מרן אברהם וצוקלה"ה
יו"ע מאכש"ב.

דבר לשואלים.

לרבים המבקשים דקנות חיבורי כבוד אמורי הגאון המפורסם שלישי"א שה' אבדיק לזכרונך ובעת בווארשא אודיעם אני בזה מקום מוצאם ומחירם.
ס' חסדי יהונתן (כתי"ק רמ"ו מפראג ו"ל עם תוספות חידושים מכאמ"ר הגה"ג שלישי"א) מחיר 50 קאס, אצל רמ"ו לעזו מיל"א 2.

ס' נבורת יהונתן מהג"ל עם תוספות וחידושים 40 ק' אצל ר"מ ריווען
ס' דעת יהונתן 10 : : : : : 10
ס' ברכת יהונתן 10 : : : : : 10

ס' מרום הר"ם (הספר גדול על כ"ק אדמו"ר הגה"ק וצ"ה מנאסטנין עם ח"י תורה מאת וסוקנינו הה"ק רמ"ו משרענצק ו"ל 16 ק' אצל הג"ל גליון הגה"ת בהכ"כ כל גליון כבוד 10 קאס אצל אמ"ר שלישי"א.
ס' שו"ת יו"ד יעקב 1 רוי"ב

ס' שברי לוחות מוקניו ר' יחיאל מכלל הקדוש מנעמ"ר ה"ד ו"ע עם הערות וח"י מאבי אבי הגאון שלישי"א אבדיק שע"ס.
— מחיר 40 ק' — אצל אמ"ר שלישי"א המ"ל, לר"ם ולר"בנים בולד הרבה.
ס' ירח למועדים, וכו"כ מיעקב וס' אמת ליעקב למכור בולם, וכל הוצא להדפיס מהד"י יפנה ע"ס הכתובת ולמטה וישנ

עוד שני חלקים כתי"ב ל"בן המצרים ול"מים נוראים שלא נדפסו בתוצאה הא' בן אולי ימצא מי שילצה להדפיס חבורי אמ"ר הגה"ג שלישי"א שהם בכתובים עוד ומסוררים לדפוס יפנה נא ע"ס הכתובת ולמטה והם אלו:

(א) חבור יקר על יו"ד ח"א, מהותו: השו"ע כתבניו עם כל חלקי הסברות וכל הדינים שנתחדשו אחר חתי' השו"ע סכומים במנים, ומסבוכ באור רחב (כתבנית ס' ארצות החיים מהגאון מלבי"ם ו"ל) ורצון לזה פתחי תשובה חדש, ויש ע"ס הסכמות מאוניס גדולים גוי"ע ו"ע וס"ח הגה"ק מנאסטנין וצ"ה והגה"צ מקאליש ומבירסק וצ"ה.

(ב) ביאור גדול על התר"בא בפירוש פשוט ועמוק במשך אחר.
(ג) חבור נפלא מיוחד במינו, ויני סדר כל חלקי המדרש שבתי"ך, משנה, גמרא בבלי, ירושלמי פוסקים ורא"ה מכלל כל לסוד ולסוד בפירוט ובחובס טעם ומקור פירושיו וחובות ואותיות וסדר המסורה והמסכים ונקודות וצורת האותיות ועוד. ע"ס התלמוד וראשונים ואחרונים והוא ס' השו"ב לכל, ויכונים להדפיסו להל"ק.
(ד) דרושים בהגדה כולל ג' חלקים (א) על פירוש התורה גוי"ב (ב) דרושים ארובים למודע השנה (ג) דרושים כוללים ארובים לכל עת.
(ה) כתי"ק מוקניו ר' יחיאל מכלל הקדוש מנעמ"ר ה"ד שנהג על קה"ש בשנת ת"ח והוא הגהות והוספת דינים לס' או"ה הארוך.
העזרי יהושע העשיל דוד אבדיק פשיטת בגאון המחבר שלישי"א.
Barmata, Halevka 15. Pass. H. 3. Toldadim.
Rab. J. S. Goldschlak, Warschau, Nalewki 15.

אל המחרים והמו"לים

הגני לחודע בשער בת רבים כי **בית דפוס חדש עברי**, פתחתי בקו"ה ס' 11 אר"ש א ותחתיו חדשות ויפות שונות למינוח, הן אותיות והדור הוא בכל מיני הדור ויופי, אותיות חדשות ויפות שונות למינוח, הן אותיות רש"י הן מרובעות הן אותיות של חז"ן לר"ק גדולות וקטנות, וכל ספר ספר או אוי"ל אגוד אשר יפנה אלי באיוו הדפסה שתהיה, כמות אני כי יפיק רצון ממני על צד היותר טוב ויותר נעלה, והכל במחיר ממוצע ובמקח השוה.
נס מרחוק ויכל כל מחבר לפנות אלי במכתבו ולשלוח חבורי לדפוס ע"י הפאסט ולשכון בסח במקום שמכנו ולא יצטרך לנסוע בעצמו למקום הדפוס ולהרבות בתוצאות הדך, כי הגהת הספר תהיה זכה וברורה.
ברנשי כבוד:
אברהם יצחק האלמער.
יו"רשא, ניוואליפיע 29.
A. И. ГАЛЪТЪРЪ, Варшава, Новонилье 29. — Тел. 257, 17.

!!! נחזק לרבים !!!

ר"ש אה הכסר, ר"ב מברא"ה הא רב וסוד אה כל ההלכות וסוד הכרית החדש, הסדר הקדושים וניקור הגדה ע"י הגהות (פאשטאנאט) על כל חלקי הלכה, המציאות ביוזם חזק השורה את גבול ההלכה, הקדושים והגהות שצוינום נק"ל, וכל אלה הספר כתבניות ומקראותם כצבען השבעי, שני"ו יסר כל אדם היודע ספר במשך וס' קצת את משנת הנק"ל סוף חז"נים והגהות הלכיים והקדושים על הקרב בין וכלה, עם הגהות שדר (פאשטאנאט) ההגהות והסדר (פאשטאנאט) והגהות הלכה והגהות שישות, שהוא מבין רב תועלת להארכים המהמרים לדפוס, וכתבית הלכה והגהות שישות, שהוא מבין רב תועלת וקצת בריא דפוסא י"ל, וכל הספר, מלכו העדויות הגדולות לרבים מחורים כלשון ודפוסא זהה וסודת, סודי הספר עם הגהות סודי 1 ר' פאשטא 15 ק'.
כתב המחבר: 6. קצ. Barmata, Halevka, Pass. H. 3. Toldadim.
Rab. J. S. Goldschlak, Warschau, Nalewki 15.

כל הקודם וזה.

הספר חזק המשו"ש סאת אדמו"ר אורי ישראל, הגאון החסיד והעניו רבי ישראל ליפקין (הסכנה ר' ישראל סאלאנטער) וצוק"ל, ומאת אבי אדמו"ר רבן של ישראל הגאון אביד דק"ק בארדינגען ומעל"ו בעה"ס הגהות בן ארי" (בש"ס החדשים מוילנא) רבי זאב וואלף וצוק"ל, ומאת בן אדמו"ר אבי ישראל הרב הגדול סוכתר במעלות ומדות אבדיק יאנאווע, קרא"ז ופראשניץ רבי יצחק ליפקין סאלאנטער וצוק"ל, שווא לאור בשנת תרס"ד בירושלים ת"ב בהוצאות אלמנת השלישי בקודש, ונדפסו בכתחילה רק שש סמות אכסס"י ונמצאים ח"י הנ"ל עוד בספר אכסס"י, וזאת כל הרוצה להתחמם לאורן של רבותינו מאורן של ישראל ויכל להשיג אצל המ"ל בהקדם משלוח המחיר 2 ר', לרכוש ומשמשים בקודש 1 רוי"ב עם המשלוח, וכל הקודם וזה,
Frau S. Lipkin Salanter, Jerusalem (Palestina).
מכאן מודעת למיולי"ס וסו"ס שוכות החדשה עוסד למכירה.

שאלות ותשובות

סימן א

בענין מה קונצק.

נידון דברים הכשרים והפסולים לסיכוך יש דברים שהם מסובכים ולא נחברו בהפוסקים ע"כ אמרתי לבאדם:

דהנה קשיא לי עובד בהא דקיי"ל דאין מסבכין באוכלין שקיבלו חז"ל דהוא רק מומחם דבר המקבל טומאה אי"כ מדוע גם כלא הוכשרו פסולין לסיכוך כדמוכח מהמ"ע ע"י קרבן נתנאל בזהו ז"ל ובגליון הגרעק"א ז"ל פ"ח דהלכות והוא תמוה מאד הרי לענין חולץ בפני הטומאה חשבינן אוכלין שלא הוכשרו לאוכלין טהורין שאין מק"ט וחולצין: לומר דהם הטעם כיון שנטמאו גוף

ואין האוכלין ומש"ה אין חולצין משא"כ בסך כל שאפשר לקבל טומאה אם יוכשרו מיקרי דבר המק"ט דבר גורם תורה ולא גורן ויקב עלמו אף שריך הכשר. דז"ל דהרי חזינן בכלים אם מומחים מחשבה מסבכין בהם כמבואר במשנה סוכה (י"ט ע"ב) במחללת של קים שאם עשאו לסיכוך מסבכין בה אף דאם יחזור ויחשב לשיכבה יקבל טומאה וכ"ה בש"ס סוכה (דף י"ד) גבי ידות הרי דכ"ז שאין מקבלין טומאה ממש כשר גם לענין סכך ולמה בלא הוכשרו דהוא יותר מחשבה פסול לסכך מה"מ וגם חזינן דגם באוכלין שסתמיהו עומדין לבהמה ומקבלין טומאה כשחושב לאכילת אדם ומ"מ מסבכין בהם ולא מיקריין רחויין לק"ט ואף דבש"ס זבחים (ל"ד) מחשב הש"ס ראוי לקבל טומאה דבר שמועיל בו מחשבה לעשותו כלי היינו דשם הקפידא הוא רק שיהי' עליו שם בגד אז אמרינן דכל שיהי' בגד ע"י מחשבתו חשיב גם עתה בגד ומטעם זה כתבו התוס' ככ"ד דלענין שבת כל דחזי ע"י יחוד מטלטלין אותה. אבל לענין ראוי לקבל טומאה חזינן דגם הסרון מחשבה מועיל לחשבו לאינו ראוי לק"ט ולמה גבי חסרון הכשר מיקרי מקבל טומאה:

והנה ע"ז לצד אפשר לתרץ ולומר דהרי ראוי באמת לקבל טומאה אפילו בלי הכשר מחשבה של משיינות הוב דמטמאין מה"מ בלי הכשר כמבואר במשנה דריש מכשירין וע"י היטב בהגרי"א ז"ל שם. ובהו כ"ט מודים דאילו ממסקין טמאים הרי יש מחלוקת אי משקין טמאים מטמאין אחרים. אבל משקין טמאים של משיינות לכ"ט מטמאין בלא הכשר ובלא מחשבה ור"ן כלל:

אבר עדיין תמוה מאד הא אן קיי"ל לעיקר כשיטת התוס' ורוב הקדמונים דבפחות

(ור"ח תשרי התרע"ד)

מכביה אוכלין אינו מקבל טומאה מה"מ והרי הגורן עלמו דהיינו שיצילים אינן כביה ולמה יהי' הגורן עלמו פסול וצ"ע דהרי גם הכשר אינו מקבל פחות מכביה כמבואר בתוס' פסחים (דף ל"ג) ולפי הסוגי' שם מוכח דאפילו מדרבנן אינו מקבל הכשר ע"י מהרש"א ולא כתוס' דרימה וא"כ למה יהיו שיצילים עלמם פסולין לסיכוך הרי אינן מקבלין לא הכשר ולא טומאה ובשלמא בהא דמכבדות של תמרים בסוכה (דף י"ג) אף דכותבת הוא פחות מכביה ז"ל דהם שפיר הוי כביה דהמכבדות מדרך כל התמרים לכביה כמבואר בחולין (דף ק"ט) בקילחא ע"י"ש ולכך שפיר א"כ אוכל מרובה פסול אבל שיצילים למה יהיו פסולין והרי אין בכל השיבולת כביה אוכלין:

עוד הקשו בתוס' והרי תמיד אין אוכלין מקבלין טומאה כל שמשכך בהם דהרי קיי"ל ביה שסבכו בורעים טיהרו ומה שתיירו מטעם חשבה ולא מן העשוי תמוה מאד הרי אן קיי"ל ככ"ד דכל שנטעם בבי"א אינו פסול כדאמרינן בכלי שרה דמקדשין ומתקדשין כאלה וט"י בתוס' שבוטח (ט"ו) לגבי אין מנחה בצמה. וגם מתקנת מריש גופי' מוכח דל"ש בזה משום תולמיה"ע כיון שנטעם בבי"א ובפרט כיון דנתקשר ממילא בלי שום מעשה ל"ש תולמיה"ע ואף שבתוס' יש עוד תירושים אבל אן חזינן דהתוס' בחולין (קכ"ט) תפסי בפשיטות דגם בסך אמרינן דפקע טומאתו אף שעומד לסחור מ"מ המזהה עושה אותה קבע כדאמרינן גבי תקנת מריש:

עוד קשה על תירוצ התוס' ה"ל משום תולמיה"ע ז"ל למה יפסלו שברי כלים לסכך בהן והרי בפסול דרבנן לא אמרינן תולמיה"ע כמבואר בעיר וש"ע גבי מביה ואין לומר דכל קשיית התוס' לא הי' שיהי' כשר לגמרי כיון דאף אם נאמר דנטהרו הזרעים אבל מ"מ כבד קיבלו טומאה טעם אחת והוי כמו שברי כלים אף קשיית התוס' הי' רק שיהי' כשר מה"מ. אבל ז"ל דודאי קשייתם הי' שיהי' כשר לגמרי אפי' מדרבנן דהרי ל"ש בזה הגזירה שגזרו בשברי כלים שחא יסכך בהם קודם שנשחברו לגמרי כמש"כ הרמב"ם. וצ"ב שסיככו בורעים ל"ש לומר כן:

עוד ק"ט לשיטת התוס' דפסול אוכלין וכלים הוא רק משום תולמיה"ע אי"כ יהי' ע"ה לסכך כל הסוכה באוכלין ובכלים ומהי' כשרה דהרי קיי"ל בסך דמתלם כשר מתלם פסול כשרה כל הסוכה ואף הפסול מלדרך ללינתה מרובה כמבואר בריטב"א במשנה דהמקרה פוכתו כשפורין אי"כ כיון דגם הפסול נעשה כשר ממילא טוב אם ינטל סכך הכשר טוב יתקשר אם יתן בחקומו אוכל

אוכל או כלים ויהי עדיין מחלה כשר ומחלה פסול וכשר ויהי כל הסוכה חסוכה באוכלין וכלים והסוכה מהי כשרה כיון דהסכך הפסול הוא בעלם סכך כשר וכל פסולו הוא רק מחמת שנעשה בפסול וכל שהי מקודם מחלה סכך כשר הרי גם האוכלין והכלים נעשו בכשרות ואפיר אם ינטל הסכך כשר יוכל ליתן במקומו אוכלין ויהי עדיין מחלה כשר ומחלה פסול:

עוד קשה למה יועיל ידות אוכלין בסמן הלא כיון שקבלו טומאה פעם אחת איפסלי לעולם כבלאי כלים וראיתי שכבר הרגישו בזה האחרונים: **אשר** ע"כ נראה לפענ"ד הא דאוכלין שלא הוכשרו וגם באין בכ"א כביצה מיקריין דבר המקיט הוא מטעם כיון שעומדין לאפותן היינו מהגורן לעשות פת ועומד להיות מוכשר והיקב עומד לעלור ולהוליא ממנו יין שמקיט וכל העומד ומוזמן להיות מוכשר לקיט ככה"ג פסלה רחמנא לסכך בו ועי' בלח"מ פ"ח ממעשה הקרבנות שכתב בשיטת הרמב"ם שם דכל העומד שיהי ראוי לקיט מיקרי גם עכשיו ראוי לקיט אף בחסרון מבשה עיי"ש וכלן גלי רחמנא בהדי' דזה מיקרי דבר המקיט נמלא דכל האוכלין שיש בהן כביצה או בקלה שלהן מזורף פירות כביצה מיקרי ראוי לקיט מחמת שראויין לקיט ממשיניות הוב ובש"בליס שאין בהם כביצה מ"מ הרי עומדין הן שיוכשרו בעת עשיית פת מהם שעומדין לכך:

ואין להקשות ע"ז מדוע חלים זכרים כשרים לסיכוך אף דעומדין לקבל טומאה ע"י שינתנו בתלים נקבות וכמו שהקשה הה"מ שיהיו פסולין מדרבנן מחמת זה ולפי"מ שכתבנו יהיו גם פסולין מה"מ. וז"ל דקפידת רחמנא הוא רק אם הוא עומד ליעשות ראוי לקבל טומאה בפ"ע אבל מה שעומד לקבל טומאה בזירוף חלים נקבות ובפ"ע לעולם לא יהיו ראויין זה לא מיקרי ראוי לקבל טומאה וכן לשיטת הראב"ד באיני פשתן מחמת דעומדים להגתן בכרים ופסחות ואפ"ה כתב הראב"ד שהוא רק מדרבנן היינו ג"כ כיון דהפשתן בפ"ע אינו ראוי לקבלת טומאה. ואף דשיטת התוס' דטעם איני פשתן דפסולין לסיכוך הוא מחמת שקרובים לעשות מהם מטווה ומשמע דכוונתם דעומדין לכך ואפ"ה כתבו שהוא רק פסול דרבנן לקימ חזק דהמעין בש"ג שם בשם רי"ז יראה דסובר באמת שהוא פסול תורה וגם בפניי כתב דאיני פשתן פסולין מה"מ. אך אף מחוס' אין ראוי דהרי לא כתבו הלשון שעומדין לכך רק שקרובים לטומאה ולכמה שיטות קבלת טומאה נ"עים אינו פסול מה"מ בסכך אבל לעולם כל שעומד שיהי ראוי לקבל טומאה פסול מה"מ והא דמחללת כל

שעשעה לסיכוך כשר אף דיכול לחשוב עליו למדרס ע"י מג"א סקכ"א היינו דמה שבידו לחזור ממחשבתו ולהיות נמלך לא מיקרי עומד לכך כמובן: **ומעתה** משה"ק בתוס' הרי ניעהרו האוכלין והכלים ע"י הסיכוך לקימ דקפידת רחמנא ה"י רק א"כ בפ"ע פסולים ועומדין שיהיו ראויין לקיט אבל לא בזה שנטשו טפלין להבית אבל כשרינן עליהם בפ"ע בעלם פסולים הם:

ומה"מ ברור בעיני בזה דמבואר בש"ס דידות אוכלין פסולין לסיכוך. פסול זה לאו מה"מ הוא אלא מדרבנן דהרי התורה אמרה לסכך בפסולת גורן ויקב אף בעור שהשיבלין מחובדין בזה אם הפסולת מרובה כשר אף דהידות ג"כ מקבלין טומאה וא"ך סתמה התורה בזה. אך פשוט דלא קפדה רחמנא רק בדבר שמקיט מחמת טלמו לא מה שראוי לקיט מחמת גרמת האוכל רק דבן פסלו גם בזה כיון דמ"מ מקיט ולכך בבסמן שפיר כשרים ולא דמי לבלאי כלים כיון שגם מקודם לא היו פסולין מה"מ. והיו כגזירה לגזירה. ונחידות בעיני שלא מלאחי דין ידות שפסולין לסכך לא ברמב"ם ולא בסמ"ג ולא ביראים:

וגם חזק מה שלדעתנו ידות אוכלין פסולין לסיכוך רק מדרבנן ג"כ לקימ מה דנכשרים בבסמן כיון דפסולין אינו מזד עלמן רק מכה האוכל ע"כ כל שנפדר מהאוכל חוזרין ונכשרים כיון דבגופן מעולם לא היו פסולין וע"כ גם להיפוך דכל שהי פסול בגופן אף שנטהרו ע"י הסיכוך אפ"ה עדיין נשארו בפסולין כיון דבפ"ע עדיין פסולין הם רק עכשיו נהבטלו להבית וזוהי קפדה רחמנא דכל שבפ"ע ראוי לקיט פסול לסיכוך. ומירון הג' שבתוס' דהנחת הסכך על הסוכה לא חשיב שינוי מעשה קיט דהרי כתבו התוס' בשבת (ג"ח סוף ע"א) דכל שנאשר בהנאה חשיב שינוי מעשה והרי ע"י הסכך אסורין מה"מ בהנאה וא"כ למה יהי פסול הרי אם נימא דכשר יהי חשיב שינוי מעשה מכה האיסור הנאה. ולמ"ש א"ש הכל ועי' בספרי חלקת יואב חגיגה ס"ג ג' ע"ש"ה אבל כעת נראה בעיני יומר מה שכתבתי פה:

דיוצא ממה שכתבתי בזה דק"ל דמחללת קטנה דסתמה לשכיבה דאין מסכסין בה אף שעכשיו נסתרה דעתו שיהי לסיכוך אפ"ה פסול לאו מטעם פסול דרבנן כבלאי כלים רק מה"מ פסול כיון דבפ"ע מקיט וכיון שאם יסלקן מהסוכה יהיו עומדים לשכיבה ע"כ פסול מה"מ אלא א"כ עשאה מחללה לסכך או שלקחו לסכך ומעולם לא היו עומדים לקבל טומאה והמעין בלבוש המובא ב"ט סק"כ מבואר ג"כ דחלו רק אם עומדים להיות ראויין לקבל טומאה פסולין מה"מ

לא מהני כשהסיר הפיסול משום תולמיה אבל היכא דעבר על כל תוסף כי עבדינהו לא מיקרי מנשה כלל וכשהסיר הפיסול מיקרי השמאל מנשה להכשיר הנשאר ע"ש:

ויש לי מקום עיון דלפי המבואר דכל שנעשה האיגוד בפסול שהיה מין אחד פסול ע"י תוספת דבר בו הפוסלו אף אם תיקון אח"כ והסיר התוספת הפוסלו מ"מ פסול האיגוד הראשון משום תולמיה עד שיחזור ויחסרו ויאלגדו. והנה ק"ל דס"ת שיש בה יחור אוח אחת היא פסולה והיא כחומש מן החומשין כח"ש הרמב"ם בה' ס"ת והיא פסולה למנות קה"ת וכן אין ויאלגד בה י"ח מ"ע של כתיבת ס"ת ועיון ר"ן פ"ב דמגילה. ואם נדר אוח היהר כשר. וידוע דבס"ת לריבין כל היריעות הפירה ואם לא חפרן פסולה ועיון מנ"א בסיומן ל"ט בשם ש"ת מהר"ם לובלין דפסול בנחפר ע"י נוי או אשה כיון דתפירתה הלא"מ ועמ"ש בספרי ש"ת דכ"י יעקב סימן ד' ועיון בכ"י יונה סימן רע"ח שכתב דהלא"מ כך הייתה דבעינן שיהיו כל אורך היריעות תפורין ולא משום חיבור לבד אח"י לן יע"ש"ב. ולפי' בס"ת שנחל אחר תפירות היריעות איוו יחור אוח ביריעה דמנשים בכל יום כשנחל כן נוררין אוח הימירה וכשר. והרי כשחפר כל יריעות הס"ת בעור שה"י בה אוח היחור הרי נתפרה הס"ת בפסול כלולב הנאגד עם ההדס הפסול ע"י ענבים שבה. וכשהסיר מהס"ת האוח הימירה ה"ז כמו בהסיר הענבים מן ההדס דפסול באיגוד הראשון משום תולמיה יען שהאיגוד הוא מהכשר הלולב ומיניו שנחכשו למלוא רק ע"י האיגוד ביחד ופסול עד שיחסור האיגוד הראשון ויאגדנס מחדש וא"י אמרינן דלולב לריך איגודו וי"ג בס"ת כיון שחפרה בעודן פסול אף שאח"כ הסיר הפיסול למה לא יופסל משום תולמיה עד שיחיר אח"כ התפירות הראשונות של יריעה זו ולחפור מחדש בהכשר וכעת לע"ג אל"י:

ורגה גם בגוף ענין תולמיה דמבואר בש"ס מנחות (דף ל"ג ע"ב) דגם בקביעות מוזהר פסול משום תולמיה פ"י רש"י שם בטמור א' ד"ה חלי דשא דגמרינן במה מלינו מלינית דפסלינן מעשה ולא מן העשוי הה"ד בכל המלות שיש בהן עשוי' ואף דלא כתיב בהו מעשה'ן פסול בהן תולמיה. וקשיא לי דהא בש"ס סוכה (דף י"א) הניל אמרינן דפליגי חכמים ורשב"י. אי ילפינן לולב מסוכה במה מלינו אי פסול כלולב תולמיה ולדעת חכמים לא פסול כלולב משום תולמיה כיון דלא' כתיב ב' עש' בהד' וע"ש בפירש"י וא"כ איך פשיטא לי' להש"ס במנחות הניל לפסול במזוזה משום תולמיה. וז"ל דמיל כאכ"ע בש"ס סוכה

מה"ה וע"ד תירן דתסס נכרים אין עשויים למדרס:

גם יולא ממש"ב דלולבין פחותים מכביה ואין שומדים לאפות או לבשל כשרים מה"ה לסכך כיון דא"ס מקבלין טומאה ואין מקבלין הכשר ומה שנוגעין אהדדי לא מהני כמבואר בתוס' ר"ש העור והרעוב אף מדרבנן לשיטת התוס' דריחות הרי מקבלין הכשר פחות מכביה ואף דזה דבר מחודש מאד עכ"ל לפענ"ד הדברים ברורים. עוד מבואר ממה שבחבתי דלולבי בהמה דמועיל בהו מחשבה לאדם כמו כהשינן. ברמב"ם פ"א מביא ה"ט ועולשין ושאר ירקות השדה המבואר ברמב"ם פ"ג מטומאת אובלין כשרים לסכך כ"ז שלא חישב עליהן לאדם וכן מוכח בש"ע סעיף י"א מוסכבין בפיוגיו דהוא פטריות שבחשנה ב' פ"ג דעוקלין כמבואר שם בנדרטורה ולשיטת הרמב"ם לריך מחשבה הרי דמסכבין בו ולדעתי אפשר לתרץ בזה קושיא הגאון רעק"א פ"ח דאהלות בהא דלעת וקיסוס עיי"ה הגלעניד כתבתי:

יורב יהושע ח"פ"ה ה"פ.

סימן ב

ש"ה"ה ישא ברכה מאת ה' ד"ק קוטב (נא"י"ע"ו).

שלום וברכה דהרה"ג רבו' מ"ה קל"מ
א"י עזר פרענקל נ"י בק' שעד"ץ יע"א.

א דהנני להשיבו ע"ד החקירה בכרך שתי מוזות ביחד וקבען דלת אחת עובר ע"י בכל חוסף. ואח"ל דעבר מה הדיון אם אח"כ נשל אחת אם כשר בהשג"י או פסולה משום מעשה ולא מן העשוי עכמו"ד:

תשובה ד"ז מבואר בש"ע אוח" (ס"י י" ס"ו) הט"ל לזית על לזית אם נחבין לבטל הראשונה מותר הראשונה וכשרה ואם נחבין להוסיף אע"פ שחוקך אחת משתיהן פסולה. והג"י הרמ"א. ויש מכשירין בכל ענין וכן עיקר. וקודם שחוקך פסול בכל ענין ע"כ וכתבאר דאף דקודם שחוקך פסול משום כל חוסף מ"מ אחר שחוקך אחת משתיהן (ש"ש במג"א) כשר ולא פסולה משום תולמיה. וה"ז בכרך שתי מוזות וקבען כאחת. ואף דבש"ס סוכה (דף י"א) מבואר דכאגד הדס שענביו מרובים עם הלולב וערבה דאי אמרינן דלולב לריך איגוד אף שהסיר אח"כ הענבי הדס מ"מ פסול משום תולמיה דלא אמרינן קליתן זו היא עשייתן עיי"ש. כבר מבואר ברש"י מנחות (דף מ' סע"ב) ועיון ג"כ בכ"י וט"ו הניל דדוקא היכא דעשה בפסול כלא עבירות כל חוסף בזה

שם דאי אחריון דלולב זריך איגוד לכיש ילפינן לולב מסוכה ע"ש וסה"ד במוזזה. ואמנם קשה דהא באחת לריבין למירואל קמא מ"ט דחכמים דס"ל דלא ילפינן לולב מסוכה וכן הקשה הפני"י בסוכה (י"א) שם ובע"כ ל"ל כיון דאיכא חרי קראי חרא בסוכה וחדא בליזית לפסול בהם תעשה ולא מן העשוי ה"ל שני כתובים הבאים כאחד ואין מלמדיו ומחו דפוסל ס"ל כר"י דמלמדיו ולפי"ז ל"ל גם למירואל דואב"ע דרלה לאוקמי דתרו"י ס"ל דמלמדיו אלא דפליגי אי לולב זריך איגוד וממילא לידן דקיי"ל דשני כתובין הבאים אין מלמדיו טוב באחת א"א ללמוד שאר כל המלות מליזית ומסוכה לפסול בהם משום תולמיה וא"כ קשה טובא הא דש"ס מנחות ה"ל. ודברי הפני יהושע סוכה ה"ל תמוהים שם חרא דא"כ ה"ל להש"ס שם לומר במילף לולב מליזית קא מילפינן כיון דמסוכה א"א ללמוד רק מליזית לבד. ועוד דע"כ בסוכה לא אינטריך קרא דהא מליזית יכולין ללמוד לכל המלות כולן דליכא למיפרך מדי כמו דילפינן מליזית ברפ"ק דבמות דבכל מקום עשה דוחה לית וליכא פירכא כלום לומר מה לליזית וא"כ טוב ה"ל סוכה וליזית שני כתובים הבאים דקיי"ל דאין מלמדיו וממילא על הפני יהושע שלא הרגיש כלל מזה ולע"ג. ועכ"פ צ"ד הדבר תלי במחלוקת המחבר והרמ"א ה"ל ולפסק הרמ"א כהסביר מוזזה אחת כשר בהשג"י ואין בזה משום תולמיה:

אבר קשה לפ"ז דא"כ בהטיל ליזית על ליזית למה יש בזה משום כל חוסף ורמ"א להחוס' במנחות (דף ל"ח ע"א) שכתבו דבהוסף חוטין בליזית בכרך אחד ליכא כל חוסף ולא דמי להטיל לחוטלת דבהטיל לחוטלת לבד שייך כל חוסף משום דליזית אחד על כנף אחד אחד רחמנא אכל מה דדרשין גריל שנים גדילים ארבעה לאו למעוטי טפי אהו כדדרשין ערבי נחל שמים ומהגין לתת הרבה ערבות בלולב ע"ש. והנראה בכוונתם דכל היכא דכתבה תורה בחיוב מזה שיעור מפורש אין להוסף יותר על השיעור שאמרה תורה משא"כ היכא דכתבה התורה השיעור בלשון רבים. דאין בזה שיעור מפורש נהו דאלו תופשין דסגי במיעוט הפחות שבלשון דהיא שנים אכל מ"מ הרי במשמעות לשון זה גם יותר ובע"כ דה"י כוונת התורה דיכול להוסף כמה שירצה אלא דחיובו בשנים דא"כ ה"י כתבה תורה שנים במפורש. ולזה בליזית בהטיל לחוטלת טעמה שתי ליזית מיוחדים בכנף אחד עבר על כל חוסף משום דליזית אחד על כנף אחד אמרה תורה. משא"כ אם באחת חוסף מגין החוטין על שתי הגדילים וכן בערבות שבלולב שחוסף יותר מגין ערבות על שתי ערבות כיון דשתי גדילים ושתי ערבות לא כתוב במפורש אלא ממיעוט לשון רבים אחריון דסגי חיובו בשנים. בזה אם חוסף על שנים לא

שם דאי אחריון דלולב זריך איגוד לכיש ילפינן לולב מסוכה ע"ש וסה"ד במוזזה. ואמנם קשה דהא באחת לריבין למירואל קמא מ"ט דחכמים דס"ל דלא ילפינן לולב מסוכה וכן הקשה הפני"י בסוכה (י"א) שם ובע"כ ל"ל כיון דאיכא חרי קראי חרא בסוכה וחדא בליזית לפסול בהם תעשה ולא מן העשוי ה"ל שני כתובים הבאים כאחד ואין מלמדיו ומחו דפוסל ס"ל כר"י דמלמדיו ולפי"ז ל"ל גם למירואל דואב"ע דרלה לאוקמי דתרו"י ס"ל דמלמדיו אלא דפליגי אי לולב זריך איגוד וממילא לידן דקיי"ל דשני כתובין הבאים אין מלמדיו טוב באחת א"א ללמוד שאר כל המלות מליזית ומסוכה לפסול בהם משום תולמיה וא"כ קשה טובא הא דש"ס מנחות ה"ל. ודברי הפני יהושע סוכה ה"ל תמוהים שם חרא דא"כ ה"ל להש"ס שם לומר במילף לולב מליזית קא מילפינן כיון דמסוכה א"א ללמוד רק מליזית לבד. ועוד דע"כ בסוכה לא אינטריך קרא דהא מליזית יכולין ללמוד לכל המלות כולן דליכא למיפרך מדי כמו דילפינן מליזית ברפ"ק דבמות דבכל מקום עשה דוחה לית וליכא פירכא כלום לומר מה לליזית וא"כ טוב ה"ל סוכה וליזית שני כתובים הבאים דקיי"ל דאין מלמדיו וממילא על הפני יהושע שלא הרגיש כלל מזה ולע"ג. ועכ"פ צ"ד הדבר תלי במחלוקת המחבר והרמ"א ה"ל ולפסק הרמ"א כהסביר מוזזה אחת כשר בהשג"י ואין בזה משום תולמיה:

ב) ואמנם אם יש בכאן פסול דכל חוסף דב"ז תלי' באשלי רבדבי ובש"ס שנים חיים סוף ח"ב פשיטא ל"י דבקבע שתי מוזות עובר על כל חוסף וזאת בשטושה כן מחמת ספק עייש"ב ולבאורה נראה דגם בעודן קבועין שניהם ג"כ כשר ואין בכאן פסול משום כל חוסף יען דכל חוסף הוא רק בחוסף מין אחד. או ביום אחד. או במקום אחד. אבל בזה שכרך שתי מוזות וקבען שם בדלת במקום המחויב דבין בזו ובין בזו עושה המזה כסוגן נהו דהתורה לא חייבה רק במוזה אחת שקבע שם שולא בה י"ח אבל אין עכירות כל חוסף בכופל גם עוד אחת שם וכ"מ בתוס' ר"ה (דף כ"ח ע"ב) ד"ה ומנא תימרא ובתוס' סוכה (דף ל"ד ע"ב) ד"ה ערבי. איברא שהתוס' בסוטה (דף י"ח ע"א) כתבו בנתן לה שתי גיטין אף דכל חד בפ"ע שלם מ"מ לא נתגרשה בשתייהן דספר אחד אמר רחמנא ולא שמים ושלשה ספרים כדאמרין בה"ג כופר אחד א"ר ולא שמים וג' כופרין וכן לענין אחריון פרי אחד א"ר ולא שנים ושלשה פירות עש"כ. נראה מדבריהם דאם נועל שתי אחריונים באחת בידו לא יא' י"ח. אבל

לולבין עבר על כל חוסף אף שהם מין אחד
כמו במניח שתי זוגי תפילין דמבואר בשם שירובין
דעובר על כל חוסף ומה בין זה לשתי לולבין
וע"ש דלדברא דעתו דבטל לולב עם מין אחד
לא עבר על כל חוסף רק מדרבנן. אסור לכתחלה
ול"ע. ועיין חו"ס סנהדרין (דף פ"ח ע"ב) ובר"ן
פ"ג דסוכה ועיין ט"ז בא"ח סימן ל"ד סק"ד
שכתב דגם מה דאמרינן בשם שירובין דהמניח
שתי זוגי תפילין עובר על כל חוסף היינו רק
מדרבנן ודבריו תמוהים שזה היפך דעת הראשונים
הג"ל. וראיתי במידושי הריטב"א בעירובין (דף
ל"ז) דגם הביא הקוש"א מדוע בכל ד' מינין
שבלולב מותר להוסיף עליהם ובמניח שתי זוגי
תפילין כאלה עבר על צ"ח ומירץ דכ"י קים להו
לרבנן דהשיעור שנתנה תורה ב' מינין אין לו
שיעור רק למטה אבל לא למעלה וגבי תפילין קים
להו דהשיעור בין למעלה בין למטה שלא יוסיף
ולא יפחות ע"ש וכמה מהדווקא מירובין זה. וראיתי
בש"ס מנחות (דף ל"ח סוף ע"א) גבי לחם הפנים
דכתיב שנים עשרה חלות ושמת אותם שמים
מערכת שש המערכת דאם נתן שמים של שבע
עבר רבי אומר רואין את העליונות כאלו אין
ע"ש ומקורו בחוספתא פ"א דמנחות רבי אומר
רואין העליונות כאלו אין והתחתונות כשירות
ע"ש. ולפ"ז גם בנתן מזוזה על מזוזה משמע
רואין את המזוזה העליונה כאלו אינה וכשירה
בתחתונה ואולם הרמב"ם פ"ה מהל' תמידין ה"ב
השמיט הא דרבי נראה דס"ל דכיון דהובא משמו
דיחידא משמע דרבנן פלגי עליו וס"ל דכיון
דעבר והוסיף כולן פסולות ולא ילא וגם בחרי"ב
סוף פ' אומר לא הובא סיפא זו דרבי. ואם כן
במזוזה הנה תליא פאשלי דרבנן ואין צדי כעת
להכריע ליישר עיניה. ולעת מלא אשקפה ואביטה
להעמידה על מכוני:

ידידו הר"ש היריד.

יעקב שור אבר"ק קוטב והג"ר.

בימין נ

ב"ח דווינקס.

ע"ד השאלה (בשע"ת ח"ו סימן ב') בדין אי
מהני שאלה בקטן מופלא הסמוך לאיש
שנדר במזיר. עיקר הגדר משום שכתבו התוס'
ב"ב (דף ק"ב ע"ב) דזה גדר מחשבה ע"ש. וגם
יש מ"ד בירושלמי רפ"ט דמזיר דבעטריס לא מהני
שאלה משום דמבואר בירושלמי פ"א דתרומות
דעכו"ס אין לו מחשבה ע"כ גם בהכשר. וגם
לשיטת הראשונים עיין ר"ן נדרים (דף ח' ע"ב)
דלר"ך

עבר על כל חוסף. ולפי דבריהם גם באתרוג
ולולב בטל כידו שתי אתרוגים כאחת או שתי
לולבין עבר על כל חוסף דהא רק אתרוג אחד
ולולב אחד אחר רחמנא. ול"ל דס"ל להתוס' דגם
בהם אינו יכול להוסיף יותר דהא ענף אחד עץ
אחד עבות אחד אחר רחמנא וכן מוכח מלשונם
שלא נהגו להוסיף רק בערבות וזה היפך דברי
הרמב"ם פ"ז מהל' לולב ה"ז דס"ל דבהם יכול
להוסיף ולא בערבה ע"ש:

וראיתי בתורה כהנים פ' אומר בלחם הפנים
דכתיב שמים עשרה חלות ושמת אותם
שמים מערכת דאילו נאמר ושמת אותם מערכת
יכול ארבע ארבע ח"ל שמים מערכת וכבר הראב"ד
בפירושו דאף דמערכת משמע שמים ה"א שמים
למזוזה ואם רצה לעשות שלשה מערכת או יותר
לא פסול לכך נאמר שמים מערכת הלכך אם
שינה פסול. וזה מוכיח כד' התוס' הג"ל. אבל לפ"ז
קשה הא דאמרינן בש"ס יומא (דף ס"ב ע"ב)
בהא דכתיב שני שעירים שתי לפרים שתי כבשים
מישוט רבים שנים מה ח"ל שני שיהי' שניהם
שזין. וקשה דילמא להכי כתבה תורה שנים במפורש
שלא להוסיף עליהם. ומלאמי בשאלות פ' מזורע
סימן פ"ח שהוסיף בגירסת הגמרא וז"ל והא שני
מיבצ"י ל' שמים ולא ארבע ומשני ההוא דכתיב
אחת אחת ועיין שאלת שלום שם אות ל"ה. וראיתי
בח"י הריטב"א יומא שם שכתב וז"ל מיעוט שעירי
שנים וכיון דכן לא ה"ל לר"ך לכתוב שנים ומהא
שמעין דכל היכא דאמרינן מיעוט לשון רבים
שנים לאו ספיקא היא כלל אלא כאלו נכתב שנים
בפירוש עכ"ל וכוונתו דהוי קשיא ל' דילמא להכי
כתיב שנים במפורש שלא להוסיף ומה כתב להוכיח
דגם במיעוט רבים שנים הוי כאלו כתיב שנים
במפורש ולא הרגיש כלל מדברי השאלות הג"ל.
ומה דתנן במשנה מכות (דף ה' ע"ב) לענין הוצאה
דכתיב במפורש עפ"י שנים עדים או שלשה עדים
ואמרינן מנין אפילו מאה ח"ל עדים. התם מייחוד
חיבות עדים דכתיב או שלשה עדים. היא דדרשו
כן לרבות. עכ"פ הרי מבואר דגם בחוספתא מין
על מינו איכא כל חוסף. ובאמת שכן מוכיח גם
ריהטא דסוגיא בשם שירובין (דף ל"ז) במניח כאחד
שתי זוגי תפילין עבר על כל חוסף. וראיתי גם בשו"ת
הרשב"א ח"א ס' חס"ח דפשיטא ל' דנלקח שתי
אתרוגין או לולבין עבר על צ"ח ושוב שם בסיומן
תקליה הוסיף לפרש דליכא למימר דרק בחוסף
מין אחד איכא כל חוסף ולא בכפל מין אחד
דהא בש"ס שירובין בפלוגתא דמכניסין זוג זוג
מבואר דגם בכפל מינו איכא צ"ח עיי"ש וגם
דבר המגיד פ"ז מהל' לולב ה"ז כתב דבטל שני

דגנה קושיא החמירוה ודאי לקימ דבגין האוה
הוא לגרש נכרי ולישב בה ישראל. בודאי
איכא משום ישוב איי בכלל ירושה וישיבה. אבל
ליטול עניו ואבניו משדה ישראל אין בזה משום
ישוב איי:

ויקנישיא הראשונה לכאן יל דנטיעותי איי
נוטל היינו רק בתיים כדאמר לעיל
שם בשטף זיתי דאמר זיתי איי נוטל אין שומעין לו
משום ישוב איי אבל באמת זיא דודאי מיירי הכא
בכל הנטיעות אף שלא משבעת המינים. דאלתה
הא דאמר הש"ס דבין למיד משום ישוב איי ומיד
משום כחשא דארעא איכא בינייהו חיל. ולא קאמר
דאיכא חילנות שאינם משבעת המינים. וע"כ דגם
בשלא משבעת המינים איכא משום ישוב איי
והדקול:

ויי"ץ דכבר הקשה בב"ש לתמיד דאמאי לא יהא
אסור בתאנה דעבדא פרי משום לא תשחית
את ענה ותי' דלזורך מלוא גדולה למערכה ליה
השחיתא נטין בקונטרסי משמרת הבית שהערכתי
מזה לטנין הספד פ"ש לזורך המערכה אבל במל"מ
פ"ז מאס"מ כתב דלקימ דאסור לא תשחית אינו
אלא לקנך חילן משרשו והכא לא היו כורחים כ"ח
הענפים ב"ס שרשויו בארעא שבוקי עיי"ש
ולעומת זה כתב בשטמ"ק בב"מ (ק"א) שם דמיד
משום כחשא דארעא ש"מ דקא לאחר שהשרישו
דאיכא כחשין ומינה למיד משום ישוב איי ביהי
מיירי דהא אמרינן דליכא בינייהו אלא חיל.
ובסמ"ע סימן שצ"ה הביא פ"י המפ"י דכחשא
דארעא היינו שכבר הכחישו הארץ הנטיעות בידיקתן
ולא כע"ש שכתב מפני שמכחיש בעקירת האילנות.
עכ"פ מבואר דהא דנטיעותי איי נוטל אין שומעין
לו היינו שרואה לעקור האילנות עם שרשיהן:

ובעתה יל דשאני בהך דתמיד שלא היו
כורחים כ"א הענפים בלא השרשים.
דליכא כי אם משום השחיתא הפרי בכה"ג ליכא.
משום ישוב איי כ"א בשבעת המינים שבה איי.
משא"כ בהך דב"מ היכי דבעל האילנות רואה
לעקורם עם השרשים בכה"ג איכא משום ישוב
איי בכל חילן (וכהא דתנן בערכין (דף ל"ג)
דאילו עיר אין יושבין מגרש שלא להחריב את
ישוב העיר והכ"ז אין לעקור האילן עם השרש
לעשות המקום כמו מגרש משום ישוב איי):

עוד אפשר לומר דרק לזורך מלוא גדולה כזו
למערכה לא חשו משום ישוב איי כי אם
בשבעת המינים. משא"כ לגבי דבר הרשות. וחילי
דידי דהנה חוות קשה לי בפ"ב דתמיד דאיכא
מבדילתא כל הענפים כשרים למערכה אף משל זית
רבי אלעזר מוסיף אף של מייש ושל אלון ושל
דקל

לזריך לעשות צ"ד. דזה אין לקטן כח והארכתי
בזה. ועיי' במה דהרמב"ם ז"ל בפ"ב מהל' ק"פ
הפך גירסא דשם נקט שחטו ושחטו והוא כתב
לחייב דנימ בשפחה העבריה דהיא קטנה ע"ש
ברש"י אם מהני מיחה לאחר מילואות. ועי' בגיזר
(דף ס"ח ע"ב) ע"ש בחוסי' (דף ל'). ובירושלמי
שם מבואר דילד לפני הספר לא הוה מחאה וזה
בגדר דמחשבתו ניכרת מתוך מעשיו דחולין (דף י"ג):
ורגנה הרמב"ם בהל' נדרים (פ"ב ה"ד) כתב
דקטן אין מופר משום אישות. ולמה לא
כתב משום דעת. ועיין בירושלמי נדרים פ"י אמר
שם דלמיד קטן מיעד מי מופר משמע דלא מהני
בקטן. אך הרמב"ם דס"ל דיש בנדרים גם דין
ביטול לא מחמת הפרה ע"ש (בפ"ג ה"ח) וכן
מוכח בספרי. וכן יש לומר גם בקטן כמו עלי
ואכלי וגדר מעשה. אך זה רק בגשואה. אבל
היכי שזריך לזרף כמו בארום עם אב רק הפרה
דין לכן איש הירושלמי:

ורגנה בתמכות (דף י"א ע"א) מבואר דגבי גר
קטן רק אם מיחה בגדול ולא בקטנות
י"ש בחוסי' ובר"ן בזה. והטעם כיון דכבר קדשו
גם עיין רש"י גיטין (דף ט' ע"א) רק כאן
כיון דלריך קבלת מלוא כח"ש החוס' סנהדרין
(דף ס"ח ע"ב) לכן לריך רק גדול גם המחאה.
לדינא כך גבי מירות דכבר קדש איא להחיר עיי'
שאלה רק בגדול. וזה הוה כמו גירות שכתבתי
דנזר כו'. ועי' רש"י נזיר (דף ט' ודף ה') ע"ש.
וגבי נדר מהני גם כה"ג. ועי' בתוספתא פ"ו
דקדירות ע"ש בר"ש. ואבמ"ל:

יוסף ראזין רב דפה.

סימן ד

ב"ה דאמבראווא יצי'.

שוכט"ס לכבוד ידידי הרב הגדול החרי"ב
טובא מעוז ומגדול בש"ת מ"ה ש"ס
ל"ב אייזענבאך נ"י.

(א) ע"ד הערתו בדברי המפרש ר"ש פ"ב דתמיד.
והמל"מ פ"ז מאס"מ בשם הרמז"ל להלכה
דליכא משום ישוב איי כי אם בשבעת המינים.
והעיר מב"מ (ק"א) דאמר נטיעותי איי נוטל אין
שומעין משום ישוב איי וא"י משום כחשא דארעא.
גם העיר כהא דאמרי' שם בבית שומעין לו והרי
כגיטין (מ') ובש"ע א"ח ס"ו ס"ו גבי קונה שדה
ובית בא"י מותר לכתוב חזון אפי' בשבת על ידי
עכו"ם משום ישוב איי מבואר דגם בבית איכא
משום ישוב איי:

זכרונות

והראיה לתקן עניני' החום' יבנה' (ד') דוגל' את כל שערי המזרח מיקיים בשער הזהר דכל שערי קרינא ב' כמו כל מולאכה ל"ה בשבת דלא קאי אלא אמלאכות דליד שבת. עיין בהצ' בחום' גיטין (ל') דאע"פ דלא עלו כולם בימי עזרא מיקרי כל יושביו. וכה"ג בתוס' ב"ק (ע') דאם ראו העדים כל מה שהיו יכולים לראות לא מוקרי חזי דבר. וי"ל דסברא זו הליא בפלוגתא בגדלים (פ"ב) דשמואל אמר מותר שהא מופר למתענה מופר לשאיו מתענה ור' יוחנן אמר מופר למתענה ואין מופר לשאיו מתענה וכתב הר"ן וז"ל דבהא פליגי משום דכתיב ואשה יפירו ומפקין מיני' דלדרך סיפר כל הנדר דיפרנו כולי' משמע לכך ס"ל לשמואל דמיפר גם לשאיו מתענה דל"כ אף למתענה לא יהי' מופר ואיכא עיני' נפש ור"י ס"ל דיפרנו כולי' משמע היינו שדרך להפר כל מה שיכול להפר הלכך כל שהפר כל מה שיכול להפר יפרנו קרינא ב' עיי"ש מובאר בפליגי בסברא זו ויש להאריך בפרט זה ואכ"מ:

והפניין י"ל דה"ג לענין מיעוט טהורין שפיר עושין פסח. כיון דהשאר ישראל מלאין זבין ואינם יכולים לעשות הפסח לכך המיעוט טהורים הנשאר קרינא ביה כל קהל עדת ישראל כמו דקרינא וגלח כל שערי בשער היתה:

אבר כיון יתכן אם המיעוט הנשאר טהורין הם מכלל קהל ישראל משא"כ אם המיעוט איננו מכלל קהל א"כ שיעשו הפסח כיון דבעינן קרא כדכתיב קהל עדת ישראל:

והנה בהוריות (ו') אמר רב אחא ב"י שבטו של לוי לא איקרי קהל דכתיב הגוי מפרך והדבסיך ונתתך לקהל עמים כל שיש לו אחוזה איקרי קהל וכל שאין לו אחוזה לא איקרי קהל. ואף על גב דרבא אוחזי ליה התם. אבל ביומא (ג') אמר רבא נופא בפר של יום הכיפורים שאין מטאת השותפין ממה ומאי ג"מ דלא מיתבי בהנים פר בהוראה ופירש"י דבהנים לא איקרי קהל אלא אומן שנטלו נחלה עיין בפ"ט להוריות בזה:

והפניין אהני דברי החום' קידושין כיון דהוא דלא עשו ישראל במדבר ב"א פסח אחד לפי שחט"כ היו רובן ערלים והיינו לפי שגם יולאי מנזרים חלו ולא פרטו ונשאר רק שבט לוי שמלו ופרטו ומיעוט זה הנשאר אי אפשר להם לעשות הפסח לבדם כיון דשבט לוי לא איקרי קהל ואנן בעינן קרא כדכתיב ושחטו קהל עדת ישראל ודו"ק היטב כי עלה נפלאה היא בס"ד:

וא תחמה על חידוש דין זה דשבט לוי לעולם לא היו יכולים לעשות הפסח ואלה הקהל. דגדולה מוז כחמו' החום' פסחים (ג') וזני שאין

לו קרקע פטור מפסח ובחז"ל מביא מהבית שהקשה דלפ"ז במדבר ששנו פסח ד' רק מפני שא"י מוחזקת. ושבט לוי איך עשו פסח במדבר בסוכה (כ"ה) דרש"י מישאל ואללפן היו הרי דשבט לוי מחזיקים בפסח וכתב החז"ל דשבט לוי אי מחזיק בפסח הליא בפלוגתא דר"מ ור' יוסי אי כהנים ולוים מחזיקים בנעשים דרמ"א אף לא כהנים ולוים שלא נטלו חלק בארץ. ור"י אמר יש להם ערי מורש. וכן פליגי בתוספתא הביאה המרדכי בגדלים לגבי בסורים אי מביאין וקוראין ור"ש יסבור כר"י ולכך אמר דמישאל ואללפן היו דמביאין בפסח עכתי'ד עיי"ש. וז"ל מחזיקו דלר"מ שבט לוי לא ה"י מחזיק בפסח כלל. אבל הדבר המוזר לי ולא יתכן כלל לומר דכהנים ולוים יחד פעוירים מפסח ועיין נזיר (מ"ח) דבין לר"ע ובין לר' ישמעאל אינערך לאחוזו לכה"ג שה' הולך לשחוט את פסחו שיעמא למ"מ הרי דלכ"ע כה"ג חייב בפסח. ועיין מביתא טה"פ כאשר לזה ה' את משה ואהרן בן עשו ללמדך שאף משה ואהרן בן עשו הרי ששבט לוי חייבים בפסח. וגם הרי מקרא מפורש דגר חייב בפסח אע"פ דגרים לא נטלו חלק בארץ וכבר הקשה הל"ה והע"ה בן על החום' פסחים הגיל מן גר שחייב בפסח. וע"כ דודאי לא יתכן כלל לומר ששבט לוי לא יבא חייב בפסח כלל:

אבר עכ"פ ניתן לומר דמה שבט לוי חייב בפסח הוא רק באופן שגם משהר השבטים עשו פסח שמתקיים קרא כדכתיב ושחטו אותו כל קהל עדת ישראל. אבל באופן שכל שבטי ישראל היו זבים או ערלים ולא נשחטו רק שבט לוי לבד לא היו יכולים לעשות הפסח כיון דלא איקרי קהל כג"ל ומבואר לנו בזה היטב פי' המובילתה הגיל ללמדך שאף משה ואהרן בן עשו שלחמורא תמוה דמה רבותא הוא זו:

והפניין כיון שהם לבדם בלתי שאר ישראל באומם היו פטורים מפסח כיון דלא איקרי קהל. רק אחר שגבר עשו הקהל את הפסח בא ללמדך שאף משה ואהרן בן עשו שטעו בן כמו ישראל ע"י שבט נקיים ע"י ישראל ק"ה דקהל עדת ישראל ודו"ק:

והשני אבני ימר הגיל ה"ה שחזקו לקיים המצוות הגיל ע"י הקוסיה דאין עשו מיעוט מישראל הפסח דליא קהל עדת ישראל רק משום דכל ישראל ערין י"י. מעט יחיד נחשב כאלו הכל עשו ובין אלה המיעוט ישיאל הירק ונשנו ערבים. אבל במדבר דמות לא היו ערבים לא היו אפשר לעשות דמ"ה המיעוט ליבור ואלוהי ד' המיעוט דמחזיק ואלה שחזקו דהמיעוט הנשאר יום י"ז משמע לוי וי"ל

וגמיון מצטל כל העדות שבחור המנה. והיא קושיא חמורה מאד. ודוק:

ורגה ראיתי שם בהנהגות בני יהושע על הרמזים ז"ל בהל' קידושים הקשה בן. וכחז' ראשיל כיון דמבואר בירושלמי דאין מורה הוזהר בעדוה"ח ה"ה דאין קא"פ פוסל בלירופו. או דעדותה כד"מ ולר' יוסי כד"מ תמקיים העדות בשאר. וגם בשערי מורה ח"א סי' ק"ג אות ז' כחז' בן עפ"ד ח' הרי"מ ז"ל ע"ש. וכן מלאמי בהנהגות בית שאל על משניות ר"ה שם ע"י"ש. ובעיני כ"ז דחוק. ובפרט דבירושלמי פ"א ה"ז מבואר דעדותה לדינ' נפשות דמיא ע"ש:

ע"ב נלע"ד לתקן כס"ד בדרך מרווח. כשנקדים לדקדק לשון המשנה הג"ל שראה ה"ה הוא ובנו ועבדו משוחרר דמאי ג"מ בזה שהיה עבדו של טובים. או עבד איש אחר. ולא הו"ל לומר רק הוא ובנו ועבד משוחרר. וגם הקושיא דכהנים שרלו לקבל אר"צ ופסלו את עבדו. וקשה טובא. בשלמא מה שהשעיר בנו משום דס"ל כמ"ד קרובים כשרין לעדוה"ח וכמ"ש חו"ס' אבל הא דפסלו את עבדו שכתבו חו"ס' משום דס"ל מיוחסין בעינן הוא תמוה מאד דליכא למ"ד הכי לפי האמת ודחוק גדול הוא לייחס להכהנים דעה שאינה אמתית:

ע"ב נראה דמשנה שהיה כך היה. שהלכו בדרך טובים הרופא הוא ובנו ועבדו שערין לא היה משוחרר. ואין אחר עמהם לראות את המודע ולהעיד עליו. וטוביה היה מסופק בעלמא אם קרובים כשרים לעדוה"ח או לא. לכן ראה לשחרר את עבדו בלאותו מעמד שאם לא יוכשר הבן יוכשר העבד. ומותר לשחרר עבדו למנות עדוה"ח כמו ששיחרר ר' אליעזר עבדו להשלים לעשרה עיין ברכות (מ"ז:) וגם מלות עדוה"ח מלות דרבים הוא וכל המועדות חלוין בזה. אך הלא לשיחור נופיה לריך עדים ולא היה עמהם איש:

אבן קי"ל בגיטין (פ"ז:) בנט' אשה כחז' בכתב ידו ואין עליו עדים כשר בדיעבד דאם נישאת לא תא' ע"י"ש. וה"ה בשחרור דשוה לנט' אשה בכל הלכותיו כידוע. אכן מבואר שם ברא"ש ובשאר פוסקים דזה לר"מ דוקא דס"ל ע"ה כרתי. אבל לר"א דע"מ כרתי. פסול בלא ע"מ אפילו בדיעבד ע"ש ובאה"ע:

ורבן שיחרר טוביה הרופא את עבדו היינו שכתב לו שיחרור בכת"י בלא עדים. ובדיעבד אפשר יכשירוהו למנות רבה בעדוה"ח שכל מועדות ישראל חלוין בה כמו שאם נישאת לית: **ועתה** יבא כמין חומר. מעשה בטוביה הרופא שראה אה"ח הוא ובנו ועבדו. דייקא. שהיה עדין עבד. משוחרר. כלומר ששיחררו או בלאותו

דהם לא נכנסו בערבות גם אחר שעברו ישראל את הירדן עיין ברא"ש פ"ג דברכות ונ"ח שם גבי נשים בבהמ"ז. אך בעיקר הקושיא דהמיעוט ל"ה קהל עדת ישראל כבר כתבתי דלע"ד לק"מ דהמיעוט הנשאר מקרי קהל עדת ישראל כמ"ש התוס' גבי ונלח כל שערו דמלורע וכמה דמיונות לזה: **ג) וע"ד** קושיאם בחו"ס' נ"טין (ו') שכתבו דעפר ח"ל ה"ה בעלי' אי' פטור ממעשר והרי בשו"מ הרא"ש כלל ב' דנטוע על הגג חייב במעשר כענין נקוב והנרי"א ז"ל בביאורו לש"ע חלק עליו ולמה לא סייע מחו"ס' הג"ל לק"מ דהרא"ש לא כתב שחייב במעשר רק היכי דגם העפר הוא מאי' אבל בעפר ח"ל נהו דקביעת המקום אי' מ"מ הניחיה הוא מנוס ח"ל וכמו בערלה דאם יכול לחיות מנוס ה"השון פטור מערלה. וה"נ י"ל דפטור ממעשר. רק שראיתי בס' חגלי ט"ל מלאכת קולר שכתב בדרך תירוץ לקושיא התוס' נ"טין הג"ל ע"פ תשובת הרא"ש דנהו דעפר ח"ל בלחם פטור מי"מ כיון דעכ"פ עפר אי' על הגג ועלי' חייב במעשר לכך אלל בפ"ג על העלי' ע"י"ש. יותר לא אוכל להאריך כי לא ירשיני הזמן. והנני ידידו דו"ש"ת בלונפ"ח חפץ בהרמת קרנו קרן תורה:

נחום וויידענפע"ד אבר"ק הני"ה.

סימן ה

ב"ה לאקאטש (פ"ד וואהי"ן).

א) תנן כר"ה (כ"ב). מעשה בטוביה הרופא שראה את המודע הוא ובנו ועבדו משוחרר כו'. וקבלו הכהנים אר"צ ופסלו את עבדו. וכשכחו לב"ד פסלו את בנו וקבלו אותו ואת עבדו. עכ"ל המשנה:

והקשה במנ"ח מזה ד' קושיא עלומה מאד. דהא קי"ל שאם נמלא א' מהעדים קרוב או פסול בטלה כל העדות אם לא שלא נתכוין הפסול להעיד. ודעת הש"ך בחו"מ סי' ל"ז דדוקא אם הכשרים השנים נתכוונו להעיד ורק הקא"פ לא נתכוין או העדות של הכשרים כשרה. אבל אם גם הכשרים או אחד מהם לא נתכוין להעיד אי"ב מאי אולמיייהו מהקא"פ הא גם הם לא נתכוונו ובטלה כל העדות ע"י"ש. והשתח' בנידן זה מחמ"ס הא ע"כ ראו טוביה ובנו ועבדו כאחד. דאל"כ עדות מיוחדת אינה כשרה. והרי ע"כ יש כאן פסול לדעת הכהנים העבד ולדעת הב"ד הבן. ואם שניהם נתכוונו הרי בטלה כל העדות. וגם אם שניהם לא נתכוונו בטלה העדות. ואם א' נתכוין והשני לא. איך ראו לקבל הכהנים או הב"ד והרי ע"כ אחד מהם הפסול

באורו נועמד כנתי' בלא עדים. וכשבאו לפני הכהנים קבלו ארז' ופסלו את עבדו. מפני דס"ל כר"א דע"מ כתי' ועדיין עבד הוא. והוא כלא נחטין. דאפי' נחטין כיון שהוא עבד גמור ואינו בחזקת עדות כלל הוי כחמור בעלמא ואינו פוסל כל העדות וכמ"ס בתומים. דמאן דלא בר עדות כלל כעבד ונכרי אינו פוסל שאר העדים. והבן לא נחטין. אבל הביד סמכו בדיעבד על השיחורור בכתי' ופסלו את בני וקבלו את העבד המשוחרר. ונחטין והבן לא נחטין כד"ל. ויכול לומר ג"כ דפליגי הכהנים עם הביד בפלוגתא הרי"ף והמב"ס וסייעתם עם חוס' ורש"ם וסייעתם ע"י בראש ג' גניטין (פ"ו) ובכ"י חז"ק כ"י (ק"ל קל"ג) ודו"ק היטב והוא כפסוק ופרח בס"ד:

ב) בשע"ת (ח"ז סוסי' ק"ט) שאל ח"א למה חילק מסדר הפרשיות סדר וזאת הברכה לו' קוראים בכל הסדרות כיון שאין זה יולא לפועל לשלם עולין קורין וזאת הברכה אלא בשמחת עב"ד. ונעלם ממנו שבא"י קורין וזאת הברכה בשמחת. ע"י שרש' אורח חרס"ת ס"ב. ובשחל שמע"ל בשבת לר"ך. לשבועה קראים:

ג) שם (בס"י ק"ג אות ב') כמה שהעירותי על הגאון שליט"א. כתב לי ח"א שאינו רואה ב"ה שום השנה. דהא גם באומר לחברו הרגני נא הרגו. ואם לאו אהרגך. ודאי דיהרג ואל יברגו אע"פ שזה מתרגם שיהרגו עכ"ד. ועל זה הגני להע"ב. דרש"פ שזה אחת מסבא דיהרג ואל יברגו אפי' חברו מתרגם ליהרג. וכמ"ס המורה בחלק ג' ר"ט פרק ח"א דאפילו מחל לו הגרלה קודם שימות (בעדונו גוסס) מ"מ מחוייבין ב"ד להרוג את הרוצח עכ"ד יע"ש. וק"ו שלא יתרגם מחללה להרוג חברו אפילו מתרגם לכך. (וראיתי לח"א בהערותיו לשו"ת אמרי יוסף ח"א סימן קנ"א. שדרשנו זה מקרוב. שהעיר שלא נזכר דבר זה בשום פוסק ומאין מקורו. וכתב הוא ר"ה לזה מחבות (ח"ז) דפר"ך הש"ס הי"ב משכח"ל ביעלה להעשה הא' כל ימיו בעמוד והחזר קל"י. אי בקולה קלב"מ ע"ש. והא משכח"ל בעשאה טרפה וגרס"ס באופן דודאי חמות ואינה ראוי עור לקיימה. והיא מחלה לו על הרגתה קודם שילאה נפשו ולא קלב"מ ולוקה על ביטול העשה. ויפה אמר) היינו משום דאין בידו לומר על נפשו. ולא הוא בעל הנפש. רק אלהי הרוחות לכל בשר הוא אדון כל הנפשות. ושפיר שייך מאי חויה דדנא דידך כו' ומה שזה חומר על נפשו ורועה שיהרגו לאו כל כמיניה. וגדולה מזו כתב בשו"ת הלק"ט סי' רל"א שמי שהרג את עמו היינו טעשה עמו טרפה והחרו בו. דאפ"ל שבת דין הורגין אותו

רבב"ש כאן ימלא המעיין תשובה גם לדברי הגאון שליט"א שבחלק ז' סי' ק"מ ד"ה

כל זה ע"ס בלות ב'. ומ"ס שם בלות א' שנעלם מומני שיטת הר"ה ז"ל בפרק ב"ס דאם היא חונתה להנחתה יעבור וא"י. ושלפי דבריו הרה הוכחת הרמב"ן ז"ל כו' (ומה שממה על הרמב"ן ישיין ברין פרק כל שעה (דף קל"ז) ד"ה וקשה קצת שכבר קדמו. אבל לא בשלשן חומה על מאור עיניו רמב"ן ז"ל) הנה גם לדבריו כלום הועיל בזה לדחות דברי הגאון בעל כסדר"ה שהם שרירין וקיימין עכ"פ. להלכה לפי"מ דקיי"ל דלא כרד"ה. גם אכן באמת שלא נעלם זה ממני. ובמחכמה"ה גם בזה לא נחית לעומקא. וישנה קצת העתקה הלשון שכתבתי. ובמקום שאני כתבתי, דא"כ לפי"ד אם הערוה עלמה מתרגמת בכך ואונסתה לבא עליה

כחיה אחת היו רובא. שמה חולו אינהו לגבה. ונהי דליה כרוז ודאי מימ מספק מיהא הוי. אבל הדבר פשוט כמיס דהנה הא דכל דפרש מרובץ אינה סבא כלל רק מנוחם וכמיס בש"ש ש"ב פט"ז ע"ש היטב. וגם בחר דגלי קרא דאחרי רבים דאולינן ב"ר. מימ דוקא אחרי רוב ודאי. אבל אם אינו ודאי באמת הוי רק כמיס ואינו רק לר' א' שמה לכשר נבעלה ושמה לפסול ואפי' אינהו חולו לגבה אינו רק ספק זה עצמו ודוק. ואילו כחבה תורה בלשון שלילה לא תפיה אחר מחסה. או ה' ב"היפך. דדוק מינה אחר מחסה ודאי לא יתהא נוסה. אבל אם ספק לך. דשמה יש רוב נטה אחרי. אבל השתא דכתיב אחר להקות. ש"מ הא ספק אל תהא נוסה אחרי כלל. ואין להאריך יותר בזה.

ה) ש"ב (כס" ק"ח). הנחתי בלע"ג את דברי הגא"ד ע"ש. ושם ראיתי דלק"מ. והנה איא לומר כמיס דהאויז ס"ל דליר דגנים שלמים הוי מבא"מ וכמיס השפיד ב"רד ס" ק"ז עק"א. דאיכא אכתי קשה מ"ל להאויז דלירי לריך ס". ודילמא מודה דסגי ברוב כמו לרבנן לשיטתו דבאיד"ר א"ל ס". וכיון דשמיטין גם לר"י דאינו מחמיר בדרבנן במשהו וסגי ל' לטל רביעית בסאתים. איכא ב"ר דגנים שלמים דהוי מבא"מ. ס"ל כרבנן דסגי ברוב בעלמא ומ"ל דלגי בזה על רבנן. ע"כ נראה ברור דודאי גם ליר דגנים שלמים הוי כמין כמיס. וכדמוכח בחולין ה"ח. דפליטת חתיכת בשר אוסרת כל החתיכות כולן מפני שהן מינה ע"ש. וליא דפליטת בשר עס חתיכות הוי מבא"מ שיה נקרא ליר בשר ואילו נקראין חתיכות בשר. ה"נ ליר דגנים שלמים דמאי שאל. אלא דהאויז למד דבר זה דלר"י דוקא **ב"ר** בעיניה לריך סאתים לטל רביעית. ולא בסאתם שנבלע דגנים רק סגי בס". ומיהו לא ב"ר בעלמא הלרבנן. מדנקט ר"י במתניתין רבים בסאתים. ולא נקט סתם דג שמה לירי אסורי ר"י אומר אחד מק"ב שבו. וכלשון ר"י שם. אחד מששה עשר צו. אפי"כ דוקא **ב"ר** בעיניה. ולא ליר שנבלע דגנים. וגם לא ברוב בעלמא. דאיכא אדרבא מיקל רבי יהודה אפי' מרבי יוסי דמאריך עכ"פ לטלו צט"ו ומשמש אפי' בפליטתו לבד ולא ליר בעיניה ב"ר. ע"כ מסתמין למימר דלר"י דבכל איסורין של תורה מצ"מ במשהו וב"ר דרבנן נמי ס"ל בק"ב. דסגי לטל בליטתו דגנים שלמים בס". אבל לא שיהא מיקל טפי מרבי יוסי. ודוק:

חק' שלום יוסף הד"ר פיינענברג

החופק הני"ד.

כרמ"א

צו ולי' יתנוהו. העמיק הוא מהרהר וההבדל מבוחר למינן דאם היא אומרת שאם לא ימלא הנאתה מהרהר היא או עושי דברה על פיה. היינו חונסו להנאה עצמה. אבל אני בזה שכתבתי שהיא חונסו ר"ל מהרליה בכך. שאם לא ישמע לה (לא שהיא מהרהר ולא עפי' ליוויה. רק שהינה חונסה ומהרליה להבעל לו בגורמם ואם לאו—) יתנוהו הם מולד גורמם כדי להעבירו על דת. ולא שהיא חונסת להם שיתנוהו והם שלומיה ועושי דברה בשביל הנאתה. ויעיין בלשון הר"ן ז"ל בר"פ כ"ש הג"ל שכתב וז"ל: ולפיכך אפשר דאליבא דרבא לא אמרינן בנעמה"א תהרג ואימ' אלא היבא שאין האדם מתכוין להנאה עצמו כיון שאמר עכ"פ שיתבעל לפלוני שאין עושה אלא להעביר צו עכ"ל ומבואר בדברי. דכל שהיא עושה אינה הורגת בעלמה או עפי' דברה. רק עכ"פ אחר לה שיתבעל לפלוני זה שגור עליו הדינה אפי' גם היא מתרליה מימ זה הוי להעביר כיון שהגור הדינה אין לו הנאה ודוק:

ד) ש"ב (כס" קט"ו). השיב כחיה עלי. והביא מהמלי"מ פ"ב מהחומ"ל ה"א. ובמחכמה"ה לא שמוי' מחי. דגם שם דומה לשבויה דליכא שום ריעותא בגוף הבית כמו דאין רואין שום ריעותא בהשבויה. ומשאיכא ב"רד דגוף הריאה איחרי' דנירבה לפנינו. ומילוק בין איחרי' הגוף לפנינו או לא. מבואר בש"ס (חולין י' ע"א). סבין אחרעי בהמה לא אחרעי ע"ש ופירש"י ז"ל וכיון דלאו בגוף הבהמה אטיליד ריעותא אלא ברא ליד לעבילה כו' ע"ש. ולכן בשבויה שפיר אמרו כן ומשאיכא בדבר דהריעותא לפנינו בגופו. ועכבר שנכנס לבית נמי הריעותא אינה בגוף הבית לפנינו. ומ"ש כחיה דנקבי מורגא שכיח להיתרא. זה אמת בגמלא המורגא ואפי' שלא בנקב ואפי' רחוק. ואפי' על שולחן הכדיקה כבר הקילו האחרונים. אבל בלא גמלא מורגא כתבו שלא לסמוך כלל על טב"ע השותפים. והיה שלא נסמוך להקל שגורגא אחת תועיל לשתי ריאות וכ"ז ברור ופשוט. ומ"ש עוד אחסר את בית אני שואל ולעטמין מי ייחא כו'. לק"מ. דלשמי' ייחא כמה שכתבתי דגם י"ד דרבנן לפימ"ש מהמח"ל והדמש"א וכמיס שם ב"רד. ודומה לידן הש"ך כס" ס"ו סק"י וק"ל. ומ"ש להשיג על דברי עוד. וכחב וז"ל ולדעת דברים הללו לא ניתנו להאמר כלל כו' והאריך בזה. הנה לא שם עין לראות דברי הפני בקידושין ע"ג. שהבאתי ולא ירד במחכמה לעומק הענין כלל. והרי שם מבואר דכיון שאין הרוב ברור לנו לא הוי חו רובא להיתרא. ואמאי הא לפי"ד

סימן ו

בשרי וזארי

דא"ל לקיים המצוה כ"א באיסור עומאה ע"כ
לגמרי הותרה דבמקום מצוה זו לא נאמרה הללו
כרשיי ז"ל וכמ"ס הרמב"ן הג"ל וא"ש:

ומלכוד זה לפענ"ד לומר פירוש חדש בדברי
התוס' לא כהבנת הגאונים הג"ל. ויתיישב
בזה לנכון קו' הג"ל אפילו אי נמא דנחתי לדהתוס'.
והיא דהנה לכאור' קשה טובא גוף קושיא רש"י ותוס'
מכ"ג ונזיר דמוטמא למת מצוה דמוכח מינה דאפי'
בקום ועשה נדחה מפני כבוד הבריות ע"ש. דלמא
שאי' התם משום דעשה דקבורה מת מצוה דוחה
ל"ת דטומאה ואין כלל הטעם מחמת כבוד
הבריות. ומע"כ בלחמת כבוד הבריות גרודא כמו
הלובש כלאים בבגדו וכדומה שפיר לא דחי.
ידוקא מהא דולאחזו וכו' דילפינן דההולך לשחוט
חם פסחו וכו' מותר לטמא למת מצוה. שפיר
פריך הגמ' משום דשם ג"כ ע"כ מטעם כבוד
הבריות היא ולא מטעם דחי'. משום דאין עשה
שלין בה כרת דוחה עשה שיש בה כרת ובדפרשי'
ותוס' שם. אבל בכ"ג ונזיר הרי שפיר ז"ל דהיא
מטעם עדל"ת כנ"ל. אך ז"ל דהא אין עשה דוחה
ל"ת ופשה. ובכנה ונזיר הרי יש עשה ול"ת
כידוע. וא"כ ע"כ דהיא מטעם כבוד הבריות
ושפיר הקשו מכ"ג ונזיר כנ"ל:

ומעתה יתבאר לנכון תי' התוס' דמוכח לא
גמרינן משום דאינו שוב בכל. הכוונה
בזה דשפיר ז"ל כנ"ל דהוה דבהן מותר לטמא למת
מצוה אין זה כלל מטעם כבוד הבריות רק משום
דעשה דקבורה מת מצוה דוחה ל"ת דטומאה. ול"ש
לומר דאין עשה דוחה ל"ת ועשה כנ"ל. ז"ל משום דמה
לכהן שכן לאו שאינו שוב בכל. היינו דהעשה
והל"ת דכהונה היא אשכ"כ. וקיי"ל דעשה דוחה
ל"ת ועשה שאינו ש"כ. כמבואר בנזיר (דף נ"ח
רע"ב). וכן בנזיר דישנו בשאלה ואמר' שם
וביבמות (דף ה') דעשה דוחה ל"ת ועשה שיטתו
בשאלה. ואין כוונת התוס' כלל לומר דכיון דכהן
הוי אשכ"כ שוב נדחה מפני כבוד הבריות כהבנת
הגאונים הג"ל. ז"ל דבאמת כבוד הבריות אינו
דוחה ל"ת שבחורה בקום ועשה אף באינו שוב
בכל. רק הטעם משום דעשה דוחה לחוש' שאשכ"כ
משיה מותר לטמא למת. ומ"ס התוס' לשון לאו
שאינו שוב בכל ע"כ הכוונה על כל ענין כהן
היינו העשה והל"ת. ואשיגתה דלישנא היא. וכן
היא ממש לשון הש"ס נזיר (דף נח הג"ל) לענין
אין עדלחוש' עיי"ש. ועיי' בלשון התוס' יבמות
(דף ה' ע"א) דהא אכתי עיי"ש. ועיי' בחי' הרשב"א
ברכות שם שדקדק בלשון עיי"ש. וז"כ לפענ"ד
בכוונת התוס'.

וא"כ

או ברמ"א יו"ד (סי' שע"ב) כתב בזה
המהרי"א ז"ל בזה"ד (סי' רפ"ה)
דכהן ששוכב ערום. ונודע לו שהוא באהל המת
ראסור להמתין עד שילביש עליו עיי"ש. והנה
ע"כ ז"ל בכוונתם ז"ל דמשיה אסור להמתין עד
שילביש עליו ולא חיישינן כלל לכבוד הבריות הוא
משום דהשיטתו ששוכב בטומאה חשיב כמעשה.
כמ"ס כה"ג בתוס' נזיר (דף י"ז ע"א) עיי"ש.
דא"כ ק' דהא חסוקת הגמ' בסוגיא דברכות
(דף כ' ע"א) דבשאל"ת כבוד הבריות דוחה
ל"ת שבחורה וזה הוי שוא"ת. וע"כ משום דהשיטתו
הוי כמעשה:

אמנם הגאון בספר אבן עזר הש"ג ע"ז בתוקף
וכתב דאישתמיט' להו דברי התוס' בסוגיין
ד"ה שוא"ת שכתבו להדיא דשאי' לאו דכהונה
שאינו שוב בכל ונדחה מפני כבוד הבריות אפילו
בקום ועשה עיי"ש הרי מבואר דילפינן ממת מצוה
לדחות לאו דטומאה כהן מפני כבוד הבריות אף
במעשה. ומחמת זה ז"ל לדחות פסק הרמ"א ז"ל
מהלכה יעיי"ש. וכ"כ ג"כ להשיג הגאון בתשו'
פמ"א ח"ב סי' נ"ז ע"ש:

ידנה לפענ"ד נראה ליישב פסק המהרי"א והרמ"א
ז"ל ולק"מ קושיא הגאונים הג"ל מדברי
התוס'. וז"ל דרע"ש ז"ל כרשיי שתי' הקושיא
מכ"ג ונזיר דמוטמא למת מצוה משום דמשיקרא
כשנאמרה ל"ת דטומאה לא על מת מצוה נאמרה
עיי"ש. וכוונה רש"י ז"ל מבואר היינו דמה דכהן
מותר לטמא למת מצוה אין זה בגדר דחי'. רק
דהיא בגדר הותרה. כיון דא"ל לקיים המצוה רק
בטומאה ממילא ע"כ דהותר בזה לגמרי ל"ת
דטומאה. יבמו שביאר הרמב"ן ז"ל באריכות בספרו
תורת האדם. וא"כ לק"מ מדברי התוס'. ובאמת הרי
סבירא רש"י מוכרחה תאד ולק"מ עפ"ז קושיא
התוס' שם על רש"י מהא דעדל"ת כיון דמת מצוה
היא מטעם הותרה ולא דחי' ולא דמי לעדל"ת
דהיא רק דחי' ולא הותרה. וא"כ לפ"ד רש"י ז"ל
אין אנו מוכרחין כלל לחי' התוס'. ובאמת נראה
דהתוס' בענין ג"כ חזרו בהו מדבריהם כאן
דמה ה"א היא דחי'. כדמוכח מדמהו"ס בריש
יבמות שם וז"ל דמאשח אח לא מצי למילף בעלמא
דלדחי' עשה ל"ת שיש בו כרת דשאי' אשת אח
דמוותו בכך. וא"ל בענין אחר לקיים מצוה יבוס
דא"כ בעלה מצוה יבוס עכ"ל הרי דהיכי דא"ל
לקיים המצוה כ"א באיסור אז הוי הותרה ולא דחי'
וזה מ"ס דמוותו בכך וכו'. וא"כ נס דמה מצוה כיון

וא"כ ממילא נדון דברי ההגדה והרמ"א ז"ל.
דבאמת אין רא"י כלל מר' המוס' דכלאו
שאינו שוה בכל כבוד הבריות דומה אף בקום ועשה
ז"א ואדרבה מובאר להיפך דכבוד הבריות גרידא
לא דמי בקום ועשה כג"ל וא"כ בנידון דהגדה
הג"ל דהוי כבוד הבריות גרידא שפיר עסק דמחויב
ללאם כשהוא ערום ולא מהני כבוד הבריות משום
דהשיבוי הוי כמטעה וכג"ל. ומיושב קושית הגאונים
הג"ל ודו"ק הטוב:

ב) נסתפקתי בהא דקיי"ל במכות (דף ה') גבי
ע"ז דהנו אין נהרגין מאי דרין
אם חת הגדון מאליו. אי דוקא היבא דנעשה
פשוטה ההריגה ע"י העדים דינא הכי. או דאין
חילוק (שוב העירונו שנסתפק בזה בתשו' בית
שמואל אחרון ואחתי):

ורבאורה י"ל דזה חלי' אם נאמר כפרשי'
וכפיה"מ להרמב"ם ז"ל שם
דהרגו אין נהרגין ילפינן מהא דכאשר זמס לעשות
לאחיו דמשמע שאחיו עדיין קיים. ממילא מוכח
דאין חילוק כיון דעיקר הדין היה הגדון קיים ומ"ל
כשהרגו או שמת מאליו. אבל אם נאמר דהלימוד
הוא מכאשר זמס לעשות כמ"ש הריטב"א וכו'
כפרשי' ע"ה"מ. ממילא ל"ש במת מאליו דין זה
דהרגו דהרי עכ"פ העדים לא עשו מעשה.

אולם באמת נלפענ"ד להוכיח מהא דחולין
(דף י"א) דיליף דאזלינן בזה רוב מעדים
וזממין דניחוש דלמא הך דאסהידו ב"י טרפה
הוא וכו' וכ"מ בדקדקין ל"י והתניא ברבי אומר
הרגו אין נהרגין ע"ש. וא"כ אי נימא דבמת
מאליו ל"ש הא דהרגו וכו'. א"כ שוב אשכחנא
שתרי ברווחא לקושיה הגמ' דשפיר י"ל בדקדקין
ל"י רק דמירי שמת מאליו קודם שהרגוהו ב"ד
ולק"מ קו' הגמ' דבזה ל"ש הא דהרגו וכו' אלא
ע"כ דאפי' במת מאליו גמי דינא הכי. וזה רא"י
לשיה"מ להרמ"ל הג"ל. דעטס דהרגו וכו' הוא מקרא
דלאחיו דלר"ך שיהא עדיין קיים. ומש"ה אף
במת מעלמו שייך זאת. אבל לפי' שאר הראשונים
הג"ל דהיא מכאשר זמס לעשות וא"כ במת מעלמו
ל"ש זאת כג"ל ה"כ אודא הוכחת הש"ס דאזלינן
במ"ר. דיכול לזקומי במת מאליו וע"כ כפיה"מ הג"ל:

ובזה א"ש מה שבי' הרמב"ם בפ"כ ה"כ מה'
עדות דבמלקות דרין גם כאשר עשה ואם
לקה זה שהעידו עליו לוקין ע"ש. משום דלפ"מ
שבי' כפיה"מ דהלימוד היא מלאחיו שיהא עדיין
קיים. א"כ במלקות ל"ש זה. כיון דגם לאחר
שנלקה הוא קיים. שוב אחי' מלאחיו שביינתי בזה
לדברי הפג"י ז"ל בחי'. והלעמי הדברים לפני
הרב הגאון הגדוק מרן יאחזקיהו הכהן שייגעבוים
שה"י

וזללה"ה ראב"ד דפה ווארשא וקלס"י מו"ד:
ג) הנה בטעם דהרגו אין נהרגין כ' הרא"ה
ז"ל בס' המנוח מ' תקפ"ד. משום
דאלקיס נלכ בעדה דיינים ובטח דגלגלו עליו דינו מן
השמים וראוי ה"י למשפט מות מכבד והרי זה
כמו ההורג את הטרפה דפטור ע"ש. וטעם זה כ'
ג"כ הרמב"ן ז"ל ע"ה"מ פ' שופטים. ע"ש:

אמנם יש לתמוה ע"ז טובא דמאי איכפת לן
בזה דבטח גלגלו עליו דינו מן השמים
וראוי ה"י למשפט מות. הרי עכ"פ בזה שקר
העידו מדגמלאו וזממין. והרי לפי"ז גם ברוח
שהרג את הגנב ג"כ נימא דמכיון שנהרג זה בטח
דראוי ה"י למשפט מות מכבד על מעשיו הרעים
וגלגלו עליו דינו מן השמים ליהרג ע"ז. וע"כ כפרשי'
ז"ל ע"ה"מ כי יפול הנופל ראוי זה ליפול. וא"כ למה
נהרגו את הרוח. שוב מלאחי שכבר תמה בזה
בספר רבינו בחי' ע"ה"מ שם ונדחק בזה. ע"ש:

אולם נלפענ"ד ביאור דבריהם הך ז"ל כחופן
זה. דהנה כבר אמרו רז"ל דשני הומה
חידוש היא דמאי חזית דליית להני לית להני.
ולכן ג"ל דזה דוקא קודם שנהרג הגדון כיון דעוד
לא בלא הב"ד במשפט הראוי ע"י העדאם העדים.
ומש"ה כשיבאו אח"כ עדים אחרים להוסי' להראשונים.
בזה שפיר חידוש היא במאי שנאמין להעדים
האחרונים. יותר מן הראשונים. מאחר דבטענה
עדותן אין שום הוכחה שהאמת היא עם העדים
הראשונים יותר מן האחרונים המזוימים. וכן
להיפך להאחרונים יותר מן הראשונים. ומש"ה
שפיר חידוש היא וגו'. וזה הדין בב"ד ע"י הטענה
משא"כ כשכבר נהרג זה. הדין בב"ד ע"י הטענה
עדים הראשונים. בזה שפיר י"ל הטעם כיון
דאלקיס נלכ בעדה דיינים בטח דלולא שנתחייב
הגדון מיתה בעונש עבירה זו שהעידו עליו אז
לא נגמר עליו מעשה המשפט וח"ו שהסנהדרין
בעלי רה"ק ישפכו דם נקי. וע"כ דראוי ה"י
הגדון למשפט מות ע"י עון זה שהעידו עליו.
ומזה הוכחה ורא"י גדולה שהאמת עם העדים
הראשונים שהעידו עליו שחייב מיתה. כיון דנעשה
מעשה ע"י. ומש"ה הרגו אין נהרגין ול"ש בזה
הא דהומה חידוש היא כיון דיש בזה הוכחה
מבוררת מהאמת דברי העדים הראשונים יותר מן
האחרונים. ואין כוונת הרמב"ן והרא"ה ז"ל לומר
משום דראוי ה"י למשפט מות מכבד על מעשה
עבירות שעבר בזמן ובמקום אחר. ז"א דא"כ
ברוח שהרג את הגנב ג"כ נימא הכי וכג"ל.
רק הנוגה דראוי ה"י לעונש עבירה זו שהעידו
עליו בב"ד. שוב ראיתי שכן מובאר באמת מלשון
הרמב"ן ז"ל שבי' וז"ל. אבל אם נהרג ראובן נחשבו
שה"י

על הגדון. ולענין פסול העדים לא היו חידוש ומסביר יש לפסול כעור הנזיל. וכל דוח הכריתם לפרש באופן אחרת טעם דהרנו וכו' להורות כנזיל. אבל לפענ"ד ברור כמש' דבאמת העדים לא נפסלו:

ד) ובמ"ש מיושב מה ששמעתי ממו"ר הגרון המפורסם מו"ה יחיאל מיכל הכהן ז"ל אבד"ק זאקראטשין שהק' בשם הגאון"ק מטשעכאנאווא זללה"ה בעדים וזמין כיון דכתיב יד העדים חת"י בו בראשונה להמיתו. אי"כ נהו דמלך הזמה אמר"י כאשר זמם ולא כאשר עשה והרגו אין נהרגין. אבל עכ"פ יתחייבו מטעם דהוי דולחים שהרגו את הנפש בידים. ולהג"ל דכיון דהרגו מזה הוכחה דהראשונים העידו אמת אי"כ אין לחייבם מטעם ראייה דהרי אדרבה בזה יתאמת עדותם שהאמת העידו שחייב מיתה:

ו) במלבר זה לקי"מ דהא קי"ל דע"ז אין לריבין התראה כמבואר כתובות לג' וא"כ זה דוקא כשאנו רגין עליהם מלך הזמה אבל כשנחייבם מלך ראייה הרי שוב לריבין התראה ולא ה"י התראה. ובלא"ה הרי קי"ל דהכריז בנז"א ב"י מקלות בין בנז"א בין בבז"א כולן פטורין. וא"ש קו' הג"ל ועוד יש ליישב ואכמל:

אהרן נפתלי זאורלאדאווער

במהר"צ ז"ל מו"צ דעה.

סימן ז

ב"ה ראוב.

א) חורגין (דף ע"ו) קא מיפלגי בדרכ הונא דאמר בהמה בח' בחוקה איסור עומדת עד שיועד לך במה נשחטה ופרש"י ז"ל אם נולד ספק בשחיטה אל תחירנה מספק עד שיועד לך נשחטה כראוי. עכ"ל גקולור וקשה לי קושית עומדת הא מבואר ביורה דעה ס"י ק"י דהכי דאיכא חוקה איסור או אפילו ספק ספיקא לא מהני ולפ"ו קשה לי אחי נקט רש"י אם נולד ספק בשחיטה אל תחירנה הא אפילו נולד ספק ספיקא ג"כ לא מהני במקום חוקה איסור וגראה לי לתרן בעש"י דהנה בפרי מגדים בשפתי דעה ס"י א' סק"ח כתב שם וז"ל דספק ספיקא במקום חוקה לא אמרינן כמבואר בס"י ק"י ומיהו דוקא בחוקה טובה ואלימחא משא"כ חוקה דהשחא דלחו חוקה אלימחא כל כך אמרינן ספיר ס"ס עכ"ל וזה כתב הפמ"ג לענין מה שמבואר שם ברמ"א אם בדקו איזה שוחט וגמלא שאינו יודע אם נטל פסח אחת קבלה אין מותרין למפרע והקשה העיור וזה והסד"ק דהא

שא

שה' אחת כל אשר העידו עליו הראשונים כי הוא בעינו מת וכו' עכ"ל. וכן נראה מדברי הכ"מ ז"ל בפ"כ ה"ב מהל' עדות ע"פ היטב:

ומאד תמוהין לי לפ"ו דברי רבינו בחיי ז"ל שהעמים כוונה אחרת לגמרי בבואור הענין דעיקר ה"א דאלמלא שכבר נתחייב הנהרג ממקום אחר וכו' ע"פ. ומש"ה הק' שם ע"ז ועלה בדוחק. וזה להיפך דברי הרמב"ן והרא"ה ז"ל הג"ל הברורים. ועוד יו"ת תמוה לי דברי המהר"ל ז"ל בס' גור ארי"י. שכתב זאת בשם הרמב"ן דהטעם. דכשנהרג נראה כי ה"י אותו שהעידו חייב ממקום אחר דאל"כ למה אירע זה ע"י צ"ד וכו' והק' שם ע"ז מהא דבכ"מ אמרו אין לדין אלא מה שעיניו רואות. ע"פ שבי טעם אחר. והוא להיפך ממש מלשון הרמב"ן כמבואר למעיין. ולק"מ עפ"י קושייתו הג"ל ולע"ג:

ד) ולפענ"ד יהי' מזה ג"כ ניח' לדינא. דהנה הטור בס"י לי"ח כ' טעם להזמה.

דהאחרונים נאמנים כיון שמעידין על גופן של העדים והוי כאלו העידו עליהם שהרגו את הנפש או שחללו שבת וכו' ע"פ. והובא זה גם בס' המינוח שם. והקשו ע"ז דהא בגמ' אמרו דהזמה חידוש היא והרמב"ם כ' ג"כ דחידוש היא. ותי' בלח"מ דהטור סו"ר דרך. לרבא הוה חידוש. אבל לדין דקיי"ל כאב"י. למפרע נפסל אין זה חידוש ע"פ. ומ"ש הרמב"ם דחידוש היא כ' בתשו'. מהר"ט. ס"י ל"ז משום. דבהזמה יש ב' ענינים. א' מה דהעדים המוזמין נפסלין לכל עדות שבחורה. ב' מה דנענשים בחיוב ע"פ עדות המוזמין. ומ"ש הרמב"ם דחידוש הוא היינו לענין מה שנענשים ע"פ אלו המוזמין דזהו היא חידוש אף לדין. דקיי"ל כאב"י. אבל הטור דכ' טעם להזמה היא רק לענין לפסול העדים דלאו חידוש היא דהרי כאלו מעידין שפסולי עדות הם שחללו את השבת וכדומה דנאמנין והראשונים אינם יכולין לבטלם. ודבריו נכונים:

ומעתה הדי' ג"מ בזה דהרגו אין נהרגין. אי עכ"פ נפסלין העדים המוזמין לכל עדות שבחורה. דלפמ"ש הרמב"ן דכיון שנהרג הגדון הוכחה היא שהראשונים העידו אמת. אי"כ גם לענין עדות אין נפסלין. כיון דלנו מופסין דאמת העידו ואין האחרונים נאמנין כלל לפוסלם. אבל לפמ"ש רבינו בחיי וסו"ר ארי"י הג"ל דאין הכוונה דהראשונים העידו אמת רק דאין לנו להורגם משום דראוי ה"י למיתה ממקום אחר וגבירא קטילא קטלי. אי"כ י"ל דזה רק לענין הרגו אין נהרגין. אבל מ"מ ספיר. נפסלין לעדות שבחורה ע"פ העדים המוזמין כיון דעכ"פ בזה שקר העידו

בנה ממקוה שנמרד ונמלא חסד דכל טהרות
שנעשו על גביו טמאות למפרע ועל זה מחרץ
הש"ך משום דכשחט איכא ס"ס שמה השתא שכתב
ושמא שפיר שחט ע"ש ועל זה כתב הפמ"ג דלכן
מהני כאן ס"ס אשכ"י שיש כאן חוקת איסור
ע"ז כתב משום דנגד חוקת דהשתא אמרינן ס"ס
ולפי' אחי שפיר דנקט רש"י אס נולד ספק דוקא
דמשכחת דס"ס יהי' מהני בשמיטות כגון בנטל
קבלה וכדקו ולא ידע דבה"ג מתירין השמיטה
למפרע מטעם ס"ס ודוק:

ב) נסתפקתי איך הדין בדבר שיש בו מחלוקת
הפוסקים אם חייב למכור או אם
לאו דהדין היא שהמוחזק יכול לומר קים לי
כאותן הסובבים דפטור מלשם. איך הדין באם
שאוהו הנחבט חייב לאחרני ולא מרויב כמה
שיעזון קים לי נגד המלוה הראשון איך הדין אם
כופין אותו שיעזון קים לי כדי שיהי' לו ממה
לשלם. כמו שמצינו כעין זה שמחולק הקלות עם
הנתיבות בחושן משפט סי' ט' כמה שהובא בט"ז
ובש"ך שם באם שהלוה אינו מוכב הריבית מהמלוה
דהדין היא דהמלוה אינו מחויב להתיר אוי
מחולק שם הקלות והנתיבות אם כופין את הלוה
שיחבט הריבית מהמלוה כדי שיהי' לו ממה לפרוע
לאחרני אם חייב לאחרים דהקלות סובר דהב"ד
כופין להלוה שיחבט להמלוה והנתיבות סובר דאין
כופין איכ' ה"ה כאן יש לומר כן. ואחמ"ל דכופין
בכה"ג איך הדין באם שיכול לטעון קים לי נגד
הראשון וקים לי נגד הכע"מ אם יכול לומר ולדמות
לכל אחד ולומר קים לי שמניע להשני ויהי' נשאר
ממילא ביד המוחזק כגון בגזון שמצינו בפסח
השוכה חושן משפט סי' רכ"ה סק"מ שהוציא שם
בשם הלמח לדק ושה"ג בראובן ושמעון שהחליפו
את בתיהם זה עם זה ואחרי כן יצא שער חוב
על ראובן בכפלים מה ששה שני הנחמים ונא
בע"מ מכה שטרו לגבות הבית שהוא עתה ביד
ראובן הלוה שלו כין שהוא בני מורין וגם הבית
שכיר שמעון שהשיג מראובן בחליפין מפני ששיעבודו
קודם והשיבו שהדין עם הכע"מ שיכול לגבות שני
הנחמים אך הבית מאיר השיג עליהם דעיקרה
דדינא ג"ע כי לפי' אפשר לומר דבכה"ג לא
יערוך ב"ח דראובן הבית שכיר שמעון עכשיו
מפני שיאמר לו מה הפסדתיך הא העמדתי
לך אחריות נכסים חסד שיעבודיך דבשלמא אם
קונה בנז"י הרי נותן דבר דמלוי לאברותי אבל
במחליף קרקע בקרקע יוכל לומר מה הפסדתיך
ע"ש ולפי' באם שיש על שמעון ב"ח שלו חוץ
לראובן או יכול לטעון לכל אחד קים לי היינו

לראובן יעזון קים לי כבית מאיר ולנגד ב"ח
שלו יעזון קים לי כהלמח לדק:
ואם נאמר דכן היא ויכול לטעון כן איך הדין
באם שמעון היא מודה במקלע נגד ב"ח
שלו איך הדין נגד שבושה דאורייתא אם משביעין
אותו או לא כי באם שנאמר שיכול לטעון קים
לי בכה"ג אזי ממילא יש לו נכסים ואין נשבעין
על כפירות שיעבוד קרקעות או נימא משום דלפי'
דכריי שטוען לב"ח שני קים לי דשייך לראובן
כפי דעת הג"ל אזי ממילא מחויב לישבע שבושה
דאורייתא:

ורנה לכאורה יש להביא רא"י דאין משביעין
אותו שבושה דאורייתא בכה"ג דלפי' כ
קשה על הא. דמבואר בש"ך סי' פ"ז ס"ק י"ב
והובא ג"כ בנודע ביהודה תנינא חלק חושן משפט
סי' י"ז דמפורשים הא דרבי חייה קמייחא דאם
היא כופר בכל ועדים מעידים שחייב לו חמשים
וזו דחייב לישבע שבושה דאורייתא כמורה במקלע
והקשו אח"י הא הוי שיעבוד קרקעות הו"ל
ואיכא עדים ומתלים דרבי חייה לא איירי שהעדים
מעידים שטדיין לא פרע אלא איירי כגון שטען
שלא ליה ועדים מעידים שהוא חמשים וזו וכל
האומר לא לויית' כאומר לא פרעתי דמי ובכה"ג
המלוה לא יכול לערוך מלקוחות דהלוקחות מלי
אמרו אכן טענינן דפרע ושוב לא הוי שיעבוד
קרקעות יע"ש אבל באם העדים העידו דעדיין
חייב לו בכה"ג אין מחייבים שבושה דאורייתא
משום שיעבוד קרקעות כן מבואר בש"ך ובזו"ב
והקשיתי דלפי' קשה על הא דליתא בזה מ"ע
(דף ה') בהבוא רע"א דכל יומא מסרו לי
בסהדי יומא חד מסרו לי בלא סהדי וטען
להדימ ובאו שני עדים דאכל תרי מינייהו ואמר
ר' וירא אם איתא דלרי' חייא משחבט וקשה
לי אח"י משחבט הא שם הוי כהעידו העדים
דעדיין חייב לו ואיכ' הוי כפירות שיעבוד קרקעות
ואם נאמר דבאופן הג"ל משביעין אותו שבושה
דאורייתא אזי אח"י לא תרצו הש"ך והגדוע ביהודה
דר' חייה איירי בכה"ג אלא ע"כ דבכה"ג אין
מחייבים אותו שבושה דאורייתא ולדינא ג"ע:

אכן באם שנאמר דמחייבים שבושה דאורייתא
בכה"ג אזי איש ומתוך בטוב קושיות העולם
הובא בנתיבותי' סי' ל"ט סק"ב בשם הקלות וז"ל ובקלה"מ
מציאין קושיות העולם למאן דס"ל שיעבוד לאו
דאורייתא ואין ב"ח גובין מיורשין כלל איכ'
קשה לאחרנין בשבועות פ' כל הנשבעין שבושות
ה' תהי' בין שניהם ולא בין היורשין דהא ע"כ
אינו גובה מן היורשין רק מקרקע ולא מטלטלין
א"כ

משלשים יום כמבואר בירושלמי וסידר הנמרה
מייירי לפי מה דקיי"ל עכ"ל ועבר הבא על בה
ישראל הולד כשר ע"ש מבואר מדבריו דגם אם
נימא דלמא לאו אביו הוא ליכא קשש ממונה
אך הקושיא דלמא לאו אביו הוא ולא רמי חיובא
דפדיון עליה לכאורה עומה:

ומה שמתרין שם על פי דברי ההפלאה קשה
מה יענה להמהרי"ט אלגזי שכתב בפ"ב
סי' י"ז להיפך דאדרבה איסורא בשר ממונה
גריר ע"ש ומובא באחרונים:

ורענ"ד נראה לתרץ על פי דברי השע"מ
הנ"ל דמה דקאמר הגמרא דלמא לאו
אביו הוא היינו שמה מעכ"ל ועבר נחשברה.
וא"כ ליכא אלא מיעוטא דמיעוטא כי רוב בעילות
אחרי הבעל ושמו מישראל לא חיישינן כי לא
היה חי אלא שמה מעכ"ל ועבר א"כ הוי מעדמ"ע
ובזה גם במזמן הולכין אחר הרוב. ואין להקשות
לפ"ז א"כ איך מוכיח הגמרא מזה דהולכין אחר
הרוב הלא שמי הכא דלא הוי אלא מעדמ"ע.
כי הנה המהרש"א חולין י"א כתב דטריפות הוי
מיעוטא דמיעוטא והקשה על זה הפרמ"ג וי"ד
סימן ל"ג ש"ד סק"ה איך מוכיח הגמרא מטריפה
דאולינן בשר רובא הלא שמי טריפה דליכא אלא
מעדמ"ע וסידר דלא משמע לרבנן לחלק במן החורה
בין מיעוטא למיעוטא דמיעוטא ע"ש וא"כ גם
על השע"מ לא יקשה בג"ל:

ד' שם (אות ל"ו) מביא קושיא בשם ספר
מעניי החכמה על ב"מ שהקשה על
הא"ז שכתב דמעשירו ודאי ולא עשירי ספק מומעט
כל ספק ואפילו רובא. א"כ איך משכחת מעשר
שמה טריפה היא וטריפה איממעט ממעשר ע"ש:
ורענ"ד נראה לתרץ ע"פ דברי המהרש"א
הנ"ל דטריפות הוי מעדמ"ע וזה לא
איממעט מעשירו ודאי ובזה תירוצי קושיא השע"מ

ה' ט"מ שהקשה איך מחויב להאכיל לפדות בנו
הבכור דלמא טריפה הוא ואינו בר פדויה ע"ש ולפי
דברי המהרש"א אחי שפיר. אחר זה מולאחי בספר
עמודי אש סימן ט"ז סי' ק' מ"ז שמידן בן ארך
נאיר מותרין זה מכת קושיא השע"מ ש"ד מהל'
י"ב שם שהקשה על המהרש"א א"כ איך מוכיח בגמרא
מטריפה דאולינן בשר רובא. הלא הכס לא הוי אלא
מעדמ"ע ולפי דברי הפרמ"ג הנ"ל לק"מ. ותמוה לי
הלא גם על השע"מ שמידן דהנמ' בחולין אולא לפי
מה דקיי"ל עכ"ל ועבר הבא על בה ישראל הולד
כשר. וקשה י"א הוי מעדמ"ע כמו שכתבתי למעלה
אל ע"כ בדברי הפרמ"ג הנ"ל:

ישע"י משו"ם זוסיא באגרי"ל
בן הרה"צ הר"ר ור"ה.

א"כ הוי כפירות קרקעות עכ"ל בקיזור. ולפי הנ"ל
אחי שפיר דמשכחת בכס"ג. ולדינא ל"ע הגם
דהיכי דיכול לטעון קים לי אזי אין הנחבצ לריד
לטעון בן בפירות רק הב"ד טוענים עבורו בן
אך בגופן הנ"ל ל"ע אם הב"ד מחויבים לפסוק
בן היכי דבאו שני ב"מ בבית אחת ול"ע:

ג' הנה בגמרא יבמות לא נמלא לימוד דלרת
ערוה אסורה רק שני לימודים אחת
מלגור ואחת מולקת ולקחה. והרמב"ם בפ' המשניות
בכלל הג' כתב לימוד חדש מבית אחד בונה בית
שהוא בונה את כולו בונה מקלחו ומי שאינו
בונה את כולו אינו בונה מקלחו ע"ש וקשה לי
מנין להרמב"ם זאת מן הגמרא ול"ע:
אלימ"ך הבחן ראב"נשטיין החופ"ק הנ"ל

סימן ה

ב"ה מאירוביטשוב (פ. קי"ח).

בשע"ת (ת"ז קונטרס ג' סימן כ"א) חקר
מי שיש בידו לסלק האיסור ולא
סלקו. אם עובר משום לפ"ע. עיין במשנה למלך
ה' כלאים פ"א ה"ז דמבואר מדבריו דגם בכס"ג
עובר משום לפ"ע ומביאו הפרמ"ג אות סימן
תמ"ג בא"ה סק"ה ע"ש:

ב' שם (קונטרס ה' סי' מ"ז אות ג') מובא
קושיא המו"מ מגילה שהקשה איך
קורין בס"ה בשבת וכו' וכתב שם לתרץ כיון
שאין קריאת התורה אלא בבכור א"ה לית בה
חד דגמיר ע"ש. כעין זה מידן שם התוספת
חדשים. כיון דקריאת התורה א"ה אלא בבכור
ורבים מדכרי אהדרי ע"ש:

אכן דברי המו"מ תמוהים. וממילא יהי' תמוהים
גם דברי הרב בג"ל בשע"ת. הלא התו"ח
כתב מקודם וז"ל וקשה מי לא עסקין דבא לסדר
הפרשה בשבת וילך אלל חכם מקודם זמן הקריאה
ללימוד עכ"ל. א"כ אינו מובן תירוצו דרבים מדכרי
אהדרי הלא חיישינן שילך יחידי אלל חכם. ועיין
בספר נחלת יהושע מהרב דפערעאסלאוו בהשמטה
לחלק א"ח שער ב' ב':

ג' בשע"ת (ת"ז קונטרס ו' סימן פ"ג אות
ל') מביא קושיא איך משכחת מלוח
פדיון הבן נישח דלמא לאו אביו הוא וממזר
פטור מפדיון לדעת הללן קדשים בזבחות מ"ז
ע"ש ואיט' יודע למה תלה הקושיא אך לדעת
הללן קדשים דסובר דממזר פטור מפדיון. הלא
בלאו הכי קשה אי נימא דלמא לאו אביו הוא.
א"כ לא רמי עליה חיובא דפדיון. והנה השע"ר
המלך ה' ט"מ שהקשה איך קאמר הגמרא דלמא
לאו אביו הוא. א"כ ממזר הוא ולא י"ה מי יותר

מודעות ב"השערי תורה" הנפץ בארצנו ובחול מביאות לבעליהן תועלת מרובה.

יצא לאור ספר תועפת דראם ספר ראשון.

כולל קבוצת מאמרים נבחרים, דרשות
סופת שחורם במקלות להורפת קרן
היהדות הנאמנה וחוק עתידותיה
הנצחיים הנדונים, וכו' וכו'.
הספר נדפס בשלל וחדוד מצוין, מחוץ
רי"ד עמודים במספרם גדול.
— מחירו 1.50 —
לפנות אל הספר:

Равв. А. М. Виткинду
м. Вселюбъ
чер. Новогрудокъ
Минск. губ.

לאהובי ספרים ישנים ועתיקים וכתבי יד!

בעת הדפסתי רשימה מספרים ישנים
ועתיקים מאד ובחתי ידוע עתיקים
מאד קדמא וז"ל, מי שרוצה לקנות
באלה ישאר רשימה ויקבלו חשאי.
יהודא חיים הכהן מצפת.

Rabbi. JUDA KOHN
bei Samuel Roth, Budapest
Dob u. 58. Ungarn.

או כנ"ל
Szafed Palestina
via Beyrat.

נמעי בחורים

קבץ ספרות—מבין חידושים וביאורים
בהלכה ובאגדה. יצאו לאור ב" מחברות
(כל מחברת כד נלוינות בת פיו עמודים)
מחברים ו"ל. מחברת יהודית רובל א.
החפץ לעשות קנין חילופין ישלח ספריו
ויקבל הספרים בשוה.

Katzburg Viktor,
Vacz, (Ungarn.)

יצא לאור ספר ציד רמיה
וחוא מאמר בקרת על ירושלמי קדשים
החדש, מאת הרבני הסבך הנודע
ר' יעקב צבי יאנאווסקי הי"ד מקוב.
מחירו 60 עם השלוח.

לחשינו ע"י בחובת הספר:
Я. ЯНОВСКОМУ, КИЕВЪ,
Кузнецкая № 48, кв. 16.

בראון

מקבל חותמים שלעמלקים הרב החוב
מ' ישראל יוסף נ"י מיאדאסער
בהגאבר'ס בראק נ"י.

בדונסקאווא

יכולים לחתום על ה"שערי תורה" אצל
(שלעמלקים) מחוץ חשאי,
חתיב מ' ארי' בר"ד ננסכער נ"י
וחתיב מ' אבא בר"ד בויסאץ נ"י.

== מחירו ==
בארצנו 4 רובל לשנה.
בחול 6
ולפי הערך
לחצי ולרבע שנה.

שנה המודיע רביעית עתון שבועי אורתודוכסי.

העורך והמפיץ:
אלהו עקיבא ראבינאוויץ החפ"ק פאלטאווא.

בתן עניניו: מאמרים ראשיים, מאמרי חכמה ומדע, דרשות ולדי יום,
מהנעשה והנשמע, בישראל ובקמים בארצנו וחוצה, פוליטיק,
מאמרי בקרת, שורים, ספורים, פילוסופים, סתמים, ענינים
שונים לאפרושי מאיפודא ולתקנת החיים ועוד.

ב"המודיע" דוקמים חלק גדול הרבנים
וסופרים מוכתמים הי"ו.
על "המודיע" כבר הסבירו רבים מגדולי צדיקי
נאמני דורנו שליט"א, שמהראוי
להחיותו לחסכו ולסעדו, בהיותו נחמד למראת
וטוב לרום את רות היהדות הנאמנה לה'
ולחיותו, כשפס צחה ובכורח ותניון בריא
לכל בעל בינה וישרה.
ב"המודיע" יפאא הקורא השקפות ישרות
מנקודת הדת על כל עניני
החיים, דרשות בארצנו הק' ומכל ארבע כנסות
הארץ וידיעות נחוצות לכל אדם באשר הוא אדם.
האדרעמא הוא:

Ред. Газ. „ГАМОИДИЯ“ Полтава.—Red. des „HAMOIDIA“ Poltawa.
כורשה והסכיבה הרוצה לחתום על "המודיע" או לשלם כסף המניע מסנו,
והרוצה להדפיס בו מודעה וכל אשר לו דבר להפצרת יואל, נא לפנות אל
מי אברהם וויינבערג, מוקומבו, נאווה-שלעקסאנדרסקא 1 תליון 149,52.
או לסר ברוך קאמינער, מאריאנסקא 10 סען 18.

הודעת מערכת ה"שערי תורה".

אודיע בזה שבאמצעת מערכת ה"שערי תורה" וכלו לחשינו כל
מיני ספרים הדרוש לכאויא הן מספרים ישנים ועתיקים והן מספרים
חדשים וגם מי שיש לו ספרים למכור הן ספרים ישנים ועתיקים וגם
חדשים יוכל לפנות אלינו ויקבלו בעדם מקחם השוה, וגם הננו
מקבלים ספרים כסוכנות. נקח כי המחברים והמפיץ מארצנו וחול אשר
יבואו עמנו בעסק הספרות ויפיקו רצון, וע"י מערכת ה"שערי תורה" יפיקו בעזרי
ספריהם בכ"י רחבי מדינתנו ובחול.
המונים אלינו בזה יואילו נא לשלוח מארקע על תשובה.
ברגשי כבוד:

ישראל איסר כהנא מוהר"י הכהן פיינענבוים עורך ומפיץ "השערי תורה".
И. Файгенбаумъ, Варшава, Мурановская 4.
J. Feigenbaum, Warschau, Muranowska 4.

מודעה

אודיע בזה כי יצאו לאור כתוצאה חדשה
פרי חיים שו"ת להלכה ולמעשה בר' חלקי שו"ע.
ברכת חיים דרשות וחידושים יקרים מאד,
מאת אשר השאירו אחריהם ברכה, היה:
אאיו הרב הגאון הצדיק המפורסם מו"ה חיים לייב עפשטיין וצי"ל האב"ד
ור"ס דיקן קאלישין.

אמטור הרב הגאון הצדיק המפורסם מו"ה שמחה בונם עפשטיין וצי"ל
האב"ד פאלטאס (הנודע בשם ר' שמחה'לע פאלטאסער).
— מחירי ה' חלקים הנ"ל א' רובל. —
משה יוסף כהנא מו"ה מוהר"ש עפשטיין וצי"ל האב"ד פאלטאס.
M. I. ШИТ А И Н Ъ, Полтава, Варш. губ.

יצא לאור ספר הזכרון הירושלמי שנה א'

רשימת ספרות מרכזת הרוחני והחומרי
בירושלים מאת הרב נחום דוב פריימאן.
(א) העדות. (ב) בתי-הספר.
(ג) בתי-החור. (ד) מוסדות
לחברות. (ה) הכוללים. (ו) חברות
ואגודות. (ז) בתי-בנסיות. (ח) הסגב
האיקונומי (בתי מסחר, בתי בנק,
בתי חרושת ובתי דפוס, ט) אישים
(רבנים, סופרים, רופאים ועסקנים.
י) עתונים. הספר מכיל 8 גליונות דפוס
מורכב גדול ובו מיתקפת ירושלים
היהודית בכל שרטוטיה וקויה היסטוריים.
המחיר: בא"י—2 ל"ג, ברוסיה—1 ל"ג,
באמסטרית — 2 1/2 כתר,
באמריקה—חצי דולר.

המפיץ:
Rabiner N. B. Freiman,
Jerusalem, (Palestina).

באר יצחק

מסודר על סדר משניות קדשים
ובה כסה הערות ואחרות ונחין לכל
הלומדים והמעינים.

— מחירו 1,30 עם המשלוח —

שלום ליב אייזענבאך

(ירושלים עה"ק).

אשר להשיג גם במערכת ה"עצ"ה.

J. Feigenbaum,
Warszawa, Muranowska 4.

ב"ה יצא לאור

תשובות רבי אליעזר

ההגאון האמיתי של התורה וישראל
היראה רבי של ישראל שגן אייזיק
נאירדאן וצלה"ה אב"ד ור"ם בטעלה,
נקח כי כל אהבי תורה וישראל חשבו
יסתרו לאסוף אל ביתם את תורת רבי
אליעזר הגדול שהאיר לעולם ולדורו
ע"י בשפתו הנקי. מחיר הספר 1,20
סבוכך 1,40, סאראט 80 ק"י, ע"י ג"י
40 קאפ' ע"ה הקונה. על פורים לא
יחלף. להשיג ע"ה האדרעס:

Равв. З. Б. Сорочкину,
Дятлово, Грод. губ.

С. Гордону, Тельшии,
Ковен. губ.

כל רב וגאון שלא הניח דורו ספרי הקטן

קול תחנה קול מתנה

על אורות הרחמים של קמור לצורך הספח
והוא רוצה שאשלתו לידו ע"ס שיהיה
דעתו בעיקר הדין יודיעני האדרעס
שלו ובס"ד אצוה לשלוח הס' הנזכר
לדורו. ואחר העיון יודיעני הסכמת דעתו
בשקטו להדפיסו בס"ד.

ישי"ר רפאל חיים משה בן נאים יצ"ה.
R. H. M. Benaim, Chief Rabbi,
Gibraltar.

יצא לאור ספר דורות האחרונים (ח"א)

לחולות גדולי הדורות האחרונים, הרבנים הגאונים המבכירים
החכמים והסופרים הרשנים ואנשי המעשה והשם, עם הערות
תורניות ומדעיות, ובהסכמות גאוני הזמן והכמיו.
מחירו עם המשלוח 1,50, כי נדפס במספר מועט, על ג"ל לא יושלח.
בזה הגני לבקש את גדולי חסן או בני משפחותיהם, לכבדני בחולדות
הרבנים והסופרים הידועים להם להציב להם שם עולם לא יכרת בספרי
הבאים, ברצות ה', ויכתבו בספר החיים, שהוא ספר החולדה (ס"ר).
ספרי, נאה דורש, י"ו דרושים נעלים, נשאר אצלי אך מספר
קטן, ומחירו 60 קאפ', מספרי, אוצר התמונות" בודד ק"ן תכונות
גדולי ישראל שמחירו 3 ר"ב, עוד נמצא אצלי ג"ב סכום מועט, ושני
הספרים האלה מוכן אני ג"ב להחליף כנגד ספרים אחרים.

המפיץ והעורך כך ציון אייזענשטאדט.

Rev. B. Eisenstadt, 234 Christopher ave.
Brooklyn, n. y. America.

נמצא למכירה אצל המערכת

ספר חרדשי הרין על מס' ע"ז.

ספר. תוספות הרא"ש על מס' סוכה.

נרפסו מחוך כתי' ברוב פאר וחדר בעיה"ק ירושלים תובב"א.
— מחיר כל אחד 35 קאפ' —

ספר שו"ת מהרש"מ ח"א ח"ב

מהגאון הנודע ר' שלום מרדכי הכהן ז"ל מברעזאן.
— מחיר כל חלק 2 ר"ב —

קונטרס "אור בהר" שו"ת ע"ד מקה

מאת הרב הגאון מ"ה שמואל גלאזנער אב"ד קלויזענבערג.
— מחירו 40 קאפ' —

ספר תולדות תנאים ואמוראים

בשלישה חלקים גדולים, אסף ושלש מאות עמודים גדולים, יכיל
בקרבו קורות ימי חיי רבותינו הנזכרים בש"ס בבבלי, ירושלמי וכד'
הדרשנים מן שמעון הצדיק עד סוף רבנן סבוראי, דב"י וס' חיותם,
משפחתם, אבותיהם ובני ביתם, סדר דמוסם, רבותיהם ותלמידיהם
ותקנותיהם וכל האסורות והקורות בימי חיותם. מספר ע"ה א"ב עם
באורים וגמלות. מחיר כל השלישה חלקים אצל המחבר 5,50 ר'
העונים ע"ה המערכת ישנו הספר בחור תחנה בעד 4 רובל.

אהל יצחק השלם

על הגדול הנחת תיקוני שלמה מבית"ה ונחיו שלמה ח"ב מספר מנחת
יוסף, ובו הנחות וקרות גם על שארי ספרי הבדיקות, וכסופו המוכר ביור
כל ריני שו"ב בקצרה לחזור בכל תקופה, ומאיר עיני השו"ב והסורים במקום
עיון לכל שאית חכם שבו. — מחירו 60 קאפ' — ועם המשלוח בהקדם
מארקעס 85 קאפ, דמו"ס יונבה ראב"ט הטן.

המספר הראשי בבית"ה של ר' אברהם כהנא בווארשא, נאלעווקי 30,
גם יש להשיג שם הספרים האלה:

אבני מלואים (ב"ה) מחירו 2 ר"ב.

קצות החושן (הדפס חדש בשלישה חלקים יחד עם קונטרס הספקות
ומשובב נתיבות, מחירו 3 ר"ב.

Книж. маг. А. Карану, Варшава, Налевки 39.

!! חדשה בספרות הרבנית !!

יצא לאור ספר ההדרנים

חזו נחין מאד לרבנים, ראשי ושיבות, מגדולי שעורים ונבני הלומדים.
המחיר א' ר"ב וחמשה עשר קאפ'.

БЛАДА-ОЛИТА, Сув. губ. Равнину Р. Ловиницкы.

שערי תורה

קובץ רבני חדשי

כולל שרית וחדושים ובאורים כהלכת ובהנהגה

מאת **נאוני וגדולי דורנו** שלישי

נוסד ע"י הגאון מרן יצחק הכהן פיינענבוים וצ"ל
ראב"ק ווארשא

יו"ל תחת בקורת ועד ת"ח

המשתדל: יעקב שלמה הכהן פיינענבוים
ע"י בניו: הסו"ס: ישראל איסר הכהן פיינענבוים

המחיר לשנה:

בארצנו 8 רובל,
בחו"ל: באשכנז 7 סטוק,
באוסטריא 8 קרונען,
באנגלנד 8 שיללינג,
ובאמריקה 1 1/2 דולר,
ולפי הערך לחצי ולרבע שנה,
מחיר קונטרס אחד 30 ק"י.

מחיר מודעות:

פעניני התורה והיהדות
בעד שורה קטנה באותיות סמיט
16 קאפי,
המחיר יקובל גם במרקאות
בידואר.

מודעות לאקנות עונות
מתקבלות חנם.

חוברת ב (חלק ח). ווארשא, מרחשון (תרע"ד). № 2. (Октябрь, 1913).

האדרים להמכרת

И. ФАЙГЕНБАУМЪ, Варшава, Мурановская 4.

J. FEIGENBAUM, Warschau, Muranowska 4.

אל המחזיקים
הננו בזה לתזכיר ולבקש לטובת השע"ת וקיומו לשלוח המניע מתם ע"י האדרים של
המכרת בעד העבר ועד העתיד, ובה תהי' לכל ידנו בקושי ובל"ל לשלוח להם גם סמיות
והלאה החוברות תמיד כסדרן כדורש בתדורו להגדיל מורה ולמאמרות, המכרת.

שמות רבני בד"צ דעת ישראל בווארשא.

לפי מחלקות רבני העיר.

1 הרב ר' דובער קופיעץ נ"י (באנא 2).	2 הרב ר' חיים יהושע גוטשליסער נ"י (באנא 4).
3 הרב ר' אברהם זיבענבערג נ"י (קרטעליצקא 18).	4 הרב ר' יודא סני"ץ נ"י (פאטשעליצקער 24).
5 הרב ר' שלמה דוד כהנא נ"י (בענשא 17).	6 הרב ר' יצחק ראזנבארג נ"י (שווארצא 31).
7 הרב ר' פתחי הארענבעלס נ"י (שווארצא 24).	8 הרב ר' אברהם זבי פערלמאנער נ"י (שווארצא 10).
9 הרב ר' חיים ליב יודקאווסקי נ"י (גרשנישע 11).	10 הרב ר' מנחם שכנא ריטשוואל נ"י (גנינא 1).
11	12 הרב ר' מרדכי קלענפיש נ"י (וויבנא 4).
13 הרב ר' חיים פאונער נ"י (וויבנא 20).	14 הרב ר' יהושע מייטון נ"י (ברקאווא 30).
15 הרב ר' יהושע מייטון נ"י (ברקאווא 30).	— הרב ר' אהרן שיינבראם נ"י (דווקא 38).

בווארשא

יבולים למנות ככל עניני השע"ת מלבד דבות המכרת גם
הרב מ' מרדכי שמואל הלוי גוטשליסער נ"י חתן
הרב הגאון המיסד וצ"ל ברחוב גרויבאו 1.

אכל כבד
הנ"מ דובערש גראהבארד ז"ל

אב"ק בענדן

תנצ"ה.

איננו!

הננו משתתפים בעצמם של אח"י הסתאכלים על הגאון החביב וצ"ל
ונציע בזה תחומין למשפחתו הנעלה, ויגדלו כבוד אבלי עשרי שון
ירושלים, מערכת השע"ת.

ספר מיטב הניון.

כולל מיטב הניונים והיהדות שורה
והנהגה הרב הגאון הצדיק, החכם
הכולל מו"ל שמשון בן ראפאל
הרש משפ"ס עשרה ביאורים
מאירים בספרים במרקאות
ובמדרשות קדושים בשבט טעם
ודעת. — מחירו 1 רובל —

Зелику Невенбергу,
Тальсенъ, Кур. губ.

נסדר בדפוס ר' אברהם יצחק האלסער, ווארשא, נאוואליצקי 29

!!! חנם אין כסף !!!

כאשר חיות בעים ויוען שובב על ערש דוי, נדר נדוד נדחית לאדני ישראל, כאשר יעיר לו ר' להקים מחליי אהלך מאה ספרים לחית ולבתי מדרשים, כלי שום חסדוין כלי, ע"כ באחי בזה לקיים מוציא שפתי, ודא לעבור על כל תאחר, והנני מודיע בשער בת רבים כי מוכן אנכי לשלוח מיד לכל מי שיבקש. **אליעזר דייטש האבד"ק באניאדא יצ"ו** (בעתח"ס תבואות, חלקה, ופרוי השדה).

האירעמא:

Rabbiner E. Deutsch, Bonyhad, (Com. Polna) Ungarn.
נ"ב, מאליי יובן כי רק הספרי לבד אנכי שולח בלי מחיר, אולם הוצאות הכויד על המבקש לשלוח במקום והוא ב' כתריו (2 k.) גם יכתוב את אדרסתו באר הישב.

יצא לאור קונטרס מקוה מהרה על מקואות

סאת הרב הגאון המפורסם מו"ר חיים משולם קופמאן הכהן ג"ל אבד"ק פאלטוסק מ"ס פתח האהל וכו' ובסופו תשובה רב המסות והאיוכות סאת הרב הגאון האדיר מ' יוסף ראזין שליט"א אבד"ק דווינסק.

מחירו 50 קאפ' עם דמי פארמא.

Равв. X. K. Отерманъ, Пултускъ, Варш. губ.
Rabbiner Ch. K. Oterman, in Pultusk, gouv. Warschau.
להשיג גם אצל מערכת השע"ת.

בשורת ספרים!

חידושי מהר"א ד' שו"ת וחידושים על ויד ומונח הש"ס, סאת אא"ן הרב הגאון הקדוש מו"ר אלעזר הכהן וצ"ל אבד"ק סאכטשאב וכסה ק"ק, חתן הגאון האדיר ר' יעקב וצ"ל סליטא. ונדהו לו בסופו מניח יוחסין בשם עין אבות, כולל תולדות המסחר ורבותיו הגאונים הק מוהר"ש"ב ספרשיסחא, ומוהר"מ"ס מקאצק, ומוהר"ם מו"ר, ומוהר"א סטשעכנאו וצ"ל.

בנין דוד ביאור על איכה פשיב הגאון ר' דוד מיינליש וצ"ל אבד"ק אסק חתן אא"ן הגאון מוהר"א הג"ר. — מחיר הספר 30 ק"י.

נחלת יעקב ע"ת וחי אנדה סאת אא"ן הגאון מוהר"ו סליטא וצ"ל ובסופו תולדות הגאון המסחר. — מחיר הספר 60 ק"י.

הסוד פנחס שמואל ונוויל בראשית הגאון מו"ר אברהם הכהן וצ"ל מו"ר דווארשא בהגאון המסחר.

II. C. Kohn, Warszawa, Nalewki 42, кв. 15.

P. S. Kohn, Warszawa, Nalewki 42, m. 15.

ספר נחני

יצא לאור ספר סימנא מילתא

בשמן כן הוא פירוש על סימני הש"ס סלוקס ספי ספרים וסופרים ומאשר חנני החונן לאדם דעת.

מחיר הספר 40 קאפ'

ויתקרב גם בסקאות הבידואר.

המסחר הנודד העניך בארינשטיין מודונסקא-וואליא.

אבקש בזה שכל מי שידע איזה פירוש על סימן סימני הש"ס מעצמו או שראה באיזה ספר וידועני נא וידעם הרבר בשמי בספרי חבא א"ה.

Генеху Борнштейну, Здунская-Воля, Кал. г.

ул. Стеншицерь № 104 (домъ Ваксмана).

Henoch Bornshtejn, Zdunska-Wola, gub. Kal.

ul. Stenszyer 104 (dom Waksmana).

הורשם ספרי קיבוץ יהודה על מדינות עצמות
לדרכים הוותיק השע"ת

ספור נבון וחסד כזנים כל הדעות שהשיע על אודני שבאדוניות כסו הדעות ודרכי השוכה וסמתי ועד, ובאור רחב סקור כל הדעות וסמתי העדות מדעות נבדלות ונבנו וסמתי שישא, ודרכי רחב סקור כל הדעות וסמתי המסקלות והאחרות 75 ק"י, ועד נ"ב 85 ק"י, הסודי יתקבל גם בסקאות הבידואר, ולי ספרים לא חילק, אשכר להשיג גם בסקאות השע"ת.

יהודה ברה מ' יעקב כ"י לעצמול דל מריס וקל לאדני.

הערה: להסר מנכסו אודני כיבוק ע' בהקצור סמן ר"ה מ' סעף נ"ב נפל שם סקול, הדעות בסקול אסור ע' כשי.

יצא לאור ביורשלים הכה"ן האורנגלי שבאוצח"ס ספרי אוספסור

סדר רב עמרם השלם

סדר תפלה שנמסרה לנגלה לפני אה"ן וא' בעים שנים ע"י גאון סודא שיצב על כסא רבינא ורב אשוי ותחללל בבית סדרשם. עם כל החלבות וסמתי התפלה שסדרם הגאון הקדמון הזה, עם כל נוסחת התפלה אשר בכתיו דרבינו סערות גאון וצ"ל, ונוסח התפלה לתלמודי רש"י וצ"ל שנכתב שנת תתקס"ה ותתקנות רבות ספנסק נרסיווא וכסתי הרש"א וצ"ל, הונח ע"ס ר' בתבי יד, ועל יום נתגלה סקורות כל חלומי הנוסחאות שבין בני אשכנז וסאדד ונוסחי הרב וצ"ל וכו', ועליו ביאור סססוק בכד הנוגע להלכה ע"ס שיטות הראשונים, את הכל וסצא הקורא כבאודי הרב ר' אר"י ליב פרומקין בעד ספר תולדות הכספיו וירושלים מעורל לסדר תפלה להחפשי סתובו סתיוק 908 עמודים קווארטא

— מחירו 2,50 דו"כ —

L. Frumkin, Jerusalem,

„Nachlath Siwa“.

גם יוכל להשיג אצל מערכת השע"ת.

בלאדני

יבולים לחתום על השע"ת אצל סוכן השע"ת שלעמלק"ס החרי"ב מ' יצחק יוסף וילכערבערן ג"י בהרב מ' מיכאל שו"ב ג"י ברחוב ונערש 78.

בראזאן

קבל חותמים אדעמלק"ס הרב החויב מ' ישראל יוסף ג"י סיאדאסער בהנאדריק בראק ג"י.

שאלות ותשובות

סימן ט

משנת רבי יעקב.

(הוא מבוא להספחא).

איתא פה קובץ (גמליצא).

השוכה אחר מן החכמים אשר דרש פטנו וחתמי עלי
 "השיבו כענינים מסופקים בדבר קיבץ ברייתא
 "הספחא" שפנו. וקראתי תשובה זו בשם "משנת ר'
 "יעקב". כל שם הנושא וגם שם בקרבו. וזה חזק:

הלכות הורה שבעל פה היו כתובים בכתמים קלרים משנות דורות

קדומים מראשי חכמי דורות אשר כללו קבוצת
 מאמרים בהלכות ואגדות ומאמרים מקובלים מרב
 לתלמיד. והיו נקראים בשם משניות מענין שינון
 שהיו חכמי הישיבה מחדרין ומפלפלין זה עם זה
 במאמרי הלכות האלו המקובלים לברר וליתר כל
 ספק אשר נופל בהם עפ"י דרכי הדיקא והפלפול
 ובש"ס חגיגה (דף י"ד ע"א) אמרו שזמן רבי
 בן חיה הי' נמצא מוזמן קדוש לחיות סדרי
 משנה. ורבינו שרירא גאון בתשובה העיר שנמצא
 בגניו גאון אחד אחר פטירתו שיחא סדרי משנה
 דאחגניו מיומי, דהכל ושחאי. וענין סדרי משנה אלו
 היו חמה שהי' רבים מגדולי חכמים כומבין לעמון
 מגילות וקנטרבים בדרך קלרה ובכתיב נסתרים
 אשר שמעו וקבלו מרבותיהם בלשון קלרה כאשר
 הי' אז להנחה דלעולם ישנה אדם לתלמודו דרך
 קלרה. [ש"ס מולין ס"ג ופסחים ג' ע"ב] והי'
 זה להם ולחכמים כגלים להועיל להשתמר בכח
 הוצר שעל ידי זה יהי' נקל לזכור ההלכה על
 צוריה עם כל הפלפול אשר נתפלפל בה כי גם
 ע"י רמז קלרה נקל הזכירה:

ואין זה נכנס בגדר איסור דברים שבעל פה
 הי' אחר ראוי לאומרם בכתב (וש"ס גיטין
 ס' רע"ב ותמורה י"ד) יען כי הדין במפורש עם
 הפלפול אשר נתפלפל בה אסור להיות בכתב
 ולהיות שנין ולומדין ממנה כי תורה שבעל פה
 לדין שהי' נשנה ונתפלפל בשיבת תלמידים בעל
 פה דוקא ולהי' אחרו "דברים" שבעל פה אסור
 לאומרם בכתב שהכוונה על הרחבת הדבר
 במפורש שהי' כאמירה אבל אין בכלל זה מגילות
 הנזכרים שלא היו רק רמזי דברים בקלרה אשר
 כתב לעמון לעורר הזכרון. וגוף הדין על צור'
 עם מורם של הלכה הי' גאמח רק בעל פה.
 ובענין אומרם בכתובות (דף כ' רע"א) דאש"פ
 אין אדם מעיד מחוץ הכתב אבל כותב עדותו

על הכתב ומעיד עליה אפילו לאחר כמה שנים
 והיא שזכרה מעמנו ע"ש:

ודי' ע"ד זה ג"כ ענין כתיבות משניות אלו
 שהיו הדברים הכתובים כתיבות סתומות
 ע"י קולר אמרים ולא יובן על צוריה רק למי
 שקדמה לו ידיעת ההלכה מפי רבו. והעמיק בדקדוק
 ופלפול מצרים שההלכה הכתובה הוסכם לזה.
 על דרך משל יוספר בנמרל בשבת (דף ו' ע"ב)
 שרב מלא בגניו ר' חייא דודו מגילה טמונה
 ומשניות קדמיות והי' כתב בה חסין בן יהודה
 אומר אבות מלאכות ארבעים חסר אחת. ואינו
 חייב אלא אחת. ניכר לכל קורא שזה מאמר
 הנכתב ברמז נסתר. כי גם שכתב שהם בכתוב
 מלאכות ל"ס. עוד לא נודע מהותן שזה עיקר
 לדעת. ובאומרו אינו חייב אלא אחת יוספק אם
 הכוונה שחייב על פשיות כולם רק קרבן אחת.
 או שאינו חייב אלא על מלאכה אחת. או שיהי'
 הכוונה שעל כל מלאכה ומלאכה מאלו רק אחת
 שאינו חייב עליה. וגם כזה עוד לא נודע איזה
 היא. אך אמנם איני ג"י או תלמודו כתב זה
 לעמון רק לזכרון שהוא הי' בקי בשם כל מלאכה.
 וגם ידע המלאכה שאינו חייב עליה. ולהועיל
 לזכרון יספיק לו רשימה קלרה וסתומה זו. וכן
 על דרך זה מה דמלינו בשבת (דף כ"ח ע"ב)
 שאמר רבי היינו דחנינא ג' על ג' מזומנות ולא
 ידענא מהו הלכתא. שהי' ברייתא זו על דרך
 שכתבתי שהי' נכתבה רק מאמר סתום שכתב
 התנא לעמון לעורר הזכרון שיש דבר ששיעורו
 ג' על שלש מזומנות דוקא. והי' חידה נעלמה לכחם
 חכמי אמוראים אשר שוטטו לדעת מה היא דבר
 שילמדך ג' על ג' מזומנות דוקא עד שפ"י משנה
 דהתם נתגלה לרב יוסף פתרונו:

ומזה המין הי' מגילות מרובות מקלות חידות
 עמוקות ונעלמות מאד ומקלות בלתי כל
 כך פתימות ובכל זה יכול בו איזו ספק. והיו
 מגילות אלה מסורים מחכם לחכם והבאים אחריהם
 הכריזו להאריך בפלפול ומורם רחב לירד אל
 עומק כוונת משנה זו ולפרשה ובמקלות כשהפירוש
 המוכרח דחוקה להעמיסה בהלשון. הכריזו לשנות
 ולהוסיף ולהחליף בלשונה ולומר. חסורי מחסרה.
 והי"ק. אימא. חני. וכל זה ללד כי הוטב ההלכה
 לא מחסין להיות כותב דברים מבוארים ומפורשים
 באריכות ככותב ספר ללמד בו לכל תלמוד קטן
 אך כתב רק לעמון ולחכמים אשר כנילו דברים
 קלרים ברמז כאשר קיבל מרבו בלשון קלרה שלא
 יהי' עיקר הדין נשכח לגמרי באורך הזמן ושבו
 יתבררו ויחלבו הדברים להעמידה על צוריה בלימוד
 הישיבה עם ועד חכמים:

במחלוקת סוף זמן ק"ש של ערבים כן נחלקו ג"כ בסוף זמן ק"ש של שחרית. והיינו דקבלת ההלכה מרבם היא דומה ק"ש של שחרית היא עד שעה. השלישית. והיכר סימן ביום היא בשמות ומבואר בשם פסמים (דף ל"ג סוף ע"ב) דמן עלות השחר עד הנץ החמה חמשת מילין. ושיעור מיל מבואר דעת הרמב"ם ורש"י והרע"ב דהיא כ"ד מינוטין וכן האריכו האחרונים להוכיח דשיטתם עיקר ועיין אורח סי' תכ"ט ועולה חמשת מילין שתי שעות. ורבי אליעזר כשיטתו דסובר עד ולא עד בכלל וסובר דבתר רובא דאנשי אולין בשכיבה וכן בקימה ולזה נקט בלשוננו לפרש עד הנץ החמה. ורבי יהושע כשיטתו דסובר עד ועד בכלל וסובר דגם בקימה אולין בתר קימה דלמקלם בני אדם ולזה נקט לפרש עד סוף שלש שעות שכן דרך בני מלכים וכו'.

ונתבאר מעשה כי באמת הי' לכל התנאים קבלה מרבם בסוף זמן ק"ש של ערבים וכן של שחרית ונוס. במחלוקת זמן ק"ש של שחרית הי' להם קבלה מרבם, משיביר חללת' ונחלקו בהכונה ע"ש במשנה ואין שום מחלוקת בגוף קבלת הלכות תורה שבעל פה אבל המחלוקת נהווה בלשון הקלרה שקבלו מרבם שלא שמשו כל זורכן לעמוד על דעת רבם בבירור ונפל המחלוקת כפי רוחב דעת כל אחד לפרש בחקר ההלכה:

ב) בענין זה נשכח לדעת ידועה לזרקת בהבנת דברי המשנה ש"ח דמסכת עדיות מ"ג. אשר נלאו כל חכמי לב לעמוד על אמיתיות הכוונה. בהא דתנן הלל אומר מלא הין מים שאובין פוסלין המקוה, אלא שחייב אדם לומר בלשון רבו. שמאי אומר חסעה קבין. וחכמים אומרים לא כדברי זה ולא כדברי זה עד שבאו שני גרדייס וכו'. והעידו משום שמעיה ואבטליון שלשה לוגין וקיימו חכמים דבריהם ע"ש. והנה בכוונה מאמר אלא שחייב אדם וכו' נדחקו מאד הרמב"ם וחולתו שם. ונודע גם מה שהוסף בזה הגר"א ז"ל. ובמח"כ רבינו הגר"א כי הוסף בדבריו תמוה יותר שאם כל כך דקדק הלל בשמועת רבותיו שמעיה ואבטליון לומר אין במקום הין כעלגת לשונם ואשר לזה הולך להוסיף גם מלת מלא אי"כ אין מקום ספק עוד שכן הי' הקבלה משמעיה ואבטליון ואיך חלק עליו שמאי ואיך קיימו חכמים דברי הגרדייס דמה כחם יפה להכחיש קבלת הלל הזקן. גם לשון המשנה וחכ"א לא כדברי זה ולא כדברי זה עד שבאו שני גרדייס וכו' הלשון מורה שגם טרם עדות הגרדייס לא נחקבלה אלא החכמים לא דברי הלל ולא

ב) דברים אלו יעמיד אותנו בקרן אורה עיני ההווה מחלוקת תנאים בכמה גופי הלכות אשר יפלא בהם המחלוקת ונליג מהם איזו דוגמאות ולהפץ עליהם אור בהיר. עוד נחלוקת מסכת ברכות בסוף זמן ק"ש של ערבים חנן עד סוף האשמורה הראשונה דברי רבי אליעזר. וחכמים אומרים עד חלות. רבן גמליאל אומר עד שיעלה עמוד השחר. וסוב בסוף זמן ק"ש של שחרית. עד הנץ החמה דברי ר' אליעזר. רבי יהושע אומר עד שלש שעות. ויקשה לדעת בהיות כי ר' אליעזר ורבן גמליאל וכן רבי יהושע שהוא גם סתם חכמים דר' אליעזר ונכח"ש הר"ן בנדרים (דף ע"ג רע"ב) ובתוס' סנהדרין ובכ"דן כולם חבירים תלמידי דריב"ז היו ואיך מי'ע דאורייתא ק"ש שחרית וערבית הנוהג בכל יום לא נחקבלה כלל אלא ההלכה מריב"ז רבם עד מתי הזמן ק"ש. וביותר כפי עדות חז"ל בסוכה (נ"ח) ויומא (דס"ז) דרבי אליעזר לא אמר דבר שלא שמש מפי רבו וכן ריב"ז רבו. אי"כ איך נהווה מחלוקת בין החכמים אשר יאמר זה בכה וזה בכה והי' הקבלה מהם נעדרה ובמחלוקת שניה:

וכך אני אומר. שכולם קבלו ההלכה מרבם בסוף זמן ק"ש של ערבים היא עד האשמורה השנייה. ובלשון קלרה זו היא ששנה להם רבם ולא הי' שום מחלוקת על גוף הקבלה אבל נהווה שוב המחלוקת בכוונה המאמר הלו המקובלת וכל אחד פירש כוונת ההלכה כפי דעתו בטעם ההלכה. דרבי אליעזר סובר דעד ולא עד בכלל ועל כן נקט לפרש עד סוף אשמורה הראשונה להיות לפי דעתו ס"ל דנדרש קרא דבשכך בשעה שרוב בני אדם הולכין לשכוב. ורבי יהושע נשוא חכמים דר' אליעזר סובר דכוונת ההלכה הי' עד ועד בכלל וסובר דארבעה משמורת הלילה ויעיין תוספתא שם ועל כן נקט לפרש עד חלות דהוא סובר דבין דעכ"פ עד חלות עדיין חללת זמן שכיבה למקלם בני אדם קריין ובשכך ולזה זמנה עד חלות אבל לא אחר חלות נאם בה"ה לדעת הירושלמי או משום סייג לשם דילן. ורבן גמליאל גם הוא סובר כר' יהושע דעד ועד בכלל והיינו עד חלות אבל סובר דזמנה עד עמוד השחר דכל משך זמן שבתיא שוכבין קריין ובשכך וחכמים הראשונים שקבלו ההלכה עד סוף אשמורה השניה שהיא עד חלות היא רק לשיעור הרמקס לכתחלה אבל בדיעבד כמעשה שהובא מבני חייבין לקרות גם אחר חלות עד עמוד השחר. וזה קוטב ההווה פלוגמיהו בק"ש של ערבים. ונשיטתם דר' אליעזר ור' יהושע

ולא דברי שמי ואין לא יקובל אללם דברים
אשר ילאו מקבלת הלכות תורה שבכ"פ שבשמי
מפי אבות הקבלה שמי' ואבטליון:
אבר אמיתיות כוונת המשנה הזו דשמי' והלל
קבלו ההלכה משמי' ואבטליון שלש מדות'
מים שאובין פוסלין את המקוה וכו' לא נחלק
אדם שקבלתם אמיתיות אבל נחלקו התלמידים
בכוונת שלש מדות אלו כי לדעת הלל ה' כוונת
ההלכה על שלש קבין' שזה הין של מורה ומה
שאמר הוא הין ולא שלש קבין היא לגלות כזה
טעמו אשר כך דעתו בכוונת הלכה שקיבל מרבותיו
יען שההין היא מדה חשובה בתורה כח"ש הראב"ד
ס' וזה גם מסדר המשנה' חסם לבנו כך
ולא כלשון המשנה לדבר כלשון קבין' שמי' אדם
לומר כלשון רבו שהוא הלל' שאמר כלשון הזה.
ושמי' סובר דהשלש מדות היו הכוונה על שלש
הין' שהיא חשטה קבין' שהיא שיעור חשוב לטבילת
בעל קרי ובפחות הין' להחמיר דסובר שאובין
דרבנן ועיין ראב"ד ס' וזהו כי המחלוקת
ה' בסמיכת דבר הלכה שנחלקל משמי' ואבטליון
שלש מדות ושהיא שיעור הילין לא נתקבל
לחכמים לא כפירושו של שמי' ולא כשל הלל
ואולי שם סוברים שאין להקל כך בשאובין
דליריהו שאובין דאורייתא וזה כאשר באו הגרד"ס
והעירו שהם שמו מפי שמי' ואבטליון שיעור
מפורש שלש לוגין' קיימו חכמים דבריהם כי
שיעור שלהם המפורש הרי סובל גם השיעור
הסחוס ששמו שמי' והלל ואין כאן הכחשה
ועדומם נאמנה. ולדעת האמת כוונתו בכל זה
להבין דברי חכמים וחידותם:

ד) מאמרים סחומים וקלרים כלשון הילי.
אשר הרבילו החכמים ללמד
כן הלכות תורה שבכ"פ לתלמידיהם. וכן נכתבו
מקלת הלכות על ידם במגילות ספרים להועיל
לזכרון לעלמם שהחכמים הקדומים לא היו כותבים
אלא לנפשותם כח"ש ג"כ הרמב"ם בהקדמת
פיה' לזרעים. נקבלו רבים מהם ונעתיקו ונחברו
למשניות גדולות על ידי ר' ישמעאל ותלמידיו.
וזמן כן על ידי ר' עקיבא ותלמידיו. על פי
איו ב"אורים ותקונים בהלכות קדמוניות לאשר
ראו אז כי עת לבנום ולחבר כפי שיטות כל אחד
בחקר הלכה. ועל הנחת יסוד חזק שהיה ר'
ישמעאל לבנות עליו כל הלכות תורה שבכ"פ והיא
הי"ג מדות. ומשנת ר' ישמעאל היא הנקרא
בגמרא בשם תנא דבי ר' ישמעאל אשר ממנו
אלינו ברייתא ערוכה על ספר שמות הנקראה
בשם מילתא דר' ישמעאל' אבל מרבית הלכות
אשר חבא בגמרא בשם תנא דבי ר' ישמעאל

לא נמלאו במילתא כי הוא חובר עוד קובני
משניות וזלמו והמה נאכדו באורך הזמן. אבל
נתקבלו ונחשטו ביסוד המשניות שנתחברו על
ידי ר' עקיבא וגדולי תלמידיו. ואמרו בירושלמי
במש' שקלים פ"ה ואת עלומים יתקן שלל זכ ר'
עקיבא שהסקין משניות. מדרש' הלכות. ואגדות.
ועוד אמרו בספרי פ' עקב אלמלא לא עמד ר'
עקיבא בשמנו היתה התורה משתכחת מישראל
כי הוא הרחיב בתיבות הלכות תורה שבעל פה
אשר היתה נתקבלה וכתבה במגילות ברחו ובקיצור
נמרץ לפרשה על אמיתיות הכוונה כמו שאמר לו
ר' טרפון איזו פעמים. עקיבא אתה דורש ומסכים
אל השמועה פיין ספרי פ' בהעלותך:
וזך מה שאמרו בפסיקתא ונחדרש במ"פ פ'
י"ס הן כל יקר רחמס עיני זכ ר' עקיבא
דברים שלא נגלו למשה נגלו לרבי עקיבא.
שהכוונה בזה שדברים שלא נגלו על כוונת האמיתיות
בכמה הלכות סחומות שהמה מהלכה למשה מסיני
נגלו לר' עקיבא ונחברו על ידו. וסחל אז
תקופות העת לכבוד ספרי משניות מהלכות שונות
בהרחבת ביאור אשר נחשטו משה לעת. ואמרו
במש' סנהדרין (דף פ"ז רע"א) סחם משנה ר'
חאיר. סחם מוספתא ר' נחמיה. סחם ספרא
ר' יהודה. סחם ספרי רבי שמעון וכוללו אליבא
דר' עקיבא. והנה ה' ענין בתיבות ספרי משניות
מהתנאים האלה ואשר נחשטו לתלמידיו ר' עקיבא
כי כולם לקחו להם ליסוד משנתו של ר' עקיבא
אבל שינה והוסיף כל אחד כפי הרחבתו. דעתו
ואשר נחחדש מגדולי תנאים וזלמו. אשר ראה
ומלא לנכון להביא גם דעתם. ונכתבה בסחם
משנת ר' חאיר בשם משנה'. וסחם משנת ר'
נחמיה בשם. מוספתא' כי היתה מועתקת משנת
דר' עקיבא כאשר נסתמה על ידו ועליה באו
הלכות גם מוספתא ממנו. וסחם משנת רבי יהודה
בשם. ספרא' לאשר הוא סידר כמה הלכות ממשנת
ר'. עקיבא על ספר אחד שהוא ספר ויקרא
ובקלתן הוסיף גם מתנאים אחרים עד סוף זמנו.
וסחם משנת ר' שמעון בשם. ספרי' כי נסדר
ממנו ממשנת ר' עקיבא על שני ספרים ספר
במדבר וספר דברים. וג"כ בהוספות חידושים.
והנה באו גם אחרים בהוספות אשר נוסף
במקומות רבות מחכס' אחר קרוב לזמנם אשר
כתב לו על הגליון והובא שוב פנימם בהעתיק
מחדשת ממנו אז מאחר כאשר כן נודתן במקומות
רבות בספרי הגמרא שלטו שמוסף באו מקומות
מרבנן סבוראי או מרב אחאי גלון. או מבטל
הלכות גדולות. ורובם נודעו למבנים לסכר
המוספת פהם. וכן נודתן גם במשניות דספרא
וספרי

הובא בשם שבת (דף קט"ז ע"א) בשם ר' ישמעאל. פ"סקא כ"א. או בשם שער שלא קינא לה רשות וכו'. מוכח דסתם ר' ישמעאל היא דהכי ס"ל לר' ישמעאל לזיל בפ"ס ו' ובשם כוטה (ג' ע"א) דוקינא את חשתי רשות דלא כר"ע. פ"סקא ל"ט ברכה לכהנים מניין ח"ל ואני אברכס. הובא בשם חולין (דף מ"ט ע"א) בשם ר' ישמעאל אבל ר' עקיבא חולק ע"ש. פ"סקא ס"א. זה אחד משלשה דברים שהקשה בהם משה וכו' הובא בשם מנחות (כ"ט ע"א) בשם חנא דבי ר"י. פ"סקא פ"ח. אמרו לו לר' ישמעאל ומה אתה מקיים ויחד וכו' כ"ל. ע"ין ש"ס יומא (דף פ"ט סוף ע"ב) דמבאר דכל זה דברי ר' ישמעאל ומבאר דנסתם הכל מדברי ר"י. שם ק"א. ומהיכן התחיל הקביה לזוות את האדם בע"ז שנאמר וכו' הובא בשם הוריות (דף ח' סע"א) בשם חנא דבי ר"י ע"ש. שם ק"ג. ומה ח"ל ויקריבו אותו מלמד שהתרו בו. הובא בשם סנהדרין (מ"א רע"א) בשם חנא דבי ר"י. שם פ"ס קל"א. ועדיין לא נאמר י"נש של גוים לישראל. הובא במדרש חו"ט ד' פ"א בשם רחמי ר' ישמעאל ע"ש. שם פ"סקא קל"ד. בינא בו אתה אומר ויאמר ד' סלחתי כדברך. כדברך הן עמידות אוה"ע וכו' הובא בשם ברכות (דף ל"ב סוף ע"א) בשם חנא דבי ר"י. שם פ"ס קל"ג. מלמד שכולן שקולות וכו' הובא בשם ג"ב (דף ק"ב ע"א) בשם חנא דבי ר"י. פ"ס קל"ט. ולמה הולחנו כפרה וכו' הובא בשם שבת (דף ס"ד ע"א) בשם חנא דבי ר"י. פ"ס קל"ו. ר"י אומר בנעוריה בית אביה בעשרה המאורסה וכו'. הובא בשם נדרים (דף ס"ח רע"א) בשם חנא דבי ר"י. פ"ס ק"ס. אין לי אלא שונאים וכו' הובא בירושלמי פ"ג דסנהדרין ה"ט בשם חנא ר' ישמעאל:

יפ"כין דוגמאות אלה להוכיח אשר נתקבלה אלל בעלי הגמרא שקיבץ, ספרי' הלו שגל ס' במדבר היא חלק מקובלי המשנה של חנא דבי ר' ישמעאל אשר נערכה בישיבתו על התורה. וסתם ספרי של ר' שמעון שחיבר גם על ספר במדבר היא ברייתא אחרת אשר לא נמלאת אללנו ונאבדה ואלו אולי אך קיבץ מועט ה' ונכנסה זה המעט על ידי מסדר אחרון בתוך קיבץ ברייתא דספרי שלנו של חנא דבי ר"י: **רבן** ראינו עוד בא"ז מקומות בספרי שלנו שנסתם דלא כר"ע ובא"ז מקומות דלא כר' שמעון לדוגמא בפ"סקא א' לכך נאמר ויסלחו מן המחנה ללמדך שאין עונשין מן הדין והרי בש"ס סנהדרין (דף ע"ד ע"א) מפורש דר' שמעון ס"ל דעונשין מן הדין. ופ"ס מכות (י"ז ע"ב) ובתו

וספרי ומסכתא ומ"מ עיקר סתם ספרי משניות אלו נסדר ונתחבר זה מר"מ וזה מר"י וזה מר"ש:

ה) ברהבונני בקובלי ספרי המשנה. ספרא. ספרי. מכילתא. אשר בירינו נגלה לפני אשר ספר המשנה דספרי. על ספר במדבר' שהיא נתיחם אללנו על שם רבי שמעון על פי מאמר הנודע. והמובא באות הקדוה דסתם ספרי ר' שמעון. באמת בטעות נתיחם על שמו כי קובץ חסנה זו היא. מכילתא דר' ישמעאל' אשר נקרא בתלמוד שלנו ובתלמוד ירושלמי בשם חנא דבי ר' ישמעאל'. וסימנים ניכרים ראינו בו אשר קיבץ. ספרי' זה נושא בר כבד עם קיבץ ברייתא דמכילתא דר' ישמעאל. וראיות מוכיחות אשר המה יתנו עידיהן וידיקו דברים אלו. כי הנה מלבד סגנון הלשון ואריכות פלפול על פי ה"צ מדות אשר מלוי לרוב בקיבץ. הספרי שגל ספר במדבר אשר לא נמלא אריכות כזה כל כך בקיבץ הספרי. שגל ספר דברים. וסגנון אחד לו עם המכילתא שגל ספר שמות. הנה גם בוני קיבץ הספרי הלו. שגל ספר במדבר. הן המה אשר הם בוני המכילתא שהמה תלמידי ר' ישמעאל ואשר לא בא זכרם בספרי שגל הספר דברים אשר שם יבואו לרוב רק מתלמידי ר' עקיבא ולא כן בקיבץ הספרי שגל ספר במדבר אשר בונים המה ר' יאשיה' ור' יונתן. ור' נתן. ור' אחי צ"ר יאשיה'. וביחוד מאמרי ר' ישמעאל בכל פ"סקא. והם אלו אשר הם בוני המכילתא להיוסם תלמידי ר' ישמעאל ע"ש יומא (דף כ"ז ע"ב). גם נמלאו הלכות רבות אשר הובאו בש"ס בשם חנא דבי ר' ישמעאל ומקורם שנויים המה בסתם ספרי' שגל ספר במדבר:

וי"דונמא בספרי במדבר. א'. לו הליווי מיד בש"ע"מ ולדורות. הובא בש"ס קידושין (כ"ט ע"א) בשם חנא דבי ר"י. וכן מוכח גם מופשטות הספרי דקחני מנין לכל האומות שנתורה ה' ר' ישמעאל אומר וכו' וזה מוכיח דגם רישא ר' ישמעאל. וכן מוכח דהא ר' שמעון באמת ס"ל דאין לו אלא במקום שיש חסרון כ"ס ע"ש ומ"כ ר"ס לון. שם פ"סקא ב'. זו מידה בחורס כל פרשה שנאמרה במקום אחד וחזר ושנאה וכו' הובא בשם חנא דבי ר"י בש"ס כוטה (ג' ע"א). שם פ"סקא ז'. ועד אין בה בש"ס עדים וכו' הובא בירושלמי פ"ו דכוטה ה"ב בשם חנא ר' ישמעאל. שם פ"סקא י"א. ופרע את ראש האשה לימד על בעות ישראל וכו'. הובא בש"ס כחכות (דף ע"ב סוף ע"א) בשם חנא דבי ר"י. פ"סקא ט"ז. בספר וממס והלא דברים ק"ז ומה להטיל שלום וכו'

דאך דעלכע דרש'ס. רק במקום דאז'ס להשיג
ערבה רק בנר אחד. אבל כיני דאפשר להשיג
אחרת כלכע דרש'ס. וזה דפי הרי"ה דרש'ס רק
באי אפשר להשיג אחרת. וידוע דפי הרי"ה עמיד
הולך בש' דרש'ס. רק יש להקן קלם הלשון.
והדבר נכון:

(ג) **ראיתי** לעורר ע"ד הדגלים של שמחת תורה
לתינוקות. חדשים מקרוב באו להדפיס
עליהם כל סדר הקפות היינו אתה הראה ואנא
וכו'. ובהם הרבה שמות שאינם נחמקים. וכידוע
באים אחר החג לירי בזיון. מושלכים באשפה.
ועפ"ד נשרפו. וישן כי נדפסים בווארשא. על
הדגל להזכיר את המדפיסים על הדבר. שלא
יחלל וימכור ש"ס ע"י. ולהזכירם להבא כל
ידפיסו שום פסוקים ומחילות על הדגלים. וגם
להזכירם כל למכור את שדפסו בנר. וידוע
דביום שבת לא דרכתא מן שטרייט עשו יוצא:
יצחק יודרה החופ"ק קונטרס יצי'.

סימן יא

בי"ח וינידאוי'.

(א) **בעירובין** (דף מ"ד ע"א). ח"ת"י:
רנב"י לרבא נפל דופנה (של
בוכה החג. ויעו"ב בחדושי ריטב"א שחב"א את
הראב"ד שפרש. דכאן מייירי בבוכה בעלמא.
אבל הריטב"א אינו מסכים לו ומפרש. דכאן
מייירי בבוכה החג. וכמו דמשמע פשוט הסוג'
והראשונים) לא יעמוד בזה אדם בהמה וכלים.
ולא יוקף את המטה לפרוס עלי' סדין. לפי
שאין עושין אהל ערבי בתחלה ביו"ט. ואין ליל
בשבת (וקשה להקד דשרו מחילת ערבי בשבת).
ח"ל. את אחרת לי מהא. ואנא חמירא לך מהא.
עושה אדם את חבירו דופן. כדי שיאכל וישתה
וישן וכו'. קשיין אהרדי. ליק. הא ר' אליעזר
והא רבנן. היינו. הברייטא דקתני דאפור לעשות
מחילה בסוכה ביו"ט אה"י כר"א. דאומר תוספת
אהל ערבי. ואידך ברייתא החתרת. כרבנן
דמחירים תוספת אוה"ע. וק"ל איך אפשר לאוקמה
כלל הברייטא שאוסרת לעשות מחילה בסוכה ביו"ט
כר"א. הלא בשבת קל"א א' אחר ר"א דסוכה
וכל מחשירי דוחין את השבת. ומדשרי לעשות
לבתחלה סוכה בשבת. ביו"ט מיבעי'. ואיכ
לכא' בעיכ ברייתא זו אינה אליבא דר"א:

(ב) **יפתך** לא מיבעיא. דלריך להיות מותר לר"א
בנין ערבי ללורך בוכה החג. אלא
הפילו בנין קבע ג"כ לריך. להיות מותר. דר"א
הלא סבר בסוכה ז' ב'. דסוכה דירת קבע בעינן.
ואס'.

ובסוג' שם ד"ה ליטור ודירק. שם פסקא כ"ב. שאם
נדר בנויר יום אחד וכו' ואם נדר שלא לשחות
יין אפור וכו'. והנה זה בדעת חכמים דלא כר'
שמעון עש"ס נזיר (דף ג' ע"ב). שם פסקא
כ"ד. ללמדך שאם אכל כזית מכוון וכו'. סתם
דלא כר' שמואל דרש'ס לא בעי כלל לירוק כמבואר
בש"ס נזיר (דף ד' ודף ל"ח). פסקא קנ"ד. מגיד
שנתנה תורה רשות להפך כל היום. ולקמן בפסקא
קנ"ו. חולק רש"י וס"ל משם לעת ונסתם בבאן
דלא כר"ס:

ועוד נמלא במרבית מקומות בקובץ שערי זה
שעל ספר במדבר שהובא ההלכה בסה"ס
ישוב הובא על זה מחלוקת רש"י. רש"י אומר. וכל זה
יעיד כאשר אחרתי שאין קובץ הספרי שעל ספר
במדבר קובץ הספרי שחבר ר' שמעון. וגם כל
העובר ושב במדבר שדה החלמוד שלנו יפגע
במקומות רבות שהובא ברייתות הנדרשים. על
פסוקים שנכספר במדבר ולא נמלאו כלל ברייתות
אלו בקובץ הספרי שלנו ומוכח כי הנמלא נמכוין
על סתם ספרי דר' שמעון אשר שם נמלאו.
ויש לי עוד להעיר הרבה כמה שנוגע בעניני
קובצי הברייטות האלה. אבל הנני מקלר והולך
למען אבוא אל תכלית הכוונה כמה שנוגע לענין
קובץ ברייתא דחוספתא שלנו ולהרחיב בו הדיבור
כאשר ימנן ד' אחי להשיב בהלכה:

(הפ"ק יבא אי"ה).

יעקב שור אב"ד רפ"ק קוטב והג"ר.

סימן י

בי"ח קיטנא.

(א) **ביש"ע** אורח ס' קיד' ע"ב ב' עד שיכריזו
הש"ן. ויע"י בט"ו סק"ו ובמנ"א
סק"ב כמה נהמכטו בפי' דברי המחבר שיכריזו.
הכרזה זו מה הוא. ובהמה במחזורי ספרד נמלא
פזע"ס לגסס קודם הפילת בלחש. כמו שאנחנו
אומרים בחזרת הש"ן. ושמה נמלא מה שאנחנו
אומרים שאהה הוא ה' אלקינו משיב הרוח ומוריד
הגשם לבדכ' וכו'. רק אנחנו אומרים בלחש
תפילה הש"ן. ובני ספרד קודם הפילת בלחש.
וכראה דע"ז נמכוון רבינו בש"ע. שה' ספרדי.
שיכריזו הש"ן. היינו באמירת הפיוט שאהה הוא
ה' אלקינו שאומרו הש"ן בקיר. ופשוט:

(ב) **בר"ח** סוכה ח"ד: גבי פלוגתא דר"ס
ור"ס. כתב בזה"ל אבל מה דרב
שם אי אפשר והדבר פלא כאשר עמד שמה
המניה וביים כמלוא ליישב. אבל פשוט שטונתו
לדברי רש"י. הובא בסרייז גיאת לה' לולב.

ואפי' לפי הירושלמי שבה כפר'א דמילת. דלר'א חכשירין דומין שבת רק כליסורי דרבנן. מ'מ ג'כ אין לומר. דהסוגי' כאן בעירובין אולא אליבא ש'טת הירוש'. דהלל כאן בעירובין ג'כ מיירי בבנין ער'א. ובנין ער'א הלל הוא ג'כ רק איסור דרבנן. (ועוד יס להקשות לכאורה. דהלל בשבת ל'ה א' חוד'ה והרודה כתבו. דמאן דא'ת ל'י דמגבן חייב משום בונה וא'ת ל'י מחוך. ליבא כלל בבנין ב'ויט שום איסור דאורייתא. ובח'י הרשב'א שבת ל'ט ד'ה הא דמתן העלה. דמאן דל'ל מחוך. כ'ש דל'ל הוא'ל. ולפי'ו ר'א דס'ל שם בשבת דמגבן חייב משום בונה (לחד גירסא) וא'ת ל'י בפסחים מ'ו ב' הוא'ל. א'ת ל'י ג'כ מחוך. ויו'א דלר'א ליבא כלל בבנין ב'ויט שום איסור דא'. וא'כ אף לשיטת הירוש' לריך להיות מחוך אף בנין קבע של סוכה בשבת. ומכש' ב'ויט. אמנ' בלחמ ז'א. דא'י אפשר כלל לומר. דמאן דא'ת ל'י הוא'ל א'ת ל'י מחוך. דהא רבה בפסחים מ'ו ב' א'ת ל'י הוא'ל ול'ת ל'י מחוך. ודברי הרשב'א יס להם פנים אחרים. וע' בחי'מ פ'א מהל' יו'ט. דלא אמרינן מחוך אלא באוכל נפש. וזהו דלא כחוס' שבת הכ'ל. ועוד במקום אחר בלחמי דמאן דא'ת ל'י דאין בנין וסתירה בכלים. מפרש דהא דמגבן חייב ל'י אליעזר הוא בע'כ לאו משום בונה. אלא משום מכה בפטיש. או משום לש. ובשיטת הירוש' בשבת פ' כלל גדול. ובאן הסוגי' הלל אולא אליבא דרבא. ורבא הלל ס'ל בשבת קב'כ ב' דאין בנין וסתירה בכלים. וממילא אין כאן מחוך. ויס אפוא לר'א בבנין ב'ויט איסור דאורייתא):

ורבאורה נראה לומר. דלר'א לשיטת'י א'ש. דבסוכה כ'ז א' פליגי ר'א ורבנן. אס' יול'אין מסוכה לסוכה. ואס' עושין סוכה בחוש'מ. ור'א ס'ל. דאין עושין סוכה בחוש'מ. דאמר קרא חג הסוכות תעשה לך שבעת ימים. עשה סוכה הראו'י לשבעה ימים. ומכיון דלר'א אין עושין סוכה בחוש'מ. מכש'כ דאין עושין ב'ויט. ובע'כ הא דאמרינן בשבת דסוכה לר'א דומה שבת. ל'ל לפי'ו דזהו רק בשבת שקודם החג. אבל בחוך החג. כיון דהסוכה איננה על שבעת ימים. אין ע'ז המלצה של עשית סוכה. וא'ש. הא דרודה הגמ' לאוקמא בעירובין הכרייתא דאוסרת לעשות מחילה כר'א. דהתם הא מיירי ב'ויט. וב'ויט הלל גס לר'א בנין סוכה אי'ט דומה:

ואע"ג דאמר' שם בסוכה. ושין ר'א ורבנן. שאס' נפלה שחור ובונה בחוש'מ. ומדינן. דכשנפלה מלוא לבנות אף בחוש'מ. אבל הלל

בחוס' שם ד'ה מהו מביאים גירסא. דהא דחורז ובונה זהו רק בחוס'מ ע'זים ע'זמן שכבר הי'תה בגו'י מהס' הסוכה. ובשירובין הלל מיירי דחורז ובונה הדומ' שנפלה לא בחוס'מ ע'זים ע'זמן שנפלו:

אמנ' (ג) אכתי לא א'ש. דכיון דלר'א אין עושין כלל סוכה בחוש'מ. א'כ מה זה אמר' בעירובין שם. דלהכי אין בונין ב'ויט לר'א. משום איסור ב'ויט. הלל גס בל'ה אין בונין לר'א סוכה ב'ויט. משום דאין כאן שום מלוא לר'א. וא'כ אכתי בל'ה לכו'ורה הכרייתא דלא כר'א. ולכן נראה דרך ה'א ברירא דמילתא דא. דלכאורה יס לדקדק בהסוגי' דסוכה כמה דקדוקים. ראשית הלל לכא'י אנו רואין כאן בדברי ר'א דבר והיפוכו. מלד אחד ס'ל לר'א. דמכשירי סוכה דומין ואפילו שבת. ומלד אחר ס'ל לר'א. דאין עושין סוכה אפי' בחוש'מ. ומכש'כ שאין עושין לא בשבת ולא ב'ויט. ואין לומר. דהא דאין בונין סוכה אפילו בחוש'מ לר'א זהו רק כשבונין בחוש'מ סוכה מחדש. ומשום דא'נה סוכה לשבעה. והא דמכשירי סוכה דומין שבת זהו דוקא כשנפלה וחורז ובונה אחת. דבכונן זה הי'תה הסוכה הראשונה מעיקר'א סוכה שבעה. אבל הלל זהו דומק נגלה לאוקים הקרא דוקא בכה"ג:

וגם אין לומר בכה"ג. דהא דדומה שבת. דזהו רק כשבונין ביום ראשון של יו'ט. דא'י הסוכה נקראת סוכה שבעה. ומשום דאמרינן מקלת היום ככולו. דאליבא דר'א גס זה אינו דכמור (דף ו' ע"א וב') סבר בר פדא. דר'א סבר דלא אמרינן מקלת היום ככולו. וכן יס להוכיח ממו'ק י'ט א' בהמשנה. דהח'ק דאמר שם דרק שמונה מבטלים גיר'ת שלשים סבר דלא אמר'י מקלת היום ככולו. כדמוכח שם בסוגי'. ור'א אומר שם בהמשנה דמשחרב ביהמ'ק עלתה בשבת. ומשום דבשאר'י הדברים סבר דהח'ק. וא'כ סבר ר'א ג'כ דל'א מקלת היום ככולו (ומ'מ יס לדמות. דרב מחנה הלל סבר. דר'א סובר מקלת היום ככולו. וא'כ נזכרתי'ו אנו לומר דאין ר'א' מהמשנה דמו'ק):

ועוד הלל כנראה הסב'ר החילונה אינה נותנת כלל. דאס' אחר לא עשה סוכה קודם החג. שיה' לר'א פטור ממלות סוכה. ויה'י רשאי לאכול ולשתות וכו' חוץ לסוכה. והלא קרא כתיב בסוכות תשבו שבעת ימים. ובודאי פשט'י דהאי קרא. שהחוב לאכול בסוכה כל יום ויום בכל שבעת ימי החג. (והלל גס בספירה. דכתיב חספרו חמשים יום. שיטת הרבה פוסקים. דכל יומא

ימים. אבל לא כשכונה ביום או בחושם. וא"כ
א"ש הא דעירובין. דאע"ג דעירובין מיירי
בנפלה. אבל הלא בנפלה ג"כ אינו דוחה בנין
סוכה לא שבת ולא יום טוב:

וְלִפְיֵי הדברים האלה שוב אין לנו לריבין לטוב
לגירסת הסו"ס בנפלה שם. דהא דחוזר
ובונה הוא רק כשכונה מהעצים שנפלו. דעכשו
אפשר לומר. דכשנפלה חוזר ובונה אפילו לא
מהעצים שנפלו:

(ד) וְהָגֵה בירושלמי סוכה שם בפ"ב ה"ז מפרש ק.
דהא דאמר ר"א דאין עושין. סוכה
בחוש"מ. הוא משום קנס. משום שלא עשה קודם
החג. ולהכי בנפלה דליכא למיקנס' חוזר ובונה
אוחה. ודאית' ביפס עינים שמפרש. דהירוש' תולק
על הבבלי. דהבבלי הלא יליף מקרא דאין עושין
סוכה לר"א בחוש"מ. ולדברינו אפשר להשוות
הבבלי עם הירוש'. וכך הוא ההסבר. דגם שיטת
הירוש'. דלר"א סוכה הראוי' לשבועה בע"י מדאורי'
אבל הלא גם לר"א יש עוד מלוא אחת. לפי
דברינו. היינו ישיבת ועשיית סוכה. ואפי' אינה
לשבועה וכנ"ל. וא"כ לפי"ז הלא תסתעד הקושי'.
מפני מה סבר ר"א. דאין עושין סוכה בחוש"מ.
דנהי דבעש' זו לא תתקיים המלצה של סוכה
שבועה. אבל מי"מ הלא תתקיים בזה מלוא סוכה.
ולהכי מפרש בירושלמי. דמשום ח"ן מיתחין אותה
לר"א לבנות סוכה בחוש"מ משום קנס. וא"כ
מחילא יולא דקנס שייך רק כשלא נעשה כלל
קודם החג סוכה. אבל היכא דנפלה דליכא
למיקנס'. בזה באמת ס"ל גם לר"א דחוזר ובונה
אוחה. וכדי לקיים לפחות מלוא סוכה. ומי"מ
כיון שמקיים בזה רק מלוא סוכה. ולא המלוא
של סוכה שבועה. סבר ר"א דבכנון זה אין דוחה
יום טוב. ומוחר לבנותה רק בחוש"מ:

וּנְמִצָּא דלא די. שהירושלמי אינו מחולק על
הבבלי. אדרבא. הסוגיות בסירוש' והבבלי
מחלימות יחד ומשלימות ומסבירות כא"א כל
שיטתו של ר"א בזה:

(ה) וְאִיזְוֵרָא מסתפינא. הייתי מוסף עוד
ואומר. דהא דסבר ר"א. דאין
אדם יולא בסוכתו של חברו. וכן הא דאין יולאין
מטובה לסוכה. זהו ג"כ רק כשמקיימים המלוא
של ישיבת סוכה של שבועה. דשני הדינים הללו.
דבע"י סוכה שבועה וסוכה משל שלו. הלא יליף
ר"א מחד קרא. מחג הסוכות תעשה לך שבועה
ימים. ויש לנו לומר. דרק לקיים מלוא סוכה
של שבועה. דכתיב בהאי קרא. בעינן ג"כ דהסוכה
היא לך משלך. אבל בבנין סוכה בחוש"מ. דאז
בלא"ה אינו מקיים המלוא של סוכה שבועה. ואינו
מקיים

יומא מלוא בפני ענמה היא. וסימנים אינם
מעבדים וא"ז אם שבת לספור יום אחד. וכמ"ס
גם בחו"ס מנחות ס"ז א' וברא"ש בילתי פסחים.
והחולקים דהימים מעבדים. הלא הוא רק משום
דכספירה כתיב תמימות. ועוד שם גרסינן
בבריייתא. ושין ר"א ורבנן שאם נפלה שחזור
ובונה בחוש"מ. מהו הלשון ושין דנקטא הבריייתא.
ואיזו רבואה היא דגם לרבנן צונין בחוש"מ.
פשיטא. ולכן נראה לומר. דסברה ר"א כך היא.
דבמלות סוכה יש אמנם שתי מלות. אחת. מלוא
סוכה כשהיא לענמה. עשיית הסוכה וישיבת הסוכה.
ומלוא זו חלה על כל יום ויום בפני עצמו.
ולענין מלוא זו הימים אינם חללים וצ"ל. ופוד
יש מלוא. היינו מלוא סוכה לשבועה. והנראה
הא דסוכה דוחה שבת לר"א. הלא ילפי' שם
בסר"א דהילה. מהא דכתיב בסוכות תשבו שבועה
ימים. וילפי' מני"ש דלולב דדוחה שבת. וא"כ
אמר' כך לר"א. דמהם הלא ילפי' רק היכא
דעושה סוכה לשבועה ימים דדוחה שבת. אבל
היכא דנפלה. נהי דחוזר ובונה אוחה. כדי לקיים
עכ"פ מלוא סוכה (אע"ג שאינו יכול לקיים בזה
מלוא סוכה של שבועה). מי"מ כיון דאינו עושה
אוחה לשבועה ימים. בכנון זה בנין הסוכה אינו
דוחה יום טוב. ומכש"כ שאינו דוחה שבת:

וְאִין בזה שם תימא. דאחרי דר"א ס"ל.
דבעינן סוכה הראוי' לשבועה. מחילא
הלא לריבין לבנות הסוכה דוקא מקודם יום טוב.
ולכל היותר עיו"ט. ואחרי דר"א סבר דמכשירי
סוכה דוחין שבת. בעכ"ל. דאית' דוחין שבת.
כשחל עיו"ט בשבת. ונבנה אז הסוכה:

וּמְדוּקָרָק היטב לפי"ז. הא דנקטא הבריייתא
הלשון בנפלה. ושין ר"א ורבנן.
דהבריייתא אית' לאשמעינן. דאע"ג דנפלה חוזר
ובונה אף לר"א. מי"מ בכנון זה מודם ר"א
לרבנן. ושין הם. דבנפלה רק בחוש"מ צונין
ולא ביום טוב:

וְהוֹהֲסֵבֵר בר"א הוא. למשל. כמו במלות
מילה. דיש בה ג"כ כ' מלות.
מלות מילה שהיא לענמה. ומילה של שמות ימים.
ובחילה בזמנה מתקיימת גם המלוא של שמות
ימים. וכשלא בזמנה מתקיימת עכ"פ מלות מילה
לבד. וכן היא סברה ר"א גם לענין סוכה.
וכנ"ל:

וְלִפְיֵי דכיון דלר"א הא דמכשירי סוכה דוחין
שבת. הוא רק כשעושה סוכה הראוי'
לשבועה. הלא יולא. דאית' בנין סוכה דוחה
שבת רק כשכונה הסוכה בעיו"ט שחל בשבת.
ורק אז הלא מקיים המלוא של סוכה של שבועה

מקיים נ"כ בסוכה זו ישיבה בסוכה שבעה.
אלא בסוכה זו מקיים רק המלוה של עשיית סוכה
או ישיבת סוכה בלדו. ובזה לא בעינן ג"כ שלו.
דמלות ישיבת סוכה כשהיא לעלמה. אפשר לקיים
אפילו בשל חברו:

ונרדוף ככל ההסבר שלנו. מה דלכאורה יפלא
על הירושלמי. שחפרש. דהא דאין
עושין סוכה בחושי"מ לרי"א דהוא משום קנס.
דאיך יקנסו חכמים. ואפילו בשוא"מ. לבטל
המלות עשה של ישיבת סוכה בכל ימי החג. ואיך
יהי חוטא כשכר. ולדברינו איש. ולדברינו הלא
יולא. דהא דאמר ר' אליעזר. דבעינן סוכה
הראוי' לשבעה. הוא רק לקיים המלוה של ישיבת
סוכה שבעה. אבל לכד מלוה זו של סוכה
שבעה. סובר ר"א ג"כ כחכמים דיש חיוב ג"כ
לישב בסוכה. כי ישיבת סוכה לעלמה היא ג"כ
מלוה. וכמו שס"ל לחכמים. ולרי"א הוא מהקרא
בסוכות תשבו שבעה ימים. ואם למשל יודמן
כשהי' אי אפשר לאחר לקיים המלוה של סוכה
שבעה. מ"מ עדיין גם באופן זה אינו פטור
מכל וכל. אלא מחויב מ"מ לישב בסוכה. ואפילו
כשהינה של שבעה. וכדי לקיים מלות סוכה כשהיא
לעלמה. וכדי שלא למצור על ישיבה של חוץ
לסוכה:

ובבן הלא הא דאמרנו בירושלמי. דהא דאין
עושין סוכה בחושי"מ לרי"א. שהוא משום
קנס. אין בזה שום בטול מ"ע. דמ"מ הלא האיש
חייב לקיים מלות סוכה בסוכתו של חברו. וא"כ
הלא עולה שפיר הקנס. דלקיים סוכה שבעה.
הלא אפילו כשיבנה בחושי"מ ג"כ לא יקיים בזה
סוכה שבעה. ומלות סוכה בלדו. הלא אפשר
בלא"ה לקיים. היינו בסוכתו של חברו ומשום
חסרון הרוחה וסירחא שיש בישיבה בסוכתו של
חברו. ע"ז לא חששו חכמים. ואדרבא בזה הלא
קנסו אותו. להוסיף לו סירחא. ומשום שלא הודרו
לעשות הסוכה מקודם יו"ט וכהלכה:

ורא דאמר' בבבלי. בנפלה דחוזר ובונה
אותה. פשיטא. מהו דתימא אחריתי
היא ואינה לשבעה קמ"ל. ה"פ. מהו דתימא.
דכיון דאחריתי היא. אציג דאין כאן טעם לקנס.
מ"מ כיון דמחוי' כאחריתי. קאי גם ע"ז הקנס
של חכמים. ומשום לא פלוג. וכמו דהא דאין
בונים בחושי"מ מחדש. הלא אין חילוק בין שלא
בנה במייד קודם יו"ט ובין כשלא בנה מקודם
חמשת אונס או שכתה. ומשום לא פלוג. וכמו
כן הרי"א. דכמו כן בנפלה. קמ"ל. דאינה כן.
דבנפלה מ"מ מודה ר"א דבונים. דאינו דומה
לאחריתי:

ובמה שאמרנו. דלרי"א סוכה דוחה שבת
רק בשבת שקודם החג. מתיישבת
כמין חומר קושי' הרי' בחום' בפסחים ס"ח ב'.
ד"ה ומה. שהק' דמ"ל לרי"א דמכשירי פסח דומין
שבת. דמסוכה ואידך ליכא למילף. משום דהפסח
בשעת דחיי' השבת מחקימת המלוה. ובפסח המלוה
מחקימת רק בערב. וגפ"ד הלא הקושי' מסתלק
מאלו. דלרי"א אהנס שפיר איכא למילף מסוכה.
דגם בסוכה לרי"א. הלא מכשירי סוכה דומין
שבת אך ורק כשחל ערב סוכה בשבת. וא"כ
גם בסוכה הרי המלוה מחקימת רק לאחר זמן.
וכנ"ל:

וע' בירושלמי ר"ה פ"א ה"א דבעינן. דבר שהוא
דוחה שבת ביום. מכשירין מהו שיחיו את
השבת בלילה. ולא איפשטא:

וביתר עולה יפה החדוש לרי"א לשיטת הירוש'
ברכות בפ"ט ה"ג. והבאה בחום'
סוכה מ"ו א' ד"ה העושה. דעשיית הסוכה היא
ג"כ מלוה בפני עלמה. וע"כ כשמקיים המלוה
עשה של עשיית סוכה. היינו בעיו"ט בודאי לרי"א
או מכשירי סוכה דומין את השבת. וע' במהרש"א
סוכה מ"ו א' על חודיה העושה. שחפרש גירסא
בירושלמי שם. העושה לאחר מדרך לעשות סוכה
לשמו. דזהו כר' אליעזר. וא"כ הלא יש מקום
דרי"א בעלנו ס"ל כן. דגם עשיית הסוכה היא
מלוה בפני עלמה. וא"כ יותר מסתבר. דמלות
העשים חדשה שבת של עיו"ט. אהנס עיין שם
בקרוב נחנאל בראש. דדוחה דברי מהרש"א.
אבל לפי' אהנס תשאר קושי' חום' בפסחים
הכ"ל:

ובהדרבירים שלי אפשר ליישב גם קושי' של
מר אבא אהמור' הרה"ג ר"י.
שהק' בענין זה. דלפי הירושלמי. דהא דאין
עושין סוכה בחושי"מ הוא רק משום קנס. אי"כ
חוזרת קושי' הגמ' בבבלי שם בסוכה. דמאי
כמי ר"א בהקרא דכל האורח. דלירוש' הלא אין
לומר דתחת לרבות. דבגר שנתגייר וקטן שנתגדל
דבונים בעדם סוכה בחושי"מ. וכמו דאמרין בבבלי.
דע"ז הלא לא בעי קרא לסירי'. דכיון דכל עיקר
הדבר שאין בונים לרי"א סוכה הלא הוא רק משום
קנס לפי' סירי' ועוד כאן הלא אין מקום לקנס.
ולפי' מה שאמרתי לעיל. דגם הבבלי סובר כשיטת
הירוש' הלא עוד מתגדל הקושי' אבל ע"פ ההנחה
שלי. דאפילו כשבונים בחושי"מ למשל. בנפלה מ"מ
אין דוחה שבת מדאי'. בין להבבלי ובין להירושלמי.
אי"ש דהאורח אהא זאת לאשמועינן. דאציג דלרי"א
אין בונים בחושי"מ. וכשבונים בחושי"מ אין דוחה
את השבת לרי"א מ"מ בגר שנתגייר וקטן שנתגדל
בונים

המגיד כי המז' סק'מ' [ומז'ן] פדצרו דכחמלל
מחמת עננה הוי דבר שבמנין חיל המגיד מלה
שהיה בה חסה או שחכמלל ומחמת מקום הכפל
ונתערבה באחרות כו' ואינם מובנים לבלאור
דאם שארי המלות שלמים הרי ייכר האיסור
ומחילא לא בעילל וואס יעלל מדין המלות שארי
המלות מותרים אפילו לדיעה קמייחא שבס' פ"ט
שם יעיין בס' חס"ז סע"א י"בן ואם שארי
המלות יש שבורים ויש שלמים הרי דומה לדין
המבואר ביו"ד ס' ק"א סע"ז ונע"מ ששלמים
מותרים בלא"ס ואם כולם שבורים באפשר שוב
לא הוי דבר שבמנין דאין דרך למחש שטרי
חלות וועיין בע"ז ס' המז' ס"ק ס"ז וביו"ד
ס' ק"י סע"א ובאחרונים וז"ע לפת הפגלי
ושו"מ ב"ע אין לי:

ויע"פ"ך אין כאן קושא הנה מוסכם כמעט ככל
הפוסקים דע"מ מלה שאיז משומר
היא משום חשש חימוץ שמה בא עליו מים כמבואר
בש"ס (פסחים מ"א) ובירמ' ורא"ש וסוד וכל
נושאי כליו אך אין מחזיקין רישותא (והש"ס רק
ללא י"ח כו"מ מלה מחמירין וגם זה למי שנוטה)
וכיון שהוא רק חשש בודאי שידוע לו דלא נפל
על כלו רק שיש איזה ספק שנפל על מקצתו ולא
ספק רק חומרא לחוש וממ"ז אם נחזיק לחוש
לחשש חימוץ הוי שם בלוט על המלה שאיז משומר
ובפרט לפי מה שנוסגין שבורים המישים קודם
פסח ואותם שנתבקעו וזרקים אי שבעלין בס'
(כמבואר בס' תני"ג) ואין חשש דפלותת רב
חסדא ושמואל שם היא ושמואל עבד עובדא
ואם לא נחזיק רישותא אין בו שום ביטול וע"כ
לא פליגי בע"ז ומגיד ס' חס"ז סק"ד אלא
בידעינן שנפל מים ולא ידעינן אם על כולם
או מקצתה (ועיין באחרונים שם ובש"ד חמד
משכנת חו"מ ס' ה' אות ה') ויש הרבה ספיקות
שמה לא נפל כלל מים ואח"ל נפל שמה לא נפל
רק על מקצתו וכו' רק בלוט ושמה לא נתבקע
מותר (וכיון שזרקים או בעלים בס' מותר) אפי'
נפל על כלו ואח"ל לא נתבקעו נתבקעו ממש
(וזה אין ייכר שמה לא נפל על כלו ולא הוי דבר
שבמנין וכו' ספק אין כאן איסור כלל ובכאן קיל
יותר מס"ס מדאורייתא וספק אחד בדרכין (ועיין
בע"ז ס' ק"א סק"ד ופר"מ שם וס' המז' א"א
סק"מ) ועיין שו"מ טו"ר מ"הד' ג' ס' רכ"א
במלה פסירס שנתערבה אם יולא בכזית מורף
(ויש הרבה לדבר כזה וכבר מבואר אללי בכתובים)
ועיין בספר שו"מ משכנת חו"מ ס' י"ד אות
י"ח י"ט ע"כ ששם שאיז דבר שבמנין ושם
הוי האיסור מחמת עננה לפי המבואר ב"מ
ס'

בנין פתש"מ. ובאופן זה גם הבין דומה שבת:
ובע"פ י"א לאור ספר השנה ר' בנימין על
סדר מועד מהגאון ר' בנימין ז"ל
הגאון ד' ויילקאמיר. וראיתי דכתבו ג"כ בריש
מסכת תענית ב"א ח' לדבר פשוט. דל"א
בנין סוכה דומה שבת רק כשחל ערב סוכה
בשבת. ובי"ה שמחתי לי רב. המשי"ע לי בזה:
אבן כמה שנשאר שם בקושי על הגרעקא ז"ל.
שכתב שם בריש תענית. דביו"ט אסור
לקבוע הסכך במסמרים. והקסם הגר"ב ז"ל.
הלא חסם קיימין לרי"א. ולרי"א שרי לקבוע
מסמרים אף ביו"ט. בפרט זה איז נוסע מדבריו.
לדבריו אפשר. דכשם דבנין סוכה ביו"ט נופא
אף לרי"א איז דומה לא שבת ולא יו"ט. לכך
ערב סוכה כמו כן אסור לרי"א גם קביעת
מסמרים ביו"ט:

עוד ראיתי שם איך שנשאר בקושי על הגרעקא.
דע"מ לפי שיטת הר"י בחו"מ שבת ז"ה
ח' (שהבאתי גם אני לעיל) דבנין ביו"ט הוא רק
מדרבנן. הלא לרי"ד להיות כאן מותר קביעת
מסמרים ביו"ט כשירדו גשמים משום לורך סוכה.
ולדירי ג"כ א"ש. וכמו שרמזתי לעיל. דדברי
חוס' הנ"ל בשבת ז"ה אסורים רק פ"ס סוג'
דשבת שם. דמנבן מייב משום בונה. וזהו למד
דיש בנין בכלים. אבל למד אין בנין בכלים.
וכמו שאחרו רבה ורב יוסף בעירובין ל"ה ח'
גם אליבא דרי"א נופא. וכמו שהוכיח גם הגר"א
באורח ס' ש"ד מהסוג' דבי"ה ל"ג ב'. דרי"א
סבר. דלעולם אין בנין בכלים. וא"כ בע"כ לרי"א
מנבן מייב משום לש. וכשיטת הידו'. ומחילא
לרי"א בבנין ביו"ט יש גם איסור דאורייתא.
ודברי רעק"א הלא אמורים על דברי חוס' ריש
סוכה ד"ה כ'. והסם הלא קאי אליבא דרבא.
דסבר דאין בנין בכלים. ומחילא הלא דברי
רעק"א מדוקדקים. וא"ש. ונלעך רק לומר דדברי
חוס' בסוכה קאים לשיטת רש"י. דלמד דאין
בנין בכלים. לעולם אין בנין בכלים. ואפילו
בבנין חדש. ודלא כשיטת החוס' בכ"מ בשבת
ובעירובין:

אפרים סאבונאוו. חופ"ק הגיד.

סימן יב

ב"ה קאפרעשט (באריאביא).

בכנסת חמדי ישראל (קו"ט) ס' קפ"ט
אות ק"ו) הנהיג ב"ה דברי שו"מ
בנין עולם ס' כ"ח [בנתערב מלה שאינם משומרים
במלות משומרות דלא הוי דבר שבמנין מדברי

כי חסיד טעיר. ולפי המבואר דעברים החשובים
לפי המקום והזמן וכעת בזמנינו אין מוכרים
מאות במנין רק במשקל רק חלה שמורה אותם
המוכרים מוכרים במנין וחליה בזה אם את שדרכו
למטה או כל שדרכו למטה יעיין במגמתי כלל
מי אות ח' ופרימ ח' קרא מ"ז סק"ט ובהחפשי
מלאמי בשעית ח' קוני ח' ס' ג' ג"כ שאלה
א ולא הביא מכל מה שכתבתי והנלע"ד ככתבתי:
ג שמשתי ולא אבין כיגדיל מורה (שנה)
שלישית קוני ח' ס' ח' ח' אות ד') חקר
הרב הגאון ה"ר ש"ב שליט"א באתרו שנתערב
בכמה אתרוגים של חבירו אם יולא ביום ח'
דבעינן לכס והביא ראיה בשם אביו ז"ל מש"ס
סוכה (מ"ח ב') י"ט הראשון של חג שחל להיות
בשבת מוליכין את לולביהן לביהמ"ד למחרת משכיו
ובאין וכל אחד מכיר את שלו כי ולמה לא
יתבטל כ"א ברובו. ולא אבין הא כינא אם נתערב
אתרוג אחד בתוך הרבה אתרוגים של חבירו ואם
יתבטל הרי חבירו שיש לו כמה אתרוגים יכול
להוליא ולברך דכל דפרוש מרובא פרוש והוא שלו
ואיסור נהפך להיתר וגם האתרוג של חבירו הוא
כשלו רק שזריך לו לשלם וואפשר דזה שהאתרוג
שלו נתערב בשל אחרים אינו יולא באמת אם
לא שניתן לו חבירו אתרוג אחד מהתערובת בחילוף
מחיר האתרוג שלו וממצי יולא אם הוא שלו בודאי
קוב ואם אינו שלו באמת הרי הוא כמוכר לו
אתרוג וז"ל אב"ט ש"ס כל אחד ואחד נתערב
לולבו ויאלו אין לו רק לולב אחד והאריך נזכר
לומר דבטל ברובא ואדרבא לכל אחד היתר נהפך
לאיסור וא"ל כ"א אמרינן כל דפרוש מרובא פרוש
והלולב של חבירו נוטל כיון דהרוב אינו שלו והוי
איסור אללו ללאח ביום ראשון דבעינן לכס ועיין
בטי"ז יו"ד ס' ק"א סק"ז ושי"ך שם סק"ג י"ד
ובכ"ז ופרימ שם בסוף הסיומן וש"ס טו"ו י"ד
מהד"י ג' ס' קע"ח ר"ל:

ורדגה המהרי"א בספר שמחת יו"ט נעל הא
דחקן חס" (מ"ב ב') ומלמדין אותם לומר
כל מי שיגיע לולבי בידו הרי הוא לו במחנה
הקפה ולמה הולכו לזה שיאמרו כולם הלא די
בשנים או שלשה שיאמרו כן ולו כולם יולאים
מעטם ס"ס ספק אם הוא שלו ואח"כ אינו שלו
שח"א הוא מאותם שאמרו כל מי שמגיע ויש מהם
חז"נו שאין כאלו ס"ס דהוי משם אחד יעיין בשו"ע
מערכת ארבעה מינים ס' ג' אות י"א ולזה י"ל
דהנה ימבואר בכמה מהפוסקים האומרים דכל
שאין חילוק יש במילואת אף דאין ג"מ לדינא
לא חשוב משם אחד וכלן נמי יש חילוק דספק
הראשון שהוא שלו הרי הוא שלו מאחמול ויכול

ליסן במחנה לאחר ע"י זכוי או ח"ב קרקע
ושאר קנינים אבל הספק ה"י הוא לאחר שזכה
בו בהגבהה לא קודם ויש שספרו דמי שיוצא
שהלולב שלו היה קלר ועתה הגיע לו ארוך או
לסיף או שיוצא בשני מראה שאינו שלו אין כאלו
ס"ס דלא נכנס לבית הספק לכן הולכו ללמד אם
כולסן ולפי מ"ס אין כאלו ס"ס דשניהם נגד הרוב
ודרוב אתרוגים אינם שלו ורוב אנשים לא אמרו
כל מי שמגיע ואפילו אם ימא דשי"ך כאלו ביטול
יודע דאין מבטלין איסור לבתחלה מש"ס במת
שהניחו בע"ס לולביהן שבעתם העין למען יכירו
כ"א את שלו ממילא גם הראיה השניה שכתב
מהא דמלמדין לומר כל מי שמגיע לולבי כו' אין
ר"י או כ"ד שלא ינטרו לביטול אם לא יכיר
את שלו (גם אינו יודע אם אינו שלא) או באם
שהוא יודע ומכיר שאינו שלו במראה או בביטול
ואם שלו אינו מכיר (שאינו נכנס בגדר הביטול)
לזה מהלכך להקנה זו (ויעיין בשו"ע כללים)
מערכת ל' אות קמ"א סק"ה) ובעיקר הדבר הלא
הוי דבר שבמניין ולא בטל כגיל באות ח' וז"ל:
השיטה מקובלת חולין (ל"ט ב') פירש
אליבא דר"ש ולי"ק והעירני חתני

המופלג כו' הרב ר' זאב דערבארימדינער הרב
בגערשינאווקין יפה העיר ולפי"ד יש לומר בזה
דהנה באב"ט ה"ולא דמקום חתך אסור אם לא
החזירה היא מטעם בהמה בביתם (יעיין רש"י
חולין ס"ח ב') ובשר המדולדל משום בשר בשדה
טריפה (יעיין בהג"א פ' בהמה המקשה ס' ז'
וב"י יו"ד ס' ג"ה ובש"ע ושי"ך שם סק"ב ובש"ע
הלבוש יעיין פרימ ס' י"ד מ"ז שם ס"ק האריך
בזה) וגרסא דרי"ק בדברי רש"י חולין ל"ט ח'
בלשוננו הוהב דבעלמא בכל איסור והיתר המחוברים
נראה לומר מסבבא דבאב"ט ה"ולא הרי היא טריפה
אפי' אם החזירה וכן באב"ט המדולדל כן שאם
אינה יכולה לחיות הרי הוא אסור והוי איסור
והיתר מחוברים וכן במה ושוק ח"בא אחר שחיטה
וזריקה ראוייה היא לכהן ואסורה לזרים והוא ג"כ
איסור והיתר מחוברים והוא לפי הסי"ד ולולא
דברי המוס"ף מהלכך לאסור מקום חתך אבל
בזרוע בשילהם אם כל"ב ודמחקר ואח"כ מבטל
כ"ז שהיה ח"ב אינה ראוייה פד"ן לכסן וממילא
באפשר אין עליה שם איסור לזרים (יעיין יו"ד
ס"ה ח' ורמב"ם פ"ח מזוירות ה"ד ולח"מ שם)
ואם מחחקר והדר מבטל אין כאלו היתר ואיסור
מחבירים נראה הביטול אינם מחוברים וקודם
הביטול אין עליהם שם איסור ופי"כ בלשנא
קמא ולבאורה קשה דבספחים (פ"ה ב') אב"ט
ש"א מקלמנו כו' ובמוקדשין קולן בקיפין
כו'

הקפול דמחרכי ומחמקי בלא קיפול מחמ
המירו באדם אחד רק בשני בנ"א לא דהוי חיקון
גמור ולנורך חול אסור ושם בנ"א וש"ע בשם
המרדכי דשלל כסדר קיפולו הראשון מותר גם
לנורך חול ולמה לא ימא דאסור משום הכנה
א"י כיון שחיקון אין כאן (כיון דהוי שלל כדרך
קיפולו) גם הכנה אין כאן (כיון שמהלך עוד
לקפול על קיפולו הראשון) משא"כ לענין הדמח
כלים נסימן שכי' כיון דהוי חיקון גמור (דאין
לריך עוד לשטוף ולהדיח את הכלי ובלא הדמח
א"א לאכול) ממילא הכנה יש כאן דנגמר המלאכה
ואין לריך עוד להדיח וכן בסי' תרס"ז במג"א
שם לענין לפנות הכלים ועיין מחמ"ש סי' תרפ"ח
סי' י"ב לענין המנילה בשבת וש"ע סי' תרס"ה
תרע"ג וה"ה כאן חיקון גמור אין כאן (דאחר
הדמח"ה והלבישה מהלך לספור ו' נקיים) ממילא
הכנה אין כאן (וה"ה) ימא בזה הא"ך המירו
לאשה לבדוק ביום ו' לספירה כחל ביום' הלא
זה גמר החיקון הוא ממילא היא הכנה אך אין
זה חיקון גמור כיון דלריכה טבילה וחפיפה קודם
ולדון דברי המ"ב והש"ך ועיין שדי חמד מערכת
יו"ט סי' א' אות ו' והבנדי ישע עלמו הניח
לבסוף ב"ע:

יונה קאפ"יוואמסקי הרב דפה.

סימן יג

ב"ה סאווריאן (פיר מאירא).

(א) **ב"ב** (דף קמ"א ע"א) בת ה"ה לו לאברהם
ובכל שמה וכו' והקשו שם בחומ' דלמה
לא השיאה ליתחך למיד דבן נח מותר באחותו.
והירצו דשחא קטנה היתה ולא רצה עדיין להשיאה
ליחך. וקשה לי מ"ז קושא' עלומה דהלא שרה אמו
מחה כשהי' יחך בן-ל"ז שנה אי"כ כשהי' יחך
בן ארבעים שנה בעת נשיאתו לרבקה היתה אחותו
בכל בת ג' שנים. לפ"ז היתה אחותו בכל זרבה
שנתיים שוות כי בן ארבעים שנה ה"ה יחך
בביתו את רבקה שהיתה ג"כ בת ג' שנים ולפ"ז
שוב קשה כ"כ מדוע לא השיאה ליחך והלא
שנתיים של רבקה ובכל בתי ה' שנים: ואמרת
לחך עפ"מ דאיתא בקידושין אחר רב אסור
לאדם לקדש את בתו כשהיא קטנה עד שגדל
ומאחר בגלוי א"י רוצה ומשמע שם דהא דרב לא
שייך ביותמה שהשיאה אחיה כיון דהיותמה כשהגדל
ותרצה לחמן יכולה לחמן והשאת לפ"ז י"ל דבתו של
אברהם כיון שהיה אז אברהם אבינו חי ולא היסע
יכולה לחמן לפ"ז אסור לקדשה כשהיא קטנה כג"ל
אבל רבקה שמת אביה והשיאה אחיה ואמה לכן
מותרת

כ"ה ה"ה שמקום חתך מותר ולמה לא הכילו המוס'
ר"ה נזהר דבמוקדשים מקום חתך מותר:

ור"א דמכתפ"א הייתי נומר דהחילוק היא
בין קדשים לחולין לענין מקום חתך
דהנה יש לחקור אם לחתך שהאבר נתדלדל נטרפה
הבהמה אם חל איסור טריפה על אבר זה וחלוי
בזה אם הוי רק מלוח פרוש בודאי דחשוב כמחומר
ואם כהפוסקים דמח"ה אסור כשיטת הרמב"ם
הוי כנפרד (ועיין ש"ך סי' י"ד סי' וס"י) נ"ה
סי' קי"ג וש"ה שבו"ה ח"א סי' ל"ג וערוגת הכובס
סי' נ"ה אות ג' ויש אריכות בזה ואמכ"ל) ויש
לומר דבחולין באבר היולא ומדולדל אין עומד
בדוקא לחתך (דכיל להיות האבר כך שלא יחמך
ושלא יתיר עד שי"א הולד לאויר העולם והמדולדל
עד שחמות הבהמה מטמאה ולא יחמך עד עולם
ועיין תוס' ב"ק ע"ז ב' ד"ה כל העומד) אבל
במה ושוק ואבר היולא במוקדשין וזרוע בשילה
דלא סגי בלא"ה (שנחויב לחתך את האבר שלא
יבא הקרבן לידי פסול מותר) וכל העומד לחתך
כחמך דמי ואין כאן איסור והיתר [ומחברים
כדברי רש"י הג"ל (ועיין תוס' חולין ע"ג א' ד"ה
חבורי אוכלים וכו' יו"ד סי' קל"ח ובש"ע שם
לענין לפורן ובשר הטורש וש"ה ח"ס חו"ד
סי' קל"ה):

(ד) **בש"ך** יו"ד סי' קל"ט סי' י"ב מביא
בשם שו"ת מ"ב סי' ה' דללבוש
לכנים בשבת ויו"ט במנהגא חלי' מילתא והיכא
דהמנהג שלא ללבוש הוא מטעם דלא כל הנשים
בקיאות לידע בין מ"ס שהחמו מערב יו"ט להחמו
ביו"ט וכן בשבת ועפ"י הדין מותר במ"ס שהחמו
מע"ש ויו"ט ולריך לומר חדין סמיטה והש"ך כתב
הטעם כ"י שלא להרחיק החפיפה מהטבילה וא"כ
בשבת אין לובשים וביו"ט לובשים:

וראיתי בשו"ת בנדי ישע סי' כ"א כתב ע"ז
דמדינא אסור ואפילו במקום שהמנהג
להמיר יש לאסור עליהם מטעם הכנה דכיון דלא
הוי הלבישה רק להטבילה שבימי החול הוי הכנה:
ור"ע נראה דאין זה מקרי הכנה דיש להקשות
לכאורה דמבואר בסי' קל"ז סעי' דכל
יום מהשבעה נקיים לריכה לבדוק וביום א' לעיכובא
היא הא"ך יכולה לבדוק ביום שבת ויו"ט הלא
הוי הכנה לשאר הימים ונראה לי לומר דהכנה
לא מקרי רק היכא דמתקן איזה דבר בחיקון
גמור שע"ז לא י"ה נלך שוב לשום חיקון עוד
בימי החול ולא היכא שגם בימי החול י"ה עוד
נלך לחיקון ור"ה לזה דבא"ח סי' ש"ב סעי' ג'
מקפלין כלים לנורך שבת ולא לנורך חול דאף
דהוי חיקון מלא [ומבואר ברש"י שבת קי"ג דע"ס

מזהרם אף פשה' קטנה בן גרלה לפעניד לחרן
לכחורם. אך זאת קשה לי דלמדין בחם' כחכות
(דף ג'י) מנין דנחמים לכחולה י"ב חורש דכמיב
וילמד אחיס חשב הנפשה אהט ימים או פשור'
ומפשה בנמלא חמי ימים שנה והכלן מוכה דנחמים
לכחולה י"ב חורש להכשיון גם איתא במדרש
ובנמלא דרבקה נולדה בשעה שה' ילחק בן ל"ז
שנים הממין לה ג' שנים עד שה' ראויה לביאה
ונשאה לו וא"כ לכחולה קשה כיון דבאמת היטה
רבקה הולכת חק' ומיד עם אליעזר עבר אברהם
ואז היטה בת ג' שנים בשעה שהלך אליעזר
אחריה וקשה לי דלמאי לא שלח אברהם אבינו את
אליעזר י"ב חורש מקודם לקדשה וכשיכלה הזמן
י"ב חורש שנחמים לנפשה תהיה אז בת ג' שנים
ותהיה ראויה לביאה ולמה לא נתן לה י"ב חורש
להכשיון לקיים חקת חז"ל אך יש לתרץ כיון
דלמדין בנמלא דדורות הראשונים היו מולידין
בני ז' והחמיל ימי גדלות כמה שנים מקודם לזמן
גדלות בדורות הללו ולפי' אפשר לומר דבת ג'
שנים בדורה של רבקה הוה כמו בוגרות בדורות
הללו ולפי' אי הוה נחקדשה מקודם היו נחמים לה
יב"ח כג"ל והשאה שנחקדשה אחר שכבר הגיע
ימי גדלותה כג"ל אין בדיון להממין יב"ח כג"ל
רק שלשים יום כמו דין בוגרות כן נוכל לתרץ
ולפי' הדבר קושא לדוכח' כיון דרבקה מוכרחים
אנו לומר דאף שהיטה רק בת ג' שנים היטה
נקראה גדולה בדורות הראשונים וא"כ מוכרחים
לומר דכל בתו של אברהם אבינו היטה ג"כ
גדולה כיון דשנתיים ושל רבקה ה' שנים וא"כ
שוב קשה קושית החס' למה לא השיאה ליחחק.
ולפי' ואבקה מחבתי' השע' לעיין בזה:

אגב

אליס בזה שאלה לפני גדולי וחכמי
השע' היות ששכתי' בסביבותינו אווזות
גדולים ומשונים מאוזות המלויות בכל המדינות
היינו שיש להם זואר ארוך וגם 'נכששות על
החרטום ומקלת מהם אין להם נכששות גדול

וגבוה כי' רק כשמדקדקין היטב נראה גבוה
קלת וגם חשונים בעינים הייט פנינות השן
היא מראה נעל ולא אדום כמו שנמלא אצל שאר
אווזות ושיינתי בליוס ספרי שו"ת וגם בחם' ב"ק
ומלמתי חקלת אוסרים ומקלת חמירים ודעת המחמירים
קשה לי הלא אין להם מסורה בפ"ע שהם משופות
הסבורים לכן אבקה לחוות דעתם הגדולה בזה:
קלמן בארדיושעיווסקי
רב ומייץ רפ"ק סאווראן.

שפתי ישנים

סימן יר

סחירדשי בתי"ק על ש"ע מ"ה מהגאון
המפורסם בדורו מרן ר' יהודה ארי' לייב
שייר האבר"ק דיוסלדורף וצ"צ ז"ע
(הפובא בשו"ת נ"ב תניא ח' אה"ע סי' ג"ז)
(נעמק ע"י החי"ב ס' קלמן אליעזר פ"ע נקע"ל ג"י
משערד"ק).

ב"ח.

עניני מוקצה בש"ע סי' ש"ח.

מ"ן סקיה פת"ש ונדחק הדבס ומון לכבודו
לעזר ללא לורך ואם כונת קושית ט"ז דכיון
דק"ל בתי"ק דבעינן רק ממין מלאכה אי' הסקס
ביר"ט נופס הוי מלאכה דהיתר וי"ח' מוהר לסלעלה
להסיקה וממילא דמסיקין כל דאין האיסור אלא
משום טלטול וכי"מ מפירש"י בנמה מקומות ע"ן
עליהם ודו"ק. ובנמלא ראה להחיר פ' כל הכלים
לסמוך הדלת והקדירה בבקעת משום דהוי מלאכתו
להיחר ול"ג אלא משום גזירה דשבת דהוי מלאכתו
לאיסור ואין תורת כלי עליו משא"כ בשבתי כלים
דהדין דכיון דראוי לשום דבר מהני תורת כלי
שה' עליהן מקודם ומ"ה אס"ג דהלכות ואבנים
דחזין לכיסוי' אין מטלטלין הני כיון דעכ"פ ה''
לחן תורת כלי מטלטלין וא"כ הסקה ביר"ט נמי
מוהר

י' בבאן מלמתי מקום לעורר בקרה הנוגע לתולדות המחבר וזהו אף כי שם בשו"ת נ"ב נכתב עליו רק מואר הרב
המלח"ג דגליל דיוסלדורף יע"ש אף כי בפת ההוא ה' זה מואר גדול הנה ה' או רך בשנים כי החשובה נכתב
בשנת תקמ"ה והוא ישב על כסא הרבנות בדיוסלדורף עד תקס"א וגם מלמתי 'ספרנים הגאונים כזמנו מהם הגאון מרן
'אברהם ברודא' והגאון הקדום מרן ר' חיים יוסף דוד חולא"י והגאון מרן ר' פנחס בעל "הסלחה", והתקנה" וז"ל
ז"ע כותבים אליו שו"ת כהנפשה והוא השיב על דבריהם. חיד"א הג"ל כותב אליו בחשוכו בזה"ל פני ארי' ס"י
לכנים פניו נר ישראל שמד הימיתי פסיו החזק הגאון המפורסם ר' ארי' לייב שייר ונמלא אלא כערך מלמתי שו"ת
מהגאונים הג"ל וגם מלמתי בחידושי' על הש"ס שכתב הרבה חידושים בשם הרב מ' פנחס (הוא בעל "הסלחה" ו"התקנה"):
ראתם הדור הכינו ורואו אף כתב עליו רב גאון אחד בדורו מוה"ר יהודה לייב קארילסבורג אב"ד ור"מ בקרעסעלר
והחדינה הוא בשתח"ס, דבר בעתו", דברי אבלי", אגרת מלמתי חוב"ה" מלמוד הנ"ר סענלי ש"ק ורבו של
הגאון ר' זבי החי"ל את, האשכנזי", ומשנת ר' נח"ן הגריליק הג"ל נשא קינה על מות הגאון בעל המלמתי הזה ר'
יסודא ארי' לייב שייר וז"ל בפת קבורתו יום ג' כ"ז שבט תקס"א וז"ל כסתר שלם יבבות דף ז' שמונים שנה היטה
תורתו לממנו מהם לא ספק סומ"י מנירסא ויחם ולילה אפי' לפת זקנה כסלות כמו ועיניו כבדו מזוין עסק בחורם
בשיין

מחר פשיטא דלקימ דודאי ג' ליחא מה דמשמע
דדבריו דיש להסתפק אי יך דמסיקין בכלים ר"י
הוא או לכ"ע דבדואי אין להסתפק בזה דנפרק
מה דמליקין אחרין בהדיא מסיקין בכלים וכו'
דברי ר"י ור"ס מחיר וכו'.

א"ר פשוט בשבת קי"ל כר"ס מטעם שפסק
הראש ב"ס מ' שהחשיך ורבה כר"י
ס"ל ולדין משום הכי מוכן לל"ל מולד כר"ס
משא"כ ב"ר"ע פסק כר"י בין במוקלה בין בגולד
במ"ס הפוסקים בכמה דוכתי וממילא אין מסיקין
בשברי כלים דהוי מולד מיהו אם עושין מעין
מלאכתן כגלה באמת דשרי ב"ר"ע וזה פשוט מאד
וכן דיוק הנמרה מאד שגשג מנוול והוא דבר
אוחא חשיב ל"י מולד וכ"כ מהרש"א ז"ל בחוס'
ד"ה החם דמשמע דכולה סוגיא מנוול אולי ע"ס
(דף קמ"ג ע"א) אלא דמ"ק סבר מולד מותר ואלא
דבא ה"ל להקשות מגמרה הנ"ל דאין מטלטלין
בקטע בשבת לשמוך בו שום דבר פ"י כל הכלים
משום דמלאכתו לאיסור בשבת ואין מורה כלי
עליו ולמ"ק כיון דעכ"פ עושה מעין מלאכה מהני
מורה כלי דמקודם מיהו פשוט ואז"ל דאין זה
קושי דודאי צ"ש עליו עדיין מורה כלי גמור
אפילו מלאכתו לאיסור מותר לסלטל לצי משא"כ
בשברי כלים ניכר דמהני לזה קלמ מורה כלי
דמקודם מ"מ בעינן שיהי ראוי קלמ להשתמש
בהו האם עכ"פ במלאכה המותרת בו ביום דאל"כ
מקלה לכו מדעתו לגמרי כעלים ואכזבים בשלמא
ולדורות שבחלר ומ"ה בשבת בעינן מלאכה דהיתר
והסקה דחז"ן אין זה מלאכה דהיתר בשבת ולזה
לא מהני מורה כלי דמקודם וכעין זה כתב הט"ז
עלמו בסוף דבריו אבל לשיטתו ובעינן אחר ואני
הנלע"ד כתבתי ולדעתי אין לר"ך לפנים ופשוט
דמשיקרא כי סבור דמעין מלאכה סגי בגשג
בשבת ב"ר"ע סגי לעינן הסקה עכ"פ מה דחז"ן
להסקה דבא ליכא למיגור משום שבת דהמלאכה
עלמה בשבת אסור מדר דהא מסיקין בקטע

ב"ר"ע ולא מורין ולענין שאר תשמישין גמור ובי"ט
מה"ס וזה פשוט מאד:

וה"ר דזה דמוק דלא שרי למ"ק אלא משום
דסבר מולד שרי דא"כ פליגי בגולד ולא
משמע כן אני אומר שכ"כ חוס' בהדיא פרק כל
הכלים (דף קכ"ד ע"ב) ד"ה ורבה אמר אפילו
כר"ה וז"ל ופי' ובהך דנשגרו בע"ס דאלו בשגשגרו
בשבת הא רבא אית ל"י מוקלה לקמן פרק נוטל
וכ"ס מולד ור"ל וא"כ הא"ך כתב רבא כלל כמ"ק
דשרי במעין מלאכה אפ"כ דמיימי באופן דלא סו
מולד אלא דמ"ק דשרי בגולד בשבת דל"ל מולד
ואכן נמי דקי"ל כוותי ל"ל מולד בשבת ודלא
כרבא אלא כרבינא בפרק מ' שהחשיך כמ"ס כל
הפוסקים מיהו ב"ר"ע קי"ל דבמוקלה אסור וכ"ס
מולד ופשיטא דשברי כלים שא"ן עושין מעין מלאכתן
סו מולד דמשיקרא לא קיימי להכי ומ"ה שפיר
פ"י ב"ר"ע דאין מסיקין וככ"י ס"י זה נמי הביא
דברי חוס' אלו והא"ר"ך בזה הרבה ולדין ל"ל
דרבא לענין שבת כנ"ל ונדחק בשביל קושיא א
דדברי טור והחיתמה מפ"ו שלא עיין בזה גם ב"ר
מירון קוש"א זו ע"ס וכ"כ מ"א ס"י קי"ז ופי'
זה מבורר מאד ומ"ס מ"א ס"י קט"ו דלמד בגולד
אסור בשבת נכרי שעשה כלי בשבת אסור לטלטל
היינו ממה דאמרינן ב"ר"ע נכרי שחקק קב בבקעת
למאי דאמרינן דמולד אסור דכ"ל מולד דמשיקרא
עלים והשחא כלים. ואע"ג דבין השמשות להסקס
קי"מי וא"כ למד מולד שרי למה מותר ולא יגרס
מאילו מונה עליו דבר איסור דאמרינן מינו
דאיתקלאי ז"ל דדוקא במונה עליו מוקלס מחמת
גופו אמרינן כן:

וה"ר נר שדליקו הוי כס"מ לר דהאש עלמו
בשבת הוי כמוקלס מחמת גופו דאפילו
לר"ס אסור לטלטל מ"ה בעצור דולק כדא' בסד'
נפרק כירה אבל באר' דרביע טלה כנון נכילה
שנחנבלה בשבת והוא הד"ן הכא ועוד דבאר
בעלים אוליין כמו שכתב הר"ן נבי קרש שפשוט
נכרי

בעינן רב ולא הסיר תכלתו ע"ס כל כוונתו ודקדוקיו ע"פ סוד ה' ליראיו (וכותי' על ב"כ מלאמי שחיבר ס' על
המיקוים) גם עסק הרבה בנח"מ בנוסח ובמחשבו עכ"ל ובד' ד' שם בספר שלג יבנות הנ"ל כתב. זה לי שלשים שנה
שאלתי ונחתי עמו בדבר הלכה בדרוש ב' שם ז"ל מ' כתב עליו בזה"ל הנאמן חר החורבה עמוד ההוראה ואר"י דבי
עילא מאר' דאחרת הד"ן ראוי ה' הנאמן הזה שחשבה עליו שכינה כקשה רבנו פ"ה אלא שא"ן דורו ה' ראוי
לכן! הנחל כזה איש אשר רוח אלקים בו ושם ד' נקרא עליו כי חסיד ד' ה' אשכנזים שוכנים להחשיל ארבעים
שנה בנית הכנסת שהגיד התפלה עמכם וכל י"ד שם כתב זה סיני וסוקר הרים דקוה מתחפזת מיני' בקושימות
(אי כתי' על הש"ס נחלמים לחמות צ"ע וצ"ע) והכתיב הזה ה' מונח כמה בניס כאנן שא"ן לו הוסקין אלא רב אחר
כי שפחה' מזה הכתי' הוא פנויה קשה ותגלגלן זכות ע"י וזלי ומחר לי החידושים הנ"ל ע"מ שאזנאם לאורה והבני
פעת אר' תדשים את החידושים המסודרים על מ' מכות ועוד יד' נסו' בעוה"י א"ס חיינו ד' להוציא לאור על הש"ס
ההכתי' הנ"ל וגם על הש"ע והש"ת וכו' וכו'.

הסוד ק"מ א"ע ורעקעל שערדלין.

כח. המנין מועט בלשון זכר אחד ולא אחת ומנין מרובה בלשון נקבה כו'. ובאות י"ד שלחמיו ד"ה וכן אחת עשרה כח: בשנים לתיקן מימים דכותב המנין המועט בלשון נקבה ומנין מרובה בלשון זכר וכו' עכ"ל:

ובאמת שכל היודע חקי הלשון ישפוט משרים כי שגיאה פלטה קולחמו של הכ"ס ו"ל בשני המקומות אלו ימן שבמספר יסודי הרי עשר ועשרה במקן שניהם לשון זכר כמו: שנים עשר פרים. ועשר ועשרה בסגול שתיים לשון נקבה. כמו: כפות זהב שמים עשרה. ופי' איש שחוט ל"ו ח' מ"ש בזה. מאלל דבימים שיום לשון זכר לריך לכחוב בנס אחד עשר. המנין המועט והמרובה שניהם בלשון זכר. ובשנים שניהם לשון נקבה ל"ל אחת עשרה שתיים לשון נקבה. ומו לא חידו:

(ב) **המ"ז** שם סימן קכ"ט ס"ק כ"ט כח: ופי'א בל לפני גט כו' וסידר אחד גט כו' וראה בגיטין יגנים שבארלות אחרות שכחב בהם פלוני וכל שום וכו' וכחב כן גס בגט ססידר עכשיו כו' ואחר שמעתי הדבר פסלתיהו ואסרתיה להנשא כיון וכו' הוי כאלו מכר בו בפירוט שהוא מומר וכו' ובודאי שאם נשאת בגט זה הכנים ממזרים עכ"ל בקיבור:

מי ימן ודע דעת קדושים מדוע החמיר בזה הע"ז כ"כ וחשש שיאמרו שהמגרש הוא מומר והלא הבדל גדול יש בין גט זה שסידר המסדר לפי מנהג ארצות אחרות לבין מנהגנו אנו בגט מומר. דלפי מנהג ארצות אחרות הרי כותבין: וכל שום דאית לי ולאכסתי ולאחרי' (פי' ש"ע שם ס"ח). ואלו בגט מומר כותבין רק. וכל שום דאית לי ולא יוחר וכעין זה ממש נתקשה הדגמ"ר בדברי הכ"ס שם בס"ק י"ב י"ע. וממילא מוכן שאין לחוש גס כן שחא יאמרו על המגרש שהוא מומר כן מומר שהרי גס לפי' יהיה מלח ולאחרי מיוחר. ולפלא שלא העירו בזה האחרונים על הע"ז. וביותר אחפלא על הגאון בעל פ"ח בסג"ר סימן כ' שאחר שהעתיק לדיו של הע"ז העיר שם שאף דלהמ"ר והשפ"י הג"ל יש הפרש ממש דבעוב דת כותבין וכ"ס קודם שם אביו מכל מקום אין זה לשיכובא. ולמה לא העיר מההפך הגדול שביניהם כג"ל. ולע"ג:

(ג) **הב"ש** שם בס"ק י"ד כח: ולא כותבין כהן אלל שם המגרש רק אלל שם אביו ופשוט: ועטס פשיטתו דז"ו מוכן כי היא משלח

ההפטורה ששם עיקר מקומה ואף אם נתייבו לומר אשר בחר בנביאים אחר ההפטורה כדעת הב' מפני שהיא עיקר הברכה אבל בסביל זאת אין צידיו לומר שפסיד ברכת לור כל העולמים שכותה לאומרה במקומה. ועוד הוסיף הג' לומר שאין היה המקנה שהמפטיר יברך בכלל ו' ברכות כנגד ו' הקוראין וכלל ברכה יש ענין ורמז אחד וי"ל דאם טעה ולא בירך קודם ההפטורה יברך אח"כ ה' ברכות דסדרן אינו משכב:

ורנה אם היה ס"ס כל ברכת לור כל העולמים קודם ההפטורה עד כא"י האל הנאמן בכל דבריו וזכר קודם שהחל ההפטורה נראה פשוט דיכול לומר ההפטורה ויברך אח"כ אשר בחר בנביאים כו' ואלו הג' ברכות. ואין סברא שיאמר ג"כ אשר בחר בנביאים קודם הקריאה משום שהוא עיקר התקנה אבל לא מצינו לברך מקודם ב' ברכות. וכיון דסדרן אינו מטבב אי"כ יאמרנה אח"כ:

אך מה שיש להסתפק אם היה זכר הטעות במקום שאמר שכל דבריו אחת ולדק שהוא ר"ן חלי ברכה דגבי בה"ט כה"ג היכא שטעה ויברך לפניו אשר נתן וזכר קודם שסיים הברכה כחבו דיתחיל אשר בחר בנו בלא שם ומלכות וסיים הברכה אבל כאן י"ל דכיון דבכל ברכה יש ענין אחר וברכה זו אינה דומה בענינה לברכה שניה אי"כ הא"ך יגמור אשר בחר בנביאים והרי הפסוק הרבה בין ברוך אתה לאשר בחר בנביאים בענינים אחרים שאינו משין ברכה זו ודמיוא לתבואר כסימן ר"ט ס"ב אם היה צידו כוס שבר והתחיל לומר בורא פרי הגפן דלחכ"ד אין יכול לסיים שהכל נה"י בדבריו:

ובאשר עוסק אצבי בהדפסת דינים אלו ולחלקם בישראל וי"ל נתקבל הקונטרס מיקון יחזק וכמעט ספו גס חמו ודעתי כעת להדפיסם פעם ב' באיזה תוספות דינים מה שהשמעתי בקונטרס הא' אחרתי לשאול את כבוד הרבנים שליט"א בדיון הג"ל. גס לבקש מהם אולי ימלאו עוד איזה דינים נחולים מה שלא הבאתי ואקבע אותם בדפוס על שם: (י')

יצחק זאליער
בעהסח"ס, יפ"קוט יצחק, ו'חיקון יצחק.

סימן יח

בי"ח אומאן (פ' קי"ב).

(א) **הב"ש** אה"ע ס"י קכ"ו סק"י בליונו על דברי הרמ"א שם ד"ה אחד עשר יוס.

מפאת שכן נמלא מפורש במקרא כפ. כמו:
אלעזר בן אהרן הכהן. איתמר בן אהרן הכהן.
אחיהל בן אחיטוב הכהן. יחזקאל בן בוזי הכהן.
ועוד הרבה:

והנה הג' שם ס'ק ל' קיהה בד'ין זה ודעו
שדרך לכתוב הכהן אלל שם המגדל וגם
אלל שם אביו והביא רא' לזה מה' איהו
גאונים ומשמעות הקונדרסין ההיכל בבי'.
והדבר לפלא איך הניח מקראות מפורשות הכ'ל
ולא הוכיחם כלל והלך לטע אחר איהו משמעות
של קונדרסין ומ' גאונים. ולא נעלם ממני
שנמלא גם זה בחי'ך שאלת הכהן נזכר רק אלל
הבן ולא אלל אביו כמו (ש"א ל' ז') אביתר
הכהן בן אחיהלך. עכ"ז הלא כל עין רואה
הרבה כי מעט מזער הוא נגד אלו שזכר הכהן
אלל אביו וכבר נודע דעת הפוסקים בס' קכ"ו
דאין אוליין בחר רוב המקראות. וליע:

בסדר גט ראשון סימן ק"ו הביא הפ"ח
דברי הג' שם ס'ק ל' קיהה בד'ין זה ודעו
החודש שלא לכתוב שלש ועשר בסוף שיטה ובשנים
שלא לכתוב משלש ועשר וכן בכל פרט מכוון
ענן עשרים או שלשים שלא יכתוב בסוף שיטה
שלא יוכל לזיף ולהוסיף ואחר וכו' עכ"ל:

דנה ספר ג'מ אינו אמר לעיין בו אך מהר"ם
דבריו כפי שהעתיקם הפ"ח כאן וכן לקמן
גכ" קנים נראה ברור דרך בימי החודש חייש
— אם יכתוב שלש או עשר בסוף שיטה — לשמא
יזיף ויזיף אותיות י"ס וישתמע שלשים או
עשרים ולואת לא חייש הג'מ במספר ארבעה או
חמש לשמא יזיף אותיות י"ס וישתמע ארבעים
או חמשים מראין במספר ימי החודש כ"כ ימים
במובן. משא"כ בשנים שפיר חייש לכל המספרים
שמשלש ועשר עשר לשמא יזיף י"ס וישתמע
ארבעים או חמשים ודו"ק:

ואני תמה שמלכד שלא יזייר מלת שלש או עשר
שבימי החודש בסוף שיטה דהרי הוא מלה
עליתית מהתחלת נוסח הגט. אך לו נדחק דהג'מ
מיירי שלא נמלא במקום כתיבת הגט כ"א פסח
ביר רחב מלא וקלר מלא והוא מקום עיגון
ודחק. (ע"י אה"ע ס' קכ"ה סעיף י"ב). ומהיר
הג'מ שלא יתחיל לכתוב הגט מלך הקלר כדי
שלא יהיה מלת שלש או עשר בסוף שיטה:
עכ"ז דבריו תמוהין מאוד שהרי מלת שלש ומלת
עשר נפקד מקומם במספר ימי חדשי
הגט. ונריך לכתוב שלשה. עשרה. וכו' טוב אין
מקום לחשוש להוספת י"ס כמובן. ולשמא יזיף
מלת שלשה אחר מלת שלשה או עשרה הרי לא
חייש הג'מ בימי החודש מללא כתב גם כהם

משלש ועשר עשר כח"ש בשנים כנ"ל. ובאמת
אין לחוש לזה כאשר יבואר הלאה. אך לפי לא
א"ס מ"ס אה"כ: וכן בכל פרט וכו' ולהוסיף
ואחר"כ כמו שהעתיקו ד' לעיל. והרי הג'מ לא ס"ס
להוספת מלת שלמה ומ"ס דהדר ביה חכ"ז וז"ע:
ו עוד אלא שלו היה גם למלת שלש מקום
במספר ימי חדשי הגט הלא גם אז לא היה
שום מקום לחשוש לזיף לא לאותיות י"ס ולשמא
שלשים ולא להוספת מלת שלמה כמלת עשרה
לשמא שלש. שלש עשרה דהרי לא יתאים מספר יום
החודש ליום השבת הנכתב בגט מקודם. ע"מ
אם נכתב בגט בראשון בשבת בשלש וכו' ויזיף
י"ס וישתמע שלשים הא אם יום א' היה בג'
לחודש יהיה יום ל' בש"ק ויום י"ג יחול בד' בשבת.
ואך יתרוך רמיה לידו לזיף אחרי שכל נקלם
יוכר זיופו ויופסל הגט ולא יועילו מעשיו. ובאמת
לו קרה מקרה כזה שכתבו בגט באחד בשבת
בשנשים לירח פלוני וידענו שיום ל' חל בש"ק
שהוא ר"ח אפ"ן מאד אם גם המקילין באה"ע ס"י
קכ"ו סכ"א יבשירו אותו וע"ש ודו"ק ואכמ"ל. ומי
פתי יזיף ללא יועיל. כן גם במלת עשר אם גם
היה כותבין אותו במספר ימי החודש או גם לפי
האמת שאלת עשר אין לו מקום שם כ"א אחר
פרטי היחידות כמו שלשה עשר אין מקום לשמש
הג'מ לא להוספת י"ס אחר מלת עשר ולשמא
עשרים ולא להוספת אות ו' קודם מלת עשר ואותיות
י"ס אחריו וישתמע שלשה ועשרים דבשנים לא
יתאימו ימי החודש לימי השבת ויהיו חלוקין בארבעה
ימי השבת ודו"ק ומהחמא גדולה על בעל פ"ח שטעב
בשתיקה על דברי ג'מ הכ"ל ולא העיר עליו כלום. וז"ע:
בעיני זה ראיתי דבר תמוה בס' קרבן נחמאל פ'
ע"פ ס' י"ג אות נ"ד שכתב: שאם בשנים
פשוטה מת' ב' זה היה בשבת שבת מלא כשטר ללו היה
ו' שבת בע"ס כו' ודבריו תמוהין דאם ו' שבת חל
בע"ס וחודש שבת היה מלא הרי יחול ו' אדר
ביום א'. לא בשבת. וגם בלא"ה דבריו מגומגומין.
ויתגרר בהם אחר:

התפא י"י בפ"ה"מ נרה פ"ט מ"ג סימן ט'
הקשה: ימא כאן נמלא כאן יהיה.
הגני להעיר בזה כי במחכ"ה אישחמיטמיה ד' הס"ז
יז"ר ס' ק"ל ס'ק ל' וד' הש"ך שם ס'ק מ"ז שכתבו
דבשניהן שוין לא אמרין כאן נמלא כאן היה ושכן
משתמע בש"ס נדה ס' ע"א. וע"כ דמחמית
איירי בחלוק וספסל בדוקים. דשוב לא שייך לומר
כאן נמלא כאן היה על החלוק והספסל ע"ס שלש
או יצו עליהם כמובן. דבאינס בדוקים הרי שלש
טעויות ע"י יז"ר שם ס' ל"ט:
יצחק דובער קרייטסקין.

יצא לאור ספר
תועפת דאם
 ספר ראשון.

בולד קבוצת מאמרים נבחרים, ורשות-
 סופת שחורפו במקלות להרפת קרן
 חיות הנאמנת וחוקי עתונותיה
 הנחיתים הנדונים, וכו' וכו'.
 הספר נדפס בשכונת והרדו מעין, מחוקק
 רי"ד עמרם בפורמאס נדול.
 — מחירו 1.50 —

לפנות אל המחבר:
 Равв. А. М. Виткинды
 м. Вселюбъ
 чер. Новогрудкоу
 Мянск. губ.

לאוהבי ספרים ישנים ועתיקים
 ובתבי יד!

בית הרפסתי רשימה מספרים ישנים
 ועתיקים מאד ובתבי ידוע עתיקים
 מכאונן קרובאי וי"ד. מי שרוצה לקנות
 באלה ישאל רשימה ויקבלה חסד.

יחורא חיים הכהן מצפת.
 Rabbi. JUDA KOHN
 bei Samuel Roth, Budapest
 Dob u. 58. Ungarn.

או בניד
 Szafed Palestina
 via Beyrat.

נמעי בחורים

קובץ ספרותי-מביל חידושים וביאורים
 בהלכה ואגדה. יצאו לאור כי מחברות
 (כל מחברות ביד נליונות בת פ"ו עמודים)
 מחיר: ר"ד. מחברות ויחיות רובל א.
 החפץ לעשות קנין חליפין ישלח ספריו
 ויקבל הספרות בשוה.

Katzburg Viktor,
 Vacz, (Ungarn.)

יצא לאור ספר ציד רמיה
 והוא מאמר בקרת על ירושלמי קרשים
 חדרש, סאת תורה' המבקר הנודע
 ר' יעקב צבי יאנאווסקי חיי' סקיו.
 מחירו 60 עם השלוח.

לחשינו עצי כתובת המחבר:
 Я. ЯНОВСКОМУ, KIEBЪ,
 Кузнецкая № 48, кв. 16.

בראזאן

מבקד חותמים שלעמלים הרב החוב
 מ' ישראל יוסף נ"י מיאדאסקר
 בהנאבדק בראק נ"י.

בזונסקאווה

יכולים לחתום על השערי תורה' אצל
 סוכנינו (שלעמלים) מחוקקי השעית,
 החוב' מ' ארי' בר"ד גונסבערג נ"י,
 וחוב' מ' אבא בר"ד בייסאק נ"י.

== מחירו ==
 בארצנו 4 רובל לשנה.
 בחו"ל 5 .
 ולפי חוקר

לחצי ולרבע שנה.

המודיע

שנה רביעית
 עתון שבועי אורתודוכסי.
 העורך והסרי:

אלהו עקיבא ראבינאוויץ החסיק פאלטאווא.
 חבן ענינו: מאמרים ראשיים, מאמרי חכמה ופדע, חרשות ילדי יום,
 מהנעשה והנשמע בישראל ובעמים בארצנו וחוצה, סולוסק,
 מאמרי בקרת, שירים, ספורים, טיפוסונים, פתגמים, ענינים
 שונים לאשרשי מאיסורא ולחקנת החיים ועוד.

ב"המודיע" דוקחים חלק גדולי הרבנים
 וסופרים מובהקים הי"ו.
 ע' "המודיע" כבר הסכימו רבים מגדולי צדוקי
 ונאוני דורנו של"ס"א, שסתרואו
 להחיותו להסכנו ולסער, בחיותו נחמד לסורא
 וסוב לרומם את רוח היהדות הנאמנת לה'
 ולתורתו, בשפה צחה וברורה והניחן כרוא
 לכל בעל בינה ישראל.
 ב"המודיע" ימצא הקורא השקפות ישרות
 מנקודת הדת על כל עניני
 החיים, חרשות בארצנו חק' וסכל ארבע כנסות
 הארץ וידיעות נחוצות לכל אדם באשר הוא אדם.
 המדריגה הוא:

Ред. Газ. "ГЛОМОИДИ" Полтава. — Ред. des. "HAMOIDIA" Poltava.
 בורשה והסביבה הוציא לחתום על "המודיע" או לשלם כסף הסניע מסנו,
 וחרוצה להדפיס בו מודעה וכל אשר לו דבר להסערבת יואלי נא לפנות אל
 מר אברהם וויינבערג, מוקוסוב, נאוו-שלעקסאנדריסקא 1 תליון 149.52.
 או למר ברוך קאמינער, מאריאנסקא 10 מען 13.

הודעת מערכת השערי תורה.

אודיע כזה שבאמצעת מערכת השערי תורה' ויכלו להשיג כל
 מיני ספרים חדרוש לכאור' תן מספרים ישנים ועתיקים ותן מספרים
 חרשים ונס מי שיש לו ספרים לסכור תן ספרים ישנים ועתיקים ונס
 חרשים ויכל לפנות אלינו ויקבלו בעדם מקחם השוה. ונס הגנו
 מקבלים ספרים בסוכנות. נקוד כי הסחברים והסרי' מארצנו ובחור' אשר
 יוכלו עמנו בעסק הסחר ויפיקו רצון. וע' מערכת השערי' ויפיקו בעוה'י
 ספרים בכל רחבי מדינתנו ובחור'.

הפונים אלינו בזה ויאילו נא לשלוח מארקע עד תשובה.

ברנשי כבוד:

ישראל איסר בהנא' מורה'י הכהן פייגענבוים עורך ומרי' השערי'ת
 И. Файгенбаумъ, Варшава, Мухановская 4.
 J. Feigenbaum, Warschau, Muranowska 4.

מודעה

אודיע כזה כי יצאו לאור בתוצאה חרשה
 פרי חיים ש"ח להלכת ולמקשה ב"ח חלקי שו"ע.
 ברכת חיים חרשות ויחידושים יקרים מאד.
 סאת אשר השאירו אחיהם ברכה, היה:
 אחיו הרב הנאון הצדיק המפורסם מו"ח חיים לייב עפשטיין וציד האכ"ד
 וריש דקיק קאלוישין.
 מאסור הרב הנאון הצדיק המפורסם מו"ח שמה' בונם עפשטיין וציד
 האכ"ד פאלאוסק (תודע בשם ר' שמה'לע פאלאוסקער).
 — מחיר הכ' חלקים הנ"ל א' רובל. —
 משה יוסף בהנאון מו"ח מדרש'יב עפשטיין וציד האכ"ד פאלאוסק.
 M. I. Фейнштейнъ, Подгаче, Варш.

יצא לאור ספר
הזכרון הירושלמי שנה א'
 רשימת ספרות מכוונת ורחבת היקף
 בירושלים מאת הרב נחום דוב פריימאן.
 (התוכן: א) העדות, ב) בתי-הספר,
 ג) בתי-החור, ד) מסורות
 לתרבות, ה) הכוללים, ו) חזרות
 ואגדות, ז) בתי-כנסיות, ח) המצב
 האקדמי (בתי-הספר, בתי-הבית,
 בתי-החור, בתי-הדפוס, א) אישים
 (רבנים, סופרים, רשאים ועסקנים,
 ו) עניינים, הספר מכיל 8 גליונות
 פורסם בדפוס של מוסדות חינוך וירושלים.
 המחיר: כ"א—26 פנקס, ברוסיה—1 ר/י,
 באוסטריה—2 1/2 כתר,
 באסיריקה—חצי דולר.
 המעון:
 Rabiner N. B. Freiman,
 Jerusalem, (Palestina).

באר יצחק
 מסור על פני משניות קדשים
 ובה כמה חזרות והארות ונחנך לכל
 הלומדים והסקינים,
 מחירו 1,80 עם המשלוח—
שלום ליב אייזענבאך
 (ירושלים ע"ח).
 אפשר להשיג גם במערכת ה"ע"ח".
 J. Feigenbaum,
 Warszawa, Muranowska 4.

ב"ה יצא לאור
תשובות רבי אליעזר
 להגאון האמיתי של תורה ועבודת
 ה' רבן של ישראל מן ארץ ישראל
 נאדראן וצלה"ה אביר ור"ם במעלה,
 נקום כי כל אחי תורה ושלום תושבי
 יבנה לאסוף אל ביהמ"ד אורח רבי
 אליעזר הגדול שהאיר לעולם ולדורות
 עליו במשנתו הנקי, מחיר הספר 1,20
 עבור 1,40 פאדא 80 ק, ע"י כ"י
 40 קאסי ע"ח הקונט. על ספרים לא
 יחלק. להשגה ע"ח האדוקט:
 Равв. З. Б. Сорокинъ,
 Дятлово, Грод. губ.
 או
 С. Гордону, Тельшии,
 Ковен. губ.

בד רב האמן חנני לירי ספרי חסד
קול תהנה קול טהנה
 על אגדות הרמזים של ספר צלוצר-הספר
 והוא רומח שאשלחת ליד ע"ס שיחה
 דקל בבעיני הדין הייעני האדוקט
 עליו נאסד אגדה לשלום ה"י הנודע
 לירא ואחר העין חריצני הסכמת דקל
 כשעל להקפיד בסיך.
 ושיח רפאל חיים משה בן נאום יצוי.
 H. H. M. Banalin, Chief Rabbi,
 Gfalter.

יצא לאור ספר
ספר הדורות האחרונים (ח"א)
 לתולדות גדולי הדורות האחרונים, הרבנים הנאונים המהברים,
 החכמים והסופרים הדרשנים ואנשי המעשה והשם, עם הערות
 חורגות ומדעיות, ובסכמות נאונים חזקן וחכמיו.
 מחירו עם המשלוח 1,60, כי נדפס במספר מועט, על ג' דא ושולח.
 כזה הנני לבקש את גדולי העם או בני משפחותיהם, לכבדני בתודות
 הרבנים והחכמים הידועים להם להעביר להם שם שלם לא יכרת בספרי
 הבאים, ברצות ה', ויכתבו בספר החיים, שהוא ספר התולדה (ס"ר).
 מספרו, נאח דר"ש, ו"ן רושנים נעלים, גשאר אצלי אך מספר
 קפן, ומחירו 80 קאס, מספרי, אוצר התמונות, כולל ק"ן תמונות
 גדולי ישראל שמחירו 3 ר"כ, עוד נמצא אצלי ג'כ סכום מועט, ושני
 הספרים האלה פוק אני ג'כ להחליף כנגד ספרים אחרים.
 המ"ד והעורך בן-ציון אייזענשטאדט.
 Rev. B. Eisenstadt, 234 Christopher ave.
 Brooklyn, n. y. America.

נמצא למכירה אצל המערכת
 ספר חרדושי הרין על מס' ע"ז.
 ספר תוספות הרא"ש על מס' מוכח.
 נדפסו בחור כתי' ברוב פאר והור נעלה"ק ירושלים חובביא.
 — מחיר כל אחד 85 קאס —
 ספר שו"ת מהר"ש"מ ח"א ח"ב
 מהגאון הגדול ר' שלום מרדכי הכהן ו"ל מברעאן.
 — מחיר כל חלק 2 ר"כ —
 קונטרס, "אור ברוך" שיח ע"ד מקוה
 מאת הרב הנאון מ"ה משה שמואל גלאנצער אג"ק קלויזענבורג.
 — מחירו 40 קאס —
ספר מולדות הנאים ואמוראים
 בשלש חלקים גדולים, אלק ושלם מאת עמודים גדולים, יבין
 בקרב קורות ופי' חיו לבחינת הנוכחים בש"ס בבלי, ירושלמי ובס'
 הסדרים מן שמעון חזקוני עד סוף רבנן סבוראי, דבריו יום חיים,
 משפחתם, אבותיהם ובני ביתם, סדר למורס, רבותיהם ותלמידות
 ותקנותיהם וכל המאורעות והקורות בימי חיייהם. מסור ע"י א"ב עם
 באוניה ונראות, מחיר כל השלשה חלקים אצל המחבר 5.80 ר'
 המעון ע"י המערכת ושינו הספר בחור הנחה בעד 4 ר"כ.

ארץ יצחק השלם
 על חילוקי הנחות חוקים שלמה בעצמיה ובתי שלמה ח"ב מספר מנחה
 יוסף, ובו הנחות וקורות נכ על שארי ספרי הגדירות, ובספר המבני ביוני
 על יוני ש"ס בקצה לחור כלל חקוק, ומאיר עיני השרים והסורים בלוקס
 עיון לכל אגדה חכם שכו. — מחירו 60 קאס — ועם המשלוח בחקדים
 מארקס 85 קאס. דמוסי נוכח רבאצא חנן.
 המספר הראשי בבמה"ס של ה' אברהם ברוגא בווארשא, נאעקוקי 39.
 נכ יש לחשיג עם הספרים האלה:
 אבני מלואים (בית) מחירו 2 ר"כ,
 קצות החוש' חרדס מחור בשלש חלקים יחד עם קונטרס הפסקות
 ומשובב בתשובות, מחירו 3 ר"כ.
 Книж. маг. А. Кагану, Варшава, Галерки 39.
 ה' חשכה בספרות חרבנית 11
יצא לאור ספר תהדרנים
 הוא נחנך פאר לרבנים, ראשי ישיבות, מוני, שיעורים ולכל הלומדים.
 המחיר א' ר"כ וחמשה עשר קאס.
 ВЪЛТА-ОДИТА, С.р. г.б. Раввину Р. Давидову.

עניני בנין: { המשתדל: יעקב שלמה הכהן פיינענבוים
המסייע: ישראל איסר הכהן פיינענבוים

שתקבלות חנם.

Печ. въ Тип. Г. Пимента и Я. Швабе,
Варшава Шераковская 4. — 1914 г.

Варшава Щераковская 4. — 1914 г.

בער הוכן הסודות אין המערכת אחריות

!!! תנע אין כסף !!!

כאשר הייתי בעלים ויזען שובב על ערש דוי, נדר נדרו נדרתי לאלקי ישראל, כאשר יקוור לי די להקים מלכתי אחרק מ אה ספרים לתח עניים שאין ידם משנת ולכתי סדרשתי, בלי שום השלסות בלד, לייכ באחי בזה לקיים מוציא שפתי, ולא לעבר על כל תאור, והנני מודיע בשער בת רבים כי מוכן אנכי לשלוח סיר לכל מי שיבקש.

אליעזר חיים דייטש האברק באניהאר יצו כהנאס תבואות, חלקת, ופרי השרה (עשרה חלקים).
Rabbiner E. Deutsch, Bonyhad, (Com. Tolna) Ungarn.
ג ב. מאליו יובן כי רק הספרים לכה אנכי שולח בלי מחיר, אולם הוצאות הבידור על הספקש לשלוח במקום והוא ב' בתרים (K. 2) והוא בשמונים קאס', גם יכתוב את אדרסתי באר הישב.

יצא לאור קונטרס מקרה מחרה על מקואות
מאת הרב הנאון הספרסס מוה' חיים משולם קופמאן הכהן ג' אברק פאלטוסק מים פתח האהל וכו' ובסופו תשובה רב הכמות והאיכות מאת הכב הנאון האדיר מ' יוסף ראזין שלישיא אברק דווינסק.
מחירו 50 קאס' עם דמי פארטא.
Равв. X. K. Отерманъ, Пултускъ, Варш. губ.
Rabbiner Ch. K. Oterman, in Pultusk, gouv. Warschau.
להשיג גם אצל מערכת השעית.

בשורת ספרים!

חידושי מהרא"ך שיח וחיידושים על ויזר ומנות השים, מאת אה"י הרב הנאון הקדוש מוה' אליעזר הכהן וצ"ל אברק סאכטשאב ובמה ק"ק, חתן הנאון האדיר ר' יעקב וצ"ל מליסא. ונלוח לו בסופו מניח יוחסין בשם עץ אבות, בולד תולדות הסתבר ורבותי הנאונים חק מוהרש"ב ספרשיסחא, ומוהר"מס סקאצק, ומוהר"ים מגור, ומוהר"א סטשעכנאו וצ"ל.
— המחיר 75 קאס' —
בין דוד ביאור על איבת משיב הנאון ר' דוד מיווליש וצ"ל אב יק לאסק חתן אה"י הנאון מוהר"א תינל. — מחיר הספר 30 ק" —
נחלת יעקב עזרת וחי' אנדות מאת אה"י הנאון מוהר"י מליסא וצ"ל ובסופו תולדות הנאון הסתבר. — מחיר הספר 50 ק" —
האדיר פנחס שמואל גווייל בלאמפיר הנאון מוה' אברהם הכהן ר' מ"צ דווארשא כהנאון הסתבר.
П. С. Кohnъ, Варшава, Налевки 42, кв. 15.
P. S. Kohn, Warszawa, Nalewki 42, m. 15.

ספר גרויך

יצא לאור ספר סימנא מילתא
בשם בן חמא פירוש על סימני השים מלוקס מצי ספרים וכו' וכו' ובאשר חנני החונן לאדם דעת.
מחיר הספר 40 קאס'
ויתקבל גם במקואות הבידור.
הסתבר חנוך העניך בארינשטיין מורונסקא-וואליא.
אבקש בזה שכל מי שדורע איזה מיוזש על סופן ססימני השים מעצמו או שדאח באיות ספר יודיעני נא וידעס הדבר בשמו בסופי הבא איה, Геноху Бориштейну, Здунская-Воля, Кал. г. ул. Стеншицера № 104 (домъ Ваксмана).
Henoeh Bornsztejn, Zdunska-Wola, gub. Kal. ul. Stenszycey 104 (dom Waksmana).

הורשום ספר קובוך יורה על מילפות עצמות
לדרכים יהודים השעית
ספור בסור נכון ויזה בענים כל הדינים המהר"ק על אה"י סאכטשאב כסו הדעת ודרכי השוכה ונאח"י ועוד. וכאמור דה סקור כל הדינות ובסו הערות הערות מבדלי ונאח"י ונאח"י שלישיא, הודות סחור כל 50 קאס' עם השלכות ובאמית 75 ק" וצ"ל 85 ק" הסתרי יתקבל גם במקראות הבידור, וצ"ל ספרים לא חורק. הספר אשר השעית גם במקראות השעית יורדו כהנא מ' יעקב ביר לעצמו וצ"ל מצי וצ"ל לאדיר.
הערך: להסר סכסוך אודות כי בורק ע' בקאפול סופן דה מ' סקור יצ' נל שם שנות הדורס בסקס אסור צ"ל כשי.

יצא לאור ביווליש הכתי האורנטי שבאופה"ס ספור אוקספורד
סדר רב עמרם השלם
סדר חלפת שנסמרת גלגול לפני ארץ וא' בעים שנים ע"י נאון סורא שישב על כסא רבינא ורב אשי והחלפל בבית מדרשו. עם כל החלבות ומנהגי החפלה שסדרם הנאון הקדסון הזה, עם כל נוסחת החפלה אשר בכתי לריבונו סגוריה נאון וצ"ל, ונוסח החפלה להלכודי רשי וצ"ל שונכת שנת תתקס"ח והעקקות רבות ספנסק נרסייוס וכתבי הרש"א וצ"ל, הונה ע"ס די כתבי יד, ועל ידם נתגלה סקובות כל הלוחי הנוסחאות שבין בני אשכנז וספר ונאח"י הרב וצ"ל וכו'. ועליו ביאור ספסוק בכל גזונע להלכה ע"ס שיטות הראשונים. את הדב ימצא הקורא במאורי הרב ר' ארי' לייב פרומסקין, בעל ספר תולדות חכמי ירושלים סגוריה לסדר תפלה דהחלפל סתובו סחור 408 עמודים קווארטא — מחירו 2,50 רוי"כ —
L. Frumkin, Jerusalem, "Nachlath Siwa"
גם יוכל להשיג אצל מערכת השעית.

בלאדיו

יכולים לחתום על השעית אצל סוכן השעית שלעצמם החויב מ' יצחק יוסף וצ"ל ערערגעג נ"י כהרב מ' מיכאל ש"ב נ"י ברחוב גערש 78.
בראזאן
תקבל חותמים שלעצמם הרב החויב מ' ישראל יוסף. נ"י מיואראסער כהנאברק בראק נ"י.

שאלות ותשובות

סימן יט

בעזר אלקים חיים כ"ה תשרי י"ט מאה
ברכות, פ"ה קוטב (כ"י טוב).

בעמדי בפתח השער אבא שערי בתורה
לאמרו חיו בתורה אהלל בשערים מעשהו
וברכתי תפך לפניו. כי יקיים בו מקרא
שכתוב (ישעי' נ"ד) ושמתי שעריך לאבני
אקרא וגו' וכל בניך למודי ה' וגו'. וליר
שערים במבוא פתחים קולי אל בני אדם
פתחו נא שערי תורה במפתחות העזרה
ואל נא תנעלו שערי דמעות זה השער
זה צדיקים ולומדי תורה יבואו בו ובשכר
זה יברך ה' אתכם ברב חייא ורב חסדיא
ורב הוניה ורב טביי ורב סחוריה ורב
חניניא :

וקמתי אני לפתוח פתח השער בדבר השמיטה
אשר ראיתי בשמיטה (מחודש תשרי
תרע"ג). דשם נאמר דשביעית בזה"ל הוא דרבנן
ומ"מ מה שק"מ רבנים רלו להקל בזה"ל ע"פ
הגמ' (סנהדרין כ"ז א') מכריז ר' ינאי פוקו וורעו
בשביעית משום ארנוגא ומטעם דשביעית בזה"ל
דרבנן כפרש"י שם באמת אין משם ראי' כלל
דהנה בס' התרומה (בה' א"י) כ' כיון דשביעית
בזה"ל דרבנן לכן אמרין זו יש קנין לעכו"ם
להפקיע ובזה מפרש הא דמבואר בגמ' שם
דאגיסטון מותר לעבוד בשביעית כפרש"י שם שכיר
לזרע בקרקע של עכו"ם מותר לעבוד בזה"ל
משום דיש קנין לעכו"ם והא דמבואר בגמ' (גיטין
ס"ב א') דאין עוררין עס העכו"ם בשביעית אחיא
כמ"ד דשביעית בזה"ל מה"מ ושוב אין קנין כ"י
וגראה דהא דהחיר ר' ינאי מחמת ארנוגא הוא
מטעם המבואר בגמ' ותוס' (ב"ב כ"ה א') דמס'
המלך לא דמי לשאר חוב משום דהקרקע משועבדת
להלך וכל זמן שלא גבה המס הוי כאל המלך
מחילא האידנא דיש קנין לעכו"ם להפקיע שפיר
החיר ר' ינאי לזרע אבל רק כדי ליתן למלכות
וכעין זה כתבו התוס' (קידושין ל"ז ב') דאין חיוב
חומץ אף במקומות הקרובים לא"י משום מס'
המלך אך שם הקשו התוס' דאיכ' גם בא"י לא
יהי' חיוב חומץ בזה"ל ופירשו דאין קנין וקשה
על הסה"מ הג"ל שכי' דבזה"ל יש קנין. אך י"ל
דהסה"מ סובר דדוקא בימי ר' ינאי ה' חק
המלך כג"ל משא"כ האידנא כ"י ועוד י"ל דשאני
שביעית דכתיב בה ויהיה שבת לכם דמשמע ולא

לעכו"ם משא"כ בתרומה דליכא קרא חיוב בזה"ל
באופן שאין שום קולא בשביעית בזה"ל מהא דר'
ינאי כ"י עכ"ל :

וכר' הדברים האלה נפלאים בעיני ואחמה עליהם
בהרבה תמוהי דמידבר דפירי ואלה הן.
(א) מ"ש בשם הסה"מ דהא דאין עוררין אחיא
כמ"ד דשביעית בזה"ל הוא מה"מ ושוב אין קנין.
המעין בזה"ל שם יראה דלא כ' המלכות, ושוב
אין קנין' ונפ"מ טובא בזה כמו שאבאר לקמן
א"י דאפי' למ"ד יש קנין ג"כ אין עוררין עס'
העכו"ם עכ"פ למ"ד דשביעית בזה"ל הוא מה"מ.
(ב) מ"ש לדעת הסה"מ משום דמס' המלך לא דמי
לשאר חוב באמת בזה"ל שם כ' בזה"ל וכל דמכריז
ר' ינאי פוקו וורעו בשביעית משום ארנוגא כדי
לשלם למלך. משבין חיוב התבואה היינו אפי'
בקרקע ישראל כיון דליכא איסורא אלא מדרבנן
הלכך משום ארנוגא שרי לגמרי ולא נעטרך לומר
משום סכנת ארנוגא או כדאמר רבא (סנהדרין
ע"ד ב') דלהנאת עמנן שרי אבל בקרקע הנוי
בלא"ה מותר לחרוש ולזרע כ"י הרי מוכח מפשטות
לשונו דמשום דשביעית בזה"ל דרבנן מותר משום
ארנוגא בכל אופן ואם נרבה להחמיר בזה טפי
י"ל כמ"ש בתוס' הרי"ד הביאו בקונטרס השמיטה
ובבית רידב"ז על ס' פתח השלחן (סימן ד' אות
י"ג) : דהא דהחיר ר' ינאי משום ארנוגא מיירי
כשגריך למסור גוף התבואה לארנוגא ע"פ וכן
מוכח מדברי האו"ח (פ' צ"ה) שכי' לפרש מה
דכתיב שם שם שנים חירע וגו' ואספת את תבואתה
דוקא כשאתה זורע לאסוף [התבואה] נעמך אבל
לארנוגא לתת למושל זרעו אפי' בשביעית. (ג) מ"ש
להוכיח מכח קושיתו על הסה"מ מדברי התוס'
יותר הו"ל להוכיח כן מדברי התוס' עצמם דברי
התוס' (גיטין ס"ב א') כתבו לחד חירולא דהא
דאגיסטון סבר יש קנין והו"ל להקשות ע"ז מ"ש
התוס' (בקידושין שם) דאין קנין ווע' בס' יד
מלאכי (כללי האוס' אות כ"ה) ד"ס להשוות דברי
התוס' בכ"מ וכלאח מפורש בירושלמי (פ"ז דרמאי'
ה"ז) דבדבר האסור מדרבנן יש לסמוך על מ"ד
יש קנין וע' בס' מנחת חינוך (מלוא שפ"ט) מזה.
ועיקר קושיא הג"ל על הסה"מ לק"מ דבהדיא כ'
בסה"מ שם דאין חיוב חומץ בזה"ל רק מדרבנן
משום גזירה שמה יבנה ביהמ"ק וגם על התוס'
(קידושין הג"ל) לק"מ דשם אולי לפמ"ש בתוס'
(גיטין הג"ל) דגם בזה"ל חין קנין ולאידך חירולא
שם דבזה"ל יש קנין י"ל דלכן יש חיוב חומץ בזה"ל
בא"י משום גזירה דמכרה יבנה ביהמ"ק כנ"ל.
וגם מ"ש בשם התוס' שם דאף במקומות הקרובים
לא"י פטור האידנא מחומץ הוא טעות דבאמת ס'ל
להתוס'

מינוך (מלוה רגמ') ע"ש וואו ממה לדבריהם מה פרכין בגמ' (גיטין סס) על הא דתמן מחזיקין ידי נכרים בשביעית מהא דאמר רב דאין עודרין ע"ש הנכרי הלא לפי האמור מעיקרא לק"מ כיון דהא דאין עודרין מיירי בשדה של ישראל ששברה עכ"ל אבל הא דתמן מחזיקין ידי נכרים מסהמא מיירי בשדה של נכרי ועוד מה הקשו התוס' ע"ש על פרש"י הלא לפי האמור לק"מ וע' במהרש"א ובמהר"ם סוף מ"ש ע"ד התוס' ע"ש ומירו"ס לא סיך בזה ע"ש ודו"ק:

יאני תמה על עיקר הקושיא אשר הקשה המהרי"ט ע"ד הכ"מ חגמ' (גיטין ה"ל) והגני מחפלא הפלא ופלא עמ"ש דהא דאין עודרין ע"ש הנכרי הוא משום דאין מחזיקין ידי עובדי עברה הלא ב' הר"מ (פ"ח מה' שמיטה ה"א) בדרך שאסור לעבוד הארץ בשביעית כך שאסור לחזק ידי ישראל שעובדין אותה לפי שאסור לחזק ידי עובדי עברה (וע"ש ה"ח) אבל מחזיקין ידי נכרים בשביעית משום שאינם מלווים על שביטת הארץ אבל לא יסעדנו ביד עב"ל הרי דדוקא בישראל. העובד בשביעית איבא איסור משום מסייע ידי עובדי עברה אבל גוים דלא נלטו על השמיטה לא הוי עובדי עברה כלל וורב גאון א"י גי' ב' אלי ד"ל דנפל מ"ס במהרי"ט וכל"ל וטעמא "אינו" משום דאין מחזיקין ידי ע"ש "אלא" דאין קנין לגוי בא"י חולס נפשי בחלה מעודי לשלוח יד להג' בשפריס עפ"מ הרמ"א (י"ד ס' רע"ט ס"א) ע"ש:

ומלכד זה הגני מחפלא על המהרי"ט ועל הרבנים הנמשכים אחריו דפשיטא להו דלדעת הפ"מ דאין איסור אכילת פירות משהה של עכו"ם ג"כ אין איסור לעבוד בשדה של עכו"ם ולא דחייתו לאחר שיאמר לחלק בין זה לזה. והגני קורא בקול רעש גדול לכ"ל גאונים חב"ל שיפקחו את עיניהם ויכירו דבריו אמת. דאפי' לשיטת הכ"מ אין להתיר רק אכילת הפירות ולא עבודת ישראל בשדה של נכרי דהרי כ' בכ"מ (פ"ד מה' שמיטה ה"ל) דהר"מ סובר עכו"ם שקנה קרקע בא"י וזרעה בשביעית פירותיו מותרות כלומר מפני שהשדה של עכו"ם וגם לא נעבד בה עבודה ע"י ישראל כו' וע"ש שם לפרש מ"ש הר"מ בפה"מ (שביעית פ"ו מ"א) שאם נעבדה ע"י אחר אסור לאכול היינו כשנעבדה שדה של גוי ע"י ישראל וכ"כ בתשו' אבקת רוכל (ס' כ"ד) דלהר"מ אין היתר בשדה של גוי רק אם לא נעבדה ע"י ישראל וכן מבואר מתשו' הכ"מ הנדפסת במהרי"ט (ע"ש כו' מ"ג) וכן מבואר מדברי הר"מ גופא שם שם כותי שקנה קרקע בא"י וזרעה בשביעית פירותיו מותרים

להתוס' ע"ש בדמקומות הקרובים לא"י ים חיוב חומ' גם בזה"ו ע"ש להדיא וכ"כ בפסקי התוס' (ס"ן. ד) ומ"ש דאני שביעית מתרומה דליבא קרא כו' דבריו סתרי"ל יונהו דא"כ אודא לה הרא"ש שהביא מזה קושייתו על השה"מ מהתוס' דדוקא בימי ר' ינאי ה" חק המלך כן דלפמ"ש דאני שביעית לא תקשה קושייתו וא"כ אין רא"י כלל. (ה) גם מ"ש דבשביעית מסתבר יותר דאינו נוהג בקרקע של גוי לדעתו נהפך הוא דמחז"מ כתיב דגנך לכן יש למעט דגן עכו"ם כיון דעכ"פ יש קנין פירות לעכו"ם אבל העבודה בשביעית אין להחזיר משום דעכ"פ אין קנין לנכרי בגוף הקרקע ומהא דכתיב והיתה שבת הארץ לכם לאכלה אין רא"י דעם מיירי לענין אכילת הפירות כמ"ש רש"י ע"ש והיתה שבת הארץ לכם לאכלה מן השבות אחת אוכל וי"ל דמיעוט הכתוב בזה דבשל נכרי מותר לאכול אף מן השמור משא"כ לענין עבודה והלכתי בזה במק"א:

ורגה מ"ש לעיל (אות א') דאפי' למ"ד יש קנין ג"כ אין עודרין ע"ש העכו"ם. ראיתי במהרי"ט בתשו' (מ"א ס' מ"ב) שהביא מ"ש הכ"מ (בפ"ד מה' שמיטה ה"ט) לפרש מ"ש הר"מ ע"ש כותי שקנה קרקע בא"י וזרעה בשביעית פירותיו מותרים שלא גזרו על הספיחין כו' דהר"מ סובר דבעוד הקרקע ביד גוי לכ"ע יש קנין כו' והתפלא המהרי"ט ע"ז מהא דמבואר בגמ' (גיטין ה"ל) אין עודרין ע"ש הנכרי ומפרש הטעם בזה משום דאין מחזיקין ידי עובדי עברה דאין קנין לגוי בא"י והתם בעודו ביד גוי מיירי כו'. ועוד רא"י מ"ש הר"מ (פ"ד מה' שמיטה ה"ל) שלא גזרו על הספיחין בגוים שאינם מלווים על השמיטה ואם נימא דבעודה ביד גוי לכ"ע יש קנין לנכרי אי"כ אפי' הם מלווים אין בדבר איסור ואפי' ישראל ה"י יכול לתרום ולזרוע באותה שדה כו' עכ"ד:

ואתדדן נמשכו הרבה מגאונים וגדולי ישראל ובתוכם גם גאונים זמננו אשר הולילו לאור בשנת תר"ע קונטרסים מדויג שמיטה כאשר ידעה המשיין בקונטרס השמיטה מהרב הגאון הרודב"ז מלפ"ז ז"ל ונדפס כן גם בבית רידב"ז הנ"ל ע"ש ש' דכל הקושיות אשר הקשה המהרי"ט בתשו' הנ"ל על הכ"מ יש ליישב רק מה שהקשה המהרי"ט מהא דאין עודרין א"א לתרץ בלתי אם נימא דהגמ' (גיטין ה"ל) מיירי בשדה ישראל ששברה עכו"ם ואינם נעלמו שהוא חירוף דחוק ובקונטרס קדושה שביעית אשר נדפס מידיו הרב הגאון מבראדי שליט"א חפס חירוף זה בהחלט וכ' בפשיטות דהא דאין עודרין מיירי דהשדה הוא בשפירות אלל נפרי והטלה ליישב בזה קושיית המנחת

והוא להפקיע הפירות מידי מעשר. אמר ר"א דיש קנין לנכרי משום דכתיב שם דנך דמשמע דוקא דגן של ישראל וכהוא שכתבו החס"ם (ר"ה י"ג א') לענין עומר דמשמעין קליר נכרי מדכתיב קלירכס א"ע דהקרקע הוא של ישראל ע"ש משא"כ לענין עבודה לא מצינו היתר בשל נכרי א"ע דכתיב שד"ך לא חורע וכדמ"ך לא חומר. דמשמע דוקא שדה וכרם דידך ולא של נכרי (נ"ה חוס' מנחות פ"ד א') בכ"ז לא נזכר למעט מזה איסור זריעה בקרקע של נכרי כיון דלא קנה הנכרי גוף הקרקע הוי שדה וכרם של ישראל וולרבה דאמר שם אין קנין לנכרי להפקיע מידי מעשר שנאמר כי לי כל הארץ לי קדושה הארץ כו' פשיטא דאין להחיר כלל שביעים בשל נכרי כיון דגילה קרא דעכ"פ לא קנה הנכרי את הקרקע להפקיע את הקדושה מן הארץ ומ"ש הכ"מ להחיר הפירות שזרע נכרי בשדהו משום דיש קנין לנכרי היינו משום דא"פ' א"ס זרע נכרי בקרקע ישראל הוי כספיחין שגדלו מעלמן ומשום דנכרי לא נלטה על השמיטה לכן לא אסרו חז"ל משום איסור ספיחין בקרקע של נכרי כיון דיש קנין פירות לנכרי אבל לעבוד בקרקע של נכרי בודאי יש איסור כיון דלא קנה הנכרי גוף הקרקע נמא' דהוי קרקע של ישראל כחמור. ויש להאריך עוד בזה ומוכרחני להפסיק באמצע הפרק ואיסתגר בקמייחא והקולרים אומרים יבדק ה' כנפש הכו"ם: חיים נעלערנמער. אבד"ק קוטב והגלי' . המחבר ה' פרי עץ חיים וס' שמתח החג וס' עונג חיים לשבת .

שתי ישנים

סימן ב

ששה סכתבים יקרים

טכבוד הרב הגאון הגדול המפורסם וכו' ס"ה חיים צבי הירש מאננהייםער וצ"ל, שה' אבד"ק אונגוואר יצ"ו. (פריית חר').

(א.)

בעוה"י פת אונגוואר יום ב' ס' יתרו תרמ"א יצ"ו. ש"ס וברכה צ"נ"ס הרב המהר"ג החריב וכו' בסו"ה אציעור דייטש נ"ו, אבד"ק האנשערומיץ והגלי' . (ב"ח אבד"ק באגוואר חצ"ה) .

יקרתו הניעני. ומה ששאל בואב שנשך הפדה במקום שאם שושה טריפה חי חיישי' לזריפה כי נפל עלי' בידו ? הנה כפל

מן

מוותרים משום שלא נזרז על הספיחין כו' ומשמע מדבריו להדיא דאם זרע ישראל פירותיו אסורים וכ"כ בס' חרדים (בהקדמה על מלות התלויות בא"י) דלהר"מ קדושת שמיטה נהגה בשל גוי בזה"ז כמו בשל ישראל כו' אך חילוק אחד יש ביניהם שישראל שזרע בשביעים נאסרו אותן פירות מדרבנן משום שקנסוהו וגוי שזרע בשדהו בשביעים פירותיו מותרין וכ"כ הש"ה (בשער האותיות) ע"ש ומבואר מזה דאף אם כבר זרע ישראל בשדה של גוי פירותיו אסורים בדיעבד ומכא"כ דאסור לישראל לעבוד לכחלה בשדה של נכרי והוא נפלאה בעיני על גאוני ישראל הנ"ל כשגבה לא אובל לה :

וגם מה דפשיטא לי' למחר"ט דלח"ד יש קנין מותר לישראל לעבוד ולזרוע בשדה של נכרי הוי פליאה ומתוה לפע"ד א"ס כי הראוני בשו"ת מנ"י"ט (ח"א ס"י כ"א) ובשו"ת אבקת רובל (ס"י כ"ג) שז' ג"כ דאין עוררין עם הגוי משום דאין קנין ואדרבא קדושת הפירות מחירה מחרישת הקרקע דחינה אסורה אלא מדרבנן וכיון דחרישה אסורה בקרקע של גוי משום דאין קנין כש"כ קדושת הפירות עכ"ד אבל דעת הכ"מ להרמב"ם חינו כן נוס' בשעה"מ (פ"א מה' שמיטה ה"א) דהר"מ סובר דאיסור חרישה בשביעים הוא מה"ס וע' בבית רידב"ז על ס' פתח השלחן (ה' שביעים ס' א' אות א') באורך מזה ולא ראה שכתב קדמו השעה"מ שם ובאמת יש כמה טעמים להקל בזה באיסור אכילת הפירות ולהחמיר בזה באיסור עבודה בקרקע של נכרי :

(א) וי"ץ דרבנן אמרו לחלק בין זליז כדחקן (שביעים פ"ו מ"א) כל שהחזיקו עולי מלרים כו' נאכל אבל לא נעבד ופ"י הרע"ב שם ולענין עבודה החמירו לאסור מדרבנן וע' בפ"מ ובמה"פ על הירושלמי שם וזכיון דחזיון דשם גזרו חז"ל על העבודה ולא על הספיחין משום דלא נאסרו רק משום גזירת עבודה כש"כ בזה י"ל דלא גזרו בזה זרע עכו"ם דוקא מטעם שכ' הרמב"ם (בפ"ד הכ"ט הג"ל) דכיון שטכ"ס לא נלטה על השמיטה לא הוי אפי' כספיחין ע"ש ודו"ק: (ב) ויש' חילוק בין זליז לפי דברי ר"א בגמ' (גיטין מ"ז א') דאמר יש קנין לנכרי בא"י להפקיע מידי מעשר שנאמר דנך ולא דגן נכרי ואין קנין לנכרי בא"י לחפור בה בורות שיחין ומערות שנאמר לה' הארץ וגמלא דר"א סובר דאין לנכרי בא"י רק קנין פירות ולא קנין בגוף הקרקע וכן מבואר בירושלמי (גיטין פ"ד ה"ז) ע"ש בשירי קרבן ולפ"ז ודאי דאין היתר לישראל לעבוד בשנת השמיטה בקרקע זו דהרי מפורש כתיב ושנמה הארץ שנה לה' ומורה ר"א כי לה' הארץ

(ג)

בעה"י פה אונגוואר יום א' ב' שבט תרמ"ג דפ"ק.
שלום רב לני"ץ הרב המאה"ג וכו' כמ"ה
אליעזר דייטש נ"י אבר"ק האנשעוויטץ.
(בעת אבר"ק באגוואר יצ"ו).

יכרתו הגיעני וע"ד המורה שפסק על ההמה
כשפסק הבדוק לבדוק הבהמה מלא שם
מחט מונח סמוך לטרפס ולא ה"י שם לישותא
בעור. הכשיר המורה הבהמה. הנה ודאי טענה
המורה שהיא ודאי טריפה דמאין בא המחט שמה
ודאי יקב א' מאיברים שנקובת במשהו. ועי'
לשון טו"ז יו"ד ס' מ"א סק"ו ואפי' אם מלא
מחט בכבדא דא"ל דרך קנה בא שמה ג"כ קי"ל
שטריפה. וכאן היא ודאי טריפה. ואפשר דהמורה
טעה דגמלא מחט בפרש ולא ה"י קורט דס דכשר
לדעת כמה פוסקי' דהתם בא דרך הוושט. אבל
כשגמלא חוץ לטרפס מאין בא שם המחט. ועי'
דניקב א' מאיברים. ולומר דבא מחוץ. מלא שם
ג"כ טריפה. ועוד דלא שכיח לבוא מבחוץ בכרס
ולא דמי למחט שגמלא בבשר החוץ. סוף כל סוף
היא טריפה גמורה. ואם נאכל ככר הבשר הכלים
אסורים ואין בו שום ספק:

ווי"ו יהי' לו חיים ושלום באונג"פ הטהורה ונפש
איה"ג הרשית

הק' חיים צבי מ"ה החופ"ק והגליל

סימן כא

תשובה כתי' מכ"ק אצ"ו הגאון האמיתי
חוי"ב עצום ציטוט' שר' התורה מ"ה
ישכר וצוק"ל הנאבר"ק משענעוויטץ.
בע"ם פתחי שערים.

נשארתו אי מותרין לאכול לחם שאופין בלי
דגים ואינו צריך בלחם מבחוץ:

תשובה לפ"מ דמבואר בס' ל"ז סעי' א'
דאם לש עיסה בחלב אסור כל הפת
לאכלה אפי' לבדו ואין היתר לפת אלא"כ שיה
לזית הפת שמהא ניכרת או שה' דבר מיעוט כדי
אכילה בב"א עיי' א"כ כאן נמי עס בשר אסור
לאכול דמבואר בס' קט"ז א"כ אפי' לאכלו לבדו
או עס חלב נזרין שלא יבא לאכלו עס בשר
ואף דמבואר בט"ז ס' ל"ה עיי' דפליטת כלי
אין בו סכנה (עי' באר היטב סק"ב) י"ל דוקא
פליטה מכלי אבל טעם מחתיכה או מפת חשיב
כגופו ויש בו סכנה וכ"כ דמערב בו שמנינים
דמבואר בס' פ"ג דשמנינים הוי ד"ת:

מיה

מזו עיני מעלתו שהוא פלוגמא רבנא בין הפסק'
ואין אנו כדאי להכריע ביניהם והדין להחמיר
באכילה כמ"ס האחמנים. אולם למכור לנכרי
ודאי שרי דמבואר ברמ"א סוף ס' י"ב ועיי'
בש"ך דוקא בדלוסה דליכא כמה לדריס להחיר
הוא דשרי במכירה. ומה שהניח בפרמ"ג בל"ע
אי לא ידענו שדרסה אי לא הוי ס"ס. פשוט
כיון דדריסה שכיח לא מקרי ס"ס:

ומה שהעיר מעלתו בס"ס ליהני גם אי ספק
א' אינו שקול. ודין זה הוא מבוכה בין
הפוסקי' והנכון כמ"ס הריב"ש בתשו' דוקא במחלה
זכרים ומחלה נקיבות דודאי הוא ספק שקול ומהני
מוטט בפלים. אבל בשאר ספק מ"י יומר דהוי
שקול ועי' פנ"י כמובות סוגי' דפ"ס. ואנכי הערתי
במקור' דס"ס כזה ל"ה מחתפך דאי אמרת ס'
אי דרם מחלה ל"ה ספק כלל כיון דדריסה שכיח.
ודוקא במקום שצריך ל"ה להתחיל בספק שהוא
שקול אז איכא למימר ליתרף ספק שהוא מוטט.
אבל במקום אחר הוי ס"ס שאינו יכול להתחפך.
וא"כ ודאי אין להחמיר באכילה רק במכירה לנכרי.
ולענין הולד כבר כ' בשו"ת בית יעקב והובא
גם בפ"מ כיון דדרוסה הולד הוא פלוגמא הפוסקים
אין להחמיר בולד עיי'. ומינה אין לזוז. וז"ל
אין כעת פנאי להאריך בפלפול:

ויהי' לו שלום באונג"פ ונפש ידירו

הק' חיים צבי מנ"ה חוגה סה הגי"ר והגליל.

(ב)

בעה"י פה אונגוואר יום ב' ט' ניסן תרמ"ג דפ"ק.
חג המצות יחוג בריצות היא ניהו ידירי
הרב המאה"ג חריף ובקי וכו' כמ"ה אליעזר
דייטש נ"י אבר"ק האנשעוויטץ והגליל.
(בעת אבר"ק באגוואר יצ"ו).

ע"ך שאלתו אודות ב' ל"ה החנות אם מותר להם
למכור קמח של חמץ בעש"ק הכע"ל עד
סמוך לשבת:

הנה פשוט לא ידעתי למה לא הרי מותר לאכול
חמץ ערב שבת שפי' שעות זמנים קודם
חלות. וא"כ פשיטא דהנחה מותר. רק הוה"ל
דמוכרין החמץ בעש"ק בזמן שרגילין למכור חמץ
בע"פ. וגם זה כבר כ' בשו"ת מהר"ם שיק א"ח
ס' ר"ה שיוכל להשאיר לו קמח מה שמשער
שיכול למכור בע"פ. ואם ישאר לו יתנה במתנה
לנכרי או ימכור לו וכדומה. וכ"ז כיון שהוא
פוסק דגם בע"פ צריך לכתוב השעה כפי דעת
מין החתם סופר. ודין זה אין ברור לדינא:

דברי ידירו הק' חיים הירש מאנהיימער

חוגה פה ק"מ הגי"ר.

נראה שהיה בסכנה דאין מועיל ב"ס אמנם אם יש שלש ספיקות מקילין לכ"ט בסכנה ג"כ דהא במזמן לא אזלינן בחזיר וע"כ בשלש ספיקות. סמכין להוילא חמון איכא הה"ד ד"ל בסכנה. לפי"ז כ"ד ד"ש שלש ספיקות חדא דילמא לאו בכל דגים הוי סכנה ורק דאסור בכל הדגים משום דא"ס בסכנה אחרת וגם יש ספק בציר דגים אולי לא נאסור בסכנה וגם בכבוס שמסופק המ"י מוכח בפמ"ג ס"י ע' בפס"ד סקט"ז אי שייך סכנה כמו במליחה וגם שחא בטל בששים בסכנה כמו שכתב הנקד"כ ס"י קמ"ח וע"י באר"ה כלל כ"ג ומדרכי פרק ח"מ ע"י בחוות יאיר ס"י ס"ד וע"י בשבות יעקב ח"ב ס"ס ק"ד וע"י בחוט השני ס"י ס"ז דכתבו בסכנה דבטל בששים איכא שוב בביטול ב"ס בציר דגים שנאפה בלחם יש לסמוך :

והנה בהדי שטא הנ"ל לכאורה צ"ל שגמלאים בעופות שאין נגמרים דאסורין לאכלן בחלב כמבואר בס"י פ"א ופ"ז הה"ד נראה דאין לחבל בו תבטיל של דגים מחשש סכנה והוי עדיין עליהו שם בשר וע"י במנ"א ס"י קע"ג שכתב דאפשר לעת עתה אין סכנה אבל הפוסקים סתמו הדבר ד"ש בו סכנה ונראה כוונתם לענין הרמיה ב"ן דג לכשר אבל לא לענין אם נתמלא הכלי בציר בשר וליר דגים יחד ומכ"ש היכא דאיכא שימנא גם אף לש"י הטור"י ס"י ע"י דבמליחה אין בו סכנה היינו בנמלא יחד בשר ודגים אבל בשר שכבר הודח ונמלא יחד עם דגים בכשאי"מ י"ל שפיר ד"ש בו סכנה ודריק :

נעתק ע"י נכדו הח"י"ב מ' יצחק יוסף ז"ל בערב ערג בהרב מ' מיכאל משה יהודה נ"י מלארז.

סימן כב

בעה"י לאקאשש (פ"ד וואחיון).

(א) **ראיתי** מה שנסתפק רומעני"ם בשערי תורה (חלק ח' ס"י וא"ו אות ב') בכה דע"ז באם הרגו אין נהרגין. איך הדין אם מה הדין מאליו. ושם שנס' בשו"ת ז"ש אחרון. נסתפק בזה. והנה גם ת"י לא נמלא שו"ת ב"ש"א הנ"ל. ונחזי א"ן מה דקמן בס"ד. ומתחלה נראה דב"ר רומעני"ם שהוכיח מהא דחולין (י"א:) דילפינן דאזלינן צ"ר מע"ז דקטלינן לכו ודילמא כך דאסורו ביה טרפה הוא ויכ"ט דבדקין ל"ס והמניא הרגו אין נהרגין. ואם אימא דבמח' מאליו נהרגין איכא אפשר לקיים הרינא ע"י כשמה הדין מאליו ובדקין ל"ה. אע"כ כמ"ס הרמב"ם ז"ל בפיה"מ הטעם. דלא חזיו כשהוא קיים דוקא. ואפ"י מה מאליו

מידו י"ל לפמ"ש חוס' חולין (דף ל"ט ע"ב) דפ"י שא"י ציר דזיעה בעלמא ואינו אסור אלא מדרבנן ורשבי"א פ"י דזיעה בעלמא היא ומדרבנן היא דאסור גזירה של שרז"ס איכא הלא ק"ו השתא טעם מכלי דהוי כעיקר לרש"י טכ"ז משום סכנה מקילין כ"ש ציר דגים דהוי רק זיעה ואסור מדרבנן ראו"י סיה"י מותר אפ"י עם בשר אף דליר ש"ס בו שמניית אסור מה"ט וכן ציר היולא ע"י ביטול כמבואר בטוב"י קמ"א ס"י כ"ז חז"ר ע"י דניחא דחולק על הש"ך בצ"ר היולא ע"י כבישה אבל בציר היולא ע"י ביטול מותר וכן מוכרח לכאורה לפרש הא דעירובין דקאמר העיר ר"י בן גדי' לפני ר"א של בית אבא ה"י לוקמין ציר בכסף מעשר א"ל שחא לא שמעה אלא כשקרב דגים מעורבין בהן ואפ"י ר"י ב"ג לא קאמר אלא בציר דשימנא בעלמא הוא ע"י"ש ולכאורה הא ציר דגים רק דרבנן וא"י קאמר דהוי שימנא בפירא אף ע"כ ל"ל דהיינו בביטול או בכבוס לדעת הש"ך וכו' הוי מה"ט אבל ציר היולא ע"י מליחה הוי דרבנן איכא ראו"י להתיר אפ"י עם בשר וכ"ש כשנאפה הלחם ע"י ציר דהוי ב"י רק טעם דגים :

אמנם נראה דאין לדמות הדברים זה לזה דהרי ברית ומשהו התמירו יותר בכשר עם דגים מבשר אסורין איכא שוב לענין סכנה י"ל דטעם חמור מבשר אסורין ואף בציר יש בו סכנה אמנם נראה דלא כל מיני דגים אסורין כמ"ס בתוס' מועד קטן (דף י"א ע"א) ד"ה כוורי ד"ש מפורשים דכוורא לאו בכלל דגים הוא לענין משחי עלה ולענין סמוך לסירחון וא"כ י"ל דבש"ס פסחים (דף ע"ז ע"ב) ביניהם דאמרי' בהדי בשרא ופירש"י דג י"ל רק בביניהם איכא סכנה עם בשר אבל לא שאר דגים וע"י בתרגום על זכרנו את הדגה והדגה אשר ביאור תרגום המתרגמים יוני וע"י בתרגום יונתן וירושלמי איכא שוב כל הדגים אסורין דלא ידענא מה ביניהם ואף דרוב דגים אינן ביניהם מ"מ בסכנה אין הולכין אחרת ולהכי סתם בש"ע ס"י קט"ז וכתב דלירך לזיזר שלא לאכול בשר ודגים יחד מפני ששקשה לדעת ולכאורה ל"ל להחמיר לכתוב הטעם וכי לא די באיסור שנאסור בש"ע אף להכיל מובן כיון דמדינא אי לא משום סכנה ה"י מותר וע"י עוד כריש פ"ב דפסחים דאסרי כל זוגי מפני הסכנה מבואר ג"כ דלא אזלינן בחזיר בסכנה וגם ס"ס נאסרה דאין מועיל בסכנה וע"י פת"ג אר"ח ס"י קע"ג אי מהני ס"ס בתקום סכנה ובאמת מבואר בשמ"ק ב"מ (דף י"ח) גבי שיירות מליחות דבא"א לא אזלינן בחזיר ובה"ד דלא אזלינן בחזיר ס"ס איכא

מאליו לא קטלינן להו. ומשום כח הרמב"ם בפ"כ מה"ע ה"ב דאם לקח חלקין להו דהרי הוא קיים. ושוב מלא כן בפ"י מכות ה' עכ"ל כח"ס :

וְעַתָּה א"ל לומר כן דא"כ דהפני הבין דהרמב"ם ז"ל בפיה"מ יליף מלחיו כלשון המשנה ומשום במלקות ל"ש זה. וכן כתב באמת הרדב"ז ז"ל על הרמב"ם שם (אלא שס"ס דלריך חלמוד) ע"ש ולא ניחל לומר דהרמב"ם נקט דה' ילפותא רק משום שכן שנו חכמים במשנתנו. אבל העיקר הוא מכאשר זמם ולא כאשר עשה ואין עונשין מה"ד כדמציא בבב"מא. מ"מ אם אינא דאפי' אם מת מאליו אין נהרגין מקרא זה דלאחיו איך נפרנס משנתנו דלקמן שם וא"ו ע"כ דאם היו ב' כתי עדים והזמה כח ראשונה הוא וכן נהרגין והשנייה פטורה. והיינו דהוא נהרג אעפ"י שהזמה ראשונה דאכתי ישנה לשניה. וכן נהרגין משום שהזמה אעפ"י שהוא נהרג. וביימא דדוקא הן נהרגין מחלה קודם שיהרג הוא. וכ"ז שהוא קיים אעפ"י דלמיקטל קאי עפ"י כח ב' מ"מ אכתי לאחיו קרינן ביה ולאו דוקא תנן הוא וכן נהרגין אלא הכי איבעי לן למיתני הן והוא נהרגין הן מחלה ואח"כ הוא הא בורכא. דא"כ והשנייה פטורה היכא מיתרלא. והרי בגוגא דהראשונה נהרגת דהיינו קודם שיהרג הנידון גם השנייה נהרגת אם הזמה. ובגוגא דהשנייה פטורה דהיינו כשהזמה לאחר שנהרג הנידון (כפי' הנמקי וכל המפרשים שם. ואין ביאור אחר לשנתנו) גם הראשונה פטורה. אע"כ דאעפ"י דלאחיו כשהוא קיים משמע היינו דמלאחיו יתירא (וכמ"ס הפני' שם דמיותר הוא דלרשא זאת עיי"ש) נפק"ל דבעינן שבשעה שמתקיים ועשיהם לו כאש"י יהיה הנידון עדיין בגדר לאחיו חי ולא מת כבר מזד אלה הזוממין אבל אם נהרג מת כח אחרת וכ"כ מת מעלמו לא אימטנו הזוממין הראשונים מקטלא כיון דמזד עדותן אכתי הוי חי. וכלאו כחוב ועשיהם לו כאשר זמם אם מזד הכאשר זמם עדיין לאחיו הוא ולא אם מזד הכאשר זמם זה כבר יא' מגדר אחיו. ודו"ק :

וְכֵן הוא מוכרח לפי הבנת הרדב"ז והפני' כנ"ל אכן כשאני לעלמו בעניי לולא דמסתפינא. הריא דהרמב"ם ז"ל נקט כדרכו לשון המשנה אבל מתנינן גופה נקטת ילפותא דלאחיו רק לחשובת הדוקים דלא מסתבר להו מכאשר זמם ולא כאשר עשה דאכתי חי לאו ק"ו הוא. ולדידכו לית להו דאין עומה"ד. ע"כ דחאוס חכמים מקרא דלאחיו לדידכו מיותר שפיר וכמו שאבאר בס"ד. אבל לדין לא מיותר כלל דאטריך ועשיהם לו כאש"י

לעשות לאחיו ולא לאחיות דהיינו שזוממי כח כהן בשואה בחנק ולא בשרפה. ולר"ש ולרע"ק דגם ארוסה ב"כ בשרפה ולא בסקילה ובעולה בסקילה וזוממיה במוהו ולא כמוה. ע' בסנהדרין (כ"א :) אלא דהלדוקים דודאי לא דרשי לקרא דלאחיו ולא לאחיות. וס"ל מסבבא דאם העידו על כח כהן והזמו נשרפין כמוה ולא נחנקין כמוהו. דסבבא הוא דמי שנחמייב ב' מיתות נידון בחמורה. וכשהעידו גם על הבעול לא הוקל. דינס בכך לידון בחנק כיון שהעידו גם עליה והזמו. לכן שפיר א"ל חכמים לשיטתם דלאחיו מיותר להכי :

וְנִבְרָא לומר עוד ע"ד הפלפול דהלדוקים לשיטתם דמפרשי שרפת כח כהן כפשוטה בחבלי זמורות וכפירש"י בסנהדרין (כ"ב.) שאותו ב"ד של לדוקים היה עיי"ש אי"כ לא אטריך להו כלל לאחיו לזוממי ב"כ דליהוי בחנק ולא בשרפה כמוה. דבלא קרא לדידכו כן הוא. כי אם שרפה בחבלי זמורות דלית להו גז"ש מבני אהרן או מעדת קרח רק בחבלי זמורות מסבבא דרב נחמן דכרוז לו מיתה יפה. דאית להו סברא זאת גם לדוקים אי"כ מלין לאפשי לה חבלי זמורות טובא כל כך שחמות מיכא ומהא קלה אפי' מחנק. וכשיטת רש"י וב"מ בפסחים (ע"ה). עיי' שם. ובסנהדרין (כ"ב.) ע"ש דחבלי זמורות רק מגז"ש אימטנו ולא מדרי"ג ע"ש ולא כמהרש"א ז"ל שם ע"ש (ובחי"דו"ש שם הכרחתי בדברים ברורים בס"ד כן ואכמ"ל) וא"כ נוכל לומר דאם מפשינן חבלי זמורות הרבה מאד המיתה קלה אפי' מחנק אבל זוממיה כמוהו דנידון בחמורה מסבבא כנ"ל ודו"ק היטב :

וְהַגִּדָה לומר דגם בלא יימורא משמעות לאחיו כשהוא קיים דוקא אי אפשר. דכבר תמה הריטב"א ז"ל דמקרא מלא הוא להקים לאחיו שם בישראל. קרבו שאלו את אחיכם. ומשום כח במכות שם דבאמת מכאשר זמם לעשות נפק"ל ולא מלאחיו גרידא. וכן בסנהדרין י"ד. מלאחיו לעיניך נפק"ל שיהיה קיים לעיניך. ע"ש. ודברי רש"י בסנהדרין שם רחוקים ע"ש. ועוד דהא מלין לפרושי לאחיו שהיה כבר וכהא דניטין (מ"ב.) עבדי שהיה כבר עיי"ש. והנה בכתובות (מ"ה.) אמרינן הנערה שהיתה כבר ואעפ"י שעבדו בגרה והוא היפוך ממה דאמרינן בסנהדרין (מ"ה.) יד העדים שהיתה כבר ולאפוקי נקטעה. וכן בזבחים (כ"ה :) הפך שהיה כבר ולאפוקי נשחנה בזירוס און בין שחיטה לקבלה ע"ש. דא"כ לשחוק קרא מהנערה וכמ"ס חוס' בכתובות שם לעיל (לח.) ד"ה לא. הנערה ע"ש ודו"ק. ואנא ידענא דנערה דוקא דבה משתעי קרא. אבל גבי פר ויד העדים קמ"ל קרא איפכא. ועי' יבמות (ק"ג.) ונחן

מאליו ואפי' נהרגו ע"י שם אחרת. נהרגין כגיל. וזו לא מיד:

והכי מוכח נמי מ' הטעמים שכתבו הרמב"ן ז"ל ע"ה והמיון. והכ"מ. דהא בין לטעם א' שכתב הכ"מ דנהרגו חו לא יחמו לכפרה וכמו במוקד כל זרעו לחולק (וכ"כ הסמ"ג לאון מ'). וכמוכח במהרש"א סנהדרין ס"ד). ובין לטעם ה' דאם איתא לא ק"י אסכינו משמיה על ידיהו להרגו. זה לא שייך רק בנהרגו ולא בשם מאליו:

והנה הטעם ה' הגיל שכתבוהו גם הרמב"ן והמיון. תמוה לכאורה מאד. דא"כ אם הוא נהרג בלא"ה ע"י כח ב' כמחמיתין דמות (ו') הגיל. למה כח ראשונה נהרגת. וזרי נברא קטילא בעו למיקטל:

אבן מזה סיוע גדול שיש בו חמש ועיקר לדברי רומענות שהשיג על הבחי' ומהר"ל ז"ל. והוכיח מלשון רמב"ן ז"ל דבזה אינלא מילתא שהעדים לא שיקרו רק אדרבא המזימין שיקרו. ובהכי יחא דנהרג ע"י כח אחרת ולו על פיהם ליכא הוכחה דמשמיה אסכינו על ידיהו. כי לא על פי עדותם הוא נהרג. רק עפ"י אחרים. והם בראים כמו שהיו. ודו"ק. וזו אחינא לכת"ה יישר ודבריו נחמדים ואמתים בזה. וזמתי לי שביעתינו בסיוע אחתי ומוכרת בס"ד:

(ב) **אור"ה** מה שהעלה כת"ה מזה. דנהרגו לא רק שאין נהרגין אלא שגם אין נפסלין כע"ז לפי טעם הרמב"ן ז"ל דא"גל"מ דאמת העידו. ז"א לע"ד. ולהדיא מבורר איפכא כדכ"ז על הרמב"ם פ"כ מה"ע ה"ב ע"ש שכתב דאם כונה השגת הראב"ד ז"ל ה"א. דלמה יקבלו הכ"ד הזמה לאחר שנהרג. ז"ל דנימ למפסליגהו עיי"ש. ובאמת שכתב מסבירא הפשוטה. דנהי דאין אנו הורגין המזימין כשהרג. מ"מ לאו ודאי היא שהעידו אחת מכה הסבירא מדאסכינו על ידיהו משמיה. רק שמה הוא כן. וכלשון הרמב"ן ז"ל ע"ה"ט שהעתיק כת"ה. אבל אם נהרג ראובן נחשור שיהי אחת כו'. כלומר שיש לחשוב כן שמה הוא כן. וע"כ פטורים מקטלא מספיקא. אבל למפסליגהו אדרבא פסולין לחומרא. מספיקא ודו"ק:

והנה בחידושי לחומ"ס ל"ה סע"י ג. כבתי להספק בעד שהעיד ואח"כ נסתמא אם נעשה זומם כשהזום. כיון שבשעת ההזמה שוב אינו ראוי להעיד. ואפשר, והנה עד שער העד אמר רחמנא. כלומר שיהיה ראוי להיות עדיין עד בשעת ההזמה ועוד מטעם דאשמי גופיה ואשמי דיניה. דאי אסיד השתא לאו בר קטלא הוא דפסול לעדות. ודמי להא דסנהדרין (ע"א):

בס'

ונחן את הבית אפי' בשעת נחילה קרוי בית ואפי' בשעת שרפה קרוי בגד. וג"כ הכא משום דא"כ קרא למ"ל וע"כ אפי' כבר היה והשתא לא. ושמוס' ביבמות (כ"ה): ד"ה לאח"כ שמפרשים קמ"ל קרא דבאמת לאח"כ לא חקריא שארו. ולא כמ"ס ב"ב (ק"ד): ד"ה מה עיי"ש (וע"י רש"ש ביבמות שם תמה דהא קרא כתב לשארו. אבל לק"מ דלפי דבריהם שם מפרשין לשארו שהיה כבר אשפי' והשתא לא הוי שארו ודו"ק) ובחי' ליבמות שם הארכתי בזה הרבה ואח"כ. אע"כ משום דמיומר. וכמ"ס הפרי. אבל תמוה כג"ל דהא בעינן לאחיו ולא לאחיות:

והנה בסנהדרין י"ד. נראה מלשון רש"י כפשוטו דאח"ך משמע חי דוקא ולא כריטב"א דמלעיניך נפקא והרי גם שם לא מיומר דמבע"ל אח"ך לומר מכיון שלקה הרי הוא כאח"ך ונפטר מכה כדתנן במכות כ"ג. אכן באמת כהא גופא יחא חס. וזוהי באמת כונה הש"ס דכיון דכהב קרא אח"ך ללמד דהמלקות פוטרתו מכה אח"כ ממילא ש"מ דלומדין אותו שיוכל לקבל המכה ויחיה אח"כ ולא שימות דא"כ איך יפטר מכה ע"י המכות ואין לך כרת גדול מזה שימות מתה יד המכה. ואם עדיין אינו בן ס' ואין לו בנים הרי הוא נכרת (עמוס' שבת (כ"ה)). ד"ה כרת ויבמות (ב'). ד"ה אשת) אע"כ ה"ך קרא כי מחית אנבא דחיי מחית ולא שימות ודו"ק. וזה נכון מאד בס"ד וא"ש. באופן דמוכח דלפי האמת לדין ליכא למילף כלל מלאחיו ובהכי א"ש דלא מיייתי הש"ס בחולין (י"א): מתגיחין דמות רק הברייחא ודו"ק:

ועתה נבוא אל הראיה שהביא כת"ה דהא אם ייחא דבמת מאליו נהרגין אימא דבהכי משמעי באמת קרא ובדקין ליה. וכמ"ס דהגאון מהר"י ז"ל קלסיה:

והנה אחר ההוכחה הנכונה הגיל דא"כ לומר דאם מת מאליו אין נהרגין אין הראיה הגיל מדרשת להיפוך. וערש"י שם ד"ה וכי ייחא שעה כלומר כו'. וכונתו דהויא דלא אוליג ב"ר ויחא דבאמת אין נהרגין עד שיהרג הידון וכלדוקים ע"כ דבהכי דוקא מיי"ר קרא אבל לפי האמת דנהרגין דוקא בלא הרגו א"כ חו לא ניקוס ויחא לקרא דמיי"ר דוקא אם מת הידון מאליו דנהי דמלאחיו ליכא למילף דדוקא כשהוא קיים כג"ל. אבל מי יחא איפכא דלא"ה כשהוא מת דוקא. ודו"ק היטב. ולא הוי שחיק הש"ס מלגלות חידוש זה דאם מת מאליו אין נהרגין. אע"כ דלימא ודוקא הרגו אין נהרגין אבל אם מת

זה פשוט. וכבר הראיתי שכן מבואר בדברי
כ"ל:

ומה שהביא כח"ס קושיא בשם מורו הגאון ז"ל.
דכיון דכתיב יד העדים תהיה בו בראשונה
להמיתו. אי"כ נהי דמלך הזמה הרגו אין נהרגין.
אבל אטו גרעי משאר רוחמים שהרגו את הנפש בידים.
וכתב כח"ס דלדברי הרמב"ן ז"ל אי"כ דאדרבא
אנו אומרים דאמת העידו. ועוד דלא התרו בהן.
ועוד דהכוהו ב' בב"א פטורין וכן בואח"ז עכ"ל
כח"ס:

הנה ראש דברו אמת דלדברי הרמב"ן ז"ל אי"כ.
(וכן לחי' א' דהכ"מ דגדול עונם מנשא.)
והיינו כיון ששמים רעות עשו שהעידו שקר בפני
ב"ד וגם ראו. לכן גרעי משאר רוחם ש"ל כפרה
בהריגתו שיומם עפ"י ב"ד. משא"כ זה. וגם יש
להסביר עפ"י מאמר ריב"ז בב"ק ע"ט ע"ב
דהחמירה תורה בגנב יותר מבגולן שזה השוה
עין של מטע לשל מעלה וזה לא עיי"ש. וה"נ
זה רצח בדרך איסור. אבל זה רצח לרצוח עפ"י
ב"ד ולנקות אי"ע ועשה עין של מעלה והנלב
בעדת אל כאלו ה"נה רואה ח"ו. והבן. וגם ברוב
בעלמא מתוך כעס כי יחס לבבו ואנוס מלך נעסו
ויאלו שחוקפו ורואים שמתרין בו ומתיר עלמו
למיתה. ומשא"כ אלו שבאו והמיתו ביישוב הדעת
ומתינות עפ"י ב"ד ובשיהיו זמן רב. והיו מוידרין
טפי ודו"ק. אבל מי"ש דהא לא התרו בהן. לא
אי"כ לריב"ז דחבר אי"ל התראה. ובאמת לא
אשכחן דליפלו על דין זה דהרגו אין נהרגין
אפי' הן חברים. וכן מי"ש בהכוהו ב' פטורין לא
אי"כ כלל לרי"ב בן בתירה בסנהדרין (ע"מ).
דהאחרון חייב. וכן אפי' לרבנן לא אי"כ דהא
באמת זימנין דמית ע"י עד הראשון כשדוחפו.
וכדחנן בסנהדרין מ"ה ע"א. ולמה יפטר. ויש לי
בענין הזמה עוד ספקות הרבה ומבוכות עלומות.
ואעפ"י דלא נ"מ להלכה בזמה"ז מי"מ תורה הוא
וללמוד אנו לריבין. אלא שאין להאריך הרבה כי
דפסת מרובה לא דפסת:

חק' ש"ס יוסף הא"י פייגנבוים חופ"ק ה"פ.

סימן כג

ב"ה ווארשא.

ראיתי בס' דמשק אליעזר מהר"ג מעוז
ומגדול סו"ט"ס החסיד בו' כש"ח
מו"ה אברהם לבי פערלמוטער נ"י ראב"ד דפה
ווארשא בעת שלחו אלי ספרו הנ"ל לתשורה וראיתי
שם בחו"ר (ס"י מ"ז בשולי המכתב) וזה לשונו.
קשה לי כעת עי' הגרע"א וזלזה"ה בגיליון א"ח
ס"י

ב"ם ומורה שהקוף זקן הסתמון קודם שנידון
פטור. ע"ש ודו"ק. ועי' כתובות (מ"ה:) אי"כ
מילקא נמי ללקי וממונא נמי לשלם. ומוכת דלענין
ממון נמי אומרינן אשתני. דאלי"כ מאי אי"כ. בל"ז
תקשי ליה למה לא ישלם. ודו"ק. ואי"כ י"ל דא"כ
נסתמא ואח"כ הו"ס אי"כ בתשלומין כאשר זמם.
וכן לענין ליפסל למפרע נ"מ גם בזמה"ז. דא"כ
נסתמא והו"ס כל העדות שהעיד לאחר העדות
שהו"ס עליה. בין העדאמו להזממו כשרין. וכן
א"כ חזר ונפתח כשר מכלל ולהבא. דע"י חידוש
הוא ודוקא כש"ס צו תורה הזמה משא"כ בנסתמא
דילא מתורת עד:

וה"נ חו"ס' ישינס כתובות י"ט סו"ט"ס שכתבו דגם
במעידים לפוסלם בגולנותא חידוש הוא (אכן
יפה העיר בהגהות מוהר"ר זאב בן אריה שם
מב"ק ע"ג. דמבואר שם דזה אינו חידוש). ואי"כ
אפי"ל דגם בזמה. דחידוש הוא היינו סיהיו נאמנים
בעמנו הייתם לפוסלם. וגם בגולנותא חידוש הוא.
(דבאמת פירש"י בב"ק שם שכתב דגולנותא מילתא
אחריתא ע"ש קשה להבין ודו"ק). כח"ס חו"ס'
ישינס. אלא דמ"מ גילתה תורה חידוש זה דאחרונים
ואי"כ ה"ה דנאמנים הייתם אפי"ג דהוי חרי להדי חרי.
נאמנים בעמנו הייתם למפסלינהו בגולנותא. ועיקר
החידוש דע"י הוא שנעשים המזומין ע"י המזומין
וכח"ס מהר"ט ז"ל שהביא כח"ס. ואי"כ מוכח
לפי"ז מש"ס ב"ק שם דגולנותא דלא הוי חידוש
לכתב דג"ל קרא להאמין את הפוסלים על הנפסלים.
שפיר י"ל גם לרבא לפוסלם משעת הגולה למפרע.
ומשא"כ בעמנו הייתם דהוי חידוש לענין עונם
דהאחרונים שזה באמת נשאר חידוש רק בענין זה
דהזמה (אבל בגולנותא אין הראשונים משלמין ולא
נע ש"ן על פי האחרונים שפוסלין אותן). הוי
חידוש לענין לפוסלן למפרע לרבא דאין לך בו
אלא חידושו אפי' לענין פסלות. כן לרי"ך לפרש
על כרחנו ודו"ק. ואי"כ מוכח דלאב"י דלי"א חידוש
הוא ונפסל גם למפרע. עכ"ל גם בליכא דין
הזמה מ"מ נפסל מיהא:

אכן אפי' נאמר בזה דכיון דליכא דין הזמה
גם ליפסל אינו נפסל. זה דוקא בלאפן
שנסתפקתי שבשעה שהו"ס אינו בתורת עד כלל
דאפי"ל דלא חלה עליו הזמה אבל בגין זה דהרגו
דבאמת חלה עליו הזמה מעליהא. אלא דאי"כ
לקיים בהן דין הזמה מנהי"כ דכאשר זמם ולא
כאשר עשה. ודאי דעכ"פ נפסלין. מדי דהוי
אשטידו על אחד שהוא בן גרושה וחליה וזהו
דאפי"ג דאי"כ לקיים בהן דין הזמה ולא נאמר
כאשר זמם בלאפן זה למד ח"י בחו"ס ר"ש
מכות ד"ה מעידין עיי"ש. ומ"מ לוקין ונפסלין.

ואימת. וייל סכנת הר"ת והראש. ע"פ הכרת הש"ס דמכות (דף כ"א:) ודברי המוס' דשבוטות (דף י"ז.) ד"ה או איז וייל ורב אשי דפליג החס וחשב הש"י כמעשה כיון דתחלת הלבישה ע"י מעשה. ויע"י בשאלת אר"י (ס"י ל"ב) ויחלום ה' ביאת מקדש (פ"ג הכ"א) בזמן שנגזר לבית הקברות בשידה תיבה ומגדל ופרע עליו חת המעשיבה דהש"י כמעשה. כיון שבא ע"י מעשה יע"י. ואיכ ה"ה לענין זליית מקרי עוסק במצוה כל זמן שלבוש בו. ואיכ ה"ה לגר מוכה. כיון שדולק ח"י שעה ע"י הדלקתו מקרי עוסק במצוה בקום ועשה כיון שבא ע"י מעשה. ואפ"ה אם כבחה לא חייבו חכמים להדליקו שנית. וסגי במה שדלק אפילו רגע אחת לפרסם הגם ויש שיצור רבה ח"י שעה ושיצור זוטא אפילו רגע אחת:

(ד) ומצינו כעין זה בשם הר"י מאורליגאש בדרכיו יונה (כ"פ) חפלת השחר) גבי רב ללי של שבת בע"ש גבי מוס' שבת. דאש"ג דנכל שהוא סגי. מ"מ כל שמרבה נקרא מוס' שבת וחייבים עליו. וכמו בתרומה שאף שמיטה אחת פוטרת כל הכרי. כל מה שניתן לשם תרומה הוי תרומה יע"ש. איכ ה"ה בנ"ד באם נתן שמן כשיצור ח"י שעה. אף שכבחה אחר רגע כבר קיים המצוה ואין זקוק להדליקו שנית. אפ"ה אם לא כבחה לר"ד שידליק עד ח"י שעה. וכל זמן שדולק מקרי עוסק במצוה בקום ועשה כיון שבא ע"י מעשה הדלקה. ואיכ שפיר כ' הראש דזה מקרי מצוה שיש בה שיהוי כמו בזליית ותפילין. ושי"ך ב"י לברך להדליק. לפ"ז איש גיב דברי הגרע"א דיש ללמד ע"פ דברי הראש. דגם אחר הדלקתו ח"י שיצור ח"י שעה דיכול לברך עליו להדליק דנקרא עוד עוסק במצוה:

(ה) ומציאתי חנא דמסייע לי בדברי המאירי בשבת (דף כ"ב) וייל ואש"ש ש"ס מפרש את דבריו דוקא בשהדליקה בשיעור ופי' אז מותר להשתמש לאורה בהנחתו שלא חלה המצוה על הנותר. הא כל שכבחה בתוך זמנה לא. שאין זה כלום. שמאחר שפסקת כבחה אין זקוק לה כל שכבחה הרי הוא כנותר אחר שיעורו. והדברים ברורים ע"כ יע"ש. והיינו כסדרתי שהעליתי בעוה"י. דאף דאם כבחה אין זקוק לה היינו דאז סגי בשיעור זוטא. והוי כמעשה מצוה. מ"ה מותר להשתמש לאורה בהנחתו. אבל אם דולק ח"י שעה מקיים המצוה בקום ועשה כל הח"י שעה. ומ"ה אסור להשתמש לאורה כל הח"י שעה. כדאמרינן בשבת (דף כ"ב.) דאסור להרשות מצות ננו נר מוכה כו' שלא יכסנו כרגל. שלא יהיו מצות בזיוות עליו. ה"נ שלא יהיו מצות

בזיוות

(ס"י חרע"ו) שלמד לומר באם שכח מחמת הדלקה דיברך אפילו אחר גמר ההדלקה כיון דלריך שיעור להדלקתו כו' והביא דברי הראש בפסחים שכתב העטם דמברך להחטוף. להניח. דים בהם שיהוי כו' ולהדליק נר מוכה יש שיהוי במצוה. ואיכ כיון דמדימי הראש נר מוכה וזליית ותפילין דיש שיהוי למצוה. איכ כמו דבזליית ותפילין מברך גם אחר הנחתם דעדיין עוסק במצוה ה"נ יל כבר מוכה ע"ש. ולפטר"ד ל"ט. כיון דקיי"ל כבחה אין זקוק לה איכ כבר עשה כל המצוה שהי' חייב מחמתה ועמה אין עוד חיוב עליו כלל והראש כתב רק לענין לברך בלמד כיון דיש משך זמן למצוה והיינו שחייב מחמתה לעשות המצוה על יסוד שחשבה משך זמן אבל מ"מ כבר נפטר ממצוה מראש ואין זה דומה לתפילין ושאר מצות כחובן ול"ט ע"כ לשונו דמר:

(ב) ואעתיק את אשר העירוהו בדבריו במשובתי אליו וזה לשוני אות באות. הגה בעיקר קושייתו וזה לבוין לדברי הגרע"א וז"ל (במשנה ח"ב ס"י י"ג) בנידון זה עלמו. והביא ראי' מדברי הראש פסחים (פ"ק) וייל הרי דמדמה כ"ח לזליית כו' ואף דאזי דומה לגמרי דשם עוסק במצוות כמה דלבוש כו' משא"כ בכ"ח כו' ואין שום גרעון במצוה מה שאינו דולק יותר. ואיכ יל דמקרי עברה מצוה. מ"מ כיון דכ"ח הראש בחדא לקרואם שיהוי מצוה יל דמקרי עובר לעשייתו כו' ע"כ. נראה שהרגיש בקושייתו דמר. ותירצה. אולם תירושו של הגרע"א אינו מובן. והי' דהראש דימה אותם. תשאר הקושיא על הראש דיש חילוק רב ביניהם:

(ג) ונלפע"ד לתרץ דברי הראש ותירושו של הגרע"א. אף דקיי"ל כבחה אין זקוק לה. וילא במה שנתן שמן כשיצור ח"י שעה והדליק. מ"מ כל זמן שלא נכבה ודולק עד ח"ס מקיים שפיר בקום ועשה כל משך זמן ההדלקה כמו בלבוש עליה. דהא זה הכלית המצוה שיהי' דולק לפרסם הגם עד שתכלה רגל מן השוק. רק אם היינו אומרים הנחה עושה מצוה או ההדלקה אינו מצוה כ"כ כח"ש רש"י בשבת (דף כ"ב:) ד"ה הנחה. ואז הוי הדלקה רק הכשר מצוה. כח"ש המנחת חינוך (מצוה א') דהבעילה הוי הכשר מצוה של פור' ועיקר המצוה שיהי' לו בנים יע"ש. אבל כיון דקיי"ל הדלקה עושה מצוה היינו דגם ההדלקה היא חלק מנוף המצוה במה שחייבים במה שדולק ה"מ ח"י שעה לפרסם הנה. ומ"ה מדליקין מנר לנר. ונלפע"ד דכיוצא הראש בשם ר"מ בפסחים (פ"ק) הוא דכמו בזליית מקרי עוסק במצוה כל זמן שהוא לבוש. אף שאה"כ הוא בשב

ג"כ להשתמש בו דבר רשות ומלוא לריבה סתיה
כוונתו רק למלוא. וא"ש:

(ו) **לכאורה** יש להשיג על דברי מדברי
הנימוקי יוסף בב"ק (דף כ"ב)
בסוגיא דאש משום חליו. וז"ל כאלו בידיו הבטירו
בדאמרון. ואי קשיא לך א"כ כן היכי שרינן עם
חשיבה להדליק את הנרות והדלקתה הולכת ונגמרת
בשבת כו'. לא קשיא לך שהרי חייבו משום חליו
כוורק החץ שנשעה ש"ל החץ מתחת ידו בלוחו
שעה נעשה הכל. ויע"ב בשו"ת הרי"ם במידושו
לשבת (דף כ"ב) שכבד דבסברא זו של הג"י מובן
כוונת הטור והש"ע הלשון הלכה הדלקה עושה
מלוא. לכיון דנגמר כל המלוא בשעת הדלקה
בסברת הג"י דחשד שנגמר כל המלוא בשעת הדלקה
דהוי חליו. ולכך כבחה אין זקוק לה. ומח"ט לא
מכני בשנתן פחות משיעור ומוסיף אח"כ. יע"ש
שמחזק בזה קושיית מהרש"א על התוס' ד"ה מותר
להשתמש לאורה יע"ש. א"כ מוכח לכאורה מזה
כח"ש בחר"ה דמיקף אחר ההדלקה נגמר עשייתו.
ובדורא קושייתו לדוכח:

(ח) **אמנם** בלחמ חליו קשיא. ואדרבה מזה
עוד ראיה לסברתי. דהנה בשו"ת
שאל ומשיב (מהר"ח ח"א סימן ס"ה) העלה שם
בסברת הג"י הג"ל דאף דאש משום חליו אינו
כמדליק בשבת דמיא. שכל רגע ורגע שולח חליו.
רק דהוי כאלו נדלק כולו יע"ש. והיינו דמה
שדולק בשבת אינו מעשה חדש כאלו עשה בידיו
רק שהוא גרמא. ומה שידלק בכחו ובגרמא שרי
כדמוכח בשבת (דף ק"ב) גרמי שרי וכו' בירושלמי
שבת (פ"ב ה"א) יע"ש. לפ"ז י"ל דבג"ח אמרו
חכמים דהמלוא היא הדלקה שמדליק בידים. ואח"כ
יהי דולק מכחו ובגרמא חזי שעה. לפרסם הנס.
ושב נקרא לענין זה כמו שמדליק בכל רגע ושולח
חליו כמו דהוי שולח חליו לענין נזיפין דחייב
בארבע דבר ס' בב"ק (דף כ"ב) ודוקא לענין שבת
גילתה הסוד דגרמי שרי. וז"ב. רק א"כ כבחה
מך השיעור אינו זקוק לה להדליקו שנית וסגי
בשיעור זוטא כג"ל. אבל כל זמן שדולק מכחו
מקרי שמקיים המלוא בקו"ע כיון שהגרמא שולח
דולק בכחו ובגרמא. וכש"כ הוא מלבוש שטטו
דמקרי קום ועשה אף בשב"י כיון שבא ע"י מעשה:
(ט) **פ"ז** י"ל דאין מכאן סתירה לדברי ארומ"ר
הגאון הקדוש המידושי הרי"ם ז"ל.

דשפיר מתרץ קושיית מהרש"א על תוס' ע"פ סברת
הג"י הג"ל ז"ל. וא"כ כן מיושב קושיית מהרש"א
דבדרב הוגל כיון דס"ל כבחה זקוק לה ממילא
מסברא היה אסור להשתמש לאורה דלא נעשה
מלוא

כוונת עליו. יע"ש. ולכאורה קשה דשאי התם
בכיסוי דם דהוי בשעת עשיית מלואו של הכיסוי
חדש דאחר כיסוי. אף ש' בתבואת שור (כ' כ"ח
ס"ג) דלכתחלה אסור לגלותו. אטו נימא דיהיה
אסור לדרוס עליו ברגליו. יע"ש (בסעיף ז') דרק
בשעת כיסוי הוי האיסור משום בזיון. אבל בג"ח
דקד"ל דהדלקה עושה מלוא. וא"כ כבחה אין זקוק
לה. א"כ לא הוי בשעת עשיית מלואו. אולם לפי
מה שהעליתי דכל זמן שדולק עד ח"ש מקרי עוסק
במלוא בקום ועשה. א"כ דדומה למלוא כיסוי
בשעה שמכסה הדם:

(י) **לכאורה** יש להקשות עוד בזה דאפי' למה
שכתבתי עדיין אין הדמיון עולה יפה
דשאי התם בכיסוי דם דמכסה ברגל עושה גוף
המלוא. בבזיון כעין דלחמין בש"ס פסחים (דף
כ"ז.) דהוי כד"ר שריא לעשות העבודה דהוי בזיון
לעבודה. וא"כ כש"כ דהוי בזיון לכסות הדם ברגל
דעושה גוף המלוא בבזיון אבל בג"ח עשה הדלקה
הנרות בכבוד לשם מלוא. רק מה שמרבה מעות
נגד כ"ח הוי רק בזיון מכחן. אבל אינו בזיון
בעשיית גוף המלוא. וקושיא זו הלעתי לפני מחותני
הגאון הגדול מ"ה ששעון סופר ז"ל אבד"ק
קראקא וקלסר. וסירלתי קושיא זו בהקדם קושיא
ודקדוק עלום מה ששמעתי מכבוד קדושת ארומ"ר
בקש"ת מ"ה יחיאל פאיר ז"ל אבד"ק גאטשנין.
על רש"י בשבת (דף כ"א.) ד"ה ואסור להשתמש
לאורה שיהא ניכר שהוא נר מלוא יע"ש. למה כ'
רש"י טעם אחר. למה לא כתב בדאמרינן לקמן
(דף כ"ב.) שאל יהו מלות בזיוות עליו. והיא
קושיא עמומה. ואמרתיו לתרץ קושיא חדא בירך
חברתא. ד"ל דלרש"י היה קשה קושייתי הג"ל.
דאין מדמה הרגלת מעות כנגד כ"ח למכסה דם
ברגל שעושה גוף המלוא בבזיון. מ"ה הוסיף רש"י
להסביר סברת הש"ס הא דאסור להשתמש לאורה
כדי שלא יהו מלות בזיוות עליו. דגם בג"ח א"כ
יהי מותר להשתמש לאורה לא יהא ניכר שהוא
נר מלוא לחנוכה בדאמרינן שם (דף כ"ב) הוואה
הוא אומר דללרבו דלדלקה. וא"כ גם בג"ח הוי
בזיון בגוף המלוא. וספיר מדמה הש"ס הרגלת
מעות נגד כ"ח למכסה דם ברגל. ומחור"ס שני
הקוסיות. שוב נזכרתי דבגוף קושייתי זכיתי לכוון
לדברי הטור בל"ח (ס"י כ"א) שחשיב על השאלות
בחילוק זה. וכן הב"י מקשה ג"כ הדמיון מ"ה על
כיסוי דם ברגל. ומתרץ בדוחק דמשם נלמד דאף
בזיון קטן אסור. אולם לפי מה שסירלתי מובן
יותר דאם יהיה מותר להשתמש לאורה יאמרו
דללרבו דלדלקה. והוי בזיון בגוף המלוא. או שיכיון

מלואה עדיין כגיל. וספיר הולך לאשמעינן בין בשבת דמי' מותר להשתמש בו' דלא אסרו כלל דומיא דמורה כגיל. משא"כ רב דס"ל כבשה אין זקוק לה שוב משבצא היה מותר להשתמש דכבר נגמר ונעשה מלואו כגיל. ולריך לאשמעינן דמי' אסור משום היכר כגיל וביוזי מלוא כגיל. וא"ש עכ"ל יע"ש. וי"ל דכוונתו רק דהיינו יכולים לטעות כיון דהדלקה ע"שה מלוא א"כ נגמרה כל המלוא. ואין לך דבר שנעשים מלואו ומועלין בו. מ"ה אילטרך לאשמעינן דאסור להשתמש לאורה משום היכרא וביוזי. והיינו מטעמא שכתבתי דבאמת אף דכבשה זקוק לה וסני בשיעור זוטא. אבל אם דולק כל זמן שדולק עד ח"י שעה מכה הדלקתו מקיים בזה המלוא בקום ועשה כגיל. ומ"ה דומה למכסה דם ברגלו ואסור. וא"ש דברי הרא"ש דגר מנוכה הוא מלוא שיש בה שיהיו דומה לזיזית. וא"ש ג"כ דברי הגרע"א בתירונו דכיון דהרא"ש השווה אותם לרי"ן ברכת להדליק מקרי עובר לעשייתו לענין ברכה:

י' באופן אחר נלפע"ד לתרץ קושיית מעלת כתר"ה. ע"פ דברי הש"ע א"ח (ס"ו) תרע"ג ס"ב) וכן אם לאחר שהדליקה בא לתקנה וכיבה אותה בשוגג אין זקוק לה יע"ש. נראה מזה שאם היה מכבה במזיד אז היה דרין זקוק לה. כיון שלא קיים המלוא כמקנת חכמים שיהיו דולק ח"י שעה. ובטל המלוא בודאי לריך לחזור ולהדליק יע"ש בתום' סוכה (דף ג'). סוף ד"ה דאמר ובספרי בכורי שלמה (חא"ח ס"ו) ג"כ אות (כ'). לפ"ז א"ש סברת הרא"ש דמלוא רח"י יש לה שיהיו. כיון דאינו ראוי לכבות קודם הח"ש. ואם מכבה במזיד ילטרך להדליק שנית. ואם לאחר הדלקה היה נגמר כל המלוא. שוב אף אם היה מכבה במזיד לא היה לריך לחזור ולהדליק ולמה נקט הש"ע דאם כיבה בשוגג והיה לו לומר יותר רבוחא דאפילו כיבה במזיד אין זקוק לה. אע"כ דבמזיד זקוק לה מזה הדין. לפ"ז ג"ל דאם כיבה במזיד לריך לחזור ולהדליק בברכה. שוב מלאמתי בבאר היטב שמתבאר בשם הס' גן המלך (ס"ו ח"ג) דבכיבה במזיד לריך לחזור ולהדליק בברכה. יע"ש וס' גן המלך לא נמלא חללין:

יא) ונלפע"ד להביא ראיה דיש לברך ג"כ. מדברי החס"י בעירובין (דף ע"ב.) ד"ה נהגו העם כר"מ. וי"ל בפ"ב דתענית (דף כ"ו.) מפרש דאורווי לא מורינן כוותי'. ואי עבדינן לא מחינן בדיהו. וא"ח מה מחאה שייך כאן אם מחמירין כר"מ לעשות עירוב ושוקף. וי"ל דלא הוי ברכה לבטלה. א"כ כו'. ויע"ש בשדי מחד בכללי העוסקים (ס"ו ט' אות כ') דהשיקר-

כמירון הראשון ויע"ש בריטבי"א שם מביא ג"כ קושיית החס"י ומירולס ורבינו יוחנן על הרי"ף שם. מביא גם כן כקושיית החס"י ומירון הראשון לחוד יע"ש. אם כן גם בג"ד א"ס. מכבה במזיד לריך לחזור ולהדליק גם לעשה הש"ע. שוב מחייב גם לברך שנית. ונאף דרין זה מלוי בדין אם הדליק במקום דהוי רוח שעולו לכבות ד"ש פלוגתא בזה. מכל מקום בג"ד שלא בירך עוד אחר שהדליק כל הנרות. י"ל שפיר. דכיון דא"ס ה' מכבה במזיד ה' לריך לחזור ולהדליק בברכה. שוב אף שלא כיבה מקרי עובר לעשייתו דכל זמן שדולק מקיים מלוא. בזה שאינו מכבה. ומלאמתי רא"י לזה. דהנה הגרע"א בתשובה (ס"ו ק"ט) טלה ונסתפק. אם מותר לעשות מקח בערב שבת שיחול ויהי' נגמר הקנין בשבת ותמה עליו הנאון דברי משפט בקו' מייס חיים (ס"ו ו') בספר דברי חיים מבנו. שלא ידע מקום ספק. הא קי"ל בא"ח (ס"ו ר"כ ס"ה) ובמג"א (סק"ד) דמותר לתת ח"טין בע"ש לתוך רחיים של מיס אף דהמלאכה נעשים בשבת. כיון דהוא אינו עושה מלאכה בשבת. רק הנותן הח"טין לתוך הרחיים מע"ש. ונכדו הנאון אמרי בינה ז"ל דמה רא"י זו. דשם אינו עושה כלל והוי כנגמר המלאכה מהיום (מע"ש) וע"י בג"ד ז"ק. (דף כ"ב.) בסוגיא דאשו משום חלו'. וכו'. ובמאן דאגמרה בידים בע"ש. אבל בקנין כיון דיכול לחזור. לא נוכל לומר דמאן דאגמרה בע"ש. כיון דאינו חל מהשחא ויכול לחזור יע"ש. לפ"ז גם בג"ד בנר מנוכה דיכול לחזור מהמלוא. וא"ש יכבה במזיד יתבטל המלוא למפרע וילריך להדליק שנית ולברך ויכ"ס בג"ד דלא בירך עודן שוב אף דלא כיבה לא נגמרה עוד. המלוא כל זמן שדולק עד אחר ח"י שעה. כסברת הרא"ש דמקרי מלוא שיש בה שיהיו. וא"ש גם דברי הגרע"א כג"ל. עוד נלפע"ד דאף דקיי"ל כבשה אינו זקוק לה מ"מ כ' רש"ל בתשובה והגרע"א בגליון שם הביא דא"ס מחזיר ומדליק עושה מלוא. ומ"ה מקרי עובר לעשייתו. דלא גרע מלולב דמברך אחר נטילה כיון שילריך אותה לעשות בו הנענועים. אף דעל הנענועים אינו מברך. ה"ה בזה כיון שעושה מלוא א"ס מוזר ומדליק אף דאינו מברך שוב מקרי עובר לעשייתו. ונעין זה מל"ט. בי"ד (ס"ו רמ"ב ס"ג) ח"ל ואע"פ שמחל מלוא על התלמיד להדירו. וכו'. בשו"ת הרדב"ז ח"א סימן מקב"ד כ' הרמ"ה. יע"ש:

יב) וינש להביא רא"י לזה מדברי ס' החכמים (ס"ו ט"ו) וביש ה"א ס"ה) שמתבאר דברי ר"מ וכו' ונ"ח אף דיש לה הפסק יש לה זמן

כהב"י שחלקו על ח' ימים. ואע"ג דאמרינן בשבת (פ' במה מדליקין) הן לה מידתה שבתא דולקת מערב עד בקר. ושיעורו חכמים חזי לוג בכל נר אפילו ללילי טבת הארוכין. היינו למטה אבל לא לעכובא יע"ש. אולם ה' נעלם מהם דברי המאירי בשבת (דף כ"ב) שמביא ג"כ בקושיית הבי"י. וכי דאין לתקן דחלקו השמן לשמונה ימים. שא"כ היו סומכין על הנס יע"ש. וכלי ספק אילו ראו דברי המאירי היו חוזרים מדבריהם. שוב ראיתי בס' מועדי ד' על הסמ"ג ב"ה חנוכה שהרגיש ג"כ בקושיית המקור חיים מהא דמנחות (דף פ"ט.) מהא דמ"ד ממטה למעלה שיעורו. ולבסוף הוכיח מהא דנחמיה (דף י"א.) גרות דכתיב בין הערביים. ה"נ דכולי יומא כשר. ומשני שאני ההם דכתיב מערב עד בקר וכו' הן לה מידתה וכו' דהם קאי אדמכשר ריב"ז פסח בשחרית. ומשמע שם הסוגיא דאפילו לבתחלה. איברא שהחוס' בפסחים (דף ק"א.) כ' דלכתחלה לא. יע"ש. וא"כ ע"כ הא דמשני דכתיב מערב עד בקר. היינו לעכב. אלאה קרא לעכב הוא. יע"ש. וא"כ הדרא הקוביא למ"ד ממטה למעלה שיעורו:

(טו) **עוד** קשיא לי אפילו נימא כסדרת הרא"ש דמן לה מידתה היו רק למטה ולא לעכובא. דהנה ז"ל החוס' במנחות (דף פ"ט.) ד"ה אין עניות במקום עשירות. ואע"פ שיכול לשער בשמן של חול ח"מ אין עניות במקום עשירות עכ"ל יע"ש. הנה חירון זה איש למ"ד דממעלה למטה שיעורו דס"ל אין עניות במקום עשירות אבל למ"ד ממטה למעלה שיעורו ס"ל החורה חסה על ממונן של ישראל. הדרא קושית החוס' לדוכתא. שיכלו לשער בשמן של חול. והיינו בלא המנורה. ולכן נלפטי' לחדש. דדוקא למ"ד ממעלה למטה שיעורו. בזה דוקא שיעורו בשמן של קודש במנורה. אבל למ"ד ממטה למעלה בזה שיעורו בשמן של חול בלא מנורה וא"כ איש טפי. דאפילו אם נימא דמן לה מידתה היו למטה ולא לעכובא. ג"כ קשה איך נימא משום סדרת החורה חסה על ממונן של ישראל לא נעשה בהדלקת המנורה כמנורתה. אף שאינו לעכובא. אולם לפי מה שכתבתי איש. דלמ"ד ממטה למעלה שיעורו. לא שיעורו רק בשמן של חול:

(יו) **ויצונו** בס' האשכול מהראב"ד ב"ה חנוכה שבי' חז"ל וקשיא לן למסח זה לא ה"י הנס אלא ו' ימים ור' אחא גרס לא ה"י בו להדליק אפילו יום א'. וביום א' נמי גס הוי. ואפשר דס"ל מה שחלל במקום מולנע שלא נעמא ע"י סיונים גס זה לנס יחשב. או לאחר שהריקונו ביום

ומן שזריך טיהא כה שמן להיות דולקת משמשקט החמה עד שחכלה רגל מן השוק. ואם לא נתן לא יאל: ואע"ג דאם ככתה א"י לה מילך לר"ך כו' עכ"ל. יע"ש בפ"י ר' זבד דמפרש מילך לר"ך פ"י באם מדליק לאחר שכתה עושה מטה יע"ש. איכ' מבוחר כדברי. כיון דאף אם ככתה א"י לה. מ"מ אם מדליק. עושה מטה. מ"מ מקרי עוד טובר לעשייתן. ואני מוסיף דכוונת ר"מ בזה דאמר מלך לר"כא כמו שחללתי לעיל דאם דולק מלך שידלק עד חזי טעה ואסור לכבותו. והוי כמו שמוסר במטה. ואף דבס' המכריע השיג על ר"מ כעין שהקשה כח"ד על הגרע"א. אולם כבר חירלו הרב זר זבד בפירושו שם בטוב טעם. היולא לנו מה ד"פה כ' הגרע"א דיש ללד להיחר ע"פ דברי הרא"ש בשם ר"מ:

(יג) **שוב** מלאתי בפמ"ג בלוי"ח (ס' רס"ג בא"א סק"א) חז"ל ומ"מ המג"א אם שכתה מוכל לברך בטוב הנר דולק. הנה מטה שיש לה משך זמן מבקר בטוב המטה לא נגמרה כמו חפלין וכמו בדיקת חזן וכדומה ונר חנוכה שאם לא ביקר קודם אפשר לברך אח"כ אף שאין בו שמן כשיעור טעה. מ"מ עדין המטה קיימת. משא"כ בשבת איך חבךר ועמה אסור להדליק. וע"י ס' אלי' רבה שם נראה שהרב א"ר וא"י ג"כ חולק על זה רק בזמן שאסור להדליק אבל בזמן היחר נראה דמסכים דהוי טובר לעשייתן יע"ש. וא"כ איש דברי הגרע"א ז"ל:

(יד) **בכאורה** יש להביא רא"י למעשה ר"ה מדברי המקור חיים בהנהגתו. לאר"ח (ס' ער"ח בט"ז סק"א) דמביא קושיית הבי"י למה קבעו ח' ימים. והכריח כחירון של הבי"י דחלקו השמן לשמונה ימים וזה דמנחות (דף פ"ט) יע"ש. וכי אף קשה מש"ס זו להא (דס' תרע"ה פ"ב) דכיון דהדלקה עושה מטה לר"ך שיתן שמן בנר כדי שיעור. וא"כ הא"ך יפרנס המ"ד דס"ל ממטה למעלה דהא במנורה הדלקה עושה מטה וה"י לר"ך לשער ממטה למטה לכן נראה דבג"ח אין המטה רק תחלה הדלקה שידלוק שיעור כזה. דהא ככתה א"י לה. משא"כ במנורה דוקא לה. סגי אפילו כשנותן לבתחלה פחות מכשיעור רק שיראה להוסיף עד השיעור. וכח"ד ממטה למעלה כו' זה הורף דבריו. יע"ש. וא"כ מבוחר מזה כסדרתו של מר והדרא קושייתו לדוכתא על הגר"א:

(טו) **אולם** לפענ"ד דברי המקור חיים במהכת"ר שהכריח דהעיקר כהחירון דחלקו את השמן על ח' ימים. אינו מוכרח דכתוספת הרא"ש על הסמ"ג מקשה ג"כ בקושיית הבי"י ומחרן ג"כ

תחטא סופו לעבור על קול אלה. ע"ש במלפני
שמואל על ההוספתאן ואינו מוכן במה פליגי הני
תנאי ואמאי כל הנה נייד מדברי חכמים:

הנה זה לשון הר"ש מקינן ז"ל בספר הכריתות
ושער נ' סימן קי"ד הובא במפרש מלפני

שמואל שם ובמלל הרועים ערך מזהירין. עוד
מזינו כי מזהירין מן הדין היבא דהק"ו אחא לגלוי

דקרא איירי בכל ענין. אע"פ דפשיטא לא משמע
דאיירי אלא אחד ענינא. בפרק שבוטות העדות

ול"א ע"ב דקאמר ההם מפי אחרים חייב מפי
עלמו לא כ"ש. ובתוספתא דשבוטות איבא כי האי

טעמא דתני ההם שמיא מפי אחרים מפי עלמו
מנין ח"ל כי תחטא לרבות השומע מפי עלמו

כשומע מפי אחרים דברי ר"ש. ר"י בן במירא
אומר אינו לריך ק"ו וכו'. איך יהודה נמטי לפני

ר"י בן במירא וכי עונשין מן הדין ולגירסת ר"ש
ז"ל ר' יהודה ולא ר"א קשה לכאורה הרי ר"י ס"ל

עונשין מן הדין לחד מ"ד כח"ש בסנהדרין וכו'
מ"א ול"ל דהבא היינו מזהירין ולכ"ע אין מזהירין

מן הדין ח"ל בתחלה אין עונשין אלא כ"מ שפס
הכתוב ומולאו עונשין מן הדין. משמע דר"ש איך

ליה דאין מזהירין מן הדין בשום ענינא. ולכך
אילטרין קרא. ובה נחא כוונא דפרק שבוטות

העדות דמשמע דיש מאן דלית ליה ק"ו דלעיל
דאמר מפי אחרים חייב מפי עלמו לא כל שכן

מדאילטרין גו"ש דתחטא תחטא. ונס-המקשה
דאילטרין ליה לתרוי' דמק"ו נפקא ליה ע"ל:

ורנה בקידושין ודף " ע"ב איחא ח"ש וכבר
שלח יוחנן בן בנא אלל ר"י בן במירא

לגלויין שמעתי ע"ך שאתה אומר ארוסה בן
ישראל אוכלת בתרומה. שלח ליה ואתה אי אתה

אומר בן מוחקני כך שאתה בקי במדרי תורה
לדרוש בק"ו. אי אתה יודע ומה שפחה כנענית

שאין ביאתה מאכילתה בתרומה כספה מאכילתה
בתרומה. זו שביאתה מאכילתה בתרומה אינו דין

שכספה מאכילתה בתרומה. והקשו בחוס' ונימא יבמה
חובית שביאתה מאכילתה ואין כספה מאכילתה

אף אני אביא ארוסה. ותרלו דהאי ק"ו אינו כי

ביום א' מלאו מיד שנתמלא והיה גם בראשון
נמי ע"ל. ונראה מדלא הביא ההירון דחלקו את

השמן לשמונה ימים. מפני הדין דמן לה מדה
דהוי לעיכובא. או כח"ש המאירי דאין כומדין על

הנס. וישי' בס' שבילי דוד אור"ח (סימן תרצ"ט)
שמשיג ג"כ על המק"ח מועט אחר:

יח' ובר"א קשה סגרת המקור חיים דהא
לפי שיטת הר"ן בס"ל דאכור

להשתמש לאורה פ"י כל תשמישין ואפילו תשמיש
מזה דכיון שעל ידי גם שנטעה במנוחה תקנה

עשויה כמנוחה שאין משתמשין בה כלל. וכ"כ
הרמב"ן במלחמות וכ"כ הרמב"ן בפ' בהעלותך

בפ' מ"ש שלך לשולס קיימת דרמז לנרות של
חובת תשמישין שהוא ניהנת אף לאחר חורבן

בגלותינו יע"ש. והא' במנוחה ח"ל ליתן להמקור
חיים מדה לעכובא. ובג"ח לריך ליתן כדי שיעור

ח"י שעה אפילו לעכובא. אם כן יליבא בארעא
וגורא בשמי שמיא. ולכן נלפע"ד דהעיקר דבמנוחה

הוי מן לה מדה לעכובא. ולכן גם בג"ח ג"כ
הוי לעכובא ואף דהדלקה עושה מזה מכל מקום

כל זמן שלא נכבה מקיים המזה בקום ועשה.
ויפה כי הראש' דהוי מזה שיש בה שיהוי. וגם

הגרע"א ג"כ יפה לידע ע"פ דברי ר"ת והראש'
דאפילו לאחר שהדליק כל הנרות תוך הח"י שעה

מקרי עובר לעשייתן וכמו שהבאתי לעיל (אור)
י"ג) בשם הפמ"ג והא"ר שכ' בן לדינא. ויש לי

בזה עוד הרבה הערות אבל אין כאן מקום להאריך
יותר בענין זה:

ש"ממה אברהם רועבטע
חז"ל שו"ת בבורי ש"ממה.

סימן בד
ב"ה פ"מס"ק (פיר ויארשא).

בתוספתא שבוטות פ"ג איחא ועל קרא ונפש
כי תחטא ושמיא קול אלה והוא

עד או ראה או ידע אם לא יגיד ונשא עונון שמע
מפי אחרים נקרא כתוב ושמיא משמע מפי אחרים

מפי התובע) מפי עלמו מנין ח"ל כי תחטא לרבות

את השומע מפי עלמו כשומע מפי אחרים דברי

ר' שמעון. ר' יהודה בן במירא אומר אינו לריך

ק"ו הוא ומה אם נדרים שאין חייבים עליהן מפי

אחר חייב עליהן מפי עלמו שבוטות שחייב עליהן

מפי אחרים אינו דין שהוא חייב עליהן מפי עלמו.

אמר ר' אליעזר נמטי לפני ר"י בן במירא וכי

יש עונשין מן הדין. רבי אומר חז"ל שגאמר

ושנועה בין מפי עלמו ובין מפי אחרים הא מה

ח"ל כי תחטא מגיד שנקרא על שם סופו ודאם

סימן כה

ב"ה באקארי.

בשעת

(ח"ו ס' ע"ט) השיג עלי במשכ
(בשעת ח"ו ס' מ"ד) לענין עמידה
ע"י המיכה והיכא דכתיב לשון עמידה סמיכה לא
חשיב כעמידה אבל היכא דכתיב לשון קימה גם
סמיכה חשיב קימה. ועפ"י הגהה במג"א ס' מ
חכ"ב ס"ק י"א דל"ל ש"ה דלא בעי' אלא קימה:
וכתב כתיב עדברי דחוקים. ולמה לא זכר
כלל דברי המג"א בס' קמ"א ס"ק ב'?

שהבאתי לאבן פנה ליסוד זה שמירן דגבי ת"ח
סגי בקימה בעלמא. והיינו משום דגבי ת"ח
דכתיב לשון קימה סגי בסמיכה דעכ"פ מיקרי
קימה. וכן ביאר דבריו המחז"ק שם כפי מה
שמלאתי בעת במג"א דפוס י"ש. (ובדפוסים
החדשים העיקר חסר ומחמת זה היא חסר הבנה)
ויל' וא"כ תקשי הא מוזכרים מוכח דסמיכה לא
מיקרי עמידה וע"ז מירן דגבי ת"ח סגי בקימה
בעלמא ר"ל גבי קידות דכתיב עמידה הסמיכה
אסורה דל"מ עמידה כמ"ש והא דמהני נגד אשת
ר"ה דיש לה דין ת"ח וה"י נקרא הסמיכה עמידה
היינו משום דגבי ת"ח לא בעי עמידה ממש אלא
הידור לכן סגי בסמיכה עכ"ל. ותחלתו מוכיח
על סופו דט"ס יש כאן ובמקום הידור ל"ל קימה
וכל"ל דגבי ת"ח לא בעי עמידה ממש אלא קימה
לכן סגי בסמיכה. ועפ"י יגא"י ללמד ע"ד המג"א
בס' חכ"ב דגם שם נפל טעות זה ולתחלה ב"ן קימה
להידור ויל' ש"ה דלא בעי' אלא קימה אבל במקום
דבעינן עמידה אסור לסמוך. כדבריו בס' קמ"א.
ובא זה ולימד על זה:

ואשר כתב על באורי במג"א ס' ג"ח
שאנני הסכתי דעתו לדעה אשר גם
רמז אין לה בדבריו ז"ל והרא"י שהמג"א מחרן
לקוסית הכ"מ בארובה והמג"א הוא בן גילו במירון
זה. אמתלא. וכי מפני שהמג"א מחרן לקוסית
הכ"מ בארובה מאן דמבאר דברי המג"א הנאמרים
בקלרה באופן אחר משתקין אותו. ובפרט אשר
באמת במורי במג"א הוא כדברי המג"א דא ורח
אחת היא רק שינוי לשון יש כאן:

ובת"ר מדר א"ת דברי במדה מחוקה דאין כונתי
לומר דאין מופל שם קימה רק על
משך הזמן שבין השכיבה או הישיבה לעמידתו
על רגליו וא"כ ק"ס על רגליו שוב לא ישוב
ע"ז שם קימה כפי שהבין כתיב בדברי דודאי
התחלת העמידה נקרא גם כשם קימה. ואנני
לא כתבתי רק דלשון קימה לא הונח על מנב
העמידה על רגליו רק כשהיה שוכב או יושב והוא
מחשור

שהיה אחות אמו מהו חייב אחת על כולן או חייב על
כל אחת ואחת אמרו לו זו לא שמענו אבל שמענו
הבא על חמש נשים נדות בהעלם אחד שחייב
על כל אחת ואחת וגדלים דברים מקי' ומה נדה
שהיא שם אחד חייב על כל אחת ואחת כאן
ששלושה שמה לא כ"ס. והקשה הריטב"א ז"ל
דאיך נלמד מקי' דחייב על כל אחת ואחת הרי
אין עונשין מן הדין. ותירץ דבקרנן עונשים מן
הדין. ובספר קובץ אשר בסוף הרמב"ם ז"ל
בהלכות ע"ז (פ"ז ה"ד) הקשה בשם הגאון ר' דוד
דייטש ז"ל דלפ"י מאי קאמר ר"א דנתי לפי ר"י
כן בתירה וכי עונשין מן הדין והרי גבי קרבן
עונשין מה"ד וזה"ל דמזוירין והכא הקי' אחת
רק לחייב קרבן שבוטע העדות. ותירץ דרק למד
חולין שנשחטו בעזרה לאו דאורייתא יש לומר
דבקרנן עונשין מן הדין אבל למד חולין שנשחטו
בעזרה דאורייתא אין לחלק בין קרבן לשאר
עונשין ע"ש:

והנה בפסחים (כ"ב ע"א) בתום ד"ה חושניב
הביאו הח"כ בפרשת זו דדרש ר' יהודה
לא יאכל כי קודש היא יכול חטאת העוף הבא
על הספק ואשם תלוי וחולין שנשחטו בעזרה ישרפו
ת"ל היא. ומדאורייתא למעוטי שאינם בשריפה
מכלל דסבירא ליה לר"י דאסור בהנאה מדאורייתא.
ומה שהקשו התוס' שם מסוגיא דהתם דקאמר
ואריך חשניב לאו דאורייתא. כתב הפני' לפרש
דואריך לאו היינו ר"י ע"ש. ולפ"י שפיר קאמר
ר' יהודה נלפי גירסת הר"ש ז"ל לר"י בן בתירה
וכי עונשין מה"ד דכיון דחולין שנשחטו בעזרה
דאורייתא אף בקרבן אין עונשין ואין מזוירין מן
הדין. ור' יהודה לשיטתיה:

והנה בקידושין (ג"ח ע"א) קאמר ר"ש חולין
שנשחטו בעזרה ישרפו דחשניב דאורייתא
היא. ושפיר נ"י ר"ש מקי' דר"י בן בתירה
זשום דאף בקרבן אין מזוירין מן הדין [ע"ן]
סנהדרין (ע"ד ע"א) דר"ש סבירא ליה שומע"ד
ור"ש לשיטתיה:

וקשה לי דהבא בתוספתא מבואר דר"ש יליף
מפי אחרים מקרא כי חטאת וגייד מקי'
דר"י בן בתירה ובגמרא שבוטע (ל"ד ע"ב) קאמר
ומאי מוכח דלמא ר"ש בקי' מיימי לה מפי אחרים
חייב מפי עצמו לא כ"ס. וראיתי שהקשה בן
בספר אהל דוד להגאון ר"ד דייטש ז"ל והניח
ב"ע:

(תוס' יבוא)

חיים משורם קויפמן הכהן
אבר"ק פורטוסק יע"א

שוב מלאכי תנא דמסייע לי בעיקר הסברה והוא בחי' הפלאה בחי' ס' י"ז שכתב ע"ד הכ"ח שם דייכולים הייניס והעדים לסמוך וחשיב ישיבה להדייניס ועמידה להעדים והביא רמ"א מהא דתיב במחן דשרי מסאני דחשיב ישיבה לגבי דין ועמידה לגבי ט"ח. וכח הפלאה וז"ל ולענין ליד כלל דהתם בקימה לפני מ"ח לא כחוב עמידה רק קימה וכמ"ש בריש ברכות גבי ובקומך מי כתיב בעמך כו' וכה"ג כתב המג"א בס' קמ"א עכ"ל. ולזה רמז ג"כ המה"ש שם בסופו ע"ה. (ומ"ש גבי ובקומך מי כתיב בעמך. לא ידענא היכא איחא ונראה דכוונתו ע"ד המג"א דס' י"ח):

ואשר הקשה בח"ר מדברי המג"א ס' חקפ"ה דבחק"ש אין לסמוך דילפינן מעומד דכתיב בקמה ודרשינן בקומה. והלא סמיכה מיקרי קימה. אפשר מלל אמרו בקימה רק בקומה בואו בעיני עמידה דקומה פירושו נבחות הא"ש כפי עמידתו. דעל קומתו מהרגמין רומי. ובכ"ח איחא מלא קומתו והיינו המדה כפי נבחות הנע"מ בשעת עמידתו. ומלבד זאת הלא לא נאמר מפורש קימה רק אסמכות אקרא דבקמה וכוונתו כתב סוד הדבר דלריך לספור מעומד כמ"ש הכ"ח פ"ז מהמדין הכ"ג. ומי בא בסוד חכמים. וע' בעטרת זקנים בל"ח ס' ח' שכתב וזכר לדבר דעומד והק"ש בעמידה מהכתוב ע"ד ד' לעולם תעמוד ולפ"ז בא הרמז בלשון עמידה ולכן אין לסמוך דל"ח עמידה:

אברהם הו"ו עפשטיין בא"א אה"ג
טו"ה אפרים טררבי הכ"ס החופ"ק הג"ר.

סימן בו

ב"ה מטעפוניץ ס"ו בסלו.

(א) **בתום** יבמות (י"ז) ד"ה, אשת אחיו קירלו דאליטריך להיכא דחמותה של יבמה מעוברת דהוי ספיר דרכי נועם ותמחין שמח חלו זכר ותהא זקוקה לו ע"ס. והקשה ח"א מיבמות (פ"ז) דכל הטעם שנתעשה מתים כח"ס היא משום דרכי נועם" כמבואר בש"ס שם אי"כ בגומס. בשעת מיתת הבצל הוי ספיר, דרכי נועם" שמתחין עד שיתום ותהא זקוקה ליבם. וכ"ש הוא שהרי בחמותה משיבת רובא להיתרא כמבואר בש"ס שם ק"ט. מא"כ בגומס, רוב נוססין למיתת. ולמה פסקין בל"ח ס' קצ"ז ס"ג שאפילו נוסס פוטר והוא ממנה דאבלות:

ר"ת דלקימ דהתם במנהג בשעת נפילה אסורה עליו כיון דש"ל לה בן אף שהוא נוסס אבל הוא כמי לכל דבריו כמבואר בל"ח ס' קכ"א פ"ז

ומעומד להחליף את מלכ המשכב או המושב הקדום או נקרא קימה מן ההתעוררות לקום עד החלפת העמידה ועד ככלל. וזה כונתי במש"כ בלשון קימה נופל על שלילת המשכב ומושב ועל ההתחלפות של מלכ המשכב ומושב למלכ אחר. דאם לא שכן או י"ש מקודם רק שצומד כל העת אינו נאמר לשון קימה רק עמידה ואימת נקרא קימה רק בשה"ל שוכב או יושב והוא מחליף את מלכ המשכב ומושב שלו למלכ אחר. והן הן הדברים הנאמרים במג"כ, דענין קימה אינו אלא העתק האדם מן השכיבה או הישיבה אל העמידה. ולא שייך קימה אלא בשה"ל שוכב או יושב ועכשיו הוא ק"ס ומש"כ המג"כ אל העמידה נראה שדבר בזה ולא בא ללמס דטרם שצומד על רגליו לא נקרא קימה כמ"ש בח"ר. דקימה לא נאמר בדיוק על מה שצומד על רגליו רק על מה שמרים עלמו ממשכבו וקס משנתו בלשון הכתוב משלי י"ט עד מתי עלל משכב מתי תקום משנתך. וכשמרים עלמו ממשכבו ונשאר יושב על מטתו ולא הציג רגליו על הארץ שייך ג"כ לומר לשון קימה כמו קום נא שבה בראשית. (כ"ז י"ט). וע' ברכות (ג' ב') דרמי קראי אהרדי דכתיב חלות לילה אקום וכתיב קדמו עיני אשמורות. ואי נימא דקימה לא הוי רק עמידה על רגליו בארץ אי"כ א"ש בפשיטות דמ"ש קדמו עיני אשמורות היינו קס משנתו והרים עלמו ממשכבו וישב על מטתו עסק בחורש שמי שעות ובחלות לילה קס ועמד על רגליו וז"ל חלות לילה אקום וע"כ דכיון שהרים עלמו ממשכבו זהו קימה. וכיון דשם קימה מליין הקימה משנתו והעתק השכיבה לכן בק"ש דכתיב ובקומך ומן ק"ש אינו כל היום דכל היום לא מיקרי קימה רק לפי מה שהוא. עמידה ישיבה או הלכה. ומ"מ ס"ל לב"ש יעמוד ויקרא דחפסו מלת ובקומך כפשוטו דרך קימה ודרך קימה ששק משנתו ומרים עלמו ממשכבו הוא עומד על רגליו. וזה ס"ל דה"ל ובקומך אינו בא רק לשמן הזמן בשעה שגביא עומדים מחמתם ולא לומר דרך קימה בעמידה דכתיב ובלכתך בדרך. ולכן לענין קימה מפני מ"ח דאמרה התורה תקום הדין הוא לעמוד על רגליו מלא קומתו בדרך קימה שמרים עלמו ממשכבו ועומד על רגליו. אבל מ"מ כיון דלא כתבה התורה בלשון עמידה המליין בומר העמידה על רגליו רק בלשון קימה המליין העתק ישיבתו וקימה ממושבו אנו יכולין לעמוד דסגי בעמידה ע"י סת"כ דאף דלא מיקרי עמידה מ"מ מיקרי קימה דכ"פ קס ממושבו ונעתק מן הישיבה אל העמידה ש"ס בה סמיכה וז"ל המג"א דגבי מ"ח סגי בקימה בעלמא:

ס' ע"א ועיין מה שהאריך בזה ידידי הרה"ג
מטעמפשוטעס בספרו, ברכה מזינ' חאה"ע
ס' ל"ח:

נחמן חסיד החופ"ק מטעפעיני.

סימן כז

ב"ה וויזבארן.

(א) **הקנישיא** (בשע"ת ח"ו ס' ג"ג) על פירש"י
במס' שבת (דף ע"ט א') ג"ל
לחנך. דבשלא ללמד ע"פ לוחיתו הוא דבר השווה
לכל נפש. אי"כ אי לא הוה ידעין דלוח לא משחי
ל' לשטר'י' שמא יבוא לידי מלוא הוה אמרינן
שפיר דמלוא לריך להחמירו ללוח ללודך משמיש זה
(ללוד ע"פ לוחיתו). ע"י בדיה והבא בכוחבין
שובר). אבל להתהלל ולומר חזי גברא דפרע אנא
הוא ענין שאינו שווה לכל. אדרבה בעיני רובם
של הלויין נראה הנזק. אשר אפשר להגיע להם
אם ישהו את השטר ויבוא אולי לידי המלוא.
הרבה יותר גדול מהשועלת שתוכל להביא להם
תועלתם שהם פורעי חוב. אי"כ אין שייך כלל
לומר שצריך המלוא כלומר שמחויב הוא להחמירו
ללוח בכדי שיתהלל. אלא בודאי כונת ר' יהודה
היא שהלוח לריך לו. כלומר אם דעתו של לוח
זה בדילה משאר כל הלויין שיראים להשקות
שטרותיהם. והוא משהו דוקא. אמרינן דבודאי
צריך הוא לו בשביל להתהלל. וזהו שבין רש"י
ז"ל בדבריו שבי' ומה הוא צריך לו דקאמר. ודאי
לא ללוד (דאי ללוד היינו יכולים באמת לומר
דבמלוא פליגי) דמשום סמיכת פ' ללוחית לא משהו
ל' שמא יבוא ליד המלוא ודוק:

(ב) **ברבב** השאלה שם (ס' קי"ט) שהעלה
הרב הכותב דרך משום מלוא דרבים
הוא דשרי לשקר יש לי להעיר שמלינו בגמ' שבת
(דף קט"ז ע"א) דאף בלא מלוא דרבים מותר
לשקר כדי להליל את חברו מן העבירה. דאיתא
שם. כיון דחזא (רבה) דקא מחרפי אמר להו
(ללוישי ביה"י) אהא איגרתא ממערבא משמי'
דר' יוחנן דאסור (פי' היכי דלקבלו מיני'). הרי
שעבר רבה על מדבר שקר תרחק בכדי שלא
יזולו אנשי ביתו עוד בקדושת יוה"כ. ועי' ג"כ
בירושלמי שקלים פ"ז הל' ג' ולדברי תוס' בשבת
(דף ד') ע"י במ"ש בחגיגה (דף ג') ובגטין (דף
מ"א ע"ב) בדיה כופין:

מיבא"ש ש"ס. ד"ר ווינקלר, חופ"ק הני"ג.

ס"ז. ועיין בשבועות ל"ז. השתא מיהת חיי ניכחו'
ועיין במזיר ח"ג ולכן אסורה עליו לעולם אפילו
לאחר מיתת ה"ן משום הא דרב ביבמות כ"ז
דכל אשה שאין לה קורא וכו'. והא דאיתערך
ביבמות פ"ז לטעמא ד"דרכי נועם" הוא רק לרווחא
דמילחא כמבואר. במלל הדועים" אות ו' ע"ש
ואולי היינו כך. ועיין בתוס' יבמות ב' ד"ה
ואמח"ן אבל באמת אחיו שלא היה בעולמו שם
ליכא הטעם העיקרי של רב דהא גם בשעת נפילה
ראויה ומותרת להתייבס רק שאין לה למי להתייבס
ותיקף שגולד היבס הותרה לו ולא היתה עליו
שעה אחת באיסור ועיין בת' ר"א הגד"מ ס' י'
כ"ה אות ד"ן וגם שם רק הטעם ד"דרכי נועם"
ולכן היכא דהוה שפיר דרכי נועם כגון דחמותה
מעוברת היתה באמת מותרת להתייבס אי לאו
מיבטא, דמחזי:

(ב) **בשע"ת** (חנך ח' קונטרס ב' ס' ט"ו)
בספיקא דהח"ס אם לקח בתולה
כשהיה כהן הדיוט ונעשה כ"ג ע"ש. וכבר נסתפק
בכעין זה הגרע"א באו"ח ס' קפ"ז בקטן שעשה
מלוא ונחגלד אם צריך לשבות המלוא מחדש ע"ש
שהביא דעת הגאון טורי אבן בריה כ"ז ועוד
במה ראיות. ועיין בכנח"י ס' קי"ד ומה שכתב
בזה הג' מהר"ש מווינלנא ז"ל בספרו. בגין שלמה"
ובכנח"י ס' קצ"א אות ה' ועיין בת' משיב
דבר' להג' נלייב ז"ל ס' י"ח וכבר העירותי בזה
בכנח"י ס' רנ"ב ועיין בת' ארץ לבי' חאו"ח
ס' ו' מה שהאריך בזה בדברי הח"ל ס' א':

(ג) **שם** (סימן י"ח אות ג') הקשה דאין בגיטין
אוליין בתר רוב המקראות. ועיין בכנה"ג
ס' קכ"ט אות ק"ס דלענין מוקדם ומאוחר אין
להוכיח דבר מלשון הכתוב. ובאמת אין לקבוע
מסמורות בענינים כאלו. עיין בכורות כ"ז. דסמך
ליה אדסמך ליה קאי' ובשע"ת ס' תקפ"ד ס"ק
א'. ועיין בנדרים ג', ודוד בן ישי מלך ישראל'
יוביח דלאו אדסמך ליה קאי. ועיין במדרש פ'
תשא פמ"א. אמר ר' פינחס הכהן בן חמאי'
ובגמדר' פ"ב ר' ברכיה הכהן ברבי' ובפ"ג
הונא הכהן בר' אבין' ובפ"ד יהודה הלוי בר'
שליט' ובחז"מ ס' מ"ט:

(ד) **שם** (ס' י"ח אות ד') בפליאתו על הג"מ שהביא
הפ"ת. ועיין בש"ס ב"ב קס"ז ובש"ך
בחי' ס' מ"ב ס"ק ו'ן וכבר הרניש בזה בכנח"י

יגדיל תורה

הוספה לשעת חלק ח' חוברת נ'.

סימן א

ב"ה ראדום.

חשובה סהרב הנאמן האדוני מ' יעקב שור שלישי
אבריק קוטב בענין ניקור החלב בפה ראדום
שבתתי בשעת (חלק ז' סי' ג' וסי' קכ"ב).

שליח קוטב (נאליציה).

יצו ה' את הברכה לכבוד ש"ב חרב
המאוה"ג החריף ובקי ירא ושלם מו"ה
מנחם מענדל וויינגארט נ"י ראבריק
ראדום ברוסיה.

א) מכתבו הגיעני אשר העמיק לי מדברי
מנקר מומחה שכתב לו שאלל
הללעות קטנות דבוק אל השומן אשר מלמעלה
האי תרבה דמותי מחני וכו'. אין לורך לדברי
המנקר בזה. וכן כן הדברים שהביא הב"י בס'
ה"ד ושם ימלא מובאר מ"ש בשם הגהמ"י בשם
סמ"ק. וכן יתר הדברים שכתב בשם המנקר הם
דברים המבואר בטור יו"ד סוף סי' ס"ה בשם
סדר הניקור דבעל העיטור. אמנם הלא כל זה
כל שפנים בזה שנוגע לניקור חלב אמוריים
אשר אין מנקרין כלל בעירו וכל שאלות דר"מ
ה' על מנהג הקלבים שבעירו בנטילת שומן
האלי מלד חזן ושם פשוט שכולו שומן כשר ובמ"ש
לו בשם הרמב"ן והדרכי משה *).

ואולם אי אפשר להבין ענינים אלו ככתב
ובמ"ש הטור. וכפי הנראה חילוק כוונות
יש ביני לבינו. אשר לואת אחר שלדברי המנקר
החדש שבעירו מזה קשה ראה בענין מנהג הזובחים
שבעירו בדבר הזה. אשר אפשר שיש במנהגים
מכשול רבים באיסור דאורייתא ובאיסור כרה.
הנה חוב מוטל על אנשי עדמו לעמוד על הכירור.
ועלתי בזה כי חוב קדוש הוא שישלחו אחר מנקר
נומחה מעיר ווארשא או בריסק וכדומה. ולפניו
ינקרו הזובחי וזה שבעירו את האליה כמנהגם
ואז יבורר אם נכונים מעשיהם אם לא. ולאמלי
הייתי יודע שישמעו אלי אנשי קהל עדמו. הייתי

גור איסור שלא ליקח בשר עד אשר יצאו הזובחים
או בני הכיר את המנקר המומחה לשם. ועכ"פ
על דר"מ חוב קדוש מוטל להזהיר לקהל עדמו ע"י
כרוז או באסיפה בשמי שהיא שם התורה הקדושה
שלא יתשללו ולהביא מנקר מומחה לשם על יום
או יומים ויחברר הדבר. ואת נפשו יליל:

ב) ובדבר מה שהעיר דר"מ במשנה דמקוואות
פ"ב משנה ה' דתנן אם ידוע שנפל
למכה מ' סאה מים כשרים עד שלא הגיעו לגומא
השלישית כשר. ובגד הקשה הרא"ש דהא תנן
דנש ספק מים שאובין כשר ולמה תנן. אם ידוע
ועתירט שם. וכן קשה בפ"ד משנה ה' שם דתנן
היו מקלחין בחור המים אם ידוע שנפל למכה
מ' סאה מים כשרים עד שלא ירד למכה ג'
לוגין מים שאובין כשרים ואם לאו פסול וג"כ
תמוה דנמה אם ידוע הרי גם ספק כשר. וע"ז כתב
דר"מ דאפשר לומר דספק ג' לוגין מים שאובין
דכשר היא משום חזקה בשרות של המים שכשרין
להקוות עליהן המותר. וזה תינח בספק ג' לוגין
שנפלו להקוות. אבל בספק מ' סאה שנפלו לג'
לוגין ליכא חזקה דמטיקרא כיון דהיא שלא במקומה
בעין מ"ש המקו"ח סימן תס"ז. ופי"ס יודעני
נא הד"ג חו"ד בזה:

הנה מ"ש דאפשר לומר דספק ג' לוגין
מ"ש שנפלו למקוה דכשר היא משום חזקה
בשרות של המים להקוות המותר. תמתי שלא
ראה דברי המהרי"ט בשניות חו"ד סי' י"ט שכתב
כן. וכן מ"ש דבספק מים שנפלו לג' לוגין ליכא
חזקה דמטיקרא כיון דהיא שלא במקומה. כזה
כתב ג"כ בישועה יעקב ביו"ד סי' ר"א. ס"ק ה'
שהקשה אחי מיישין שמה רבו נוספין על הוחלץ
ולא אמרינן אוקי המעיין על חזקתו ולא נפל
למכה נוספין כולי האי. ותיקן עפ"י דברי הר"ן
דאינו פסול רק בנמרחב במקו"ח שלא ה"י מהלך
במחלתו. ושם שלא ה"י במקומו לא ה"י לו חזקה
בשרות ע"ש:

ואולם בג"ד עדיין קשה דברי ב"ה משניות
הג"ל בשעת נפילת המים ידעין בודאי
שנפל

* אנכי כתבתי מהשומן והחלב שמן האלי עד הללעות הגדולות. דשם מלמעלה היא תרבה דמותי מחני.
ומלמטה היא תרבה בקלוסחא. ואין זה ענין לשמן האלי.

שנפל לתוכה מ' סאה שהם מים כשרים לעזמן. וא"כ גם אם י"י ספק אם נתערב הגומא שלישי קודם נפילת המ' סאה וכן כהאי דפ"ד מ"ה ג"כ י"י כשר דנימא אוקי המ' סאה על כשרותן ודאי ולא אירע בהן פיסול מים שאובין:

אבר הכון לדעתי דבאמת הגם שראינו בודאי שנקו בכלן מ' סאה הכשרים לעזמן מ"מ כל חוקת הכשר מקוה לטבילת טהרה המקום גורם. שהרי גם מים הנקווים כאן אינם מוכשרין כשאלו למקום אחר ששם הם נוחלים. וכן כשאלו למקום אחר שנקו שם ג' לוגין מים שאובין דהמורה הטילה תנאי הטהרה בהמקום. דאך צור מקוה מים י"י טהור ודאי לא כלל. ולא זולתין שם. ולא שאובין ואלו לריבין לדון על המקום אם במקום זה הרים דם כשר לטבילה ואותו מקום הרי לא ה' לו חוקת כשרות והדברים ברורים והבין *:

ואמנם יש לבאר בזה דתקן בפ"ו משנה ג, שם שלשה מקוואות צוו כ' סאה וכו' ב' סאה ומים כשרים וכו' כ' סאה מים שאובין והשאוב מן הגז וירדו ג' בי"א וטבלו בהן ונתערבו כולן המקוואות טהורין והטובלין טהורין. ה"י השאוב באמלט וירדו ג' וטבלו בהן ונתערבו. המקוואות כמו שהיו והטובלין כמו שהיו (**). וע"ש בפה"מ להרמב"ם שכתב כיון דשאובין אין פוסלין מקוה ש"ס צו מ' סאה ולכן ברישא כשנתערבו תחלה השני מקוואות שכל אחת כ' סאה וכשנתערבו עמם גם הכ' סאה מים שאובין שב הכל מקוה טהרה ש"ס. ועיין להרמב"ם בחידושו לב"ב (דף ס"ה) ד"ה לטר שכתב פ"י שאנו מוליך דהשנים הראשונים נתערבו תחלה והו"ל מקוה שלם ושבו אינו נפסל בשאובה ע"ל. ובע"כ ל"ל דמה דאין מוליך כן. היא משום דהספק מים שאובין להמיר.

וכ"כ להדיא בשו"ת הריב"ם סוף סימן רל"ה וז"ל. ואף שאפשר שנתערבו המים השאובין עם עשרים סאה טהרם שנתערבו שני הכשרים הגם הולכין להקל בספק שאובה ע"ס. וקשה דגם בחלוקה דסיפא למה פסול המקוה שבאמלט דהא אפשר שנתערבו המקוואות שכלדדיו יחדיו להאמלט בפעם אחת דאז בודאי כולן כשרים. דמה לי שנתערבו באמלט או מן הגז. דהא מ"מ נתערבו יחדיו מ' סאה להשאוב. ונתקשה בזה גם הגאון מלאנו ז"ל בספרו. דברי חיים על מקוואות (דף ל' ע"א):

ור"י נ"ל להכריח מזה למה שמלאנו בשו"ת מבי"ט ח"ב סימן ל"ו שכתב שם לחדש דדוקא במקוה שאלו בה מ' סאה מתחלה שוב אין פוסלין שאובין. אבל היבא דהמ' סאה והג' לוגין שאובין כאן עם המקוה כאלה או המקוה פסולה ע"ס שהעלה כן להלכה ברורה. ולפ"י בחלוקה דסיפא שפיר המקוואות כמו שהיו. דהא גם אם נתערבו הכ' סאה שאובין עם המ' סאה כאלה ג"כ פסול מטעם שאובין. אלא שדברי המבי"ט בזה דבר חדש ואינו נראה כן דעת הפוסקים:

ובשני לעמי נלפענ"ד לפמ"ש בחידושי הרמב"ם למכות (דף ד') במה דלמרו שם דהטובל לא עלתה לו שם טבילה דאי אפשר לשלש לוגין מים שאובין שלא י"י במקום אחר. וכתב הרמב"ם ללשון אי אפשר היינו דיותר קרוב היא שג' לוגין במקום אחד עומדין ומושגין לדבר המלי ואף ג' לוגין מים שאובין דרבנן ע"ס: **ובן** אני אומר בכל המעלות הנ"ל דם כפ"ד משנה ד' שמקלחין מי גשמים וכן מים שאובין לתוך המקוה. כיון דשיעור מ' סאה היא ר"מ לוגין. הרי יותר קרוב שער שירדו לתוך המקוה כשיעור ר"מ לוגין כבר ירדו לתוכן שלש לוגין מים שאובין. ולזה כשידוע שקילחו בתוך המקוה

(*) ע"ס דברי הגאון שלטי"א חולי יש מקום לפרש כן מירון הרא"ש. דכולו שאוב פסול מ"מ והכשר הוא רק ע"י המקום שהיה מקוה מים. אבל לא ידעתי מה ק"ל לב"ב בדברי. דהא שפתי ברור מללו עפ"י דברי המקוה שם דחוקה דמקוה במקוה כעין ובראיהו חי מעבר נר"ך שיראיהו חי מעבר במקום הזה דוקא. וכ"כ הריב"ם ז"ה שם במקוה. וה"ל כיון דהספק הוא על נפילת המים. וכל שהם שלא במקום ח"י להם חוקת כשרות. (**). כהה"ל דפ"י דמקוואות לפניך הדרך היותר נכון להסמך דהו"ל חלוקה. ל"א השאוב מן הגז דעמה הא בודאי נתערבו שני מקוואות הכשרים. ומחילא נטהרה גם המקוה הנ' בהשקה. נ"י דאש"ל דנתערבה המקוה השאובה להמקוה שפ"ד קודם שנתערבה המקוה הראשונה. הוי כמו ג' לוגין מים שאובין שנפלו למקוה וספק אם ה' בה מים דכשרה. כשנאמר בפ"ב ח"ג דמקוואות (ומזה ראי') דגם כשנפלו ג' לוגין לפחות מרוב מקוה כשרה הוא ג"כ רק דרבנן משא"כ בהי השאוב. באמלט דעטום לא נתערבו שני המקוואות הכשרים ביחד. וכאשר באו המים למקוה הפסולה הם שנים ללכת למקוה. כמ"כ ה"פ ביו"ד פ"י ר"א פק"ש. ומשום לא ה' להמקוה השאובה השקה למקוה מ"ס כשרה ביחד. וכ"כ להדי' בריב"ם פוס"י ר"ה. מ"ה לא עלתה לו טבילה. והמקוואות כמו שהיו. והמקוואות הכשרים מותר להקחת עליהם דהא אין כאן תערובות שאובין כלל. אכן גם סברת הש"י קשה להבין דהוי כמו מקוה פחות ע"ש שנפל לתוכה ג' לוגין שאובין דבני ש"א מינה מלאה ועוד. כתבאר בפ"ג דמקוואות:

מנחם מענדל וויינגארט מר"ן ד"ה ראדוש.

אח כבודו. לר לי מאד. אבל לא שמעתי בלתי
היום בהשעית ומהדג הפעם והי יברך את עמו
בשלום ידירו דושהיר כאהיר :
שצום יוסף הדוי חופיק הגיר.

סימן ב

ביה קריסניצא (פ) וואהליק.

בכרים פרק ט"ו מיב איחא. דף של נחממים
שקבעו בכותל ריא חסרה וחכמים
מעמאים ומסקנת הכוניה צ"ב (דף ס"ו) בליגור
לפי פירוש רש"ס דרבנן מטמאים אף בקבעו
ואח"כ תקנו קבעו ואח"כ חקקו רק בדרבנן י"ש
חילוק ע"ש :

וקשה דהא קימ"ל דכל שנעשה לשמש הקרקע
אינם מקבלים טומאה עין במ"ב דכלים
פי"א וברמב"ם פ"ט דין א' וכיון שחקנו או חקקו
אחר שקבעו ודאי נעשה לשמש את הקרקע וא"י
מטמאים רבנן :

ושאלתי את פי מורי ורבי רשכנה"ג מרן
הגאון שליט"א אבדיק בריסק. ואמר
לי דכאמת אף לרבנן אינם מקבלים טומאה משום
דנעשה לקרקע ורק דרבנן סברי דאין נחשב כקרקע
ור"א סובר דהוי כקרקע. והניחם היא לענין הא
דקימ"ל דכל הכלים יורדים לירי טומאתן במחשבה
לרבנן מהני המחשבה משום דלא הוי כקרקע
ולר"א אינו מועיל המחשבה לפי דהוי כקרקע
ומדויק מאד בזה הלשון ברמב"ם פרק י"א דין
כ"ד שכתב שם הלשון עד שיטנה את מעשיהם
ולכאורה מיותר היא ולהכיל איש ע"ש ודפס"ח :

נמע לערנער חופיק הגיר.

סימן ג

ביה דווינסק.

צה"ר אברהם יצחק ג"י.

(א) **עיקר** הדין (א) כך דגבי הולאה המלאכה
והפועל נעשה כאחת דכל זמן דלא
הולאה אין כאן לא מלאכה ולא פועל ואם הולאה
נעשה ב' דברים ולכך אם לריך להדבר דהיינו
להולאה דזה הוא הדבר לא הדבר שהולאה. אבל
בהבערה וכו' שם המלאכה הוא דבר בפני עצמו
רק אם הוא עשה מייב ואם לא לא לכן אז אוליין
בחר הדבר בעצמו ואכמ"ל עיין מה שכתב רש"י
בילה

המקור אם לא נדע בודאי שפול המ' סאה מים
כשרים עד שלא ירדו להוכיח ג' לוגין מים שאובין.
הי' לנו לחוש לדבר המלוי. וכן בהאי דפ"ג מיג
בגיל בחילוקא דסיפא אם המקור של כ' סאה
שאובין הוא באמלע. קרוב הדבר יותר דנחשבו
מקור אחת עם השאובין מחלה. הן אם הי' ירידת
האדם אחד בחור המקור שכל ימין ברגע אחת
ומחלה. הן אם הי' ירידת האדם בחור המקור
שכל שחל מחלה. הן גם אם הי' ירידת שלשה
סוה. אפשר שהנכורה עליות המים שכל אחד
הי' ברגע אחת מחלה להחשבו עם המקור
השאובה הסמוכה לה. ולזה בכל כה"ג מושגין
לדבר המלוי :

ובן כהאי דפ"ג מ"ה דאיתי רז"ח בפשוט איש.
עד שאני מחמה על הדא"ש מה ראה להקשות
להתיר משום ספק מים שאובין דשם בשלש גומות
במקור שלמים שאובין לוג לוג מה ספק שייך.
דהרי לכל היותר אין כאן רק ספק המלוי בחסרון
ידועה בדבר העומד להתברר לפנינו. שהרי זה
דבר הנראה. אם ע"ד משל עומק כל גומא וגומא
הוא לשחית מחזיק יותר מעשרים סאה. או אם
יפול מים עד שיחשבו כל השלש גומות כדבר היו
מ' גומא מים כשרים בהערות המים של שתי
גומות. קצת מהגיונו להתערבות גם עם גומא
השלישית. וטעם זה גומא אחת נמוכה מהשמים
האחרות. ואלו ה' ג' גומא אינו מחזיק רק
עד"מ שמונה עשרה סאה הרי בודאי כשיפול עוד
מים עד שיחשבו כולן הרי נחשבו בעוד שלא
הי' עדיין מ' סאה כשרים. ועל כן נקט המחנה
בזה. אם ידוע' שפול בגיל כמין בזה. ואי"ס
בברכת שלמים וברכה כנפשו היפה. ונפש ש"ב
ידירו הדו"ש בלהבה. הטרוד.

יעקב שור אבריק קוטב והגליל.

דברי הגאון מ"אקאטש שליט"א שכתב
אלי בענין ניקור. וז"ל :

מש"כ ב"ח שאכתוב אודות החלג. מה אכחוב
אחר שכבר כתב מורי הגאון מ"אולאוויטש
שליט"א דמחזיקין להביא מנקר. כלום יש חולק
ע"ז שהנכרת לבד ולרמות אם הו"ז עושים כדא.
ואודות המחלוקת אשר פרץ שם בעירו עי"ז ומיללו

(א) קיימתי הי' לביטת דמ"י בשנת (דף צ"ג) דמלאכה שאינה צריכה לגומה מקרי היכי שהמלאכה לא באה לו
ברצונו אלא ללקח מעליו ה' הולאה המה והל"ל וי"ב. וברצונו לא באה לו אלא ללכת מעליו אי"ב קשה מדבריו

זהו אברהם יצחק נ"י.

(ג) **מכתבו** קבלתי ג' וכבר כתבתי לו בזה דרך משום דקיי"ל במכנה גרם שרי כמבואר שבה (דף ק"ב ע"ב) לך נס לדרבנן ג' דעת שרי ומשום דבר דבר ליכא משום הפסד אבל במקום שגרם אסור נס זה אסור וכמו בכתובה דשם יס ב' חייבים על הפועל שכתב ב' אותיות ועל שנעשה שני אותיות וכמו דחזין בהך דנטל לגנו של חית שבה (דף ק"ד ע"ב) אף דרך גרם אך ג' דגבי גרם רק במתפסל ולכך אם רק הוא מתקן בהנכתב וכמו שכתב רש"י שם והספד לריך לך אבל בפועל אף במקלל הדבר שכתב עליו לא איכפת לן וכמו שכתב הרמב"ם בהלכות שבת פ"א הלכה ט' ע"ש. ושיקר הדבר גבי מכנה כיון דלא פעל רק בהעדר לא הוא דבר נמשך וגבי העברה זה חליא אם החיוב על עשיות אם או מה שמבעיר הע"ם או השמן או הפתילה וזה ד' מחלוקת בין הראשונים וחליא בהך גירסא דכריתות (דף כ' ע"א) גבי נתכוין להדליק זה והדליק זה דבגמרא מבואר דפטור והרמב"ם ז"ל בפ"א בהלכות שבת וכן בהוספתא גרם חייב וזה חליא דאם על הנר החיוב פטור ואם על שטפה אש מה נ"מ דעדיין לא הוא כלל וכן בחסימה בנא

בינה (דף ל"ב ע"א) עיין שם בהוספות גבי בעיתא וקדירה ואכמ"ל וכן הבערה וכמו זה ג"כ הוא מחלוקת אם החיוב הוא על האש או החיוב הוא בעבור הע"ם או השמן או הפתילה ואכמ"ל כי כבוי ג"כ לא נפעל כלום רק באש דעל השמן ופתילה מה שנשאר עדיין לא דלק ומה שדלק לא נשאר עיין ברש"י בינה (דף כ"א ע"ב) עיין שם בזה ושבת (דף ל"א ע"ב) ואקלר:

בענין הגי'.

(ב) **רפי הגרסה** (ב) לא קרא מה שכתבתי לו דעיקר הדבר שיהא לריך לגופה חייב על המלאכה וזה דנ"מ בין הולאה ובין מבטיר אם החיוב על האש או מה שמבעיר הע"ם וכן גבי בנין אם החיוב מה שבנה או מה שבונה וזה הדבר בגרם מכנה בשבת (דף ק"ב ע"ב) ורק שם ולא בשאר מלאכות כדמוכח בכתובות (דף ע' ע"ב) דשם אסור לומר כל העושה כן כו' משום דשם גרם ג"כ מלאכה עיין בהוספות שבת (דף ק"ב ע"א) מ"ש דין כבוי לשאר דברים יע"ש בזה וכן הדין בהעברה:

יוסף ראזין רב דפה הגי'.

רש"י עמנו שבת (דף ק"ו) ד"ה ובריוחא ר"ש וז"ל דאמר מלאכה שאינה צריכה לגופה פטור עליה הילכך אין לך חובל ומבעיר שאין מקלקל ואפי' מבטיר ע"ם לקדחתו מקלקל הוא אלא ע"ם וזה שהיא מתקן אלא אחרים לרבי שמעון לא חשיב דהא מלאכה שאינה צריכה לגופה היא ע"כ וקשה לשיטת רש"י עמנו דמלאכה שאינה צריכה לגופה לא היו רק במלאכה שאינה בלא לו ברצונו אלא לסלקה מעליו וכאן הא רוצה מאל דבהעברת הע"ם לקדחתו. ודוחק לומר כיון דחשיבין ליה במקלקל אף שצריך לבטל קדחתו מכל מקום נגד הע"ם היו ק"קל שנשפין ונבערין מן העולם נמצא הוא מקלקל אותם ועיקר הכסף דמקלקל פטור הוא יחמת ל"ה מלאכה מחשבת כדליתא בחגינה (דף י') ועיין בהוספות בבא קמא (דף ל"ד) ד"ה חובל ומחשבת הוא לשון מחשבה או לשון אומן. כמו חרס וחושב והיינו דאין דרך איש השלם במחשבה לקלקל ואין דרך אומן לקלקל וכדליתא בב"ק (ד' ע"ב) רק מחמת אונס והכרח דבר אחר המכריחו לקלקל כדי שיוכל מזה חיקון לדבר אחר נמצא דאנו. דנין קלקול הע"ם כאלו הם נגד רצוני ומחילא היו מלאכה שאינה צריכה לגופה נוספה לדעת רש"י ג"כ מ"מ בפשטות קשה הדבר לומר דזה היו נגד רצוני דבר שנושה בלב שלם ויש לו הנאה מזה:

(ב) מה ששייב לי כ"ג שטיפ"א כמכתבו דרש"י לא קאמר אלא גבי הולאה שלא נעשה בגוף הדבר פעולה אבל היכי שנעשה בגוף הדבר פעולה לא קאמר רש"י כגון בהעברת ע"ם לקדחתו. אנו חמה על כ"ג הלא בחגינה (דף י' ע"ב) כד"ה מלאכה מחשבת הביאו החוס' בס' רש"י גבי החוסר גומא בשבת ואין צריך אלא לעשרה וז"ל פרי"ש שאינה צריכה לגופה במין מלאכה זאת שברצונו לא בלא בנין זה בעולם וכו' וס' נעשה בגוף הדבר פעולה וכמה לא נעלם מעיני הכדולח דברי החוס' אלו. וזאת תשובתי:

(ג) קושיי ה' בשבת (דף קכ"א ע"א) דקאמר שם ר' אחי בדליקה התירו לומר כל המכבה אינו מפסיד ובתב ס' הראש וז"ל כתב בע' הלכות גדולות דהוא הדין נמי לבידקא דמיו וכן נראה דכל כיוצא בזה היות הבא לאדם פתאום כגון אם נחרצו חיות על יין והולך לאיבוד ע"כ והביאו הטור בהלכות שבת סימן ש"ד להלכה וכן ספק המבחר ורמ"א בסימן ש"ד. וקשה לי במכתבות (דף ט' ע"ב) דחקקה שם הגמרא ארבע דמוקיי לה באומר כל הין אינו מפסיד מזה דאמר ר' אחי בדליקה התירו לומר כל המכבה אינו מפסיד מאי לאו למעושי כהאי גוונא וקמתרן ס' לא למעושי שאר חסורים דשבת כהדיא דבשאר איסורי שבת אינו יכול לומר כל העושה אינו מפסיד דכס דיל' דהא דהקילו במלאכה כבוי הוא מחמת הפסד הדליקה ומחמת אדם כהול על תמונו ושחא יכבה והוא הדין במלאכות אחרות היכי דשייך פסדא זו כגון כהיזק הבא פתאום נובל להקל לומר כל העושה אינו מפסיד מ"מ מלשון הגמרא וראה כהדיא דדוקא בכבוי הקי'.

(ד) עיין בשלחן ערוך הרב בהלכות יום טוב סימן ח"ה סעיף ב' שכתב שם בפשיטות דעיקר חיוב המבעיר הוא חקת רבוי אש ונקונסרם האחרון ס' הביא ראיה מדברי הרמב"ם ע"כ מחלוקת שבת גבי חומים כרוז באש:

אברהם יצחק ב"א מ' נתן נ"י בראמבערג (יוארשא).

הנרות שדולקות בעיר ונעשו לאור אחד. איכ לא שיך קבוע כלל. ופשוט:

(ב) **מס'** ריה (דף ל"ד ע"ב): שמי עירות בא' חוקעין ובא' מזכרים הולכים למקום שהוקעין פשיטא הא דאורייתא ווא דרבנן ל"ל הא ודאי והא ספק ע"כ. הקשה המחש"ק (כס"י) חקליה סק"א לפי שיטת הפוסקים דספק דאורייתא רק מדרבנן לחומרא איכ אחאי עדיף ספק חקיעות מודאי ברכות? יע"ש. וי"ל לתרץ. דמכ"מ לא דמי ול"ל כלל. יתשום דאס ילך למקום שמזכרים יקיים רק מזה דרבנן ולא יותר אבל אם ילך למקום שהוקעין אף שגם הליכה למקום שהוקעין היא רק מזה דרבנן משום הספק. אבל אם ימלא שם בעל חוקע יקיים גם מזה מה"מ. איכ הכא איכא חרמי מזה דרבנן וגם ספק על מזה מה"מ. והתם ליכא רק מזה מדרבנן. וק"ל:

ובאמת י"ל עוד דלקימ. דלא שיך כאן ספק מה"מ לקולא. משום כיון דהחקיעות הוא מה"מ מחויב גם ללכת למקום "חוקעין אף על ספק. וכן כהב גם הפמ"ג ש"י. ועיין גם ב"מס' סוכה (כ"ה ע"א) ההולכים לפדות שבויים פטורים מן הסוכה. אף דהליכה לפד"ש הוא רק ספק מזה דדילמא לא יפדה וכדמשמע ממ"י חולין (ח' ע"א.) ואפ"ה פטור. (וי"ש להאריך בזה.) וכן בעוסק במזה דרבנן אס פטור ממזה דה"מ ואכ"מ):

(ג) **עש"ע** חו"מ סימן ר"ב ס"א: שטר שיש בו רבית גובה את הקרן אפילו ממעטבדי וכו'. ראיתי גם שו"י מהד"מ ח"ב סימן י"ז שהקשה: איך יגבה ממעטבדי הא לריך שבושה כדין גובה מלקוחות והמלוה ברכות פסול לשבושה? יע"ש. ואמרת' ליישב בכמה אופנים (א) כגון שיש עדים שלא פדעו המוב. (ב) או שמירי חוץ הזמן. שלא לריך לישבע לשיטת הרמב"ם. (ג) כגון שעשה תשובה. (ד) או שלוח ע"י שליח ואין שליח לדבר עבירה איכ לא נפסל המלוה. (ה) כגון שירש השט"ח מאב"י:

ועתה י"ל דבר חדש. דהמלוה גובה מלקוחות בלא שבושה. דהטעם שלריך לישבע דלמא יטעון הלוה שהשט"ח פרוע הוא. אבל הכא אף אם יטעון הלוה כן יחזור השבושה למקומה אל הלוה וגם הוא פסול לשבושה ע"כ לריך לשלם את החוב בלא שבושה וא"כ כאן דהלוה לריך לשלם ואינו יכול לטעון פרוע הוא. כ"ש מלקוחות שיגבה בלא שבושה. והם חפסדי אנפשיהו מה שקנו הנכסים מאדרי זה. ול"ע:

יצחק יעקב דודאווסקי בנעשווען
בהגאון הצדיק מ' יהונתן וצל"ה מועלוצ.

בבא מיעא (דף ל' ע"ב) עיין שם אס גרס חס"מה אסור ולשיטה הרמב"ם שם גם אמירה לעבדים חליא בזה עיין שם בהלכות כלאים בפ"א דשם נחלפו השיטות של הרמב"ם והראב"ד גבי חמירה לעבדים בכלאים. עיין ברש"י חולין (דף פ"ג ע"ב) דס"ל בשמיטת אוחו ואח בכו גס גרס אסור ולא כחוספות בכורות (דף כ"ח ע"ב) וברמב"ם סוף הלכות כלאים גבי מלביש כלאים ואכמ"ל בזה על כל פנים ברוב איסורי שבת דהאיסור או משום העשיה או מוסס שנעשה ודאי זה אסור עיין בכורות (דף ל"ה ע"א) כמה דאמרינן שם לדעתו אסור יע"ש ברמב"ם בפ"ב מהלכות בכורות דפירש לדעתו אף רק בגילוי דעת דרולה זה אסור ומשום דגרמא אסור כין לעשות וצין להחיר על ידי זה ועיין עירובין (דף מ"ד ע"ב) גבי מחילות ואכמ"ל לכן בודאי במלכא דאורייתא אסור זה בשבת לבד מן מכבה ויודה לאיזה שיטות ואקלר עיין מה שכתב החו"מ שבת (דף קכ"ב ע"א) וכבר כתבתי במכתבי האחר ואף דהמסופות בינה (דף כ"ב ע"ב) מחירים בעשיית גירות מנמרא דשם שם האיסור רק על עשיה וכן במזדר הגאה גרס שרי עיין גדרים (דף ל"ח ע"ב) עיין שם (דף ל"ג) וברמב"ם בזה:

יוסף ראזין רב דפה הני"ל.

סימן ד

בעה"י נעשווען.

(א) **מס'** ברכות (דף כ"ג ע"א): ח"ר הי' מהלך חוץ לכרך וראה אור אס רוב נכרים אינו מברך מחלה על מחלה מברך וכו'. הקשה המח"א (כס"י ר"ח סק"ג) אחאי רוב נכרים אינו מברך נימא כל קבוע כחמלה על מחלה דמי? יע"ש. ונלפע"ד לתרץ. דלכאורה קשה מחלה על מחלה אחאי מברכין הא הוי ספק וספק ברכות להקל? וי"ל משום דמחלה עכ"ס גמי ספק דדילמא שבת נרן. וא"כ סמ"ח מיעושא מהמחלה עכ"ס לפלגא ישראל והוי רוב ששבת ולכן מברכין (ואח"כ שמעתי שגם הפ"ח כ"כ ואח"י) אס כן לפ"י נימא. דהא דמברכין משום דהוי רוב ששבת. אבל אס שוינן לרוב עכ"ס כחמלה משום קבוע לא הוי רוב ששבת רק פלגא וספק ברכות להקל. וק"ל. גם יש לומר דלא שיך כאן קבוע כיון דהאיסור הוא ספק כמ"כ הט"ז בא"ח סי' חר"ה סק"ד. ומלכד זה לק"מ דל"ש קבוע רק באיסור יבש. אבל לא בדבר לא שנחטריב ונכלל וב"ז. וכאן מירי שראה אור גדול בדרך מכל

סימן ה

בית רינא (פיר ברביא).

בשעת

נשאלה ע"ד מי טענה ובירך לפני ההפטרות ברכת לור כל העולמים... ואחר אמירת ההפטרות הזכירוהו טענה איך להחנה?

הנה לפענ"ד נראה יותר נכון לסיים הברכה שהתחיל מקודם ולומר גאמן... דאפשר באמירת ההפטרות לא נחלקה הברכה לשמים וכח"ש בחסכת סופרים פרק י"ג הלכה י' דבין אחת ולדק. לגאמן היו מפסיקין ואף דאין אין מפסיקין כח"ש הט"ז אורח סימן הפ"ד ס"ק א' ומ"ז שם אכתי לא גרע עכ"פ דיעבד דידן מלכתחלה ידעו ואף אי ניחא דקורא ההפטרות יהיה שותק ורק הקהל היו אומרים נגד משמעות הלשון, ואח"כ חוזר המפטיר לענינו ואומר גאמן שבהלכה י"א שם או ניחא דשכ"ז לא היו הפסק כיון שהוא ענין גאמנותו של הדיין מעין זאת הברכה שייך לה יותר מענין ההפטרות אך אנו אפילו בזה אין מפסיקין מ"מ יש מקום לדון לפי מה שנחלצנו הפוסקים למצוא טעם שלאחר ההפטרות הברכה מתחלת בברוך והלא היא סמוכה לחברתה דהיינו הברכה שלפני הפטירה והדרישה תירץ משום אנב דמיקנו בקריאת ס"ת להתחיל בברוך גם אחר הקריאה מיקנו נמי במפטיר ועוד תירץ כיון שהיו רגילים להרגס... יעו"ש ואף שבחדושי הגהות על העור אורח ס"ת פ"ד כחב טוד טעם משום דכי אמרינן פסוקים אינם מפסיקים ה"מ פסוקים הקבועים תמיד משא"כ בקריאה וכן בהפטורה הנה תלמד טעם זה דחוק לע"ד הלא שם גופא כתוב טוד טעם אח"כ לפי שהיא אחר הקריאה נראה שהיא תחלת המעשה ובהכי ניחא מה שלאחר קריאת המגילה פותחין בברוך יעו"ש דמשמע דמטעם הקודם לא ניחא הא דקריאת המגילה וכיון דלא חשיב הפסק הלא יכול לסיים הברכה או לפחות יחשב הסיום על אופן של ישתבח סמוכה לברוך שאמר יהללך לברכת לקדוה אח הסגל ואף דשם שתי ברכות וכאן מוכרחת הברכה להיות אחת להחשב בכלל להמפטיר שבע ברכות נגד השבעה קדושים וכדאיתא בחסכת סופרים. ר"ש פרק י"ד. ומש"ה אין אנו מפסיקין דלא להוי שחנה ברכות להמפטיר. מ"מ כנ"ד י"ל דאין רע כשמסיים הברכה מ"מ: אי חשיבא כחרא הרי טוב ואי"הווי הפסק גמור וכאלו לא בירך כלל קודם אמירת ההפטרות. מהיה השלמה בברכה בלי פתיחה דיש מקום לומר כן לפי דברי המוס' יתמים דף ק"ד פ"ב ד"ה מון שכתבו שם דנראה

שבברכה אחר פסוקים אינה לריכה פתיחה דמכרת היא בלי פתיחה גם אין מקום לטעות שבאמת ולדק הוא סיום הברכה דבאופן כזה שכבר גאמרה ההפטרות ולא שכיחא שכתה כל כך אין חשש ואחר סיום ברכת לור כל העולמים משלים יתר השלש ברכות שלאחר ההפטרות כסדר הסמוכות זל"ז ואח"כ מברך ברכת אשר בחר בנביאים טובים... ואעפ"י שהיא עתה סמוכה לחברתה מ"מ גאמרת בפתיחתה כמו שקבעוה דמ"א ק"ת לברכה שהכל ברא לכבודו שבברכות נשואין לפי מ"ש רש"י ז"ל בכתובות דף ח' ע"א הטעם דמתחלת בברוך משום דתחננה לאסיפת העם ויהי ראוי לאומרה משעת אסיפה... וברכה זו דאשר בחר ב"כ אין כאן מקומה אחר הדי' ברכות שלאחר ההפטרות ופותחת בברוך וברוך שכתבתי ולפענ"ד יגלל המפטיר מחשש הזכרת שם שמים לבטלה מ"ז ואינו מפקיד כלום:

ש"סם הכהן שייך החופ"ק הנ"ל.

סימן ו

(א) בשעת (מ"ז סימן פ"ג) הביא דבעשה לא גזרינן גזירה יע"ש ועפ"י אמרת ליישב קו' אדומ"ר הגה"ק רשכבה"ג ז"ל קללה"ה מהאכטשוב בספרו היקר שו"ת, אבני נזר אורח ס"ת ש"ח דקשה מדוע לא גזרו החכמים מחשש טעות בין שם לשבע לר' יהודה דסובר דבעשת ביטורו השבחו בכל דבר ושלל בשעת ביטורו אין ביטור חמץ אלא שריפה ופ"י ר"ת דבעשת ביטורו הוא שעה ששית ואלו השבחו בכ"ד ולאחר מכן אלו השבחו דק בשריפה וליגזור דיטעה על שבע שהוא שם וישבית בכ"ד ויבטל מליע דאורייתא עכ"ל ועפ"י הג"ל ניחא דבעשה לא גזרינן גזירה. ואחרי מופלג ראיתי כי הפמ"ג כ"כ באורח ס"ת ס"ק ח' וכ"כ בזה הפרמ"ג בפתיחה כוללת לאורח ח"א אות ו' וח"ג אות א' ומה"א אות ל' והנה הפרמ"ג חידש דבעשה החמור כגון שיש בה כרת גזרינן אפי' בעשה ומידוך על הרב בשעת שם ג' דכוונה הבית יעקב משום דבעשה לא גזרינן ולא העיר מדברי הפרמ"ג דהא שם הזכיר פסח ויש בה כרת וואולי הבית יעקב עלמו כ"כ ואינו תח"י לעיין בן: **ובאמת** נראה להביא רא"י לדברי הפמ"ג הג"ל מדברי הר"ש פ"ג מ"א דחלה דכ' בשם הירושלמי דהא דמוחר לאכול מן העיסה שלא נתגלגל בלא חלה דוקא ער"א אבל קבע אסור מפני שלא יערים לפטורה מן החלה וכ' שם בפ"י הרא"ש לפי שאין שם עיסה על"י קודם גילגול ולא שייך לאסור אכילת קבע קודם גילגול ולא דמי

ר' חיים ברלין ז"ל דלפי דבריו למעלה כ' החס' דמי' למי' מותר לומר האמת וכי באים אחר אסור לומר האמת הלא רק עבדי רבנן דמשי במיליהו וע"כ כחשיב דמשי למד לשונך לומר איני יודע שמה שמכבד ומאמץ לך להרגיל איש כן ולא לשנות וק"ל.

מאיר דן ר"פ שיין נדד הגאון מ"ה יצחק ז"ל אברקא אה"ו (ימיו):

סימן ז

נחמקתי איך הדיון באש אחד כסה צור של חבירו. ובא אחר ונילה מי משניהם יחייב? אם הראשון הוא. הבעל הבור דעוד לא הסתלק מעשויו כיון דל"ז דלא כסה בעלמו. וכל האחר המכסה בעדו לנלות אותו. ע"פ ז"ק כ"ט ע"ב. לכן עוד נקרא בעל הבור לענין חיוב עד שיכסה הוא בעלמו ששם אדם אינו ראוי לנלותו ולא אחר בעדו שברשותו לנלותו. וחייב הראשון. או דמיא דהמכסה סילק מעש' הראשון לענין כל העולם כ"ז שלא יגלה דמשה שכסה בעדו עקר השם בעל הבור מהראשון לענין חיוב עד שהוא יגלה אבל אם אחר גילה חייב דהוא בכלל. כי 'פתח'—או דמיא דשניהם חייבים? ונראה להביא רא"י מגמ' ז"ק ל' ע"א ע"י"ש דהק' הגמ' מדביתא רשוע חייב המלניע כמור"כ הדיון בבור אם אחד כסה צורו. בד"ל של חבירו ובא בעל הדלי ונטל דליו חייב הבעה"ב דאיבעיא ל' לאסוקי ארעתי' שזה יכול את דליו. וגם שם נזכר להסתפק כ"ל אם אחר שאינו בעל הדלי יגלה את הבור מי משניהם יחייב? אם הבעה"ב כיון דהוי פושט כמה שכסה בכיסוי של אחר דאיבעיא ל' לאסוקי שזה יכול. לכן עוד לא קיים את דין המורה בשמירה ולא הוי כיסוי כלל ובעה"ב חייב? או דמיא דכ"ז דהכיסוי מונח על הבור נעקר מעליו שם חזק דהיינו בעה"ב עד שבעל הדלי יטלו ואז נעשה עליו חיוב חדש. אבל לענין כל העולם נסתלק מעשויו וחייב השלישי או דשניהם חייבים:

אך ע"פ שם בחס' ד"ה וחייב בעל הכוול שהקשו דביתא רשוע נמי איבעיא ל' לאסוקי ארעתי' שמה הלניע שם כשה"י בריא. וחזירו דמיא דראי המלניע להחמיר כיון שפסע ודברי ההוס' לריבין ביאור. ונראה דסבירא ה"ל כ"י. דהנה בכ"מ אם שני אנשים היוקין או פשעו בדבר אחד אלו לריבין לרוב ולרבות מי פשע תמילה ושל מי הוטל שם חזק להחמיר בניזקין דלח"כ. דרק אם שניהם מזינים בשוה אז שניהם חייבים

דמי' להבואה קודם מירוח לכך לריך לטעמא שלא יערים ומאי בכך הא מה"מ מותר אע"כ לריך לומר כדי שלא יבא לבעל מנות הפרשת חלה לנזרי' ושם איכא מינה ולכן גזרינן אפי' בעשה ובאמת ראיתי ג"כ בבית האורח ח"א אות א' י' כלל קצ"ב שכ"כ כוונת הירושלמי ע"ש ד"ה וחס כנים משום דיבא לבעל המלוא וכן הערות בענין זה מברכות ד': בנמ' חכמים עשו סייג לדבריהם משום דלא יבא לבעל מל"ע דק"ש שו"מ בפרמ"ג אורח סי' ח' הג"ל שהעיר מזה ובפשיטות ה"י נראה ש"מ דליתא בנמ' דחייב מינה משום אונס סינה והיכא דחייב מינה שפיר גזרינן אפי' בעשה כ"ל או ד"ל כמו דפר"ך הגמ' מ"ש הבא דחייב מינה וחי' משום אונס סינה וא"כ י"ל דלהכי גזרינן אפי' בעשה משום אונס סינה ויש להאריך בזה הרבה:

שם (ח"ז סי' ק"ד) כ' ליישב קושיא דהוריות (י'): דשאל רבא לתלמידיו רב פפא ור"ה ברי' דר"י והא עבדי רבנן דמשי במיליהו כמבואר בב"מ כ"ג: ? ומי' דברב עס תלמידיו לא שייך זאת מאחר שהוא רוצה לדעת אם למדו המסכת הזאת כדי ללמוד עמהם מסכת אחרת וכוונתו לדברי הגמ' ב"ב ק"ל: דמבואר דהם ה' תלמידיו דרבא וכיון כזה לדברי הבאר שבע להוריות שם אך בענין אחר משום דהוריות י"ב. איכא אחר רב משרשיא כי בעימי מיעל ומיגמרו קמי רבייכו גרסי תמניה ועילו לקמי רבייכו ולכן שאלו רבא אם למדו זאת המסכתא כדי ללמוד עוד הפעם זאת המסכת:

ומש"כ הגאון ר' חיים ברלין ז"ל בתשובתו ליישב דמהמרא מוכח רק דמותר לשנות אבל לא דמחויב לשנות ועיין בחס' קידושין ל'. ד"ה אל תגמנס דמשמע דאסור ויעיין בפי' שיטה מקובלת הנדפס בש"ס ווילנא ובשיטה מקובלת שם בב"מ כ"ג: דמפרש דלכך ישנה במסכתא משום דליתא במסכת דרך ארץ וט"א פ"ג למד לשונך לומר איני יודע שמה שמכבד ומאמץ וכן משמע לשון החס' בקידושין ושם בודאי אין שום סבבה לומר דמותר לומר איני יודע רק דלריך לומר איני יודע ולשון למד לשונך משמע דלריך להרגיל איש כן ובעיקר הקושיא ה"י נראה לפע"ד לפת"ש החס' סופר בחס' ח"ז כ"י סי' ליישב דברי הפסקי' מוכ' תענית התמורה וז"ל תלמידי חכמים מודים זה לזה בין על האמת בין על השקר וכי החס' ליישב לפי' דליתא בב"מ כ"ג: תלת מילי עבדי רבנן דמשי במיליהו אבל ת"ח למי' מותר לומר האמת ומיושב שפיר ולכן השיבו לר"פ אין ומדברי החס' סופר הג"ל משמע ג"כ דלא כהגאון

ע"ש י"ג. אבל אם על אחד כבר חל שם מו"ק לענין חיוב דאח"כ ממילא השני פטור דלא הוי בכלל מו"ק בדבר זה. וא"כ הכא בכותל רעוע המלניע פשע מחלה כיון דכותל רעוע ליכנס קאי ועליו כבר חל שם המו"ק מחלה להחייב על הדין דאח"כ ממילא אף דבעל הכותל ג"כ פשע מ"מ הראשון הוא המלניע חייב דהא מחלה הפשיעה שלו במה שהלניע שם עשהו למזיק להתחייב על הניזקין דאח"כ ולכן בעל הכותל פטור. ע"ין בראש הכותל שם חיצה מחילה:

ובזה נוכל לפשוט ספק הגל דכאן ג"כ בעה"ב הוא המו"ק והפושע הראשון במה שכסה בכיסוי של אחר שהאחר יוכל לסלו. וא"כ אף שהשלישי שגילה ג"כ פשע דהא חין הכיסוי שלו וגם ה"י לו לחשוב שמה הכיסוי על בעה"ב הוא. מ"מ הראשון הבעה"ב חייב. דעליו חל מחלה כל החיוב של המורה עד שיכסה בכיסוי שלו ואז נעקר מעליו שם בעה"ב ונשחק מעשיו. וכמו"כ מתברר ממילא הספק הראשון. דהא סברה שני הספקות הוא לבאורה כמו חד. ולכן אף שהמגלה ג"כ פשע במה שגילה. מ"מ הפושע הראשון ה"י הבעה"ב במה שהוא בעליו לא כסה בורו ולא סילק את מו"קו. לכן לא הוי כיסוי כלל אף לכל העולם במה שאחר גילה בעדו. דהא ברשותו לגלותו בכ"ז. והוי כבוד פתוח וחייב הראשון כג"ל. ובסדרה תחום' כ"ל ג"כ במה שלבאורה קשה דהנה הדין באם אחד יכניס פירות. לאחר חבירו שלא ברשות ובא שור מעלמא ג"כ שלא ברשות ואכלן פטור משום דהוי כרה"ר. ולבאורה אמאי פטור הא כל הטעם דבריה דפטור הוא משום שיש לו רשות לילך וא"י שילכו הבעלים אחריהם חמיר כ"כ הרי"ף טובא בראש ריש ב"ק ע"ש שמוציא דין חדש להרי"ף. אבל בחזר היחיד יוכל לשומרו ואין לו רשות לילך ואמאי פטור הבעל השור. אח"כ מנא"ה שהעיר בזה בפלפולא חריפתא על הראש ב"ק י"ד ע"א ע"ש מה שחירן. ולהג"ל ניחא בפשיטות דכיון דהבעל הפירות הכנים מחילה שלא ברשות ופשה שלא כהוגן דשינס ופשע מחלה לכן אף שבעל השור ג"כ שניה ופשע בכ"ז הפושע מחלה עליו הו"ק החיוב לענין נזקין ממילא הוסר מהשני החיוב. והוי כההיא דאמרין בכ"מ דכל המעשה ובא אחר ושינה בו פטור:

אב"י מנמוקי' שם ל' משמע דסובר דהמגלה הוא השלישי. חייב. דכ' שם על הדין דבכותל רעוע חייב המלניע. אבל אם אינא אחר מעלמא סתריה שלא ברשות הסותר חייב ע"י"ש. ומסתמא יסבור דהוא הדין ג"כ בבור דאם אחר יגלה יח'י

המגלה חייב. דהגמ' מדמה לכו למד. דנא. ונוכל לומר דבסברא הגל נחלקו תחום' והנמוקי'. להחוס' החיוב על הראשון הוא הבעה"ב. ולהנמוקי' החיוב על השלישי. הג"ל:

אמנם שכתו וראיתי דנוכל ליתלות סברה הספק הראשון בפלוגמא דאשלי דברבא הוא הרמב"ם והראב"ד ז"ל דהנה עיין ברמב"ם פ"ב מהלכות נזקין ממונ' ה"י ו' וז"ל המוציא בור וביסוהו וחזר ונילוהו בעה"ב חייב וזה האחרון פטור. ובהשגות הראב"ד ז"ל א"א בכדי שידע' ע"י"ש. ונראה לומר דבסברא זו פליגי. דהרמב"ם ז"ל דסובר דאין לריך ידיעה. סברתו. דבעה"ב הוא אף בזמן הכיסוי. דלא נעקר מעליו שם מו"ק עוד. כיון דהוא בעליו לא כסה עוד לא קיים את שמירת דין המורה כלל. ממילא אין שום נזק אלא את השיעור. בכדי שידע' וחייב גם מקודם דכבוד פתוח הוא. ולכן אין לו שום נזק ג"כ מי יגלה. אם המכסה. או אחר. דהא מלדו לא עשה שמירה כלל. ובכלל. כי יכרה' הוא אף בעת שמונח הכיסוי ולכן הבעה"ב הראשון חייב חמיר. אבל סברה הראב"ד ז"ל הוא דכ"ז דהבור מכוסה נעקר מעליו שם מו"ק. ונשחק מעשיו על זמן זה. ובמה שהמכסה יגלה נעשה עליו כמו חיוב חדש. ולכן לריך השיעור. בכדי שידע'. וממילא אם אחר יגלה יח'י חייב חמיר אף לאחר השיעור. דלגבי אחד הוי כיסוי. כ"ז שהמכסה לא גילה. כג"ל:

אח"כ ראיתי בהרב המגיד שג' שם בפשיטות דחייב הראשון אפילו בא אחר ונילוהו ע"ש. והנה אף שהרב המגיד רוצה לסתור ומחלק שם בדעת הראב"ד ז"ל מדין של שני שותפים דכאן לא ה"י לו לסמוך על מי שאין לו חלק בבור. ולכן אינו לריך ידיעה כלל. דגם אם אחר יגלה יח'י הבעה"ב חייב. ע"י"ש. אבל באמת לדברינו. בדעת הראב"ד ז"ל דלסברתו לריך ידיעה' משום דנעשה עליו כמו חיוב חדש. ממילא יח'י הדין ג"כ אם אחר יגלה המגלה חייב. ותל' במחלוקת הרמב"ם והראב"ד ז"ל כג"ל: אב"י אין לומר דמחלוקת תחום' והנמוקי' תליא בהמחלוקת הגל. דענין שם ברמב"ם ה"י כ' דדין המכסה בורו בדלו של חבירו ובא בעל הדלי ונפל דלי' דחייב הבעה"ב. ושם לא השיג הראב"ד ז"ל כלל כמו כאן. וע"כ נדריק לחלק ולומר דהיכא דאחר כיסה בעדו עדיף מפי מהיכא דהוא כיסה בכיסוי של אחר. דיוכל לחשוב כיון דעשה לו טובה שביסה בעדו אפשר שיעני' כך לכן סמך עליו קצת. ואך משותפים ברע. דאין לו חלק כלל בבור. אבל כאן אדרבה יוכל ה"ה שיקפיד עליו ואפילו הראב"ד ז"ל מודה דלא הוי כיסוי כלל כג"ל בעיה:

אפרים מרדכי בר' חיים ש"מ ששיינבער
מאסטראצנקא (פ. יאסוץ)

יצא לאור ספר תועפתראם ספר ראשון.

כולל קבוצת מאמרים נבחרים, דרשות
סופת שחורם במקלות להרפת קרן
והיהדות הנאמנת וחוקר עתירות
הנצחיים הנדונים, וכו' וכו'.
הספר נדפס בשכרול והדור מצוין, מחוץ
ר"ד עמודים כסופים גדול.
— מחירו 1.50 —

לפנות אל החבר:
Равв. А. М. Виткинду
м. Вселюбъ
чер. Новогрудкъ
Минск. губ.

לאוהבי ספרים ישנים ועתיקים ובתבי יד!

כעת הפסתי רשימה מספרים ישנים
ועתיקים מאד ובתבי ידות עתיקים
מאנוני קדמאי וז"ל, כי שרצה לקנות
כאלה ישאל רשימה ויבקשו תפסי.
יהורא חיים הכהן מצפת.

Rabbi. JUDA KOHN
bei Samuel Roth, Budapest
Dob u. 58. Ungarn.

או בניד
Szafed Palestina
via Beyrat.

נמעי בחורים

קובץ ספרותי—מבין חידושים וביאורים
בהלכה ואגדה. יצא לאור ב' ספרות
(כל מהבנת ב"ד גלילות בת מ"ו עמודים)
מחירים: ו'ר, מהבנת יהדות רובל א'
החפץ לעשות קנין חליפין ישלח ספר
ויקבל תשובה בשלח.

Katzburg Viktor,
Vacz, (Ungarn.)

יצא לאור ספר ציד רמיה
וחוא סאמר בקרת על ירושלמי קדשים
חדשים, מאת הרבני המבקר הנודע
ר' יעקב צבי ואנאוסקי וז"ל מקוב.
מחירו 60 עם הפסלות.

החשינו ע"י כתובת המחבר:
Я. ЯНОВСКОМУ, КИЕВЪ,
Кыаевогаа № 48, кв. 16.

ברצואן

קבץ חומשים שלעמלים הרב הח"כ
מ' ישראל יוסף נ"י מיאראסער
בהגהות ברקא נ"י.

בזדנסקאואל

יבולים לחתם על ה, שערי תורה אצל
מוכניו (שלעמלים) מחוץ השעית,
החוב"ב מ' ארי' בר"ד גינסבערג נ"י,
וחחוב"ב מ' אבא בר"ד בוימאן נ"י.

מחירו

בארצנו 4 רובל לשנת
בחור 8
ולמי הערך
ר חצו ור כע שנה.

המודיע שנה רביעית עתון שבועי אורתודוכסי.

העורך והמזכיר:
אליהו עקיבא ראבינאוץ החסידי פאלסאוא.

הכן ענינו: סאמרים ראשיים, מאמרי חכמה וסדר, חדשות ולדו יום,
מחנעשה והנשטע בישראל ובעמים בארצנו וחוצה, פוליטיק,
מאמרי בקרת, שירים, ספורים, פילוסופים, חתמים, ענינים
שונים לארשוי מאיסורא ולחקנת החיים ועוד.

ב.המודיע' דוקחים חלק גדולי חרבים
וסופים מוכתקים חיי.
ע' המודיע' כבר הסכימו רבים מגדולי צדוקי
ונאנו דורנו שלוש"א, שמהראוי
להחזיקו לחסכו ולסערו, כהיותו נחמד למראה
וסוב לרומם את רוח היהדות הנאמנת לה'
ולתורו, כשפה צחה ובורה והגיון ברוא
דכל בעד בינה ושרה.
ב.המודיע' יסעא הקורא השקפות ישראל
מנקודת הדת על כל עניני
החיים, חדשות מארצנו הק' וסכל ארבע כנסות
חארץ ויריעות נחיצות לכל אדם באשר הוא אדם.
האדוקים הוא:

Ред. Газ. „ГАМОИДИА“ Полтава.—Red. des „HAMOIDIA“ Poltava.
בורה והסביבה הרוצה לחתום על, המודיע' או לשלם כסף הפטע מסמו,
והרוצה להרשים בו מודעה וכל אשר לו דבר להפצרת יואל, נא לפנות אל
בר אברהם וויינבערג, מוקוטוב, נאואילעקסאנדריסקא 1 חיליון 140,52.
או לשל ברוך קאמינער, טאריאנסקא 10 מעין 13.

הודעת מערכת השערי תורה.

אודיע בזה שבאמצעת מערכת השערי תורה יוכלו להשיג כל
מיני ספרים הדרוש לבאוא' חן מספרים ישנים ועתיקים וכן מספרים
חדשים ונ"מ מי שיש לו ספרים למכור חן ספרים ישנים ועתיקים ונ"מ
חדשים יוכל לפנות אלינו ויקבלו בעדם מקום השורה, ונ"מ חנו
סקבלים ספרים בסוכנות, נקוד כי המחברים והמזכיר מארצנו ומח"ל אשר
ביאו עמנו בעסק המסחר ויפיקו רצון, וע"י מערכת השערי יפיקו בעזרי
ספרים בכל רחבי מדינתנו ובחור.

המונים אלינו בזה יואילו נא לשלוח מארקע על תשובה.
ברנשי כבוד:

ישראל איסר בהנ"א מודיע' חתן פיינענבוים עורך ומזכיר, השערי
И. Файгенбаумъ, Варшава, Мурановская 4.
J. Feigenbaum, Warschau, Muranowska 4.

מודעה

אודיע בזה כי יצאו לאור כתוצאה חדשה
פרי חיים שול'ת הלהב ולמנשה ב'ר חלקי שו"ע.
ברכת חיים דרשות וחידושים יקרים מאד.
מאת אשר השאירו אחריהם ברבקה, היה
אמ"ר הרב הגאון הצדיק המפורסם מיה חיים לייב עפשטיין וצ"ד מאב"ד
ור"ם דק"ק קאלישין.

אמס"ר הרב הגאון הצדיק המפורסם מיה שמוחה בונם עפשטיין וצ"ד
האבד"ק פאלסוסק (הנודע בשם ר' שמוחה'לע פאלסוסקער).

— מחיר הב' חלקים הנ"ל א' רובל. —

משה יוסף בהגאון מיה מורחש"ב עפשטיין וצ"ד האבד"ק פאלסוסק.
M. I. ЭПШТАЙН'Ъ, Полтавскъ, Барш. гуд.

יצא לאור ספר
הזכרון הירושלמי שנה א.
 רשימה מסודרת מרכושנו הרוחני והחומרי
 בירושלים מאת הרב נחום דוב פריימאן.
 התוכן: (א) הערות. (ב) בתי-חצר.
 (ג) בתי-חנך. (ד) מסדות
 דתיות. (ה) הכוללים. (ו) חבירות
 ואגודות. (ז) בתי-כנסיות. (ח) המצב
 האיקוני. (בתי מסחר, בתי בנק,
 בתי חרושת ובתי דפוס. ט) אישים
 (רבנים, מוהלים, רופאים ועסקנים.
 י) עתונים, הספר מכיל 8 גליונות דפוס
 פורמט גדול ובו משתקפת ירושלים
 היהודית בכל פרטותיה וקויות היסודיים.
 המחיר: בא"י—2 ל"ג, ברוסיה—1 ל"ג,
 באוסטריה—2 1/2 כתר,
 באמריקה—חצי דולר.
 המפיץ:
 Rabiner N. B. Freiman,
 Jerusalem, (Palestina).

באר יצחק
 מסור על פני משניות קדשים
 ובה כמה הערות והארות ונחנך לכל
 הדוסרים והפעילים.
 — מחירו 1,30 עם המשלוח —
שלום ליב אייזנבאך
 (ירושלים ע"ה).
 אפשר להשיג גם במערכת ה"שע"ת".
 J. Feigenbaum,
 Warszawa, Muranowsk : 4.

ב"ה יצא לאור
תשובות רבי אליעזר
 להנאון חלקים האחרים שר התורה ועצור
 היראה רבן של ישראל כהן אליעזר
 גאון ראש וצללה"ה אב"ד ור"ט בטעלה,
 נקרא כל כלי אהבה תורה ושוחרי תורה
 ימחו לאסוף אל ביתם את תורת רבי
 אליעזר הגדול שהאיר לעולם ולדורו
 ע"י במשנתו הנק"י. מחיר הספר 1,20
 סכור 1,40, פארטא 30 ק"י, ע"י ג"י
 40 קאפ' ע"ה הקונה. על ספרים לא
 יוחלק. להשיג ע"ה האדריאס:
 Равв. З. Б. Сорочкину,
 Дятлово, Грод. губ.
 או
 С. Гордону, Тельши,
 Ковен. губ.

כל רב ונאון שלא הגיע לידו ספרי הקטן
קול תהנה קול מהנה
 על אודות הרמים של קטור לצורך הספח
 והוא רוצה שאשפלהו לידו ע"ס שיהיה
 דעתו בעיקר הדין יודיעני האדריאס
 שלו ובס"ד אצוה לשלוח חס' הנוכר
 לידו. ואחר העיון יודיעני הסכמת דעתו
 בעצמו להדפיסו ב"ד.
 ושי"ר רפאל חיים משה בן נאום יצ"ה.
 R. H. M. Benaim, Chief Rabbi,
 Gibraltar.

יצא לאור ספר
ספר דורות האחרונים (ח"א)
 לתולדות גדולי הדורות האחרונים, הרבנים הגאונים המהבנים,
 החכמים והמסורים הירושלמיים ואנשי המעשה והשם, עם הערות
 תורניות ומדעיות, ובהסכמות גאוני הו"מ וחכמיו.
 מחירו עם המשלוח 1,60, כי נרפס במספר מועט. על ג"ג לא ישלח.
 בזה הנני לבקש את גדולי הו"מ או בני משפחותיהם, לכבדני בתולדות
 הרבנים והמחברים הירושלמיים להם להציב להם שם עולם לא יכרת בספרי
 הבאים, ברצות ה', ויכתבו בספר החיים, שהוא ספר התולדה (ס"ר).
 מספרי, נאה דורשי, יין דרושים נעלים, נשאר אצלי אך מספר
 קטן, ומחירו 50 קאפ' מספרי, אוצר התמונות כולל ק"ן תמונות
 גדולי ישראל שמחירו 8 ר"ב. עוד נמצא אצלי ג"כ סכום מועט, ושני
 הספרים האלה מוכן אני ג"כ להחליף בנגר ספרים אחרים.
 המפיץ והעורך **ברציון אייזנשטאדט**.
 Rev. B. Eisenstadt, 234 Christopher ave.
 Brooklyn, n. y. America.

נמצא למכירה אצל המערכת
 ספר חרשי הר"ן על מס' ע"ו.
 ספר תוספות הרא"ש על מס' סוכה.
 נרפסו מתוך כת"י ברוב פאר והדר בקה"ק ירושלים תובב"א.
 — מחיר כל אחד 35 קאפ' —
 ספר שו"ת מהר"ש מ' ח"א ח"ב
 מהנאון הנודע ר' שלום מרדכי הכהן ו"ר מברעאן.
 — מחיר כל חלק 2 ר"ב —
 קונטרס, **אור ברור** שו"ת ע"ד מקוה
 מאת הרב הנאון מ"ה שמואל גלאנצער אב"ד קלויזענבערג.
 — מחירו 40 קאפ' —
ספר תולדות תנאים ואמוראים
 בשלשה חלקים גדולים. אלק ושלש מאות עמודים גדולים. וכול
 בקיבו קורות ופי חיי רבותינו הנכבדים בש"ס בבבלי, ירושלמי, ובכל
 הסדרים. מן שמעון הצדיק עד סוף רבנן סבוראי, דברי ופי חיייהם,
 משפחתם, אבותיהם ובני ביתם. סדר למורס, דבותיהם ותלמידותיהם
 ותקנותיהם וכל המאורעות והקורות בימי חיייהם. מסור ע"י א"ב עם
 באורים ונמסאות. מחיר כל השלשה חלקים אצל המהב"ר 5,50 ר"י.
 הפונים ע"י המערכת ישיגו הספר בתוך הנהגה בעד 4 רובל.

אצל יצחק השלם
 על הגליון הנהגות חקוני שלמה בעצמה"ה ובחי שלמה ח"ב מספר מנחת
 יצ, וכו' הנהגות יקרות גם על שארי ספרי הדבוקות. ובסופו המוכר כירור
 כל דיני שו"ב בקצרה לחזור בכל תקופה, ומאיר עיני השו"ב והמורים במקום
 עיון דבר שאח"כ חכם שבו. — מחירו 80 קאפ' — ועם המשלוח במקום
 מארקס 85 קאפ'. למו"ס יונבה ראב"א הנון.
 הממכר הראשי בבמה"ס של ר' אברהם כהנא בווארשא, נאלעווי 89.
 גם יש להשיג שם הספרים האלה:
 אבני מלואים (ב"ה) מחירו 2 ר"ב.
 קצות החושן הנדפס מחדש בשלשה חלקים יחד עם קונטרס המפקות
 ומשובח נתיבות. מחירו 3 ר"ב.
 Книж. маг. А. Карану, Варшава, Налевки 39.

...! חדשה במספרות הרבנית !!
יצא לאור ספר ההדרנים
 הוא נחנך פאר רבנים, ראשי ישיבות, מנדי שעורים ולכל הדוסרים.
 המחיר א' ח"ב וחמשה עשר קאפ'.
 ВЛАДЯ-ОЛИТА, Сув. губ. Равнина Р. Левпильку.

שערי תורה

קובץ רבני חדשי

כולל שו"ת וחדושים ובאורים בהלכה ובאגדה

מאת גאוני וגדולי דורנו שליט"א

מסד ע"י הגאון מרן יצחק הכהן פיינענבוים זצ"ל
ראב"ק ווארשא

יו"ל תחת בקורת ועד ת"ח

המשתדל: יעקב שלמה הכהן פיינענבוים
ע"י בניו: ישראל איסר הכהן פיינענבוים

מחיר לשנה:

בארצנו 3 רוי"ב.
בחו"ל: באשכנז 7 מארק.
באו פריא 8 קראנצן.
באנגליא 8 שילינג.
ובאמריקא 11 1/2 דולר.
ולפי הערך לחצי וליבע שנה.
מחיר קונטרס אחר 30 ק"י.

מחיר מודעות:

מענין תורה וחינוך
בעד שורה קטנה באותיות פסים
16 קאפ.
המחיר יקובל גם בפרקאות
בידואר.
מודעות לתקנות. עגונות.
מתקבלות חנם.

№ 4. (Декабрь, 1913).

ווארשא, טבת (תרע"ד).

חוברת ד (הק"ח).

האדריסה להמערכת

И. ФАЙГЕНБАУМЪ, Варшава, Мурановская 4.

J. FEIGENBAUM, Warschau, Muranowska 4.

אל המהוויקים הגנו כזה להוכיחם ולקשם לטובת השע"ת וקיומו לשלוח הסג"ע מהם ע"י האדרעטא של המערכת בעד העבר ועל העתיד. ובוה תחי. לאל ידנו בעוה"י וכל"ז לשלוח להם גם סחיות והלאה החובות תמידין בסדרן כדי חודש בחודש להגיד תורה ולתארוך. המערכת.

בווארשא

יכולים לפנות בכל עניני השע"ת סבב לבית המערכת גם להרב מ' מרדכי שמואל הלוי גוטלעווער נ"י חתן הרב הגאון המיסר וצ"ל כרחוב גרויבאוו 1.

נכבד לדרשנים

יצא לאור מ' דברי יצחק
כולל חדושים יקרים בפרשיות
התורה וחדושי אנדות נעשים
וחדושים למעדים מאת ורה"ק
הדרשן הנעלה וספורם לתהלה
מחיר יצחק הכהן פיינער
היו מנויסקע עם תוספת לוח
המפתחות לכלי בהסכמת גאוני
ישראל.

מחירו עם המשלוח 1.25

לשלח ע"י פקדונסקי דחוי,
על ג"ג דא ישרות, לסוכנים
רשמיים, לשלוח דחוי: המחבר
ע"י כתבתו:

Rev. ISAAC FIFER,
443 Wendover Ave.
New-York, City (u. s. A.).

בווארשא יכולים לתתם על השע"ת
ע"י החוי"ב העוסק לטובת
השע"ת כבר אברהם יצחק נ"י בהרח"צ
מיה נתן בראמבערג נ"י.

נכבד לרבנים ומורי הוראות!

וח עתה הוציע מאור הדפוס ספר גדול באיכות ובכמות **שערי זבח**
בשני חלקים, הכולל כל דיני שחיטות וטריפות תרתי דריעותא וע' טריפות
שבתה הרמב"ם ז"ל, נקור השנים והאחרונים כלוקס ונאסף מנדולי
הראשונים והאחרונים עם חדושים רבים מהמאסף ה"ח הרב הגאון המפורסם
סויה מנחם הכהן דייקאוו רב ואב"ד בכרוקלין (אמריקא) ולפנים
אבד"ק קאמא, והוא ספר נחמד וטובל לרבנים מוצי"ם ושוכי"ם.

— מחיר הס' עם המשלוח 2 רוי"ב עם 50 ק"י. —

לרבנים ומוצי"ם ושוכי"ם אך 2 רוי"ב (מחוי"ב רס"ג עמודים גדולים).
כן הופיע מהרב הגאון הזה ספר דרושי יקר ונכבד האוצר דרושים
יקרים לומנים יאנים, ובפרט הספרים רבים נסרצים על גדולי ישראל
והדרן לנפיש.

מחירו עם המשלוח 1 רוי"ב, על נאשנאדעק דא יכילתו.

הרוצה להשיג הספרים האלה יפנה להרב הגאון המחבר ע"י
האדרעטא שלח וחי"א:

Rabbi M. Risikoff, 48 Moore st. Brooklyn.
n. y. (u. s. A.)

נסדר בדפוס ר' אברהם יצחק האלמער, ווארשא, נאוואליסע 20.

Печ. въ Тип. Г. Пимента и Я. Швабе, Варшава

Шераковская 4. — 1914 г.

!!! חנם אין כסף !!!

באשר הייתי בע"מ וניקן שובב על ערש דוד, נדר נדנך גדרתי דאדני ישראל, כאשר יענור לי די לחקים סחלוי אהלך סאח. ספרים לחי' עניים שאין ידם משנת ולבתי סדרשים, בלי שום תשלומין בלל, ע"כ כאחי בזה לקיים מציא שחתי, ולא לעבור על בל האר, והנני מודיע בשער בת רבים כי מוכן אנכי לשלוח מיד לכל מי שיבקש.

אלעזר חיים דייטש האב"ק באניחאד יצ"ו
בעהמח"ס הבאות, חלקת, ופרו השדה (עשרה חלקים).

האדרעמא: **Rabbiner E. Deutsch, Bonyhad, (Com. Tolna) Ungarn.**

נ. ב. מאלוי יובן כי רק הספרים לבד אנכי שולח בלי סחיר, אולם הוצאות הביד על הספקש לשלוח כמקום והוא ב' בתרים (2 k.) והוא בשלמותם קאפ, גם יכתוב את אדרסתו באר הישב.

יצא לאור קונטרס מקור מדרה על מקואות

מאת הרב הנאמן המפורסם מו"ר חיים משולם קופמאן הכהן נ"י אב"ק פאלטשק מ"ס פתח האהל וכו' ובסופו תשובה רב הכסות והאיכות. מאת הרב הנאמן האדיר מ"י יוסף ראזין שלישיא אב"ק דרוינסק.

מחירו 50 קאפ' עם דמי פארמא.

Равв. X. K. Отерманъ, Пултускѣ, Варш. губ.
Rabbiner Ch. K. Oterman, in Pultusk, gouv. Warschau.
לחשנ' גם אלז מערכת השע"ת.

בשורת ספרים!

חידושי מהר"ד שי"ת וחידושים על וידר ומוגית הש"ס, מאת אא"י הרב הנאמן הקדוש מו"ר אלעזר הכהן וצ"ל אב"ק סאכטשאב ובס"פ ק"ק, חתן הנאמן האדיר ר' יעקב וצ"ל מל"סא. ונלוות לו בסופו מניית יוחסין בשם עץ אבות, כולל תולדות המחבר ורבותי הנאונים הק מוהרש"ב מפרשיסחא, ומוהר"מ' סקאצק ומוהר"מ' מגור, ומוהר"א משטענאווי וצ"ל.

ב"ן דוד ביאור על איכה משיב הנאמן ר' דוד מיוזליש וצ"ל אב"ק פאלטשק, חתן אא"י הנאמן מוהר"א תל"ל. — מחיר הספר 80 ק"פ.

נזלת יעקב עת"ת וחי' אנדות מאת אא"י הנאמן מוהר"י מל"סא וצ"ל ובסופו תולדות הנאמן המחבר. — מחיר הספר 60 ק"פ.

המליך פנחס שמואל זנוויל בלאאמור הנאמן מו"ר אברהם הכהן וצ"ל מו"ר דווארשא בהנאמן המחבר.

П. С. Кohnъ, Варшава, Налевки 42, кв. 15.
P. S. Kohn, Warszawa, Nalewki 42, m. 15.

ספר נח"ץ

יצא לאור ספר סימנא מילתא

בשפת כ"ן הוא מירוש על סימני הש"ס מלוקט מפי ספרים וסופרים ומאשר הנני הולות לאדם דעת.

מחיר הספר 40 קאפ'

ויתקבל גם במקואות הבני-דואר.

המחבר הנודד העניך בארינשטיין מודונסקא-וואליא.

אבקש בזה, שכל מי שירדע איזה מירוש על סימן סימני הש"ס מעצמו או שלחא במיית ספר חידושי נא וידעם הרב, בשמו בספרי חבא איה.

Геноху Борнштейну, Здунская-Воля, Кал. г.
ул. Стеншицера № 104 (домъ Ваксмана).
Henoch Bornshtejn, Zdunska-Wola, gub. Kal.
ul. Stenszycter 104 (dom Waksmana).

הערה: דאמר אכסול אודות כי ברוך ע' בתקנתו סימן ג'ית מ'י מעתה ג'ית נפל שם שעות הדפוס במקום אמר צ"ל כשר.

הערות: כסדר נכון, וזה בגמ' כי הדינים שהש"ס על אחריו שבאחרונים כמו הדרי' ודרכי השבות נכתבו זעזר, ובאור החב ספר כל הדינים נכתב הערות וזאת מכלול ואנכי שלחתי, הודיתי מחירו דבר 50 קאפ' עם תשלוח בכתב וצ"ל ק"פ, ועי' ג'ית 85 ק"פ. הסחיר חקל' גם במקראות הביאור, וע"י ספרים לא יתקל. הספר אפשר להשיג גם במערכת השע"ת.

יחידה בזה: מ'י יעקב ב"ר לעמל' וצ"ל מו"ר דק"ל לאדני.

הערות: דאמר אכסול אודות כי ברוך ע' בתקנתו סימן ג'ית מ'י מעתה ג'ית נפל שם שעות הדפוס במקום אמר צ"ל כשר.

יצא לאור בירושלים הכתי' האורנג'לי שבאוצה"ס ספר אוקספורד.

סדר רב עמרם השלם

סדר תפ"ח שבספרו לנולה לפני אלף וא' בעים שנים ע"י גאון סורא שישב על כסא רבינא ורב אש"י והתפלל בבית מדרשו. עם כל התלבוט ומנהגי התפלה שסדרם הנאמן הקדמון הזה. עם כל זמנת התפלה אשר בכת"י דרבינו ספרדי ואין ז"ל, ונוסח התפלה לתלמידיו רש"י וצ"ל שנכתב שנת תתקס"ח והעתקות רבות מפנקס גרמיוא וכתבי הרשב"א וצ"ל, הונה ע"ס ר' כתבי יד, וע"י ידם נתגלה סקורות כל חלופי הניסחאות שצ"ן בני אשכנז, וסדר ונוסחי הרב וצ"ל וכו'. ועליו ביאור ספסוק בכל הנוגע לתלכה ע"ס שיטות הראשונים, את הכל יסאע הקורא בבאורו הרב ר' ארי' ל"ב פרומקין בעל ספר תולדות חכמי וירושלים ספרו למדור תפלה להתפלל מתוכו מחוק 908 עמודים קווארשא — מחירו 2,50 ר"כ —

L. Frumkin, Jerusalem,
„Nachlath Siwa“.

גם יוכל לחשינ' אלז מערכת השע"ת.

בלאדוי

יכולים לחתום על השע"ת אלז מוכן השע"ת שלעמ"ק'ם החו"ב מ' יצחק יוסף וילבערבערג נ"י בהרב מ' מיכאל שו"ב מ' ברוחב ונערש 78.

בראזאן

סקבל חותמים שלעמ"ק'ם הרב החויב מ' ישראל יוסף נ"י מואדאסער בהאב"ק בראק נ"י.

שאלות ותשובות

סימן כה

שי"ח.

ש"ח ס"י הכ"ס וישמ"ר ד"ק קושב.

שפעת שלום וברכה לכבוד ידידי הרב הגאון
המפורסם חריף ושטן וכו' נ"י.

חזקו עלי דבריו להשיב לו חו"ד הנוגע למחלוקת
הידוע אשר בגלילותינו בעסק מעות א"י.
ולא נעלם מכבוד פרומ"ה כי עוד לפני נחמיה
הריב שלח אלי בראשונה ידידי וחביבי הרה"צ
אבד"ק קאסוב נ"י מכתב עם שני אנשים מא"י
לבקש ממני לעמוד בעזרת הכולל שלו בדבר הזה
ועם היות כי הרב הג"ל הוא ידיד לבי השבתי
אח האנשים ריקס. כי שמרתי דרכי מלהיות הוגה
דעות בנידון מחלוקת ולהיות נסחב בדברי ריבות
אשר אין תכליתו רק חילול שם שמים. והשבתי
להרה"צ הג"ל כי אפשר דב"ז להתקיים ע"י אחרים
המפלים לעשות להם שם ויתראו הלפידים בחוך
הכדים. ידי מסולקת מזה. ולואת אשמרה לפי
מחוסס מלהשיב לרומ"ה חו"ד בנוף הנידון. וזאת
במ"ש לי שמבקש ממני חו"ד כמה שאחד מראשי
דייני דק"ק קראקא הרה"ג ר' יוסף ענגיל נ"י
כתב דאסור להנשיא לשנות משום דהנחתים ע"ד
המנהג נותנים וכו' כמבואר ברמ"א יו"ד ס' רנ"ט
ס"ב. ורומ"ה חולק עליו דשם מייירי כשדעת הגבאי
מסכים לזה ודוקא א"ה אחר הנותן בפירוט על
זה או למי יתן אינו ראוי הגבאי לשנות עכמו"ד
הדר"ב בקצרה:

א) תשובה ערובי דברים אני רואה וכנראה
כי שניכם נכונים בדבר הזה
והגני לבאר הדברים לדינא וטרם אענה אומר
לבאר מהות הגבאי כמה כוחו יפה. ואומר ע"ד
מה דאמרינן בהני כהני דשלוחא דרממנא נינהו
וגם שלוחי דידן עתוים יומא (דף י"ט ע"ב) ובתוס'
קידושין. וכן היא בענין הגבאי של דקה דכל
גבאי של דקה אשר הנודרים מוסרים אליו דקתם
כפי אשר הוגבל מעשה הדקה הן בהיותו גבאי
דקה כללי לחלקה לפרנסת סתם עניים וגם
לפדות שבויים וגם לשלם שכר דירה עבור עניים
וכל כיוצא. הן בהיותו גבאי פרטי כגון גבאי דקנות
בית הכנסת. או גבאי דקנות לחלק לעניי א"י
או לפדות שבויים וכדומה. הנה כאשר נמשך לו
הממון של דקה מחיו נדיב. הוא שליח הנדיב
לעשות כממון זה מעשה הדקה וכן בעת שמחלק

הדקה או קיום מלות דקה ושכרו נתיחם להנדיב
אשר מסר אליו לחלק בשליחותו. ואמנם הוא
גם שלוחא דשמיא רלוני כשנבא הדקה לרשותו
וכה הוא בהדקה עבור כל העניים אשר נתיחמו
לקבלות דקה זו בשליחותם דיד גבאי יד עניים
ונסתלק מיד כה הנדיב נותן הדקה מלהיות
הגבאי שלהם שנאמר סיה"י עוד רשות להנדיב
לכטל שליחותו קודם החלוקה כמו בשאר שליחות.
או סיה"י לו כח לפקוד עניו עשה כך ולא מעשה
כך. וכמו כן גם העניים אף כי במעוה הדקה
הנמסר להגבאי נמשכו הגבאי כשלוחם מ"מ אין
לאחר מהם כח עליו לאחר עשה כך או כך כי
כן הוא מהות גבאות שהנחתים והמקבלים שניהם
משלמים כוחן ורשותן מהפרטים הנדרשים בהחלוקת
מעוה הדקה ומוסרים הכל להגבאי אשר על
פי חוות דעתו כעוב בעיני אנשים ואדם ישלוח
במעוה הדקה הלו. ואין להגבאי באמת שם שליח
כי אם חומר נשיא או ממונה כי הוא השניט
וכעין זה כתב גם הרי"ט אלגאזי בקה"י ח"א
ס"י ק"מ גם בכהנים דאמרינן דהם שלוחי דידן
ושלוחי דשמיא דלשון מושאל היא כי הם ממונים
ומשרתי עליו. ונשכיל מזה בהגבלות כה הגבאי
וגאמר שאם נבחר אחד עדי"מ לגבאי בית הכנסת
שנמסר לו ממון דקה לאורכי בית הכנסת לכל
הפרטים הנלרכים הנה כשנמסר לו אחד ממון
דקה לאורכי בית הכנסת הנה הוא עדי"מ הנה
שליח הנותן ושליח בני הכנסת בזה שאסור לו
לשנות הממון לחלק לפרנסת עניים וכיוצא אבל
כמה שנוגע לפרטים השייכין לאורכי בית הכנסת
לקנות ס"ת או מנוחה או שלחן וכדומה זה רק
ברשות הגבאי ואין שום כח אחר עליו וכן היא
ע"ד זה בכל גבאי דקה על ענין פרטי. ונבוא

מעשה לבאר הדינים שבש"ע הנריכין ביאור:
ב) והנה ביו"ד ס' רנ"ט ס"ב כתב הרמ"א
דאפילו במקום שאסור לשנות כל זה
במקום שאין מנהג ידוע בעיר אבל במקום שנהגין
שהגבאי או בני העיר משנים לכל מה שירצו.
או אפילו במקום שנהגין שאדם משים דבר
בביהכ"ס כגון ס"ת או כלי כסף וכשירצה חוזר
ולוקחו או כשירד ממכסו הוא מוכרו לאחרים
הולכין אחר המנהג דכל המקדיש אדעתא דמנהג
היא מקדיש ע"כ. ודב"ז מקורו משום מהרי"ק
סוף שורש קס"א. והמש"נ שם יראה דמ"ש הרמ"א
דהולכין אחר המנהג דכל המקדיש אדעתא דמנהג
מקדיש זה טעם למ"ש מחלה שמוחר למי
דבר בביהכ"ס לחזור ולקח משם ולמכרו דאף
דמדינא י"ל דחלה עליו קדושתה וגם שזכו בנן
הקהל בעמידתן בביהכ"ס וא"כ איך יחזור ויקח

וגם למכור. ועל זה כתב דכיון דהמנהג כן ועל כן גם זה שהקדים הס'ת או הכלי כסף לביהכנים בסתם הוי כאלו הותנה מתחלה או תנאי מפורש שאינו מוסר להביהכנים רק לעמידה לפי שעה וס'ה' הרשות בידו בכל עת שיראה או שילמדך שימור ויקחמו משם וגם למכור הכל. ובזה גם ההקדש לא חל אלא לשעה דלב ב"ד מתנה בדבר שהמנהג כן לחסון לא יבאו בג"א לירי מכשול ונעשים שבועות יבין שההקדש סתמי זה לא יהי חל אלא לפי שעה. וכל זה במקדים עלמו:

אבר במ"ס הרמ"א דבמקום שנוהגין שהגבאי משנה לכל מה שיראה דגם בזה הולכין אחר המנהג אין דין זה בגבאי שהוא ממונה על דקה פרטית כגון על מעות א"י לבד או על ח"ת לבד וכיוצא. דבזה לא שייך מנהג כלל דהגבאי שנתמנה על דקה שבא"י או לח"ת אינו ממונה רק על פרט זה אבל על מה שאינו לזורך ח"ת או לזורך פרנסת עניי א"י הרי אינו לא שליח ולא ממונה ולא נשיא וככל ח"ש זר יחשב גם הוא ומה ענין ס'ה' כח בידו לשנות לדקה אחרת. אבל דין זה של הרמ"א היא בגבאי כללי שה' נקרא בזמננו פרנס העיר שה' הוא ממונה על כל עניני דקות הנדרשים לטובת וללורכי העיר דבזה שפיר הדבר תלוי במנהג דלף ש"ס אלולי מעות של דקה מיוחדת על זה לעצמה ועל זה לעצמה ח"מ כיון שהוא גבאי הממונה על כל אלו הדקות ולזה כל שהמנהג היא ס'ה' יכול לשנות לפעמים מעות של דקה שנתחד לזורך ח"ת לחלק לפדיון שבויים או להשיא יתומה וכיוצא וכן להיפך דפעמים שמשנה מזה על זה הולכין אחר המנהג דהרי זה כאלו מתחלה נמסר לו הממון של דקה על תנאי זה ונחתא להו גם לכל מקבלי הדקות ס'ה' וזכה הגבאי כל דקה מיוחדת הנמסר לידו ס'ה' נשתתב כפי מה שיראה הגבאי לורך שעה לשנות לפעמים כמבואר בסיומן רנ"ג שס סעיף וא"י דאם ראו הפרנסים ש"ס לורך שעה ורלו לשנות הרשות בידם ומקורו מהרמב"ם והירושלמי:

יורה ד"ב באמת. הדין המבואר ביו"ד שס סיומן רנ"ז ס"ד דרש"חין בני העיר לשנות מקופה לתמחוי ומתמחוי ולכל מה שיראו מזורכי צבור ופתי הרמ"א דה"ד לגבאי הממונה מבני העיר וע"ס בש"ך שכתב דהיינו במקום שהמנהג פן דהגבאי עושה מה שיראה. ולפ"י מ"ס הרמ"א בסיומן רנ"ז שס דאם פירש הנותן ואמר שיתנו לעניי העיר או לעני פלוני אין לשנות אפילו לח"ת. ולכאורה אינו מובן דכיון דפסק דהגבאי יכול לשנות מקופה לתמחוי והרי קופה היא לעניי

העיר ותמחוי היא לעניי עולם של שאר עיירות וא"כ מבואר דאפילו בפירש הנותן שיתנו לעניי העיר ג"כ יכול הגבאי לשנות וכן הוכיח מזה באמת הרמ"א בש"ך דב"ב סוף סיומן ר"ט. וז"ל דמה שפסק בש"ע דיוכל הגבאי לשנות מקופה לתמחוי ולכל מה שיראה היינו דווקא בגבאי לזורך דקה פלוני ומי שנתן אף שפירש שנותן לדקה זו אבל לא הותנה שלא לשנות כלל ובזה יכול הגבאי לשנות יען דגבאי הממונה מבני העיר הוא כבני העיר ודעת בני העיר שהממון הנגבים מהם לזורך דקות של לורכי צבור יהי יכולין לפעמים לשנות מזדקה לדקה לכל מה שיראו בזה לורך שעה וכיון שכן המנהג אכלס לשנות על דעת זה סתם נתינות כל אחד אף שמפרש על איזו דקה הוא נותן ח"מ בעת שיראה הגבאי דיהי לורך לשנות הרשות בידו. אבל מ"ס דאם פירש הנותן שיתנו לעניי העיר או לעני פלוני אין יכול הגבאי לשנות היינו שפירש להדיא שלא ישנה הגבאי הקדש דקה זו ס'ה' נותן רק לעני פלוני וא"כ לא מוסר לו הנותן בזה כח גבאות רק כח שליחות לנתינה ובזה ודאי אין יכול הגבאי לשנות והמעניין ברמ"א סיומן רנ"ט סוף סעיף ב' יראה שהנין כן ע"ס:

ג' יורה ד"ב בס' רנ"א סעיף ה' כתב הש"ע מי שנתן ממון לגבאים לדקה אין לו ולירשיו שום כח בהם. והקהל יעשו הטוב בעיני אלקים ואדם. ועל זה הגי' הרמ"א אבל קודם שבאו ליד גבאי א"ס נדר דקה סתם נותנין לקרוביו העניים דאומדן דעתו דכוונתו לקרוביו. ודווקא א"ס היו הקרובים עניים בשעת הנדר אבל א"ס היו או עשירים והעניי אין נותנין להם ע"כ. מ"ס דאין לו ולירשיו שום כח בהם והקהל יעשו הטוב בעיני אלקים ואדם. זה לשון משו"ב וכלמי מדוקדק וז"ל אין לבנינו וירשיו העניים שום כח בהם. ליתן הכל להם וכן היא במקור הדין במרדכי פ"ג דב"ב רמז תפ"ו ועיין ג"כ בבית יוסף שס. ועל זה הגי' הרמ"א דקודם שבא ליד גבאי כנדר דקה סתם נותנים לקרוביו העניים. פ"י שנותנין כל מעות הדקה להם. דאומדן דעתו וכו'. אבל א"ס היו עשירים או והעניי אין נותנין. הכלי להם נכ"ל פ"י שאין נותנים להם כל ממון הדקה שאין להם באותה ממון הדקה אלא כשאר עניים וגם זה מבואר הכל במרדכי שס רמז תל"ג. ואמנם בעיקר הדבר שכתב הרמ"א אבל קודם שבא ליד גבאי א"ס נדר דקה סתם או נותנין הכל לקרוביו העניים הנה המעניין במרדכי רמז תל"ג שס יראה שהלשון שס היא מעשה באתר. שנתן מקלח נכסיו לדקה בעת

זוה אומר בכה ואין לי עסק בזה. וד' יספוט שלום ולא לייתי יישראל לאיננוי. ידדו הדושי' כנפשו היפה הטורד מאלו:
יעקב שור אבד'ק קוטב והגלי'.

סימן כט

בענין הג'.

שירה.

ש'ום חנינא. דרב חנינא. מע"ב ידירי הרה"ג נ"י.
(א) **תמוז** נמסר לי מכתבו. והנה הוא חוזר על הראשונות וכתב וז"ל אבקש מהדר"ג עוד הפעם לפרש לי עוד הפעם אודות מ"ש הראב"ד'ק קראקא דאין הגשאל רשאי לשנות מודעת הנוהגים דמסתמא ע"ד המנהג נותנים ואנכי השנתי עליו דעל דעת הגבאי נותנים. ומתשובתו שכתב לי הדר"ג לא אוכל לכוון דעמו בזה איך היא עכ"ל:

להפצרתו אשיבו עוד הפעם בגילוי דעת פאר רומע"כ יראה מ"ש בתשובתי הקדומה דדן זה של הרמ"א בסו' רמ"ע ס"ב דמסתמא ע"ד המנהג נותן שם אדרבא נאמר לענין שהמקריש או המכיר אף דמסתמא אסור לו לשנות נגד הדין המוגבל בו אבל כשהמנהג בזה לשנות רשאי לשנות כפי המנהג בדוה מסתמא אחריון שדעתו ה' כפי המנהג וד' מקורו משו"ת מהר"ק שורש קס"א. ובאמת שכן מבוואר גם במרדכי כ"ב רמז' ת"ל ע"ש במ"ש דאף דמן הדין הנודר סתם יתן לבני עירו דווקא וכי הלכה כה"ק ולא כר' אחא' בעניי עירך קודמין מ"מ ידוע עכשיו שהמנהג שהרבה עשירים כשנפטרין ונודרין. הרבה ללדקה אין נותנין הכל לעניי העיר דווקא אלא מחלקין לכלא ולכלא ולזה גם כניד כשנדרה האשה סתם כ' דינרין ללדקה יכולין היו"רשין לחלק לכל עניים שירלו ע"ש. ואמנם גם זה אחת דכל הנותן מסתמא ע"ד המנהג הוא נותן כדקיי"ל כן אף באיסור ערוה לענין נתינות סבלונות וכן בנדרים בנודר. סתם משמן דאם המנהג שם להסתפק בשמן זית אסור רק בשמן זית ואם המנהג בשמן שושמין אסור בשמן שושמין לבד וכן בכמה ענינים כה"ג וגם כניד מין שהמנהג דנתינת ללדקה סתם לקופת ר"מ כה"ג היא על פרנסת עניי יושבי א"י ולזה כל הנותן סתם על רמב"ע' על דעת המנהג נותן שהיא לפרנסת עניי א"י. וסתמו כפירשו ועל זה איז הרמב"ם ראיות. וממילא דאסור לגבאי הממונה על מעשה ללדקה הלו' לשנותה ללדקה אחרת ורק בגבאי

בפת מומו וכו' והלשון שנתן מוכיח שהמנהג ליד גבאי. וז"ל דמכירה ל' לרמ"א דנתן לאו דווקא מוסרה אלא שיעפא דלישנא לנדר והפצרה וניחא ל' להרמ"א לפרש כן הכוונה שלא לעשות מחלוקה בין זה למ"ש המרדכי בדרמו הפ"ו הג"ל ועל כן מפרש המרדכי מ"י הכא שערין לא נמסר ליד גבאי משא"כ בנמסר ליד גבאי:

(ד) **אב"ד** הדבר טעמא כפי דכיון דאם עדיין לא נמסר ליד גבאי דאחריון דינתן הכל לקרוביו הטעם משום דאוליין בחר אומדנא דאומדן דעת הנותן היא שינתן הכל לקרוביו. וא"כ גם בנמסר ליד הגבאי מה כותן של עניים דעלמא יפה ע"י זה כיון דאומדן דעת הנותן היא שינתן הכל לקרוביו ואף דיד הגבאי כיד עניים וזוכה הכל בשבילם הרי וכו' בטעות היא אדרבא כשבא לידו מיד זכה במולה עבור העניים הקרובים להמנעב לחלק להם דווקא:

ונ"ל בטעם הדברים לפמ"ש בפסקי רקאנטי' סימן ס"ג דאדם שנתן מומו כד וכן ללדקה והעדיש הלדקה בדעת לחלקה לעניים בין עניי העיר או עניי עולם יכול ליתן חלק לקרוביו והשאר לשאר עניים כדן מעשר עני מיהא אם הפריש בשתם ולא הוכיר לעניי העיר וכו' קרוביו בכל הלדקה דאומדן דעת הנותן להינתן הכל לקרוביו דהנותן ללדקה לדעת המורה נזהגה והמורה אחרת עניין קודמין לעניים אחרים ע"ש ועפ"ז איש דהיבא שמסר הלדקה ליד גבאי כיון דידוע שמוציא הגבאי שה"ה הוא מחלק הלדקה לכל עניי העיר (או עניי עולם) והנותן לו מחלק כומו ודעתו מזה ומוסר להגבאי וכל זמון הלדקה שנותן לידו על דעתו של הגבאי הוא נותן שה"ה מחלקן. איז הרי זה כמפרש מודעת לחלק בין כל עניי העיר ובשבא ליד גבאי וזה כה בעד כל עניי לחלק לפי דעתו ולזה שפיר אין לקרוביו המנעב שום כח בלדקה זו יותר משאר העניים ועל הגבאי לעשות כאשר יראה הטוב והישר בענין החלוקה. משא"כ בנדר ללדקה סתם ולא מסרה ליד גבאי בזה שפיר ינתן הכל לקרוביו של המנעב כאומדן דעת הנותן כג"ל נכון. וכ"מ למעין באור זרוע הלכות ללדקה סימן ח' שחמנו מקור דברי המרדכי כ"ב שברמו חל"ג הג"ל ע"ש. ונתיישרו משה כל הדינים בש"ט הנראין כסותרין זה את זה. וידע רומע"כ הגדול ליישר דרכו בענין זה כמה שנוגע להתווכחות שלו עם הרב הדיין דק"ק קראקא נ"י כי אני לא ראיתי כלל החוברות הנדפסין בענין מחלוקת זה אשר זה אומר בכה

בגבאי כללי הממונה על הדקות של כל זורכי העיר היא שהרשות בידו לשנות לפעמים כמו שבארתי בתשובתי:

ויעיין הדרכ' בלשון הרמב"ם בפה"מ סוף פ"ב דמס' שקלים שכח וז"ל וממה שראוי שמדע כי גבאי דקה כשרואה מדרך החיקון ובתנאי שה"י זה לחיקון אנשי העיר שזריכין שנות אלו המותרות ויעשה מהם כרצונו כגון שו"א מותר שבויים לעניים או מותר מהם לשבויים והדומה לזה שהרשות והבחירה בידו וכ"מ מגמרותינו וזירושלמי אמרו ג"כ בזה המקום אין מחמין ביד הפרנסים בכך עכ"ל. מוכח ג"כ כמ"ש שזה דוקא בגבאי דקה כללי אשר הוקס בעיר אשר עליו לפקח על כל זורכי העיר במעוה הדקות של אנשי העיר שבוה הרשות בידו לשנות לפעמים במה שיראה שהיא לחיקון אנשי העיר דוקא. משא"כ בגבאי פרטי כמו שהסברתי שם לנכון:

(ב) **אבל** בענין זה שאחם דנים עליו לא הועיל הרב מקראקא כלום במ"ש דאין הגש"א ראוי לשנות מדעת הנותנים דמסתמא ע"ד המנהג נותנים יען כי ידוע שכל הנותנים דקה לקופת ר"מ בע"מ אין להם שום כוונה וזאת דקה לזורך אי"י וכן לשון ב"מא סתם מעוה אי"י ומי שנותן הוא נותן לקופת ר"מ בע"מ מבלי הבדל לא"ו כולל כי הוא רק על עניי אי"י רוצה ליתן ומה לו לא"ו עניי אי"י יתן הגבאי. אלא דלפי שהמעוה הדקה הלו נמסר להגבאי יש לנו רק לומר שהנותן על רצון מנהג הגבאי הוא נותן אי"כ כל עת אשר ירצה הגבאי לשנות רצונו כן יעשה ודוקא בקופה הנגבית בעיר לזורך פרנסה עניי העיר בזה שפיר אסור להגבאי לשנות לתח חלק לעניי עיר אחרת כי רק בשביל פרנסת עניי עירם הקימו בני העיר הקופה כאשר מוטל עליהם לפרנס עניי עירם. והנותן אינו נותן להקופה אלא לזורך עניי עירו וללורך עניי אחרים לא ה"י. נותן. משא"כ בקופת ר"מ בע"מ הנותן לשם אינו נותן אלא לעניי אי"י אלא הגבאי שהוא ממונה לגביות המעוה מקופת ר"מ בע"מ מכל עיריות הנגדרין תחת גליל פלוני כשגובה המעוה הוא מחלק מעוה הלו לעניי אי"י הנגדרים תחת כולל שלו כאשר כן נהנהג אלל כל גבאי מעת שנחלקק גביות מעוה אי"י תחת ארבעה וחמשה כוללים וכל קביעות המנהג בזה היא רק מנהג הגבאים לא לחפץ הנותנים. ואם עוד עתה לא ראה גבאי כולל זה לורך שה"י רוצה ליתן חלק יתרון ממעוה שגובה מאנשי הכולל שלו להגבאי שהוא גבאי כולל אחר אם רוצה עתה לורך באופן שרואה

ליתן גם לו למה לא יהי' רשות בידו ליתן כיוון שאינו משנה בנוף מעשה הדקה שהכל היא נותן לפרנסת עניי אי"י ולא שייך בזה לומר שהנותן ע"ד המנהג נותן כיוון שכל המנהג בחלוקות מעוה הלו נמסר רק לרצון הגבאי אי"כ באמת כל הנותן ע"ד רצון הנהגות הגבאי הוא נותן אשר הנהגותו היא לעשות כפי אשר יראה לורך שעה לעשות כטוב בעיניו והנותנין מסלקין דעתן לגמרי כי מה להם להנותנים כיוון שעכ"פ לעניי אי"י יתן ממונם:

ורברים אלו עם היוחס נכונים לעלמן מבואר כן גם בשו"מ מהר"ק שורש ה' במעוה שמתגדבים ללורך עניי אי"י וירושלים ונמסר המעוה הלו ביד הממונה לעשות כאשר יראה בעיניו וכן נהנהג מכמה שנים ועתה נודמן ש"ש לורך מעוה לבנין ירושלים ללורך בנין ביהכ"ס שם וגשאל אם יש רשות להממונה לשנות ולתת חלק מזה ללורך בנין ביהכ"ס דשם. והשיב דאפילו אם נאמר שאין כח ביד הגבאי לשנות אפשר לומר דגבאי זה מותר לשנות דדוקא בגבאי הממונה על פרנסת עניי העיר ההוא י"ל דלאו על דעת הגבאי נותנים אלא על דעתה דנפשיהו אבל בגבאי אי"י שבני עיריות אחרות שולחין מעוה דקה לגבאי הממונה על מעוה זה וודאי מסלקין עלמן מאותן מעוה לגמרי ונותנין הכח לגבאי זה שהרי הם אי"א להם לפקח על מעשיו ודעת המתגדבים שיעשה הגבאי מאותן מעוה כרצונו ויש לו כח יותר אפילו מבני עיר בדקה עירם עכ"מ דהנה מבואר דאף שכבר ה"י המנהג שם נהנהג ש"י הגבאי מחלק המעוה-אי"י רק לפרנסת עניי ירושלים ועל זה ה"י נתינות המתגדבים מ"מ כיוון שהם מוסרים ענין ההנהגה בכל מעוה חלו להנהגות הגבאי אמרינן דמסלקין דעתם לגמרי ועל דעת הנהגה ברצון הגבאי הן נותנים אף לשנות לפעמים ומותר לשנות אם ירצה הגבאי גם לתת מעוה אלו ללורך בנין ביהכ"ס בירושלים כיון שעכ"פ המעוה ניתן עבור בני אי"י אף שזה כמו לגחיה לחלוקה אחרת לא לפרנסת עניי ירושלים שנתנהג כן משנים רבות שה"י הגבאים נותנים המעוה רק על זה. מ"מ אם ירצה הגבאי לשנות ולהנהיג הנהגה אחרת הרשות בידו כי הנותנים נותנים על דעת הרצון מנהג הגבאי וכמ"ש:

ואמנם לאחר לא ראיתי כל עיקר דברי הרמ"ג ר"י יוסף טנגיל כי לא אוכל לדון על קיצור דברים שכח לי הדרכ' בשמו וכבר כתבתי לו שאין חפצי להשתקע ענמי בדבר הלכה

חברו ומינקת לא תנשא. וכחז דאפי' להחולקים על הדין הזקן ואוסרים בנדרים. היינו שהזכר אסור לישאנה אבל היא אינה אסורה וליג עליה חז"ל. דכאמך מדינא לא משטבדא. ורק על האיש גזרו ע"ש. וכן הסכים ב"חאסד לאברהם" חנינא חאה"ע סי' י"ב ע"ש וגדולה מזו כתב הגאון מהר"ש מלכוב ז"ל בחידושי' לזון וירושלים לירושלמי סוטה פ"ד ה"ג. דלפי המבואר בירושלמי שם דאסמכוה אקרא דבשדה יתומים אל תבא אין האיסור חל כלל על האשה כי היא בשלה רשאה. ורק האיש אסור להזיק את השעבוד של הילד ודומה למוזק שיעבדו ש"ח דאסור. אבל הלוה עלמו מותר לאפור ולקלקל כח"ש הש"ך בחז"מ סי' שפ"ז בשם הראב"ד עכ"ד. והי' דלע"ד לא נהירא דאין לרמות הזקן ממון לחשש סכנ"פ שימות הולד. (וע' חו"ס' סוטה כ"ז ד"ה לא ישא. ובפרדס הגדול לרש"י ז"ל.) מ"מ בנדרים עכ"פ כ"ה כח"ש הנו"ב. וא"כ בנדר נהי דנתחייבה להניק. איננו רק חיוב מדעתה אבל חז"ל ליג עליה בנדרים ככל ורק עליו הגזירה. וכשהוא שונג סני:

אבן ודאי דעכ"פ לר"ך הפרשה כמבואר בה"ד ובאחרונים הנ"ל גבי הבחנה והה"ד וכ"ש במינקת וע' פת"ש ס"ק כ"ז ואם לא ישמע לפרוש. דינו מבואר בחיוב נדוי וגם בחרם ח"ו כד"ן עכר"ן וע' בי"ד סי' ש"ד וזמ"ק פרק אמיג ומש"ס בארה דין המנודה. נשכר ונשכרין לו' ומוחרם. לא נשכר"ו. וכיון שמבואר בטו"ש"ע שם דגם יש רשות ביד ב"ד להחריס אם לא ישמע בנדויו אי"כ מבואר דרש"ן לבטל שכירותו בשמשות וביון שאין לו רשות מדדי' להחרים. ההכרח לבטל שכירותו בשמשות עכ"פ ודו"ק. והשי"ת יברך את עמו ישראל בשלום א"ד ידיו דושות:

הק' ש"ס יוסף הלוי פיינענברג אברק"ה הג"ר.

סימן לא

בעה"י וויעה"ה יע"א.

ביאור דין עליה לרנ"ה.

פסחים (ד"ח ע"ב) אי"מא ח"ר אלעזר שלומי מלוה אינ' ניווקין לא בהליכתן ולא בחזירתן כמאן כהאי תנא דתניא אי"מ ב"י אומר כלפי' שאמרה תורה ולא יתחורר אי"ש את אר"ץ מלמד שמהא פרמך רועה באפר ואין מ"ס חזקתא וכו' אין לי אלא בהליכה בחזרה מנין ת"ל ופנית בנקר והלכת לאהלך מלמד שחלך ותמא' אהלך בשלום

ו' בין שלפי המחלוקת אשר נהנה וגם זה המעט לא כתבתי אלא לכבודו. והנני ידיו הדו"ש"ת מוקירו ומכבדו:
יעקב שור אברק קוטב והג"ר.

סימן ל

בעה"י לאקאטש (פ"ד וואה"יו).

רב ברכות יעשה החכם התורני משיכ' ספואר מר א"ט"ר נ"י בק"ק זוואנ"ץ.

אחדשתה"ט: מכתבו הגיעני. והנני להשיב לו להלכה בקי"ר נמרץ: —
שאלמו: אי"ש נשא גרושה שנמנרה כשהיא מעוברת והרב הוהיר שאל תנשא חוץ כד"ח. וגם הבעל עשה אתה חוזה בדי' ובד"ח שמחייבת להניק את הולד בעלמה. ואחרי לרמה החלה לפניך. ואח"כ מסרה את הילד למינקת כי השכנים אמרו לה שבעשומה כן תהיה מותרת לינשא. ויגמל הילד לסוף י"ג חדשים ואז נשאת לאיש המנטרף לאחר שנית כי לא ידעתי שאסור. אכן יען כי עשה במחשך מטעה בחלות לילה ותחת קרוא אחד הרבנים לסדר הקידושין כדת. קרא דוקא למי שא"י בטגור. הנהו נחמד למזיד. ושאל: (א) אם חייב להולידה בנט. או סגי בהפרשה. או מותר לגמרי. (ב) אח"ל שחייב להוליד או לפרוש אם יכולין ב"ד לכופו לזה על ידי שדיחותו מכהונתו שהוא מכהן במשמרת. מש"ס ביהכ"מ. עכמו"ד כ"ה:

תשובה: אחת כי אין כאן לד היתר ר"ש הזקן בגרושה. יען שהחנה עמה ונתחייבה. יעון פת"ש אה"ע סימן י"ג ס"ק י"ז ורק שהוא אומר שהיה שונג וכחמו הח"מ סק"ח והב"ש ס"ק י"ז להקל נכי ג"ח הבחנה. וכן לענין מינקת ע"ש בב"ש ס"ק ל"ד. ונאמן לומר שונג הייתי ע' באה"ט סק"ט. והיינו כשהוא באמת ע"ה:

ומה שטעם בלנעל ולא קרא לרב. הגה בעוה"ר כנר נפרץ הדבר וכל בור מסדר קידושין ובפרט באלמן ואלמנה שמחבישים. אכן בא"ש ידע עכ"פ שהיה מינקת וגם ש"ס שאלה. אלא שאל לאזהר בן תורה והיקל לו. ולא שאל להרבנים שבעיר. הוי מויד. כח"ש בשו"ת ל"ל סימן מ"ה ובפת"ש י"ד סי' ל"ט סק"ה ע"ש:

והנה לכאורה מה יושעני זה שהוא שונג הרי היא מוידה ומותרות מפי ב"ד בשעת הנט כנ"ל. וכבר כתב הד"מ שם בשם מהר"ש דדוקא שניהם שונגים אבל היא מוידה חל. ע"ש בד"מ בטור סק"ה. אכן הן כבר העלה הטוב"ק חאה"ע סי' י"ז משינוי הלשונות דביבמות (מ"ב). לא יא' אדם מעוב"ת. ואולי בכחוכות (דף ס') מעוברת

בשלוש וכי מאחר דאפילו בחזרה בהליכה ליל
לכדריא דאיר אמי כל אדם שיש לו קרקע עולה
לרגל ושאלו לו קרקע אין עולה לרגל ע"כ עיי"ש:
והנה הרמב"ם ז"ל השמיט האי דינא דריא
דמי שאלו לו קרקע אין עולה לרגל.
וכבר חתרו המפורשים למאור טעם להשמטתו עיין
בדבריהם. ובהשקפה הראשונה עלה בדעתי ליישב
ע"ד פשוט ונכון לכאורה. דמשום השמיטו הרמב"ם
ז"ל יען דלא כדריא האי דינא לכ"ע ובהדיא
מזינו חולק עליו דהרי רב דבעי מיניה הני בני
בי רב דריירי בבאגא מהו למייתי קדמא וחשוכה
לבי רב א"ל ניהו עלי ועל זוארי ניחול מאי א"ל
לא ידענא עיי"ש ומבואר להדיא דלא ס"ל לרב
דמהני הגנת המלוא גם לחזרה וא"כ ע"כ לא
דריש האי ופנית בבקר לחזרה וע"כ הא דבהליכה
אין ניזוקין כ"ל מקרא דולא יחמוד איש את
אח"כ. וכיון דלויטערך ליה לגופיה שוב לא אי-תור
למידעש מיניה הא דריא וליה ליה לרב הא דריא
ומשום השמיטו הרמב"ם ז"ל. ורואיני אח"כ
בנו"ב מהדור"ם חא"ת סי' נ"ד שהגאון מהר"י
ברגין תמה על הרמב"ם שהשמיט האי דינא שהרי
לא מזינו פלוגתא על ר"א בזה. וכתב שם הנו"ב
ואני תמה למה החליט דליכא חולק על ר"א והלא
שם במקומו מזינו חולק עליו דכך איחא שם בעי
מיניה מרב וכו' ול"ל לרב הך דריא עיי"ש והובא
ג"כ בלליח שם עיי"ש ומלאחי שכן תי' נמי המרא"ם
בירושלמי פאה פ"ג משום דרב פליג עליה דריא
ול"ל האי דרשא דאויבי ב"י דאליבא דריא אמרו
שם כמאן כהאי תנא וכו' אבל רב לא דריש מהאי
קרא לחזרה עיי"ש:

ולאחר העיון קצת נראה דריא לומר כן דרב

פליג וס"ל דהא דשלומי מלוא אין ניזוקין
היינו דוקא בהליכה ולא בחזרה. דלא מהכח
לומר דפליג אהאי כללא דאליכ מאי פריך שם
הש"ס על הא דאין מחייבין אומו להכניס ידו
לחורין ולסדקין לבדוק מפני הסכנה והא אמר
ריא שלומי מלוא אין ניזוקין וכו' ומאי קושיא
דלמא כדרייתא אחיא כרב דס"ל דמלוא לא מונעא
עליה בחזרה ונהי דבהליכה דהיינו קודם עשיית
המלוא אין לחוש מ"מ בחזרה דהיינו לאחר גמר
מלואו יש לחוש שמה יעשכנו עקרב דס"ל להאי
הנא דשלומי מלוא אין ניזוקין היינו דוקא בהליכה
ולא בחזרה ויש לחוש לסכנה לאחר שבדק וכלמה
כבר המלוא ועיי"ש א"כ דלית מאן דפליג
עליה דרבי אלעזר. ועוד אם איחא דריא לאפלוגי
עליה דרב אחא לא ה"ל למימר איחאזי חנא
ריא אמר וכמ"ס תוס' חולין ד"ה ע"כ עיי"ש
ואע"ג דהתם תרתיייהו משמיה דרבא אמרו מ"מ

אין נראה לחלק בכך א"כ דלא פליגי בזה רב
ור"א ורב דקאמר לא ידענא משום דבאמת ספקי
מספקא ליה אי גס בחזרה או לא ועי' מיימתי
הש"ס דריא בלשון איחמוד לפשוט ספקיו של רב
דבהדיא אמר ר"א דגס בחזרה אין ניזוקין וז"ל
מקרא זה וגם רב הכי ס"ל השתא ונפשט ספקיו:
וי"ש להמתיק זאת עוד ביותר ביאור. דבאמת
גם רב הוה שמיט ליה מעיקרא דריא
ואולם ר"א גופיה לא אמר אלא שלומי מלוא אין
ניזוקין ולא הזכיר בלשון הליכה וחזרה וכן מוכח
מהא דפריך הש"ס בקידושין (דל"ט ע"ב) והא
אמר ר"א שלומי מלוא אין ניזוקין התם בהליכתן
שאני והא אמר ר"א שלומי מלוא אין ניזוקין לא
בהליכתן ולא בחזירתן וכו' עיי"ש והרי מוכח
להדיא דחרי מימרות ניגהו ומעיקרא הוה אמר
ריא סתם דאין ניזוקין ולבשר הכי פ"י דבריו
דבין בהליכתן ובין בחזירתן ועיין סוף חולין.
וא"כ גם רב הוה שמיט ליה הא דריא ומשום
ספקי מספקא ליה בכוונת ר"א אם הוא גס
בחזרה או דווקא בהליכה ועי' מיימתי הש"ס ח"ך
מימרא דריא לפשוט דבריו דבהדיא אמר בשר
הכי גס בחזרה. כן נראה מפשטות סוגית הש"ס
ויפה כתב הגאון מהר"ב דליכא חולק על ר"א
בזה וכיון דסתמא דש"ס מיימתי לפשוט דגס בחזרה
אין ניזוקין ממילא קם דינו של ר"א ואמאי
השמיטו הרמב"ם ז"ל:

עוד ג"ל דבלאו כל הג"ל נמי ליכא שום הוכחה
והכרח כלל דרב פליג עליה דריא ואפילו
בלא הוכחה הג"ל משום דאיכא למידחי דלא
סייד כאן חזרה מן המלוא דכולה חדא מעשה
מלוא היא וסס בדוקה עליה. מדלא פריך הש"ס
מאידך מימרא דריא ובדפריך בקידושין וחולין
הג"ל עיי"ש מ"מ גס י"ה אינו מוכרח. ועוד מנ"ל
לעשות פלוגתא בזה דמחויבים אנו לחוש
במחלוקת. ומהא דקאמר רב לא ידענא ליכא
הוכחה כלל דפליג ולא ס"ל דרשה דקרא גס לחזרה:
ואו"י שאלתם יסודתה בספק אחר ועל ליר
אחר תסבינה. והוא דיש הגדל בין
חזרת המלוא שהמלוא נרמה לה והיא הכרחית
לקיום הגזירה לקורה שאינה הכרחית לקיום המלוא.
דהחזרה ההכרחית לקיום המלוא באמת מיינן
הליכט לגזירה היא וכולה חדא מעשה הליכה
למלוא היא. דהא דג"ל מקרא דשלומי מלוא אין
ניזוקין לא בהליכתן ולא בחזירתן באמת האי
חזרה נמי הליכה היא דמאי ג"מ בזה מאחר
שהנטיה הקב"ה כי לא יאונה כל רע בלכתך
לדבר מלוא וא"כ הרי גס החזרה בכלל דמאי
ג"מ אם בהליכה לא יזוק ובחזרה עדיין יש לו
לירא

לירא הרי דסוף סוף מניעה ועכבה לו לקיום המלואה מאיתם החזרה וכמו דהולרך להבטחת ד' בהליכה לדבר מלואה כדי שלא ימשך מזה עיכוב ומניעה כמוכח גם לחזרה. ואולם אעפ"כ הולרך הש"ס להביא ראיה מקרא גם לחזרה משום דמקרא דולא ייחמוד איש את ארצך לא שמענו אלא הבטחת ד' להליכה לדבר מלואה דנכון יהיה לבנו ובעות מכל מגור ופחד. משויה הביאו נמי הקרא דופנית בבקר דנשמע מיניה לחזרה ותרדויהו חרף נינה וא"כ כ"ז הוא דוקא בלא החזרה תלויה נמי בההליכה וכמולדה מחייבת היא דומיא דקרא לענין חזרת המלואה ובה"ג שפיר יש לו לסמוך על המלואה דאין נ"מ בזה בין הליכה לחזרה בין דשניהם הכרחיים המה לקיום המלואה. אבל היכא דאין הכרח לקיום המלואה ורק דהוא מעלמו דולה להכניס עלמו בזה ולסמוך על המלואה בכה"ג שפיר יש לספקוי אם יכול לסמוך על המלואה ויהיה בכלל שלוחי מלואה אינן ניוזקין. ומשויה השיב להם רב ניחא עלי ועל זארי משום דההליכה הכרחית היא לקיום המלואה ובלעדה משולל היכולת הוא לקיימה ולכן שפיר יש לו לסמוך. אבל לענין ניוזל השיב להם לא ידענא והיינו משום דחזרה זו הרי אינה הכרחית היא לקיום המלואה דהרי אפשר ללון בעיר וכדומה ואין חזרה זו גאלת בהכרח מקיום המלואה ולכן שפיר הוה מספקא ליה אם גם בכה"ג יש לסמוך על המלואה או לא. ועפ"י שם ודוק:

וראיתי בהרש"ש שם על הא דהשיב רב לא ידענא. וז"ל. קשה מיומא (ע"ז ע"ב) דשרי שם בכה"ג מעמא כדי שלא תהא מכשילן לעיל עיי"ש ובמחכמתו לא דק בזה דהאס לענין להחיר את האיסור שפיר שייך האי טעמא אבל הכא לענין סכנה לא שייך כמובן וכן מוכח שם מפירכת הש"ס ובחול בכה"ג מי שרי וכו' וכן פירש"י שם עיי"ש ואי משום הנגת המלואה דחלוי בזה ההליכה הרי זה קא מספקא ליה אם יכולין לסמוך על המלואה או לא אף בכה"ג. והא דלא משגי שם הש"ס משום שלוחי מלואה היינו משום דשכיח היזקא שאני והוי כמו סולס דעו"פ. נחלא מבואר מכל זה דלא מלינו חולק ע. ר"א בזה ונחמזקה התמיה על הרמב"ם ז"ל:

ורנה בחומ' לעיל ד"ג ע"ב הקשו למה לא עלה ר"י ב"ב לרגל ותי' שלא היה לו קרקע או זקן היה שאינו יכול להלוך ברגלו דפטור מופסח כמו מראה עיי"ש. והוקשה בחת"ס א"ח סי' קכ"ד אי"כ מ"ט דמכשירי פסח דומין שבה לר"א בפי' אלו דברים הא מבואר בפי' ר"א דמילה דחזרה ר"א בליטת לקלימו ומחוזה לפתחו שאינו

דוחה שבת ומסיק הטעם משום הואיל ובידו להפקירן אי"כ ה"ג הואיל ובידו להפקיר הקרקע ויהיה פטור מפסח וממילה לא דמי שבת. ומירך החת"ס דר"א לטעמיה דס"ל במתניתן דטירובין (דכ"ח) דאם החרים כל נכסיו אפילו בדיעבד אינם מותרין וה"ה להקדים והפקיר כמבואר שם דחד דינא אית להו והא דאמרין בעלמא הואיל ואי בעי מפקיר נכסיו והוה עני וחזיא ליה היינו דמפקיר ומשייר לעלמו כל שהוא פחות ממאחיס וזו ויהי' עני ומותר לו ליעול לקט שכמה ופאה ומותר להאכילו דמאי אכל לקט פטור מראה ופסח דריך שלא יאחר לו שם קרקע כל שהוא וזה אי"א לר"א. וזוהי תי' נמי להשמט הרמב"ם האי דינא דר"א משום דאפשר דר"א לא אסיק אדעתיה ק"כ סברא דהואיל ובידו להפקירן כס"ד דאמוראי עובא בפי' ראד"מ אבל למסקנא דהואיל ובידו להפקירן אי"כ נהי דאיתמר למכשירים אליבא דר"א מ"מ הא סברא גדולה היא לכ"ע נמי ובפסח גופיה אי ס"ד דמי שאין לו קרקע פטור אי"כ איך אמרה תורה פסח דוחה שבת לפקור נכסיו ולפטור וכה"ג פ' ק' על התורה סי' ר"י לענין קלידת העומר אע"כ מדכתב דחמנא דמיעודו שפסח ידמה שבת ש"מ דמי שאין לו קרקע נמי חייב בפסח והדר נילוף ראיה מיניה לחומרא שגם חייב לעלות לרגל וכו' ע"כ עיי"ש:

ורנה מה שהקשה לר"א איך קאמר גבי פאה מינו דאי בעי מפקיר נכסיו וכן בש"ד הא אסור להפקיר כל נכסיו. לכאורה ל"ל לתרן עפ"מ דמבואר בירושלמי שביעית פ"ט ה"ד דרובל להפקיר בפני שלשה אוהביו אשר בעות ויודע בהם שבודאי לא יוכו בההפקר וגם לא יפרסמו הדבר עיי"ש דתתא שאל לרב יאשי' אי"ל חמי לך תלתא רחמין ואפקרה קומיהון עיי"ש והנה טעם דאסור להחרים כל נכסיו כתב הרמב"ם ז"ל סוף ה' עירובין דעושה אי"ע עני וינטרך לבריות עיי"ש וא"כ כ"ז במחרים לנבזה או שאר מפקיר אבל הפקר כהאי דפאה ודמאי דיכול להפקיר בפני אוהביו שידוע בהם שלא יזכו בו אי"כ הרי אינו עושה את עלמו עני ואדרבה מריות עוד בזה ללקוט פאה בזה ש"ד ושפיר מהני הפקירו:

אמנם אי"א לומר כן דהא לכאורה ל"ל עלם זו שיפקיר בפני ג' אוהביו והא מבואר בגדרים (דמ"ג) דאם מפקיר בערמה אינו כלום והר"ן כתב שם דאם היה דעמו בשעת הפקירו לחזור ולזכות בהם אינו כלום עיי"ש וא"כ ממ"ז אם מפקיר בפני ג' אוהבים ודעתו לחזור ולזכות בהם הרי בכה"ג לא מהני הפקירו כלל וע"כ דכוונת

כל נכסיו עשאו כסיה אדם חס על נכסיו ומלשון זה משמע דאינו אסור רק לכתחלה והוא ביאור חכמים מן הקרא דלאו דוקא חרמות ועיין לשון הרמב"ם ז"ל בס' עירובין ובפ"ה מה' דעות ה"א והא דפריך דגם לראב"ע אסור לכתחלה להחריס כל נכסיו. וכמו שכתבנו עוד לקמן ודו"ק:

(חשדן ובא א"ה).

בן ציון במהר"א הלוי לעבטמאן
ר"ם דפ"ק הג"ל.

סימן לב

ב"ה פארצק (פ"ד וואהרין).

(א) **בשעת** (ח"ו ס"י ל"א) כתב כ"ג שליט"א לתת דברי רש"י סוכה (כ"ז ב') ד"ה כל יע"ש וסברתו נכונה ייבזה יתורן קושיא הגאון בעל מנחת מזה שכתב שהקשה קושיא עלומה על רש"י דמשמע מדבריו שם דפחות משו"פ לא הוי לבס וא"כ לא מלאנו ידינו ורגלנו בביהמ"ד וא"ך יוצאין כל ישראל בחלות לולב הא שני בדי ערבה אין בהם ש"פ ולא הוי לבס וסיים בלע"ג ולפי סברת כ"ג דברי רש"י מיושבין מאד ואין כאן שום קושיא כלל:

(ב) **שם** (ס"י ע"ג) מביא כ"ה בשם חכם א' שחקר אם יוצאין ידי קריאת המגילה וקידוש והבדלה ע"י הגראמפון. תמ' לי איך יעלה על הדעת לאמור כן מלבד שהוא שחוק ולעג חזן מזה איך העלים אותו חכם עיניו ממ"ש בש"ע ס"י תר"ל ס"ג ואם קראה ע"פ לא יאל וכן בס"ז ועיין במג"ת שם האם הגראמפון קורא במגילה כשירה יתקע הדבר ולא יאמר:

(ג) **שם** (בס"י ע"ה) מקשה כ"ה על דברי הגאון מלאקאטש ג"י בשע"ת (ח"ו ס"י י"א) דלפי דברי הל"ה ב"ה ל"ז י"ל גם בערוגה. דלא בט"ל. וכ"ה דחה את דבריו בשתי ידיים ובמחילה כ"ה טעה טעות גדול בדבריו הוא סבר דכוונת הרב הג' מלאקאטש במ"ש שם ה"י כשמגיע זמן העומר שוב גם הסתיר אינו ניכר כוונתו שאז תומצי מחילת החיבור כמו באיסור מוקלה וע"ז הקשה הא אז שניהם מותרין דגם הערוגה שלא נשרפה מותר ואח"כ כשנשרפו ונאסרו שוב בא האיסור בתעורבות ונכתל: ולא היא. דכוונתו היא כך כיון דבשעה שזרע הערוגה ה"י עריגות הקודמים אסורות ואח"כ כשמגיע זמן העומר ומותרין מ"מ לא ה"י ההיתר פעם א' בפ"ע ולא חשוב לבטל הן אחת שאז גם הערוגה שלא נשרפו מותרת מ"מ. ההיתר המבטל לא ה"י בפ"ע ואין

דכוונת הירושלמי היא דבודאי המפקיר בעלמו לריך לכוין להפקיר גמור כדי לנאת מחשש ערמה ורק דנותן ענה בזה להפקיר בפני ג' אוהביו שבתום בהם שלא יקדמו לזכות בו אבל ע"כ דעת המפקיר ודאי ל"ל להפקיר גמור ויש בכל אוהביו לזכות בו. וא"כ הרי בכה"ג קם דינו דרי"א דבכה"ג אסור להפקיר כל נכסיו והרמב"ם דנקט הטעם משום דעושה א"ע. עני' הוא משום דפסק כראב"ע וכמ"ש בפ"ו שם דאם עבר והחריס בדיעבד מהני וזה דלא כדברי ר"א דלין מקרא דגם בדיעבד לא מהני וא"כ הוא גז"כ בלי שום חילוק ובכל ענין לא מהני ושפיר הקשה החת"ם ז"ל:

ואולם בסברא זו שפיר יש להעיר כמה שהקשה עוד שם ומ"י לדברי הרמב"ם ב"ה

עירובין דפסק דאם עבר והחריס כל נכסיו מותרם דלא כרי"א ועמד בזה בכ"ה ומי"ט ומ"י הוא ז"ל עם מה שכתב לעיל דלפ"ז ראב"ע דפליג החס במתניתין אדרי"א ומבואר שם דלחומרא פליג דאפילו אינו מחריס כל נכסיו רק שאינו משאיר לעלמו כדי חיותו אסור מן המורה א"כ חומרו קולו דע"כ לא דריש אך כרי"א דאפילו בדיעבד אינו מותרם ומוקדם דא"כ אפילו השאיר קרקע כ"ש רק שאינו כדי חיותו אינו מותרם א"כ בטלת האיל דאי בעי מפקיר נכס"י דכולה חלמודא אע"כ דלראב"ע בדיעבד אי עבד מהני ואפילו בכ"ה נמלא לרי"א בכל נכסים אפילו בדיעבד לא מהני ובהשאיר מקלט אפילו לכתחלה מותר ולראב"ע אין חילוק לכתחלה אפילו השאיר מקלט נכסים אסור כל שלא השאיר כדי חיותו ובדיעבד מהני אפילו כל נכסים וא"כ הרמב"ם דפסק כראב"ע ס"י עירובין דאפילו השאיר מקלט אסור מן המורה ומשום מוכרח בדיעבד עכ"פ מהני דא"כ בטלת האיל אי בעי מפקיר נכס"י ע"כ עיי"ש. ולפי מה שביארנו ליכא הכחה כלל דע"כ ר"א ב"ע לא דריש אך ולא ס"ל דגם בדיעבד לא מהני ד"ל דגם ראב"ע ס"ל דגם בדיעבד לא מהני ואולם כיון דס"ל דאפילו השאיר מקלט נמי אסור ובעינן כדי חיותו א"כ הרי ע"כ דריש טעמא דקרא לענין זה וא"כ בכל ה"י דאמרינן אי בעי מפקיר נכס"י והוה עני מ"ירי בכה"ג דמפקיר בפני ג' אוהביו דאע"ג דדעתו הוא ע"כ שלא לחזור ולזכות בהם מ"מ הרי כיון דס"ס לא יזכו בו האחרים ורק הוא בעלמו ימור ויזכה בהם לא חשיב משום עושה א"ע עני' ושפיר מותר אפילו לכתחלה וליכא שום הכרח דראב"ע פליג בזה אדרי"א. ואמנם הרמב"ם ז"ל דפסק דמהני בדיעבד ל"ל דהואיל כן מפשטיות לשונו דראב"ע דקאמר מה אם לבקש איך אדם רשאי להחריס

בשבת; ג') הני תמרי לשכרי יבין ולרפי; ד') דעת; אשמו של אדם מערבת שלא מדעתו יע"ש והסימון הוא ד' מחיבת להגביה א' מחיבת אים מ' מחיבת מ'דורה צ' מחיבת ל'לרפו ד' מחיבת ד'עט ומיבת שאני הוא סוף המאמר שאני בתם דליכא מחילות אעפ"י שיש בו קלטה דוחק מ"מ ל"ל שנתון הוא והמעין בסימנים הנמלצים בש"ס יראה שדרך המסמן לחפש שיהי' לחיבות הסימנים איזה פירוש והמשך לענין שקודם לכן ומחפש להסימן אותיות שיוכל לחברם שיהי' בהם איזהו פירוש ועיין בהפארת ישראל על משניות מנחות פ' י"א משנה ד' יע"ש עכ"ל ואמרתי דבר זה לפני כמה לומדים וקלסוהו:

(ו) **ואנב** איני עוד דבר א' בשם אדומית הגאון ז"ל. בדבר שנאלצנו לענין שדכטו כמה לריבין ליתן מגדוליא קרקעות או ספרים ומטלטלין והשיב וז"ל וז"ל דאין לריבין ליתן רק חלק ד' ממה שנותנים בעד מעות מוזמן ורא' לזה מחשבה פאה פ"ח מ"ח מי שיש לו מאתים זוז לא יטול לקט שכחה פאה מי שיש לו כ' זוז ונושא ונותן בהם לא יטול ופירשו המפרשים דחמישים דעבדין טבין כמאמרים דלא עבדין ה"נ במעות מוזמן כיון דיכול לישא וליתן לריבין ליתן מחשבה פרילענט כמנהג ובקרקעות וחפצים א"ל ליתן רק חלק ד' ומלאתי כעין זה בשו"ת הרשב"א המיוחסות משונה קפ"ד וז"ל עוד נשאלתי למה ראוי לייב קרקעות למש וכן הספרים וכל הדברים שאין עושין פירות ואמרתי כי הרביע לריבין לחייבם ולא יותר ורא' מהקדא דפיהא וכו' יע"ש עכ"ל הרשב"א ז"ל וכן נראה לענין שאלתינו עכ"ל:

הק' מרדכי ב"ש ציקער חופ"ק הגי"ל.

סימן ל"ג

ב"ה סטנאב.

בשע"ת (חלק ח' חוברת א' ס' ה') השביל לפרש דברי הס"ס בריה (כ"ב) ושי"ל פ"א בקופא וכו'. והנה בעיקר הדבר קדמו הגאון מהרש"ק בקבלת סופרים חשו"פ ע"א. וביאר ג"כ דהיה עבד ואח"כ שיחררו והב"ד ס"ל דלא בעינן בקה"ת תחילתו וסופו בכשרות יע"ש וג"ז אינו נוח להעמיס בדעת הב"ד כן כמבואר בסמ"ט בס"י ל"ה ס"ק י"ט. ואם באלו לפרש כן ג"ל ששחרר אותו בפירוש על תנאי שאם ילרפו הב"ד אותו לעד יהי' משוחרר ובאם לא ילרפו לו אינו משוחרר וע"כ כשקבלו הב"ד לעד אינו משוחרר ואינו פוסל כלל. ואף כשכתב הס"ס על תנאי ג"כ אינו פוסל ברירה בזה כמבואר בש"ס שירובין וכבר בא

בו חשיבות לבטל וכן נראה מדברי הגל"ת וכמדומה שכתב לא עיין במנחת משה ש"ג כי המעיין שם יראה שדברי הרב יש להם מקום:

ומ"ש כ"ת לחדש מלכו בסבבא שאין לה שום מקום דהיכא דהדבר בעלם ה"י בעולם ורק האיסור נולד בהעדרות לא בטל. איך לשיטתו איך יפרנס מ"ש או"ה כלל ו' ד"ג לענין מחיבה שלא נמלחה שנתבשר באחרות דבטל ברוב אף דהוי ר"ל וטעם השני דקודם ביטול ה"י היתר ואימתי מתחיל האיסור מתי ב"א לקדירה והוי כמחילת ביטול ע"מ יע"ש והר"ד בפמ"ג בס"י ס"ט ובשע"ת ובס"י ל"ב ובכ"ד ולשיטתו הא כאלו ה"י הבשר בעולם ורק האיסור נולד בהעדרות איך שוב לא בטל דהא לטעם השני אזיל לו נימא דהוי כאיסור מחמת עולמו יע"ש ועיין בפמ"ג או"ה בפתיחה לס"י תמ"ז במ"ז גבי שאלה ראובן ושמעון שהי' להם חבואה ונחערב מחבואה שמעון בתבואה ראובן ואח"כ נדר ראובן הנאה משמעון ומסיק שם דבטל אף דהוי דשיל"מ כיון שלא ה"י איסור מקודם רק נולד בהעדרות יע"ש. ולשיטת כ"ת הא כאלו ה"י התבואה בעולם ורק האיסור נולד בהעדרות ודמי ממש לדין ערובה. ואח"כ בטל א"ו דסבבא כ"ת אין לה מקום והעיקר כסבבא הל"ת וכמו שכתב הר"ג מלאקאטש דבעינן שיהי' ההיתר פ"א בפ"ע וא"ו יש לו חשיבות דמבטל והשתא א"ש דין או"ה וכן דין הפמ"ג דשם ה"י ההיתר בפ"ע ויש לו חשיבות ומבטל אבל דין ערובה דקודם ה"י הערבות שנדרשו אסורות ואח"כ כשמגיע זמן העומר והותרו הרי יש ההעדרות ולא ה"י ההיתר פ"א בפ"ע ואין בו חשיבות לבטל לכן לא בטל ודברי הגאון מלאקאטש נכונים:

(ד) **שם** (אות ב') סותר דברי הגאון מלאקאטש. ופירש דברי הפמ"ג דמה שכתב ממנה היינו מהרג נפש דגם זה מקרי מכה. במחילת כ' לא עיין בהר"ב שפירוש איחא שם מכה אביו והר"א מהרג אינו מביא שם ואם טונתו כמ"ש במשמרת שלום עיקר חסר ועוד דה"י לו להביא בשם אומרו:

(ה) **שם** (בס"י פ"ט) מנקט כ"ת לפרש דברי הגמ' שירובין (פ' ע"ב) שאני התם וכו' ל"א מלך שאני וג' תיבות הללו אין להם שום המשך: **דהנה** מלאתי בין כתבי חידות האדומית הרב הגאון המפורסם ה"ר שמעון ברי"א ז"ל אב"ד דפה שכתב לפרש דברי הגמ' ע"ז האופן כי אלו המלות הם סימני הלכות דסבי דשומדיחא המבוארים מקודם שם בגמ' (א' חבית של שטופי מבואות וכו' לריב להגביה; ב') עושה מזורה לחי

בא חכם ועיין בריטבי"א שם דלא שייך בזה ברירה
וכמ"ש המהר"ט במ"א סי' כ"ב ובחמ"מ סי' כ"ג
והא דבשני גיטין שייך ברירה דגם להכ"ד הוי
ספק. אבל להכ"ד בל"ד לא הוי שום ספק וע"כ
יש לומר דשחררו על תנאי ויש לומר דלא כחב
התנאי רק נתן אותו על תנאי ואין שום שאלה
וגאמת אף כחב התנאי ג"כ לא מוסיף הברירה:
הק' מש"ש זוסיא הערשינהארן
חונה פה"ק סטנאב.

בתשעה באב שאין לאומרו בשחרית דאיקרי
מועד ול"ע:
(ב) עורך לאיתי דבר תמוה בכל הסידורים, ד"ח'
נדפס שאחר חפלת שחרית בתשעה
באב אומרים קדיש שלם בלא תחקבל וזה נגד כל
הפוסקים והנהגה שאין אומרים אחר חפלת י"ח
רק חלי קדיש?
שלום יצחק לעווטאן אבר"ק הגי"ר.

סימן לו

בש"ע א"ח סי' ש"א סעי' ב' לענין מה
שהסריח כו' מותר להזליאו לכרמלית והובא
בש"ע ב' דיעות אם לריך ג"כ ככר או חינוק
יעיי"ש טעם פלוגתא וליין אלאמ"ר שליט"א עיין
במנחות פ"ו מ"א ר"י וחכמים דר"י סובר מוטב
שירבה במלאכה אחת ולא ירבה במלאכות הרבה
וה"נ איכא ב' איסורין איסור טילמול ואיסור הולאה
יעיין ברין ז"ל פ' המלניע ולמה להרמב"ן ז"ל
אסור ע"י ככר או חינוק משום דירבה בהולאה
דהרי מוטב שירבה באיסור א' ולא ירבה באיסורין
הרבה דהא אפילו החכמים סוברים כן א"י. לאו
משום טעם אחר ול"ע. גם לא הבנתי לשיטת
הסוברים דאסור ע"י ככר או חינוק משום דמרב
בהולאה אף שממילק ע"י זה איסור מוקלה ממה
דאמרינן בשבת קכ"ח אם היטה לזיכה לשמן
חברתה מביאה לה בשערה ואם אין סיפק בשערה
מביאה בכלי ומפורש ר"א מביאה בכלי דרך שערה
ועיין בהרמב"ם פ"ב מה"ש היא וכחב הכ"מ שם
דאע"ג דלין מסיטה בשער איסורא מיהא איכא
וא"כ מוטב לעשות הולאה ע"י שינוי מבלי איסור
אחר מלהוסיף עליו איסור אחר וכ"כ בב"י סי'
ש"ל עיי"ש הרי דמוטב לעשות הולאה ע"י שינוי
ולא להוסיף איסור אחר וא"כ במת גמי נימא כן
דיוזיא ע"י ככר וחינוק דהוי הולאה ע"י שינוי ולא
להוסיף איסור מוקלה ול"ע עכ"ל אלאמ"ר שליט"א.
מרדכי שרגא פייב"ץ בלאמ"ר הרב
ר' אהרן הכהן מ"צ דפה ראדום.

סימן לו

בשערי תורה (חלק ח' סי' ב') הקשה שם
הרה"ג ג"י קו' עלומה דאמאי יהי' הדין
במלאו בסי' יתיר אות סגי בגרירה לחוד ואין
לריך להטיר התפירות ולתפור מחדש ואמאי לא
אמרינן בזה תולמיה דהתפירות נעשו בעת שהסי'ם
הי' פסול והניח בל"ע ובקור' ב' סי' ט"ז ב' שם
לחקן זה דהא ע"כ לא נאמרה התלכה שבשעת
תפירה

סימן לז

ב"ה ראבערשטאהן (אפריקא הדרוסיא).

בשע"ת (חלק ח' סי' ז') הקשה רב אחר
קושיא עלומה על מה שכתב רש"י
ז"ל בחולין (ד' ט') אם נולד ספק בשחיטה אל
חתינה מספק וכו'. הא אפילו גם ס"ם לא
מהי במקום חוקת איסור? ומי' שם ע"פ דברי
הפ"מ ע"ש. אבל לפי קשה מה יענה על דברי
התוס' שם להלן (ד' י') ד"ה סכין אחרעאי וכו'
שכתבו אלא ע"כ הכי קאמר סכין אחרעאי פירוש
ואיכא ספיקא טובא שחא בעלם נפגמה ואפילו
בעור נפגמה שחא לא נשחטה הסימנין כנגד
הפגומה והוי כספק ספיקא. ומעמה מה היא
דאיכא ס"ם הלא במקום חוקת איסור לא מהני
ס"ם. ותיירו' על רש"י ז"ל לא שייך שם כמובן
להמעיין שם בסוגיא:

ונראה לי לתרץ בדרך אחר דאפשר דרבותינו
רש"י והתוס' ז"ל סברי כשיטת הרמב"ם
ז"ל דספק מותר מן התורה אף במקום חוקה.
ורבנן אסרוהו רק בספק אחד אבל לא בס"ם
יען דלגבי ספק השני הוי ספק דרבנן ולקולא.
ומה שכתב ביו"ד דס"ם לא מהני במקום חוקת
איסור וכו' לפי שיטת הרשב"א ז"ל שחולק על
הרמב"ם כידוע כן נראה לי.
צבי זאב בריא הירשאוויץ חופ"ק הגי"ר.

סימן לח

ב"ה מאיישאר.

(א) **בסידור** דרך חיי"ס להגאון מליסא ז"ל
בס"ל ת"כ כתב וז"ל ואומר הש"ן
בתפלת י"ח ענינו בין גואל לרופא. א"ח סי'
תקצ"ט דלא כפי' תקצ"ו. וזה סותר למ"ש בענינו
בסדר השמ"ע במקומו כי הש"ן אומר בתפלתו
בחורח התפלה בקול רם וחומם בל"י העונה בעת
לרה בין בשחרית בין במנחה סי' תקס"ו. לבד

זה עשי' ואין כאן שום עשי' בפסול אבל בעבר ולקטן דאגודה נעשה בפסול היו הפסול בעלם עשי' דאין כאן עשי' בכשרות ש"ך ביה שפיר חולמיה וכמו כן גם הכא וקו' הגאון במקומה עומדה:

ובן מולמתי בנחל אשכול ה' ס"ח סי' י"ד שמביא בשם מלה"ק ש"ך דמזוה דכתבו לכם יאל אס כחצ כולה א"ש"פ שלא תפר ולענין קריאה בלבוז לר"ך תפירה ואס תפר לר"ך גידין ומביא רא"י לזה דכתבו לכם קאי על כל התורה כולה ולא ביריעה בפ"ע א"כ כשחסר היריעות היו חולמיה והו"ל לתפור כל היריעות בתחלה ואח"כ יכתבם א"ו ק"י"ס ועתה כתבו לכם בכתיבה לבדה ותפירה אינה אלא משום כבוד לזכור אבל לאו מילתא דזה אינו חולמיה בפסול ש"ך דרכן של סופרים שיותר טוב לכתוב על יריעה א' ועוד הרי למדנו כתיבת ס"ח ממשה ואמרין שם מגילה מנילה ניתנו ואח"כ ארבע ופשיטא כשקראו לפני העם סדר בראשית כמ"ש רש"י סוף משפטים לא ידע כמה לר"ך עוד ולא ה"ו אפשר לו ליתן יריעות ולתופרן לכה"ס שלא נודע לו כמה לר"ך ואפי' לר"ל כ' פרשיות פרשיות כמ"ש תוס' אלא שכתבן כסדרן וכיון שלא ידע מעיקרא כמה פרשיות שמדין לבוא לא יוכל לתפור מחלה סך יריעות הל"ך וכו' וכן שמש הפך א"כ לא מקרי חולמיה בפסול ע"י"ש (ובזה יש לדחות השגת פחד יצחק ה' ס"ח על הגן המלך ש"ך לזהר מלכתוב אזכרה על הטלאי כי יש לחוש שמא יתפרד הטלאי הרי בא לבית הגניזה שאין תקנה לחזור ולדובקו במקומו הראשון משום חולמיה בפסול שעד עכשיו ה"ו הספר חסר אזכרה ועתה ע"י דבק טלאי זה שהשם כ' פלי' נשלם הספר ולא השלים חסרוננו בכתיבה מחודשת ודומה זה לחומך כ"ף מזויילת מן הטלית שאפי' חזר ותפרס במקומה כמו שהיה דפסול והשיג עליו הפ"י הג"ל וז' בחמילה ממעב"ת הא שרי לתפור שני חלקי ס"ח אהדי' לא כן שני חלקי הטלית מזויין עכ"ל ולפי הג"ל איש דבשלמא בשני חלקי ס"ח כיון דדרך כתיבה היא כן לכתוב יריעות אף בנחלקן לא נפסל והוי כמו מחמילה אבל באזכרה שנכתב על טלאי כיון דלא דרך כתיבה היא א"כ מקרי זה עשי' בפסול אס דבק אותו ליריעה דלא מקרי זה כתיבה לכן אס נפרד הטלאי מן היריעה ג"כ פסול לחזור ולדבק אותו דאין כאן כתיבה חדשה:]

ולפע"ד נראה ליישב קו' הגאון דרש"י כ' בסוכה (ט"ז) גבי החוטב בגדיש לעשות סוכה דאית סוכה אמרין הוה אריה ליש אלא שאין שם חלל טפה במשך שבעה אבל יש שם חלל

תפירה תהי' הס"ח כשרה לקרות בה דאי נימא הכי לא מושגח לעולם ס"ח כשרה דהא בשעה שהופר מקלח מן כל היריעות פסולה לקרות בה דהיא ס"ח חסרה וא"כ אף כשנמר תפירה כל היריעות הפסול ג"כ משום חולמיה אלא ע"כ עיקר הלמ"מ שהי' תפורין בגידין בשעה שזריבין לקרות בה:

ולפע"ד נראה דיש חילוק בין הדברים דאס נימא דהלמ"מ הי' לתופרן בגידין כמו ש"ך בבני יונה סי' רע"ח א"כ מזוהו בכך היא לכתוב יריעות ולתופרן בגידין וכל יריעה שכותב היא חלק מזוה עד שהשלים כל היריעות והפך או נשלם כל המזוה ואין כאן שום עשיה בפסול דנימא בה חולמיה בפסול ועוד דאין הפסול בעלם רק מחמת שלא נשלם עוד לכן אס השלים מקרי זה עשי' וכמו ש"ך הדרכי משה ה"ו תרכ"ט בשם בעל השלמה דכל הפסולין שאינן בנוף הסך כשכתבו א"ל מעשה דביטולו היו מעשה כגן סוכה הגבו' למעלה מ"ו ובנה בה אולטכא ומיעשה וכו' ואפי' למאן דאשר התם מ"מ הכא ג"כ לא מקרי עשי' בפסול דבגידין (ד' ס"ו:) אמרין דתורה מגילה מנילה ניתנו וכו' רש"י כשנאמרה פרשה למשה הי' כותבה ולבסוף מ' שנה כשנממרה כל הפרשיות חיברן בגידין ותפרן א"כ עיקר מזוהו כך היה ואפי' למד חתומה ניתנו מורה ג"כ שכתבו פרשיות כמו ש"ך שם תוס' אבל בנמלא פסול אחר התפירה א"כ עשי' בפסול הי' ואין כאן עשי' עוד ואפי' לפי דברי הרב שם דעיקר הלמ"מ להיות תפור בשעת קריאה מ"מ מורה בזה דכל תפירה ותפירה מקרי עשי' ובכלל מזוה היא וא"ך אפשר להחיר בגידירה לבד ולא להחיר התפירות הא עתה אין כאן עשי' עוד דעשי' ראשונה בעלה:

ויש להביא רא"י לזה מסוכה (ד' ל"ג) דאמרין שם אס אמרין לולב לר"ך אגד אס עבר ולקטן (הענינים) משום חולמיה דאגודה הי' בפסול ולפי הוכחת הרב בס"ח דאס נימא דמקרי זה חולמיה א"כ כל ס"ח יפסל דבשעה שתפר הי' הס"ח חסר א"כ גם בלולב נימא הכי דאס נאגד מין א' מחלה יפסל אס איגד אח"כ כל המינים כיון דאגודה ראשונה הי' בפסול ד"י מינים מעכבים זא"ז ודומה ממש לס"ח כמו בס"ח הי' הכתיבה ותפירה חלק מזוה כמו כן הכא הי' המינים ואגודה חלקי מזוה וכמו תוס' לא נשלמה המזוה עד שיגמר כל הכתיבה והתפירות כמו כן הכא לא נשלם המזוה עד שאגד כל המינים אלא ע"כ דלא מקרי חולמיה משום דאין כאן פסול בעלם רק דחיסר השלמה ובגומר אותו מקרי

לא שייך חולמיה וכו' ובה"ג תמלא בש"ך סי' רפ"ח
סי' כ"ב אם טעה במוזה וכו' ובתחת מוזות
ביתך ודילג על עייש לכן גם ברצועות כיון שפניות
הרצועות עם הקשר לאו תפילין הם אלא חלק
ממעשה התפילין לא שייך חולמיה עייש באריכות
גדול וצ"י עוד בזה הדין באורחות חיים החדש
סי' ל"ב וסי' כ"ב מה שמביא בשם כמה אחרונים
דלא שייך בזה חולמיה:

אהרן יהושע ברוינער (בענין).

סימן לח

(א) **כתב** הרמב"ם בהלכות מעילה פ"ד ה"ח המוכר
עולמו ושלמיו לא עשה ולא כלום ועיין
במשנה למלך שהקשה על רבינו דפסק לא עשה
ולא כלום ובפסחים א"תא צהריא דהא לא א"תא
כר"י הגלילי ובפ"ח מנזקי ממון פסק רבינו כרי"ט
ומזכיר שטרף לבי חרי והניח ב"יט וגם ראיתי
בספר קדושת יום טוב שמחלפל שם בדברי רבינו:
והענין לי"ש בדברי רבינו ז"ל ולומר דרבינו
ס"ל דבאמת ח"ף לרי"ג דממון בעלים
הוא היינו דוקא לשאר דברים לענין דיני נזיקין
ולקדושי אשה ובדאי"תא בקדושין (דף כ"ב) המקדש
בחלקו דלרי"ג האשה מתקדשת מחיים בבשר
ודוקא בחלקו וכעין זה הכהן יכול למכור ג"כ
היינו למכור לאחר שיזכה בבשר לאחר שיקרב
לשם בעלים וגם הבעלים יכולים למכור את חלקם
ש"ס להם בשלמיהם וגם לקדש את האשה בחלקם
אבל לקדש את האשה בשלמיו באופן שמתכפר
בקרבנו וגם למכור לאחרים שיתכפרו הם גם
לרי"ג אינו יכול דאז לאו חלקו הוא מוכר דבחלקו
היינו בבשר ש"ס לו לא יוכל האחר להתכפר ולריך
הוא להתכפר בכולה וכולה אינו יכול למכור דאין
לו זה אלא חלק ואין אדם מוכר דבר שאינה
שלו וגם הסב"א נותנת דביון דאחד הקדש קרבן
לשמו ולכפרתו איך יבוא אחר ויתכפר בו מה
שלא הקדש לשם קרבן הלא המתכפר לריך בעלמו:
להקדש את קרבנו לכפרתו:

והענין דפסחים דקאחר והא ליכא לאוקמי וכו'
נוכל ג"כ לאוקמי על דרך זה דהעיקר
הוא מה שדחקו לאב"י לאוקמי דלא כר' אושעיא
הוא משום סבירתו דכפסח לא משייר אינש ור"ה
לאוקמי הך דסחים כרבי והיה דאחנן כרי"ג
דוקא ולא כרבי וכדלעיל וכיון דהיה דאחנן א"תא
כרי"ג מוכרחין אנחנו לומר דלרי"ג יכול למכור
ג"כ דאלמ"ה אינו נאסר באחנן ומשום הכי קאמר
והא ליכא לאוקמי כרי"ג וכוונתו גם כרי"ג
פירוש בשלמא היה דאחנן א"תא דוקא כרי"ג
ולא

חלל טפח במשך ו' הרי זה סוכה וכו' רש"י ע"ז
ד"ה אבל וכשחוטט בו מלמטה למעלה עד שמגבי'
את החלל לשיעור גובה עשרה א"ן זו עשייתו
שהרי אינו מחקק אל הדפנות ובדפנות לא אמרינן
חולמיה וכו' הוא כסוכה שפחותה מעשרה וחקק
בה והסלימה לעשרה ע"כ:

ונראה דכוונת רש"י בדפנות לא אמרינן חולמיה
דחולמיה לא שייך רק בגמר מלוא דעשי'
תה"י בכשרות אבל אם אין כאן עוד מלוא דמחמר
עוד עשי' לא שייך לומר בזה דעשי' תה"י בכשרות
דמיחמר עוד הגמר לכן בסוכה הגמר מלוא היא
הסכך ולא הדפנות אי"כ עיקר חולמיה היא רק
בסכך אבל לא בדפנות ואין כאן עוד עשי' לכן
אפי' דנגמר הדפנות אחר סיכך הסכך ג"כ לא
שייך לומר חולמיה כיון דעשי' לא קאי על
הדפנות ולפי"ז גם הלא כן דגמר מלוא היא הכתיבה
לא התפירה דהתפירות אינם מטעם המלוא אפי'
לפי שיטת הבני יונה דתפירות הם הלמ"מ מ"מ
המלוא ג"כ בעוד אחד רק אם הם יריעות המלוא
להיות תפורין בגידין כמו ש"י חוס' מנחות (ל"ג)
ד"ה כתבה בשם ירושלמי שהספרים נכתבים אפי'
בשני טורות ותפילין ומזוזות אין נכתבים אלא
בעור א' אי"כ לא שייך לומר על התפירות חולמיה
דע"ז לא נאמר עשי' דלא מקרי זה גמר מלוא
ואפי' התפירה ה"י אחר הכתיבה ג"כ לא שייך
לומר בה עשי' כיון דכשר הכתיבה אחר התפירה
ומלותו כך היא דכתיבה י"ה אחר התפירה אי"כ
לא אפשר לומר בה חולמיה דאין כאן עוד מלוא
בשעת תפירה דמחמר כתיבה היא ווכעין זה מלחמי
בגמל אשכול ה' תפילין שמדחה מה שכתב בשם
ס' מ' שמים אם פתח התפילין לבדוק הפרשיות
וחופרין אח"כ מחדש לא יתן הרצועה חוץ המעברתה
בתוך הקשר הישן קשור אלא יתירה ויתן הרצועה
אל המעברתה ויעשה קשר חדש דיש לספקי
משום חולמיה וכו' עליו הכ"א הג"ל דאין כאן
חולמיה והוכיח מהר"ש סוכה (כ"ב) דלא מיפסל
משום חולמיה אלא היכי שנגמר מעשה המלוא
ואין לריך להוסיף עליו בהא אמרינן שכולי נעשה
בפסול ולא מהני להסיר הפסול כהא דמנחות מ'
וכו' וכן במוזה אם נתן הכתב על המזוזה בחלוש
הר"ל מנשי המלוא פשוט אבל בפסול שאין כאן
בית ואח"כ העמיד המזוזה הוי חולמיה וכן בלולב
למיד לריך אגד כבר נגמר המעשה ע"י שאגד
ג' מינים ביחד כיון ש"ס פסול באחד מהם לא
מהני הסרת פסול דבהסרתו אין עושה דבר בגוף
המלוא שמעשה המלוא כבר ה"י נגמר בפסול ומה
שהוא שלא לזורר שייך נמי ב' חולמיה וכו' וכן
הוכיח כן מרש"י סוכה ע"ז מה ש"י רש"י בדפנות

סימן ל"ט

ב"ח ווארשא.

(א) **הרמב"ם** ז"ל בפ"א מה' חמץ ומלה (הלכה ו') כ' דתערוכות חמץ אם חכל מהם כוית לוקה. במה דברים אמורים כשיש בחוץ התערוכות כוית כבא"פ. יעשי"ב וכו' בס' המלות מל"ת קל"ח. ואולם לענין ב"י וב"י כתב שם פ"ד (הלכה ח') דתערוכות חמץ עוברין עליה משום כל יראה וכל יחלא. ולא התנה שיהי כוית כבא"פ. וכבר תמה בזה ה"ה שם ומרן הכי"מ ומ"ס בשם הרמ"ך. ובמג"א סי' תמ"ב סק"א. ומ"ס ע"ז ח"י בספרי מאה שערים (שער ל"ח) יעיי"ב: **והנ"ל ע"ד** בזה. דכא"פ זכמים (דף ע"י.) חד לשיעור אכילה זכוית אחד לשיעור

כוית כבא"פ סד"א הו"ל חידוש היא אפי' ביומר מכדי א"פ נמי ליטמא קמ"ל יעשי"ב. הרי דד"ן כוית כבא"פ לא נאמר בדבר שהוא חידוש ואפי' ביומר מכדי א"פ נמי מלע"ה. ואף דבחולין (דף ק"ג:) גבי חלקו מבחון פטור פיקש"י ומס' שם דאמ"ה שהוא חידוש רק בב"א. כבר נחבאר בשו"ת ח"ס א"ח (סי' ק"מ) שיש סוגיות חלוקות בזה ועיי"ש מה' שהסביר פלוגתאיהם וכו'. מנחת חינוך מלוה קס"א. ומה שכתבתי בזה דבר נכון בספרי הג"ל (שער ב'). ואולם כ"ז לפירש"י וחוב' א"ל ראה זה דהרמב"ם פ"ה מה' מלכחות אסורות (הלכה ג') מפרש הך דחלקו מבחון פטור. היינו שהפריד הבשר מן הגידים והעלמות: דאז לא מלערף הבשר עם הגידים ובעי' שאכל מבשר לבדו כוית מאחר ששנה מזכריתו עכ"ל. וכמו שביאר ה"ה שזה להרמב"ם פ"י הש"ס דחלקו מבחון וכו' יעיי"ב. הרי דלא איירי להרמב"ם מדין לירוק כא"פ כלל ולפ"ז אין כאן שום סתירה להרמב"ם. ובאמת ש"ל שזה שהכריחו להרמב"ם לפרש כן שלא תקשה בסתירות ש"ס הג"ל. וכוה תתיישב קו' הלח"ס שלא ידע מי דחקו לפרש כן. ולפמ"ס א"פ ח"ב ופשוט:

והנ"ל ע"ד מיושב נמי דברי הרמב"ם הג"ל דבחידוש הרש"ב"א ר"ס ב"ק (דף ב'). כ' דבנזקי בור אף שהיא חמון אין עושין מה"ד לפי שהיא חידוש דאינו ברשותו ועשאו הכתוב כאלו הוא ברשותו ואין לך בו אלא חידוש יעיי"ב וממילא דה"נ חמץ הוי חידוש מה' דעוברין בב"י וב"י דג"כ א"ב ועשאו וכו' כמבאר בפסחים (דף ו' :) שני דברים א"ב ועשאו הכתוב וכו' ואלו הן בור וחמץ עיי"ה. וכיחא דברי הרמב"ם דלגבי כ"י וב"י לא נאמר דין כוית כבא"פ דהוי חידוש וכשי"ה דזכמים הג"ל. מש"ה לא התנה שיהי כוית

ולא כרבי נמי משום דכפסת לא וכו' אבל הך דפסחים למה לא נוקמי כשיה"ס כרבי וכו' וכו' ואמר דהא בהא תליא וכיון דהיה דאח"כ כריה"ג א"ב ע"כ ס"ל דיכול למכור וכנ"ל והכא קמתי המוכר וכו' לא עשה ולא כלום ולא נוכל לאוקמי גם כריה"ג א"ב כרבי בלבד אח"א אבל לפי האמת דאוקמי ר' אושעיא הא דאח"כ כרבי ובממנה זונה על פסחו נוכל לאוקמי הך דהמוכר כריה"ג דלדידיה ג"כ אינו יכול למכור וכדאמרינן לעיל ובאמת לכאורה קשה לר' אושעיא מדוע דחק לאוקמי בממנה זונה על פסחו וכרבי ולא כריה"ג ובשאר ק"ק אלא משום דס"ל דאף לריה"ג אינו חל האח"כ משום דאינו יכול למכור להתכפר ואחי שפיר פסקי רבינו בע"ה:

(ב) **רמב"ם** בה' נדרים פ"ו ה"א ואסור ראובן וכו' לא הראו נטמא כליו מקור לזה והמ"ע הראה באין המוכר וינעמי ולא מלאתי שם ובאמת מקור דברי רבינו הוא בבילה (ל"ט ע"א) ועיי"ן שם:

(ג) **בש"ע** חמץ משפט סימן ש"א מביא הקלה"ח דברי השלטי גבורים שכתב שח"ס אחד הפקיד ביד חבירו מעות ואח"כ בעוד שהם פקדון נדר אותם לעניים או אם פשע בהם הנפקד חייב כיון דבחורות שמירה אחי לדיה והקשה הקלה"ח מדברי הרמב"ם והרמ"א ז"ל שכתב בסעיף ט' וכן חולין ואח"כ הקדישן בידי השומר פטור ובשאר בל"ע ועיי"ן שם ונראה לי לחלק דברי הרמ"א מדברי השלטי גבורים דלא דמי להדדי דשאני הקדש דלא שייך בדין שומרים כלל דאיתמעט מרעבו ולא של הקדש ומשום הכי כיון שהקדיש אח"כ הפקיע ממנו דין וחיוב שמירה ועיקר הפקדון נשמה וי"א מרשות הדיוט להקדש ובגדר חלוק מעשה הוא ולא בחלוק הדברים אבל במטות עניים הפטור הוא לאו משום דאיתמעט מדין שמירה דהרי אם הגבאי אמר לשומר שומר לי חייב או אם היו קלוג' ג"כ חייב והפטור הוא רק משום דלא חייבה התורה כי אם כשנא' לידו בחורת שמירה דהיינו שימרתו לזמן ידוע ואח"כ יחזירנה משא"כ בחמון עניים דהנותן בידו לשומר אינו נותנו שיחזירנה וא"כ הכא דנתן לו לשומר ונחתיב בדיני שמירה ואח"כ נתן לו רשות לחלק לעניים לא איתמעט מדין שמירה ורק חילוק דברים הוא ולכן כתב השלטי גבורים ז"ל דאין המעשה משתנה בחלוק הדברים:

שאר' משה ברב יעקב מאהלינער
מסלוצק חתן הגאון ר"צ ראנאלין נ"י
אב"ד בא"ע קאסאנדראיווסק:

מטעם סיג כדברי הפרומיג הגיל ושרי להושיט לקטן משאכ משום לא יאכל כגיל ודוק:

(ג) **ואגב** אכירי מ"ס המהרלניח שם והובא במל"מ שם דכע"פ דלא כתיב לא יאכל ח"ש מותר מה"מ יעיי"ש. ואולם יש להעיר לפי מ"ס בשו"ת הרדב"ז בלשונות הרמב"ם שם דכוונת הרמב"ם דילפי' מלא יאכל ח"ש היינו כיון דאיסור הגאה ילפי' מלא יאכל ממילא מוכח ח"ש דח"ש לא נרע מהגאה. וכ"כ בס' קהלת יעקב אלגאזי יעיי"ש. וכעין זה ביחש למי פ"ו דתרומוס מודה ר"ל באיסורי הגאה דח"ש איסור יעיי"ש. ולפי' הא כתבו המוס' בפסחים (דף כ"ח:) ד"ה וחד דגס לפני זמנו איסור בהגאה ח"ש דלא יאכל כתיב רק בזמנו. משום דכיון דחד מהני קראי' מוכח איסור הגאה לא נחלק ביניהו ע"כ. ח"כ כיון דלא האכל דכתיב בע"פ משמע ח"ש ממילא כמו דילפי' מלא יאכל דכתיב בפסח לאיסור ח"ש ממשמעות דאיסור הגאה וח"ש עכ"פ נהנה כגיל. ה"נ מלא האכל דכתיב בפסח דמשמע נמי אה"נ ה"נ ח"ש ח"כ:

(ד) **שם** בפ"ו (הלכה ו') אין אדם יולא במלה שהוא איסור לא כגון שאכל טבל. תמחו בזה דהא בפסחים (דף ל"ה:) פריך ע"ז ואסורא דחמץ להיכן חז"ל ומשני הא מני ר"ש הוא דס"ל לאחזע"א. ודרשין כל שיטתו בכל האכל חמץ וכו'. ובין דהרמב"ם פסק דלא כר"ש והאובל נבילה ביו"כ חייב. למה פסק בזה כר"ש:

וינצ"ע דהנה האחרונים תמחו דחמץ על טבל לא היו לא כולל ולא מוסף. דממ"ג אם נתחמץ בע"פ היו קל על חמור דמט"פ עד הלילה היו רק בלאו וטבל במיתה. ואם נתחמץ בפסח הרי לא בלאו האיסור והמיוז ביחד ויעיין בשו"ת רע"א (ס"ו ס"ה) דלא משכחת כולל כ"א בנתחמץ בע"פ עיסה זו ושאר עיסות וכשקידש הע"ס חל על הכל ביחד. יעיי"ש אבל אכתי קשיא דהוי קל על חמור. וביותר למ"ש הכ"מ בפ"ד מה' ביאת מקדש הלכה ו' ובס' קרבן אהרן ויקרא. עה"פ ונראה לו דמיתה ביד"ש חמור מכרת דהוי קל על חמור דליא כולל. ועיין נמי לח"ס שם דלא היו כולל. וא"כ למה מוקי דווקא כר"ש:

ואשר אחזה ליישב הכל. דהנה כבר תמחה דלשיטת המהר"ט קדושין (דף ע"ז) דהא דלאחזע"א היינו לחייב שמים אבל אם התרו בו על הראשון השני ולא על הראשון חייב משום השני דהא דלאחזע"א היינו לחייב ב' יעיי"ש. מבוחר מזה דס"ל דלאיסור חל גם אי אלאחזע"א. וכ"כ בשו"ת טוב"י קמח אורח (ס"ו ל"ה) ובפרי מגדים בקונטרס איסור חט"א. ומטו בה מהא דמס'

בז"ת בבא"מ. משא"כ בפ"א דא"יירי לענין איסור אכילה דלא הוי שום חידוש שפיר התנה שיה"י בז"ת בבא"מ וא"ש ודוק:

(ב) **שם** (הלכה ו') כ' דהאכל מן החמץ עלמנו כ"ש הרי זה איסור שנאמר לא יאכל. ותמחו עליו. (א) דח"ל דאיסור משום דחזי לאשטרופי כמו כל ח"ש כמבואר בזמ"א (דף ע"ד). ועשו"ת הרדב"ז בלשונות הרמב"ם (ס"ו קמ"ג) ושו"ת נוכיח אורח (ס"ו ר"ג). (ב) תמחו מ"ל מלא יאכל ח"ש. ועיין רדב"ז שם ושו"ת מהרלניח ס"י י"ח ובשו"ת ח"ס חלק שטי" (ס"ו ס"ה) יעיי"ש:

וינצ"ע דבמכילתא פ' באבירושלמי פ"ב דפסחים (הלכה א') דרש ר' יאשיה מלא יאכל לחייב את המאכל כאוכל. ור' יוחנן אמר ח"כ ק"ו משרתים הקלים וכו' יעיי"ש. ותמחו מ"ל מלא יאכל לחייב המאכל כאוכל דלמא לח"ש וכדברי הרמב"ם הג"ל. גם תמחו דל"ל קרא לחייב המאכל. ח"ל מהני קראי דלא תאכלוס כמבואר ביבמות (דף ק"ד):

ונראה דבשו"ת תרומת הדשן בפסקים ונחבים (ס"ו ס"ב) כ' דהיינו טעמי' דאסרה תורה דלא ליספו להו בידים דיל דקפיד רחמנא שלא ירגיל אורו לעבור עבירות וכשיגדיל יבקש לתודו יעיי"ש. ולפי' נלע"ד דח"ש מותר להושיט לקטן. לפמ"ש הפרי מגדים בפתיחה כוללות ח"א אור י"ז דח"ש דענבים וחומץ מותר לנזיר. וזהו עשי"מ שמידש שם דח"ש איסור מה"מ הוא רק מטעם סיג שמא ישכח ויאכל עוד ח"ש בכרי ח"פ. מעשה ענבים וחומץ דאיסור לנזיר רק מטעם סיג כמבואר בילקוט שופטים ס"י י"ג וכו"ה בספר המצות מל"ח ר"ב גבי חומץ י"ן. ע"כ ח"ש דענבים וחומץ היו סיג דסיג וס"ג לסיג לא עבדינן עיי"ש. ולפי' דהא דאיסור להושיט לקטן הוא מטעם סיג. ע"כ בח"ש מותר להושיט דהוי סיג לסיג שמא יעשה ויאכל שיעור שלם. ושמא לכשיגדיל יבקש לתודו וכו'. וממילא שפיר אריך קרא דלא יאכל לחייב המאכל כאוכל דג"מ על ח"ש להאכל לקטנים דאיסור ג"כ משום דמאכל כאוכל ממש ולא משום סיג לבד בשרשים וכדומה דמקרא דלא תאכלוס מותר משא"כ משום לא יאכל וכו'.

ולפי' מוכח ממילא דח"ש איסור מה"מ. מדחייבה והזהירה התורה: את המאכל ח"ש כאוכל ח"ש. מוכח ממילא דח"ש איסור באוכל ומיושב ממילא מה דליף הרמב"ם מלא יאכל ח"ש דמלא יאכל דילפי' מיני' לחייב המאכל כאוכל מוכח דח"ש איסור מה"מ וגם לא נלמד מכל חלב דרק

יבעיני חמיו גדולה הפלא ופלא על מרן הכ"ט על קושימו וחרוליו. ודברי הרמב"ם המה נמרץ ערוכה במעילה (דף ט"ו.) דפריך שם על ר' ינאי שרצה לומר דקדשי מוצב אין בהם מעילה. והאומר שולא אחר ר' יוחנן קדשים שמתו ילאו מירי מעילה דבר חורה במאי אילמא בקדשי בה"ב אפי' כי מתו נמי לא יהי אלא דאקדיש אשפה לבה"ב לאו אית בה מעילה אלא קדשי מוצב וכו' אלא הכי קאמר דבי ר' ינאי יעיישה. הרי הרמב"ם בדיוק נקט קדשי מוצב. דבקדשי בה"ב אפי' כי מתו וכו' דאקדיש אשפה ועיין חו"ס' שם ד"ה ואפי'. ומ"ש מרן דכ"ש היא הוא פריבא חו"ס' הנ"ל ודוקא קדשי מוצב. ודברי מרן לע"ז:

(ו) **בתום** חולין (דף קט"ו.) ד"ה מה תמהו לר"ש דס"ל בב"ח מומר בהנאה. דאמאי לא יליף מק"ו דאיסי בן יהודה ע"ש מה שח' בזה. וכן תמהו במנחות (ק"א:) ד"ה שבר ובכורות (דף י"ד) ד"ה מה יעיישי' ולולא דברייהו ז"ל נלע"ד פשוט וכמעט לא ידעתי מקום לתמיהתם. דבפסחים (דף כ"ה.) וחולין שם פריך הש"ס על ק"ו דאיסי ב"י דהך לכלאי הכרס שכן לא היתה להם שעת הכושר. ומשני רב אדא ב"א זאת אומרת דכלאי הכרס עיקרן נאשרין הואיל והיתה להם שעת הכושר קודם השרשה יעיישיה. והנה בתוספתא פ"ג דעוקלין ומייתי לה בבכורות (דף ט"ו:) איתא הערלה וכלאי הכרס ושור הנסקל ועגלה ערופה וכו'. כולן מעמאין טומאת אובלין. ר"ש אומר כולן אינן מעמאין טומאת אובלין. ומודה ר"ש בבב"ח הואיל והיתה לו שעת הכושר יעיישיה. ומדלא קאמר נמי ומודה ר"ש בכלאי הכרס דה"ל להם נמי שעה"כ בבב"ח כמבואר בגמ' הנ"ל. מוכח דלר"ש כלאי הכרס לא ה"י להם שעת הכושר וע"כ דואח אומרת דרב אדא בר אבהה היינו דאיסי ב"י הכי ס"ל ולא דהוי לכ"ע דהרי בהדא ר"ש פליג בהא. וממילא דלר"ש ל"ש ק"ו דאיסי ב"י כק"ו הש"ס הנ"ל ומ"י רב אדא ב"א ל"ש לדיד' ע"כ לשיתמו שפיר ס"ל דבב"ח מומר בהנאה. ובזה תתיישב נמי ק"ו חו"ס' שמתמהו מהא דמנחות (דף ו') דמשמע שם דכלאי הכרס לא ה"י להם שעה"כ ולמ"ש ח"ס דרק איס' ב"י ס"ל הכי ולא לכ"ע.

והנה הנאון האדיר מו"ה יוסף שליט"א מדווינסק רצה לדהות אותי למה דמבוא' בש"ס ד"ש ב' מיני כלאי הכרס וכמבואר בגמ' זרוע מעיקרו בהשרשה זרוע בא הוסיף אין וכו' הרי דבזרוע וכו' לא נאסרו כ"א הגדילים. ולא ה"י להם שעה"כ. והש"ס דפסחים א"י רי בזרוע מעיקרו ומשום ה"י להם שעה"כ כתי' הש"ס. אבל לא ידעתי. דא"כ ה"י לומר ומודה ר"ש בכלאי הכרס בזרוע מעיקרו אף דלא פסיקא ל"י ו"ל מלתא דפסיקא נקט. דכ"ג פריך הש"ס בבכורות (דף י"י) ואם איתא דלאחר פרישה שרי ר"ש ליתני ומודה ר"ש בפטר חמור ובשר

דחם' יבמות (דף ל"ג) דאמרינן מעלה אני עליו כאלו עשה ב' ולקוברו בין רשעים גמורים. איכ' אכתי קשיא גם למה דמוקי כר"ש דאחש"א ואיסורא דחמין להיכן אול דעכ"פ רביע על"י איסור דכל האכל חמין לענין איסורא עכ"פ. ומלאתי אח"כ בס' ר"ש יוסף פסחים ש"כ. יעיישי' ב' **אבר** לשמ"ש בשו"ת נוב"י הנ"ל כיון דמקור הדבר דחל עכ"פ לענין איסור הוא ממה דאמרו ביבמות שם לקוברו בין רשעים גמורים ור"ש הא ל"ל הך דלקוברו וכו' ממילא לר"ש לא חל לענין איסור ג"כ יעיישי' ב'. ויש להוכיח יותר מהא דפוער ר"ש אוכל נבילה ביו"כ מחטאת. והא לענין חטאת ל"ש אחש"א דעל נבילה ליכא חטאת ולא גרע נאכלו החרו בו על השני ולא על הראשון כדברי המהרי"ט הנ"ל. וע"כ דלר"ש לא חל אפי' לענין איסור ממילא ל"ש חוב חטאת דבא רק על לאו וכמבואר בחו"ס פ' ויקרא. וכ"כ הרמב"ם פ"א משנגות. ועיין חו"ס' יומא (פ"ד:) ד"ה עס ופשוט דר"ש דס"ל דלא חל כלל ל"ש חוב חטאת. וגם דברי המהרי"ט היא רק אס' חל עכ"פ לענין איסורא כוונע. מעשה שפיר משני הש"ס הא מ"י ר"ש היא ולק"מ איסורא דחמין להיכן אול דלר"ש אול לה איסורא מכל וכל וא"ש:

ור"פ מיושב נמי דברי הרמב"ם הנ"ל דבזה א' אחש"א אי חל עכ"פ לענין איסורא לא מנינו לו שיחלוק על ר"ש. דהא דפסק דהאכל נבילה ביו"כ חייב היינו משום כולל. אבל י"ל דבמקום דלא הוי כולל ה"נ לדיד' לא חל כלל אפי' לענין איסורא. וגם להחמיק יותר דהרמב"ם ע"כ כר"ש בזה. דהרי צ"ע דהנאה לא הוי מוסיף. וכמ"ש בנקודה הנפלאה לכתובות (דף י"ד.) וכפי מה שביאר דבריו הכו"פ (ס"ו פ"ו). היינו דלא הוי מוסיף כיון דע"ז אנו דנין דאי לא חל בב"ח ל"ש הנאה ולא הוי מוסיף משא"כ חמורא ונעשה א"א גם אי לא חל עליו איסור א"א חל על כל העולם עיי"ש ודפח"ח וכ"ז ל"ש אי נימא דחל עכ"פ לענין איסורא. ועיין בס' פתח הניה כוונ' דאחש"א ש"כ נמא דלהרמב"ם אי אחש"א גם לענין איסורא לא חל והיא תמים דעים בזה עם ר"ש. וממילא דכמו דלר"ש א"י במלה של טבל ה"נ להרמב"ם. כיון דאין כאן לא כולל ולא מוסיף ח"כ: ומ"י נכון הוא בעוה"י:

(ה) **הרמב"ם** פ"ג מה' מעילה (הלכה א') כי קדשי מוצב שמתו ילאו מירי מעילה דבר חורה עכ"ל. ובכסף משנה שם תמה דלמה נקט דוקא קדשי מוצב דר"י סתם נקט קדשים שמתו. ומ"י דהרמב"ם לרבותא נקט קדשי מוצב וכ"כ קדשי גה"כ. ועוד משום דבדאי פירקא עכ"כ בדין קדשי מוצב מש"ה פתח בהו עכ"ל:

בשר בחלב וימנע. ועי' דלרש לא נאסרו כלל
העיקרין וא"ש ואכמ"ל:

יצחק בצ"א מארגענשטערן פח"ס סאח שערות:

סימן ב

ביבמות (דף ג') ולרב דאמר לרש סוטה אסורה
ליתנינהו לפי שאינה בלרש לרש עכ"ל

ועיין בחומ' שם שהקשו הא משכחת לה בבוטל וחירו
כיון דבבעל לא מלינו לרש לרש אין לנו להחמיר
בטומאה של בוטל יותר מטומאה דגבי בעל וקשיא
הא שפיר מלינו לרש לרש לפי מה שפסק הרמב"ם
ז"ל בפ"ב הל"ב מה"ל סוטה דאשת קטן. נאסרה על
בעלה ואינה שוהה משום דמעטיקן גה מקרא אשת

איש פרט לקטן ועיין בגי' מ"ד ס"י נ"ד וס"י ס"ד
מובאר מדבריו דמירי' בגדולה שנפלה לפני יבם קטן

ליבום והרמב"ם סובר כשיטת רש"י ז"ל בקידושין
(י"ט.) דהוא אשמו לכל דבר רק הסורה מיעטה

וכן כתב להדיא הרב המגיד בפ"ה מהלכות יבום
ומשי' נאסרה עליו אי"כ בבאו עדים שנטמאה

הוא סוטה גמורה ועיין חומ' יבמות (נ"א:) והם
לשיטת' דקידושין וביאורו דרבנן בקידושין שם וזה

נראה ג"כ ברור אם גרשה קטן זה משהגדיל ולא
בא עלי' משהגדיל קידושין אחיו חופסין בה כיון

דזיקה הראשון שמה נפקטו בביאורו יבמות (י'):
ומשום קידושין ג"כ ליכא כיון דליה איסור אשת

איש כ"ש דלא הוי איסור אשת אח לחיוב כרת
וליה מחייבי כריתות דלא יתפסו בה קידושין

לדין דמחייבי לאווין קידושין חופסין וגם לחייבי
לאווין לא חסוב אישות דיד' אישות וכן משמע

להדיא מש"ס גיטין (פ"ב:) דאי קידש ראובן חוץ
מאחיו שמתן מותרת לשמעון כיון דליכא אישות

לגבי' וכן כתב להדיא הפנ"י גיטין (מ"ג:) דאם
אין חייבין מיתה על שפחה חרופה היה דתפסי

בה קידושין ואין כאן משום אשת אחיו עיי"ש
אי"כ לפי' שפיר מלינו לרש לרש כגון יבמה שניסח

ליבם קטן בן ט' וזינתה וגירשה משהגדיל וניסת
לאחיו השני ובדיעבד קידושין קידושין ואם מה

אח"כ זה נפלה לפני זה הקטן ליבום פטורה
משום סוטה וכן לרש ואם ניסת אח"כ לרש ללוי

ומה פטרת הלה לרש ואף דמחני' לא מירי
דאי עבר מ"מ לימי' בסוטה פשיטה או בבוטל

ומשכחת מיתה לרש לרש ובשלמא לפי חריון
הארי' י' ליישב קלח אבל לחירון הראשון קשה

עין מל"מ פ"ו מהלכות יבום הלכה י"ג:
אמנם לפח"ס האבני מלואים בסימן מ"ד ס"ק

ד' דאף בקידושין שחין בהם מיתה משום
א"א אין קידושין חופסין וחולק על הפנ"י ימנע

קושיתו הג"ל אבל לשיטת הפנ"י קשה ונראה לי
מכאן להביא רא' לשיטת הח"מ בסימן מ"ד באבן

עזר שכתב וז"ל אפי' למ"ד מקודשת חל' שפחה
וחל' בה חורין אם מה זה שקידש חל' שפחה

ולו גם שאל נשים אין אחיו של זה מייבם את
זו לפטור שאל נשים דשאר נשים חייבין עלי'

מיתה וזו אינה רק באשם ואף חפצור היא לרש
עכ"ל ועיין באבני מלואים ס"י מ"ד ס"ק ה' שכתב

דלפי דברי הח"מ הג"ל היה אם אשה כזו הוי
ערוה אין פוטרת לרש דאין אלים ערוה להפקיע

זיקה יותר מאלו מייבם וכמו שביובמה לא נפקעת
זיקה לרש היה אם היא ערוה לא מפקעת זיקה

חברתה עיי"ש.
א"כ מיושב מאד דהכא בכה"ג לא פטרה סוטה

זו לרש כיון דעלי' אין חייבין מיתה ואם
בשעתיה גדול לקח אשה אחרת לא יולדת משום לרש

סוטה חביתה כיון דעלי' חייבין מיתה דהוי קידושין
גדול אבל הראשונה אין חייבין עלי' מיתה אי"כ

כיון דבדידי' לא פטרת לרש היה אם גירשה
ונשאה אחיו ג"כ אין פטרת לרש אם נופלת

לפניו עיין מל"מ שהבאתי לעיל דבגפילה לא אלימא
טפי כן יס' לומר לפענ"ד ועפי"ז קשיא לי על

הח"מ הג"ל ביבמות (נ"ז:) דאחרי' החס' יבם
קטן שבה על יבמתו ומשהגדיל נשא אשה ומה

הראשונה חוללת ולא מתייבמת והשני' או חוללת
או מתייבמת ר"ש אומר מייבם לאיזו שירצה

וחולץ לאיזו שירצה ולפי שיטת הח"מ הג"ל קשיא
נשיטת רש"י דבם קטן קונה אשתו אי"כ מדוע

לר"ש חולץ ומייבם לאיזו שירצה בשלמא אי הוא
מייבם את האשה שקידש בגלותו שפיר אין חליצה

השני' פוסלת עליו הראשונה כיון דכבר נפטרה
לקח אין החליצה שנותן אחר היבום מועיל כלל

ועיין לעיל ל' מהו פירש לשון ראשונה אבל אם
מייבם לזו שנשא אחיו בקטנותו מתחילה ואח"כ

חולץ לשני' אי"כ חליצה השני' הוי מן הסורה
כי לא נפקעת עדיין ביבום לרש כי קידושין

אלימי' טפי מחברתה אי"כ בחליצה נאסרה
הראשונה משום לא יבנה בית אחיו ודא ודאי

קושית' ועיין פנ"י (דף י"ט) בקידושין ועיין מ"ב
מהדו"ט לענין מאמר של ביאת קטן והארכת

בזה לומר דלרש לא קאי האי דינא של הח"מ
וימנע מ"ש בטוב גיטין בגיטין מ"ג:

יחזקאל מיכ"ל צבי האלברשטאם
בהה"ג אבר"ק קרשאגוב ו"פ.

משנת ר' יעקב

הוספה לשע"ת חלק ה' חוברת ד'.

מבוא לתוספתא

(הספר לשע"ת חלק ה' סימן ט')

מלכוד (1) ספרי המשנה אשר נכתבו מתחלה ונכתמו ע"י ר' מאיר ה' גם היו ספרי משנה אשר נסתמו ונכתבו ע"י זולתו כמו צבורות (נ"א רע"ב) וחולין (כ"ט סוף ע"ב) ר"א בר"ש סמימחאי וכן במילה (כ"ז רע"א) וכתובות (ק"א רע"ב) ר' מנחם ובר"י סמימחאי. כי אף שהגדירו שלא להיות חפשי כתיבות ספרי הלכות חוזה שבע"פ גם לגדולי חכמים. בכל זה ה' בכל זמן אשר נכתבו היו הלכות חורה שבע"פ מראשי חכמי הדור בהשגחת גדולי חכמים. והרי לנו בספר יחזקאל פרשיות רבות שנכתבו בו הלכות חורה שבע"פ ואחריו בש"ס יומא דף (ע"א ע"ב) ובש"ס העניות (י"ז ע"ב) ובש"ס מ"ק (דף ה') דדברים אלו מחורת משה לא למדנו אלא גמרא גמירי ל' ואחא יחזקאל וכתבם בקרא. וכן הרגוס אונקלוס והרגוס יונתן בן עוזיאל שיש בהם כמה פירושי הלכות. אלא שלא היתה היחיד הכתיבה נחפשה שיה' נוסח לכל להורות הלכה ממנה ואם גם כתבו לעומן שחר חכמים היוו מידוסי הלכות ה' מסתירין אותה ע"י רש"י שכת (דף ו' סוף ע"ב) וע"ד זה גם ביוגה רש"י בעירובין (דף ס"ב סוף ע"ב) ע"ש:

והנה כפי המבואר בש"ס ברכות (כ"ח ע"א) בעת שהתאספו ליבנה כל גדולי חכמי הדור לבחור ברא בן עזרי' לנשיא במקום רבן גמליאל אחרו שם עדיות בו ביום נשנית. וכל היבא דאמרין בו ביום ההוא יומא הוה ע"ש. ואין ספק לדעתי כי מסכתא זו כאשר היא אלהנו היא אשר נכתבה אז. כי אם נאמר שכל המשניות אשר במסכתא זו נשנו אז בע"פ לבד ולא נכתבו א"כ לאיו לורך נחשבר ונכתב שוב מסכתא זו אחר שכל משנה ומשנה שנכתבה זו כחוביס בששה סדרי משנה כל אחת במקומה הראוי. גם בהיות שגם זולת אלו המשניות הכתובין במס' עדיות נשנה אז עוד כמה הלכות כמו שאחרו וכל היבא דאמרין בו ביום ההוא יומא הוה וע"י משנה פ"ה דמס' סוטה ששם נשתנה הרכבה הלכות בו ביום ע"ש ועוד זולת כפ"ד דמס' ידים

ובמשניות אחרות. א"כ מדוע גם אלו לא נכתבו במסכתא עדיות. אבל ההמת כי בכל הלכות אשר נשנה ונכתב אז ראו לבחור מהם כל אלו אשר הסכימו לכותבן לאחרים. בספר זבחינו וזולתן שלא נכתבו אז. ועל כן נקראת מסכתא זו, במירחא' שהיא חרנומו של עדיות כמו עדיות שבנכסיו דהיינו הכתבים ונ"כ הרב מהר"ם די לוזאנו בס' המעריך ובתפא"י כתב זה מדגש"י. ובעת כתיבות כל שיחא סדרי משנה הועתק שוב ממסכתא זו כל משנה במקומה הראוי וגם אלו שלא נכתבו אז על ידם במס' זו ונשנו בע"פ נכתבו במקומן בסמימות כל השיחא סדרי משניות:

ו **ואעורר** בזה דבמס' שבת (דף קנ"ג ע"ב) הובא שם ברייתא דנחלקו ר"א ור' יהושע דמר אחר בו ביום גרשו סאה ומר אחר בו ביום מחקו סאה וע"ש בגרש' ותוס' דהיינו ביום שגזרו השמונה עשר דבר שנחאספו ב"ש וב"ה בעליית חנני' ב"ח בן נרון וכן היא בירושלמי פ"ק דשבת ובתוספתא:

וראיתי בספר הערוך ערך מחק שכתב בו ביום גרשו סאה פ"י ביום שהוסיבו את ר"א בן עזרי' בראש. ותמה עליו בספר יד מלאכי סוף אות קט"ז וכתב ולא יכולתי להלוס פ"י זה כיון דבתוספתא ובירושלמי מבואר שזה ביום שעלו לבעליית חנני' בן חזקי' בגזירות י"ח דבר עכ"ד. ולק"מ שאין פ"י הערוך מתנגד להתוספתא וירושלמי יען כי גם בגזירות ח"י דבר מן בשבת (דף י"ג) ושמונה עשר דבר גזרו. בו ביום ולדעת הערוך יח' גם בגזירות ח"י דבר דתקן בו ביום הכוונה ביום שהוסיבו בראש את ר"א בן עזרי' וכ"כ להדיא בח"י הרב המאירי פ"ק דשבת (דף י"ג) שם וז"ל ואמר ואלו מן ההלכות שנאמרו בעליית חנני' ב"ח ששם עלו חכמים לבקרו בזמן אשר העמידו לר"א בן עזרי' לנשיא. והעבירו את ר"ג והסכימו ללאת שם למשן לתקן דברים עב"ל והיינו שכתב בס' הערוך בו ביום גרשו סאה ביום שהוסיבו את ראב"ע בראש פ"י וגזרו אז גם השמונה עשר דבר שבוה גרשו או מחקו סאה ודברי הערוך הללו בלחמ נובעים מפי רבינו מנחל גאון ורבינו נסים גאון שם (בדף קנ"ג) נשכת שכתבו להרי' דגזירות ח"י דבר (דמתן שגזרו

שגורו בו ביום ה' כיום שהשינו את ראב"ע בראש וכדברי המאירי הנ"ל:

אך בעיקר פי' הגאונים שפירשו גם בו ביום דקמני בגזירות ח"י דבר וכן בו ביום גדשו האה שמרמו על יום שהשינו את ראב"ע לנשיא והיינו כפי מה שאמרו בש"ס ברכות (כ"ח) הנ"ל דכל היכא דאמרינן בו ביום ההוא יומא הוה:

דגה כבר נשאלתי על זה מידתי חביבי הרב הה"ג מרי"ק ובקי מו"ה חנוך הכהן פהרנשטרייך ז"ל רב לעדת יראים בקי מייסדן וזכרנו ביישרין שיה דבר תמוה מאד בגזירות ח"י דבר ה' גזירה קדומה מב"ש ובי"ה קודם החורבן וזקני בי"ש ובי"ה היו באותו המעמד ומעשה דרי"א בן עזרי' ביבנה ה' כמה שנים אחר החורבן. שהרי כבר ה' ר"ג לנשיא מספר שנים והוא לא נחמנה לנשיא עד מספר שנים אחר החורבן אחר פטירת ריב"ז ובהכרח כי מה דתנן ושמונה עשר דבר גזרו בו ביום ה' להיומו מוסב על מה שתתן שעלו לבקרו ואין זה ענין למקומות לתנן בו ביום גזרו או בו ביום דרש שהמה ביום מינוי ראב"ע לראש. לא כן בזה. אבל בהיות כל דברי הגאונים דברי קבלה יעשה נא עמי טובה להודיעני דעתו הרמה לתנן דבריהם עכ"ל הרב הנ"ל:

והשבתי לו כי מ"ש גזירות ח"י דבר ה' גזירה קדומה קודם החורבן וזקני בי"ש ובי"ה ה' באותו המעמד. לא ידעתי מ"ל זה ש"ס כוונתו למה שאמרו דחנני' בן חזקיה כתב מגילת תענית וכפי המבואר בבה"ג כתבו אז זקני בי"ש ובי"ה כשעלו לבקרו הלא חבורת בי"ש ובי"ה נמשכה זמן מאוחר גם בימי ר"ג דיבנה שילאה אז ב"ק דהלכה כבי"ה ועיין ירושלמי (סוף פ"א) דמ"ס יבמות ויכול שפיר להיות שבזמן שהתאספו להעמיד לראש את ר"א בן עזריה נכתב אז המג"ש ע"י גדולי בי"ש ובי"ה שהיו בוועד הזה שלא תשתכח והרי מגילת תענית שנכתבו בו ענינים שנתהוו בדורות ר' מאיר ותלמידיו ועש"ס ר"ה (דף י"ט ע"א). ואף אם גם נחליט דחנני' בן חזקי' ה' עוד לפני החורבן. כנראה מפי' דמ"ס שמחות וכמ"ס בספר יוחסין מ"מ האריך ימים גם אחר החורבן כמו ר' יהושע ור' טרפון ור"ע ולעת זקנות חנני' בי"ש כשעלו לבקרו גזרו המ"י דבר זה וזהו בזמן העמדת ר"א בי"ע לראש אשר בעלייתו נחלספו. איברא דממשנה סוף ידים דתנן ויכחו של ר' יוחנן בן זכאי עם הלדוקים. כמה שגזרו חכמים דכתבי הקודש מטמאין את הידים אי"כ לראש גזירות ח"י דבר ה' בזמן מוקדם שנים רבות לפני עמידתו לראש את ר"א בן עזרי' שהרי רבן גמליאל לא נחמנה לנשיא

אלא אחר פטירת ריב"ז. אבל לק"מ דנאמח גזירות ח"י דבר לא היו כולם גזירות חדשות שנגזרו בעליית חנני' דרביס מהם כבר היו נהגו בהם איסור מקודם אלא דלא נתפשטו אלא הכל בגזירות שמנן של עכו"ם דכבר דניאל גזר וכן אמרו בש"ס שבת (דף י"ד ודע"ז) בקצתן שח. והלל גזרו ולא קבלו מהם ואח"כ תלמידיהו גזרו וקבלו מהם. וכן י"ל בכתבי הקודש דמטמא את הידים שהיתה גזירה קדומה מכבר:

אבר קשה בעיני הא דפליגי בשבת (דף י"ז רע"א) ר' עקיבא ור' טרפון אם הא דכל המעלטלין מביאין את הטומאה בעובי המרדע היא מגזירות ח"י דבר והרי ר' עקיבא ור' טרפון הם היו מראשי החכמים בזמני ר"א בן עזרי' לראש וא"כ איך אפשר שיתפסקו בגזירת דבר שנגזר אז על ידם. ואשר תמוה ביותר דבש"ס פסחים (דף י"ט סוף ע"א) מיימי למשנה דתנן בעדיות דהעיר ר"ח סגן הנהגים על מחט שנמלא בבשר שהשכין והידים שהורות אחר ר"ע זכינו שאין עומאת ידים במקדש ופריך ולימא אין עומאת ידים. וכלים במקדש ומשני רב יהודה ח"ל ידים קודם גזירות כלים נשנית ומתמה על זה רבה דלא תרזויהו בו ביום גזרו ע"ש ופשי"י ומתמיהה התמא דש"ס ולימא אין עומאת ידים וכלים במקדש וכן מתמיהה רבה והא תרזויהו בו ביום גזרו מוכרח דפשיטא להו דגזירות ח"י דבר היו בזמן המקדש וא"כ דברי הגאונים הנ"ל תמוהים מאד. עכ"פ זה ברור אללי דהמשניות מסכתא עדות היא אשר נסדרה ונכתבה אז בזמן אסיפות חכמים. להעמיד לראב"ע לראש וכמ"ל:

ח) וכתב שערתי בעלמי על ברייתא קטנה. אגדה ליל פסח"א אשר אללינו שנחבררה ונכתבה בזמן ההוא אשר לאת באו בה רק מאמרים קלרים מר' עקיבא וחכמי דורו וכדפס. בקונטרסי. אגדות ועקב"ה הנספח לאגדה. עס פי' דמשק אליעזרין לא זולת. והנה מהלך אגדות ברייתא זו כמהלך דרכם אז בדרוש אשר עמד התלמיד ושאל בדבר איוו הלכה והדורש פתח בדרוש אגדה השייך לענין השאלה וה' דורש והולך עד שהשיב לבסוף על גוף השאלה עש"ס ברכות (כ"ז ע"ב) בעובדא דרבן גמליאל עמד התלמיד ושאל ע"ש ובש"ס שבת (דף ל' ע"א) שאלו לעילא מר"ת פתח ואמר ע"ש ובספרי פיסקא ע"ז פ' דברים כך ה' מנהגו של ר"ג כשה' נכנס לביתו ואמר שאלו בידוע שאין שם קטנור ועיין בתוספתא סוף פס"ז דסנהדרין ומה ג"כ בש"ס מעילה (דף ד' סוף ע"ב) ח"ל בר קפרא לבי"ב בן אחותי ראה מה אהה שואל לי לחחר בבייתא

בביהמ"ד ועיין בחגיגה (רפ"ק) בדרשות של ראב"ע :
וכפי דעתי מה דמלינו במשנה במס' ר"ה סוף
 פרק ראובן ב"ד דתנן ה"י עובר אחורי
 ביהכנ"ס ושמע קול שופר או קול מגילה אם כיון
 לבו יאל ואם לאו לא יאל. אע"פ שזה שמע וזה
 שמע זה כיון לבו וזה לא כיון לבו. וה"י כאשר
 ירים משה ידו וגבר ישראל אלא לומר לך כל
 זמן שה"י ישראל מסתכלין כלפי מעלה ומשעבדן
 את לבם וכו' עיי"ש דרוש אגדה ארוכה לעורר
 על חיוב כוונת הל"ב. אשר הדבר יפלא שאם הי'
 זה הדרוש הוספת מסדר המשנה בעלמנו מה ראה
 להוסיף פה בסדר המשנה דרוש אגדה ארוכה שאין
 זה דרכו כלל במשניות. גם למה המחין עד פה
 ויותר הי' לו להוסיף את דרוש זה במסכתא
 הראשונה מסכת ברכות במחלת פרק הי' קורא
 בתורה דתנן שם הי' קורא בתורה והגיע זמן
 המקרא אם כיון לבו יאל ואם לאו לא יאל. שם
 הי' לו להוסיף מאמר זה אע"פ שזה קרא וזה
 קרא זה כיון לבו וכו' ועל זה יוסיף כל דרוש הגיל
 וה"י כאשר ירים משה ידו וכו'. אבל הנראה
 לדעתי כי מסדר המשנה מלא כל מאמר זה בקורן
 משנה שלפניו מאחד מהנכונים שדרש בראש השנה
 לעורר השם בענין כוונה והקדים הדין ההוא הי'
 עובר אחורי ביהכנ"ס ושמע קול שופר ושוב קשר
 על זה דרוש אגדה זאת ויבאשר דרך זה נאמר
 לנו במדרש 'למדנו. תנחומא. ומורה על זה גם
 הלשון 'אלא לומר לך' מאמר הדורש לפני הנאמרים
 ובאשר העתיק מסדר המשנה משם דין זה הי'
 עובר אחורי ביהכנ"ס מלא נכון להעתיק הכל
 כדורתה. ועד"ז גם מהלך ברייתא דאגדות הפכה
 כסגנון הדרוש הגהוג. ואז מתחלה מתחיל הבן
 לשאול 'מה נשמעה' ויובן כוונת המשנה בפסחים
 (דף ק"ז) דתנן 'ובאין' הבן שואל והרשב"ם שם
 נדחק מאד בביאור כוונת מלת 'ובאין'. אבל יובן
 לנכון לפי' כי לאשר לפי הנהוג בדרוש בבית
 המדרש עומד 'התלמיד' ושואל והרב משיב 'ובאין'
 בבית כל אחד הבן שואל והרב משיב. וטרם
 שמשיב האב על גוף שאלת הבן מתחיל לדרוש
 באגדה. ובאשר בא לדרוש ביישוב המקראות
 המתחלפות פעם מה העדות וכו' ופעם מה
 העבודה וכו' ופעם מה זאת וכו' מתחיל בשבט
 המקום ושבת התורה ברוך המקום וכו' ע"ש
 כתובות (ח' ע"ב) קום אימא מילתא כנגד שבתו
 של הקב"ה וכו' ומה גם בשאלות מחלת פ'
 בראשית בריך רחמנא דיהיב לן אורייתא וכו' וכן
 בתנא דבי אליהו. ומענין זה לדעתי גם ב"ש
 שבת (דף פ"ז ע"א) דרש האי גלילאי עלי' דריח
 בריך רחמנא דיהיב לן אורייתא וכו' וה"י זה מה

שפחה לפני גוף הדרוש בענין נטילת רשות שפותחין
 בכבוד המקום והתורה ונאמר עד אחרון בזמן
 בפיוט אקדמות לפני קה"ס בשבועות ופיוט רשות
 לפני חתן תורה וחמין בראשיתן והנה הולך כלן
 ודרוש בעיני ילמי עד לבסוף במאמר רבן גמליאל
 אומר כל מי שלא אמר ג' דברים אלו בפסח לא
 יאל י"ח שהיא תשובה על שלשה שאלות הבן מדוע
 אוכלין מזה. מדוע אוכלין מרור. מדוע אוכלין
 בשר פסחלי שגם על זה הי' שאלין בזמן המקדש
 כדתנן בפסחים דקט"ז וגם על השאלה מדוע
 אוכלין מסובין משיב במאמר שאמר זה בכל דור
 ודור חייב אדם לראות איך כאילו הוא יאל ממלכיים
 שזה תשובה להבן על איכיל מסובין להראות
 דרך חירות וגדולה כאשר מביא על זה הפסוק
 והגדת לבנך וועל שאלת הטיבול איז להשיב כי
 הטיבול היא רק כדי שיתעורר הבן עי"ז לשאול
 והשאלה היא התשובה כדי שישאל ע"ש פסחים
 קט"ז וכו'. כל המשיך האגדה הולך ואור עד
 נכון הכל :

ט' והנה 'תשלשל' כתיבות מקלף ספרי משנה
 ומגלות ארוכות וקלרות עד שהגיע
 לזמן רבינו הקדוש הנקרא רבי והוא רבי יהודה
 הגיטא ונחה עליו רוח ד' רוח חכמה ובינה רוח
 עלה וגבורה וראה לנכון לכתוב על ספר כל הלכות
 תורה שבעל פה כאשר המה כתובים בספר המשנה
 שלנו כמו דאמרו בש"ס ר"ש מס' ב"ב (ב' רע"ב)
 מכדי מאן סתמיה למחיתין. רבי אמורסם בן
 עוד במקומות רבות בנמרא :

י' והדר אשר אמנם יפלא כי עוב רבינו
 הקדוש והשמיט מספר המשנה שלש
 מלות שבתורה אשר הם העומדים ברומו של עולם
 ויש בהם חילי חילים של הלכות הן מהלכות
 למשה מסיני הן מרביית פרטי הלכות רבות ולא
 דיבר מהם מאומה בכל 'השיחא' סדרי משנה.
 והם הלכות תפילין. ומזוזה. וספר תורה. ותחת
 כי הלכותיהן הי' אפשר שיחזיק מסכתא שלימה
 לעלמה לא דיבר מהם בספר המשנה כי אם בקצת
 מקומות אשר נתגלגל בדרך אגב והיא המשנה
 פ"ג דמגילה שחשב שם הלכות רבות כלשון אין
 בין בא שם ג"כ אין בין ספרים לתפילין ומזוזות
 אלא שהספרים נכתבין בכל לשון וכו'. והשיב במס'
 מנחות (פ"ג) שחשב דברים המעבדין זה את זה
 חושב ג"כ פרשיות שבמזוזה ופרשיות של תפילין :
י"א ואיתי להרמב"ם בפי' המשנה רפ"ד דמנחות
 שהעיר על זה והשיב וז"ל והסביר לזה
 בעיני לפי שהיו הדברים מפורסמים בזמן חיבור
 המשנה והיו ענינים ידועים ונהגים ביד כל הפוס'
 פשוט וכלל ואין ענין מהם נפלא משום אדם ועל

כן לא ראה לדבר בהן עכ"ד. וכמה מהדוחק חשובה זו איך הי' דיני תפילין ומוזזה וס"ת כל פרטי הלכות שלהן ידועים יותר מפרטי דיני קריאת שמע אשר חידר מזה מסכתא שלימה ואיך הי' נודע לכל פרטי דיני חק תוכות ושלל בסדרן וקידוש אזכרות וחסרות ויחסות ודומיהן:

ואמנם באלו מפורטים כל עקרי הלכות תפילין ומוזזה וס"ת במקומות רבות בגמרא

שכלל הש"ס אשר הובא בשם "חנו רבנן" או "תניא" הלכות סתמיות ורובן לא נמצאו בשום ברייתא אשר בספרי ברייתות שבדינו. נשכיל מזה כי כבר הי' מסודר ונכתב משנה שלימה אשר כלול כל דיני הלכות סתומ' ופרטיהן ויש אמנם אלגיו ממסכתות חילוניות מסכתא הנקראת "מסכתא סופרים" אשר נסדר בה דיני סתומ' אלא שהרא"ש כתב בהלכות ס"ת סימן י"ג דהירושלמי עיקר נגד המסכתא סופרים כי מסכתא סופרים נתחבר בדורות אחרונים ולא הובא מדבריו בגמרא ע"ש ומ"ש ולא הובא מדבריו בגמרא כוונתו שיש בה הלכות רבות שלא הובאו בגמרא וולמנחם תמה עליו בספר יד מלאכי ח"ב אות י"בן והנה זה אמת שנמצא בתוכה מאמרים רבים מאמוראים אחרונים ומאמרים רבים שהמה מועתקים מהירושלמי וכן מתלמוד בבלי שלנו אבל היא נלקה בחסרון ובשיבושים וכמ"ש ג"כ בשו"ת גינת ורדים חלו"ח סי' ע"ח ויתכן שהיא נעתקה רובה מהברייתא הקדומה אשר נתחבר ונסתם בה בשלימות כל דיני הלכות סתומ' והיא הייתה מפורסמת ומליה אלל הכל אשר לה לא הי' עוד חפץ לרבינו הקדוש לחזור ולשנותה ולספחה אל המשניות שלו:

וקרוב לדעתי כפי המבואר בש"ס עירובין (דף י"ג ע"א) דלומנות ר' מאיר שהי' סופר כותב סתומ' וכן אמרו בגיטין (דס"ו) ר' מאיר חכם וסופר וכן הי' בש"ס מגילה (דף י"ח ע"ב) ועיין במדרש קהלת דר' מאיר הוה כחבן טב ע"ש. וממנו נתחבר בשלימות כל דיני הלכות סתומ' אבל כאשר העתיקו ממנה רובה בגמרא ובמסכתא סופרים שוב נאבדה משנתו באורך הזמנים. וראיתי במדרש ויקרא רבה סדר אמור (פ' י"ב) במה דדרשו ר' יהודה ור' נחמיה במאמר הכתוב ויחרון ארץ בכל הי' ודרש שם ר' נחמיה אפילו דברים שאמה רואה אותן מיותרים לתורה כגון "הלכות לזית תפילין ומוזזה" בכלל התורה הם ע"ש אין ספק שנתכוין בזה ללמוד היסוד על חידור המשנה שנתחברת אז ע"י חידור ר' מאיר ונבפרט להש"ס עירובין (י"ג) דר' נחמיה הי' ר' מאירן בכל 'פרטי דיני תפילין ומוזזה וס"ת אשר עוד לא נתפשט היסוד כתיבות הלכו' תורה

שבע"פ זולת תורה שנכתב והי' נראה זה כיהרון לתורה אבל נחון הי' זה כגופה של תורה ועיין מ"ש בזה במבוא לספר העתים. עכ"פ מבואר מהמדרש הגל שנתחבר בספר דיני הלכות אלו עוד בדור קדום לרבינו הקדוש. ובמס' קידושין (דף ל' ע"א) הובא שם מאמר מועתק "לפיכך נקראו הראשונים סופרים שהיו סופרים כל האותיות שבתורה שהיו אומרים וא"י דגחון וכו' ועוד שם תנו רבנן הי' חתפ"ח פסוקים הוו פסוקי ס"ת וכו' ע"ש ואין ספק שנתקן כל זה מהברייתא של משנת ר' מאיר בהלכות סתומ' אשר כתב בה גם סימני מסורות החורה וכבר השתבח ר' מאיר בנפשו שבקי הוא בחסרות ויחסות ע"ש (עירובין י"ג) ושלל התורה מיושרין הי' אלו:

י' באשר הביאני הענין לדבר ממאמר הש"ס דקידושין הגל לפיכך נקראו הראשונים סופרים וכו'. לא תעזוב נפשי מלהודיע לערי לרבים ורבים יבוקשו אולי ימצאו דרך נכון לבוא לכלל ישוב. והיא. הנה שם נאמר לפיכך נקראו הראשונים סופרים שהיו סופרים כל אותיות שבתורה שהיו אומרים וא"י דגחון היא חליו של אותיות בספר תורה. דרש דרש חז"ן של חבבות שבס"ת. עיין פרש"י שם נקראו הראשונים סופרים כדכתיב ומשפחת סופרים יושבי יעבץ ע"כ ועיין ש"ס סנהדרין (דף ק"ד ע"א) דמיושבי לבשת הגזית היו. והם שהיו מאנשי כנסת הגדולה. וכדברים אלו היא גם במסכתא סופרים (פ"ט ה"ב) וא"י דגחון לר"ך להיות זקוף שהיא חלי אותיות כל תורה. דרש דרש חלי חבבות של תורה דרש בסוף שיטה. דרש בראש שיטה. לאשר בדיוק שדרש השני היא התחלת חליו השנייה של חבבות וכן בדיוק שהיא דגחון היא המפרדה באותיות התורה בין חלי לחלי. ואין שום ספק כי הם היו בקיאים בחסרות ויחסות כמו שהי' כתוב בספר התורה שכתב משה לישראל וספר התורה שנכתב אז ע"י עזרא הסופר ולא הי' שום אות בכל התורה שלהם חסר ויתר מכאשר מחויב להיות בס"ת ואשר להם מסרו בדיוק חלי התורה באותיות שהיא וא"י דגחון וחלי התורה בחבבות שהיא דרש. וכן מבואר מהא דאמרו שם. בשי רב יוסף וא"י דגחון מהאי גיטא או מהאי גיטא חלי אביי וגייתי ס"ת ואימניהו מי לא אמר רבב"ת איך יוחנן לא זו משם עד שהביאו ס"ת ומנאום חלי אינהו בקיאי בחסרות ויחסות אכן לא בקיאים. מבואר כי הראשונים שהיו בקיאים בחו"י לא היו שום ספק אף בחו"ת אחת וכן הי' מאמר ר' מאיר לר' ישמעאל בש"ס עירובין (י"ג ע"א). ואף בזמן אמוראי בתראי שלא היו בקיאים כודאי לא הי' ס"ת שלהם כעיר פרוסה

מן בראשית עד וא"ו דגמון. ומללתי ראיתי שהמה
במספר מאה אלפים וחמשים, ושבעה אלפים
ושתי מאות ושלשים וששה כזה 157286. ומעשה
אם וא"ו דגמון ה' אלל הראשונים חלי המורה
באותיות. א"כ בהכרח שה' כל האותיות בס"ת שלהם
במספר שלש מאות אלפים וארבעה עשר אלף
וארבע מאות ושבעים ושתיים כזה 314472.
וזה מספר הששה אלפים ושש מאות וששים ושבעה
אותיות יתירות מאשר בספרי תורה שלנו. ואיפה
נשתרצב ח"ו טעות כזה שיה' ס"ת שלנו חסר
מספר אותיות רב כזה ונתבאר שאין ממש במסורה
שלנו כלל:

ואשר יפלא יותר כי מללתי ראיתי שמספר
כל ה' יבנות שנחורה המה שבעים ותשעה
אלפים ותשע מאות ושמונים כזה 79980 ונבחימשים
דפוס וייללל נחמר פחות ארבעה נחל חליו של
תורה בתיבות היא מספר שלשים ותשעה אלפים
ותשע מאות ותשעים כזה 39990. וכאשר מייתי
התיבות מבראשית עד דרש (דרש משה) מללתי
ראיתי שמספרם ארבעים אלפים ותשע מאות
ועשרים ואחד כזה 40921. ומעשה אם תיבות
דרש ה' אלל הראשונים חלי המורה בתיבות א"כ
מוכרח שה' ס"ת שלהם כולל מספר כל התיבות
שכלל המורה אחד ושמונים אלפים ושמונה מאות
וארבעים ושתיים. וזה מספר אלף ושמונה מאות
וששים ושתיים כזה 1862 תיבות יתירות מאשר
בספרי תורה שלנו אשר חסרים אללנו וזה דאי
דבר בטל שאין נהגלות על הדעת הן בתוספות
הן בחסרון ובפרט במספר הזה ומעולם היו ספרי
המורה משומרים אללנו בהכלית השמירה משום
הוספת וגרעון וידי זרים לא שלטה בס:

ובהכרח לומר כי נהפוך טעות בגמרא שלנו
בקידושין הנ"ל בהעסקה הראשונה
ובמקום וא"ו דגמון חליו של אותיות בס"ת ל"ל
וא"ו דהוא' כי חלי המורה באותיות היא בסדר
זו. (קפ"טל ח' פסוק כ"ח). וא"ו דהוא' של תיבות
אשה הוא ל"ד. וזה (קפ"טל ח' פסוק ט"ו) תיבת
יסוד המזבח ויקדשהו היא חלי המורה בתיבות.
ומזה הוכחה כמ"ש הרא"ש הנ"ל בהמסכת סופרים
נחמך בדורות האחרונים והעתיק מהגמרא דקידושין
הנ"ל בגירסא המשובשת מצ"ל בדיקה אם מספר
אותיות המורה והתיבות מסכים שיה' וא"ו דגמון
חלי המורה באותיות ותיבת דרש חלי המורה בתיבות
וכאשר הרמ"ה בהקדמת ספרו מסורה סיג לתורה
הביא הש"ס דמס' קידושין הנ"ל. ולא הרגיש שזה
מכחיש את המסורה שלו כי לא הסירנו למטעם.
וא"ל מעשה שיה' וא"ו דגמון זקוף ולא שיה'
דרש נכתב בסוף שיטה ודרש כראש שיטה וגם
אין

פרוזה אבל נשתרצב מהלוקה בין בעלי מסורות
בין מערבאי ומדינחאי במספר קלת תיבות במלל
יחסר מה שאלל הראשונים לא ה' שום ספק
באלו ועיין בהשנה (פ"ג דמ"ק) מניחין מספר
המורה שהכוונה על ספרי עזרא הסופר שהיו
בעזרה מונח להיות מניחין מהם כל ס"ת כדתנן
במס' כתובות דמניחין ספרים נוטלין שכן מתרומה
הלישכה. ובירושלמי (פ"ב) דמס' תענית איתא
דשלשה ספרים מלאו בעזרה בשנים כתוב מעונה
ובאחת מענה נחסר וא"ו ובטלו אחד וקיימו שנים
וכן נחלל בשנים אחד עשר הוא ובאחד הוא
נבירדן מבוחר דוולת הבדל בין הספרים בתיבות
אלו לא ה' שום הבדל בכל המורה בענין חסרות
ויתרות. וזה הנחה ברורה:

והנה בתיבות. מעולם לא ה' שום ספק ומחלוקת
שהי' ח"ו איזה תיבה חסר או יתיר
מאשר בכל ספרי תורה שלנו ועל כן לא נסתפק
רב יוסף רק בוא"ו דגמון אם מהאי גיסא אבל
לא בדרש וכ"כ להדי' בהוספת ר"ד בח' קידושין
שם וכן מבוחר מדברי רש"י שבת (דף מ"ט ע"ב)
במ"ש שם אבל בתיבות לא שייך לומר דאין לא
בקיאין ע"ש. וכל המחלוקת בין בעלי מסורות
הי' רק במספר איזו תיבות במלל נחסר. ובזמן
אחרון השתדל הנשיא הרמ"ה ואחריו המחזירי.
והעמידו המסורה האמיתיות על מכוונה. אשר מאז
כן כתובים כל ספרי המורה בכל גלות ישראל
ואין ספק אשר כן ה' כתוב בספר אורייתא
דמשה ועזרא. ועכ"פ בתיבות בודאי ס"ת שלנו
היא תורה שלימה כנתינתה מסיני שבהם מעולם
לא ה' מחלוקת וספק בין בעלי המסורה וכמ"ש
וכל זה הנחה אמיתית. ונעיין מ"ש דברים ברורים
בהנהגות הנדפס לספר נועם מגדים ואשר ישבתי
לכתוב קושיות ותמוהות השאגת אר"י והרב מנחם
חינוך עי"ש בדבריו:

אבל (יא) זה מספר ירחים נלסיבות תשובה
שהשכתי להרמ"ג אב"ד דקהל יראים
בעיר לייפלינג. על שאלה בענין טעות ח"י שבס"ה
בפרשת ויהי בנסוען עלה אז על רוחי וקיימתי
בעלמי להיות סופר את כל אותיות וכל תיבות
שכתורה בדיוק היטב. וכך הייתי מונה כאשר המה
כתובים בספר המורה. ומללתי ראיתי דמספר כל
אותיות שבס"ת הנה שלש מאות אלפים וארבעה
אלפים ושמונה מאות וחמשה כזה 304806 וכן
הביא גם הרב מנחם עזריה בס' עשרה מאמרות
בס"ס סופר מובהק וכן האמת נחלל דחליו של
ס"ת באותיות המה מאה אלפים וחמשים ושנים
אלפים וארבע מאות ושנים ואות אחת באחלע
כזה 152402 1/2. ושם הייתי מונה מספר האותיות

אין להדפס כאשר נהוג להדפיס. ויחסי חורה ובחיקוי סופרים חלל ואין דגמון כאן חלי התורה באותיות ואכל דרש דרש כאן חלי התורה בחיות. ואינו נכון בהיות זה מזויף מתוכה. ולפלא אשר עד עתה לא התעורר אדם על זה:

(יב) וראוי לי לבדד בהא דאמרו בשם עירובין

(דף ל"ז ע"ב) דהא דתנן בסתם משנה אין מעבדין הטיעות מלתקוע [מסתמא] ר' מאיר היא דסתם מחגי' ר' מאיר. ובזה אמרו בשם גיטין (דף ד' רע"א) דמהרי' לאוקמי המשנה כר' מאיר דסתם מחגי' ר' מאיר. והדבר המועד למלמד דמבואר לכל מבין דרוב סתם משנה הם הלכות קדמיות. וזאת זה אי"א לחשוב שבאר רבינו הקדוש בדעת ר' מאיר לקבוע הלכה כמותו שהרי אדרבא אמרו ר"מ ור' יהודה הלכה כר"י ר"מ ור' יוסי הלכה כר"י. ר"מ ור' שמעון הלכה כר"ש [נשים עירובין (מ"ז ע"ב) ובירושלמי פ"ג דתרומות] וכן אמרו בשם עירובין (דף י"ג ע"ב) שלא קבעו הלכה כר' מאיר שלא יכלו חבריו לעמוד על סוף דעתו ע"ש וגם ידוע שלא הי' לב רבינו שלם עם ר' מאיר ע"ש סוף מס' הוריות:

וראיתי בירושלמי פ"ד דיבמות הלכה י"א אמרו

שם אמר ר' יוחנן כל מקום ששנה סתם משניות דרבנן עד שיפרש לו רבו. ר' שמעון בן לקיש אמר כל סתם משניות דר' מאיר עד שיפרש לו רבו. אמר ר' זירא לא דר' שמעון בן לקיש פליג [נעל רי"ן] אלא דהוא חמי רוב סתם משניות דר' מאיר ע"כ. ואינו מובן דברי ר' זירא דאמר לא דר"ש בן לקיש פליג וכו' דהרי ודאי פליג על ר' יוחנן כי ההבדל רב בינו לבין ר"י דר"י סתם מחגי' דרבנן ולר"ל היא רק דברי ר' מאיר ומהמפרש פ"מ וקד"ע נדחקו לפרש לא דר"ל פליג על ר"י, מסבירם וזה דבר שאינו דאין שייך סברא כזה]. גם אין אמר דהוא חמי רוב סתם משניות דרבי מאיר ומהי להיפך כי רוב סתם משניות הלכות קדמיות מקבלות תורה שבעל פה:

אבר עיני הדבר כך היא כבר הקדמו שר'

מאיר הי' הראשון לסתם ולכתוב הלכות תורה שבע"פ בסגנון דרכי המשנה ובו נמלאו הסגולות המוכשר לזה כי הי' כהן עד סופר מהיר ומבין יפה בזמנו לשון הקודש תחת אשר בא"י הי' אז לשונם מצולצלים בלשון ארמי סוריא יוני ורבי. קרא חגר על זה ואמר בא"י לשון ארמי למה או לשון הקודש או לשון יוני ע"ש סוף מס' פסותין ואין ספק כי בדרך כלל סתם ר' מאיר משנהו כאשר נודע לו בקבלה שכן היא הסכמות הלכה מהרבים. מלבד ההלכות שלא נפל בהם מחלוקת:

ורגה רבינו הקדוש אחז דרכו והי' לו משנה

ר' מאיר ליסוד והוסיף משניות רבות אשר עוד לא נסתמו ונכתבו ע"י ר' מאיר וגם הוסיף ושינה וגרע בקלמן כפי אשר ראה בחכמת קדשו בהסכמות חכמי דורו אשר הי' נעזר לזה מהם להכריע ההלכה כי כמה הלכות שמכריעין בזמנים אחרונים ההלכה כהיחיד נגד רבים וכמו שכן עשו שוב גם האמוראים כנמלא לרוב בגמרא כאשר לזה אמר ר' יהודה שיחייב בסדר המשנה להוכיח גם דברי היחיד במחלוקת עם רבים עיין משנה פ"ק דמס' עריות. וכן נמלא משנה ראשונה אמרה. בראשונה הי' אומרים. חזרו לומר. או ב"ד שלאחרים אמרו. וכיוצא אשר לזה ע"פ רוב סתם משנהו היא מסתמיות משנה ר' מאיר וא"כ מסתמא כן היא גם שיטה דר"מ וראוי יותר להעמיד הסתם משנה שאינו מתנגד לדעת ר' מאיר אף כי באמת מלינו משניות רבות שהם דלא כר' מאיר וכן בהלכות סתמיות שהי' במשנה ר' מאיר שהי' נודע לרבינו הקדוש וחבריו שזה דעת ר' מאיר וחבריו חולקין עליו ולא נראה לו להכריע הלכה כמותו הביא הדין בשם ר' מאיר ושלולי חולק עליו או חכמים חולקין עליו או שסתם היפך דעת ר"מ כי רבינו הקדוש לא כתב המשנה כפי דעתו החפציות לבד אלא גם בעזר חכמי דורו והסכמות גדולי החכמים כאשר לזה נמלאו כמה משניות סתמיות שהם דלא כדעת רבינו הקדוש עלמו לאשר חלקו עליו חכמי דורו ובזה מובן גם דברי הירושלמי הנ"ל דר' יוחנן אמר דכל מקום ששנה סתם משנה דרבנן דהכוונה שהמשנה נסתמה בהסכמות רבנן הרבים. וי"מ דהלכה כסתם משנה. וזאת בסתם משנה שנתקבל מרבו שזאת המשנה אינה הלכה ונהסיבה לזה אברר א"ה בפרקים הבאים ור"ש בן לקיש אמר דכל סתם משניות דר' מאיר זולת אלו שפי' לו רבו שהם אינם דר' מאיר וזהו אמר ר' זירא דר"ש בן לקיש אינו מחולק עם ר' יוחנן לענין הלכה כסתם משנה אלא לאשר ראה במשנה ר' מאיר אשר הימה מלינו עוד בזמנו דרוב סתם משניות שלנו הם טובעים ומועתיקים ממשנה שנכתבו ונסתמו ע"י ר"מ וזהו אמר דכל סתם משניות דר"מ וי"מ בהכרעה דעת ר' מאיר אכל לענין הלכה הכל מודים דכל סתם משנה נסתם ע"פ דעת הרבים כנ"ל נכון:

(יג) אחר שהשלים רבי אהן ספרי המשנה ונעתקו

מחלמודי ונחפשו העתקות הנה עוד בזמן קצר היו העתקות מחלפות באין משניות ואשר נשתבש בקלת העתקות כדאשכחן דא"ר יוחנן אל תקנעני שבלשון יחיד אני שונה אותה ע"ש חוליו

וע"ד משל דר"מ מחיר ור"י אוסר ובמשנה אחרת
חנן בכה"ג דר"מ אוסר ור"י מחיר ומשני דמוחלפת
השיטה. או איפוך. והיינו שגשגש העסקות
משנה אחת שחלק דברי ר"מ בדברי ר"י וכן
דברי ר"י בדברי ר"מ. ודבר המקומות גריל ר'
יוחנן למחך כן. ואף אמוראי בכל העמיקו בחריפות
פלפולס ליישר אלו הסתירות ועיין בש"ס ברכות
(דף מ"ט ע"ב) כמה דתנן עד כמה מוזמין עד
כזית דברי ר"מ. רבי יהודה אומר עד כבינה.
והקשו בגמרא למימרא דר' מאיר חשיב ל' כזית
ור' יהודה חשיב ליה כבינה והא איפכא שמעינן
לכו דתנן עד כמה הם מוזרים ר"מ אומר זה וזה
בכבינה רבי יהודה אומר זה וזה בכזית א"ר יוחנן
מוחלפת השיטה. והנאון בעל מוספות יו"ט במשדני
יו"ט על הרא"ש שם כתב דר' יוחנן שהי קרוב
לחיבור המשניות שהרי הי' לומר לפני רבי מחבר
המשנה קרוב הדבר שמדרך קבלתו היא שאמר
דמוחלפת השיטה וגם אב"י דמחך לעולם לא
חיפוך אינו חולק על ר' יוחנן אלא לרומא דמילתא
קאמר להגדיל תורה עי"ש:

והנה החס' בברכות כתבו דק"ל בכזית מוזמין
דלפי מה דמחליף ר' יוחנן. קאמר ר"י
בכזית ור' מאיר אחר בכבינה וק"ל דר"מ ור"י
הלכה כר' יהודה. ואני כמה דמין להם דבזית
ר' יוחנן דמחלק משנה זו דברכות להם דלמא אדרבא
החילוק היא בהמשנה דפסחים וכן מי שילא וכו'.
ובאמת מלבד דלפי מה דמוכח מש"ס כחובות (דף
י"ד ע"א) כדמשני הש"ס איפוך היינו דמהפך המשנה
השניה שמציאה וכן דקדק הר"ן ברפ"ד גיטין
ע"ש וזאת זה לדעתי מוכרח דהחילוק היא בהמשנה
דפסחים דשם ל"ל ר"מ אומר זה וזה בכזית רבי
יהודה אומר זה וזה בכבינה דהא מלינו ג"כ
בסוכה (דף ל"ד ע"ב) דתנן שיעור אחרון הקטן
ר"מ אומר כאגוז נמטט יוטר מכות' ר' יהודה
אומר בכבינה. וכן בש"ס שבת (פ"א ע"א) באבני
ביהכ"ס ר"מ אומר כאגוז ר"י אומר בכבינה. הרי מפורש
גם בשתי מקומות אלו דר"י רק בכשיעורא דכבינה
חשיב ולר"מ כשיעור פחות וא"כ בע"כ דגם בהמשנה
דפסחים נחלק דברי ר"מ בדברי ר"י ודר"י בדרי"מ:
וגם בש"ס ברכות (דף י"ז ע"ב) כמה דתנן שם
חמין אס' ר"ה לקרות ק"ש קורא. ר"ש בן
גמליאל אומר לא כל הרובה ל' יכול את השם יכול
והקשו בגמרא למימרא דרשב"ג חייס ליהורא ורבנן
לא חייסי והא איפכא שמעינן לכו דתנן מקום
שנהגו לעשות מלאכה בע"כ עושין וכו' ובכל מקום
ת"ח בעילין. רשב"ג אומר לעולם יעשה כל אדם
עלמו כתיב. ומשני ר' יוחנן מוחלפת השיטה.
ורב שי"א משני לעולם לא מחליף ע"ש:
ולדעתי

חולין (דף כ"ה ע"ב) ועיין חס' שם שכתבו
שבמשנה עלמה הי' נוסחא ראשונה שלו דברי ר'
שמעון. וכן במשנה עירובין (דף כ"ח) דתנן רבי
יהודה בן בתירה אומר סתם חרמים הם לבדק
הבית וחכמים אומרים סתם חרמים לכהנים אמרו
בגמרא שם (דף כ"ט ע"א) דרב מחנין איפכא
הני וגמרא גמיר בן דמשה דירן משבשחא היא
דבמשנה איפכא הני רבי. וזה בש"ס ב"ק (דף
ל"ז ע"ב) ואמרו דרב מחנין איפכא איחני" ע"ש.
ובמשנה בקידושין פ"א (דף כ"ה ע"ב) תנן וחכ"א
בהמה דקה נקנית במשיכה ואמרו שם בגמרא דרש
רב בהמה גסה נקנית במשיכה ופרכין והא א"ר
תנן בהמה גסה נקנית. במסירה ומשני הוא דאמר
כהאי דתניא וחכ"א זו זו נקנית במשיכה. וכוודאי
לא שביק רב מחנין ועב"ד כדרייתא כדהקשו
בש"ס עירובין וס"ס ב"ק ה"ל אלא הכוונה דרב
מחנין איפכא איחני" ולחיווק נוסחא שלו הביא
מאשר בן מלא גם כדרייתא אחת שני' בן. וכן
מבואר בירושלמי מס' קידושין פ"א שם רב יהודה
שלא שאל מר' אלעזר נמנבל לא"י בהמה גסה
כמה נקנית. א"ל במסירה. ולמה שאל ולאו מחנין
היא. ומשיב דאית תנאי תני מחלק והיינו שהיו
העסקות מחלפות בהמשנה דרש גורסין במשיכה.
ועיין ג"כ בש"ס סוכה (דף י"ט ע"ב):

וכן מלינו אומרים. וז' אינו משנה' והיינו דשיבש
היא שמוסף במשנה כמו בש"ס נדה (דף
י"ג ע"ב) דתנן החרשת והשוטה והסומא ושגטרה
דעתא אס' יש להן וכו'. ואמרו בגמרא ארי"ב
סומא אינו משנה וכן היא בירושלמי שם. והמהבון
בסדור המשנה שהפסיק במלות סומא בין שוטה
ובין שגטרה דעתא ישביל דמלות סומא היא
הוספה שמוסף בשבש ונגס בין הדברים:

ור"פ דעתי נשכש עב"ר האי דתנן במשנה
במנחות (דף ל"ג ע"א) הכל סומכין חוץ
מחרש שוטה וסומא ועוד במשנה גיטין (דף כ"ג
ע"א) הכל כשרין להביא הגט חוץ מחרש שוטה
וסומא ומסיים במשנה זה הכלל כל שמחלתו וסופו
בדעת כשר. ובגמרא פריך באמת סומא אחאי
לא הא בר דעת הוא ע"ש מה שחזלו. וללאורה
קשה דלא חוקמי כר' יהודה דס"ל בש"ס ב"ק
דסומא פטור מכל המלות. וז"ל דנימ לתרן אליבא
דכ"ע והא דלא תרלו משנה דנדה ה"ל דאחי
יכר' יהודה משום דגם רבי יהודה מודה דסומא
בר דעת הוא ומוסר ראי' דבלאו"ן גם ר"י ס"ל
דסומא מוזהר ודלא כהר"ד בספר המכריע ובמקרא
פלפלי בזה ובע"כ דסומא אינו משנה:

ומצינו ג"כ כמה מקומות שהקשו בגמרא על
סתירות שתי משניות דבמשנה זו תנן

תנן. ובש"ס שבת (דף י"ב ע"ב) אלו תנן או ואלו תנן :
 וראוי לי להעיר בכתב ע"ד אחת הג"ל בש"ס זו דמחשבה
 שם תנן ואלו תנן ההלכות שאמרו בעליית חנני' כ"ח
 וכו' ועל זה שאלו אלו תנן או ואלו תנן. אלו תנן דלמחר
 [במחשבה הקודמת] או ואלו תנן הני דבעינן למימר קמן ח"ס
 אין פולין ואין לאוה"י ואין קורין לאוה"י אלו תנן ההלכות שאמרו
 בעליית חנני' כ"ח ש"ח אלו תנן ע"כ זו הי' הגירסא
 קדמונית בנמרא אבל רש"י השבש גירסא זו וגורם להיפך ואלו
 תנן. הני דלמחר. או אלו תנן הני דבעינן למימר קמן ח"ס אין
 פולין וכו' ש"ח ואלו תנן. וכחצו התוס' שכן גורם גם ר"ח ז"ל
 ומביא רא"י דלמחר בחדש כ"ח שנאמר ואלה מוספין על הראשונים'
 אלה פסל את הראשונים ושוב כתבו אף על המדרש קשה לר"י
 דכתיב אלה דברי הכרית (דברים כ"ח) וקאי על ח"ס למעלה עכ"ל;
 ורב"ר' ה' התוס' שם הוסיף אצל מארי הרב הנזקף ז"ל וז"ל
 ה' להם להקשות עוד מהקודם בשמות יום' ו' אלה
 הדברים אשר דמבר וקאי על ח"ס למעלה. ונחמא כן עוד
 וז"ל ב"הר"ב עכ"ל. ואני מוסיף לתמוה על ראיות ר"ח שהביא
 לשם הגירסא. והביא רא"י מהמדרש דלמחר דכ"ח דכתיב
 ואלה בוא"ו מוספין על הראשונים והרי גם להמדרש הבונה
 דמוסיף על הראשונים וקאי גם על השניים דבעינן למימר
 קמן ואין דפיקט ל' לגירסת רש"י ואלו תנן בוא"ו הרי
 אמרין דקאי רק על הראשונים ואיך לאו מ"ח דבר גינהו
 כדפ"ש"י גופא שם ד"ה ח"ס וא"כ איך ידק לשון ואלו בוא"ו?
אבר' במח"כ רבותינו באמת הגירסא דווקא היא הגירסא
 הישנה אלו תנן הני דלמחר או ואלו תנן [בוא"ו] הני
 דבעינן למימר קמן וייתטיב הכל דבאמת מה שהקשו התוס'
 ואצל מארי ז"ל על המדרש מכל המקראות הג"ל לק"מ כמו
 שהעירנו בני הרב החכם שיה' ד"ש הדגל בין היבא דכתיב
 אלו או אלה לסיים על המחמיר הקדום כמו במקראות הג"ל
 שזו ואמר אלה בלא וא"ו ולא בא' בשום פנים בסיים על מחמיר
 הקדום לכתוב ואלה בוא"ו כי אם אלה. אמנם היבא שבה
 בהתחלות מחמיר להיות מוסב על מה דבעינן למימר בזה יש
 הדגל דאי כתיב אלה פוסק את הראשונים ואינו מוסב רק על הני
 דבעינן למימר קמן אבל היבא דכתיב ואלה [בוא"ו] או מוסיף
 גם על הראשונים הנזכר קודם :

רא"ש מעשה גם סוגיות הגמרא הג"ל ידוע דפרס סידור הגמ'
 כל המסניות של כל פרק ופרק היו נכתבין לאחרי' [ונשאר
 עוד עתה כן בלוי' מסכתות כמו פרק ראשון ופ"ז דמס'
 ש"שעות. וכן 'רק אחרון דמס' ברכו' ומס' חענית] ומאמר המשנה
 אלו תנן ההלכות שאמרו בעליית חנני' כ"ח וכו' כחוב' בין סוף המאמר
 א' קורין ואין פולין וכו' ובין תחלת מאמר המשנ' כ"ח אומרין
 שורין וכו' ולזה נסתפק אחי' שם אי גרסינן אלו תנן ההלכות וכו'
 [בכל ואין] ושהיא נמשכת לסיים המשנה הקודמת דתנן אין קורין
 ואין פולין וכו' ושלמה' ס"י אלו תנן ההלכות שאמרו בעליית חנני'.
 וממילא לפ"ז ההלכות דתנן אחר זה בש"א אין שורין וכו' לאו יום
 דבר גינהו. או דגרסינן ואלו תנן ההלכות' ושהיה התנ"ל מאמר חוק'
 נמשך על המשנה כ"ח אומרין אין שורין וכו' ואז בא להוסיף אשר
 מלבד אין קורין ואין פולין וכו' דתנן תחל' גם אלו דבעינן למימר
 קמן גם אלו הם הלכות שאמרו בעליית חנני'. ולזה פסק ל' רק
 יוסף מברית' דתנ' אין קורין ואין פולין אלו תנן ההלכות שאמרו
 בעליית חנני' וכו' ומזה בולד מוכח דאלו תנן הני הני סיום מאמר
 דהא שם בכרייתא לא תני' אחר זה גם ההלכות דתנן כ"ח אומרין
 אין שורין וכו' [ועתה] שם ד"ה ש"ח] וזה מלכזה בכרייתא דלמחר
 מהש"ס להסתפק בכוונ' המשנ' וא"כ ש"ח דגם בחש"י אלו תנן
 סיום מאמר על הני דלמחר. והדברים ברורים לדעתי בעוה"ש י"ח :

(המשך יבא א"י"ח).

יעקב שור אבר"ק קושב והג"ר.

והדעתי המשנה ד' קודם שכתבו. היא הדווקאנית ואינה
 חסודת דהא בש"ס חענית (דף ל"ח ע"ב)
 הובא שם משנה זו דחקים שנהנו ואמרין תני' נמי הכי
 רשכ"ג אומר יעשה אדם עצמו ח"ח כדי שיתענה. נס
 בש"ס חענית (דף י' ע"א) הובא ברייתא דתניא לא כל
 הרוצה לעשות עצמו יסיר או תלמיד עושה דברי ר"ח ורשכ"א.
 רש"י בן גמליאל אומר כד"ל בדבר של שבה אבל בדבר של
 נער עושה [וא"ס פ"ס] בדבר של שבה שלא יתגלה בעלות
 של ח"ח וכוונתו] וא"כ גם בשתי ברייתות אלו מכוון דרשכ"ג
 ס"ל דלא חיישינן ליוהרא' במחמיר ע"ש בדבר שאינו של
 שבה וא"כ בפ"כ ג"ל דהמשנ' דברכו' היא מחולקת דרש"י בן גמליאל
 היא דקמחר דתנן אם רצה לקרות ק"ש קורא דגם קריאת
 שם לחמן בלילה ראשונה הוי בדבר של נער וחכמים פליגי
 דס"ל לשלש חמירין דלא כל הרוצה ליטול את השם יטול ;
ורגה התוס' כתבו דהלכה כרשכ"ג דלא כל הרוצה ליטול
 את השם יטול ואין לחמן לקרות ק"ש והרי"ף
 והרמב"ם פסקו דתנן אם רצה לקרות קורא ועיין כ"י א"ח
 ס' ע' שכתב משום דסבירא להו דמחולקת השיטה ופסקו
 כהכמים ופ"ס' בחידושי' ברכות י"ז. תמה עליו דמג"ל
 להכריע דהמשנה דברכות מחולקת ע"ש ולפ"ס באמת הדבר
 מוכרח דלר"י דלמחר מחולקת השיטה המשנה דברכות מחולקת :
רבנן מחלקות בין התוס' והרמב"ם לפסק ההלכה עיין
 שם התוס' יו"ט פ"ה דפסחים משנה ד'. ואני
 תמה שלא העירו. דהא תפוסה בש"ס סוכה (דף כ"ו ע"ב)
 על מה דתנן אובלין ושותין ערבי חזק לטובה ומעשה והביאו
 לריב"ז וכו' ולר"ג שני כותבת ואמרו העולם לסוכה.
 ופריך בנמרא משנה לפתור ומשני חסורי' מחשבה יה"ק
 אם בא להחמיר על עצמו מחמיר ולית כ"י תשום ויוהרא'
 ומעשה נמי שהביאו לריב"ז ע"ש. הרי דסתמא דנמרא ס"ל
 דכל הרוצה להחמיר על עצמו בדבר הפסור כאשר מחמירין
 על עמול גדולי חכמים רשאי ולא חיישינן ליוהרא'. ומבואר
 דלא כהתוס' ופסיר פסקו הרמב"ם והרי"ף דכל תנן אם
 רצה להחמיר ע"ש ולקרות ק"ש רשאי דלא חיישינן ליוהרא'.
 ובעינינו מה שאמרו בירושלמי פ"ק דשבת דהפסור תנן
 הדבר ועשו קרא הדיוס הארבעתי בתשובה לבאר זה וא"כ מ].
 והנה נמצא עוד בזו"ל מקומות הג"ל עוד במקומות רבות
 שהקשו סתירות המשניות ותירו' דמחולקת השיטה באמת :
יד' ורגה לזה נמצא במקומות רבות בנמרא שאלו על
 גירסת המשנה 'היכי תנן' כמו בש"ס שבעות
 (דף ח"ז ע"א) ח"ל רבא לרב נחמן היכי תנן. ס' אי
 תנן חורה שבעה למקומה דברי ר"ח ר' יוסי אומר
 וחלוק. או דברי ר' יוסי. ור"ח אומר וחלוק. וכוה
 ג"כ בש"ס שבת (דף ס"ז ע"א) [ובירושלמי שבת שם
 נשנה במשנה באמת להיפך מאשר במשנה שלנו] וכן בש"ס
 כתובות (דף ט"ז) אלמנה גיוונת תנן או הגיוונת תנן :
רבבר שאלו ע' זה להרמב"ם בשו"ע פ"א הדור ס' י'
 י"ד אות ד' כמה נסתפקו אם גיוונת או הגיוונת
 תנן הלא המשנה לפניה גייתו ספר גייתו. והשיב הרמב"ם
 כי על שם המשנה שאלו בי אין המשנה ספר עורא שאין
 בו פשות ויחמיר ומיין אנו יודעין האריך רבינו
 הקדוש הנפוח במשנה ובכמה מקומות כענין זה קביער או
 קסוסר ע"ש' ויחא' (י"ט ע"ב) מאברין תנן או מעברין
 ומקומות הרבה עכ"ל. ומ"ש ומקומות הרבה ע"ש כ"ח (דף
 ס"ז סוף ע"א) סת קטניות תנן או סת וקטניות תנן. וש"ס
 ספחים (דף ס"ד ע"ב) נגעלו תנן או נועלין תנן. וש"ס
 קידושין (דף ס"ט ע"ב) עלו תנן או העלו תנן. וש"ס
 ר"ה (דף כ"ג ע"ב) בית יעקב תנן או בית יצחק תנן.
 וש"ס כ"ח (דף פ' ע"א) קשה למשאי תנן או קשה כמשאוי

יציא לאור ספר תועפתראם ספר ראשון.

כולל קצות מאמרים נבחרים, דרשות
טובות שהורשו במקלות להוציא קרן
היהדות הנאמנה וחוקי עמדותיה
הנצחיים הנודעים, וכו' וכו'.
הספר נדפס בשבילי והדור מעין, מחוץ
ר"ד עמודים בסוראם גדול.
— מחירו 1.50 —
למנות אל הספר:

Равв. А. М. Виткинды
м. Вселюбъ
чер. Новогрудокъ
Минск. губ.

לאוהבי ספרים ישנים ועתיקים וכתבי יד

בית הדרשתי רשפה בספרים ישנים
ועתיקים מאד וכתבי יד עתיקים
מאנו קבואי יד. מי שרוצה לקנות
כאלה ישאל רשפה ויקבלו חש"י.
יהודא חיים הכהן סאפא.

Rabbi. JUDA KOHN
bei Samuel Roth, Budapest
Dob u. 58. Ungarn.
או כ"ד
Szafed Palestina
via Beyrat.

נמעי בחורים.

קובץ ספרותי—מכיל חידושים וביאורים
בהלכה ואגדה. יציא לאור כי ספרות
וכל ספרות ביד נלינונת בת פני עמודים
ספרים ו' ר', מחברת ויחיות רובל א'
החפץ לעשות קנין חליטין ישלח ספרו
ויקבל תמורתו לשה.

Katzburg Viktor,
Vacz, (Ungarn.)

יציא לאור ספר ציד נ"מ
וחומא מאמר בקרת על ירושלמי קדשים
החדש, מאת הרב'ה המבקר הנוער
ר' יעקב צבי ואנאוסקי הי"ד סקוב.
מחירו 60 עם הספרות.

להשיגו ע"י כותבת הספר:
Я. ЯНОВСКОМУ, КИЕВЪ,
Кузнецкая № 48, кв. 18.

ברצואן

סקד חומים שלעמלקי הרב החוב
מ' ישראל יוסף גיי מיאראסער
כתנאדיק בראק גיי.

בדונסקאווה

יבולים לחתום על השערי תורה אצל
סוכניו (שלעמלקי) מחומי השערי,
החוב' מ' אר"י בר"ד גונסערני גיי,
והחוב' מ' אבא בר"ד בוימאן גיי.

מחירו
כארצנו 4 רובל לשנה
בחו"ל 5
ולפי הערך.

דחצי ולרבע שנה.

שנה המודיע רביעית עתון שבועי אורתודוכסי.

העורך והסריף:

אליו עקיבא ראבינאוויץ החופ"ק פאלטאווא.

חכן עניניו: מאמרים ראשיים, מאמרי חכמה וסדר, דרשות ידלי וזם,
מהנעשה והנשמע בישראל ובקמים בארצנו וחומא, פוליטיק,
מאמרי בקרת, שירים, ספורים, פילוסופים, סתמים, ענינים
שונים לאשרשי מאסירא ולחנקת החיים ועוד.

ב"המודיע" דוקחים חלק גדולי חכמים
וסופרים מוכתקים הי"ד.

על "המודיע" כבר הסבירו רבים מגדולי צדיקי
וגאונים ורדנו שלום"א, שמהראו
להחזיקו להסכו ולסער, בהיותו נחמד למראת
וסוב לרוםם את רוח היהדות הנאמנה דה'
ולתורתו, בשפה צחה וברורה והגיון בריא
לכל בעל בינה ושרה.

ב"המודיע" יציא הקורא השקפות ושרות
סקודות הרח על כל עניני
החיים, חדשות מארצנו הק' וסכל ארבע כנסות
חאריך וידיעות נחוצות לכל אדם כאשר היא אדם.
המודיע הוא:

Ред. Газ. „ГАМОИДІА“ Полтава. — Red. des „HAMOIDIA“ Poltawa.
בורשה והסביבה הרוצה לחתום על "המודיע" או לשלם כסף המניע סמנו,
והרוצה להדפיס בו מודעה וכל אשר לו דבר להסערכת ויחייב גא למנות אל
מי אברהם וויינבערג, מוקומבו, נאוא-שלעקסאנדיסקא 1 חילופין 149,52
או לסר ברוך קאמינער, מאריאנסקא 10 מען 18.

הודעת מערכת השערי תורה.

אודיע בזה שבאמצעת מערכת השערי תורה יוכלו להשיג כל
מיני ספרים הדרוש לכחיה חן מספרים ישנים ועתיקים וכן מספרים
חדשים וגם מי שיש לו ספרים למכור חן ספרים ישנים ועתיקים וגם
חדשים ויכל למנות אלינו ויקבלו בקרם מקחם הישור. וגם חנו
סקבלים ספרים בסוכנות. קחו כי הסתברים והמורל מארצנו וסח"ל אשר
יבואו עמנו בקסם המסחר ויפיקו רצון. וע"י מערכת השערי ישיגו כעוה"י
ספרים בכל רחבי מדינתנו ובחו"ל.

הסונים אלינו כוח ויחילו גא לשלוח סמנע על תשובת.

ברגשי כבוד:

ישראל א"סר בהנא' מודיע' הכתן פייגענבוים עורך ומר"ל השערי'
И. Файгенбаумъ, Варшава, Мухановская 4.
J. Feigenbaum, Warschau, Muranowska 4.

מודעה

אודיע בזה כי יציא לאור כתוצאה חדשה

פרי חיים ש"ת להלכה ולמעשה ב"י חלקי שו"ע.
ברכת חיים דרשות וחידושים יקרים מאוד.
סאת אשר השאירו אחריהם ברכה, חיה:
אמיו הרב הגאון הצדיק המפורסם מו"ה חיים לייב עפשטיין וצ"ל האב"ד
ור"ם דק"ק קאלוישין.

אממ"ר הרב הגאון הצדיק המפורסם מו"ה שמחה בונם עפשטיין וצ"ל
האב"ד פאלטוס (הנרע בש"ר שמחה"ל פאלטוסקער).

— מחיר הב' חלקים הנ"ל א' ר"כ. —

משה יוסף כהנאן מו"ה מוהרש"ב עפשטיין וצ"ל האב"ד פאלטוסק.
M. I. ШИТАЙНЪ, Подгиза, Варш. губ.

יצא לאור ספר

הוכרן דירושלמי שנה א'

רשימה מסודרת מרובי הרוחני והחומרי
בירושלים מאת הרב נחום דוב פריימאן.
התוכן: (א) הערות, (ב) בתי-חכם.
(ג) בתי-חנך, (ד) פוסדות
לחברות, (ה) הכוללים, (ו) פוסדות
ואגודות, (ז) בתי-בנסיות, (ח) הצעב
האוקונטי (בתי מסחר, בתי בנק,
בתי חרושת ובת דפוס, ט) אישים
(רבנים, פוסקים, רופאים ועסקנים,
ו) עתונים, הספר מכיל 8 פלוגות דפוס
פורמט גרול ובו משחקת ירושלים
היהודית בכל פרטותיה וקויה הסודיים.
המחיר: בא"י—2 פרנק, ברוסיה—1 ר,
באוסטריה — 2 1/2 כתר,
באמריקה—חצי דולר.

המקום:

Rabner N. B. Freiman,
Jerusalem, (Palestina).

באר יצחק

מסודר על סדר משניות קדשים
ובת-בסה הערות והארות ונחנך לכל
הלומדים והמעיינים.

— מחירו 1,80 עם המשלוח —

שלום ליב אייזענבאך
(ירושלים עה"פ).

אפשר להשיג גם בערכה ה"שע"ת.

J. Feigenbaum,
Warszawa, Muranowski 4.

בי"ח יצא לאור

תשובות רבי אליעזר

להנחין האביתר שר החורף ועמוד
היראה רבן של ישראל מן אליעזר
נאדראן ואדלחיה אב"ד ור"ם במעלה.
נקה כי כל אוחזי חורף ושוה"י חוש'
יסתור לאסוף אל ביתם את חורף רבי
אליעזר הגדול שהאיר לעולם וידרום
ע"י כספנותו הנק'. מחיר הספר 1,20
מכור 1,40, מארש 30 ק', ע"י ג"כ
40 קאס' ע"ת הקונה. ע"י ספרים לא
יוחלף, להשיג ע"י האדריאטא:

Равв. З. Б. Сорочкину,
Дятлово, Прок. губ.

או

С. Гордону, Тельши,
Ковен. губ.

כל רב ונאמן שלא הגיע לידו ספרי הקטן

קול תהנה קול מהנה

על אודות הרה"ם של קטור לצורך הפסח
והוא רוצה שאשכנחיו לידו ע"י שיחוח
דעתו בעיקר הדין יודיעני האדריאטא
ע"י ובס"ד מצוה לשלוח חס' הנובר
לירוש. ואחר הענין יודיעני המכתב דעתו
בשקט להרפא ב"סד.

ושיח רפאל חיים משה בן נא"ם יצ"ח.

R. H. M. Benaim, Chief Rabbi,
Gitraltor.

יצא לאור ספר

ספר דורות האחרונים (ח"א)

להולדות גדולי הדורות האחרונים, הרבנים הנאונים המהברים,
החכמים והסופרים הדרשנים ואנשי המעשה והשם, עם הערות
תורניות ומדעיות, ובהסכמות נאוני הזמן והכמיו.
מחירו עם המשלוח 1,60 כי גרסם במספר מועט. על ג"כ לא יושלח.
בזה חנני לבקש את גדולי חוסן או בני משפחותיהם, לכבדני בחולדות
הרבנים והמהברים הידועים להם להעביר להם שם עולם לא יקרה בספרי
הבאים, ברצות ה', ויכתבו בספר החיים, שהוא ספר התולדות (פ"ר).
מספרי, נאה דורש, וי"ן דרושים נעלים, נשאר אצלי אך מספר
קטן, ומחירו 60 קאס', מספרי, אוצר התמונות" כולל ק"ן תמונות
גדולי ישראל שמחירן 8 ר"כ, עוד נמצא אצלי ג"כ סכום מועט, ושני
הספרים האלה סוכן אני ג"כ להחליף בנגד ספרים אחרים.

המוציא והעורך: בניציון אייזענשטאדט.

Rev. B. Eisenstadt, 234 Christopher ave.
Brooklyn, n. y. America.

נמצא למכירה אצל המערכת

ספר חלושי הר"ן על מס' ע"ו.

ספר תוספות הרא"ש על מס' סוכה.

גרסא מתוך כת"י ברוב מאר וחור בעה"פ ירושלים חוב"א.
— מחיר כל אחד 35 קאס' —

ספר שו"ת מהר"ש מ' ח"א ח"ב

מתנאן הנורע ר' שלום מרדכי הכהן ז"ל מברעזאן.

— מחיר כל חלק 2 ר"כ —

קונטרס. אור ביה"ד שו"ת ע"ר מקור

מאת הרב הנאון מ"ח משה שמואל גלאונער אב"ד קלויזענבערג.

— מחירו 40 קאס' —

ספר תולדות הנאים ואמוראים

בשדשה חלקים גדולים. אלה ושלש מאות עמודים גדולים. יוכל
בקריב קורות ימי חי' רבותינו הנכבדים בש"ס בבלי, ירושלמי וכל
המדרשים מן. מסעין. העדות עד סוף רבנן סבוראי, דברי ימי חיייהם,
משפחתם, אבותיהם ובני ביתם, סדר למודם, רבותיהם ותלמידיהם
ותקנותיהם וכל המאורעות והקורות בימי חיייהם. מסודר ע"י א"ב עם
באורים וגרסאות. מחיר כל השלשה חלקים אצל המחבר 5,50 ר'
הפונט ע"י המערכת ושינו הספר בחור הנחה בעד 4 רובל.

אדל יצחק השלם

על הגליון הנחת תיקוני שלמה בעקבותיה ובחי שלמה ח"ב מספר מנחת
א"ב, ובו הנחת יקרות ב. ע"י שארי ספרי חבדוקות. ובסופו המוביר בירור
כל ידני ש"ס בקצות לחור בכל תקופה, ומאיר עיני השו"ב והסופרים במקום
ענין לכל שאלת הכס שכו. — מחירו 60 קאס' — ועם המשלוח בחקדם
מארקס 85 קאס, למינס ינוכה ראשם הנון.

המספר הראשי בבמה"ס ש' ר' אברהם כהנא בווארשא, נאלעווקי 39.

גם יש להשיג שם הספרים האלה:

אבני מלואים (ב"ח) מחירו 2 ר"כ.

קצות החושן הגרסא מחדש בשדשה חלקים יתר עם קונטרס הספקות

ומשובב נתיבות, מחירו 8 ר"כ.

Книж. маг. А. Карану, Варшава, Налевки 39.

!! חדשה בספרות הרבנית !!

יצא לאור ספר ההדרנים

הוא נחנך מאד לרבנים, ראשי ושו"ב, מנידי שיעורים ולכל הלומדים.

מחירו א' ר"כ והמשה עשר קאס'.

ВЪЛАЯ-ОЛИТА, Сув. губ. Раввину Р. Лешинбуку.

על פניו | המוסד: ישראל איסר הכהן פיינענבוים

סתקבלות חגים.

Шераковская 4. — 1914 г.

!!! חגים אין כסף !!!

באשר היותי ב"מס ווען שובב על ערש דרו, נדר גדול נדחתו דאזקו ישראל, באשר יעזור לי ר' לחקום מחלי אחקלס מאה סורים לחי' ענינים שאי ידס מיעט ודבתי טרדשים, בדי שום חשדומין כדל, על"כ באמתי בזה חקיום מוצא ששתי, ולא לעמוד על" כד חשדל, והנני מודיע בעקר בת רבים כי מוכן אנכי לשאת מר דלל מי שיעקש.

אליעזר חיים דייטש האבנ'ק באַניהאָד יצ"ו
בעהמח"ס הבואה, חלקת, ופרי השדה (עשרה חלקים).

Rabbiner E. Deutsch, Bonyhad, (Com. Tolna) Ungarn.

ב. מאדני וינן כל רק הכפרים לבד אנכי שולח בלי חויר, אולם הוצאות
הייד על הכנסה לשלוח במקום והוא ב' בתרים (2. k) והוא כשונים
קאפ', זה וכתוב את ארצותו באר היטב.

יצא לאור קונטרס מקור טהרה על מקואות

מאת הרב הנאמן המפורסם מו"ר חיים מנחם קופמאן הכהן נ"ל אבד"ק
סלאבובסק מ"ס פתח האורה וכו' ובסופו נמצאה רב הבטות והאמנות מאת
הרב הנאמן המפורסם מ' יוסף ראזין שליט"א אבד"ק דווינסק.

מחירו 50 קאפ' עם דמי פארשט.

Равв. Х. К. Отерманъ, Пултускъ, Варш. губ.
Rabbiner Ch. K. Oterman, in Pultusk, gouv. Warschau.

יצא לאור בירושלים הכת"י הארמני
שבאוצה"ם בעיר אוקספורד

סדר רב עמרם הישלים

[illegible]

— מהירו 2,50 רז"ב —

L. Frankin, Jerusalem,

„Nachlath Siwa“.
החשיג אצל בערבת השע"ת.

35 ירושי הר"ן על מא' ע"ו

וספיות הרא"ש ע"ז מ"ז סוכה 35

לבושי יומן ב"ח על ציג

א"ח פהגאון בעל תו"ש
 י"ח פהגאון פ"ח

— להשיג אצל המערכת —

ברעזאן

ישראל יצאנו יחד

1985-1986

ספ 7

●● תולדות תנאים ואמוראים ●●

בשלישה חלקים גרועים

אלף ושלש מאות עמודים גדולים.

כדי בקרב קודת ימי חורבנותינו הנזכרים בש"ס בבל, ירושלמי וכל המדינות מן ים סען העדק עד סוף רבנן פכורא, דברו ימי חיותם, ששחטם, אבותיהם ובני ביתם, סוד לטורס, רבותיהם ותלמידיהם הקטנותיהם וכל המאורעות והקורות בימי חיותם, ספור ע"י איש עם בארץ וזכרם.

— מחיר כ"ה הגלשה חלקים אצל המחבר 5.50 ר"ל —
העמודים ע"י המערכת ושינוי הספר בתור הנחה בעד 4 רובל.

!!! נחוצ לרבים !!!

ה'רצ"א את הספר, רב מנחם"ל הוא רב וסורה את כל ההפסוק וסדר הכתוב
ההוא, הדבר הנקרא יקור הענין ע"י הענינים (אנטיסמיות) של כל המקור
המקור, המעצמות בדיוק כלום השקעה את נבול המלך, ולמקור הקרומים והמקור
המקור, יקור, את כל המלך את הכתובים ומאריחם כעצמן המבוע, שענין
המבוע את כל הענין, את כשרו, את קצו את משה המקור מלך המלך
המלך המלך והמקור מן הקרב כיון ובמנה, את הענין של מלך המלך
המלך וקור הענין (אנטיסמיות) הנחין מלך המלך, שהוא מלך את חוקים
המלך המלך המלך המלך, והמלך המלך המלך המלך, את שם המלך
המלך המלך המלך, וכל המלך, מלך המלך המלך המלך המלך המלך
המלך המלך המלך המלך, וכל המלך, את המלך המלך המלך המלך המלך המלך

Равнину М. Вайнеру Едвабно, Ломж. губ. ; 1878

וַיָּבֵיאוּ לְחֵשֶׁבֶן הַבַּיִת בְּמִעֲרַמָּה „שְׂעָרֵי תְהִיָּה“

שאלות ותשובות

סימן מא

שי"ת קאליש.

כבוד הרב הג' ח"י סו"ת כ"ו בטה"ר

יהושע חיים נ"י מאטוסאוו אב"ד אסטער

(פדך צערניגוב).

קבלתי מחבטו הנכבד בעובדא דאמי לידוי

דמעכ"ת באשה הזקוקה ליבס ויש שם ג' אחים ושני האחים הגדולים דורשים ממנה דמים מרובים עבור החליה. והעיר שבאחים רוצה לחלוץ מבלי ר"י כסף. אלא שמלבד שהוא זעיר. הוא גם איטר כרגל ימינו וכו' ויש לחוש לדעת הרמב"ן הפוסל חליה איטר לגמרי. כמבואר בשו"ת נוכ"י. ועכ"פ כשיש אחין חוץ ממנו כו' עכ"ל בשאלת חכם ח"י תשובה. ואמנם קלר את דבריו:

והנה לא באר כתר"ה אם האחים כלם הם נשואי אשה. או אולי הגדול נשוי והקטן פנוי. וכבר"ג בודאי לא נעלם מאת מעכ"ת דעת הריטב"א. הובא ב"י קס"ה. שמשמע דחליה הקטן הפנוי עדיף. וכן הבין גם בבא"ט סק"א (ואף שגוף דברי הריטב"א יש לפרש באופן אחר. ודלא כהבנת הבא"ט. ואכמ"ל). ומדלא באר כתר"ה בזה. דן אנכי שבודאי או כלם נשואים. או כלם פנויים. וע"כ אין רלווי להאריך בפרט זה. כן אין להאריך בסימני איטר. שכבר האריכו בזה האחרונים למעניהם. וביותר בשו"ת חת"ם ושו"ת רעק"א החדשות. והכל מבואר בדבריהם:

ואנכי רק על שתי השאלות העקרויות אדבר. (א).

הי"ב שהגדול רוצה לחלוץ. אלא שדורש דמים יותר מן הראוי. אעפ"י שהאשה יש לאל ידה. אם אף בכה"ג אין החליה מותרת אל הקטן. (ב) הי"ב גדידיי הק דינא כשיש לקטן עוד ריעותא דאיטר:

הנה ודאי. דמה שהאחים הגדולים רוצים לחלוץ דוקא בממון רב. הרי זה כאלו לא רצו כלל.

דאטו חקבי דדינרא בעי למיתב ל"י. ואפילו אי נימא דחליה מלוה היא בעלם. ולא רק הכשר מלוה בלבד (ודלא כדמשמע משו"ת הרדב"ז וכמו שהעלה הגאון ז"ל בס' באר יצחק) וכן אמנם העלה אא"י הגאון ז"ל בס' שו"ת מ"מ. דחליה גופה מלוה. היא והביא ראיות שונות. וביחוד מושי"ס

יבמות (כ'). גבי חייבי לאוין ליבוס. דאמי עשה ודמי ל"מ ואי ס"ד דאין בזה מלוה אלא כשרו"ת להנשא. נימא בזה. אי אמרה אידי לא בעינא. וכעין מ"ש בש"ס כתובות (מ') וכתיבולס הראשון בתוס' שם יעו"ש. אלא ע"כ דחליה גופה מלוה היא ועפ"י י"ל לכאורה. כיון דאחול מלוה בגדול ליבס. אי"כ הלא י"ל לכאורה דינא בכל מלוה. שחייב לבזבז עלי' עכ"פ עד כדי עישור מן הקרן או מן הריוח. וע' יו"ד סימן רמ"ט ובמ"א א"ח סימן תרכ"ו מ"מ מאן לימא לן דעיקר מלוה עלה דידה רמיא. ואולי על האמין. או על ב"ד. (ומלשון הו"ה"ק פ' תלא ג"כ אינו מוכח להדיא דעלה רמ"י *) ובפרט שהרבה מן הפוסקים החליטו דחליה עצמה אינה אלא הכשר. וא"כ זו שאמרו מלוה בגדול. ודאי שאין לחייבה בשביל כך לבזבז ממונה. ודמי להיכי שהגדול נמלא במדה"י. וע' בב"ש קס"א דלאו בהרחקת סדרך חלי' צ"למא ואם היבמה עני' אין מחייבין אותה לשלוח שליח אחר"י. הרי דלאו משום טעמא דשהויי מלוה בלחוד. אלא משום הפסד ממון דומים ג"כ להך מלוה לחזור אחר גדול. ובכ"מ שהקילו חכמינו משום טירחא. כ"ש שהקילו משום הפסד ממון. ונהי דהך אימתא לאו עני' היא. מ"מ כשדורשים יותר מן הראוי. ה"ז כאלו לא רצו לחלוץ. דחוללת מן הקטן:

אמנם כ"ז אלו ה' הקטן בר חליה. אך דא עקא דבעובדא דידן הוא איטר ויש לחוש לחליה פסולה והנה בשו"ת שו"מ מ"מ סי' קכ"ד כתב וז"ל. שגם באיטר אם עבר וחלץ בימין של כ"א כשר. וכן מבואר ברשב"א. דכל דהקפידה מורה על ימין דוקא. אין חילוק באיטר לשאינו איטר. אבל בא"י לא הקפידה מורה רק משום חשיבותא. אי"כ באיטר הוא להיפך דחשיבותא חליה כו'. איברא דבבעל העישור שהביא ב"י א"ח סי' תרכ"א מבואר להיפך. דתפלין דאורייתא דוקא בימין. משא"כ בלולב. דהיא משום חשיבותא. עכ"ל בעל שו"מ:

ורענ"ד במחכמה"ר טעות גדול טעה הגאון שו"מ בהבנת ד' הרשב"א דלפי הבנתו יולא. דרשב"א ובה"ע חלוקים. בסברות הפוכות ממש מן הקלה אל הקשה. דלרשב"א דוקא סבירא דחשיבותא גורמת למיזל באיטר בחר דידי'. ולבה"ע גורמת להיפך למיזל בחר ועלמא. וזה תמוה. ועוד

(*) ע' בכו"ת רשב"א סי' י"ח דאין מברכין על חליה ויבוס. למי שעיקרה אינה אלא משום פו"ר. והיא אינה מלוה על פו"ר כו'. הרי להדיא דלרשב"א אינה אלא הכשר מלוה. ועכ"פ לאו עלה רמיא. וע' בס' ברכי יוסף פ' יו"ד סי' ש"א:

היינו באיטר גמור. דפסל כאן אליבא דר"ט (י):
קרי שהוכחו שבדין זה לפסול איטר לגמרי נבי
 חלילה. אין ד' הרמב"ן דעת יחידה.
 דלכד דעת רש"י ז"ל בבכורות (מ"ה) גם דעת
 הרשב"א כדעתו של הרמב"ן:

ואמנם לפי"ז יקשה לכאורה לשיטה זו מחפלין.
 דנהי דע"מ דפסקין באיטר גמור שיניה
 בימין דעלמא. הסביר לנו הרשב"א בדבריו שהבאנו
 למעלה ויש להסביר עוד-דין לר' אשי אליבא דר"י
 ובין לר"ג ניהא. דהא לא ימין ולא שמאל-כתיב
 בתורה. אלא וכתבתם כתיב. וכהה כתיב. ואם
 דרכו לכתוב בשמאל דעלמא. ואם ימין דעלמא
 כהה אללו. שפיר מניח בימין דעלמא. וע' ר"ן
 חולין ריש פ' ג"ה אך מה נעביר בשולט בשחי
 ידיו. הא עכ"פ כהה כתיב. וזה אין לו יד כהה.
 ובשלמא גבי חלילה. דהתם ימין בעינן. שפיר
 ניהא עכ"פ לחכמים. דבריאוחא אסתלא בימינא.
 כדאמר התם בבכורות (מ"ה) גם גבי עבודה.
 וא"כ כששולט בשחי ידיו ה"ז כאלו יש לו תרתי
 ימין. ושפיר חולץ בימין דעלמא. משא"כ בתפלין.
 דכהה בעינן. הא זה ששולט בשחי ידיו אין לו
 כהה:

ולר"א דמסתפינא הוי אחינא דאולי משניה
 הזכיר הרשב"א בתשובה דלעיל רק
 הדרגה דקשרתם וכתבתם (דאליב"י ניהא שולט
 בשחי ידיו. דהא עכ"פ יש לו ימין כותבת). ולא
 דרש ר"א דיד כהה. דלדיד"ק קשוי לרמב"ן ורש"י
 ורשב"א. א"כ שולט בשחי ידיו לא יניח כלל דאין
 לו כהה (**):

ובענין זה יבאר לנו מ"ש הטור (א"ח סי'
 ב') הא דא"ר יוחנן שבת (ס"א) כתפלין
 כך מנעלים. מה תפלין בשמאל. אף מנעלים של
 שמאל תחילה. וכ' הב"י שהפוסקים השמיטו דין
 זה. משום דמסיק רב אשי שם חזינא לרב כהנא
 דלא קפיד. אלא שרבינו נמשך אחר הרבינו יונה.
 שחש להא דר' יוחנן. יעוי"ש. ויש להבין. הא
 הלכה כבבבא. ובפרט. במעשה רב. וא"כ מדאמר
 רב אשי חזינא לרב כהנא דלא קפיד. הלא לכאורה
 שפיר עבדי הפוסקים שהשמיטוהו להא דר' יוחנן:
אך לענין יש לומר דדבר זה תלי' באשלי
 דרבינו. דהנה בארו המוס' שם ד"ה דעבד.
 דמינו דיומין חסובה לענין כהן יד ובהן דגל וכן
 לענין

ועוד דלפי הכנתו. מה זה שאומר הש"מ דא'
 טבר וחלץ בימין של כ"א כשר. הא לפי דעתו
 להשביא אין חילוק בין איטר לשאנו איטר. א"כ
 אפי' לכתחילה נמי לחלץ בימין דעלמא דוקא
 ועוד שלהמעיין בשורח הרשב"א שם בפנים מוכח
 להדיא שלא כהכנתו של הגאון ש"מ ז"ל. וז"ל
 שם: מנעשה שאלו כו' על איטר אי יש לו ליעול
 לזלב בידו השמאלית כו' ודאי דשמאל דידו' בימין
 דעלמא. כדאמרינן בשבת. הכותב בין בימין בין
 בשמאל. ופריך וליחשב שמאל דידו' בימין דעלמא
 כו' נראה דהוי טעמא משום דלא כתיב בו ימין.
 אלא סתמא כיון דנעשים מלאכה חשיבה מה לי
 ימין מה לי שמאל. וכן נראה דהכא חינו אלא
 משום דנטיילה חשיבה בעינן שינטל. ולא כלאחר
 יד. אבל ודאי דהיכי שהקפידה תורה על ימין.
 כגון גבי מלורע ועבודה כהן. התם דוקא בימין.
 ואפילו שולט בשחי ידיו פלוגתא דרבי ורבנן
 בבכורות (מ"ה). אם כשר לעבודה. והבא אינו
 אלא מלורע בעלמא כו' ומחפלין נמי משמע כו'
 ומהיכן משמע שכתובה בימין. אלא מהסתמא חשיבה
 חסובה בימין כו' עכ"ל הרשב"א ז"ל בתשובה שם
 ולפי הכנת הש"מ. הא מה שכתב הרשב"א. ואפילו
 שולט בשחי ידיו פלוגתא דרבי וחכמים אי כשר
 לעבודה? אין זה אלא ק"ו לסתור ד' טעמו. דאם
 כונת הרשב"א להבשיר במלורע ועבודה ימין דעלמא
 אפילו באיטר גמור (וכהכנת הש"מ) א"כ מבט"כ
 בשולט בשחי ידיו דאין מקום ספק כלל דיחלון
 בימין דעלמא וא"ך נסתייע מק"ו מהא דאפילו
 בשולט בב' ידיו פלוגתא דרבי ורבנן ולמה פסול
 בה רבי. אמתהה:

אבר לענין הדבר ברור. דכונת הרשב"א
 בתשובה זו. היא היפך מהכנת ש"מ.

היינו דכונת הרשב"א לפסול איטר לגמרי היכי
 דימין מה"ט ואולי כהא בשטת רמב"ן רבו. (אע"ג
 דבחדושו נראה הרשב"א ז"ל כהסתפק בזה) שלמד
 מש"ס בכורות (מ"ה) (דפסול כהן איטר לעבודה)
 דאיער אין לו ימין. וזה מ"ש הרשב"א. דהיכי
 שהקפידה תורה על ימין. כגון גבי מלורע ועבודה.
 התם דוקא בימין כלומר וזה. אין לו ימין. וע"ז
 שפיר נסתייע הרשב"א מק"ו. ושפיר כתב דהא
 אפילו בשולט בשחי ידיו פלוגתא דרבי וחכמים
 אם כשר לעבודה אפילו בימין. (כלומר וק"ו כאן).

(*) ורשב"א ועיקרו אמנם פליגי. אבל לא בבכורות הפוסק. דהובן דהנכות"ה שברשב"א היינו חשיבותא העלמית
 דימין כשגל יתרון כהה. וכגון בתפלין דהקפידה תורה על קשריה דימין משום כהה דסתמא. משא"כ במלורע וכל
 דילוף מיני' דאינו אלא מלך גוה"כ. וכמו שיבאר להלן:

(**) וע' בחי' צדור שור חולין (צ"ב) שחקר במלורע אישר אם יש לו טהרה משום דאין לו ימין.

לענין חליה. ושמהל חשיבה לענין תפילין כו' יצו"ש. ולכ"ק מאי האי דקאמר ר' יוחנן בתפילין כך מונעלים. מה דמיון בין זל"י. הא בתפילין אי"ת ברו תרמי. קשירה והנחה. והא לקשור ולהניח הכל. בחדא ידא אי אפשר. ואם יניח בימין ע"כ שיקשור בשמאל. וא"כ י"ל דאף לענין תפילין לעולם ימין עדיפא משמאל. אלא דקשירה עדיפא ג"כ מהנחה. ומא"ה מניחם בשמאל כדי שיוכל לקשור בימין. וכ"ז ביד. אך בקשירה רגל דמונעלים. הא אפשר דיקשור בימין דיד המנעל דימין דרגל. וא"כ מנח ל"י לר"י דיעל של שמאל מחליה.

אך באמת זה לק"מ. דכל זמן שאין לנו הכרח ע"כ להחשיב קשירה יותר מהנחה. בודאי מוקמינן ל"י אסבא חלונה. ואליבא דסבא חלונה ודאי דגוף ההנחה. שהיא המנוחה הנושבת. חשיבה יותר מן הקשירה. שהיא רק ערי רגע. ומדאמרה מורה למועבר קשירה בימין והנחה בשמאל. ש"מ דגבי תפילין החשיבה לשמאל יותר על ימין.

ואולם כ"ז אי דרשינן מוקשרתם וכתבתם. אך אי מיד כהה דרשינן. הא לכאורה ע"כ מזה גופא מוכח דלא מטעם חשיבותא דשמאל ודהנחה הוא. אלא מטעם חשיבותא דימין ודקשירה הוא. מדפסק ל"י קרא בלישא דגנוהא ודחלישותא דידא דשמאלא. יד כהה. ולא אמר פשוט. על ירך השמאלית. הלא ארבעא מוכח מזה. דאף גבי תפילין לאו משום דשמאל עדיפא מימין. אלא משום דקשירה עדיפא מהנחה. וממילא גבי מנעלים דל"ש יהי טעמא. הו און לנו הוכחה להחשיב שמאל על ימין.

ומעתה יתפרש לנו הש"ס שבת (ס"א) הג"ל במין חומר. דר' יוחנן י"ל דס"ל כר' נתן (ובסתמא דש"ס אליבא דר' יוסי החורס) במנחות (ל"ו) דמפיק מוקשרתם וכתבתם ולרירי' מוסבא דע"כ לגבי תפילין חשיבא שמאל יותר מימין. אך רב אשי. לשיטת' דמפיק ל"י הסס מירכא יד כהה. שפיר אמר הכא רב אשי. חזינא לרב כהנא דלא קפיד. דאי מיד כהה הו לא שמעינן חשיבותא דשמאל אף לגבי תפילין. ולישא מוטע להיפך דלעולם ימין עדיפא משמאל. אלא דחשיבא קשירה יותר מהנחה ודוק.

דיוצא מדכרינו דמיתרא דר' יוחנן גבי קשירת מנעלים תלוי בפלוגתא דמונחות (ל"ז). מהיכי ילפינן הנחה שמאל גבי תפילין. והפוסקים שהשמיטו להא דר' יוחנן הוא משום שסמכו אמימרא

דכ"ז אי דרשינן מוקשרתם וכתבתם. אך לכאורה ע"כ מזה גופא מוכח דלא מטעם חשיבותא דימין ודקשירה הוא. מדפסק ל"י קרא בלישא דגנוהא ודחלישותא דידא דשמאלא. יד כהה. ולא אמר פשוט. על ירך השמאלית. הלא ארבעא מוכח מזה. דאף גבי תפילין לאו משום דשמאל עדיפא מימין. אלא משום דקשירה עדיפא מהנחה. וממילא גבי מנעלים דל"ש יהי טעמא. הו און לנו הוכחה להחשיב שמאל על ימין.

ל'י ימין:

ל'י ימין:

ל'י ימין:

ל'י ימין:

ל'י ימין:

ל'י ימין:

ל'י ימין:

ל'י ימין:

ל'י ימין:

ל'י ימין:

ל'י ימין:

ל'י ימין:

ל'י ימין:

ל'י ימין:

ל'י ימין:

ל'י ימין:

ל'י ימין:

ל'י ימין:

ל'י ימין:

ל'י ימין:

ל'י ימין:

ל'י ימין:

ל'י ימין:

ל'י ימין:

ל'י ימין:

ל'י ימין:

ל'י ימין:

ל'י ימין:

ל'י ימין:

ל'י ימין:

ל'י ימין:

ל'י ימין:

ל'י ימין:

ל'י ימין:

ל'י ימין:

ל'י ימין:

ל'י ימין:

ל'י ימין:

ל'י ימין:

ל'י ימין:

ל'י ימין:

ל'י ימין:

ל'י ימין:

ל'י ימין:

ל'י ימין:

ל'י ימין:

ל'י ימין:

ל'י ימין:

ל'י ימין:

ל'י ימין:

ל'י ימין:

ל'י ימין:

ל'י ימין:

ל'י ימין:

ל'י ימין:

ל'י ימין:

ל'י ימין:

ל'י ימין:

ל'י ימין:

ל'י ימין:

ל'י ימין:

ל'י ימין:

ל'י ימין:

ל'י ימין:

ל'י ימין:

ל'י ימין:

ל'י ימין:

ל'י ימין:

ל'י ימין:

ל'י ימין:

ל'י ימין:

ל'י ימין:

ל'י ימין:

ל'י ימין:

ל'י ימין:

ל'י ימין:

ל'י ימין:

ל'י ימין:

ל'י ימין:

ל'י ימין:

ל'י ימין:

ל'י ימין:

ל'י ימין:

ל'י ימין:

ל'י ימין:

ל'י ימין:

ל'י ימין:

ל'י ימין:

ל'י ימין:

ל'י ימין:

ל'י ימין:

ל'י ימין:

ל'י ימין:

ל'י ימין:

ל'י ימין:

ל'י ימין:

ל'י ימין:

ל'י ימין:

ל'י ימין:

ל'י ימין:

ל'י ימין:

ל'י ימין:

ל'י ימין:

ל'י ימין:

ל'י ימין:

ל'י ימין:

ל'י ימין:

ל'י ימין:

ל'י ימין:

ל'י ימין:

ל'י ימין:

ל'י ימין:

ל'י ימין:

ל'י ימין:

ל'י ימין:

ל'י ימין:

ל'י ימין:

ל'י ימין:

ל'י ימין:

ל'י ימין:

ל'י ימין:

ל'י ימין:

ל'י ימין:

ל'י ימין:

ל'י ימין:

ל'י ימין:

ל'י ימין:

ל'י ימין:

ל'י ימין:

ל'י ימין:

ל'י ימין:

דשולט בשתי ידיו גבי תפילין. ואחרי שהוכחנו דהרשב"א ז"ל לא זו בלבד מה דבחדשו הניח ב"ע. אס לחוס לר' רמב"ן (כמ"ס הב"י והזכיר הטוב"י) אלא שכתובותיו (סי' חלק ק"כ) משמע דתפס במושלם כרמב"ן ודלא כמו שלמד ההיפך מזה הגאון בעל שו"מ ז"ל אשר במחכ"ת לא דק בהבנת דבריו. אי"כ הלא נלמדו עוד ביותר ד' הטוב"י לחוס לשיטת הרמב"ן. (עכ"פ במקום שיש לחזק אחר) דאיער אין לו ימין:

איברא דבעט פסולא דחליטת שמאל בדיעבד. אפילו למי שאינו אי"כ. אלא שנחמדה רגלו. שרי בה רגל הגאון בעל שו"מ ז"ל בסי' קכ"ד ס"ס. וכ' ס"ס וז"ל. ולפי"ז נראה לפענ"ד דעכ"פ אס נחמדה רגלו הימנית דודאי לא פסול בשמאל. דליף רגל ממורע. ובמורע גופ"י כ' התוס' סנהדרין (מ"ה). ד"ה אין לו בן. שאס כבר ה"י לו בן קודם שהזקק לטירה נותן על מקומו וד"י אף לשמאל דבעי קרא כדכתיב. ואי"כ אף בחליטה לא יפסול כה"ג. אלא שהרמב"ם פ"ד מה' יבום וחליה כתב נחמדה רגלו הימנית אינו מולך בשמאל. ואס חלץ חליטתו פסולה. וז"ע למה יפסול עכ"ל השו"מ. ויע"ש מה שנדחק בפירוש ד' הרמב"ם:

והנה לבד מה שלא הועיל כלום. דעכ"פ מוכח מד' הרמב"ם דחליטת שמאל פסולה בכל גווי. הנה גם קושייתו של הגאון ז"ל לענ"ד לקי"מ. וראשית ייחור שהעתיק ס"ס ל' הרמב"ם שלא בדקדוק. ואיהו העתיק. נחמדה רגלו וברמב"ם כתוב. היתה רגלו חתוכה (וי"ש ג"מ רבתי בזה. וכמו שאבאר) ושניה אין הגדון דומה לר"י. דהתם בעדים. יד דמשיקרא משמע. היינו מדלא פסלה תורה גידם לעדות. ע"כ די להם באותה יד שיש להם בשעת ראוי' או הגדה. וכן במורע. מדלא אמרה דגידם אין תורה לרעת טוהרת בו. אי"כ עכ"ל שאס ה"ה גידם מעיקרא נותן על מקומו וד"י. ע"י בד' הרע"ב והר"ש. דבכה"ג סה"י גידם קודם שזקק לטומאה או לטירה. דכ"ע מודים דלי"ב קרא כדכתיב:

אך בנידון דידן. דבאמת עיקר מלות הסורה היא ביבוס. אלא דאס לא רצה ל"בס או פוטרה בחליטה. אי"כ לא שני לן כלל בין ה"י חסר רגלו דימין מעיקרא. קודם מלות הויקה. או בחר

ס"ס כהן אחר. ואעפ"כ אינו עובד כשהוא איטר בימין. ועוד הא לפי"ד מהר"י מינן ועוד פוסקים דבזה"ז לאחר שנהגו שלא ל"בס כלל ה"ז דומה כאלו לא אפשר ביבוס:

וכרי ל"בס ד' רבנו הרמב"ן ז"ל אף אליבא דרב אשי. דליף מיד כהה. אולי אפשר לאחר בה מילתא חדתא. דהנה ודאי דיד ורגל ימין יתר שאת ויתר עז לה מטבע ומלידה. וממילא שדרכו ש"ל להיות גם רוב השימוש בה. יד ימין עושה כל מלאכה. ורגל ימין מסני כרישה. ונשען עלי' ביותר. וידוע גם זאת שכל איבריו עבאדם. בה במדה שהאדם משתמש ביותר בן מתחזק בהם כחם וגבורתם. ובאשר רוב כרי"א אינם איטרים מלידה. אי"כ כל ימין י"ש לה כפלים לתושי'. יתרון הלידה ויתרון השימוש. ומי ששולט בשתי ידיו אומרים ג"כ שמלידה. הרי הוא כרוב בני אדם. אלא שהרגלי אי"ע לעשות מלאכתו גם בשמאל. והיינו כך דאחרת בכוונות ס"ס. דבריאותא הוא דאחמלא בימינא. כלומר שמה שהוא משתמש בשתי ידיו אי"כ יתרון השימוש כבר הוא מתחלק בין שתיים. ועיי' דבריאותא אחמלא גם בשמאל. אלא שאעפ"כ עדיין לא עקט יתרון הימין עלי'. דהא אכתי אית בה חרתי. יתרון הלידה וחלק יתרון השימוש. ומשום עובד עבודה בימין כל אדם. דמי"מ אית ל' ימין. וגם מניח תפילין בשמאל כל אדם. דאעפ"כ אית ל' כהה. דלגבי הימין שיש בה יתרון הלידה וחלק יתרון השימוש. עדיין הוי יד שמאל כהה:

ועפ"י נבין ד' המדברי הובא בב"י אר"ח כ"ז ס"ס מי שהרגיל עצמו לעשות שום דבר בשמאל דלא הוי הרגלתו כלום למקרי איטר אלא"כ נולד כן. ויש לדחות דהיינו שולט בשתי ידיו עכ"ד. כלומר דכל שולט בשתי ידיו ר"ל בן נולד מיומן אלא שהרגיל אי"ע אח"כ להיטל שולט בשתי ידיו. ואי"כ יתרון הימין עדיין לא עקט הימין. ויד שמאלו כהה. ומניח בשמאלו. ואעפ"כ הכותב בשבת מייב בין בזו ובין בזו. דהא סו"ס אין זו מלאכה קלאחר יד. מדהרגיל אי"ע לעשות גם בשמאל (*):

דנה כי כן. אחרי אשר קמה וגם נלבה שיטתו של הרמב"ן לפסול חליטת איטר לגמרי. ואחרי אשר תלגנו בתיי אכפי מה שהקשינו מהא

(*) ואולי יש להסביר בזה גם מלונת סה"מ וה"י ויחאל. הובא בב"י ובכ"ה סי' כ"ז ע"ה. דלר' ויחאל. בין שכותב בימין ועושה שר מלאכות בשמאל. בין שכותב בשמאל ועושה שר מלאכות בימין. ג"ח בשמאל כל אדם. היינו מדעכ"פ חקת עושה. גם בימין ואי"כ דיו כשולט בשתי ידיו. ויש לימין גם יתרון הלידה גם יתרון ההרגל והיו שמאל יד כהה:

בחר הכי. ודא בן כך ובין כך אין לן שום דא' להחיר חליצה שמאל אף בחסר רגל ימין מעיקרא. מדלא הפקיעה תורה תורת זיקה הימנו דאטו לחליצה קאי ליכוס לא קאי. והא עד הרגע האחרון אפשר לו לייבס:

וְעַנִּי היא היא מה שדקדק הרמב"ם ז"ל במוחק לשונו ואמר "מי שהיתה רגלו חסוכה ולא כתב מי שנחתכה רגלו. דהרמב"ם לשיטתו דפסק. בכמה מקומות כמד בעיני קרא כדכתיב. ע' בזה בס' ארלות החיים. והשמיטנו דלא זו בלבד שנחתכה לאחר חלות הזיקה. דבכה"ג אף בעדים מעבד כשנעשו נדמים. אלא אף אם היתה חסוכה (היינו אף מעיקרא. דבכה"ג בעדים אינו מעבד) ג"כ אינו חולץ. דהא אפשר ביבוס: **אין** שיהי. הנה שמענו מד' הרמב"ם דפוסק דחליצה שמאל פוסלת בדיעבד בכל גווני. ודלא כמו שרלה לומר בשו"מ. ומחילא דלרמב"ן דאיטר אין לו ימין. אין לו חקנה בחליצה כשהי' איטר מעיקרא מחולדה. וכמו שהוכחנו מד' הרמב"ם במ"ש בלשונו "מי שהיתה רגלו חסוכה". ולהיפך אם נעשה איטר אח"כ. כלומר שהרגיל איש לעשות כל מלאכתו אף בימין. בכה"ג הי' אפשר להקל יותר. עפ"י מה שהסברנו למעלה דיש מקום לומר שאין הרגל החשמיש שולל טרין יתרון הכח שיש בימין מלד הלידה. מ"מ ובי מפני שאנו מודמין נעשה מעשה. וכבר הזכיר מערכת שהנובי חש בכה"ג לדעת הרמב"ן. ובפרט לפי מה שהוכחתי שדעת גדול הפוסקים הרשב"א ז"ל כדעתו. ע"כ בודאי קשה למיעבד עובדא היכי דאפשר. ואמנם טוב שיעמוד מערכת על הברור. אולי הוא שולט בשתי רגליו ואז יחלון בימין דעלמא בלי פקפוק. ומה שהוא הנציר. זה אינו מעבד. באם הגדול מוכבד עלי' ביותר שלא מן הדין. כמו שבארנו לעיל:

וְעַנִּי דבריו דלעיל יש להשיב גם בזה ע"ד הגאון שו"מ ז"ל מ"ש דבעל העיטור (דס"ל גבי לולב מטעמא דחשיבותא להלריך שיטול בימין דעלמא) ולהרשב"א (דס"ל ג"כ מטעמא דחשיבותא להלריך ימין דיד"י) פליגי בסברות הפוכות. ולדידי ז"א דנהי דפליגי. היינו דמוכן החשיבות שבדברי הרשב"א אינו כמוכן החשיבות שבדברי העיטור. אך לא בסברות הפוכות. דרשב"א ז"ל ס"ל דהיכי דבעינן ימין מטעם גוה"כ כגון בחליצה או בעבודה. אז בעינן ימין דוקא. ואם הוא איטר הי' כאן לו ימין. וברמב"ן. אבל בתפילין. ימין אשמאל אינו מטעם גוה"כ. אלא מטעם חשיבות. ומשהי' אולין בחר חשיבותא דימינא דיד"י. או משום כהה דשמאל דיד"י. והיה גבי לולב כחוב

ימין כלל. ורק מטעם חשיבות המנוה והברכה נוטלין בימין. איכ באיטר אולין ג"כ בחר ימין דיד"י. אבל בכה"ג כפי שגראה מדבריו ז"ל בשער א' ח' הי' מהי' משמע שבתפילין יורה גם הוא לסברת הרשב"א. דכיון דבקשירה או בכהה חלי' מילתא. איכ בחר חשיבות דימינא דיד"י או כהה דיד"י אולין. אך בלולב סברא אחרתא אי' לי' לבעה"ע. דכיון דהתם מהי' אין שום י"מ בין ימין לשמאל. אלא משום כבוד המנוה. מסתברא דהתם במזלות עין חלי' מילתא. וזהו מוכן החשיבות עפ"י סברת בכה"ג היינו מה שיהי' לכבוד ולחשיבות חשיבות המנוה בעיני הדברות. והלא הבריות אינם יודעים. אם איטר הוא זה ואם אין. ולדידהו החשיבות הוא בזה שיטול בימין כל כ"א:

וְעַנִּי דבריו דלמעלה נלע"ד עכשיו פרפרת נאה על הפליאה שהמה הנובי ז"ל בלליח ברכות ובשו"מ שלו מ"מ ס"י קנ"ו על מה שהשמיט הרמב"ם ז"ל כך דינא דחללה בשמאלו חליצה פסולה. (וולת בני שהיתה רגלו חסוכה בפ"ד הי' י"ז). ורק אלכתחילה כ' הרמב"ם בלה"י שם דחלון בימין. וכבר נתחבט בזה הנובי מ"מ סימן קנ"ו. והביא ד' המענה יבמות (ק"ד). בשמאל פסולה ור"א מכשיר. ובסוגיא שם דל"י יוחנן מוחלטת השיטה. ולרבא לא תיפוך יעוש. ורלה הנובי ז"ל לאמר דהרמב"ם כר' יוחנן ס"ל. ונדחק שם בזה. דהא רבא מסיק דלא כר"י:

וְעַנִּי ז"ע. דהא הסוגיא דיבמות שם מוכח לכאורה דל"י יוחנן אליבא דר' אליעזר ס"ל במופנה מ"א למדין ואין משיבין (ולרבא אליבא דר"א למדין ומשיבין) והלא סתמא דש"ס בשבת (קל"א) וכן ביבמות (ע') קאמר בפשיטות דר"א למדין ומשיבין במופנה מ"א. ואיכ הלא מוכח לכאורה מסתמא דש"ס כרבא ודלא כר' יוחנן. וביותר תמוה. דסוגיא דשבת שם אליבא דר' יוחנן אולה. דאיהו אמר התם לא לכל א"ר אליעזר מכשירי מזה דוחין אה"ש. ואהא קאמר התם דל"א למדין ומשיבין ע"ש בסוגיא:

אמנם לפי דרכנו לעיל אחי שפיר הכל על נכון. דהנה"מ דאף ר' יוחנן למדין ומשיבין ס"ל. אלא דר' יוחנן לשיטתו דס"ל בשבת (ס"א) כתפילין כך מעיגלים. מה תפילין בשמאל כו'. וכבר הוכחנו לעיל דאליבא דר"י עכ"ל דהא דתפילין בשמאל מהך דוקשרתם וכחבתם יליף. ולדידי' משום חשיבותא דשמאל להנחה. (ולא משום חשיבותא דימין לקשירה) מניחין בשמאל וכמו שבארנו למעלה. ומחילא לר' יוחנן חשיבותא דימין וחשיבותא דשמאל שקולה היא.

(היינו כד' החום' כשנת (ס"א). וכמו שהסברנו בזה למעלה) אי"כ בלולב. דכל עלמו אינו חלל מחמת חשיבות אי נטל בשמאל ל"ל בה. דהא שמאל נמי חשיבה גבי תפילין. והיינו מה דאמר דלא גרע מתפילין. ולא קאי כלל אאיטר. וז"פ. ודלא כמו שהבין הג' שו"מ ז"ל. עוד חקר שם בשו"מ. מה דינו דאיטר לענין מלורע. ועיינ' שחמ"ד לפשוט דין זה. והנה מלך הסברא החלונה נראה דלא שאני מחליט. ולמ"ד דבחליטא באיטר בחר דיד' אזלין. ה"ה במלורע. דהא ילפינן חליטא ממלורע בגז"ש. ומה שהביא החז"ש בחידוש' למס' חולין (ל"ד) ראי' מד' רש"י בבבורות פ' אי"מ. לכאורה אין ראי' חסם לנ"ד. דלרש"י לשיטתו אה"י דגם לחליטא איטר פסול. אך להראשונים דאזלי בחליטא בחר ימין דיד' נימא דאף במלורע כך. כך נראה מסברא. אבל לעג"ד יש ראי' להיפך. והוא עפ"י שם המדרכי הובאו דבריו בבי' ובמציא ארי"ס סי' כ"ז. דלאו דווקא איטר מלדע. והיה מי שהרגיל א"ע לשנות הכל בשמאלו. אי"כ קשה איך סתמה משנתו (פ"ד מה' נגעים) דמי שאין לו בהן יד כו' אין לו טהרה עולמית. הא יש טהרה שירגיל למעבד הכל בשמאלו. וממילא שתהפך השמאל לימין דיד' ויתן על שמאלו. ומ"מ אין לו טהרה עולמית. אע"כ דה"י מוכח מזה. או דלא כמדרכי והרגל לא מהני להפך שמאל לימין. או דבמלורע אפילו באיטר. דוקא ימין דעלמא בעינן. ולכאור' ראי' מוכרחת היא זו. אי לא דנדחוק ונאמר דחנא דמשנתו ב"מ נגעים דהני. מי שאין לו בהן יד בהן רגל ואזן ימנית' בדוקא נקיט ימנית' אאזן לחוד. דלא שייך ב"י איטרות. ולאו אכלהו קאי. ויהי' שיצור משנתו כך. מי שאין לו בהן יד בהן רגל. (כלל. בין דימינא ובין דשמאלא) וכן אם אין לו אזן של ימין. אפ"ט עולמית. ואה"ל אם ה"י לו בהן. אפילו של שמאל. יש לו טהרה. לכשירגיל לעשות הכל בשמאל ולהפך שמאל לימין. אבל זה דחוק. דסתמא דמשנה דהך. ימנית' דקאמר חנא אלפני' ולפני פני'. נמי קאי. היינו אף אבהן יד ובהן רגל. ודו"ק כי הערה נכונה היא. וקלרתי בזה.

יחזקאל ברגאון טוהר"ה ז"ל ריבשיץ
חופ"ק חנ"פ:

סימן מב

ב"ה מוראוועוו (פאווים).

דין מילה במונה וטילה שלא במונה איוה טהן קודמת:
א) הנה בוכים (פ"ט ע"א). טהן וכל המקודש מחבירו קודם את חבירו. ואי"כ הי

הרי

דכי היכי דחליט חשיבות דימין גבי מלורע. כך חליט חשיבותא דשמאל גבי תפילין וכמו"ש החום' שנת (ס"א) שם בדי"ה דעבד. ולפי"ז נהי דס"ל שם לר' יוחנן במופנה מלי"א דלמדין ומשיבין מ"מ חו לק"מ. דמאי פירכא איכא. דבשלמא אי ה"י ברור לנו דימין חשיבא משמאל. או י"ל כדפריך רבא שם. מה למלורע שכן טעון עץ ארו ואזוב וא"כ בדין ה"י להגריך שם גם ימין. אך לר' יוחנן הא אכתי לא ידעינן כלל דיש חשיבות בימין יוסר מבשמאל. דהא חליטא אכתי לא שמענו. ועל זה אנו דנין. ולבר מחליטא. הא כי היכי דהחשיבה חורה ימין אלל מלורע. כך החשיבה שמאל אלל תפילין. (למאן דליף מוקשרתם וכמו שביארנו למעלה). ואי"כ כמו שקולים הם. ובשלמא אילו הוי ידעינן בודאי דימין עדיפא או משמאל. ספיר יש לנו להשיב על הגז"ש. מה למלורע שכן טעון עץ ארו וכו' וע"כ בעי דוקא עדיפות דימין משאי"כ בחליטא אפשר דבשמאל נמי סגי. אך כל איתא דאין לנו עדיין בבירור עדיפות דימין דשמאל. אי"כ מאי פרכי' מה למלורע כו' ודו"ק. וניחא לפי"ז מה דמשמע בש"ס שנת שם דאף לר' יוחנן למדין ומשיבין. ואעפ"כ הכא ביבמות לא חשיבא ל"י פירכא. ואמר מוחלפת השיטה. וכ"ז לר' יוחנן לשיטת' שהוכחנו מזה דס"ל גבי מנעלים דמוקשרתם ובתבתם יליף. אך רבא י"ל דכרז אשי ס"ל. דמוכסה ילפינן. ולרד"י הוכחנו דאף בתפילין לאו משום חשיבותא דשמאל הוא. ע"כ אחר לעולם לא תסוף. דלרד"י אית' ל"י פירכא מה למלורע וכו' וכנ"ל:

ואם לא שגיטו בזה. דהך פלוגתא דר' יוחנן ודרבא בזה חליא. אי ילפינן מוקשרתם. או מכה. אי"כ ניחא מה דלא פסיקא ל"י לרמב"ם ז"ל להכריע דחליטת שמאל פסולה. דהא כבר אחרנו שאין הכרע בדברי הראשונים ז"ל אי כדרשה דוקשרתם. ואי כילפותא דכהה. ע"כ סתם הרמב"ם את הדבר. ורק במי שהיתה רגלו חתוכה פסל חליטת שמאל ומטעמו' דנבזי' ז"ל. **וע"ד** בעל העיטור שם. שפסק דאיטר לגבי לולב ה"ה בכל אדם. וגוטל בימין. ואי עבד איפכא ל"ל בה. דלא גרע מתפילין. ותמה בשו"מ שו"מ שם. הא ערבך ערבא לריך דגם בתפילין גופי' משמע דלא ילא איטר אי הניח בימין דיד'י. ולעג"ד לק"מ. דסוף ד' העיטור כבר לא קאי אאיטר. כמו שסבר בשו"מ שו"מ. רק אכל אדם. דהא להעיטור אין נ"מ גבי לולב בין איטר למי שאינו איטר. וע"ז אמר דאם הפך. אפילו כל אדם. ונטל בשמאל לית לן בה. דלא גרע מתפילין. כלומר מדבתפילין החשיבה חורה שמאל אף לכחליטא.

שהוא ודאי מלוא להמילה בזמנה שאינה חלה ספק מלוא:

(ג) ואפי' לשמים האחרונים וזל דהא דפריך השמים בשבת שם הא לא שיה ספיקא הוי מימחל היכי מהלין. ומשני ר"א בר אבהו מלין אותו ממז' כו' היינו דוקא לרשבי' דס"ל דגם בסתם ולדות חיישין לנפלים. אבל לדין דק"ל כרבנן דבסתם ולדות לא חיישין לנפלים. וכדאיתא התם מת בתוך שלשים יום ועמדה ונתקדשה. אמר רבינא משמיה דרבא אס' אשת ישראל הוא חוללת. אס' אשת כהן הוא אינה חוללת כו' ועיין בהרי"ף והרא"ש שם. וכ"פ הרמב"ם ז"ל (פ"ב מה' יבום הכ"א) והטור והש"ע בזה"ש (ס"ו קס"ד ס"ז) ה"ג בחילה בסתם ולדות לא חיישין לנפלים ואין אנו לריבין כלל המחמ' דר"א בר אבהו משום דאוליין בתר רובא ורוב ולדות בני קיימא נינהו כמבואר בתוס' יבמות (ל"ו ע"ב) ד"ה הא וס' (ק"י ע"א) ד"ה מחוורא ובע"ז (מ' ע"ב) ד"ה כל ובחולין (י"א ע"ב) ד"ה לר"מ. ועיין בספרי שו"ת רבי' הוב"ב ח"א (ס"ו ט"ו) ולפ"ז גם בחילה בזמנה בסתם ולדות הוי ודאי מלוא. אפי' נלע"ד דהמילה שלא בזמנה בדיקס ליה שכלו לו חדשיו או כשהוא לאחר ל' יום דילא מספק נפל קודמת כיון שהוא ודאי מלוא ממש. משא"כ המילה בזמנה בסתם ולדות אינה ודאי מלוא רק מחמת רובא. וכדאמרין בגי' (מ"ט ע"א) לאביו ולאמו למה לי. לריב' דאי כתב אביו הוה אמינא היינו טעמא דלא מעמיא ליה משום דחוקה בעלמא הוא. אבל אמו דידעינן דלידתיה ליטמא לה יע"ש. והרי באביו איבא נמי רובא כדאיתא בחולין (י"א ע"ב) והפ"ה אחרין דאמו עדיפא משום שהוא ודאי ממש משא"כ אביו אינו חלה ודאי מחמת רובא. ועיין בתוס' ב"מ (ו' ע"ב) ד"ה קפן ובריטב"א ושם"ק שם: (ד) ויעוד ביומר נלע"ד דגם אס' ב' המילות שוין הן במלכותן אין המילה בזמנה קודמת חלה היבא דהמילה שלא בזמנה לא היה באפשר למול קודם וכשהיה דתנן בשבת (קל"ז ע"א) קטן נימול לשמונה לתשעה ולעשרה ולאחר עשר ולשנים עשר לא פחות ולא יותר. הא כיצד כדרכו לשמונה. נולד לבין השמשות נימול לתשעה. בין השמשות של ע"ש נימול לעשרה. יו"ט לאחר השבת נימול לאחר עשר. ב' ימים של ר"ה נימול לשנים עשר. קטן החולה אין מוהלין אותו עד שיבריא יע"ש. אבל היבא דהמילה שלא בזמנה היה ראוי למול קודם לכן חלה שנחאחרה עד היום הוה לעולם המילה שלא בזמנה קודמת להמילה בזמנה. והיינו דהנה בשו"ת דבר אברהם להגאב"דק סמאלעטוויטש

הרי המילה בזמנה הוא מקודש טפי מהמילה שלא בזמנה דמילה בזמנה דומה את השבת משא"כ מילה שלא בזמנה שאינה דומה את השבת. הילכך הדין נותן דהמילה בזמנה קודמת. וכ"פ הפ"ה ביו"ד (ס"ו רס"ה סק"ת) בשם התשו' ברית אברהם חיו"ד (ס"ו י"ד) ובשם תשו' יד אליהו (ס"ו מ"א) משום דמי שזמנו קבוע הוא קודם לזה שנדחה אף שגולד ראשון יע"ש. ואפשר דהיינו משום דחביבה מלוא בשעתה. וכן מוכח מהתשו' ראש"ח שהביא הש"ך (ס"ו ס"ה ס"ק י"ב) וז"ל כתב הרא"ח (ס"ו ע"ט) על תימון כבוד שהיה ולא נתרפא עד יום ל"א. נראה דאפי' דמלוא פדה"ב לעשות בעיקר זמנה. יש להקדים מלוא המילה משום דהמילה הוא אות הכנסת ברית. וחלמלא קבלת הברית אין חיוב למלוא פדה"ב עכ"ל יע"ש. הרי דאי לאו טעמא דחלמלא קבלת הברית אין חיוב למלוא פדה"ב. היה מלוא פדה"ב קודמת משום שהוא בעיקר זמנה. ומי בזמנה קבוע הוא קודם לזה שנדחה משום דחביבה מלוא בשעתה: (ב) מידון נלע"ד דלאו כל המילות בזמנה ושלא בזמנה שוין הן בדבר זה. משום דהא

כל המקודש מחבירו קודם את חבירו. וכן הא כל מי שזמנו קבוע הוא קודם לזה שנדחה. אינו חלה היבא דשניהם שוין במלכותן דשניהם המה מלוא ודאין. או דשניהם המה רק ספק מלוא. אבל אס' אחד הוא ודאי מלוא והשני הוא רק ספק מלוא. פשיטא דהודאי מלוא קודמת להספק מלוא. וא"כ הך דינא דהתשו' ברית אברהם יד אליהו דהמילה בזמנה קודמת להמילה שלא בזמנה. היינו דוקא היבא דקיס לכו בגווייהו שכלו חדשיהם דשניהם המה מלוא ודאין. או אפי' בסתם ולדות חלה דהמילה שלא בזמנה הוא בתוך שלשים יום דשניהם אינם רק ספק מלוא. אבל היבא דהמילה בזמנה לא קיס ליה בגווייה שכלו לו חדשיו. והמילה שלא בזמנה קיס ליה בגווייה שכלו לו חדשיו. או אפי' היבא דשניהם המה בסתם ולדות חלה דהמילה שלא בזמנה הוא לאחר שלשים יום דילא מספק נפל. דהמילה שלא בזמנה הוא ודאי מלוא. והמילה בזמנה הוא רק ספק מלוא דדילמא הוא נפל ואינו חלה כמחמת כבשר בעלמא וכדאיתא בשבת (קל"ז ע"א) גבי הא דהיה התם רשבי' אומר כג' שעה שלשים יום בארס אינו נפל כו' הא לא שיה ספיקא הוי מימחל היכי מהלין. אר"א בר אבהו מלין אותו ממז' אס' מי הוא שפיר קא מהיל. ואס' לאו מחמת כבשר בעלמא כו' והיינו דבסתם ולדות כמבואר בתוס' שם ד"ה מימחל יע"ש. וא"כ כה"ג ודאי דיש להקדים המילה שלא בזמנה

שלא בזמנה נזהגת כל היום ואין בהקדמתה באותו יום גופא אלא משום זירוז בלבד. והיינו משום דלא תהא חמורה מילה שלא בזמנה שנלמדה מיתורא דוביום מעיקר מצות מילה בזמנה שכל היום זמנה כו' עכ"ל יע"ש:

(ה) אמנם לענין נראה דגם בדבר זה לאו כל המילות שלא בזמנם שוין הן. והיינו דבמילה שלא בזמנה שהיה ראוי לחול קודם לכן אלא שנאחזרה עד היום ודאי דבכל רגע ורגע הוא עובר בעשה. דכיון דכבר עבר יום שלם ועבר המצ' א"א כלל לומר דלמחרתו הרשות בידו לאחזרה עוד עד סוף היום משום דלא תהא מילה שלא בזמנה חמורה יותר ממילה בזמנה וכמ"ש הדבר אברהם דאין זו חומרא אלא דשווין הן במציאות דזו כבר עבר זמנה וביטל העשה. וזו עדיין לא עבר זמנה ולא ביטל העשה כלל. אבל במילה שלא בזמנה שלא היה ראוי כלל לחול קודם לכן אלא דהיום הוא דנראה למילה. א"כ הרי הוא עיקר זמנה כמו מילה בשמיני דכל היום כשר למילה. כיון דעדיין לא ביטל העשה כלל והיינו כמתניין דשבת ה"ל בזה דוקא כחב האו"ז דנזהגת כל היום אלא שזריון מקדימין למצות. ומש"ה כחב האו"ז מחילה מניין לחשעה ולעשרה ולאחד עשר ולשנים עשר ושאר כל הנימולין כו' והיינו מתניין בשבת ה"ל דלא היה ראוי לחול קודם לכן. ומ"ש ושאר כל הנימולין. ד"ל נמי שחלה החינוך ולא נתרפא עד היום וכדקמני בס"פא שם קטן החולה אין מוהלין אותו עד שיבריא:

(ו) ובזה נדחה נמי מ"ש עוד שם הרה"ג רמ"א ג"י וז"ל וכן מלאתי במאורי לשבת (קל"ב) וז"ל ומילה בין בזמנה בין שלא בזמנה אינה אלא ביום. ומצותה משתכן החמה. ומ"מ משעלה ע"ה כשר. וכל היום כשר למילה אלא שזריון מקדימין למצות עכ"ל. הרי מבואר מלשוננו דאף במילה שלא בזמנה אין בהקדמתה באותו יום גופא אלא משום מצות זירוז בלבד כו' שוב ראיתי שכן מוכח מדברי הראשונים שהביא הש"ך (ס"ו ע"ה ס"ק י"ג) לענין מילה ופדה"ב איזה מה קודם. ודן הראשונים שיש להקדים המילה משום שהוא אות הכנסת ברים ולאחלל קבלת הברית אין חיוב למצות הפדיון. ואי איזה דבמילה שלא בזמנה עובר בכל שעה ושעה אע"פ פשיטא דמה"ט לחודא יש לנו להקדים מצות המילה למצות הפדיון דהא אם מאחר הפדיון אינו עובר בכלום. ואם מאחר את המילה עובר בעשה כו' עכ"ל יע"ש. אבל לפמ"ש לאו הוכחה הוא כלל. ד"ל דגם המאירי ז"ל מייירי קיבא דלא הוה ראוי לחול קודם

סמאלטוויטש ג"י (ס"ו) ל"ג) אחר שהביא דברי החשו"ב בריית אברהם והיד אליהו שהביא הפ"ת ה"ל ודחה דבריהם מסיק שם להלכה להיפך דמילה שלא בזמנה קודמת משום דזו שבזמנה הרי זמנה כל היום. ואם תהא נדחית לשעה אחד ביום השמיני גופיה לא עבר על שום איסור כו' ואין מצוה להקדימו כלל אלא מדר מצות זירוז בלבד. משא"כ זו דשלא בזמנה כו' כל שעה ושעה שמאחרו עובר בעשה כמ"ש הרמב"ם ז"ל (פ"א מה' מילה ה"ב) וכל יום ויום שיעבור עליו משגדיל ולא ימול א"ע הרי הוא מבטל מצ' כו' ודבר פשוט הוא דמ"ש הרמב"ם ובכל יום ויום כו' לאו דוקא הוא אלא בכל רגע ורגע עובר בעשה אע"פ שלא עבר עליו יום שלם דמה שייך הכא שיעורא דיום. וא"כ בודאי שיש להקדים המילה שלא בזמנה בכדי שלא יבטל המצ' בשעת האחרו. משא"כ זו שבזמנה אם מאחרת איזה שעה אינו עובר בכלום כו' ואחרי החיפוש מלאתי בעו"ה בשו"ת חסד לאברהם חו"ד (ס"ו) (ס"ו) שכתב ג"כ דאוחה שלא בזמנה קודמת לחול מזה הטעם שכתבנו כו' עכ"ל יע"ש. והרה"ג מ' חשה אהרן חתן הנאכ"ד דבילסק ג"י כתב ביגד"ת קונט' י"ט (ס"ו) (ס"ג) ליישב דברי החשו"ב בריית אברהם ויד אליהו משום דברור הדבר דמ"ש הרמב"ם וכל יום ויום כו' דוקא הוא וכ"ז שלא עבר עליו יום שלם אינו עובר כלל ורק שיש בו משום מצות זירוז בלבד. וזה הוא פשוט בסברא דלא תהא מצות מילה שלא בזמנה חמורה יותר ממצות מילה בזמנה דכל היום כשר למילה כו' וע"ז השיבו בעהמ"ח דבר אברהם ביגד"ת קונט' ב"א (ס"ו) ע"י דזה אינו נכון דמ"ד הסברא הוא עובר בכל רגע ורגע כיון שכבר עבר הזמן. ואין זו חומרא דשלא בזמנה על בזמנה. אלא דשווין הן במציאות דזו כבר עבר זמנה וזו לא עבר. והרה"ג רמ"א ג"י ביגד"ת קונט' כ"ג (ס"ו) ע"י) הביא ראיה לדבריו מהאו"ז (פ"א מה' מילה) שכתב וז"ל ותו דמציא בספרא בפ' אשה כי חורע. בשמיני יכול בין ביום בין בלילה מ"ל ביום כו' אין לי אלא הנימול לשמינה כו' מניין לחשעה ולעשרה לאחד עשר ולשנים עשר ושאר כל הנימולין שאל יהיו נימולין אלא ביום מ"ל וביום כו' והשתא דפרישנא שהוא ביום נזהגת כל היום דחתן במגילה (כ' ע"א) ולא מוהלין בלילה ומנן בס"פא זה הכלל כל דבר שמצותו ביום כשר כל היום. והא דמחלין בשחרית היינו משום זריון כדמציא בספרא כו' ומייתי לה בפסחים (ד' ע"א) וביום מלמד שכל היום כשר למילה אלא שזריון מקדימין למצות כו' עכ"ל. הרי קמן להדיא דגם מילה

קודם לכן. וגם התשו' הראשית הרי מיירי בהדיא שחלה התינוק ולא נתרפא עד יום לילא. אבל אם היה ראוי למול קודם לכן אה"נ דבכל דגע ורגע הוא עובר בעשה בדפי'. והילכך בכה"ג בשני מילות אחת בזמנה ואחת שלא בזמנה אפי' היבא ששניהם שוין במלותן החילה שלא בזמנה קודמת כדי שלא לעבור בעשה בשעת איחורה. ודוקא היבא שלא היה ראוי למול קודם לכן וגם ששניהם שוין הן במלותן ששניהם המה מלות ודאין או ששניהם המה רק מלות ספק וכמ"ש למעלה (ראה ב' ג') הוא דהמילה בזמנה קודמת להמילה שלא בזמנה וכדפי' כנלע"ד:

ואב וואלף אברך חופיק.
בעה"ט שו"ת רביד הוצב.

סימן מג

בעוה"י סאטמארצער (פ"ד פיעטקוב).

בטור אע"ז (סי' ז') הביא דעת הגאונים ז"ל שפירשו שמה שתיקנו בלשון שהבעל מוליא מיד הלכות. היינו שמשלם להם הדמים שנמנו ומוליא הקרקע מידם. וראיתי בשו"ע מקובלת (כתובות דף כ') שהקשה על דבריהם מגמרא (ב"ק דף פ"ט ט"א) דקאמר ואי ס"ד לימא לתקיא אחאי ירשנה בעלה חובין כתובתה לגמרי וכו' ולדבריהם ז"ל אפילו מימא אימא לתקיא גמי תקשה אחאי לא משלמי הע"ז אלא ט"ה ככתובתה הא טפי קמפסדי לה שיכולה היא שחובין כתובתה לגמרי וקייב לה הלוקח יותר מזה"ה כיון שלעולם לא יפסיד הדמים שנתן אף אם חמיה היא בחייו ע"ש. ובש"מ (ב"ק דף ה"ג) הקשה ג"כ על דבריהם מהא דקאמר בגמרא שם חגיגא לתקיא העבד והאשה וכו' והם שחבלו בלחמים פטורין. ואי ס"ד לימא לתקיא חובין ג"מ ותתן ל"י וכו' ולשיטתם ז"ל אפי' אימא לתקיא תקשה גמי חובין ג"מ להנחבל גופי' ותתן ל"י דמי החבלה דהא הנחבל צודאי יקנה הנ"מ שלה אע"ג שהבעל יוליאו ממנו אח"כ כיון שעכ"פ יתחייב ליתן לו הדמים שנתן ויריות שיגבה ממנה דמי החבלה עיי"ש:

ונלע"ד ליישב ש"ע הגאונים ז"ל הללו דהנה בחוס' ב"ק שם ד"ה פירא דפירא וכו' כתבו דהך פירא דפירא של הנוגז ולד בהמת מלוג דאמרי' בגמרא (כתובות ד' ע"ט) שמשלם כפל לאשה לא דמי לפירא דפירא של ט"ה ככתובתה. דהתם נהי שמשלם כפל לאשה נראה שבאותו כפל ילקח קרקע והבעל יאכל הפירות משא"כ הלא אין להבעל באותן הדמים כלום. והטעם

לזה כתב במהרש"א ז"ל שם דבט"ה של כתובת שאין הבעל מפסיד כלום במכירתה מהחבר שפיר למימר כיון דהאי מעלמא הוי כולו לאשה. משא"כ בגונז ולד בהמת מלוג שהכפל בא אף מחמת הפסידו דהבעל דלאו לומר דאפי' דאחי מעלמא לא עדיף מרי"מ גופא שהבעל אוכל הפירות עיי"ש. ובספר פני יהושע שם ד"ה אמר אבי' וכו' הקשה על דבריו דהא לה"ט ה"י מהראוי לומר דאי לימא לתקיא והיא חובין לכתובתה לגמרי שילקח בהם קרקע והוא יאכל הפירות דהא אותן הדמים בא לה ג"כ מחמת הפסידו דהבעל שמפקעת ירושתו ממנו ואי"כ לא ה"י לרי"ד אבי' לחק' בין ג"מ לג"כ לדמיו' דלימא לתקיא אלא הול"ל בפשיטות שלפיכך לא משלמי הע"ז אלא ט"ה ככתובתה משום דמי' למימר אי הוית מונגית לכתובתך לגמרי בעל הוי שקיל מינך אותן הדמים ליקח בהם קרקע והוא יאכל הפירות. וכמו כן הקשה על דבריו מהא דהוכיח שם בגמרא דלימא לתקיא מהא דעבד והאשה וכו' והם שחבלו בלחמים פטורין. ואי ס"ד לימא לתקיא חובין ג"מ ותתן ל"י וכו'. והא אי לימא לתקיא והיא חובין לג"מ שלה הבעל שקיל מינה אותן הפירות ליקח בהם קרקע ולא הנחבל כ"ל. ומי' בפ"י שם דלא קאמר המהרש"א ז"ל דבא"ת ל"י פסידא חלי' מילתא אלא אי אית ל"י פסידא להבעל בחיי אשתו דוקא כמו בגונז ולד בהמת מלוג. בזה אמרי' שפיר דאפי' שדמי הכפל פירא דפירא דאחי מעלמא הוא טעוהו כנ"מ געא שהבעל אוכל הפירות בחייה כיון שאותן המעות בא לה מחמת פסידא דל"י שהפסיד בחייה. משא"כ דמי ג"מ וגל"כ אפי' שכל לה ג"כ מחמת פסידא דל"י במה שהיא מפקעת ירושתו ממנו מי"מ כיון שאינו מפסיד כלום בחייה מחמת מכירתה לא תיקנו לו חכמים פירות בחייה דמדי' זה כיון דפירא דפירא דאחי מעלמא הוא. ואפי' שח"מ הפסידה לו במכירתה לאחר מוהה בזה שהוא מפקעת ירושתו ממנו לא תיקנו לו פירות לאחר מיתה עיי"ש:

והנה לכאורה ה"י משמע לי שלפי מה שהבין בב"ש (אע"ז סי' ז' סקמ"ז) דהא דק"ל שם שאין הבעל יכול למכור צבא' אשתו לא ג"מ ולא גל"כ וש"מ מחר לא עשה כלום והמכר בעל מיד אפי' אם מהה היא אח"כ והבעל ירש הקרקע. שהוא מטעם כיון שבשעת המכירה עדיין לא ה"י גוף הקרקע שלו הול' דבשלכ"ל ואין אדם מוקנה דבשלכ"ל. ומ"ש הרש"ם ז"ל (בב"ב דף כ' פ"א ד"ה ומשני וכו') שהמקח קיים אם מהה היא אח"כ בחייו. היינו כשפירש ואמר שזה זו של ג"מ

מילחא לזופרע שזלו מזכר כיון שעשאו להבעל כלוקח ראשון. וזה שאין כן אי ליחא לתקרא י"ל שגם הרשבים ז"ל מודה שאין הבעל יכול למכור מנכסיו אשתו בחייה אפי' על חנאי אם חמות היא בחייו משום דהו"ל דבשלבי' וא"א מקנה דבשלבי' ולא ס"ל כשיטת הר"ם ז"ל הנ"ל. וכן הר"ם ז"ל י"ל שס"ל ג"כ שאין הבעל יכול למכור על שום אופן הנימ שזנו אפי' מזכר קל משום שבח בית אביה וכשיטת הפוסקים החולקים על הרשבים ז"ל הנ"ל. וממילא דא"ש חיר' הפ"י הנ"ל לדברי הכל כנ"ל:

ובזה א"ש שיטת הגאונים ז"ל הנ"ל וי"ל דס"ל כשיטת הרשבים ז"ל הנ"ל שלאחר תקי'א דלא הוי שוב דבשלבי' לגבי הבעל משום שעשאו כלוקח ראשון יכול הבעל למכור גם גוף הקרקע. של ג"מ שלה בחנאי אם חמות היא בחייו דלא חששו לכבוד האשה כשלא מזכר רק מזכר קל כנ"ל. וממילא כשתמכור היא הנימ שלה לגמרי הפסידה לו במזכירתה ששוב לא יהי' לו עוד מה למכור דשום איש לא יקנה ממנו כיון שאף אם חמות היא בחייו יצטרך להחזיר להלוקח שלה הדמים שנתן. ולפ"י יהי' הדין דילקח קרקע באותן הדמים שתיקח האשה עבור הנימ שלה והבעל יאכל הפירות. וממילא דא"ש קוש' הש"מ הנ"ל די"ל שלפיקד לא משלמי הע"ז אלא ט"ה כחובתה שזאם מזה ירשנה בעלה. משום דמלי למימר אי הוי מוזכנית לכחוכתך לגמרי בעל הוי שקול מינך אותן הדמים ליקח בהם קרקע ושהוא יאכל הפירות. וכמו כן אם הזבין הנימ שלה להנחבל בעל הוי שקול מינה דמי הנימ ליקח בהם קרקע ולא הנחבל כיון שאותן הדמים בא לה מחמת הפסידו והבעל שהפסידה לו בחייה כנ"ל וא"ש והוא נכון:

אברהם מאיר גיבצער חופ"ק הנ"ל.

סימן מד

כ"ה בארטוב

בשע"ת (חלק ח' חוברת ג' סי' י"ט) כתב. דאפילו לרי' אלעזר בניטין (מ"ו). דיש קנין לנכרי בא"י. מ"מ אין היתר לישראל לעבוד בשנת השמיטה קרקע זו. כיון דאין לנכרי קנין בגוף הקרקע כו'. אע"ג דכתיב שדך לא חזרע וכדומ' לא תזמור דמשמע דוקא שדה וכדס' דידך ולא של נכרי: (ש"י תוס' מנחות פ"ד.) ככ"ז לא נוכל למעט מזה איסור זריעה בקרקע של

ג"מ שאני אירע מאשתי אם המיה היא בחיי מכור לך. ומשום דסביר כשיטת הר"ם ז"ל שהביא הרמ"א בהגה"ה (ח"מ סי' רי"א) שאם פירש ואמר שזה זו שאני אירע מאבא מכור לך קנה לוקח משום דמכיון דפירש ובידך מקחו וירושא ממילא קאחי לא חשבינן ל"י כולי האי דבר שלא בא נעולם ע"ש. בע"כ ז"ל שהרשבים והר"ם ז"ל לא ס"ל כשיטת תוס' הנ"ל אלא אפי' היכא שהפירא דפירא דאחי מעלמא בא לה מחמת הפסידו דהבעל שהפסיד בחייה ג"כ הוי כולו להאשה ולא אחרי' שילקח בהם קרקע והוא יאכל הפירות. דהא הכא נמי כיון שהבעל יכול למכור נכסיה בחייה כשפירש ובידך מקחו ואי ליחא לתקרא והיא מזבין לג"מ שלה הרי הפסידה לו גם בחייה במכירה זו שהוא לא יהי' לו עוד מה למכור מנכסיה. וא"כ אי ס"ל כשיטת תוס' הנ"ל תקשה לדבריהם קוש' הפ"י הנ"ל שלא הי' צריך אבי' לחלק בין ג"מ לנז"צ. לדחוי' דליחא לתקרא וכמו כן אין להוכיח מהא דעבד והאשה שחבלו בזהר"ם וכו' דליחא לתקרא. משום דאם היא מזבין להחובתה לגמרי או שחובין לג"מ שלה אי ליחא לתקרא הוה אמרינן שילקח קרקע באותן הדמים והבעל יאכל פירות ולהאשה לא הי' מאותן הדמים כלום. ובע"כ לא ס"ל כשיטת תוס' הנ"ל: **אולם** באמת כבר דחה לה באבני מלואים (סי' י' ס"ק כ"ב שם) לדברי הב"ש הנ"ל.

ומייתי לה מדברי הרא"ש ז"ל (בב"ב שם) דהא דס"ל להפוסקים דבעל שמכר ג"מ ונז"ב בחיי אשתו לא עשה כלום והמכר בעל מיד אפי' אם מתה היא אח"כ בחייו אין הטעם משום שמכר דבשלבי'. דלאחר תקי'א שעשאו להבעל כלוקח ראשון כשמתה אשתו איגלאי מילחא למפרע שזלו מזכר ולא הוי כלל דבשלבי'. והא דלא מהני מכירתו פירש שם בשם הרבנו יונה ז"ל שהוא משום שבח בית אביה. ר"ל שאין כבוד לאשה שיהי' נכסיה מזכרין בחייה אפי' מזכר קל על חנאי אם חמות אשתו בחייו. וכחכ שם שהרשבים ז"ל דס"ל שהמכר קיים אם חמות היא אח"כ בחייו פליג עלייהו שלא חששו לכבוד האשה במכר קל כהאי שלא מזכר אלא על חנאי אם חמות אשתו אח"כ בחייו ע"ש. ולפ"י י"ל שפיר שגם הרשבים והר"ם ז"ל ס"ל כשיטת תוס' ולא קשה עלייהו קושית הפ"י הנ"ל. די"ל דע"כ לא קאמר הרשבים ז"ל שהבעל יכול למכור גם גוף הקרקע של ג"מ שלה בחייה על חנאי אם חמות אשתו אח"כ בחייו אלא אם איחא לתקרא דלא הוה דבשלבי' משום שכשמתה אשתו אח"כ איגלאי

לומר דמדינא שרי לעבוד בשדה גוי. רק משום מראית עין יש לאסור כ"ל. והיכא דליכא חשדא. כגון במפורסם שהשדה הוא של נכרי. שרי לעבוד. וכן יש לפרש דברי הכ"ק בספ"ד משו"י שכתב וגם לא נעבד בה עבודה ע"י ישראל. ד"ל שאסור משום מראית עין. ומה שהשיג שם עוד כבר כתבתי זאת להגאון מקינלס שליט"א ושלחתי את השוכני למערכת השעי"ת ולפלא שלא הדפיסו אותה. (י) ממני המלצה לישועה ה' סלה למוות שמיעין ויבולות מדאורייתא:

נח בראב"ד חופ"ק ה"פ.

בעהמ"ס ילקוט שרי עין הדר וס' שו"ס ירושלים.

סימן מה

ע"י עש"י יאצטא.

כבוד ידידי הרב המאוהב תריף ובקי מפורסם
שם ולחלה כשי"ח כוהר"י בר"מאן הרב
דק"ק ק"ב שליט"א.

ברב"ר הדין ודברים שבין הקהל והמוכר שהקהל החכירו הכשר על משך ג' שנים ובתוך הזמן נשרפו בתי העיר ויומר ממלה משפחות נשאלו באין מקום לגור ויאלו. וזולתם נ"כ נשאלו בערום ומוסר כל. וטוען המוכר דהוי מלת מדינה כדן אשתדף רובא דבאגא וחפץ אס כדן נכוי מן העת הסבה ד"ל ולנכות לו או לחזור. והקהל טוענים אחרי כי ח"ל לא נשרף כל העיר רק מטה ידי המחזיקים נרובו לא קאי לא כדן נכוי ולא כדן חזרה:

דגה ידידי חדש הדבה בענין זה עד שלא הניח עוד מקום בזה אך יען שאין מדרש בלא חידוש אכתוב מה שחדשתי בענין הלו מעולם ה' קשה לי מה דאמר הנגמרא (ב"מ דף ק"ז) אל ז"ע חטי ואזיל איבו וזרע שעורי ואישתדף. רובא דבאגא ואשתדף נמי הנך שערי כו' מסיק הש"ס דמייב לשלם לו דאמר אילו זרעית חטי הוי מקיים בי ויגזור אומר ויקס לך. ולכאורה קשה הדין מסיפקא מפיקין מני' ממון? דמשמע שמחייב לשלם לו חף שלא נתן עדיין משות. והייתי אומר בזה לכאורה דהנה החיוב הוא ודאי שבדאי מחייב הוא לשלם לו והפרעון הוא ספק אס פרע ולכן מחייב הוא לשלם. וזה הוא לסדסה שאס ספק פרעון מחייב הוא לשלם אס שיהיה טוענים שמה (עיין נתיבות ס' ע"ה):

אבר כאמת ז"א דהא אימא בי"מ (דף ע"ה) שריד

של נכרי כיון דלא קנה הנכרי נוף הקרקע הוי שדה וכרם של ישראל ע"ש:

אשתמיטת הירושלמי בפ"ו דגלחים (ה"ג) וז"ל אמר ר' לשור דר"מ הוא

דר"מ אמר חין לגוי קנין בא"י לפוטרו מן המעשרות. אבל למד י"ש לגוי קנין בא"י כרם נכרי לא מקרי כרמך. ומוחר לישראל לזרע כלאים בבהם של גוי ע"ש. וכיה בתוס' גיטין (ס"ב.) ב"ה חין בתי א"י קסבר י"ש קנין לנכרי להפקיע משביעית. וכיה בתוס' דע"ז (כ"ה.) ב"ה הא. דלמדי י"ש קנין הוי הפקעה ממש. והטעם פשוט כיון דיש קנין להפקיע קדושת הארץ. הרי קרקע זו כמו חולה לארץ ולא מקרי שדך וכרמך. וכיה בס' התרומה ה"ל א"י. מובא בבאור הגר"א יורד ה' שלי"א ססק"ז. וכיה בתשו' המבי"ט ח"ב ס' ס"ד ובח"ג ס' מ"ז ע"ש. וא"כ ממילא מרעיש הוא בחנם את כל העולם כולו. כמה שמשוים לשיטת הכסף משנה (שהוא שיטת בעל כפתור ופרח ד"ס פ"ד) בדעת הרמב"ם דכל זמן שהשדה הוא ביד הנכרי מותר לעבוד בשדה זו כמו שמוחר פירות שביעית של נכרי. דהא לשיטת הכ"ס והב"מ. פליגי רבה ור"א רק בחור ישראל ולקחה מנכרי. אבל כ"ז שהקרקע ביד הנכרי מודה רבה לר"א דיש קנין להפקיע קדושת הארץ ועל שדה חולה לארץ יחשב. ולכן ברור דמותר לישראל לחרוש ולזרע בשביעית בשדה זו של הנכרי. אס לא מפני מראית עין שמה יאמרו שצבד בשדה ישראל. כח"ס הרב המחירי בסנהדרין (כ"ז.) ומהריט"ן בתשו' מ"ז. וס' גרם ימים בגיטין (ס"ב.) ב"ה חין עודרין משום מ"ע:

וכן מוכרחין לפרש את דברי הטור ה"ל א"י (הגדמ"ח לוגדן מ"ס) דין קדושת הארץ (ס"ב) וז"ל. ואין שביעית נוהגת לענין זרעיה וזרעיה בא"י מדחורי' אלא מדרבנן. ואנו לדיבין לברר ממי היא שנה שביעית שיוהר בה האדם מלחרוש ולזרע בארץ בזה"ז וכן מלאכות שבשדה. ובשדה ישראל הוא אסור. אבל לא בשדה הגוי. אס משה ישראל נוהגים למלך מקנת מכל שדה ושדה מותר לזרע דמכרו ר' ינאי פוקו וזרעו בשביעית משום ארטוגא. ואין לדין להפקיע הפירות בארץ ישראל בזמן הזה ואין אסור לעשות מהם סחורה כיון שאין הארץ ניוחדת להם. ואין עודרין עס הגוי בשביעית עכ"ל הטור (וי"א שהיא משה"ת). ולכאורה דבריו סותרים א"ע. שפחה. אבל לא בשדה הגוי. וס"י. ואין עודרין כו'. ומוכרח

(*) מפני שחשבתו ה' רב הכמות וחלפס מקום לא ה' בידנו להדפיסה ואחז הסליחה:

המערכת.

סימן מז

בעוה"י לאקאטש.

שלום וכל טוב סלה לכבוד הרב החורב

בחד"ה וכו' מוה"ר יצחק שליט"א.

בעהמ"ס ויקי"צ וחקי"צ.

ראיתי מ"ש כת"ה בשע"ת (ח"ח סי' ט"ז).
 ושאל כענין דין הנחון לרבים ומזה
 להשיב כהלכה לזכות אה"ר. ע"כ הגני להשיב לו
 בזה. (א) בא"ס טעם ולא בירך כלום קודם קריאת
 ההפטרות וקרא כבר ההפטרות שכתב כת"ה ד"ס
 דאין שום סכרל לחייבו לברך ב' ברכות אחר
 הקריאה ומה שעבר אין ומבדך רק ברכה אחרונה
 בין בקה"ת ובין בקה"ט. לע"ד פשוט דאינו כן
 רק מבדך בתחלה וקורא שנית בתורה. וכן ההפטרות.
 ואין בזה שום חשש רק קצת טירחא דליבורא.
 (ב) ובהעובדא דהוי שקודם ההפטרות התחיל לברך
 לזכר"ע עד ולדק. אם היה נזכר מיד קודם קריאת
 ההפטרות. הדין מבוחר באש"א מהנהיג מביטשאטש
 ז"ל וז"ל. ואם טעה ואמר לפניו ברכה שלאחריה
 אין חשש. ויאמר לאחריה ברכה שלפניה כמו
 בקה"ת. וכן אם אמר רק כמה תיבות ממנה
 וחזר והתחיל אחר כדי דיבור ברכה שלפניה
 אשר בחר בו אין חשש. ואין בזה ג' מוזיר
 מאורע אחר כו'. עכ"ל ע"ש בס' רפ"ד. ומ"ס
 כת"ה דדמיא לז"ר ר"ט סי"ב. לע"ד ז"א דמלבד
 דגש שם לדעה א' אפי' אחכ"ד יאל עמ"א
 שם סק"ד. הנה נ"ד ודאי לז"ד להחם. דשם בפ"ג
 ענין אחר לגמרי ומין ברכה אחרת משהכ"ב.
 אבל כאן רק הנוסח משונה והענין א' והמטבע
 לברכה א' היא. ואע"פ דודאי אם בירך בכה"ג
 ב"א חמורה ב"ר לא יאל שם שאני דמטבע ב"ר
 על ההנאה נתקנה בדוקא והנוסח שקודם ההנאה
 מטעם אבל בכה"ת והפטרות ברכת שבת היא ואין
 מטעם דדוקא. (ג) וכיון שלא נזכר אז וקרא ההפטרות.
 הדין כנ"ל דחזור ומבדך אשר בחר וקורא ההפטרות
 שנית ומבדך לזכר"ע כמה שבירך תחלה חזי ברכת
 לזכר"ע פשוט דלאו כלום הוא. (ד) ואם בירך כל
 ברכת לזכר"ע תחלה. הדין כמ"ש כ"ח ד"פסור
 ויבדך אח"כ אשר בחר. וכמ"ש לעיל בשם אש"א.
 והנה במהרי"ל בליקוטים נראה דאינו כן נבי
 בה"ת. ומלריך לברך שנית ב"ר אם טעה ובירך
 תחלה ב"א. אך נוהגין כמ"ש באה"ס סי' קל"ט
 סק"א בשם ב"ש ע"ש. וה"ה בהפטרות.

חקי' שלום יוסף הלוי פיינענבוים

חופ"ק הג"ע.

סימן

דעות לא אמרין גמר ונתן לשם מתנה אי"כ ה"י
 בנידן דידן כיון דליכא פלוגתא ודעות לא אמרין
 דמחל להם כנ"ל בקלרה יפה דן כמעלכת"ר בזה
 הדין ופלפולו הוא טוב מאד.

ידידו קשור באהבתו ודו"ש

יוסף בן ציון דעמאנט אב"ד"ק הג"ע.
 בהגאון האמתי מוה"ר בא"י בנימין וצוקלה"ה.

סימן מו

בע"ה סונגא (פ' בותאים).

שאלה. לרבי השע"ת. ודבר בעתו. ונזקקין
 לבענין. ילאמי לשאלו הלכה למעשה
 דבר ה' זו הלכה. לענין מלכות השולחן שנתחדש
 זה מקרוב בימינו. הנקרא "קליווקס". או קלינקאר
 שמיטען על פני אורז ורוחב של השולחן כעין
 המפות. וילאו על מלע זו קצת עוררין לאוסרו
 בפסח. ואין טעם וימוקס ידע. ואולי טעם
 של האוסרין נגעו בה. מהא דכתב מר"ן ז"ל
 בשולחנו העהור אור"ח סי' תמ"ב סעי"ג. וז"ל
 בנדים שכבסו בחלב חטה. וכתב עליו הכה"ט
 סעי"קו משם המ"א וז"ל. ומ"מ אסור להליע
 אותן הבגדים על השולחן דחיישין שיפדך קצת
 זמן לתוך המאכל דלפעמים יש בהם קצת ממשות
 זקמח חלב חטה. ועינו של האוסר אולי ראה
 ראשי דברים זו. ולא ירד לסוף דברי הבא"ט
 מ"ס"ב משם הר"י דאין קפידא וגו' והאחרון
 חז"ב הר"י. שרוך השולחן נבג"ס בס' הנ"ל
 סעי"ק ח"י בסוף דבריו כתב ואין שום טעם וריח
 בזה. ע"ש וגו' ומה גם מארי דעובדא זו. שהוא
 מר"ן ז"ל ק"ק. גברא דמארי סיי"ע. ומן שמ"א
 הסכימו עליה. לא דבר בזה מאומה. ח"ו האם
 נעלם דבר כזה מעיניו גטבור וגו'.

ועוד בה. כי "קלינקאר" זה מין גמ"י מין
 הקאלאשין ולא חלב חטה. ושני לה. כי
 שאלתינהו לרדוקטורים. ופראוויזורים של האפחעקין
 המלומדים בדבר. ואמרו שהוא שמן היוגל מעין
 הנקרא "גומפאטש" הבאה מארץ החדשה. הנקרא
 "אמערקא" אשר מרמיחין וטמין אותה על הכנר.
 ואין עוד. ואפי' לפ"ד האוסר למאי ניחוש לה אפי'
 שהוא מלכ חטה ניחוש שמא יפדך. ויפול פירורין
 לתוך האוכל. חששא דחוקה היא זו. כי מה"קלינקאר"
 זו לא יפלו פירורין. וזה דבר ידוע כעין השמש
 לכל. ע"כ וגו' וחלומי היא מרבני השע"ת שיחוו
 דעמם הק' ע"ד זו. כי שאלת רבים היא. ונזקקין
 לבענין. ואין דבר שזומד בפני החשו'.

הצב"י רב העדה וסו"ץ דק"ק סונגא יע"א.

סיב"ל נח מנחם אילנה שווי"ל הי"ו סי"ט.

סימן מח

ב"ה סלאוואטיטש (פ' שערי צדק).

(א) **בשעת** (חלק ז' סימן פ"ח אות ג'). בעירובין (פ'): ל"א מלך שאני. כבר ישנו על מדוכה זו גדולי גאוני ארץ ז"ל. ה"ב"ה בהנהגותיו מחק זאת. והגרי"א בהנהגותיו ובביאורו ה"ג' ב"ד שאני. וכן הוא בנוב"י ח' חו"מ סימן ל"ט. והגאון ר"ב ר'נסבורג סיבת את זאת. ולא כספר עני אלמוגים. ור"י ברלין בנוב"י שם ה"ג' מלך שאני. ומהר"י בכרך ה"ג' מלך שאני. ויש שה"ג' מלך לשון מזודה עיין בהנהגות מר"ל חיות: (ב) **שם** (סימן פ"ט אות ג') הקושיא מע"ז. הקשה בה"ג' יעב"ץ ח"ל. שלא נגזר שלא יתפלאו קודם זה ע"י. בקשה רחמים. דתפילה ודאי מהניא לאקדומי רפואה. ובלא תפילה ודאי נגזר. עד מתי יהי' ומי משך החולי והיסורין. כשעה ששולחין אותו:

(ג) **בחליון** (דף ז'). רפב"י הוא קאזיל לפדיון שב"ס כו' חלוק לי מימך כו' א"ל אחי הולך לעשות רעון קונן. ואני הולך לעשות ר"ק. אחי ספק עושה. ספק א"ל עושה. אני ודאי עושה עכ"ל. ויש להטעים הדבר. דמשמע דהם שני טעמים. ויקשה לן דל"ל הטעם השני. דהא שני בהטעם הראשון. ומה"מ יהי' נדחה. וזו של הנהר. מהלוי של רפב"י. ול"ל הטעם משום ספק וודאי. ויש להסדוף עוד דהא הנהר יעבור על שלו מיד. טרם שיקיים רפב"י הלוי שלו. וא"כ לא הוי בעידנא. ובלאו הכי לא נדחה. אך י"ל דידוע דה"מ גבי עשה דוחה ל"ת לריבין בעידנא. אבל עשה חמורה דוחה עשה קלה. וז"ל בעידנא ע' חוספות פסחים (נט). ד"ה אחי וכו'. ופדיון שב"ס מזהו רבה היא. ב"ב (דף ח'): הלכך ה"י נדחה לווי של הנהר (דהוי עשה. ש"לך תמיד) אף שאינו בעידנא. הלכך לר"ך הטעם אחי ספק עושה וכו'. ואינו דבין שיהי' נדחה הודאי מפני הספק. והטעם השני לחוד לא יספיק. דהא אמרינן ב"ר"ה (ל"ד): מזהו בחוקצין יותר מן המזכרין כו'. דהא ודאי והא ספק. וחזינן דיש ספק שדומה הדאי. והלכך אמר אחי הולך לעשות ר"ק. ואני הולך לעשות ר"ק. פירש דאנו שגינו שוים. שגינו שמענו מפי הגבורה (והיה שניהם דאורייתא) וא"כ הודאי דוחה את הספק. ורפב"י דאמר ל"י א"א אחי חולק כו'. דידע דהוה פקוח נפשות. ונדחה הכל מפני פקוח נפשות.

אברהם זאב טרובנאווסקיא

חופ"ק הג"ר.

סימן מט

ב"ה קאפרעשט (פ' באשרובא).

(א) **בשעת** (ח"ח סימן י"ג) הקשה ח"ח דבכל עכ"פ לא היתה לעזרה מרבקה שבת ג' היתה ומירץ שאברהם חי היה והא דרב לא שייך ביהומה שהשיאה אחיה. בעיקר קושייתו החוס' לשיטתו ביבמות (ס"א ב') ד"ה (וכן) שרבקה בת י"ד שנה היתה. (עין ב"ר פ' כ"ז ובגלי חוס' על החורה פ' מולדות ומו"ס שם ס"ד א' ד"ה ולי"ף) והמהרש"ל ב"ב"ב שם חרמו רמז"א לזה. גם תירונו לא אבין דאברהם אבינו ע"ה בעת שלחו לאליעזר עדיין היה בתואל בחיים ולמה שלחו לשם וכן משמע מהפסוק (כ"ד ג') ויען לבן ובתואל הרי גם בתואל הסכים לזה ואח"כ כתיב ויולא העבד כלי כסף כו' ויתן נרבקה וכפי המבואר שקדשה בזה ומוששין לסבלות. ואח"כ מת בתואל כסדר הכבוד ויאלכו וישחו כו' יעיין חרנוס יוגהן שם ורש"י ובגלי חוס' הרי שלא היתה יתומה בעת הקידושין: ומה שהוקשה למה לא נתן לה להמתין י"ב חודש יעיין במהרש"א. יבמות ה' דכל זמן שלא הביאה ב' שערות אין דינה כגורמת א"כ גם תירונו אינו מובן וחוץ מזה היכן מצינו דהמתין ל' יום ובחורה כתיב וילינו וישכימו בבוקר כו' ובשאלנו לעלמי א"ן כ"ן קושיא כלל כ' א"ן זה מזהו רק תקנה כדי להכין העורך לה (וכבר ידוע שהאומ' א"א בתקנת חכמים שומעין לו) ומי שיש לו במוכן הכל או שאינה ראויה להכין והמתן מסכים לזה ביראי מוחר א"כ גם כ"ן או שהיה לרבקה הכל במוכן או מחמת שאליעזר הסכים לזה והיא גם היא רצתה בזה כמאמרה אלך משיה לקחה חיקך ויש להמתין זאת בפסוק התלכי עם האיש הזה דמה זה שאלה לכאורה דכל תנאי שלו היה שחלף לשם וע"ז האופן קדשה אלא כונתם אם חלף חיקך בלי הכנה ומאמר אלך וטובל להטעים שזה היא פלוגתא ר"מ ור"י (ב"ב ט"ז ב') אם היה לו לאברהם אבינו ע"ה בת דהסבור שרבקה היתה בת ג' סובר שלא היה לו בת (מדלא נתנה ליזחק לאשה בקושיית החוס') והסובר שבת י"ב שנה היתה רבקה ויכל היות שהיה לו בת רק שהיתה עדיין קטנה כחירוף החוס':

(ב) **בשאלת** חכם (שם אות ב') לענין האוונות והקשה על המחזירים הלא אין להם מסורות. יעיין בספר ערוגת הבושם סי' פ"ב ובהתשובה בסוף ספרו סי' ט"ז דמה שכתב הרמ"א דאינו נאכל אלא בנסורת זה דוקא בעוף שיש לנו ספק אם ושמא הוא דורס אבל בעוף שאנו מכירין

וזכרין בו טובא ושכיח הדבא ומתגדל בנתינו ואינו דורס איז מוסרה כלל אס יס לו הסימונים יע"ש באריות ויעיין בדרכי השובה בס' פ"ב איז אלו האוונות כעת שכיח ושכיח וידוע שאינם דורסים ושוב איז מוסרה ואין אני אומר קבלו דעתי:

יונה קאפ"יוואטסקי הרב דפה.

סימן נ

בשעה י.

בשעת (חלק ח' ס"ה ה' אות ב') בתשובה על השאלה למה נחלק סדר "ברכה" ל"ו קרואים? השיב שבאי קורין ברכה בשמע"ל שחל בשבת ולריך ו' קרואים ע"כ. ולדירי השאלה במקומה עומדת כיון שמוציאין בשמע"ל בא"י ג' ספרים כמבואר בלוח"ח חרס"ח ב' שאז אין לריך לקרוא ב' השבוע בלוח"ח קרואים עיין ס' חרפ"ד בעיף ג'. אולם לפי מה שכתבתי במחמדי שמתח תורה. הנדפס ב"אולר ישראל" כרך עשירי. דהא שקורין חתן בראשית בש"ה נחתם אחר זמן הגאונים והעור מביא את המנהג הזה ראשונה. נמלא שבוען הגאונים הולילו בש"ה בחול ובשמע"ל בא"י רק ב' ספרים לכן היה מהלך לחלק לזה"ב ל"ו קרואים בשביל איז כשתחול שמע"ל בשבת. דוד בהרב ר' יונה שדי"א קאפ"יוואטסקי רב בברייטשאני (באראביא).

סימן נא

בית קיוב.

בחיובת (שעה לחדש חר"ח. בס' י"ח אות א') הביא הכותב דברי הג"ש אה"ע ס' קצו סק"י. וכתב עליו. וז"ל ובחמות שכל הידוע חקי הלשון ישפט מושרים. כי שגיאה פלטה קולמוסו של הג"ש ז"ל בשני המקומות אלו. יען שבמספר יסודי. הרי עשר ועשרה בקוץ שניהם לשון זכר. כמו שנים עשר פדים. ועשר ועשרה בסגול שחיהן לשון נקבה. כמו בשות וזה שחיס עשרה. וע' בא"ע שחיה ל"ו. ח' מ"ש בזה ב"ו. עכ"ל הכותב. תמה אני איך מלאו לבו לכתוב על מרן הג"ש. שגיאה פלטה קולמוסו ואינו יודע חקי הלשון. אס הוא הכותב במח"כ אין לו ידיעה בחקי הלשון. כי במלות המספר. סימני זכר ונקבה הפך משמות. כי בשמות אות ה"א הנוספת סימן לנקבה ומסרין ה"א סימן לזכר. כמו. חכם. חכמה. ועוד. ובמלות המספר. מן שלשה עד עשרה הוא בהפך. ה"א הנוספת סימן

לזכר. ומסרין ה"א סימן לנקבה. כמו. שלשה לזכר. שלש לנקבה. ארבעה לזכר. ארבע לנקבה וכו'. ובש"טרף מספר האחדים עם מספר עשרה. אז מושפט הלשון. הוא כך. לזכר. מספר האחדים הראשון נכתב כחך וכמשפט בלשון זכר. ומספר השני כמשפט לשון נקבה. כמו. אחד עשר. שנים עשר. שלשה עשר. וכו'. ולנקבה. מספר הראשון נכתב כמשפט לשון נקבה. והשני כמשפט לשון זכר. בה"א הנוספת כמו. אחת עשרה. שנים עשרה. שלש עשרה. והן הן דברי הג"ש שס. בימים. שיום. הוא לשון זכר לריך לכתוב מנין המועט בלשון זכר. אחד ולא אחת ומנין המרובה בלשון נקבה. עשר. בלא ה"א. ובשנים. ששנה לשון נקבה. המנין המועט לשון נקבה. אחת ולא אחד. ומנין המרובה לשון זכר עשרה בה"א. ודבריו אמתים וישרים. והתמיה על הכותב שהראה להא"ע בשמות ל"ו. ח'. ושם מפורש באר היטב כל זה. אין זאת. כי במוח"כ הכותב. לא עיין היטב בדברי הא"ע שס. האמרים בלשון קלרה כדרכו בכ"מ:

יעקב צבי יאנאווסקי.

סימן נב

בשם השם גאנאוואטשאוו.

רמב"ם (פ"ו מוהל' מלכים ה"ט) וכן חילן מאכל שהוקין. ואינו עושה אלא דבר מועט שאינו ראוי לערות בו מותר לקון אותו ע"כ ועיין בכס"מ המקור לדבריו מהב"י ח"א רק עץ אשר חדע וע"פ פירושו ועיין בלח"מ שחמה על הכ"מ והניח בל"ע את גירסאנו לפירוש הרמב"ם שבכ"מ ותמוה תמה אנכי על רבותינו הגדולים הכ"מ והל"מ הפלא ופלא איך נעלם מהם מקור הרמב"ם שהוא ש"ס מפורש בבב"ק (ל"א ע"ב) אמר ר' חנינא לא שכיב שבתא דרי אלא דקן חתינא. בלא זמנה"ה וכתב באש"ו וז"ל בלא זמנה. שהיה עדיין טוענת חתנים. גאון ז"ל עכ"ל פירוש שהגאון ז"ל דייק מהמלות. בלא זמנה"ה המיוחדות כלומר שקלן חתינה שלא היט עור זמנה להקץ שעדיין לא הוקינה ומכאן המקור לדברי הרמב"ם שחילן מאכל שהוקין וכו' מותר לקללו וכאשר העתיק דברי לפני הגאון רשכ"ה קוברעוואן ז"ל אמר: קאלוס:

ו' וי"ד (ס' מ"ד ס"ב) ואם נמלאת מלאה מים וכו' אלא מרחיקם כרכומי כמראה הדבש כשרה ויש מי שאומר ע"כ ובחדושי מהו' יעבץ מוקפה ע"ז בשם אביו הגאון החכ"ן ז"ל ואמר אלאמר דזה ל"ע אמאי שלא הביא המחבר לעיל

הגר"א (ס"ק מ"ח) ע"פ דפסחים (מ' ע"ב) דר' יהודה ס"ל כן ומ"ק פליג עליה וע"פ עכ"ל והוא תמוה שהמ"ק שם פליג על ר' יהודה באם נתן את החומץ תחלה ואח"כ נתן את הקמח ומחיר שם ג"כ בנתן הקמח תחלה ואח"כ החומץ ואפשר שהגר"א ז"ל מדייק מדקאמר המ"ק הסם והרולה שימלול נותן את הקמח תחלה ואח"כ את החומץ משמע שדוקא מחיר כשיתן הר"ח אח"כ ולא בב"א עם הקמח וא"כ כאן בשנתן את החתיכה ביחד עם מלחה ולירה או עם שאר ד"ח שוב וינו מבשל כ"ל ליישב אבל בלחם דחוק הוא בחבליה הרוחק ולריך טעם למה יגרע בנתן בב"א בפסח יותר מאס נתן הקמח תחלה ואח"כ הר"ח שמוחר להח"ק וגם בש"ס שם לא משמע כן עיי"ש סוף דבר בלור הגר"א זה לע"ג ליישבו:

(ו) **אודיע** את לערי לרבים שמלחתי בש"ך מר"מ (סימן פ"ח ס"ק ל"ט) דבר תמוה מאד כאלו ח"ו לא עיין הש"ך בהמשנה דב"ק ל"ה ע"ב אשר הש"ך עסיק בה כל הסימן וז"ל שם במדולת הדברים. אבל לפע"ד ז"ל דהא בלחם מועד ואחר חס ע"כ הוה המזיק אחד ובהיו המזיקים שנים ע"כ בשני תמין איירי במתני' עכ"ל עיי"ש וקו"א דמ"ק לא ידענא דהא בסופא דמתניתא איחא בפירוש בסופא דסופא אחד חס ואחד מועד הניזק אומר מועד הניזק את הגדול וחס את הקטן והמזיק אומר לא כי חלל חס את הגדול ומועד את הקטן. וכל מי שיבוא ליישב דבר זה שכרו כפול ומכופל:

ישע"י ז"ל אפ"י ביהגאון המפורסם
מורה"ר מאיר הי"ד.

סימן נג

ב"מ ראטאנאווקא.

ב"ר"ך ס' רל"ט מובא בש"ך שם ליישב הא דלוי' לא בטלי ז"ב משום דהיתר בהיתר ל"ב ובב"ח בטל אף דגם אינהו היתר בהיתר. משום דדרך ביטול אסרה מורה. וכל שלילת י"ט אין כאן תערובות. וק"ל טובא דבחולין (דף ק"ח) אמר אב"י ש"מ טעמו ולא ממש. בעלמא דלורייטא דאי ס"ד דרבנן מבב"ח מ"ט לא גמרינן וכו'. אפי' בי ליכא ג"ט נמי ומשני רבא דרך ביטול אסרה מורה. אבל אב"י אכתי לא ידע הא דדרך ביטול אסרה מורה אי"כ תקשי ל"י אפי' לאו חידוש הוא כי ליכא ג"ט נמי מירי דהוי אכלא"ס. דהב"ה לא בטלי:

משה קאפ"ל בהר"ב ב"ץ חופ"ק הני"ל.

לעיל סימן ל"ז הי' מי שאוסר שכתב לעיל דליחה הנמשכת כדבש הוה כמו מים זכים. ומותרת דמשמע דליכא חולק ע"ז כלל עכ"ל ובמחכמה אין כאן קושא כלל דהכא המים אינם עבים רק מלחיהם כרובימי במראה הרבש ולכן הוה כמו מים עטורים משום דלוי' הם במראה הרבש וכמו"ס הש"ך (ס"ק ע') ואין להם זכות כלל במראה המים אבל שם בסימן ל"ז ס"א שכתוב או ליחה הנמשכת כדבש וכיו"ב מיידי ע"כ להפך שהליחה זכה וספירה ונראה מ"ס לה רק טענה הוא ונמשכת ביניקתה כדבש וכיו"ב להכי שפיר דין מים זכים לה והר"ח שם לא מיידי כלל שמראה הליחה כדבש שנקוק השו"ע שם הוא בטור ובטור כתוב. או ליחה הנמשכת ולא גרס כדבש כלל וזהו פשוט וברור במונח השו"ע:

(ג) **בשע"ת** (ח"ב סימן כ"ו) הביא כ"ח קושית ה"ד אברהם על האו"ה מובא ברמ"א (סימן ל' ס"ג) שכתב שהניחו שלם מעלי"ע עם חלבו מותר והקשה ה"א הלא ש"מ האו"ה מונא בר"מ שכתב שנמלח או נללה בלי קריעה כלל אסור אפי' בדיעבד וא"כ מוכיף אסור כאן אם הניחו שלם מעלי"ע עם חלבו שהרי אם נמלח תחלה או כבר נאסר ואם לא נמלח הא נכבש יום שלם ונאסר מחמת דם שבו שנכבש בלא מליחה וכמו"ס סימן ס"ט סעי' עכ"ל קושייתו ונאסר בלע"ג ובא"א ליישב בשום פנים ואני בחבורי "שדורי השלחן" אשר אולי' אי"ה לאור בקרוב על השו"ע כתבתי שלפני"ד כבודו במקומו מונח ונעלם ממנו שאו"ה מובא בש"ך סימן ס"ט סק"ס ס"ל שרק בשר המלוכלך בדמים הוא שאינו יולא דמו עוד ע"י מליחה ולילה אחרי שנכבש מעלי"ע שם בעין שבו חוזר ונבלע בבשר ואינו יולא עוד ע"י שום פעולה וא"כ כאן בכתב נקי שאינו מלוכלך ולא נמלח מותר אף שנכבש מעלי"ע להאו"ה ובשימלח יולא דמו ולא הוה כבוש כמבוסל ועיין הי"ט בש"ך ס"ק הג"ל וז"ל וברור:

(ד) **בשע"ת** (ח"ב סימן ע"ב) הקשה כ"ח מש"ס ע"ז (ל"ב ע"א) אש"ס חולין (כ"א) ע"ב והביא דברי הרמב"ם בהל' ע"ז (פ"ו ה"ג). בכל מה שכתב הן בקושית הש"ס והן בהגהת הרמב"ם כבר קדמו ביר אברהם על יו"ד סימן מ"ח ס"ח להגאון בעל משכיל לאיתן עיי"ש מה שחידש ובחדושי הארכתי:

(ה) **דבר** תמוה מאד מלחתי בבאור הגר"א על יו"ד (סימן ס"ט ס"ט). בהג"ה שם כתב אפי' לא הוסיף רק בכלי שני אסור דמאחר שיש שם מלח ול"ה מכלל אפי' בל"ש. וכתב ע"ז

זכרון אפרים

הוספה לשע"ת ה' תרצ"ה.

מקדש לזכר נשמת סר אבי הרב ה' הספורס מ' אפרים מרדכי הלוי עפשטיין ז"ל
בעה"ס חס"ס, סירא דביא, "סחנה אפרים", שנפטר ביום ד' ז' סיון תרע"ג לפ"ס.

ב"ה סאקאלי (פ"ך ראשון).

מאמר אנדרה ל' זכור.

קריאתי שם מאמרי זה ע"ש אה"ם וצ"ל וגם שחבנו
בספרה"ס עמק שהי' ע"י יהושע שהי' סג"מ אפרים.

א) סנהדרין (כ"ב) תניא ר"א נ' תזות נאסרו ישראל
בכניסתן נחמן להעמיד להם מלך ולהכרית
זרעו על עמלק ולננות להם בה"ב, וא"י חיוה מהן תחלה
כשהוא חומר כי יד על כס יה מלמטה ל' בעמלק הוי
אומר להעמיד להם מלך תחילה ואין כסא אלא מלך
שנאמר וישב שלמה על כסא ד' לנחך, והרמב"ם ס"א
תלמידי ה"ב כחב חיוני מלך קודם למלמטה עמלק שנאמר
אחי שלח ד' למשחך למלך עתה לך והייתה את עמלק.
ובתב הלח"מ דלמן לא הביא הרא"י שכתב דרך דרשא יומר
פשוטה ומבוארת, וכ"כ בס' הרדב"ז ס"ס, וזריבין אנו
להבין אחמי לא הביאו בנח' הך ראי' אפרי שהיא באתה
יותר פשוטה ומבוארת, וטוד למה צריך להביא ראי' דכסא
זה מן מלך מלמטה, ומצינו בתורה נ"ב דכסא זה
מלך, רק הכסא אנדן מתך (בראשית מ"א) וסירש"י כסא
לשון שם ה' חל"ה, על כסא מחלכתי (דברים י"ז), גם
צריך להבין המקרא שהביא הרמב"ם ל"ל להקדים מאמרו
אחי שלח ד' למשחך למלך ועתה שמו לקול דכרי ד', וכי
כל"ז אינו יכול לומר לו כה אחר ד' לך והייתה את
עמלק, ומי מצינו מלך אינו צריך לבטוח בקול ד', והמלכות
סירה מהר"ה לו כזה שדבר ה' אחת בכו, והוא סלא
האם שאלו כהיר ד' יפקס בדבר ד' שחביא לו ראי' לזה.
ובכלל צריך להבין קשר היחס אשר בין תזות ה' דת מלך
לתזות תחית עמלק מה שייכות זו לזו, ובס' זכירת עמלק
אחי הכתוב ולא ירא אלקים, וסירש"י עמלק וכו' בספרי
ס"ס, ואינו מוכן הלא המדה יראת אלקים נאמרה על איש
נייד כמו באברהם לאחר העקדה אחר הכתוב עתה ידעתי
כי יר"א אחי, ויוסף הצדיק אחר את האלקים אני ירא וא"כ
כללות היראה מילתא וזרתא היא לגבי עמלק, ולמה
האשמו הכתוב כזה:

ונשים לב להבין דברי חכמים והדומם בתענית (ס' א')
ובכירה (ג' א') וישמע הכנעני מלך ערד מה
שמועה שמוע שמוע שמוע אחרו ונסתלקו עניי כבוד וכסבור ניתנס
לו רשות להלחם בישראל, והמאמר הזה הוא תוספת דחשבוניות
הדברים וכסבור ניתנה לו רשות, נראה דזה הכנעני כשרצה
להלחם בישראל בקש רשיון ע"ז וכ"ז סלא ניתנה לו רשות לא
הלך להלחם בישראל, וכפי הכנעני אנו דזה הכנעני יושב
הנגב שהוא עמלק כסירש"י בחומש שהוא חויב הראשי לישראל
כח"ס ראשית גוים עמלק כשרצה להלחם בישראל לא שאל
רשות לזה ועשה כפי שכלה על רצונו, ואם נאמר סלא עשה
דבר בלא תחית רשות מה ראה כזה שמוע אחרו ונסתלקו
ע"כ דניתנה לו רשות להלחם בישראל, ומאי דוקא לו ולא
לאחר, גם החו"ס שם הקב"ה הלא חסורם בכתוב מה ששמוע
כי בא ישראל דרך האחרים ומה זו שאלה מה שמועה שמוע.
ומה שחירצו דקאי אכתוב דס' חס"י, העיר המהרש"א

כללך דהך דחשמי חיוני הך דס' חוקת וא"כ דרש חכמים
ששמוע כמיתת אחרו מותר זה, וביותר יש להעיר דגם כס'
חשמי אחר הכתוב ששמוע כבוד בני ישראל, וצריך להבין נ"ב
הספוקים קודם לזה וישלח משה מלאכים אל מלך אדום אחת
ידעת את כל המלכה, מה זה נוגע הספור דלינא מלכים
לבקשמו לעבור בארצו, וביותר סלא הספוק חשמי ויחמר אליו
אדום לא חשבונו כי מן כהרוב אלא לקראתך, המלה כי שמוע
יותר ובפסע חשמי כתיב לא חשבונו, והמלה מן אין לו מוכן
האם ה' ספק אלאו הדבר הזה והוא"ל כי כהרוב אלא לקראתך
מאי ס':

ב) ובחסד עליון אחרנו לבאר כפי ספ"ח שנתבאר
א"ך חללו לנו על עמלק לבוא להלחם בישראל
אחר כל המכות שהוכו המצרים על אשר שלחו ידם ביהודים
ואחר הגם הגדול של קריעת ים אשר נפל סחד היהודים
על כל העמים כמו שאמר הכתוב שמוע עמים ירדנון תסול
עליהם אימתה וסחד על הקרובים ועל הרחוקים, והוא לא חת
ולא סחד ובה כחומך הלב כפרסידים להלחם עם ישראל והראה
חוקם לאחרים וכסירש"י אשר קרך לשון קיר חסל לאחשמי
רוחמת, הלא דבר הוא, ומסתמא ה' לו לעמלק חיוה רשיון
אשר הוא עולם על כל העמים, והמחת זה לא עלה מורא על
ראשו לבוא להלחם בישראל:

וגראה להסביר הענין עס"ד הרמב"ם ספ"ו מה' משבחה
ובס' האחרון מהח"ס שהעמיק לבאר למה הענין
הקב"ה לחזריוס הלא כתיב בתורה כי נד יהיה זרעך ב"רך
לא להם ועבדום וענו אותם איך השתעבדו המצריים בישראל
בגזירת השי"ת, אכן הנזירה לא נאמרה בפסוק וכל אחד
ואחד מהמצריים המצריים והמזריים לישראל אלו לא רצה
לרע להם הרשות כידו ומאס שכל אחד עשה הרע מרצונו
סלא ע"ס מאמר השי"ת ולכן נפרע מהם ע"ש, ויש להוסיף
תכלין דהנזירה לא נאמרה ביחוד על המצריים דלא נאמר כי
נר יהי' זרעך בארץ מצרים רק בארץ לא להם, ע' רש"י
מילה (ס' א') ובמהרש"א פוסה (ת"ו ב'), וטובל לו מר דזה
הי' חוקסו של עמלק כמה שיאל להלחם בישראל וזה הי'
החשבונו שלו, דהמצריים הי' ראויים לכל המכות והפושטם
על ששתעבדו בישראל והרשו להם מרצונם סלא, כמאמר
השי"ת, ולכן רצו והלו כל העמים אולי גם עליהם יעבר
כוס, אבל הוא יואס מן הכלל ועולה על כל העמים כזה
שהוא בן בנו של שמו שנתבדך מאביו והי' כאשר תירד
וסרקה עולו מעל צוארך, והיינו כשיעבדו ישראל על המורה
אחיה תחשול עליהם ומשתעבד בהם, ובמאמרי הגדלים כהמחסף
דרוש ס' י"ז הראשית לדעת דיחוק אביו כנכבדו ואל לעבו
גלה את הרו הצפון כמאמר השי"ת ורב יעבוד קציר שהי'
דרש לשני פנים כמבואר כחדש שם אר"ה חס וכה יעבוד
לא וכה יעבד, חס וכה יעקב שילך בדרך התורה והתורה
ונשמו קולו כקודם אז עשו יעבוד יעקב הצעיר ואם לא
וכה שמו הקול קול יעקב ומן ד' יסיר לבו אז עשו הרב
יעבד יעקב הצעיר והוא יתשול בו, וא"כ על דע עשו
יואלי חללי נאמר ביחוד מאמר ד' וכרבת יחוק דעם לא
וכה יעקב יתשול עשו בו, ולכן כשבאו ישראל למקום
עקרב

הנקרא יקידים ע"פ שם ידועים מד"ח כדלחרינן כספיהדרין
(ק"י ח.) וגם יאלו לנקום התן ביום השבת. ועם ישרח
במדריגה לא זכה וה' כאשר תרד. חשב עמלק שהגיע עמו
לקיום מה שנאמר מאת ד' ורב יעבוד לעיר לא זכה יעבד.
ולא לו לשחור מישראל בכל העמים שהוא בא לעשות ע"פ
מאמר הסי' וכן ויבוא עמלק ויילחם עם ישראל כפידידים.
מחמת שמה כפידידים שרפו וידיהם מן המורה מחמת. זה
בא להלחם עם ישראל בזמן שאין הקול קול יעקב הידים
יד עשו. וזה שא"כ אח"י וה' כאשר ידיו משה ידו וגבר
ישראל. ואמר ב"ה (כ"פ א') ובי ידיו של משה עושות
חלומה או שוכרות תלחמה אלא כ"י שהיו ישראל משתכלין
כלפי מעלה ומכוונים לבס לאכיהם שבשמים ה' מתנכרים.
ומסרם שחול כיוצאלי שם הרמח"י יד דמשה רמז לעמק
המורה ע"פ. וזהו חסד. דשמלק בא על שרפו ידיהם מן
המורה והעלה לזה חוק ידים בעסק התורה ולכן כאשר
ידיו משה ידו בעסק התורה וגבר ישראל בזמן שהקול
קול יעקב אין ידיו עשו שולמות. וכאשר יבוא ידו שרפו ידיהם
מן התורה וגבר עמלק. וע' פקידה שער מ"ב שמתרש הכתוב
ס"א (ט"ו) אשר שם לו בדרך שחלק שם אורכים בדרך
שיארכו יאם יעבור ישראל על המורה מיד הוא יבוא עליהם:
וְבָרָךְ יִתְחַבֵּר וְנִתְחַבֵּר ז' ב"ב ס' ס"ו ועקב אחת הזעיק
יעקב לשבו דכתיב ויועק ועקב גדולה ומרה וזיכר
נפשו לו בשמן הכירה שאל: יוועק ועקב גדולה ומרה
ע"פ ולבאורה מה ענין זה לזה. אחתם לסי האמור הוא
שבו. דהתן הרשע מורש עמלק בא על היהודים ג"כ בעשמה
מכרכת יאחך וה' כאשר תרד דבעת הולח לא נשע קול
יעקב כראוי. כדלחרינן במנילה (י"א א') בשביל עלות שהי'
לס לישראל שאל עסקן במורה כו'. ואחרו שם (י"ג ב')
דלחרינן חמר הסב מן המספיקה מאלק' דלא לעבוד כי
כעביד בקמחי יאחך לו התן ישן מן המלכות. היינו דכיון
שישנו מן המלוות נחמר לי הממשלה עליהם ואין מה לירא
חכם דלחכי שולט בס'. וע' ברבא אשכח ס"ח וינד לו
מרדכי את כל אשר קרהו חמר לחך לך אמור לה בן בנו
של קרהו שם עליוס הה"ד אשר קרך בדרך. וס' הפך
יוסף. שרמו לה דלחכי שהוא כ"ב של עמלק משתחא בא
על רשיון ידיו מל"ח ע"פ. ונראה דבזה נתן לה תשובה
על שאלתה לדעת מה זה ועל מה זה שאל עברו ישראל על
המורה דכתיב מזה ומזה הם כחוכים ע' מנילה (פ"ו א').
ומ' גרם לזה רס לא עקת עשו כי גדלה אשר ע"י נחברך
מיוצק והי' כאשר תרד. ומזה גבה לבו של המן להרוג
ולאכד בזמן שאין הקול קול יעקב הידים ידו עשו
שולמות ומחמת זה עק מרדכי ועקב גדולה ומרה. וכמו
דיעקב גרם לשבו יוועק ועקב גדולה ומרה ע"י שרפה
לקיים דברי אמו שוטה לו לעשות כן. כמו כן גרם המן
למרדכי לעשות ועקב גדולה ומרה ע"י שרפה לקיים דברי
אביו הזקן והי' כאשר תרד. וזה משני הנהגות יתברך
במדה שאלם מורד מורדיו לו. ולכן השיבה אשתו לך
כיום את כל היהודים היינו להקהיל קהילות וכנסיות לעסוק
בחורב כח"ס הע"י שם בשם הבל"ע. דבזה יחליטן מוקטו
של המן בזמן שהקול קול יעקב אין ידיו עשו שולמות:
(ג) וְעַתָּה מְדוּקָה הַחֲבוּב בְּשׁוּרֵת הַיָּם מַעֲשֵׂי עֲמִישׁ יִרְגֹּזוּן
אז נכעלו אלופי אדום. ומלת אז הוא מיותר
ועמד ע"י הטרד ד"ח ע"פ. אכן לשמ"ש מדוקדק הדק
היבט. דאף דכל העמים רגזו וסלו אחר יצ"ח וק"ס:
אבל עומק חשב את עצמו כיוצא מן הכלל והוא עולה על
כל העמים מחמת כבדת זקנו והי' כאשר תרד. א"כ גם
אדום עולה על כל העמים דעבו הוא אדום שנתברך ביחוד
והי' כחשך תרד ועליו נאמר מאמר ד' ורב יעבוד לעיר

בשני פנים זכה יעבוד לא זכה יעבד והוא עם יעקב
עומדים כל הימים על כף המשקולת כשהו קם זה נוטל
כשהו נוטל זה קם. ולכן סחד אדום לא הי' סחד ככל
העמים אשר עליהם נטל סחד ישראל לדורות סחד עולם.
אכן אדום רדע כי לא לעולם חסון ולא לנצח ילחום ד'
לישראל כי בזמן שאין קול יעקב ידיו עשו שולמות ולא
נכעל חסון רק לשעה. ולכן כתוב נכעלו לזמן כהלה
אינו בגדר אימה. חד חיל ורעה. רק זה ענין מהירות
ומספון כמו ויכעל את ממדוקי' אשכר ב'. וזה שא"כ אז
ס' בשעה זו נכעלו אלופי אדום אף שהם לא סחדו ככל
העמים. ב"כ' כמו רדע נכעלו ונשמוחמו גם אלופי אדום
מפילאות ד' כי רבו וכי ד' נלחם להם במלחמה. ולכן
נכעלו לחשוב כי ישראל עמה במדריגה זכה ורב יעבוד
לעיר והוא יכריע את כף המשקולת נגדו וכאשר קם זה נוטל:
וְעַתָּה מְדוּקָה הַחֲבוּב בְּשׁוּרֵת הַיָּם מַעֲשֵׂי עֲמִישׁ יִרְגֹּזוּן
בארצו השביל משה אשר השליחים יספרו לו מקורם
כל הענין שהי' במלחמה אשר מזה נראה כעליו כי ד' נלחם
לישראל וכל הנוגע בהם כאלו נוגע בבבת עינו. וגם אדום
בעצמו נכעל ונשמוחמו לקול השמועה ששעה ד' לישראל
במלחמה. כדי שיעל מורא של ראשו לעשות אנגריא בישראל
וימת להם לעבוד כאלו. ולכן התחילו דבכריהם אחת ידעת
את כל המלחמה וגו' וסוף דבר הי' וננעק אל ד' ויאלצו
מלחמים. ובאיוזה חסון ע"י מכות גדולות ויפורים רעים
ונלחמים. ולכן כתיב ויאלצו חסר יוד לומר ע"י שער
מכות הוילוצו משם כח"ס הכשה"ע. ואחת ידעת את הכל
כי גם אתה נכעלת ונשמוחמת מפילאות ד' ששעה במלחמה.
ועתה בין חבין את אשר לפניך. נעברה נח בדרך וגו'.
ולא תלך לקראתינו כי ד' נלחם להם לישראל וכל המלח
לס נכוח ברוחמיו. ויאמר אליו אדום לא תעבור כי הוסיף
חילת כי בחור תשובה על ההקדמה הספור דמלחמה לומר
כי לא שייך כל הסחדים מכל הנעשה. במלחמה כי אכני
אינו דומה למלחמה ולכל העמים שרגזו והלו משני. כי
יש לי סן כחבר אלא לקראתך. זה הכרכה שכתבי אבי
ועל הכרכ תחי' באופן והי' כאשר תרד. הנוגע מחקור
משני טהור מאמר ד' ורב יעבוד לעיר הנאמר בשני פנים
זכה יעבד לא זכה יעבד ואם כי לא אובל לומר ברוח
גבוהה כי כחבר אלא לקראתך כי אולי הנך במדריגה זכה
ואז הכריע מחני והללה כי אתה מתגבר עלי. אבל אסונם
בזה אם עמה תכריע את כף המשקולת על נדך וכמו שיש
לך הסן הראשון הקול קול יעקב כן יס לי הסן השני והיודים
ידו עשו ועל הכרכ תחי'. וזה ספירש"י אחם מתנאים בקול
שהורישם אכיוס ואני מתנאה. כמה שהורישני אבי ועל
הכרכ תחי'. ובספס השני כאשר לא איניו עליו ובקשו
כעכעס. במסילה נעלה גם הוא השיב בקרנה לא תעבור.
ויא' אדום לקראתו כסם כבד זכר חוקה וסירש"י בהשגת
זקנו והיודים ידו עשו היינו בהספק הדאף בכרכת זקנו
בזמן שאין הקול קול יעקב אז היודים ידו עשו. ולחמת
כניא הכענע חלך סדר יושב הנכב שהוא עמלק וילחם
בישראל אשר זה דרכו כסל לו ללכת בחומן הלך על ישראל
מכרכת יאחך והי' כאשר תרד. שאלו חיל שאלה גדולה
מה שמועה שעת. דעשרנו ישראל לעבור דרך אדום לא
יא לקראתם לתלחמה רק לא נתן את ישראל עבד גבוה
אבל לא יא כדו להלחם ע' ס' מלגיים שם. ויורא בישראל
כח"ס דברים ב' אחם עובדים בכוכל אחיוס בני עשו וייראו
מסם. וגם דבריו דבר ברוח נמוכה שחמר סן כחבר אלא
לקראתך ולא אמר כי כחבר אלא לקראתך כי הי' ספק אלו
באיו מדריגה עומד ישראל ואולי הוא במדריגה זכה בזמן
הקול קול יעקב וגבר ישראל. וזה עמלק יא ברוח גבוה
ובל

ובלב חמין והרהיב עוז כנסו להלחם בישראל הסתחף ה' לו לעתלק
 איהם שמועם אשר עם ישראל נחלם במדריגה לא זכה וזכות שאין
 הקול קול יעקב והוא יכריע את כף המשקולת ללדו וזכא עמו לקיים
 מה שנאמר והי' כאשר תרד מה שמועם שמו. ואחריו שמו
 שמת אהרן. אשר מזה נראה כי עם ישראל במדרגה לא זכה
 לזיוקים נחמסים בעון הדור. וגם אהרן מת כחשאי כסירי
 בחומם שנסרלו מעשיהם וחטרו הדיוק הזה. ועוד שמו שנאמרו
 עניי כבוד דגם מזה ראה דישראל עמה במדרגה לא זכה דאחריו
 חז"ל ביבחות. (ש"א ב') ובמדבר מ"ט לא מהול אב"ט חסום
 חולש דאורחא ואב"ט חסום דלא נשיב להו רוח נפואת מ"ט
 נ"ו דלא נכדור עניי כבוד. ומקשים כסם הפליג להבשר דלא
 חלו חסום דלא נשיב להו ר"ל כדי דלא נכדור ע"כ אי"ט אחי
 לא חלו לאחר שמת אהרן דנסתלקו ע"כ. וזה שאמרו שמו שנאמרו
 ע"כ ואיזיל העם דלא חלו חסום דלא נכדור להו ר"ל דלא נכדור
 ע"כ. ואי' חסא ישראל שפוכים על מות מילה. ומה ששמו
 שמת אהרן ונסתלקו ע"כ. ראה בזה דישראל נחלם עמה במדריגה
 לא זכה. ובספור נימנה לו רשות להלחם בישראל. דאם לא זכה ורכ
 יעבד כעיר וזכות שאין הקול קול יעקב הידום ידי עשו שולטות:
 (ד) אר"ם ע"ד הרמב"ם הג"ל דהמזריים היו ראויים לעונש
 מחמת דגירות שהיה להם לא נא: כדור כשר וכל אחד
 עשה הרע בבחיורו. השיב הרמב"ם בס' לך כיון דעכ"פ גזירה
 יצאה מלפני המלך ועבדו וענו אומם או להרע לפלוגי. מי שפוגש
 הרע קיים גזירה ד' וזכה בדבר מזה. ובכח המיושם ע"כ דאבות
 מ"ו דז"א חסונה להרמב"ם לפי שזה העושה הרע הוא לא סל
 ועשה נקיים מחמור של מלך כ"ה אלא וזון לבו השיאו לכך ורחמנה
 לכא כפי ע"כ ובחשאי ס. וההסבר בזה הוא ששם דלף דמותר
 לאדם לעבור עבירה במקום שהקיים בזה רצון ד' לזורך מזה
 כדאמרינן בברכות (ס"ג א') בכל דברך דעוה אפילו לדבר
 עבירה. ובדמיונו ביטל אשת חבר הקיני וחלי' בזה הכרח
 אבל זה רק אם מחשבתו לשם מזה לקיים רצון ד'. וע"ז אחריו
 בבזיר (כ"ג ב') גדולה עבירה לשמה כמזה של לשמה. וספיר
 ס. וזה קא מיתנהי מעבירה ומכאן דלף העושה עבירה
 לזורך מזה עכ"פ אסור לו להנות מהעבירה. ומי שרודף להרע
 ויחלול מה שנקיים מחמור ד' מ"ט אס י"ט לו להרודף הנאה מזה
 לא יקנה ויטא עוני. עמ"כ בזה מו"ר הנ"ל ע"כ דבר' שמו
 ל"ב ולכן פרעה והמזריים שהרעו לישראל אף קדיוני בזה גזירה
 ד' ועבדו ונ"ו אבל לא עשו הרע כדי לקיים מחמור ד'. ולכן נפרע
 הקב"ה מהם כראוי. ולפ"ז חשבנו של עמלק שהוא עולה על כל
 השמים אף הכל הוא. דלף שעלו נאמר ביחוד והי' כאשר תרד
 הנוגע מחקור חשין טהור הוא מחמור ד' ורכ יעבדו כעיר לא
 זכה יעבד. אבל הוא לא עשה הרע כדי לקיים מחמור של מלך
 כ"ה והי' כאשר תרד. רק עשה חזיון לבו הרע וקמיתנה
 מעבירה ולכן ראוי הוא לעונש גדול ע"כ פעלו. וזה שהיה על
 עמלק ולא ירח אלקים. אף שהוא חספיט סלפיו כחזיר ואחר
 שהוא טהור שבה שפשה הרע קיים בזה רצון ד' שהי' בזמן
 שאין קול יעקב דלוי ידי עשו שולטות. אבל הוא אס בזה שהוא
 ולא ירח אלקים שלא עשה הרע לישראל מחמת יראת אלקים לקנא
 קנאה ד' על שרטי ידי ישראל על התורה בזה שחזר את השבת
 ולקיים מחמור של מלך כ"ה וכיו"כ חסרם כס' ע"ז פרי כסם
 הנרא' ו"ל הכתוב האכרס עמה ידעתי כי ירח אלקים אחי
 ר"ל כהרואות את שני עבדך לאכריות ביותר גדולה ניכר כי
 ירח אחי כי גם רחמנותך אינה חזק עבדך רק חזק יראת
 אלקים וכן יתפרס כאן ולא ירח אלקים ר"ל דהנהגו באכריות
 כ"כ אינה חזק יראת אלקים לקי' ס רצון ד'. רק חזק עבדו
 וזון לבו הרע לישראל ומלכותו נהגה וראוי הוא לעונש גדול
 ולכן מחמת את זכר עמלק:

ועפ"ז יתבאר הכתוב במילים ע"כ שסוף חמחק אל הנוים
 אשר לא ידעוהו ועל חסלות אשר נשחק לא קראו. וכסל
 דכרבים ב"ח. למען כנר כתבו תכארי שמו הנרדסים דגוי
 קראו קנז אגסי לאומה אחת כחום מיוחד בלא מחשלה.

(ה) ורש"תא טבא נכא אל המקום אשר עמדנו חרש לבאר
 קצר היום של מותו מתחמת מלך למחנות חמיות
 פתלק. בהקדם חש"כ בדרשות סר"ן ד"ל לכאך מה שזוהה
 לנו מוה"ק למות שני חמיות שופם ומלך. דהחמיות השופם
 רק להעמיד חוקי התורה על תלם והוא חשופה להשפטי החורה
 וחין לו רשות לסור מחשפי התורה. והחמיות התלך הוא להשגיח
 על חקון העולם וסדר יסוב מדגין לכל יהי' אש את רשעו חיים
 כלשו ויהי' העולם נשחת. ולכן הוא אינו חשופה להשפטי
 החורה. ויש לו רשות לדון שלא בעדים ושפרי ארסטים כפי
 הנחוק לזורך כשעה לחקון העולם וסדר המדגין. נגיון דאש
 חשופה להשפטי החורה נשקוה שיהי' ס"ח שמו חמך למחן
 דעת כלם איכנל חשפס החורה לזורך חקון וזמ לא תהי' כונתו
 לעבור על ד"ת רק להיסק שיהי' דברי חורס יותר נשפדים ס"ח:
 ועפ"ז חזוקתה הכתוב כס' מלך והי' נשכחו על כף מחלוקה
 ונו' למחן ולמד ליראה את ד' אלקים. וספיר הנ"ל דל
 הא כל ישראל חמיות ע"ז את ד"ה חירא. חמסם כלם סלחור
 ביחוד למחן דאש חשופה להשפטי החורה ויש לו רשות לבטל
 חשפטי החורה כפי לזורך השפה נחמק פחול. ודאש חש

למנוח את האיש המורד, בו ואת הכורג נפש בלא ראי' ברורה וזוהי שהיה לשונה ומורד בכל האמור כפרשת מלך לוקח מן השם הכל כפי הנרץ לו כמבואר ברמב"ם פ"ג ופ"ד מחללים פ"ט ונחלל דברים התורה פתוח לפניו לפעם ולעקור כפי הנרץ לו, וכבר הסתור צריך שמירה מעולה כי בל"ו הכרם כלול לתרומה ולפטר בו כל פן פרי ולקטקט כל הכרם כולו, וכן התלך אם לא ירד לו שמירה מעולה עליו הוא לפרש מדרם התורה כל חילוף דמי כפי העולה על רוחו יותר מהנחון לתקון העולם, והשמירה המעולה לזה כבר אמר החכם מכלל קהלת ד' פוב אשר תאחוז בזה וגם מזה אל חנה את ודך כי ירד חלקים יאל את כלם, ויפריש' אחוז בלדק וברשע כי ירד' את כל כולם ידי שניהם יקיים הצדק והרשע בהלכתן ומקורם אמר אל תהי צדק הרבה אל מרשע הרבה ואמרו בנ"י יומא (כ"ב כ'). בהכחוב מדבר על שאלו התלך שרנה להיות רחמן במקום שצריך להיות אכזר ולהתנהג באכזריות במקום שצריך להיות רחמן, והופיף לומר דמלך ישראל אשר אמר: בידי הצדק והרשע הרחמנות והאכזריות הוא צריך לאחוז בשניהם בלדק וברשע והרשות בידי לעבור על ד"ת בשעה הנחון לו לתקון העולם, חתם צריך לו מקורם לעשות שמירה מעולה עליו שלא יבשל בדרכו, והוא להשיג בלבו יראת חלקים בראוי כי ירד חלקים יאל ידי שניהם יקיים הצדק והרשע בהלכתן ולא יחשבא המערה, וע' בנ"י פ' בהעלותך ע"ה שכלי כ"ד ירד את ד' בני ומלך דכל מי שהיה ירד את ד' כסו לעשות מלך, והוא ע"ד שכתבנו דמלך נחון לעשות עליו שמירה מעולה וזה יראת חלקים, ויחפרם היבט סוף הסמוך עס שונים אל מחשבת והס' שונים לשון שנים כפירוש' שם וכ"ה בחדש שם, וגם לשון השמנות וחילוף שני המדות שם, והיינו דמלך שהוא אינו משועבד לתשפטי הסורה ומסור בידי הצדק והרשע הרחמנות והאכזריות והוא עלול לשטת ולהחליף להיות רחמן במקום אכזר, ואכזר במקום רחמן, והעלה לזה, ירד את ד' בני, היינו שחשבים בלדק ירד את ד' און, ומלך, חובל להיות מלך ומהי' בסוף אשר עס שונים אל מחשבת, שלא תתערב לעשות איזה שני וחלף בלבו שני הפנינים הצדק והרשע רק כל אחד על מקומו יבוא בשלום, וזה שאה"כ, והי' כשבתו של כסא מחללתו בשנים על חוקן העולם ומדר המדיני אינו משועבד לתשפטי התורה ומסור בידי הצדק והרשע כפי הצורך לו, וכבר הסתור פתוח לפניו וצריך שמירה מעולה שלא יבשל בדרכו, וכתב לו את משנה התורה, ופלגיו בה חז"ל בסנהדרין (כ"ב א') למד מ"ד משנה התורה היינו שני תורות ונחת מ"ד זה כתב הראוי להשמנות, ושניהם צדקו יחדיו לרמו במקרא, לצריך לבטח לו שני תורות למען דעת כי מסור בידי שני תורות הצדק והרשע, הרחמנות והאכזריות והוא ראוי להשתנות להיות אכזר במקום רחמן ורחמן במקום אכזר, וצריך להיות נשאר על כל מדרך כפ רגל אשר עס שונים אל יתערב לבד יפסד שום שני וחלף עס אלו השתי תורות ויהי' קולם כל השערה ולא יתבאר, והיתה עמו, שמהי' זאת התורה עמו בכל מקום שהוא, ושמה אותה כחין קהית ותולה ביוצו שחלח שמימי ד' לגנדי תמיד כמ"ס חז"ל בסנהדרין שם, וזאת הקהית עולה כנונה ושמירה מעולה, למען ילמד יראה אל ד' חלקיו, ובה יאל שניהם יקיים הצדק והרשע בהלכתן, ואם יהי' לו צורך לבטל משפט התורה לתקון העולם לא תהי' כוננו לעבור על ד"ת רק להיטק שיהיו ד"ת יותר נשמרים, וזה גדר עבירה לשמה שמהי' מחשבתו שהורה ונתי' חבל פסונת ולא יראה לו שום הנאה עצמית וכל מעשיו הצדק והרשע הרחמנות והאכזריות יהי' מלך יראת חלקים; וזה כענין עולה בקנה אחד עם מלות מחיית עמלק, דכל הרעות שפשה עמלק לישראל הי' לצורך השעה ומקון ומנו, ובמסור נחנה לו רשות להלם בישראל, לאחר שרפו ידיהם מן המורד ולא שמרו את השבת וסברו על מלות מיל

היו ראויים שיבוא עמלק למשול עליהם כחמור ד' וזכר יעבוד עבד לא זכה יעבד, ובכ"ו אותה המורה לחנות את זכר עמלק מחמת ולא ירד חלקים דכחששים וזעם שפשה חונה מנד יראת חלקים שלא עשה כדי לקיים מחמורו של מלך ב"ה וקמחממני מעבירה, וזה קצר היחס של מלות העמדת מלך למלות מחיית עמלק שאלו שתי המלות אינם יכולים להעשות רק ע"ס גדר עבירה לשמה שמהי' מחשבתו שהורה המביאה לידי משפט מלך ירד חלקים ולא יתערב בזה שום הנאה עצמית, וסמחה נוספנית, וקצר השויות אשר בין אלו שתי המלות נוסה במקרא זה כי יד על כס יה מלחמה לד' בעמלק, עש"ח דאיתא בהש"ס רבה פ"א וישב' שלמה על כסא ד' מלך וכי אפשר לו לאדם ליבש על כסא ד' אלל מה כסא ד' שולט מסוף העולם עד סופו אף כסא שלמה בן ומה כסא ד' דן בלא עדים והתראה אף כסא שלמה דן בלא עדים והתראה ע"ש, וזה שאה"כ כי יד על כס יה, ויד ס' מקום כמו יהושע (ח' כ') ר"ל כשהי' מקום על כסא ד' וזהו מלך שכתבו דומה לכסא ד' לדון בלא עדים והתראה ולשלוט מסוף העולם עד סופו היינו שצריך לאחוז בידי הצדק והרשע ויש לו רשות לבטל משפט התורה לסי צורך השעה ולהרוב את כל המורד בו, והוא קרוב להפסד בכל כרם הסתור אז מלחמה לד' בעמלק אז יתחיל מלחמת עמלק עבור מעשיו הרעים, אף כי עשה הכל לצורך השעה מחמת שרפו ידי ישראל מחמור, ולא שמרו את השבת, ובזמן שאין קול ועקב ידי שמו, שולפות, בכ"ו הוא עונן יאל ואשכחן חמתי עליו מחמת ולא ירד חלקים, שלא עשה מה שפשה מלך יראת חלקים, ומהו ילמד התלך מוסר השכל ליראה את ד' שכל מעשיו יהי' מלך יראת ד', ואם יהי' לו צורך לבטל משפט התורה לא יפריז על המדה יותר מהנחון לתקון העולם כי ירד' יואל ידי שניהם, ולזאת הקדים שמואל דבריו אל שאל אחי שאל ד' למשחק למלך על עמו על ישראל, ובה חידק תשובה למשפטי המורה, וכבר הסתור פתוח לפניו, והיך עלול להפסד, ועתה נחון להורות לך את דרך המלכות אשר מלך בה כסא ולא תבשל בדרכך, שמה לקול דברי ד', אומר לך כסא ד' לעשות דבר וזה יהי' לך ליסוד נאמן וקיים לבית המלוכה שלך, כה אמר ד' פקדתי את אשר עשה עמלק לישראל אשר שם לו כדרך, היינו שהעמיד אורבים על ישראל שיארכו אם הם מוכרים על ד"ת ויבוא עליהם כסא ד' העקירה, והוא חתם כיון את השעה שכל להלם כרפידים בעת שרפו ידיהם מחמור, ולא שמרו את השבת וכמבואר ניתנה לו רשות להלם בישראל דבזמן שאין הקול עוקב יקיים ידי שמו שולפות, וא"כ הלא מקופיא הצדק אחי דבזמן קיים מחמור ד' ורב יעבוד עבד לא זכה יעבד, ובכ"ו אמר ד', לך והביאתה את עמלק, ולמה משום ולא ירד חלקים שלא עשה הרע לישראל מלך יראת חלקים לקיים מחמור ד', ומהו שכתב לדעת כי יסוד משפט המלוכה הוא יראת חלקים כי ירד' יואל ידי שניהם ובה חתם הצדק והרשע בהלכתן, ואל תהי צדק הרבה להיות רחמן במקום שראוי להתנהג באכזריות, ואל מרשע הרבה היינו אם יהי' צורך השעה לבטל איזה ד"ת לחסרו על המדה יותר מהנחון, ואם חרהבו את המורד בך לא תהי' מחשבתך לנקום נקמתך ומהי' לך הנאה מזה, רק כדי שיהי' ד"ת יותר נשמרים דזה גדר עבירה לשמה, וכל מעשיו חשבה מלך יראת חלקים מלך לבטח דברך יתאריך ימים על מחלכתך, ולזאת מביא הגמ' מהכתוב כי יד על כס יה כי במקרא זה לוסה עיקר המביאות על אלו שתי המלות העמדת מלך ושמירת עמלק דכס יה זה המלך שהוא יושב על כסא ד', ולכן מביא הגמ' ראוי מקרא דיושב על כסא ד' בעמלק, ומבואר קצר היחס של מלות מינוי מלך למלחמת עמלק מביא הקרא ויאמר שמואל מחמת שהיא דרשה יותר פשוטה ומבוארת כמ"ס הלח"מ, וא"כ הכל על נכון כס"ד, אברהם ברה"ק מו"ה אפרים טיררר פ"א

מודעה רבה לאורייתא.

הוצאתי לאור עולם 'מים חיים' על פס' נדח חידושם ובאורים ומיורשים כנפ' רש'י ותוספ' ובכמה נוס' הלכות המובאים במס' זו. וגם נלוו חידושים ובאורים מהנאמן המפורסם מרן וישע'י ו'ש של' א' אבדי'ק ואיטען (בעתים) מעשה למי' על הורסבים) בשם א'ר' חב' המהיר נ' כתר'ם ויקבלו תפ'י (אפס'ר' נ' כתר'ם וחש'ם העל'ר).

כן הדפסתי מחדש מ' יקר המציאות חסורי דניאל על א'יה עם הנהגות וחוסות רבות ויקרות נחוז מאד לכל צורך וביותר לבעלי חורא.

מחירו בלי כריכה 75 צ'ל' מכור' שני כתר'ם.

הק' חיים יודא דייטש
דוס'ץ פקח' מאקאווע יצ'ו.

CH. L. Deutsch rabbi, Makó,
Csanad-m (Ungarn).

בשורת ספר חדש.

אודיע בזה שבעו'י הוצאתי לאור ספרי מרא'ה ריאה' על שחיטות ופ'יטות הריאה, עם ציורים מהרעותות השחיטות כריאה, מחוזי שש חלקים, ח'א ויותר שני סמות שאלות ותשובות כש'ב והערות ופ'סולמים סח שלא נמצא עוד בספרים על הנה, ח'ב כל דוג'י תרומ' לרועיות כסדר א'י'ה. א'יה ריעותא גדולה, וא'יה סתם ריעותא וא'יה ריעותא כל דהו, ח'ג כל דוג'י הפ'ס וצ'י'ן ושה'ר כסדר א'י'ה. ח'ד כל דוג'י עיכובי כריקות חיובא דעקב הבדיקה כדוק'ר. ח'ה הרבה הלכות כש'ב כסדר א'י'ה. ח'ז כל הלכות שו'ב על דרך נסיון וה'ה לנסות א'י'ה. וה'ב להשו'ב אם שנו'ה הלכה כפ'י. וה'ס'ר יבוא תועלת גדול במ'ש גדולי הדור וחי' בהסתכלם. והח'ן בו יושלח א' והכ ספ' (מכור'ר עור' צ'ל') ויקבלו תפ'י.

הק' יונה זאב חיי האלמערט
שו'ב דפודיק.

Jóna Halpert, Schächter
Makó (Ungarn).

בהק'ה או בעד חילוף ספרים לא משלח ולסרינות רחוקות נ' כתר'ם.

י'ס' משנת יעב'ץ

ספר' ומלי'ן מסקנת סניות מסכת חגיגה לחלפת על דרך שקש' רבותינו הראשונים כמסכתות אחרות שהלכותיהן נוהגות כוח'י עם ביאור יקר ונחמד לק' מוב' סאת הרב הנאמן החר'ץ ובקי המפורסם מו'י יעקב בן ציון הכהן מענדל'און האבדי'ק ללאטני יצ'א.

Rabb. Jacob Benzion Mendelson.
10 Oxford Str. S. S. Glasgow
Scotland England.

ש'ת הרד"ך

חלק א'יה מהדוב' סאת הנאמן חנור'ר שר התורה וכו' מרן דוד רוב מיו'ל'יש חאבדי'ק לאס'ק עם הערות והנהגות. אביר' בינה סאת נכדו הרב הנאמן מ' מאיר נ'י אבדי'ק לוטעמירסק.

— מחירו א' רויכ. —
להשיג אצל המערכת.

הודעת מערכת השערי תורה.

אודיע בזה שבאמצעת מערכת השערי תורה' יוכלו להשיג כל מיני ספרים הדרוש לכא'י'א הן מספרים ישנים ועתיקים והן מספרים חדשים וגם מי שיש לו ספרים למכור הן ספרים ישנים ועתיקים וגם חדשים יוכל לסנות אלינו ויקבלו בעדם מקחם השוה. וגם הננו מקבלים ספרים כסוכנות, נקוד כי מחבריהם והמור'ל מארצנו ומחו'ל אשר יבואו עמנו בעסק הספח'ר ימיקו רצון. וע'י סערכת השע'ר' ימיצו בעו'ה'י ספריהם בכל רחבי מדינתנו ובחו'ל.

השונים אלינו בזה יואילו נא לשלוח מארקע על תשובת.

ברנשי כבוד:

ישראל איסר כהנא' מוהר'י הכהן פייגענבוים עורך ומו'ל' השע'ר'.

И. Фейгенбаумъ, Варшава, Мухановская 4.

J. Feigenbaum, Warschau, Muranowska 4.

דבר בעתו.

חסרה גנוה יש חת'י מעובין אממיר הח'ג הספ' יוס'ק הלוי יעב'ץ ועוקדה'ה

ס' אמיתת הקבל'ה ב' כרכים מופר' על שאלות ד' בנים ותשובות סביל דער'ך ד' סאות דפין, וכל הרוצה להנות מו'י חכמת חור'ד ישלח סחירו בכסף או כמאס'ט מארקין סך 70 ק' וישניו חיל'ק.

ספר מאמר האחדות והוא תשובה דהפוסט'ור דלוש' על חרפו מערכות ישראל ותורחם המעין בו ידוע נחת.

— מחירו 30 קאפ' —

יכוד אמונה על הנהג' הכנים הנחזין בעת. — מחירו 20 קאפ' —
השולח רויכ' אחד יקבל כולם יחד. שדרעס:

A. Явницъ, Варшава, Фрета 25.

A. Jawitz, Warszawa, Freta 25.

כמה גדולים מעשה טובי.

מעשה טובי' סר נכדו וחשוב מאד באדק'ה ומבטית נחלק לחמשה חלקים א' סדר'ר בע'לים שהוא עולם הרוחני. ב' בעולם האמצעי. שהוא עולם הגלגלים. ג' בעולם השפל שהוא עולם שלטן. ד' בעולם הקטן הוא האדם. ה' ביסודי העולם, וכולל כמה אלפים ידיעות וציורים וחסונות המחבר. סאת גדול החכמים וגדול הרושאים סח'י טובי' סק'ק ס'י'ן שבארץ צרפת. נדפס כרוכ סאר ובתבלי'ת הוי'ו ע'י הרב וכו' סוד'י משה שמערנבערג נ'י. חונה בקראקא. מחירו 4 כתר'ם עם 40 העל'ל'ר, מכור'ך 5 כתר'ם. לס'ס ראבבאט כנהוג. גם מוכן אנכי להחליף עם מחברים וא'ר'ל בספריהם אשר ישלחו לי בסוק'ם.

אדרעס:

Moses Sternberg, Krakau, Josefsgasse 14.

וסוכן אנכי לקנות כל מיני ספרים ישנים בכלל וגם ספרי קבל'ה ישנים ובפ'ס ספרים ישנים דפוס קראקא סכל. השלשונות אך בהק'ה השוה וסח' גם ספרי חורות ישנים, מי שיש לו סכל אלה ורצונו למכרם להוריענו על אדריסת הנ'ל.

מודעה רבה לאורייתא.

יצא לאור סר דבר'י אברהם סאת אממיר' הרב הנאמן המפורסם מוהר'י א' אברהם דוב'עריש וצ'ל'ה'ה מענדל'און סגדו'י המור'ם דפ'ק ווארשא, בהרב ר' י' ק'ר וצ'ל'ה'ה מענדל'על'און נכד הנאמן הקדוש וסכנ'ה בעל חסרת שלמה ויע' אב'י רוי'ס דפ'ק ווארשא, חוכנו וכתו'ה'י על סניות הש'ם על סר א'י'כ מן אות א' קד אות ח'ל. מלפוליס נא'ים. וגם שו'ת ה'לכה אשר נשא ונתן על נאוי' הדור שלפנינו בפרט עם כ'ק נאון וצו'י' רשכנ'ה מסאכאטשאב ויע' וגדולה לוח בסוס קונטרס, סול'ך ליסין משה' לייש' כלל סקופ' שהקש' על וקנו חרמ'א ו'ל' בחלק א'יה. מחירו א' רוי'כ עם פארטא וצל' נ'י עור' 17 ק'. להשיג אצל בן החבר וצוק'ל ע'י'י האדריסא:

Раввинъ ЯКЕЛЬ МЕНДЕЛЬСОНЪ, Варшава, Смоуа 10.
Rabbiner J. MENDELSON, Warschau, Smoza 10 W. 3.

יש להשיג אצלו כל החיבורים
מכ"ק מרח"ו הנרשמים וזי מבערואן.

2,--	שולחן סודות ח"א
2,--	ח"ב
2,40	ח"ג
1,50	ח"ד
1,75	ששט שלום על חו"ס
	דעת תורה ח"א שחיטה נדמ"ח
1,75	בהוספות שרובות
3,60	גילוי דעת ח"א שריפות
4,40	דעת וני"ד ביחד
	תכלת מרדכי עה"ת ח"א וכו
2,--	קורות המכתב
	ידות אפרים עה"ת ותהלים וסוקי
1,--	אבות מאספיר וצ"ח
	דגל אפרים עם חיבורי עוללות
1,--	משה בהלכה ופסול
1,60	ב' הספרים הנ"ל ביחד
	במחיר הנ"ל נכלל הפוסט מארמא

הק' משה ישראל פלדמאן
החזיק בערואן.

Rabbiner M. I. Feldmann.
Brzezany (Galizien).

באר יצחק

מסודר על פני משניות קדשים
ובה כמה הערות והארות ונחזין דגל
החומדים והמקיימים.

— מחירו 1,80 עם המשלוח —

שלום ליב אייזענבאך
(ירושלים עה"ת).

אפשר להשיג גם במערכת ה"שע"ח.

J. Feigenbaum,
Warszawa, Muranowska 4.

ברכת מו"ט

דכבוד הרב הנאון הגדול החכם המובהק

מ' יהודה ליב צירלסמאן נ"י

האבד"ק קישניטוב

להתמנות לאבד"ק ראדום

ירום ה' קרנו מעלה מעלה.

המערכת.

מו"ט

דכבוד הרב הנאון הגדול החכם המובהק

מ' שמואל נאדלר ש"ס נ"י

האבד"ק נאסאוווק ליום עולתו על

במא הברכות בק"ק האראדישק ירום

ה' קרנו מעלה מעלה.

המערכת.

בלאדיו

יכולים לתתם על השע"ת אצל

סוכן השע"ת שעמלקים החו"ס מ'

יצחק יוסף וילבערבערג נ"י בהרב

מ' מוכא"ל שו"ב י"י ברחוב ונעיש 78.

הודעת בית מסחר היין

של הרה"ח המפור' ר' שלמה אלטר שליט"א.

נודיע בזה כי בבית-מסחרינו הנודע לשם ונסד
זה 38 שנה נמצא מראש-מארג נדול מכל מיני יינות שונות
מכל המארטין: חוק, מתוק, לבן, אדום, ובפרט על חג הפסח
הבע"ל, היינות הן טובות מאוד בטעמן וריחן וטבעים
(נאמוראל) בלי שום הערובות, ונעשו ממיטב הכרמים
ונשמרו בתכלית הכשרות כראוי למהדרין מן המהדרין.
המסכר הן על הורט והן לאחרים בחביות ובקבוקים,
והכל במקח השווה ולסוחרים ראבאט כנהוג.
נקות כי כל הבאים אתנו בכרית המסחר יפיקו רצון
בעוה"י עצהו"ט.

הפירמא ש. אלטר, ווארשא נרובאו 10

טעלעפאן 148-68.

Торгов. Вина Ш. АЛТЕРЪ, Варшава, Грибная площ. 10.
Handel Win Sz. ALTER, Warszawa, Plac Grzybowski. 10.

אור חדש!

ענה י"ד החלק ה' מסתמך ד"שק אליעזר מ' על הוה"ק סאת הצה"ק צ"ע
ר' אליעזר צ"ב ספרין וי"ע בן הגה"ק צ"ע מר' ר' אייזיקל וי"ע מקאמרנא.
בו סבאר בפעם כל חבה מהוה"ק בלשון צח ונקי וע"ס הקבלה. כבר נדפסו
סמוך חמשה חלקים בגודל 1/2 בויגנעל על נייר ודפוס טוב; כל חלק מכיל לערך
ק"ס דפים גדולים.

— מחיר כל חלק 50 k, 2 k כל החמשה חלקים ביחד 12 k. —

ע"י נאנצהטע או בשליחת כסף במוקדם.

Baruch Schlichter, Komarno (Galizien).

ברכת מו"ט!

מקרב דכבי הגני מברך בברכת מו"ט בשם כל קהל עדתנו,
את כבוד מורינו ורבינו הרב הנאון המפורסם להלל ולתפארת
מור יהודה ליב צירלסמאן שליט"א מקעשיטוב, הנבחר
דכתן פאר רב בעדתינו עיר ראדום מכל המפלגות שבעיר
איש לא נעדר, ואומר בך ה' חילוק, יהי עמו לעולם, ובכל
אשר יפנה יצליח אמן.

מנחם מענדיל ווייננארט מיצדפה.

ארבע כוסות בער חמשה רובל.

הגני שולח לכל דורש וי"ג פאסאט כשר על חג הסוכה אה"י פאסאט
ישן או ששה עשר פאסאט פאסאט מתוק וחוק העולה כסוכו על יינות
אונגאריין טוב בטעם וריח ומראה רק בער חמשה רובל יחד עם כל החוצאות
והתכיות ש"י וגם הכשר מברך המעיר שהי"ג נעשה, סכרם ומנתי בחצרי
בתכלית הכשרות ונשמר גם דתן הסתא אף להמהדרין דמי קדיש מ' ר"ב
והסוחר נאנצהטע.

Израелю Рабиновичу, Бендеры, Бессар. губ.

!! חדשה בספרות הרבנית !!

יצא לאור ספר ההדרנים

הוא נחזק מאד דרבנים, ראשי ישיבות, מנידי שעווים ולכל הדומים.

המחיר א' רובל וחמשה עשר קאפ.

БЪЛАЯ-ОЛИТА, Сув. губ. Равнину Р. Левиниуку.

שערי תורה

קובץ רבני חדש

כולל שו"ת וחדושים ובאורים בהלכה ובאגדה

מאת גאוני וגדולי דורנו שלומי

נסד ע"י הגאון מרן יצחק הכהן פיינענבוים וצ"ל

ראב"ק ווארשא

ויו"ל תחת בקורת ועד ת"ח

המשתדל: יעקב שלמה הכהן פיינענבוים
ע"י בניו: המו"ל: ישראל איסר הכהן פיינענבוים

המחיר לשנה:

בארצנו 3 רובל.

בחו"ל: באשכנז 7 מארק.

בארצנו 8 קרענען.

באנגליא 8 שיללינג.

ובאמריקא 1 1/2 דולר.

ולפי הערך לחצי דולר בע שנה.

מחיר קונטרס אחד 30 ק.

מחיר מודעות:

מע"נ: התורה והיהדות

בעד שורה קטנה באותיות פשוט

10 קאס.

המחיר יקובל גם במדקאות

בידואר.

מודעות לחקנות עונות

מח: נכלול חנם.

№ 6 (Февраль, 1914).

ווארשא, אדר (תרע"ד).

חוברת ו' חלק ח).

האדרסה להמכרת

И. ФАЙГЕНБАУМЪ, Варшава, Мурановская 4.

J. FEIGENBAUM, Warschau, Muranowska 4.

אל המחויקים הגנו כזה לחוברים ולבקשם לסבת השע"ת וקיומו לשלוח המניע מהם ע"י האדרסא של המערכת בעד העבר ועל העתיד. וכזה תהי' לא ידנו בעתה וכל"ל לשלוח להם גם מהיום. הלאה המוכרות חסידין כסדרן כדי חודש כחדשו להגיד תורה ולהאמירה. המערכת.

בווארשא

יבולים דגנות בכל עניני השע"ת מלבד לבית המערכת גם להרב מ' מרדכי שמואל הלוי נוטלשער נ"י חתן הרב הגאון המיסד וצ"ל כרחוב גרויבאוו 1.

נכבד לרבנים ומורי הוראות!

זה עתה הופיע מאור הדאס ספר גדול באיכות ובכמות שעריו ובה בשני חלקים, הכולל כל דיני שחיטות ושרפות תרתי לרעותא וע' שרפות שבית הרמב"ם וצ"ל, נקור הפנים והאחרונים מלוקט ונאסף מגדולי הראשונים והאחרונים עם חדושים רבים מהמאסף ה"ח הרב הגאון המפורסם מרה מנחם הכהן ריווקאוו רב ואב"ד בברוקלין (אמריקא) ולפנים אב"ד קאזאן, והוא ספר נהוג ומועיל לרבנים מוצ"ס ושבוים.

— מחיר ה' עם המשלוח 2 רובל עם 50 ק. —

לרבנים ומוצי"ס ושבוים אך 2 רובל (מחיר המ"ס עמודים גדולים). כן הופיע מהרב הגאון הזה ספר דרושי יקר ונכבד האוצר דרושים יקרים לוסנים שונים, וכפרש הספרים רבים נפרצים על גדולי ישראל והררן יגישין.

מחיר עם המשלוח 1 רובל, על נאטאמטע לא יכולה.

הרוצה להשיג הספרים האלה יבנה להרב הגאון המחבר ע"י האדרסא שלו, והוא:

Rabbi M. Risikoff, 48 Moore st. Brooklyn.
n. y. (u. s. A.)

נכבד לדרשנים!

יצא לאור ס' דברי יצחק

כולל דרושים יקרים בשרשיות התורה וחדושי אגדות נעשים ודרושים למועדים מאת הרב"ג הורשן חנעלה ומפורסם לתהלה מוה"ר יצחק הכהן פינפער וי"י מויעקע עם חוספת לוח המפתחות כללי בהסבת נאני ישראל.

מחירו עם המשלוח 1.25

לשלח ע"י פדעוונד לחיל, על ג"ג לא יבולח, דמוכנים, לנכבד, דגנות להור"ה נאמסתר ע"י כתבתו:

Rev. ISAAC FINFER,
448 Wendover Ave.
New-York, City (u. s. A.)

בווארשא יבולים לחתום על השע"ת ע"י החו"כ העוסק לשבת השע"ת כמר אברהם יצחק נ"י כרחמי מיה נתן בראמבערג נ"י.

נסד ברפ"ס ר' אברהם יצחק האלמער, ווארשא, נאוואליסיע 39

№ 8 Тип. Г. Пимента и Я. Швабе, Варшава

Шераковская 4. — 1914 г.

!!! חגם אין כסף !!!

באשר הייתי בע"מ ויזען שובב על ערש דוי, נדר גרול נדרתי דאנקי ישראל, באשר יעזור לי ד' להקים מבילי אהלם סא מ סזרים להצח ענינים שאו ורם שטות ולכתב סדרשים, בלי שום פסולין בלד, ע"כ מבתי בזה דקיים מוצא שחתי, ולא לעבור על כל חארה, והנני פודיק כשער בת רבים כי מוכן אנכי לשלוח סיר לכל מי שיבקש,

אליעזר חיים דייטש האבדיק באגיהאר יצ"ו
בעהמח"ס תבואות, חלקת, ופרי השרה (עשרה חלקים).
האדריפט :

Rabbiner E. Deutsch, Bonyhad, (Com. Tolna) Ungarn.

ג. ב. האליו יובן כי רק המספרים רכר אנכי שולח ברי מחר, אולם הוצאות הביד' על' המבקש לשלוח כמסדרם וחוא ב' כתרים (2. k) וחוא כשמונים קאס', נס' יכתוב את אדרסתו באר היסב.

יצא לאור קונטרס **מקוה שחרה** על מקואות

מאת הרב הנאמן. המפורסם מוה' חיים משולם קופמאן הכהן נ"י אבד"ק
פאלעסטין מ"ס פתח האוהל ובר' ובפסו' תשובה רב הכמות והאיכות מאת
הרב הנאמן האדיר מ' יוסף ראזין שליט"א אבד"ק רווינסק.

מחירו 50 קאפ' עם דמי פארשט.

Равв. Х. К. Отерманъ, Пултускъ, Варш. губ.
Rabbiner Ch. K. Oterman, in Pultusk, gouv. Warschau.
רבי ח'נניה ז"ל אצל מועד ה'שע"ה

●● תולדות תנאים ואמוראים ●●

בשלושה חלקים גדולים
אלף ושלש מאות עמודים גדולים.

יכול בקרבן קורות ימי חי רבותינו הנזכרים בש"ס בבלי, ירושלמי וכל המדרשים מן שיעור הצדיק עד סוף רבנן סבורא, דבני ימי חיותם, ששפחתם, אבותיהם ובני ביתם, סגר לסודם, רבותיהם והתמידות ותקנותיהם וכל המאורעות והקורות בימי חיותם. מסודר ע"פ א"ב עם באורם ונרמסם.

— מחיר כל העלסה חלקים אצל המחבר 5.50 ר"ל. —
המונים ק"י המערכת ישינו הספר בתור מנחה בעד 4 רובל.

!!! נחוצה לדברים !!!

דרשו את הספר, רב סבחי"א הוא בר יוסה"א את כל ההלכות וסדר הבדקת
החב"ב, הסדר הקדושים וקונוקו חשד עליו תבנית (אפאמאריסטי) של כל חקני
החב"ב, המציאות בדיוק כחוש השערה את נבול החלב, וקפוס קדושים והתנים
שקיימים בקרב. וכל אלה הם כתבתי"א ומראות בעצבן. הספער, שקיו
לומר כל מה הדרש, ספר בשטר סוף קר את מעשה הנקור מתקנים
היחסית ההלכית והקדושים של הקרב בדיון וזמנה; את תבנית שלה (קפולט)
הבטחה וקרב הנחת (אפאמאריסטי) הנחין להלכות קדושים, שהוא סבא בר תולעת
האברכים המתקנים לרבנות, ותבנית הלכת הבטחה לשיטתו של שיטת הדר
יחזק רעפאט ויל, וכל הספר, ספר, התקנית קדושים לרבנים חתומים
בדיון והנחת וסוגה-חסידי הספר של תבנית סביון 1 וקראש 10

Раввинъ М. Вайнеръ Едвасно, Ломж. губ. ; יוֹסֵף וְלֵוִי הַכֹּהֵן הַגָּדוֹל

[illegible]

צא לאור בירושלים הבת"י האורנגרי
שבאוצה"ם סעיר אוקספורד

סדר רב עמרם השלם

אדר תתקבל בסופסדה לזונה לפני ארץ
אשר תבא שנים עשר נאמן מורא שיב
לכא רבנוא ורב אשי והתחלל ביש
שם כל הרקבות ופנתו התפסה
סדרם הנאמן הרקבות הוה עם כל
וסתת חתונה אשר בנתי רבינו מקיות
אשר וכל נוסח תתפסה להקדשו אשר
שנכבש שנת תתפסה והתקפות
בזות פנקס נרמיוא ובזתי הרשע
הוה ע"ל בנתי יד וכל יום
תתפסה מקיות כל הלוי נוסחאות
בזתי אשכנזי וספרו ונחשו הרב
רב וכלי ביאור ספסוק בגל
תתפסה להלכה ע"ס שיטות הראשונים
רב יצא מקורא במאורי חזר ר
לרב פרוקינין בעל ספר מורות
בשיטתו וספרו לזונה לזונה תתפסה
חזון חזון 908 עמודים קונטרס

— מחירו 2,50 ר"מ —

L. Frumkin, Jerusalem,
„Nachlath Siwa“.
להשיג אצל ספריית השק"ת.

35 ירושי הר"ז ע"ד מס' ע"ז

וּסְפּוֹת הָרֹא"שׁ עַל מִס' סוּבָה 36

רמ"ה על מס' סנהדרין 1,50

לבושי יו"ט ב"ח על לבוש

1.00 עם פוזיט 7705

— להשיג אצל המערכת —

באזא

קבל חותמים שלעמרים הרב החו"ב

ישראל יוסף מיאדאסער

בהאמר'ן בראק נ"ו.

שערי תורה

קובץ רבני חדשי

כולל שו"ת וחדושים ובאורים בהלכה ובאגדה

מאת גאוני וגדולי דורנו שליט"א

מסד ע"י הגאון מרן יצחק הכהן פיינענבוים זצ"ל
ראב"ק ווארשא

יו"ל תחת בקורת ועד ת"ח

המחבר: יעקב שלמה הכהן פיינענבוים
ע"י בניו: המו"ל: ישראל איסר הכהן פיינענבוים

המחיר לשנה:

בארצות 8 רובל
בארצות 7 רובל
בארצות 8 רובל
בארצות 8 רובל
בארצות 8 רובל
בארצות 8 רובל
בארצות 8 רובל
בארצות 8 רובל
בארצות 8 רובל
בארצות 8 רובל

מחיר מודעות:

מחיר מודעות
מחיר מודעות
מחיר מודעות
מחיר מודעות
מחיר מודעות
מחיר מודעות
מחיר מודעות
מחיר מודעות
מחיר מודעות
מחיר מודעות

№ 7. (Мартъ 1914).

ווארשא, ניסן, (תרע"ד).

חוברת ו (חלק ח).

האדריסא להמערכת

И. ФАЙГЕНБАУМЪ, Варшава, Мурановская 4.

J. FEIGENBAUM, Warschau, Muranowska 4.

אל המחזיקים הגנו כוח להוכיח ולבקש לטובת השע"ת וקיומו לשלוח הסכום עם ע"י האדריסא של המערכת בעד העבר ועל העתיד. וכות תח"י לא ידנו בעוה"י ובז"ל לשלוח להם גם מהיום. הלאה תחבורת הסדון כסדרו מדי חודש בחדשו להגדיל תורה ולהאדירה. המערכת.

בווארשא

יכולים לפנות בכל עניני השע"ת מלבד דבות המערכת גם להרב מ' מרדכי שמואל הלוי גומלעווער ז"ל חתן הרב הגאון המיסר זצ"ל ברחוב גרוסקאו 1.

נכבד לדרשנים:

יצא לאור מ' דברי יצחק
כולל דרושים יקרים בפרשיות
התורה וחדושי אגדות נעימים
ודרושים למערכים סאת הרח"ק
הדרשן הנעלה ומפורסם לתהלה
מהר"ר יצחק הכהן פינפער
היו מנוצק עם חסות לוח
המפתחות כללי בהסכמת גאוני
ישראל
מחירו עם המשלוח 1.25
לשלח ע"י מעטפות לחו"ל
על ז"ל לא ישרה למכונת
רשומת 'לפנות להר"ר המחבר
ע"י כתבתו
Rev. ISAAC FINFER,
443 Wenderover Ave.
New-York, City (U. S. A.)

נכבד לרבנים ומורי הוראות!

זה עתה תופיע מאור הדפוס ספר גדול באיכות ובכמות שערי נבח כשני חלקים, הכולל כל דיני שחיטת ופרשות תרתי לריעותא ועי' פרשות שבתה הרמב"ם ז"ל, נקור השנים והאחרונים מלוקט ונאסף מנודי הראשונים והאחרונים עם חדושים רבים מהמאסף ה"ח הרב הגאון המפורסם מ"ה מנחם הכהן ריוקאוויץ זצ"ל ואב"ד בברוקלין (אמריקא) ולפנים אב"ד קאזאן, והוא ספר נחמד ומענין לרבנים מוצי"ם ושוכי"ם.
— מחיר חס' עם המשלוח 2 רובל עם 60 ק" —
לרבנים מוצי"ם ושוכי"ם אך 2 רובל (מחיר רמ"ג עמודים גדולים).
כן תופיע ספר הגאון הזה ספר דרושי יקר ונכבד האוצר דרושים יקרים לנסים שונים, וכפרס הספרים רבים נסרלים על גדולי ישראל והרין דניסין.
מחירו עם המשלוח 1 רובל, על נאשמהע דא יכולתו.
הרוצה להשיג הספרים האלה יפנה להרב הגאון המחבר ע"י האדריסא שלו, והוא:
Rabbi M. Risikoff, 48 Moore st. Brooklyn.
n. y. (U. S. A.)

נסד ברפוס ר' אברהם יצחק האלמער, ווארשא, באוואליפיע 29

в. Тип. Г. Пимента и Я. Швабе, Варшава

Шераковская 4. — 1914 г.

!!! חגים אין כסף !!!

באשר חייתי בעלם וויען שוכב על ערש דוי, נר גדול נדדתי דאדען ישראל,
באשר יעורר יי ר' להקים מחניי אחלם מ אה פארום לחית עניינן שאו יום
משנת מדרשו, בלי שום תשלומין: בלל, ע"כ באחי מוח לקיים פונד
שפתי, ולא לעבור על כל תורה; והנני מודיע בשקט בת רבים כי מוכן אונכי
לשלוח תאר, דכך מי פועל.

אליעזר חיים דייטש האגריס באגרייף זיין
בעהמחיים הבאות, חלקת, ופרי השדה (עשרה חלקים),
הארבעה;
Rabbiner E. Deutsch, Bonyhad, (Com. Tolna) Ungarn.
ג. ב. מליו יובן כי רק הספרים לבר אבני שדה בלי פחית, אולם הוצאות
הבית על הבקש לשלוח בסוקסד חז' ב' חתרים (2. 2) והוא כשמונים
קפ', גם יכתוב את אודותו באר חזב.

יצא לאור קונטרס מקור מורה על מקורות

מאת הרב הגאון המפורסם מו"ה חיים משולם קופמאן הכהן נ"י אב"ד
פאליסוק מ"ס פתח האורה וכו' ובסופו תשובה רב הכמות והאיכות מאת
הרב הגאון האדיר מ' יוסף ראזין שלימ"א אב"ד רדווניסק.

מחירו 50 קאפ' עם דמי פארטא.

Равв. Х. К. Отерманъ, Пултускъ, Варш. губ.
Rabbiner Ch. K. Oterman, in Pultusk, gouв. Warschau.
להשיג גם אחד מערכות השע"ח.

הַבַּיִת

[illegible]

צא לאור בירושלים הבת"י האורגני
שבאוצה"ס מעיר אוקספורד

סדרי רב עמרם השלם

הדר תלמה שבספרה לזרוע לפני אף
אחיה שנים עשר יוא סורא שיב
לך כמא רבינא ורב אשי וחחלל שיב
רשע. עם כל הדברות ובפניה התפלה
אצדורם האנן חקולות הוה, עם כל
הספוטות חחלל אש בכחי לרבינו סקירה
אנא וי, חתם התפלה לרשעיו וי
שוכבם שנת חתסיה וי תקולח
בית פסקס רמיווא וכתבי חרש"ס
הונה ע"ס וי בתיב וי, ועד ויה
תלה סקורה כל חלום הנחלות
בין בני אשכנז וספרד ונחיה בכל
עלי ביאר ססקס בכל
נזנע תלה עם שיטות האשונים,
חל פוצה חקורא בסורי הרב ר
ידי חל פורסקין בעל סדר הרות
בסוריוסלס סקורה לסדר סתה חחלל
חלום חלום סקורה סקורה חחלל

— מחירו 2,50 ר"ב —

L. Frumkin, Jerusalem,
„Nachlati Siwa“.
להשיג אצל מערכת השע"ת.

35 חירוש הרין עד מס' ע"ו
38 חוסמות הרא"ש עד מס' סוכה
1,50 הרמ"ה עד מס' סנהדרין
מלבושי יו"ט בית עד לבוש
אוח' מהנאון בל' תוי"ט
1,00 עם קיצור לבוש
— להשיג אצל המערכת —

בראשית

א' ו' ישראל יוסף ג'י מואדאב ער
בהגאבר'ק בראק ג'י.

ספ 7

●● תולדות תנאים ואמוראים ●●

בשלישה חלקים גדולים

אלף ושלש מאות עמודים גדולים.

ויביל בקרבו קורות ימי חיי רבותינו הנזכרים בש"ס בבלי, ירושלמי ופני
הסדרים שן שפעון הצדיק עד סוף רבנן סבורא, דברי ימי חיייהם,
משאפתם, אבותיהם ובני ביתם, סדר לסוד, רבותיהם ותלמידיהם
ותקנותיהם וכל האורחות והקורות ימייהם, מסודר עפ"י א"ב דב
באורים ונרמאם

— מחיר כל הנדל"ש חלקים אצל המחבר 5.50 ר"ל. —
המונים ע"י המערכת ישיגו הספר בתור הנחה בעד 4 רובל.

!!! נחוצק לרבים !!!

[illegible]

Райзину М. Вайнеру Эдварду, Ломж. губ. ; תלמוד תורה
ויבדול המצות חסידים במעשרם, שער תורה

סימן נד

ג"ה קישנוב.

לדברי חזקוני, חנושא וחשבוניות ש"ה
הלכה למעשה, הנני נוטף רשות סרבתי
קוראי ה"שערי תורה" שלום! לתת הפניהם
היום את חשבוני, שהשבתי במדה היטב
להרה"ג המפורסם מרה שמואל זנוויל
הכהן ג"ה, דפי"צ דק"ק מונקאטש (אונגארין).

רשון השאלה: האשה נתגרשה מבעלה באמצעיתא
בעיר קל' ע"י הרב המסדר הנט פלוני
ובאה בקשר השידוכין עם אחד הסמוך לכאן והגבילו
זמן החתונה בל"ג בעומר העבר. והזכיר הרב,
שהמה חתם גדלו, שיביאו הכתב-רא"י שנתגרשה.
והביא אבי האשה הכתב-רא"י להרב קודם החופה,
וראה בכתב-רא"י, שנכתב בנט שם האשה, חיה
רזא"י, ובכתובה (שהראה לו השו"ב, שהיה מעומד
לסדר הקדושין) ראה, שנכתב, חיה רזא"י; ושאל
את אביה על זה, והשיב, ששמה, חיה רזא"י.
רק היא קוראת א"ע, רזא"י, על כן נכתב כן.
ואמר לו, שלא יעשו החתונה עד שיבורר. והיה
שם אבי האשה עד הערב; ובכפר, שהיתה שם
החתונה, בחשש, שלא יעבור יום ל"ג בעומר,
לא המתינו על חזרת אבי האשה והעמידו החופה,
ונשא הבעל את האשה בחו"ק. ואחר כל אלה,
בא אבי האשה וספר כל הענין; ולזה השו"ב
נהחן, שיטע משם חיבה, וכן היה. אח"כ באו
אבי האשה והאשה לפני הרב ודרש ומקר מהם
ועלה בידו, ששם האשה, רזא"י, אך היא שינתה
את שמה לשם, רזא"י כו'. ובישר השו"ב, שבעת
שנשאת האשה בפעם הראשונה ראה אמה ליתן
לו חמשה רוב"ג, שלא יכתוב בכתובה, רזא"י,
כי לכתוב שם זה לבושה, רק יכתוב שם, רזא"י,
ולא ראה. ואחר החתונה הראשונה, הוסיפו לה
שם, חיה מחמת חולי, והיה שם, חיה רזא"י.
ואחר כל אלה, עזב אותה הבעל הראשון ונסע
לאמעריקא, וגם אשה אחריי אשתו הג'ל ודרו שם
יחד איזה חרשים, ואח"כ עזב אותה גם שם,
ועברו איזה חדשים בו, ואמרה שהיו קורין אותה
שם שלה, רזא"י. ואח"כ הלכה עם בעלה בערבות
עד שנחתו אותו במאסר, ונתרצה לגרשה, והלך
לשם הרב פלוני עם האנשים הנלרכים ונתגרשה
שמה. וכתב הרב של מקום הגשואין השניים הג'ל
להרב המסדר הג'ל על ענין זה, והשיב באריכות,
שהבין ממנה, ששמה, רזא"י במקום, רזא"י,
על כן כתב כן בהגט, חיה רזא"י. ולפי מה

שכתב הרב המסדר, היתה נקראת שם, רזא"י
(באלף לאחר הוי"ו); ובשם ר"מ לעווין כתב,
שהיתה נקראת, רזא"י; והיא אומרת, שהיתה
נקראת, רזא"י (בחי"ק). ועכשיו לוטקס ובוכה
האשה הג'ל להוליח לאור משפטה כו'. והנה יש
לחוש, שנלך גט אחר, מטעם שינוי השמות,
שהיו לריבין לכתוב, חיה רזא"י דמתקריא רזא"י
והמכונה רזא"י (או: רזא"י); כי לא היו קורין
אותה אח"כ (ר"ל אחרי השינוי מחמת חולי) רק
רזא"י. ואולי היה נלך - להשמיט לגמרי שם
חיה, רק אמה היתה קוראת אותה, חיה רזא"י.
וגם מלך גט מעושה יש חשש על הנט הראשון.
והשיב לנו הרב המסדר הג'ל, כי הבעל איננו
שם כעת בקל' ובטח לא יעלה ליתן גט חדש וגם
בפעם הראשונה בא ע"י כוזה גדול; ועל החשש
דנט מעושה השיב בזה"ל: דעו, כי השיבה בבית
האסורים לא היתה עבדו הגט. רק עבדו כי
מענה ואינו מפרנסה, והכפיה היתה, כי יאבה
להיות עמה בדרך כל הארץ, ולא יעזבנה, רק
כי הוא בחר יותר לגרשה מלהיות עמה. והבדירה
היתה בידו שלא לגרשה; ומי כפה אותו על גט
פטורין, רק העיקר, שלא לבדודו ויענה לעולם,
על כן הוצא במאסר עד אשר יוגמר הדבר אם
כה ואם כה, והוא ב"ר ר לעלמו ליתן לה גט.
עכ"ד. ויען כי נודע לנו, שבעלה הראשון הוא
בנוארק, כתבנו להרב ר' משה וועקסלער שליט"א,
אולי יעלה בידו להשיג ממנו גט אחר. אמנם
הדבר רחוק מאד, כפי הג'ל, והוא מקום עיגון
וגם מלך שכבר נשאת. והנה בנדון שינוי השם,
שכתב בהגט, חיה רזא"י, לכאורה גע"ג, והיא
יעותא גדולה, דלא נקראה מעולם בשם זה,
דבשונם היתה נקראת רק, רזא"י, ובשוננו
חיה רזא"י. או, רזא"י, אבל שם, חיה רזא"י
לא היה לה מעולם. ובמה שהשמיט שם, רזא"י
י"ל, דאין קפידא גדיעבד, וכמש"כ בכת"ס סו'
ל"ח, דאם נזכר רק שם, גע"ג, כשר, דלא
גרע מחתיבתה. אמנם כמה שכתב שם, חיה נרט
כו' וכו'. עד כאן מוכן השאלה:

בב"ד לעמוד על אחת הדין החמור שלפנינו,
עלינו להתחקות מחלה על שרשי המאורע:
חולדות השם, חיה רזא"י, יחוסו לחניכות, רזא"י,
שנקראת בה בקל' אשר באמעריקא בפי כל, ערך
השמות, חיה רזא"י. או, רזא"י במקום הכתיבה
והחתימה, שהוא קל', ומה ראה על ככה הרב
המסדר שיח' להעלות בגט שם המתגרשת בסגנון
חיה רזא"י, מבלי שיש לב לכל אותם השמות
האחרים:

דגד האשה דגד'ד, בהתבוננה בשם עריסמה
רזא"י

לשם "חיה" ולא בפני עולמו, כמו שמשמע גם מלשון השאלה:

ק"ה הוא אפוא הסבה היחידה והמיוחדת להעלות זכר "חיה ראוא" בשעה שבאו לסדר לה גט; מבלי שבדל לה, חלילה, איש מלבו שם אשר כזה: **והנה**, כיון דמן הדין לא חיישין לבד עושין, כמו שפסק הריב"ש (סי' ט"ז), ומוררף לזה הרי בנגע לענין נישין אמרינן, דמסס ספרי דדייני מייגמר גמירי ("גיטין" ב', ב'), — ממילא הו"א זה שפיר בגדר חזקה, שהרב המוסדר והסופר עשו הכל כהלכה. ובפרט בגד"ד, שהרב המסדר מפורסם עפי' חבוריו ומאמריו ב"שערי תורה" וב"הנאסף" למוזכק בהוראה, ודאי, שעליו לעשות כל עזרקי, בכדי נהוילאו מכלל ב"ד עושין או הדיוטות (עי' בתשו' שיבת ציון סו"ס ז"א ושאל ומשיב מהד"ג, ח"א, סו"ס ז"ב). הלכך ברור שפיר הדבר, שלא מלבו ולא מזד העלם ההלכה ברא להמתגרשת שם "חיה ראוא", רק שמוע כך או מעדי ההכרה (שבדאי היו שם כאלה, דחוקה לחבר, שעשה כחורה, כדנקטין ב"פסחים" ד"ט, ע"א וב"עירובין" ד"ב, ע"א); או שהעדים הכירוה אך עפי' חזקה, ראוא", רק שהיא הודיעה, ששמה המוזכק בשביל ההעלאה בשטרות הוא "חיה ראוא":

והנה, אם עדי ההכרה הגידו, ששם העיקר של המתגרשת היא "חיה ראוא", היינו בודאי מועטם שהיא הודיעתם כזאת, בהחשבה בקל. (שהתגוררה שם כמה וכמה חרשים); באופן שנתחזקה אללם בשם כזה, במשך ל' יום (דבפחות ממשך כזה, כיון שאין זה בגדר הכרה, בודאי לא היה סומך עליהם הרב המסדר):

ואפ"ר הודיעתם האשה כזאת רק פעם אחת במחלת חקופת ההכרה, נראה נמי, דחשיבין זה שפיר לקביעות והסתחזקות בשם "חיה ראוא" במקומה החדש; דכיון שעברו על הדיעה הזאת ל' יום, הו"א זו חוקה מטליתא בשם מובהק כזה, דהרי כל מי שזוכר את ההודעה הראשונה הזאת של האשה, בדאיות אותה מאז והלאה בכל משך התגוררה בקל, הרי הוא מעלה על דעתו, שזו היא האשה מחו"ל, שהודיעה, ששמה "חיה ראוא". הלכך דיינין את הדיעה המתמדת הזאת לחזקה אריכתא, ודמיו האי מלחא לדון הלכתא חזקה שלשים יום בשביל עלם הכרת המתגרשים (ולת הקביעות והסתחזקות של בגדון השם). דהתם הרי ודאי סגי בידיעת השם לבדה עפי' מה שהודיע המגרש שמו לרבים בפעם הראשונה לבואו למקומו החדש, אפילו לא היה לו דבר עם אנשים

ראוא", שנתה אותו מכבר לראוא". אח"כ נתן לה בעודה בעיר מולדתה מחמת חולי שם "חיה". השם הזה לא בא מתחלתו ע"י המללאין בשביל לעקור שמה הקודם, רק בשביל להצטרף אליו, כמו שנתפשט המנהג בזמננו אללנו בני אשכנז, וכמו שאנו רואים כאן זירופס בעליל מקריאת האש ומהכתובה הסגיה, שנכתבה בשו"ב למקומה הראשון. והסבה החזקה של השינוי מן מות חולי וגם מעלה שם הקדש עשו ממילא את שם "חיה" בהשטרותיו עם השם הקודם לשם העיקר (עי' ב"ש ס"ק ל"א, תשו' גאון דשא" ס"ח, ח', "חמ"ס סו"ס ל"ח ובנין ציון" סי' קע"ב); ויחד עם זה ירד השם הקודם, בהיותו רק לבדו שגור בפי העולם, למדרגת החניכה. והנה, הגם שהמללאין לרפו בודאי את השם "חיה" לראוא", כגלון הורי החולה, אין ספק, כי האשה חזר עלמה, שלפי הרלאת השאלה, דקדקה הרבה להקרא רק בשמה האריסטוקרטי, ראוא", לרפה, בקומה וחלילה, בכל עת מלאו (כמו לענין ההעלאה בשטרות, הפלת "מי שבדק" וכדומה) את שמה החדש "חיה" להשם "ראוא", המשמש אללם תמורת "ראוא". באופן, שדרך העולם, החבוב, המחזיקים בגטנות, החזיקו בחור שם העיקר את הלידוק של "חיה ראוא"; והבת, המתגעגעת על החיקי והמאדע, החזיקה לעלמה בחור שם העיקר את הלידוק של "חיה ראוא":

וזאת זאת, אף שהמללאין, בשטרות שמה בחלותה, בודאי, כיון ששם הדבר עפי' הוריה, לרפו את השם "חיה" לראוא", — מ"מ כל קהל זוכרים ובכרותיה, חזר, לרגלי החבושה בשם "ראוא", קדוה בידאי "ראוא", הלא מחייב טבע הדברים, שאחרי ההפרסם בעיר ענין המחלה והכרעה בהוספת השם "חיה" לרפואה, הם, בזכרים אותה, בסבת חיו הודמנות חשובה, להשם "ראוא" השגור בפיהם, ולא לראוא", משום דמסככיהו נקטי ואחרי", כדנקטין האי כלל ב"ברכות" (ע"ו א')

וכבר, בדיעה שהאשה החזיקה בלי ספק לעלמה בעירה את השם "חיה ראוא" לעיקר, העלתו, ממילא, עונה אח"כ בחור כזה גם לארץ מגורתה קל. כנ"ל, שבמקומה החדש שבה והחזיקה במקום את "חיה ראוא" לשם העיקר והמוכר, כהחזק בכל פרק מהפרקים החשובים בחייה, כנהוג. והשם "ראוא" בפניעולו היה לה לחניכה שהכל קורין בה. אולם השם "ראוא", שמואכה בו מכבר, בעודה בעיר מולדתה, לא היה לו בארץ הדבר החדש כל זכר לא בהשטרות

מחוקק השם. נוספת על התחדת ידיעת העולם לבדו:

אלוא גם נחוש רגע לשמא לא עברו לי יום על ידיעת העדים בשם, חיה ראואי, אחתי יש לומר, דכיון דלפי הגלגל השאלה, לא יודע בנדר כלל במקום הכתיבה והנתינה, שיש לה במקום אחר השם המובהק האחר ד, חיה ראואי, וזאת השם המובהק ד, חיה ראואי, שהעלתה לעמיה כאן, דמחילא, הרי במקום הכתיבה והנתינה לא נחשק ולא נתחלק אללה שום שם קדוש, אלא שהיא כקטנה שגולה דמא, כן, אם כן הרי הוא עדיף טובא משם החול, שהחולה מפורסם לכל בשמו הרחשון, ואילו באים היום לעקרו במקום פרסומו ולסתורו בלאו, דבזה יחייב השכל, שאלה ההרגל יהיה שם כזה חוזר ונישור תמיד בפי העולם, וכמש"כ המצינו (ח"א, סי' קכ"ב): כי לפעמים אינם מושגים אלא לשם המורגל בפיהם ונשכח שם השינוי; ולפעמים חוזרים אל השם החשון, אפילו הורגלו בשם השני כו'. נמצא, אם נבי שם המחלי הקילו בדעיכר מיהא לנקוט, דנקט חוק לאחרי התפרסם ענין השינוי, אפילו כהומו עדיין בן יומם, כמו שנחבאר בטוב טעם בלמח' זקק הדש (סי' קע"ט), — כש"כ, שבנדר יש להקל בכהאי גוונא. לא יחייב לדעת הדוע בשערים בחדושו ללכת גיטין (סי' ק"ב, סו"ס ג') והשם יעקב (סי' ל"ג), והחטים (חלק ו' סי' מ"א, ב"ה, והנה מלאכה), לדלדלה לא כעין בכל ענין מחוקק לי יום לענין קביעת שם חדש, היכא וזכיר לן, שהבעל מנחש אשתו האמתית, — אלא אפילו לדעת הכ"י (ב"ה, ואם י"י) נשקט שם דישאלו והנביא (סי' פ"ח), המלכים גבי קביעתו כו' לי יום דוקא, יש לומר, דעד כאן אינם מחמירים בזה, אלא לענין לכח חלה וגם היכא שאנו באים לעקור איזה שם קדוש הידוע, דבהכי הוא דקא עסקי בנדרים; אבל לא שמענו, שיחמירו אפילו בדעיכו ואפילו היכא שאין ידוע לו כלל טוב שם קדוש:

ידנה עד כאן דברנו מענין הגדת העדים, ששמה, חיה ראואי, אך אפילו נימא, שהם הכירו אך בשם, ראואי, לבד, ורק שהמתגרשת אמרה להרב המסדר, שצריך שמה, חיה ראואי, — אחתי הרי היא גמי נאמנת בזה מדינא, כדנקטינן בשה"ג למהרמ"י (א"ח) על יסוד דעת גדולי הסוכקים (כמו הה"ד ומהר"ב), שהביאם בברכת המים, בסוף האית הגיל, ומהר"ק, ומהר"ל, שהביאם בפתיש שם ב"ה, וכן אם ידוע שם כעני שלהם). ובענין בנדר, ששמה: כולי המי להביא

אנשים יותר ואפילו באופן, שהיה ברור לנו, שלא נזדמן אחר. שיקרא אותו בשמו שהודיע; — דמירי הוא טעמא, דבעינן ההם משך לי יום, אלא כמו שפירש הרשב"ם בב"ב (קס"ז, ב'): דכל כך לא היה מחליף שמו זמן מרובה, פן יודע הדבר; כלומר, דמחילא ירתם הרמאי לשנות שמו מחלת בואו, לכל יתבאר במשך הזמן המרובה, שמוטל עליו לשהות כאן קודם שיגרש, אם כן הרי שייך שפיר האי טעמא גם באם שפרסם שמו רק פעם אחת בתחלת בואו לכאן בכוונה לגרש אשת חברו, ודלוי ירתם כמו כן, לכל התגלה מוזמנו במשך שלשים הימים ע"י אותם האנשים, ששמעו בפעם פרסומו אז את שמו המזויף, וכן נמי שייכה סבירא זו גם לפירוש הרגמ"ה בזה, יעיר. וגם לפי מה שפירש הג"י שם: דודאי זה שמו, דאל"כ נודע היה הדבר, שאין שמו כן בזמן דב כזה; אפשר נמי לומר, דכיון שהודיע בתחלה את שמו אפילו רק פעם אחת, ועברו עליו כאן לי יום, ובא לגרש באותו השם, הידוע לן ע"י הודעתו הראשונה, הו"א שפיר הכרה, מדלא נודע במשך זמן רב כזה, שזי"ף אז את שמו. ובה יובן מה שכתוב בתשו' שב"י (ח"א, סי' קכ"ב) לענין מומר, שבבואו למקום חדש, אחר רק פעם אחת בתחלה, ששמו יהא למורה ולמתימה, בנימין וואלקי, ואח"כ שהיה שם יותר משלשים יום; ומיתומו בניתו, הלא ודאי, דלא חתם שם באותו השם (וכדמוכח נמי מלשון השב"י), וגם הרי לא שייכה גבי עליה למורה; ואפיה"כ פשיטא לי' להשב"י, דחשוב זה להחזיק לי יום בעיר בשמו הנזכר, — אלא ודאי, דהיינו מטעם דכדור לו, דלא בעינן לענין החוקת השם, שיהיו קורין אותו בכל המשך דוקא, י"י, אלא שהידיעה לבדה י"י דיה, בהמשכה משך לי יום נמצא, כיון דשמעין מכל י"י זה, דהתמיד הידיעה במשך לי יום חשובה חזקה לענין הכרה, הוא הדין נמי, דחשובה חזקה לענין קביעות השם החדש, דשם מחוקק חד הוא:

רן נראה ראה לסבירא זו מהא שבסוגיא ד, בראשונה היה משנה שמו ושמה" פירש הר"ן, דהא דקאמר רב אשי: והוא דאחזק בחד שמי, היינו, שאנו יודעין, שיש לו שם אחר במקום אחר, אע"פ שאינו נקרא כאן אלא בשם אחד; ופליג בהא על הגשמי מפורשים, שהביא בריש ענינו, והאריך לדחות דבריהם; וכך היא דעת רש"י (ע"י ברן ובחא"ש אות ב'); וכך היא דעת הרא"ש, דעל ידי ידיעת השם לבדה בלא קריאת העולם, שפיר משניין את המנחש בעורה, אחזק בחד שמי, — אלא, דלשון

כתב בהגט, "חיה ראזא", — ודאי, דיש לפרש דבריו, "שהבין ממנה", שלשם, "חיה" מורקף בעיר קל', "ראזא" במקום, "ראזא", שהיה מורקף לפניו בעיר הקודמת. והיינו דמסיים שפיר: "על כן (כלומר: כיון שהחזיקה בלי רוף כזה במקומה החדש) כתב בהגט, "חיה ראזא". ובכן מחלימים שפיר דבריו להא שנתבאר לעיל, שאלמלא יאל לו מהגדת ערי ההכרה או אמירת האשה, ש"חיה ראזא" יש לו דין עיקר השם, לא היה כותבו, והיה משתפק בחניכה, "ראזא" לבדה:

אבן, אפילו יליד, שהיה הרב המסדר כותב מדעת עצמו (מה שחוק בעל מן השכל, שרוח כזה יעבור על רב בישראל לקלקל בשאט נפש את העלובה), — הנה בזה נלע"ד, דאינו נאמן, מטעם ד, אין אדם משיב עצמו רשע, כסדרת הרמב"ן בתשובה, שהחלטתו להלכה ברמ"א חז"מ (מ"ו, כ"ה). וכן הוא בתשו' חוט השני (ס"י י"ז), שכתב, דכל היכא שטעם איסור, לאו כל כמיני' לתת לחתולא למה עשה איסור, אלא מוקמינן ל"י, שבהיתר עשה המעשה. וכן פסק בתשו' חדושי אש"י שם (סוס"י ס"ג). דגם הכ"ד בעלמא, אף אם אומרים עמה, דלא שאלו שמו ולא כתבו כהוגן, אין נאמנין, דהוי כחוזרים ומנידים:

בן מה שמבואר בהשאלה, שבחוקר הרב את המגורשת, אחרי הנשאה לאיש. אמרה, שהיו קורין אותה (בקל') שם שלה, "ראזא", — הכונה על החניכה שהכל קורין בה; אבל לא ששללה בזה ענין החוקקה שם את, "חיה ראזא" לשם עיקר. או י"י י"י ש"י לומר שכותבת רק להבליט את איכות ההכרה, שהיתה "ראזא", ולא, "ראזא"; אבל לא הודיעה בזה: אם, "ראזא" זו היתה מחוברת, לחיה, או היתה נקראת בפני עצמה:

ואפ"ר אם היתה מבחשת בעת מפורש, שלא החזיקה לעצמה בעיר קל' את, "חיה ראזא" לשם עיקר, רק ששינוי את שמה בגט, — הנה בודאי, דאינה נאמנת בזה, דאין ערעור דבר כלום, אחרי הנתן הגט בהכשר, וכמו שפסקו בתשו' חא"ש י"י (ס"י קל"ג), בשם עזרם ישראל (ס"ו מ') בשם הש"ג ובס' שדי חמד (מערכת גט, ס"ו מ"ח, אותיות י"ח וי"ב) בשם הגאון "מהרי" שטרן ז"ל:

ובפרט בגד"ד שכתב נשאת לאיש, הרי, לאו כל כמינה מדינא להפקיע עצמה מבעלה, שהיא משועבדת לו, כסדרת הר"ן במשנת סוף גדרים. ומו, אם יתכן, שלא להאמין לאשה באומרת, טמאה אני לך, מלך, שמה עיניה נתנה באחר

להביא את בעלה במאסר בשביל חזונות, בכדי, שלמען הפטר מחזונותיה, ושלמה בגט, בודאי מוקלה מן הדעת לחוש, שבאשר זכתה סוף כל סוף להגיע לרגעי סדור הגט, חשקך בשמה בשביל לקלקל עצמה עולמית. מחילא, באמרה, ש"חיה ראזא" הוא שם העיקר שלה (דלולא זאת, הרי לא היה הרב המסדר מעלהו בתור כזה לגט, נגד הגדת העדים), הרי זה כאלו אמרה מפורש, שבוחרת בקל' בשם זה ע"י פרסמה כזאת בבואה, אם בפעם אחת או בכמה י"י פעמים, לרגלי עיניה החשובים, בעמים שונות:

וביין דובין להא, דמדל הר"ן אחרינן, שלהרב המסדר הודיעו את שם, "חיה ראזא" בתור שם העיקר, שהיא מוחזקת בו בעיר קל', נלע"ד הלאה וגאמר, כי מכיון שהחזיקה האשה לעצמה במקומה החדש, שהוא מקום הכתיבה וההתייבה, את השם, "חיה ראזא", הרי היא כקטנה שגולדה במקום הזה, שנקבעו לה שני שמות מחוברים, באין יתרון לאחד על משנהו, כמש"פ הט"ג (לקו"ש מ"ח, ס"ק ט'): "דלא אולינן בחר פתגם המעשה, שנעשה בעיר אחת כו'; והרי במקום כו"י אין מי שידוע סבת השמות הללו: אם באו לה מחמת חליה, או שהם שמות העריסה, אין לנו לשפות שינוי כו', מחמת שבעיר אחת קודם בואה לכאן היה שם מחמת חלי; אלא שיש לחפוס השמות כמו שהם, וכאלו נולדה בכאן". ובכן, השמות, "חיה ראזא" דינם כשני שמות המחברים מעריסה. והשם, "ראזא" שבפי כל אינו אלא כקילור מהם, ולפיכך לא נשתבש הרב המסדר, בשמנו בזה על מה שפירש הט"ג (לקו"ש, ס"ד), דבכה"ג יש די' לכתוב רק שני השמות המוחזקים מעריסה; באופן שהזכרת האחד מהם, המשמש כקילור השם בתור חניכה שהכל קורין בה, אינה אלא הידור בעלמא, הטוב לכתולה:

ובגדרון השמות, "חיה ראזא" או, "ראזא", כיון שלפי טבע הדברים ולפי אמתת המעשיות הכרוכה של השאלה, לא נודעו כלל באן, במקום הכתיבה וההתייבה, ורק שהם השמות, שיש להם במקום אחד, דהיינו בארץ מולדתה. — אם כן, אפילו אם היתה מודיעה כזאת המתגרשת להרה המסדר, בגשתו לסדר הגט, הרי היה נמי מוטב, שלא להזכירם כלל בגט, וכמו שהעלה הט"ג (ש"מ, ס"ק ו'):

ורגמה, לפי משמעות השאלה, שכתוב בה, שהרב המסדר, בהשאלו בדבר טעם כתיבה השמות הנ"ל, השיב י"י באריכו, שהבין ממנה, ששמה, "ראזא" במקום, "ראזא", על כן

ובמשפ' כחש' משכנתו יעקב: (שכחלו הפח' סס)
לענין השני שכן. פאזירק' לפאזערק':
חבנא לרינא, דלענד' דהיה אפשר להכשיר
הגט הזה במקום עינון עולמי כבנד'ד,
אפילו בשלא היחה נשאל עדין, וכש' היכא שכנר
נשאל:

יהודא ציב צירלסאהן,
אבר'ק קישנור והנצ'ר.

סימן נה

שי"ח קוטב (נאציציוו).

כוח'ט וברכה וכו' לכבוד הרב הגדול טופלנ
בתורה ויראה טויה צבי רינקעוויץ נ"י
בק"ק טארצין (פיר ווארשא):

(א) **תמוז** הגיעי מכתבו. ומ"ש בענין תקיעת
שופר. שנהנין לתקוע כחודש אלול
בכל יום. ש' הראש' סוף ר"ה וכן הטור מהפ'
דרא'. שתקנת חכמים הוא שתקנו להטעוררת
השופר. אי"כ למה אין מברכין לפני' החודש
ברכות (י"ב) ד"ה ימים. שם ענ' מהנג של מלוא.
כמו הלל דר"ח מברכין עכמ"ד: (א)

נראה פשוט. דגם אם יהי' התק"ש ברא' אלול
בכל יום תקנה חיוביות מתקנות חכמים
הראשונים. מ"מ לענין ברכה. אף דמברכין גם
על מלוא דרבנן. היינו דוקא בדבר שהיה מלד
עלמה שאלו חכמים לתקנו. מלוא כמו הלל ברא'.
כ"ח. מקרא מנילה. נט". וכיוצא. משאי"כ תק"ש
בימים אלו. שאין תקיעתו מלוא לעלמה. אלא
הכשר מלוא מלוא השופר לעורר לב העם לשוב.
להחריד לבם בהשמע קול שופר. וכלבשה שק
שה' לובשין ביום הענייה לצור. וכל כיוצא מהפעולות
שא"כס כ"א לרנך גם לב האבן. ולהכשירו להטעורר
לשוב אל ד'. ואם יתעוררו העם מעלמם להטעורר
גמורה אין חפץ בהתקיעות שופר. לא שייך לתקן
ברכה ע"ז. ראש' במ"ע דאורייתא. שהוא מלוא
לעלמה. כל דאפשר למעקרה אף דהשתא לא
עקרה אי"מ עליה דהול' כחאן דליסא. כח"ש
בשור' הרשבי"א סימן ח". וכש"כ בזה שאינה
אלא הכנה לעורר להטעורר. ואם נתעוררו מעלמם
אין חפץ בהתק"ש, ודמ"י לתק"ש. שה' חוקטין
בערב שבת להטמין החמיו ולהכטיל העם ממלאכה.
וכן

באחר', אף דליכא שום רגלים למחד כזה, ואף
דכסיפא לה מלחא דטמאה אני לך (כדברי הר"ן
סס). — כש"כ שלא נאמינה מהטעם הנ"ל במקום
שהיה סותרת את עדי ההכרה או שסותרת מה
שאמרה בעלמה מחללה להרב המסדר ובמקום
דלא כסיפא לה מלחא כלל:

המורה מכל זה, דכיון דלפי מה שהעליתי
בזה, דיינין שפיר כנד'ד, שטיק
שמה בקל', שהוא חיה ראזא', נכתב בנט, ורק
שנשטו חניכיה, ראזא', ש"ש לדנו כאן בקינור
הס', (והס' ש"ש לה במקום אחר, ראזא' או
חיה ראזא'). — אם כן ודאי, דהגט כשר במקום
עינון גדול מאד, כבנד'ד, ובפרט לאחר שנשאל כנר:
ויענין מה שנכתב בנט, רוא' חתם, ראזא' —
יהי כתב כח'ר, דהכרה נקודת הו"ו
היא כמו וו, דלפיכך הרי היא קרובה להכרה
הקמ"ן, שעליה מרמזה האל"ף, שאחר הרי"ש
דראזא'. והדברים מפורש' בנ"ש לענין, בומבערק',
שהוא'ו משמע הכרתה חולס ומשמע קמ"ן. וו
היא גם דעת המהרמורי' בברכת המים, כמה
שפסק, ש"ש לכתוב, מוקל', ומורקל' בוא"ו, אף
שהמים נקראה בחטף קמ"ן:

ומה שנכתב בנט, ראזא' ולא, ראזא', שהיה
נקראת כך, לפי מה שאמרה המגורשת
בעת אחרי נשואיה, — הנה, לפי המבואר בהשאלה,
כתב הרב המסדר במכתב-תשובתו, שהיה נקראת
סס, ראזא' ובשם ר"ח לעווין כתב, שהיה
נקראת, ראזא'; מחילא, הרי היא אינה נאמנה
כלל נגדס, וכדלעיל. אף לבד מזה, ברור הדבר,
שכולס לרקו יחדיו, כי כפי היהודים נקראת, ראזא',
כפי טבע המבטא הווארגאני-האשכנזי, המסיים הכל
בסגול' בהברות כאלה (דמחילא, נכתבה שפיר
אל"ף לאחר הווי"ן, כפי המנהג לכתבה בשביל
תנועת הסגול' הבאה בסוף התיבה, כמשפ' הט"ז
שנ"ח, ס"ק ט'); אולם, ראזא' בחיריק לאחר
הווי"ן נקראה, כלי ספק, בשפת האנגלים:
"Rosy", כדרכם לבטא רוב שמות כאלה. הלכך
דמי' האי דינא להרעדיש' — רעדיש', שפסק
הרמ"א (קכ"ח, ג'), דכותבין אפילו לכתחלה רק
סס ישראל לחוד. ויהי נמי להשינוי שבין סגול'
לחיריק, שמתחלפות על הרוב חלד טבע הלשון
(ע"י בדברי חיים, שער הנקודות, ניקוד סגול').

(א) הגה' לראזא' שכתבתי סוכה (מ"ז) דלכ' בשחינו שבת מיתב יתבנין כרובי לא מברכין. דלחיו הכירא דלא
היו כחוסף כמה שאינו מברך. וסובר דאפור לישן אז כסוכה. משום דליכא הכירא יעו"ש. ואי' לקח' מה
שאין מברכין על חק"ש ברא' אלול ג"כ חשש זה דלא ליהוי כחוסף על הקיעות ר"ה כמובן. אבל להיריק' והראש'
סס וכל הפוסקים דחולקין וסוברין דלרף לישן כסוכה בשחינו וכל דלא מברכין משום דסתרי ואז' יעו"ש הישכ. ק"ל
לכרך על התקיעות דרא' אלול, ועכ"פ החוקש שחיים התנגד שומר כס' דרא' וכן השומעים יכרכו כנ"ל:

חודש אלול ריהטא דלישנא הוא על כל החודש
ודלא כהבניה לעמים. וראיתי בכל כו סי' סיח
שכ' וז"ל. ונהנו בכל מקומות ישראל לחקוע שופר
בר"ח אלול. ויש למנהג זה סמך במדרש וכו' ט"ס
שהביא דברי הפ' דר"א הרי העיד שכן נהנו בכל
מקומות ישראל. ואולי בעל הכל בו אשכנזי הי'
כי לא נודע מחברו ואם בספרד לא נהנו בזה אין
לנו לבקש טעם ב"א על המנהג שנהנו בו אבל
א"ל טעם על המקומות שלא נהנו בכך כי לא
נהנו בזה מעולם ועכ"פ לענין ברכה פשוט דלא
שייך ברכה בזה וכמו"ס:

(ג) **ומה** שהעיר רומ' כמה שמצרכין על עבילת
דס קוטר בזה"ו שהנהנינו לחומרא.
וגדחקו בזה באמת בשו"ס תשובה מאהבה
ובשו"ס חסם-סופר חו"ד. ולי נראה לפי המבואר
בשבת (כ"ג) דמשני אביי הא דאין מצרכין על
הפרשת

שניות. והעבירו אז שופר בכל המחנה להודיע
דמשה עלה להר שלא יטעו אחר ע"ז. וע"כ חקנו
חכמים שיהיו חוקעין בשופר בר"ח אלול בכל
שנה ושנה עיי"ש. מוכח מזה שחקנו לחקוע ביום
ר"ח אלול לבד כאשר באותו היום העבירו אז
שופר בכל המחנה ועיין ג"כ בשבולי הלקט סימן
רפ"א בשם רבינו נסים גאון. ולפי"ז מ"ס הרא"ש
והטור שנהנו באשכנז לחקוע בכל החודש אלול
בבוקר ובערב הוא מנהג נוסף שהנהנינו עלמין
בני אשכנז לעורר לתשובה. ואפשר שבני ספרד
לא נהנו בזה כלל וע"כ לא הביאו מרן בש"ע.
וכן הבין גם בבניה לעמים סוף דרוש ר"ד ג).

וע"ש מה שתמה על הב"י:

אבר ברוקח סימן ר"ח כתב דמשה כשעלה
להר אמר אז להיות חוקעין בכל יום
ויס. ולזה חקינו שיהיו חוקעין בשופר בראש

(ג) הנה טונת הגאון הנ"ל ליישב מה שלא הביא מרן הב"י בש"ע במנהג לחקוע בר"ח אלול משום דזה לא נזכר כלל
בפדר"א תמוה לי בדודאי הב"י ס"ל שח"ס הרא"ש והטור ז"ל וכל החודש כדי להזכיר את ישראל שיעשו
תשובה וכו' זה הנוסח נזכר בפדר"א שלהם. וגם הגאון הבינה לעמים בעצמו בדרוש ר"ד הנ"ל מובאר שם שהבין
שהב"י ס"ל כן וקשה ה"י לו להביא בש"ע שלו. ועוד זה עכ"פ נזכר לב"ע בס' דר"א הנ"ל שחוקעין בר"ח אלול עלמין
שזה הוא זכר לחקוע שהיו חוקעין כשעלה משה להר ולמה לא זכר המחבר זאת עכ"פ. ועי"נ קשה לי שיכרך על
החקיעות של ר"ח אלול בעצמו שזה מזהו חזק עלמין זכר לחקיעה כשעלה משה להר ואין זה שוב הכשר מזהו משום
תשובה כהבניה לעמים שם ודו"ק:

ומה שהביא לן הגאון הנ"ל מבינה לעמים בדרוש ר"ד. אחרי מחילה רבה מרבינו בונה לעמים ז"ל דבריו תמוהים
ולא יציתי להבין מאי מקשה שם על הב"י הלא דברי הטור המה דברי הרא"ש סוף ר"ה וסם מובאר שנירסחם
היה בפדר"א בן ש"ס שלכן החקינו כו' לחקוע שופר בר"ח וכו' כדי לערבב השמן ע"כ ומובאר שהרא"ש גרס הכל
בס' דר"א ואף שלפי הנירסחם שלפנינו לא נכתוב זה בפדר"א אבל הרא"ש והטור גרסו כן וע"כ בקרבן נחמאל וא"כ
הב"י שפיר מקשה על הטור וזה רא"י שמביא הבינה לעמים שם מהנירסחם דפ' דר"א שלנו הלא מובאר בהרא"ש הנ"ל
שנירסתו לא היתה כן והטור מביא להרא"ש אכ"ו ולכן מקשה הב"י שפיר ודו"ק:

ובן תמוה לי מ"ס הבינה לעמים שם דהפדר"א לשיטתו חז"ל בסוגר דת' השניים ה"י קשה במחנה ולא עלה להר
עד מ' האחרונים בר"ח אלול ולכן הוצרכו אז לחקוע בשופר. אבל לדברי רש"י ז"ל בחומש שפי' שמשה עלה להר
גם כח' השניים כתב' ועתה אעלה אל ד' וגו' דהיינו עלייה משם וא"כ ז"ל שלא היו חוקעין כלל בשופר אף בר"ח
אלול דא"כ למה לא חקעו כשעלה משה להר כח' השניים ובמחילת כ"ג נעלם מחנו באותו שנה דברי הרא"ש ז"ל הנ"ל
שכ"ס שטעות סופר בס' דר"א בזה שמשה היה במחנה מ' יום הלא היה בזה יעו"ס ודלא כהבניה לעמים:

ולענין אפשר ליישב קושייתו לס"מ שמובאר בתנא דכ"א ופא"ר פרי"ד שח' יום השניים נפל משה את האהל ונעה לו מהזן
למחנה כמו"ס ומשה יקח את האהל וגו' וישראל היו נוהגין אכילות כל הח' יום שהיו מנדוין למשה ג"כ
עד שהותר לו הקב"ה למשה את נדרו וא"ל להכניס את האהל למוך המחנה כמו"ס ודבר ד' אל משה פא"ס וגו' ושב
אל המחנה וזה היה בר"ח אלול שהתחילו ה' יום האחרונים וא"כ שבת' השניים לא היה צריך לחקוע בשופר כשעלה
משה שלא יטעו אחר ע"ז שלא יראו למשה משום דסוף סוף ה"י מנדוין. למשה כל הח' יום שלא היה עמשה ולכן אף
כשלא יראו למשה לא יטעו משא"כ בר"ח אלול כשעלה משה להר שחקב"ה כבר הודר לו והכניס האהל למוך המחנה
וישראל שמחו אחי ובעל אחריו יטעו. ולכן היה צריך אז לחקוע בשופר שעלה משה להר. ובזה נראה לתדע דבר
חדש דגם הספרדים שאין חוקעין בר"ח אלול. אף שנירסתו ה"י בס' דר"א לחקוע בכל החודש מ"מ אין חוקעין
דסוגריו שהם' דר"א ס"ל כח"ד בסוף ברכות (פ"ג:) וז"ל ודבר ד' אל משה פא"ס א"ר יצחק א"ל הקב"ה למשה
משה אני ואחתי נסכר פנים כהלכה. איכא דאמרי כך א"ל הקב"ה למשה כשם שא"י הסכרתי לך פנים כך אחתי הסכר
פנים לישראל ואחרי האהל לחקומו וכו' עיי"ש והגאון וקוקין דמורא על התנא דכ"א הנ"ל באות ליה כ"ס שח"ד אני
ואחתי נסכר פנים כהלכה ס"ל כסירט"י ז"ל בחומש על הקרא ודבר ד' אל משה פא"ס וגו' ושב אל המחנה לא קאי
להכניס האהל למוך המחנה אלא קאי על משה שלימד עם ישראל. מה שלמד מפי הקב"ה וא"כ ששכ אל המחנה קאי
להכניס האהל למוך המחנה ס"ל כהתנא דכ"א יעו"ס היסב וי"ל דהפדר"א ס"ל כן בהא"ד והתנא דכ"א הנ"ל שושב
אל המחנה היינו שהכניס האהל למחנה בר"ח אלול לכך הוצרכו לחקוע. משא"כ להח"ד שושב אל המחנה קאי שמשה
הסכר פנים כהלכה למדוד עם הזקנים אבל לא הכניס האהל למחנה וי"ל שהכניס להמחנה הארון עד לאחר שהוקם התבטן
ולא ה"י חילוק בין מ' שניים לאחרונים וכמו שלא חקעו כח' השניים כמו"כ לא חקעו באחרונים בר"ח אלול. וז"ל
שלא חקעו כלל בשופר כשעלה משה. להר ולכן הפסרדים אין חוקעין. אבל הפ' דר"א דפ"ל שחקנו ס"ג בהתנא
דב"א

משום איסור עשה דבחולה כמבואר יבמות (כ"ט).
ואף שמדברי חידושי הרשב"א שם מוכח דס"ל
דאינו רק מדרבנן כבר האריך בשער המלך פ"א
מה איסורי ביאה הלכה י"ג להוכיח דבוגרת אסורה
לו מה"ט ודלא כהרשב"א. והגאון בקו"ט מודע
ביהודה חלק אהע"ז סימן נ"ד במהדו"ט כתב לחדש
שג"ל דאין בכשואי בוגרת איסור עשה ממש שנאמר
אין עשה דוחה לית ועשה ע"ש. ונעלם ממנו
שזה חליא באשלי דרבנן. ועכ"פ היינו דוקא
בבוגרת אבל במיעטה בידים והוליא בחוליה קודם
בעילה. בוודאי לכ"ע איכא איסור עשה גמורה
וא"כ שפיר א"א לומר שכוננת הש"ס ה"י שמדחה
ללי"ט ע"י מיעוד באמצע דהא הוי עשה ולי"ט כמו
במן הנשואין וקושיא הריב"א נכונה ה). ואסיים
באמירת חיים וברכה למשמרת שלום וכו'. וידיו
הכותב מתוך טיפדה מרובה.

יעקב שור אבריק קושב והגרי.

בענין הגי'.

שמחת החג שובע ששחות נעיונות לבביו
ידידי הרב המאה"ג החריף ושנון מו"ה צבי
רינקעוויץ נ"י בק"ס מארצין יע"א.

מכתבו הגיעני וכו' מה שהעיר ר"מ על
מ"ש לו בתשובה הקודמת כמה
שאינו על תק"ס בחודש אלול שא"מ על דבר שהוא
רק הכשר למזל כמבואר בתשובתי. וע"ז הקשה
ממה שמבדכין על נט"י לחולין שהוא רק משום
סרך תרומה והביא גם מהמס' שבת (כ"ה:)
ד"ה חובה כמבואר בדבריו;

הנה מ"ש שא"מ ע"ד שהוא רק הכשר למזל
הוא. דבר ברור שאין לספק בו ומפורש
הוא

הפרשת מעשר של דמאי דספק דדבריהם לא
בעי ברכה. ופריך מ"ס טוב שני בזמן הזה
דמברכין ומשי החם דלא לימי לולולי ביה וקשה
דאי"כ ה"ג ניחוש בדמאי דלינחא אחי לולולי ביה.
אבל נראה דגבי דמאי שנוהג "במבר" הלוקח
פירות מע"ה לא חשו ב"י דילמא אחי לולולי.
משא"כ יור"ט שני שנוהג גם לנשים וע"ה שפיר
חיישינן דלא לימי לולולי. וכהאי דלמרינן ביאה
(ה'): ביאה לכל מפורע ע"ש. (ד) ועפ"ז מובן דגם
בטבילה על דם טוהר. דהגאונים המרימו ותקנו
שלא לבעול על דם טוהר כמ"ס הראב"ד. וכיון
שזה דבר המנהג בנשים אס נאמר שלא לבדך על
טבילה אחי לולולי ביה וה"ט נ"כ דמברכת על
טומאת כהם:

ו) ומה שהקשה ר"מ לרה"ט. דדבר שהותר
תורה בפירוש אין כח ביד חז"ל לאסור.
אי"כ איך אסרו לבעול על דם טוהר שהותר
תורה בפירוש עכ"ד. כבר הביא קושא זו בס'
יד מלאכי סימן רל"ה בשם שו"ת דברי יוסף
ופלפל בזה מהר"י הכהן ה' נדה עיי"ש:

ה) מה שחמה ר"מ על קושיות הריב"א והר"י
במס' יבמות (כ'). ד"ה יבא שהקשו
דהא אין אשה מתעברת מביאה ראשונה וליכא
עשה דיבוס. וע"ז חמה דמ"מ שפיר מקשה הגמרא
יבא עשה וידחה לית דימער. באמצע חמילה. ואז
אפשר שתתעברה מכ"ר כמבואר ביבמות שם (ל"ח).
ושוב איכא עשה דיבוס עכ"ה:

ק"מ דבאמת לרעתי נראה פשוט דבכתן גדול
אף שקירשה כל שמיטתה קודם ביאה
אסור מה"ט ליטאנה דליכא ב"י איסור עשה דבחולה
דברי אפי' באירסה ובגרה תחתיו אסור ליטאנה

דכ"א הניל שוב אל המחנה קאי על האהל והיה חילוק בין מ' שנים להאחרונים והבספרדים אין נוהגין כהפדר"ה ואי
כדי לעורר בתשובה חיוב מ"מ אלול ואילך נוהגין לקום באשמורת מ"מ אלול ואילך לומר פליחות ותחנונים משא"כ
האשכנזים שאין נוהגין לקום באשמורת מ"מ אלול נוהגין לתקוע בשופר מ"מ אלול ואילך כמנהג הפדר"ה לעורר בתשובה.
ובן מלאחי מבואר בסדר היום שבי' יש מקומות שנוהגין לתקוע מ"מ אלול ואילך דחשתע שאין נוהג בכל המקומות
והיינו משום דהספרדים אין נוהגין כן. ומרן הב"י שהוא ספרדי לא. וזכר המנהג לתקוע בשופר ברי"ח אלול וד"ק;
ד) דבריו הגאון שליט"ה הניל אחי שפיר להרמב"ם פ"ג מה' מגילה ק"ה. אמנם לפת"ם הלח"מ שם בלות ה' בשם
הרמב"ם וז"ל בתשובתו לחכמי לוניל המובא בב"מ ב"ה מילה פ"ג ה"ז וע"ה שסובר דלרנא בשבת (כ"ג)
הניל דמשי טיטיל אחרינא דרוב ע"ה מעשרין הם פליג אשנויא דאכ"י הניל וז"ל השעם דלא לימי לולולי. ויור"ט שני
דחקו משום ספק מברכין עלי' וע"ה והלכה כרבא. וא"כ אין לבדך משעם דלא לימי לולולי כדם טוהר וע"ה היבס ומכין;
ועוד נלמד דאף לאכ"י שהרמב"ם פוסק כן בהלכות מגילה הניל היינו דוקא ביום טוב שני דהוא ספק דלוריותא
מברכין משעם דלא לימי לולולי ביה משא"כ דם טוהר שהוא חומרא מזד המקנה קולא אין לבדך כדי שלא
לימי לולולי. עיין מ"א סימן רט"ו אות ו' דהתבדך ברכה שאינה נזכרת להרמב"ם עובר משום לא חשא דחומר בודאי
אין לבדך על דם טוהר משעם דלא לימי לולולי שטוהר מה"ט. ואנחנו יור"ט שני דהוא ספק דלוריותא נ"כ דחמיר וד"ק;
והנה הלח"מ שם הניל הניל בשם הר"י וז"ל ב"י מי שחוו דדמאי הוי מ' דרבנן לאכ"י והלח"מ מבאר זה לחם
כן. ובזה חיושב קו' הגאון שליט"ה הניל דלאכ"י ניחוש בדמאי נ"כ דלא לימי לולולי ביה ולדבריו א"ש שאני
יור"ט שני דחמירי משא"כ בדמאי שהוא מ' דרבנן וס"ה דם טוהר וד"ק כן נלפנ"ד ברוב;

ה) דבריהם בזה תחשוין לי ולא זכירתי להגין. קלל המעיין יבמות (ס') דבוגרת ומוכת ע"ן שוין דלא יבא ואם נשא
בשני יעו"ש וא"כ כמו יוגרת לכ"ג להרשב"א המובא בשעה"ה הניל הוי רק דרבנן מזה דלמרינן אס נשא
נשי

ההדלקה מזה וגם אם היה דולקת מקודם אין חייב לכבותה ולהדליקה לשם מות הדלקת נר שבת. אבל במחיצה זה אינו דמיון שאין עשייתה גמר מזה שאינו עליה הכוונה במה שהוא רק הכשר למזה שנתעשה ע"י ההכשר כמו עשיית הכוונה והלולב והתפילין וכיוצא. אבל הדלקת נר שבת. קיום מעשה גוף המזה מחליל מחטא שמדליק הנר לשבת אלא שהוא מזה הנמשכת והולכות כמו מי שמל איט או נכנס לישב בכוונה וכל כיוצא. ולזה חף שאם היחה דולקת מקודם אינו לכבותה ולחזור ולהדליקה היא לפי כיוון הדבר נעשה ממילא אינו לטרוח לכבות ולחזור ולהדליקה כמו בפסוק היום שפטור מלכבות אבל מימ מזה לא קיים אבל באם הוא עלמו מדליק או הוא עלמו מכסה שאלו מקו"ש מזה לר"ך לנדר והדברים ברורים בשלל ישר לתבונתו.

ובמ"ש ר"מ משני ברכה על מעקה שפ' דרמפ"ס לנדר והביא מדברי ר' בחי ומדברי הרמב"ם ה' ברכות. ממהם כיון שראה ר"מ מ"ש חכ"א בשע"מ ח"ו סי' י"ג למה לא השניח כי אינו הייתי המחשבה והמצייר בכ"ז בחשבוה הנדפסה ממני באלה מועד שם הבאתי הכל באריות (ו) ע"ש וקושיה החכם בשע"מ הנ"ל שהקשה עלי לק"מ ופמ"ש גם שם דמלות מעקה שאמרה תורה ולא חש"ס דמ"ס בבב"ר היה מיוחד רק בישראל ולא ה"י אחר"ע או משגיחין ע"ז כלל. ומ"ש ר"מ להקשות ע"ד הרב כינה לעתים שהבאתי יפה העיר עליו.

(ב) **במ"ש** ר"מ על מ"ש לתרץ קושייתו ע"ד התוס' יבמות וע"ז כ' דיבמה שהוא זקוקה ועומדת יהיה ה"דן כמו אם נשא והיו כארסות אין זה כלום דאם בארסות אסור לישראל כש"כ כיבמה כמבואר כה"כ במשנה דיבמות (ס"א). אירם אלמנה ונחמנה להיות כהן גדול יבנה אבל אם

הוא בש"ס מנחות (מ"ב:) דכל מזה דעשייתה גמר מזה כגון מילה וא"ע"ג דכשירה בנכרין. כשמל ישראל לר"ך לנדר. וכל מזה דעשייתה לאו גמר מזה כגון עשיית סוכה ועשיית לולב ועשיית תפילין אינו לנדר על עשייתה ע"ש. והיינו בהסבר שהבאתי שאין לנדר על דבר שהוא רק הכשר לנדר עשיית המילה. וע"ן רמב"ם פ"א מה' ברכות ה"ח שכ' וז"ל וכל מזה שיש אחר עשייתה ליווי אחר אינו מנדר אלא בשעה שנושה הליוי האחרון בילד העושה סוכה וכו' ע"ש"כ. וכן הוא ג"כ מק"ש של חודש אלול שהוא רק הכשר למות השופה אשר יתעורר ע"י שמיעת קול שופר שהוא אזהרה נמחר לשוב אלא דמ"מ כיון שעל גוף מזה תשובה לא נתקן ברכה א"כ הוה אפשר לומר שידבר על ההכשר. ולזה הוספתו לפי שאין בהכשר זה ענין מזה שיה' שייך לומר אק"ש וז"ל. שם יתעורר האדם בעלמו לשוב אין חפץ או בהתק"ש ובמ"ש שם מחל"כ נט"י לחולין או עירובי תבטילין וע"ה וכיוצא חף שה' נתקנו משום גזירה. אבל המה תקנות מלות חכמים לעלמן ואינם הכשר לעיקר מעשה מזה המוטלת עליו על אלו שפיר מברכין.

וענין דברי התוס' שבת (כ"ה:) שהביא ר"מ הוא נחבאר בפיתור בספר הישר להד"ת סי' תר"ב וסי' תרכ"ח שהרבינו אפרים היה כו"ר שאין לנדר על הדלקת נר שבת ודמ"י ל"י לנדר שאין עשייתה גמר מזה לפי שאין הדלקתה גמר מזה ואינו אלא כדי להאיר בלילה ואם היחה דולקת והולכת מקודם אינו חייב לכבותה ולהדליק. ע"ש בדבריו. וע"ז הוא שהשיג עליו הד"ת כמו"ס התוס' ובמחל"כ הרבינו אפרים שכפי הנראה חשב הוא דענין מזה שאין עשייתה גמר מזה דאמרינן דאימ' עליה הכוונה שאין המזה נשלם בעשוי"ו זו היא במה שדולקת ומאירה בלילה וא"כ אין גוף

נשוי כמו"ס ח"ע ג"כ מדברנן משום דאמרינן אם נשא נשוי וא"י לנדר וה"ה מיעבה באכזב דהוה כח"ס והא"ר נ"כ האון שלישי"א שמיעבה באכזב לנדר דאורייתא. ועוד נ"ל דהרבי"א הנ"ל ס"ל שגזירה ומ"ש הוה דאורייתא והריש"א כדחשבו והרמב"ן וז"ל שכ' יבמות (כ'): נזירה כ"ר ליישב כן שאפשר שחשבו ע"י מיעוד ס"ל שמי"ש הוה רק דרגנן ורבי"א ס"ל דהוה דאורייתא ושע"ה"ה לא מוזכר כלל מזה. ועוד אפשר שזמרת יבם משום דזקוקה ל"י הוה נשוא נשוי ועד"ף מארסות וז"ש:

ולענין אפשר ליישב קושיית הנ"ל דהנה הנוכ"י מהדורא חגיגה חא"ע סי' קמ"א ובה ר' שושנת העמקים להפס"ק ככלל ג' ובכלל ד' נדחקו בלשון התוס' יבמות (כ') הנ"ל שכתבו הא אין אשה מתעברת מביאה ראשונה. וכו' הא"ר תמיבס וביאה שני' אסורה ל"י כדאמר לקמן נזירה כ"ר אסור כ"ש דקשה למ"ל לטוים כ"ש אסורה דאי' מותרת ל"ל כעידול. ועוד דכ"ש נמי תהי' מותרת מטעם עשה דוחה ל"ת. ולדעתו זה הכוונה דלא חימא דאפשר ע"י מיעוד מתעברה מיד כ"ר א"כ למה הוצרכו לאסור משום יצרת כ"ש הלא בב"ר נוסה איבא נזירה אסור לא מיעבה שאלו לא מתעבר וכוונת התוס' כך כ"ש אסורה משום הנזירה הלא הנזירה יכול להיות בב"ר אסור לא מיעבה ודוק: (ו) דג"ה ה"ס אלה מועד אינו ח"י ולא ראיתיו. ולדעתי חף דאמרינן שהנוים נוהגים בחשקה מ"מ יש נדרך להרמב"ם ס"ל שמתקנה כמזהה תלמי. ונתיק פכ"ס ובית אורז ובית התנן ספורים מתקנה חף שטי"ך בהם כי יסול הטעם וז"ל שאין זה מלות שג"ות אלא מקובלות ולכן מתבטל כאשר הארכתי לט"ל.

ובמח"ב כולם נעלם מהם ברייתא מפורשת בספרי פ' ראה ע"פ כל כהמה מפרשה פרשה וז"ל מרבה אני את אלו דמוחין להדינו ועדיין לא ארבה את שנעבדה בו עבירה ע"פ שני עדים ועדיין לא נגמר דינו ח"ל שור שה כשבים חאכלו עכ"ל הרי מפירש דגם ע"י שני עדים מותר באכילה קודם גמיר וכהחוס' תמורה הנ"ל את זה מה שראיתי להשיבו מדרך טירדה מרובה ואסיים בלמירת חיים וברכה בגמר טוב וכו' ידידו נח הד"ש העמוד:

יעקב שור אבר"ק קובב והג"ר

סימן נו

ב"ה אייוואנקאו.

אבן זכרון.

מאת יעקב לעווזקי החופ"ק הג"ר.

בחזק מקשה משוך כרעל היתה לנו קבשורה המעניבה שבאה לנו היום מפעירת הרב היקר הגאון החסיד ר' אברהם יהודה צבי ז"ל האבר"ק באר"אדיאנקא שנפטר במלחמה שנותיו לפתע פתאום לדאבון נפש כל מכיריו. אשר עס כל מעלותיו הגדולות והנצחיות היה ענו ולנוע ובורח מן הפרסום. וכדי להניח אבן חן אבני המלכה לנפשו היקרה הגני למסור בזה את דבריו היקרים בהלכה שכתבם אלי בשנותיו האחרונות לחייו. ע"פ מאמרים ז"ל (ירושלמי שקלים) אין עושים נפשות ללדיקים שדבריהם הם זכרונם:

עוברא הוה: איש אחד איתרמי ליה אבילות אחר אמו ואח"כ גם אחר אביו הכופות זו אחר זו. באופן שיום השלשים לאבילות אמו היה ביום הששי לשבוע וביום הראשון לשבוע שאל"ז בעלות השחר מת אביו והשלשים לאבילות אביו מניעים לחוך הפסח ב' ימים. ושערוהו גדולים מאד וכבדים עליו. ועוד קודם מיתת אביו הגיע זמנו להסתפר ובמולש"ק שבין אבילות לאבילות היחה לו גם הגערה בפועל. אך לא הסתפר. ובא לשאל חס. מותר להסתפר בערב הרגל ש"פ שהוא

חס נפלה לו יבמה ונתמנה שוב להיות כ"ג אפי' חס עשה כה מאמר לא יכנס ויליף לה בברייתא מקרא דכתיב יקח אשה וכולל גם ארוסה אבל יבמה לא נקראת אשה ע"פ וע' בשו"ת חכם לבי ט"ו קט"ז שכ' ג"כ להוכיח מזה דארוסה אשה מיקרי אבל לא יבמה והוסיף עוד דהרי ארוסה הוא בכלל אשר יאקף את אשת רעהו משא"כ שומרת יבם ע"פ ודב"ז כבר מבואר כן בגמ' פ"ד יבמות דלא דמי שומרת יבם לארוסה דכתיבה הוא שהרי הבא עליה חייב סקילה משא"כ יבמה עיי"ש:

ובאמת אני תמה על הח"ל והגמ"י שאל הביאו ממשנה מפורשת נדרים (ע"ד) אין היבם גמירה לאישה כשם שהארוסה גמירה לאישה ופי"ש פירש"י ד"ה אל שהרי חס בא עליה זה אינו נספל וכו' ע"ש. ודב"ז (ע"ה) ועיין גם כן יבמות (כ"ד): בעי רמב"ם ביבמות מהו ע"ש. ולפלא יותר על הח"ל שלא הרגיש מש"ם מפורש בסוטה (כ"ד) דגם הובא מחלוקת תנאים ר' יאשי' ור"י חס ארוסה חשובה אשתו ע"י חיבמה ע"ש והדבר נרדף עוד ביאור רמב"ם ואני אין לי פנאי כעת כי היום רד עכ"פ דחיות רומ' ליחא ודברינו נכונים בטובה:

ג) מה שהקשה בזה דש"ס חולין (ק"מ). הביט בעוף שהרג את הנפש אלא קודם גמיר' ואיננו ר"ק קרא לשחיטה וע"ז הקשה לפת"ם הרמב"ם בפת"ם רפ"ח דזבחים וצמח"ט ט"ס וכ"כ החוס' תמורה (כ"ח) ד"ה רובע ורבע דבשור שהמית קודם גמיר' פס"ל לגביה אי"כ למ"ל קרא לפסול בלשורי מלוצע עכתי"ד ויפה העיר אלא דא"ז קוש"א דהוי' דמבשיר מחסכפר לא גמירין לפסול ולזה איננו ר"ק קרא ז' וגם תירוצו דרומ' נכון:

ד) ומה שחמה על הח"ס מאו"ח ס"י ק"פ יפה הרגיש עליו שנעלם ממנו הרמב"ם והחוס' תמורה דשס ובהיותו בזה הגני להעיר ע"מ שחמוכחו המחברים בש"ת ב"ה והח"ל בשבועה פ"ד והלמה לזק ס"י מ"ו והיד אליהו וכע"ז יו"ד בס"י קכ"ג בנרבע אפי' ע"י שני עדים חס מותר להדיוט קודם גמיר' עיי"ש מ"ש בזה. ועיין חוס' תמורה (כ"ח) הנ"ל:

ו) תירוץ של הגאון לא זכיתי להבין הלא עיקר קושיתי בחולין (ק"מ) הנ"ל לסי מ"ש ט"ס בשם תנא דבי ר' יאשי' שאל נאחר מבשיר ומכסר בפני ז' וכו' מה מבשיר ומכסר האמור בפנים עשו בו מבשיר כמכסר וכו' אף מבשיר כחון עשו בו מכסר כמכסר וא"כ עוף שהרג הנפש דפסול למכסר כפנים כח"כ פסול כחון. עיין חוס' ט"ס ד"ה לפרסם ותירוצו לסי מה שכתבתי חולין (כ"ג) דלאיננו ר"ק קרא למשורי נרבע ונעבד בעוף וכו"ז לר"ק קרא לפסול נוגח בעוף. עיין תמורה (כ"ח): ר"ס אומר שר"ק לאסור רובע ונרדף לאסור נוגח כהמה לפי שיטתו ברובע מה שאינו כהמה עיי"ש וכמו"כ לר"ק לר"ק קרא מיוחד לאסור נוגח ג"כ ודוק:

זכ"י ברי"א ז"ל רינקעוויץ. מארצין (פ"ד ווארשא)

שהוא חוק למד לאבילות אביו ע"י הגערה :
והנה ידוע מה שכתב בזה הטובי מהד"ק חא"ח
 סי' י"ד להקיר ע"י גערה בערב הרגל
 אף חוק למד לאבילות אביו. וטעמו דכיון שמלינו
 שהרגל מוטל גזירת שלשים ובשאר קרובים מותר
 להסתפר ע"י מערב הרגל (כמבואר בס' שליט
 סי'ג) וא"כ באור"א שיש בזה רק עוד חומרא נוספת
 שלריך הגערה וא"כ אם שערותיו גדולות והגיע
 זמן הגערה לא נשאר אלא גזירת למד וגזירת
 למד הרי מוטל הרגל. אכן כבד חלקו עליו
 גדולי האחרונים ז"ל והובאו דבריהם בשערי תשובה
 אור"ח הקנ"ח סי' י"א. ופת"ש י"ד ש"ל סק"ג.
 ובעקרי הד"ט חא"ח סכ"ו ג' וד'. ובשד"ח אבילות
 י"ב מדברי השו"ע סי' שפ"ט לענין גיהון ששם
 מפורש שבאור"א חסור עד שיגיע הרגל אחר שלשים
 ויגערו בו חביריו. הרי מבואר דבענין דוקא שיהי'
 אחר שלשים. וגיהון ומספורת שוים בכ"מ עיי"ש.
 ונ"ע צביאור. היר"א ובס' תשובה מהבזה שכתבו
 בדברי השו"ע שפ"ט דלכאורה תמוה למה לגז' רגל
 דנקטו הרי שלשים והגערה מהני לכ"ע וכתבו
 שבאמה רגל דנקטו לאו דוקא אלא שאורחא דמלתא
 הוא שברגל חביריו מוכרים בו שיגערו. עכ"ל.
 אמנם לענין הדין מתבאר מזה שאין הרגל מהני
 כלל ולריך דוקא שלשים בפועל עם הגערה. ומה
 שמשונה באמת הדין בזה מאבילות דשאר קרובים
 הוא משום דבאור"א מניין עד שיגלה פרע ויגע'ו
 בו חביריו (ע"י חוס' מו"ק כ"ב ד"ה עד) וגידול
 פרע הוה למד יוס. ולא מהני הגערה אלא אחר
 זמן שילוח פרע באבילות והגערה שבתוך למד לאו
 כלום הוא (ע"י ב"י ש"ל) וע"כ נריך דוקא שלשים
 בפועל ולא מהני הרגל דכ"ז שלא היה שילוח פרע
 בזמן האבילות לא מהני הגערה ומה שגידל שער
 ימים הרבה קודם לכן אין זה כלום. ומטעם
 זה כתבו בטוש"ע י"ד סי' ש"ל ס"ד וסי' שליט
 ס"ד ובאור"ח הקנ"ח סי' שהרגל לא מוטל הגערה
 ולא זכרו שלשים כלל. אשר באמת הדברים ק"ו.
 אלא משום דממילא הוא. כיון שלריך הגערה ולא
 מהני הרגל לבטלו ממילא שא"א שיהי' זה חוק
 שלשים דבתוך שלשים הגערה לאו כלום הוא. ולא
 הוצרכו להזכיר שלשים כלל. ודבר זה מתבאר
 יותר ממקור דין זה בחוס' מו"ק הנ"ל שזכרו ג"כ
 רק שהרגל לא מהני לבטל הגערה ולא זכרו שלשים
 כלל ובפסקי חוס' לריב"ז זה כתב מה אביו ואמו
 קודם הרגל לא בטלה ממנו גזירת שלשים לענין
 גילוח דכל התלוי בלמד רגל מפסיקו ובאור"א עד
 שיגערו בו חביריו. עכ"ל. ותמוה הרי בפנים
 החוס' לא זכר גזירת שלשים כלל. וגם סיוס
 לשון הפסקי חוס' אין לו פירוש. אע"כ דאח

ואין ללמד מזה שכתפוהו אבילות ואח"כ כ"י גם
 אם היה לו דין תכפוהו אבילות היה אסור
 להסתפר כדרכו דהרי סו"ס הוא חוק למד לאביו
 ואין הרגל מהני ליה כלום. רק אז היתה לו
 ענה להקל ראשו באתר ולהסתפר שלא כדרכו
 כדן תכפוהו אבילות בלא רגל. אך באמת אין
 לו כלל דין תכפוהו כיון שהיתה לו שעה הנוצר
 ע"פ הדין להסתפר בין אבילות לאבילות שהגיע
 אז לכדי הגערה וגם שהיתה לו הגערה בפועל
 רק שלא שם לבו ואיהו לאפסיד אנפשיה ואף אם
 לא הסתפר אז נאסר שלא היה הזמן מוכשר ללבו
 לכך שאביו חולה לאו כלום הוא. ותכפוהו אבילות
 לא הוי רק אי איהרמי האבילות השני חוק השלשים
 הראשונים כמש"כ הר"ן בגמ' מו"ק על הרי"ף
 פסקא אלק קל"ב ובהגהת אשר"י פ' וא"מ סי' י"ח.
 היו"א מכ"ז שאסור לו להסתפר בערב הרגל.
 וממילא שומרת להסתפר בחו"מ שהוא אחר שלשים
 בפועל ע"י הגערה. וע"י החרה למכנהו בימי
 העומר. וכן הוריתי למעשה:

וא"ר המה דברי הרמ"ג המנוח ז"ל הנ"ל
 שקתנן אחרי שראה את דברי הנ"ל:

ב"ה ד' יסרי בחקתי ותרתינו ד"ק בארדאינקא.

הנה מ"ש הנ"ל ז"ל והתשובה מהבזה דרגל
 דנקטו לאו דוקא הוא כי לא דברו אלא
 בהווה. הנה כן משי"ש יולא מפי הרמב"ן ז"ל
 בספרו חורח האדם שממנו הוא מקור דין הזה.
 וז"ל שם וצירושלמי על כל המהים כולן הוא אסור
 בגיהון עד למד יוס על אביו ועל אמו יב"ח
 וכו' וזו שכתבנו מן הירושלמי על אביו ועל אמו
 יב"ח הניא בה באכל עד שיגיע הרגל ויגערו בו
 חביריו ומיהו בנמרא לא משוי חילוק בגיהון בין
 אביו ואמו לשאר מהים אלא סמכין אהך משום
 דגמרינן גיהון מתספורת הלכך אסור עד שיגיע
 הרגל

הרגל לאחר למיד ויגער בו חבירו לאחר לבוש
כלים מנוהלים. ללבוש הרגל והיינו טעמא דבעינן
רגל דאילו כלא רגל אין חבירו מזכיר בו אם
לבוש כלים חדשים או מנוהלים ואין לגעור בו
ואילו בחספוסות כיון שהכבד שער גוערין בו.
עכ"ל. וכ"כ הראש ו"ל (סי' מ"ב) גבי חספוסות
ו"ל על כל המהם מספר לאחר למיד יום ועל
אביו ועל אמו עד שיגער בו חבירו ואפילו פגע
רגל לאחר למיד יום אינו מגלח עד שיגער בו
חבירו. ולענין גיהוק כחב (סי' נ"ג) ו"ל
ומהו אפי' שלא נחלא בגמרא דידן כיון דאיתא
בירושלמי ובאבל רבתי אין להקל בדבר וסמכו
אהא דנמרינן גיהוק מחספוסות. ומה שהזכיר רגל
גבי גיהוק משום דברגל דרך ללבוש כלים מנוהלים
וקודם הרגל אינו ניכר שמניח משום אבילות אבל
חספוסות ניכר שהכבד שער עכ"ל. וכוונתם
פשוטה כיון דנמרינן גיהוק מחספוסות ח"כ למה
הזכירו רגל בגיהוק ולא בחספוסות. אבל עכ"פ
חיוני דהרמב"ן והראש ו"ל כחבו להדיא דרגל
בגיהוק הוא דבלא זה אין שייך גערה בגיהוק דרך
אז ניכר אבילותו אבל גבי חספוסות אין צורך
לרגל כלל דכל שהכבד שער גוערין עליו. ומה
ז"ע על הפרישה (סי' מ"ב) שכתב למדן למה לא
הזכירו רגל גבי חספוסות והא' הרמב"ן והראש
ו"ל כחבו להדיא טעמא דמילתא דבחספוסות כל
שהכבד שער גוערין עליו. ובראש (סי' כ"ט)
גבי דין שמועה רחוקה כחב ו"ל וכחב הרמב"ן
דלענין חספוסות אסור עד שיגער בו חבירו
ובגיהוק עד שיגיע הרגל ויגער בו חבירו. וכ"כ
בקצור פסקי הראש (סי' כ"ט וסי' מ"ב)
אך (בסי' נ"ג) הכריע שם כהירושלמי דגיהוק
אסור כל יב"ח. וקל ז"ע דבקצור מכריע מהראש
ו"ל דגיהוק אסור דוקא יב"ח. ובטור סוסי' ט"ז
פסק בשם אביו ו"ל עד הרגל ויגער בו חבירו:
ובן חבואר עוד בשו"ע (סי' מ"ב ס"א) ובנימוקי
(סי' אלף ר"א) ובתורת האדם להרמב"ן
ו"ל דבשמועה שמועה רחוקה באביו ואמו מ"מ אין
די לו עד שיגער בו חבירו ובגיהוק עד הרגל
ויגער בו ומדנחתה לפרוש בגיהוק רגל ג"כ
ובחספוסות אין זכר לרגל משמע דגם לאחר למיד
יום הראשונים אין הרגל עושה שום פעולה כלל
עד שיגער בו. ובס' הפרנס (סי' ר"כ) כחב ו"ל
ובשאר ימים מותר לרחוץ ולספר ביום למיד לאחר
הגן החמה ואפי' על אביו ועל אמו מותר לרחוץ
בביתו אבל לא לספר עד שיגער בו חבירו.

ושם (סי' ר"ח) כחב ו"ל מהר"ם היה בעל ברית
חוק שלשים על אביו וז"ל ורחץ בלילה שלפני
המילה ונתן טעם לדבריו דהוי כרגל לגבי ידיה
היא

וחומרא בעלמא הוא דנהגו אבותינו ברמיזה.
ובשו"ת פנים מאירות (ח"ב סי' נ"ג) כתב ולפענך
כיון שפסק בשו"ע ס"ט הא דרגל מבטל גזירת
למיד בשאר מהם אבל באביו ואמו אסור לספר
עד שיגער בו חבירו אפילו פגע בו הרגל לאחר
למיד יום אינו מבטל וכ"פ בי"ד (סי' ט"ז) ושיעור
גערה נוהגים בג' חדשים וא"כ אם הוא חוק ג'
חדשים כיון שאין הרגל מבטל דין יב"ח ואף שהוא
בעל ברית והוא כיו"ט שלו מ"מ אסור הוא בגילוח
אם הוא חוק ג' חדשים. עכ"ל עיי"ש. והרמב"ם
(סי' ט"ז) כתב ו"ל על כל המהם כולן מגלח
אחר למיד על אביו ואמו עד שיגער בו חבירו.
ירושלמי כל דבר שחלו בו ו"ל הרגל מפסק
ברם הכא עד שיגלח פגע ויגער בו חבירו.
עכ"ל. ובגדה לדרך (מאמר חמישי כלל שני פ'
נ"ג) על כל המהם אסור בגיהוק עד למיד יום
ועל אביו ועל אמו יב"ח. וי"א אחר למיד יום
והגיע הרגל ויגער בו חבירו יכול ללבוש לכבוד
הרגל. אסור לגלח כל שער שבו ובו ועל אביו
ועל אמו אפילו אחר למיד יום אינו מגלח עד
שיגער בו חבירו. עכ"ל. הרי עוד להקט פוסקים
שמוכריין רק גערה אפילו אחר למיד יום:

ומדנחתה הפוסקים האלה בדבריהם רק עד
שיגער בו חבירו ולא הזכירו ההנ"ל
דעד שיגלח פגע משמע להדיא דמפרשי דברי
הירושלמי כהה"פ (מ"ק כ"ב ע"ב) דדוקא נקט
חרווייהו ולא קתני או או. ולכן הג' פוסקים דאיידי
לאחר למיד יום דיש בזה הוזהר שיעור גידול פגע
לכן לא הולכו להוסיף רק עד שיגער בו חבירו.
אך יש מהפוסקים דמפרשים דברי הירושלמי דתרי
שיעורי גיגהו ואו או קתני. ו"ל הכלבו (סי' ק"ד)
ועל אביו ועל אמו חייב לגלח שער עד שיגלח
פגע או שיגער בו חבירו וכחב הר' יצחק ו"ל
שיעור גערה שלשים יום אחר שלשים יום הראשונים
וכן אסור ללבוש וכו' ולאחר שלשים יום מותר
בגיהוק אפי' על אביו ועל אמו ובחם שמחות
כתוב על אביו ועל אמו אסור עד שמגיע הרגל
ויגער בו חבירו וכבר כתבתי למעלה דעת הר'
יצחק והר"ף ו"ל וישם כתוב למעלה דהר"י כתב
שמוחר ללבוש חלוק לכן רק שנהגו איסור והר"ף
כתב שנהגו ליתן לאחר ללבוש שעה אחת ואם
על אביו ואמו הוא מתאבל אפי' מחו קודם הרגל
שלשים יום אינו מגלח עד שיגלח פגע או עד
שיגער בו חבירו ואין הרגלים מפסיקין דבר זה.
והר"ר יצחק ו"ל כחב אבל אם עברו השלשים יום
קודם הרגל מפסיק וא"ל להמתין עד שיגער בו
חבירו לגלח וקנו ושערו וכן נמי דעת הר"ף ו"ל.
עכ"ל. והר"ף הוא בעל הסמ"ק וזהו ממש דעת
היא

הי"א שבנימוק"י שכתב דאם עברו למיד יום ואח"כ בא הרגל דאז הרגל מפסיקו ומהני לבטל זמן הנערה כמו שמועיל לפני למיד בשאר מקום עיי"ש. וז"ל האר"ז (ס"י תמ"ז) ועל אביו ועל אמו מנדל פרט עד שיגעו בו חביריו וכו' אלא כך הוא הפירוש על אביו ועל אמו מנדל פרט או עד שיגעו בו חביריו ואז או קטני. וה"נ בירושלמי להדיא על כל המקום הוא אסור בתגלחת עד שלשים יום על אביו ועל אמו עד שישלח פרט או עד שיגעו בו חביריו וסילוח פרט נקרא לאחר למיד יום וכו'. הא למדת דרך שיעכב לאחר שלשים אפי' יום או יומיים כבר קיים הא דאמור רבנן על אביו ועל אמו עד שישלח פרט. וזה החילוק בין אביו ואמו לאחר מקום דעל שאר מקום מגלה ביום שלשים ועל אביו ועל אמו עד יום או יומיים אחר שלשים עד שיקיים סילוח פרט כדפרישית. והא דמסיק או עד שיגעו בו חביריו אין הפירוש עד שיגעו בו חביריו דהיינו שיאמרו לו בפירוש אלא שיגדל עשרו עד שיהיה משונה מחביריו שראוי לומר לו כמה משונה זה. עכ"ל. הרי דעתו ג"כ דסילוח פרט היינו איזה זמן מה לאחר למיד הראשונים אלא שמתוך דרי ביום או יומיים אחר הלמיד הראשונים. ואולי זהו ג"כ כוונת רש"י ז"ל (שם כמ"ק ד' כ"ב ע"ב) שכתב עד שיגעו בו חביריו שכבר נידל פרט יותר מדאי משום דמסתם נידול פרט הוא למיד יום וזה שוכנס בלמיד יום השניים מסתמא כבר נידל פרט יותר מדאי. עכ"פ חזינן דהכלבו והאר"ז והמנהיג גורסים בהירושלמי או לא דלא כהמנהיג שמיאנו בזה:

ויתכן

לומר דפלוגמיהו תליא בגירסת הירושלמי דלפנינו הגירסא שם ר"ש בר אבדומי דמכה אימיה תמניא יומין קומי מועדא וכן היא ג' הגירסא ב"ה הריטב"א ז"ל למס' מו"ק וכן הוא בשיטת ריב"ב על הרי"ף ז"ל. ובאר"ז הגדול שם הגירסא תלתא יומין. וגירסא זו אינה מובנת דא"כ אכתי תוך ז' הוא. ואיך עלה על דעתו שהרגל יבטל גזירת ז' וז"ל. וגם ר' מנחם שהשיב דאין הרגל מבטל גזירת ז' על אביו ואמו רק עד שישלח פרט או גערה הא ממילא עדיין תוך ז' הוא. אם כי אפשר ליישב בדומק. מ"מ נראה דטעם הוא וז"ל תמניא יומין כמו בריטב"א וריב"ב ולפנינו. ולכן ספיר השיב לו ר' מנחם דלריד להמחין עד שישלח פרט או גערה. אבל המוס' שהביאו בגירסתם דמכה תלתין יומין אי"כ כשכא ר"ש בן אבדין לשאול כבר נכנס בל' יום השניים איזה זמן שהוא אי"כ אם איחא דהירושלמי סוכר דרי כחא מהגן תרתי או סילוח פרט או גערה והרי כבר יש כאן שיטור סילוח פרט כמבואר למעלה

מהכלבו והאר"ז. ולכן מפרשים המוס' דתרווייהו בעינן סילוח פרט וגם גערה. ולכן בפסקי מוס' שכתבו דבאביו ואמו אין הרגל מפסיק למיד לא הולכו להזכיר סילוח פרט ג"כ רק כתבו עד שיגעו בו חביריו. דסילוח פרט יש כאן. ואולי ראו המוס' להשוות הבבלי והירושלמי יחדו. דבבבלי לא הוזכר רק עד שיגעו בו חביריו ולא הוזכר ענין דסילוח פרט. לכן פירשו דהירושלמי ס"ל דגניהם כאלמד בעינן סילוח פרט כהדי גערה. ומשום דהירושלמי בא לשמעינן דרגל אין מפסיק פירש כהדיא עד שישלח פרט היינו לפחות ל' יום שלמים ויגעו בו חביריו. אבל בבבלי דלא איירי מרגל רק אמר דעל כל המקום כולן מוסתפר לאחר ל' יום על אביו ועל אמו עד שיגעו בו חביריו. דהא ממילא איירי דבאר"א עברו עליו למיד יום כשאר מקום אי"כ יש כאן סילוח פרט. לכן אינו מוסיף רק גערה:

ובזה

יונה לנו לשון ס' המנהיג (ס"י קנ"א) שכתב וז"ל וכל שלשים יום ממשע בפסיקו ומנדל פרט עד שיגעו בו חביריו ואפילו חל רגל כאלמד כמ"ס בירושלמי דבר הקלוי ב' וז"ל הרגל מפסיקו הכא עד שישלח פרט או עד שיגעו בו חביריו. עכ"ל. ופסח רק בגערה וסיים בסיילוח פרט או בגערה ולפי האמור נחא דנרים בירושלמי תמניא יומין ולכן הולך הירושלמי לומר עד שישלח פרט אבל ס' המנהיג דאיירי כהדיא לאחר שלשים א"ל לומר רק עד שיגעו בו:

והנה

בחדושי הריטב"א ז"ל שם כתב וז"ל על אביו ועל אמו עד שיגעו בו חביריו ורבינו האי היה מורה שאם פגע בו רגל הרגל מפסיקו אבל רבינו אלפסי ז"ל היה אומר שאינו כן וכדברי רבינו אלפסי ז"ל מפורש בירושלמי רשב"א דמכה אימיה תמניא יומין קומי מועדא אחא שאול לר' מונה א"ל כל דבר שהוא משום ז' וז"ל הרגל מפסיקו כרס הכא עד שיגעו בו חביריו וכן פוסק ר"י ז"ל ועוד ראי' מדקתני בסמוך לענין שאינו נכנס לבית השמחה על אביו ועל אמו עד י"ב חודש וא"א לייב חודש בלא רגל ומאחזה גזירה נשמע לכולהו. עכ"ל. ויש להסתפק בדעת רב האי גאון ז"ל אם כוונתו דהרגל מפסיקו גם לגזירת למיד הראשונים או מפסיק רק ללמוד יום השניים. והיינו דלא בעינן גערה. ולכאורה הדעת נוחת דהרגל מפסיק רק למיד יום השניים לענין גערה דהא לא מלינו שהרגל עושה פעולה רק אחת או דמבטל ז' או ל'. אבל הכא אם נפרש דמפסיק ל' יום הראשונים אי"כ שמים פעולות עושה לבטל גזירת ז' וגם גערה. דדומק לומר דמיידי כהדי גערה. אמנם מדכתב שהרי ז"ל פוסק

שם לה' שמחות כתב דמהר"י סג"ל הורה לגדל
שערו י"ג שבועות ושכן הוא באגודה משמע מלשנו
דבעינן ל' יום שלמים. וכתב שם עוד שנשאלו
גאוני פרנקפורט אבל על אביו ואמו שפגע בו
רגל אחר ל' יום הראשונים אם מותר לגלח והורו
לאיסור ע"פ האגודה ומדלא חילק אם גילח ע"מ
כבר קודם אבילותו או סמוך לאבילותו משמע
דרך מטה שנעשה אבל ר"ל חשבינן להו אך י"ס
פנים להקל לדרך ימים שאחר תגלחתו קודם שנעשה
אבל ר"ל לשיעור גידול פרט ה"י אפשר ליישב לרב
האי גאון ז"ל. גם הגירסא דאו או בירושלמי והיינו
עד שישלח פרט שיהי' שיעור גידול שערו מזמן
שנתגלה או עד שיגער בו חבריו:

נמצאנו למדן מכל האמור דשלו מחלוקת י"ס
בדבר זה. דמהרמב"ן משמע וכן ברא"ש
מפורש ובטושי"ע שהרגל אין מפסיק כלל אפילו
למיד יום השניים. רק עד שיגער בו חבריו.
וזהו כדעת החוס'. אבל הר"י והר"ק והאוז"ר ס"ל
דהרגל אין מפסיק כלל למיד יום הראשונים אבל
למיד יום השניים שפיר מפסיק ולהאוז"ר עדיף
יותר דלא בעינן גם רגל ללמיד יום השניים.
דבלא"ה ס"ל דכל ששהה יום או יומיים בלמיד
יום השניים די לו בזה וא"ל נערה עוד. ולדידי'
נלמדך לומר דנערה נקט לשיעור בעלמא. כיון
דמשמע מדבריו להדיא דביום שלשים לא מהני
כלל רק ביום לא והרי אז לא בעינן עוד נערה
דממילא הוה שילוח פרע. אבל הרב האי גאון
והנוצ"י דעתם דרגל מבטל גם למיד יום הראשונים.
וכיון דאין חזינן שכל הראשונים לבד הריטב"א
והריב"ב לא הביאו כלל דעת רב האי גאון ע"כ
דכולם מסכימים לר"י אלפסי ז"ל שהרגל אין מבטל
למיד יום הראשונים לעולם ואילו היה נתגלה
הריטב"א והריב"ב בימי הנוצ"י הוי משכת מנא
דמסייע ליה הוא רב האי גאון ז"ל אבל אנו אין
לנו אלא פסק הטושי"ע ורוב הראשונים שאין רגל
מבטל למיד יום הראשונים אפילו בהדי נערה:
ישור ממילא כיון שאין היתר בגיד לגלח נערה
הרגל הרי מותר לגלח בחו"מ. כשיטת
רוב האחרונים ועי' באליהו זועא על הלבוש (אורח
סי' תקל"א ס"ק ד') שהביא שם דאם חל יום
למיד בשבת ערב הרגל נתגלה בחו"מ כדעת
השכנה"ג וגם הביא שם מחלוקת האחרונים בראובן
שכ' לו שמועה קרובה מאביו ביום שושן פורים
והורה מהר"י אישקאפה שלא יספר בחו"מ
וחכמי העיר חלקו עליו והורו להחיר בחו"מ
והוא האריך קצת שם בראיות ומסיים שדעתו
נוטה להחיר הגילוח בחו"מ כדעת חכמי העיר
החולקים על מהר"י אישקאפה ז"ל. העולה מכל

פוסק כדביו אלפסי ז"ל וסחם ר"י היינו רבינו
יחזק בעל החוס' והא' בכלבו מובא לעיל כתב
בשמו דהר"י ז"ל סובר שהרגל מפסיק שפיר ל'
יום השניים וא"כ מכלל דרב האי ז"ל סובר דמפסיק
גם ל' יום הראשונים. ומלאתי בשיטת ריב"ב ז"ל
על האלפסי בשם' הדגש ד' ויילגא שכתב וז"ל
ו"ח שרבינו האי גאון ז"ל החיר לגלח למי שחל
שמיני של אביו ושל אמו בשבת ערב הרגל משום
דקיי"ל כאבא שאול. ולפי גירסת הירושלמי שכתבנו
לא נראה שהותר לעשות כן באבילות אביו ואמו
כך מלאתי בס' האמור וכו' עי"ש. וכתב עוד ומלאתי
בהלכות הרב ר' יחזק בן גיא'ת מפורש שנשאל
רבינו האי ז"ל על זה והחיר לגלח. ונראה מדבריו
העצם כיון דגזירה נתגלה שלשים דילפינן לה
מקראי ההרגל מפסיקה כ"ש שהוא מפסיק גזירה
ל' עד שישלח פרע או עד שיגער בו חבריו
שאין לה סמך מן הכתוב וכו'. ונדחק שמה ליישב
דברי הירושלמי לשיטת רב האי גאון ז"ל. אולם
לשיטת הנוצ"י ס"ל דהרגל מפסיק גם ל' הראשונים
אם גערו בו חבריו אפשר ליישב דברי הירושלמי
לשיטת רב"ה ז"ל דרב מוגא' השיב לו ביום הכא'
עד שישלח פרע או יגער בו חבריו אי"כ אם
איחא כלא נערה שוב שוין אבילות דאב ואם לשארי
חמים שהרגל מפסיק. אך לפי' אינו מדויק למה
הולך להזכיר לו שילוח פרע כיון שרב מוגא'
מפסיק שהרגל מפסיק למיד הראשונים. הרי עוד
אין כלא שיעור שילוח פרע ורק מטעם נערה
קאמי ענה. ולכן לכאורה יותר נכון לומר שרבי'ג
ז"ל גרים כהחוס' דלא קתני או או ושילוח פרע
בהדי נערה בעינן. ולהכי היכא דהרגל מפסיק
גזירה למיד הראשונים אי"ל עוד שילוח פרע רק
נערה בלבד. ואפשר היה ליישב גם לגירסת הפוסקים
בירושלמי דקתני או או והוא ע"פ מה שנסתפקו
זה איזה שנים מורי הוראות לדין דשיעור נערה
הוא ג' חדשים מאימתי חשבינן לה. אם משעה
שגילה אי"ע שבה יכול להיות דכל שגברו עליו
למיד יום הראשונים מנערפין ב' חדשים הקודמים
לזמן ג' חדשים דלא ליטריך נערה או משעה שאירע
לו האכל ר"ל בעינן דוקא ג' חדשים. וכמעט לא
מלאו גילוי מילתא לספק זה. ולדידי' הספק היה
להם דיש שרצו להקל לחשוב ג' חדשים מזמן
שגילה אי"ע קודם שנעשה אבל דאם איחא שנחשוב
מיום אבילותו אם כן אם לא גילה תחלה איזה
זמן יכול להיות שיגברו עליו זמן מקובע ואין זה
דרכי נועם. ויש שרצו להחמיר מדלא נכתב
בהדיא בשום פוסק דמנערפין ימים הקודמים לשיעור
הג' חדשים בודאי דמהתחלת אבילותו חשבינן לה.
ולא דעת יותר נוטה ובהלכות מהר"ל בהגהות

זה דאוראח כח"ד ודמי יפה הוא. וכן לרדק
להורות תמיד להלכה למעשה וזוה אסיום ואומר
ו. שלום רב וברכה באמת בלוי"ח ידידו.
אברהם יהודה לייב מבאראדיאנקא.

סימן נו

בשם ד' טווישקאו (פיד קאיש).

(א) **בשעת** (ח"ו ס' ק"א) הקשה כ"ג בזה
דמוחיות (ד' ע"ב) דמזיל דמשום
חביבת המלוה דמיין שבת. דהרי אי לא הי' יכול
להקטיר ביום גם בלילה הי' אסור מלד עשה
השלימה כמבואר בפסחים (ד' נ"ט) וברש"י שם.
אח"כ. והנה בעיקר הקו' כבר קדמוה בשו"ת
מהרש"ס ח"ב בהפחתות לחיוד ס' ק"ח וכו'
לחנן עפ"י ד' הל"ח שם בפסחים ע"ש:

ולדעתו חוץ מזה שנוכל לומר דלא מוטע
בפסחים שם אלא אם בעלם לא הי'

ראוי להקטרה מקודם. משא"כ בזה דמז"ע ראוי
הוא ורק אריא דאיסור שבת הוא דרביע עלי' לא
מיחשב אינו ראוי ומוחר להקטיר בלילה. ועי' בתוס'
חולין (ד' מ' ע"א) ד"ה חייב שהקפו אח"י חייב
משום שמיני חוץ והלא בשבת אין קרבן יחיד
ראוי לבוא לפניו ותירלו כיון דאם עבר וזרק
הורגה כדמוכח בבב"א (ד' כ') מקרי ראוי לבוא
לפניו. ולא דמי לאוי"ב דאין זה אלא משום דאין
עשה דקרבן יחיד דוחה ל"ח דשבת ע"ש וא"כ הי' נ"ג
כן. ועיין בתוס' יבמות (מ"ד) ד"ה כל דהרש
חשיב עולה למלילה ע"ש. ועי' בתוס' זבחים (נ"ב)
ע"א) ד"ה מכניסו דלא חשיב כאלו נכנס כלו כיון
דראוי לחטבו. אף דאיסור תורה יש מ"מ בעלם
ראוי לחטובה ע"ש. ובהנה הרבה ובה"ג ברש"י
כריתות (כ"ג ע"א) ד"ה בנסה. דאף דאסור בהנאה.
מ"מ כיון דאם עלו לא ירדו מקרי חיי לגבוה
ע"ש. והרי כל הקו' כאן היה על לשון רש"י
במנחות הנ"ל כוונ' ב"ח ומהרש"ס הנ"ל. אבל י"ל
בפשיטות דהרי לדחות את ההקטרה לגמרי אי"א
דאי"כ לא משכחת ק"ל קרב כדינו בשבת ועי'
דוחה איסור אחר המקנהג לה. וא"כ הי' טוב
לנו להקטיר בלילה ולדחות עשה דהשלימה דקול
מלהקטיר ביום שידחה שבת החמורה. ומדאינו
ממחין עד שתחשך ע"כ דמשום חביבת המלוה
בשעתה דוחין שבת ודוק:

(ב) **שם** (בס' ק"ג אות י') מביא בשם הל"ק
לפטור המוכתיר בשבת ע"י זכויות נגד
השם וכן המבשל דהוי מולדות חמה וזמ"ש עפ"י
טו"ח המגיד ס' ע"ח אף כס' אורחות חיים
כתב להיפך ע"ש. הנה ראוי להזכיר בזה דברי

רבנו החתם סופר בשו"ת חת"ש ס' כ' באמלע
התשו' וז"ל: ולדעתו מ"י שמעמוד קדירה בשר עם
חלב אלא עלים ולא ישים אש ומינה אללס כלי
זכויות בשעה שאין החמה זורחת והינה כן עד
שמורה השמש. ומכאן בביטוליה ואדליק העלים ע"י
הזכויות ומבשל בשר וחלב פטור הוא דלא חבשל
כח"ב וה"ה לא חבשערו וכו' ע"ש דפטור משום
גרמא. הרי דס"ל בפשיטות דכ"ג ב"ח פ"ו דהמטען
ובב"ח דמי לשבת כמבואר בס' פ"ו דהמטען
והמבשל בחמי טבריה אין לוקין עליו ע"ש. וזה
דלא קהל"קט. ובעיקר השאלה אם מותר לכבות
מאור אלקטרי בשבת ע"י עכ"ס כבר עמד ע"ז
בשו"ת מהרש"ס ח"ב ס' רמ"ז בסופו ומביא ג"כ
מהל"קט הנ"ל ומסיק להחרי' רק בביב"ג ע"ש
משום שהוא נוגע להפסק מקומות המקודשים אבל
בעלמא הוא חוכך ואינו מחליט בזה דבר ברור
ע"ש. ובזכרונ' שבשו"ת בית יצחק ח"ב בהשמות
מדבר ג"כ מזה. ואינו מחי':

(ג) **שם** (בס' קט"ו) מוטרק כ"ח במה שמדע
בד"ן אם הי' ב' ריאות עם נקבי מורגא
ו'א נמלא כי אם מורגא אחת על שלחן הבדיקה
ומדמה זה להא דמחבובת כ"ז דאם יש מחבובות
א' מלל על כל הכוהנות דכיון דאין ודאי איסור
תליין וכחב שאחר החיפוש מלא כן בחלימ פ"ב
מה"י חו"מ לדמות שאר איסורין להא דמחבובות.
וא"כ קו' הרב המשיב חסוב על המלימ דאי"כ
ספק איסור שנחשבה חד בחד ית' מותר ג"כ
ואולי ס"ל באמת להקל בזה וכו' אח"כ:

ואני חמה על כ"ח ליתם עד מסר דין זה להמלימ
ומדוע לא שפיל לסוף דבריו שם שבי'
להדיא. דע"כ לא קאמר הרמב"ם אלא בביטול
דאין אין הבדיקה אלא דרבנן ומש"ה מדמה אותו
למחבובות דליכא ודאי איסור ד"ש לתלות שאכלתי.
אבל בלא ביטול דאיכא ספיקא דאורייתא אז אפי'
בזא"ז הולכין למורגא ולא הל"י דאכלתי ע"ש
וא"כ ספק איסור תורה בהערבובת חד בחד דמי
לזה ועוד גרע מיני' דהרי בלא ביטול עכ"ס איכא
למחר אוקי' כל בית בחוקה דזוק ודומה להא
דמיר ג"כ בלומר דאינו מוחלה שטורקה בביטול
שבתו תוס' חולין (ד' ט' ע"ב) ד"ה הכס
דמ"ה מוקמינן להו אחזקתייהו אף דחוקה אחת
סותרת מברחה. מ"מ כיון שאין לידת הספק
חלוי' בהשמות החוקה שנגזרו מפסידין כ"ח
בחוקתו הקודמת וזכנו שביאר זה הגאון מקוטנא
ז"ל בישועות ישראל ס' מ"ט סק"י ע"ש. ואפי'
אולינן למורגא ולא תלינן גלימא דאכלתי וא"כ
מכ"ס בספק איסור תורה שנחשבה חד בחד דלא
סי"ך כל זה. ופשוט:

ובעיקר

דמחבוא ובהעמוד כל בית בחוקת בדוק ואין סותר היתר א' לחברו דאיכא למימר אכלתי ואין כאן איסור כלל. אבל בלא ביטול שפיר כ' המליץ כיון שיש כאן חשש איסור דאורייתא אף דמלך אחר בא לו שהוא מדרבנן דהרי מה"ס מוקמין על חוקה אף שסותר לחברו ובמבואר בתוס' חולין ה"ל ובגדה ד"ב בתוס' גס' אינו יכולים לדמות למחבוא דבשבוי הקילו ובג"ל. וכן מבואר בש"ך בס"י ק' בדיני ס"ס דין י"ז לחלק בין איסור שבטלס הוא דרבנן ובין איסור שיש בו חשש דאורייתא וז"ל: אף שמה"ס מותר מטעם רובא ובה"ג ומכמים אסרוהו מחמת אמונתו הוי כודאי איסור דאורייתא דהא אסרוהו מחמת אמונתו ספק ומס"ה בגביות שהניח ישראל בבית עכ"ס חוששין לנתחלק עכ"ל ע"ש:

רפ"ז בנידון כ"ח אף דודאי דמן התורה אנו סומכין על הכרחנו שהם נקבי מורנא ח"ל כיון שהפוסקים בתב"ש ס"י ל"ז ועוד חסמו עלינו את הדרך שלא לסמוך על מיעוט הכרחנו והוא כהא דמבואר ביו"ד ס"י ל"ז דאין אנו בקיין בהקפה וכדומה. וא"כ הרי יש לנו משום זה חשש איסור דאורייתא ומס"ה אין לדמות עוד כלל להא דמחבוא וכמ"ס בדרכי משה הג"ל דרך בשבוי הקילו וז"ל:

רע"ד ג"ל בזה דחוק ממה שהסיב הרב המשיג לדמות דבשבוי במחבוא יש חוקה היתר משא"כ בר"ה שנקבה דליתרע חוקה היתר דידה ע"ש בשע"ת ח"ו ס"י ל"ז. לדעתי עוד גרע מזה. שהרי כל זמן שהריאה לפנינו נקובה היא בחוקת טריפה ולר"בם למזל דבר ברור לחלוט בו את הנקב. וע"י כב"י ס"י ל"ט בשם הרשב"א בתשו' ס"י קע"ד. שאם נסתפק אם הסרכא מגב או מחיתוך כשרה והובא דין זה בשו"ע שם והטעם דמעמידין הבהמה על חוקת כשרות. ולכאורה קשה דלקמן סעיף ע"ז מביא הטור בשם הרשב"א דאם הסרכא יולדת משיפולי אונא וגסרכה לדופן טריפה. דחוששין שזא מפניס היא בזה. והב"י מביא שם מחשו' הרשב"א דאף שמחפשט מן השיפולי ע"ג האונא וגסרכה לדופן יש לחוש לה ע"ש והיינו דטריפה מספק דחוששין שזא בזה עיקר הסרכא מן השיפולי וקשה מדוע לא נכסיר גם כאן מספק ונקמין הבהמה בחוקת כשרות? אולם הדבר פשוט דרך אם נסתפק אם היא מגב או מחיתוך. אם היא שלכ"ס האוסרת אמרי' שפיר דהבהמה בחוקתה וסרכא זו מחיתוך בזה. משא"כ כאן דעל הסרכא עומה אין לנו ספק כלל דהרי שלכ"ס היא ומחמת נקב היא לשיטת רשב"א כד"ס והוי כודאי נקב וספק לנו בהסתמיה אמרי'

ובעיקר הדבר אם מודמים שאר איסורין להא דמחבוא דבמחבוא הג"ל חממה מאד על כ"ח ועל הרב המשיג שלא הוכרחם כלל מד' המרדכי ע"ז פל"מ דאף שעכשיו מחקקין הלחם בשמרי יין אפי"ה מותר לקנות מהם. דאי"א שלא יהי' עכ"ס א' מחקק בשמרי שזכר ודמי להא דמחבוא דבמחבוא שמילול על כלם, ע"ש והובא זה בדרכי משה לקור יו"ד ס"י קי"ד ומביא שם ג"כ בשם האו"ה שנוחר לקנות מהם כבשים ולמד ג"כ מהא דמחבוא הג"ל. אף בר"מ כתב ע"ז שדעת הטור שם מבואר להיפך וז"ל הר"מ: אך באמת שהוא קולא גדולה. דאין ללמוד מדין שבויה לשאר איסורין דבשבויה הקילו וכו'. ואפשר לומר דהוא"ל וס"הם י"ס דרבנן הקילו בו כמו בשבויה וז"ע עכ"ל ובשו"ע שם פסק הרמ"א כוותיהו. היכא דאין ידוע בבידור אם יש מי שמערב. וע"י ביו"ז שם בס"ק י"ג שנתקשה בזה. וע"י בש"ך שם ס"ק י"ח וז"ל. והיה בכל איסורי דרבנן כיוצא בו ע"ש ובס"ק כ"א. ומה שנגמס רבנו הרמ"א על הלימוד מהא דמחבוא. היינו אף דאיסור זונה לכהן הוא דאורייתא. מ"מ שבויה דק חששה דרבנן היא דמה"ס חוקמה לחוקה. וע"י בפמ"ג ליו"ד ס"י ג"ח סק"ג שמביא בשם הפני' דמס"ה שבויה דרבנן דרוב עכ"ס פרולים בעריות לאו רוב גמור הוא ע"ש וביו"ז שם סברא לומר דמנוולה נפשה לגבי' שבאי כמבואר בקידושין (ד' י"ב ע"ב) ובתוס' שם ד"ה אם. דאפילו איכא סהדי שנשנית אינה אסורה מה"ס ע"ש. ועוד י"ל דהרי היא טוענת ברי' שלא נמחמת ומס"ה הקילו בשבוי' והתירוה במקום שיש עוד חיזה לז' כגון מחבוא. ומלל להקל בשאר איסורין? וע"ז כ' בר"מ דה"ט דהמרדכי ואו"ה דלמדו להקל ממחבוא. כיון שעלם האיסור הוא דרבנן. ס"הם י"ס. וא"כ מלך אחר עדיף משבוי' שיש בה חשש איסור דאורייתא. וזה בירור כוונת הש"ך במה שכ' והיה בכל איסור דרבנן כיוצא בו היינו רק במקום שאין שם כ"א חשש איסור דרבנן בעלם. והא דמקשה בנ"מ חב' שבילין על הא דמחבוא. היינו ג"כ משום דב' שבילין עלם האיסור הוא דרבנן דמה"ס ס"ט בר"ה טהור וכ"כ בר"ש חרומות פ"ח מ"ז ע"ש ולא כהתוס' חולין (ד"ט) הג"ל ואפי"ה מחמירין היכא שהיתר אחד סותר לחברו? וע"ז ח' שפיר בנ"מ דהתם איכא ודאי טומאה. ובה"ג ממש כ' הר"ש שם לפרש ד' הנ"ל נדה (ד' ס') דמחמה ל' שבילין ע"ש. וזה ברור בכוונת המל"מ. הג"ל להמשיך בדבריו לתרץ ד' הרמב"ם דמירי לאחר הביטול דאז אין עלם האיסור אלא דרבנן. א"כ נובל ללמוד מהא

דאורי' ונעשה דרבנן ע"י חזקה אפי' מקילין
בז"ז. ומהחיות על האחרונים שם בס' תל"ט
שלא ביארו כ"ז. וקלרתי:

ובסוף דברי אני שואל את כח מדוע העלים
צינו ממש שם במל"מ לדחות דרך
במחלוקת דלריך אתה לומר שנעשה מעשה להחמיר
לא אחרי' ע"ש שסיים ודבר לריך חלמוד. והרי
אין פסקין בש"ע ס' ה"ל כמסקנת כל הפוסקים
ללא כהרמב"ם וא"כ אנו טוברים כדמ' זו שכ'
המל"מ. ואף שאין רא' משם כ"כ להחמיר דשם
היינו לענין בדיקה ולריך אתה לומר שנעשה
מעשה להחמיר וכמ"ש במל"מ. משא"כ בריאה נקובה
דהספק הוא רק ממה נעשה הנקב. מ"מ מזה
אחר ל"ד להא דכתובות דאם מולין במחלוקת
הרי בבירור לא נאנסה וכן ב' במ"ס
בדוקים לדעת הרמב"ם ובס' ק"י שאם אתה
חולה בדבר המותר בטעמים שאינו מערב הרי
הוא מותר בבירור ואין לך עוד ספק כל שהוא
באותו דבר שהך חולה בו להרבה אחריו. משא"כ
בנידון כ"ח שאם אתה חולה הנקב במורגא הרי
עדיין אין היתר ברור שיכול להיות שנקב מחיים
וע' בש"ך ס' ל"ז ס"ק ט"י עדות הטור והשו"ע
דמורגא ספיקא הוי אלא דתלי להקל ע"ש דמשו'
מחלוקת בזה. וע' בל"ג שם ס"ק ל"ט בשם
רש"ל והב"ח וז"ל, אבל כל ספק אחר שישתפק
זו היינו אם הנקבים באים מהחולעים לא שרינן
מספיקא כלל ואחרי' שאל הנקבים לאו מחולעים.
והחולעים משלמא ובפרט ש"ש עוד סניף להחמיר
שאל קודם שמיטה באו וכו' ע"ל. ודוק היטב ב'ז':
(ד) **שם** (ס' ק"ט אות ה') הקשה קו' עלומה דרש"י
ע"ה"ט פ' משפטים ע"כ כי הוא זה
ללמוד שאין מחייבין אותו שבועה אלא"כ הורה
במקל' לומר כו"כ אני חייב לך והמותר נגנב
ממני' וכ' ט"ז כ"ח דמדקאחר והמותר נגנב ע"כ
מיירי בפקדון וא"כ קשה למה חייב שבועה דהרי
בפקדון הוי הילך אף שאינו מופץ בידו כמבואר
בש"ך ס' פ"ז? והנה שותא דמר לא ידענא דהרי
רש"י ז"ל לא מלבו הוליה את. הדברים וגמרא
מפורשת היא ב"ק (ד' ק"ו) מימרא דר"ח ב"א
ארי' הטוען ס"ג בפקדון אינו חייב עד שיכפור
במקל' ויודה במקל' שנאמה כי הוא זה ופליגא
אדר' חייא בר יוסף וכו' דס"ל כירוב פרסיות
כח"ב כאן ע"ש דלר' ח' ב"א קרא בפקדון צ"רי
וע"ש בתוס' דלרש"י ט"ג או אונס נקרא כפירה.
ומה שהקשה דהוי הילך הנה באמת בקו' כעין
זו כבר קדמוהו בגמ' ב"מ (ד' ה') דמקשה לרמי
כ"ח דס"ל ד' שומרים לריכים הודאה במקל' הא
הוי הילך וכו' בגמ' דמיירי שמהה בפשיעה והיינו
הודאה

אחרי' שפיר. דדילמא משיבולי הוא ואין כאן
סתומה. דאין ספק סתומה מוליא אותנו מידי
ודאי ניקב ואסור מספק. וכה"ג כ' ב"ש"ש למהרש"ל
ב"ק (ל"ט) בהא דאחרי' שם אייתי רא' דמומחה
לחרנגולין את ואפטריך ע"ש והקשה דמדוע לא
הלריך להניק להביא רא' דלאו מומחה הוא כדין
כל המחמ"ה? ותיכף כיון שהדבר כמו שהוא למראות
עינינו מורה שהיין והוי החיוב ברור. ורק אם
הוא מומחה מועיל זה לפטרו ולכן לריך הוא
להביא רא' על הפטור. ע"ש. ולפי"ז כאן נמי
כיון שהדיאה שנקבה ה"ט בחזקת טריפה ורק אם
יש מורגא שידוע שהיא חריאה זו או יכולים
לחלות בה אף אם אין לנו חולעים כמספר
הנקבים. דע"כ יודעים שריאה זו. טבעה בכך
להנקב ע"י מורגא. משא"כ בנידון כ"ח שיש לנו
נקב ודאי וספק בדבר לחלות בו א"כ פשוט
שאין לדמות זה כלל להאי דמחלוקת ולא אל
הדברים שלמדו משם הפוסקים:

ורנה מ"ש במל"מ ה"ל דכל ביטל אף בז"ז
חול' לחומרא כ"ה דעת הטור בס' תל"ט
וע' בטו"ז שם. סק"ד שהקשה מהא דמחלוקת
בכתובות ה"ל דמשמע שם דבז"ז מותר אף
באיסור דאורייתא. ובפמ"ג ובמקור' שם תמהו
עליו דהרי פשוט בכה דוכתי דשבויה היא דרבנן
ע"ש ווע' בפמ"ג ס' ל"ח לרי"ד סק"ג שם דמשמע
מרמב"ם דשבו' מן התורה ע"ש נ' ולרי"ד לק"מ
על הטו"ז. שכוונתו פשוטה להוכיח דאף במקום
ש"ש חשש איסור מורה תלינן להקל בז"ז דהרי
שבו' יש חשש דאורייתא וא"כ כאן נמי בלא ביטל
הרי מה"ט אקמי כל בית בחזקת ברור אף
שחזקה א' סותרת לחברתה וכמ"ש בתוס' מולין
(ד"ט) ה"ל. וליכא כ"א חשש איסור דאורייתא
א"כ יהי' מותר בז"ז. אבל באמת אין רא'
משבו' וכמ"ש לעיל בשם הר"מ דמשום טעמים
אחרים הקילו בה. ומכ' שגילין אין רא' דבז"ז
טהורים דהרי למ"ש לעיל בשם הר"מ תרומות
החם אף בלי חזקה עלם העומאה דרבנן. דמה"ט
ס"ס בריה טהור מגז"כ. משא"כ במקום ש"ש
חיסור דאורייתא והרוב או החזקה משוי' ל'י
דרבנן כמו בלא ביטל שפיר כתב הטור להחמיר
אף בז"ז. אולם משיטת החוס' יש רא' להטו"ז.
שהרי כתבו בחולין ה"ל דב' נזירין כיון שהא'
טמא בודאי לא נוכל ללמוד מסוטה לטהר ברה"ר
ורק משום חזקה אהו עלה ע"ש וע' בגדה (ב'
ע"א) תוס' ד"ה והלל ש"י להדיא וז"ל: דהא
דמטהרים ב' שגילין בז"ז אע"ג שבדאי נטמא
האחר החם לא מסוטה גמרי' אלא דמוקמינן
כ"א בחזקת טהרה ע"ל. הרי שאף במקום טומאה

(ו) **ובחיותי** כזה ראיתי דבר תמוה בתוה"ת
שם שהקשה על הר"ם בהא דאמר
ר"י שם חף מי שה' נגבו זכו ופי' דהיינו שה'
כלבו להטות ושבת ממשה דתרוותה פי' מ"ח
המחבון לומר תרומה ואמר מעשר לא אחר כלום.
שלא הי' פיו ונצו שוין? ומפני זה נדחק לפרש
פי' אחר ט"ס ותמתי דברי ברחשונים בקידושין
(ד' מ') ובר"ן שם מבואר בשם ר"ם להקשות על
המשה הנ"ל דברי דברים שכלב איגס דברים
ומירלו דדברים שכלב היינו שהם מתבונן למה
שהוליד בפיו רק שה' נגבו היפך מזה. משא"כ
במשה הנ"ל שהוא טועה ולא נחבון למה שהוליד
בשפתיו ט"ס אי"כ שפיר פירש הר"ם דברי כלן
נחבון למה שאמר רק שה' נגבו תנאי אי"כ היו
דברים שכלב, וספיר פליגי רבנן על ר"י ע"ש ודוק:
יוא"ל בהרד"ק פירקם החופ"ק הגי'.

סימן נח

ב"ה ראובן.

(א) **בשע"ת** (ח"ו סי' קי"ח) הוציא כח"ה
ידדי הרב כ"י. בזה שנהגו
בא"ה מקומות בעשיות העריגה שבוש"ס חותם
יח"ס רבים בצורות מלימענט ונאסרים שכתבו בהם
מקורם דג"ס טמאים בליר מלוח וחוק כידוע.
וכת"ה מגבד קולות להחיר בשע"ד, ובמחכמה
לכ"י לא כן ידמה. ומ"ז נסמוך על הסולות האלו
גם בשע"ד, דמשי"ג ביסוד הימ"ג וס"ה השיקור
אלו. דהלימענט הנאסרים היו ככלי שנחשפה דק
ורחבה גדול דיש ס' בזה שבתוך הכלי נגד
הכלי כמשי"ג הש"ך ביוד"ס ל"ג ובכ"ה. הנה
זה ה" בלחמ טעם מספיק להחיר חס הי' האמת
כן. דהאיסור רק משום אין מבטלין איסור לנחלה
ואסור גם למי שנחטטל בשבילו. והא חיבא רוב
עו"ם אובלי העריגה ומותר גם לישאל לאכלס
כמבואר בכ"ה. וגם הא אינו מתבונן לבטל האיסור
ושק"י לכ"ע כמשי"ג הפוסקים. אצל דעמתי אי
שום כלל שחא"ט עבה כהלימענט או הנאסרים
בצורות ההם. והא כללל כ"י"י הפ' דאין שום
כלל שיהי' בחופ"ס נגד הכלי רק ככלי שנחשפה
דק. וא"כ ב"ר ודאי ל"כא ס' נגד הלימענט:
גם משי"ג ביסוד ההיתר משום דליר דג"ס ע"י
כבישה הוא רק דרבנן כמשי"ג המנח"י בתו"ח
כלל כ"י והנ"ל ביוד"ס סי' כ"ז. לא ידעתי איך
יערב לו לרמות דברי הש"ך והט"ז ביוד"ס סי' פ"ג
ובכ"י ק"ו מהלכה בלאחר יד, ועכ"פ ספקא הוא
שחא"ט ללכה כדבריהם והאמת: אחס וס"ה ספקא
דאורייתא. והגם שהט"ז שם דעמו ג"כ דהיא
רק

הודא"ט כי הוא זה: ומ"ס כ' דאין לומר דמירי
שנרקבו הפירות. והיינו בפשיעה. ובלא"ה פטור
לא הוי כה"ג כי הוא זה. הנה הדברים הללו
תמוהים מאד. ופשוט הוא דרש"י ע"ה"ת וכן ר"ח
כ"ה כנ"ל ב"ק הנ"ל מירי רק בדרך זה וע"י
בר"ן פ' ט"ס על המשה זה אומר עד הוצו וזה
אומר עד הקלון חייב ח"ל: ולדין דהילך פטור
ע"כ מירי כשהקיצו הפירות בפשיעה ע"ש והדברים
פשוטים לחינוקות ולפשוטים. והא דנקיט רש"י
ע"ה"ת פירושו של ר"ח ב"ה חף דק"י"ל כר"ח בר
יוסף דע"י"ב פרשיות כתוב כאן. היינו משום
דפשוטו של מקרא נוטה יותר לומר דקאי על שומר
וזה דרכו של רש"י ו"ל בכ"ה ידוק:

(ה) **בתש"י** חס חו"ד סי' ש"ט מביא בשם
השאלה יעב"ץ למרן ק"י אביו ח"ל
ביומא פ"ג בהא דטבל ותרומה. דנפריש מן הטבל
ונחזור ונערבנו ומה"ת קד ב' בטיל וע"י ת"י
היעב"ץ עפ"י ירושלמי דהיכא לחזור למקומו נעשה
טבל כבתחילה והח"ס מסיק שם אחר פלפול ארוך
ראין כלן מירוצ' אחר כי אס זה. ורק על מה
דס"ל להיעב"ץ דמה"ת אמרי' הדרא לטבלא ונלמד
מקרא כתב שם זוה"ל: ובאמת לא ידעתי דבר
מתנגד להדיא בש"ס דכ"ה שזכר דין דימוע י"ל
שלא מירי שנפלה למקומה וכן משמע בכל מקום
דחן ס"ה תרומה שנפלה לפחות ממאה. וא"י
למקומה פשיטא שהוא פחות ממאה שאפי' ע"י
דעה מפריש א' מו"ס ע"כ וע"ש דרך מסב"ר
דח' ל' דלא משכח מה"ת לומר הדרא לטבלא:
ובעיני יפלא מאד דהלא משנה מפורשת היא
במס' טבול יום פ"ד מ"ז: "המורס מן
הבור ע"מ שיעלה שלום שלום מן השבר ומן
השפיכה וכו'" נשכרה אינה מדמעט. עד היכן
השבר ולא תדמע עד כ"ז שחגלגל ותגיע לבור"
ע"ש ובר"ס שם בשם החוספתא. אס ירד הימנה
כדי דימוע אינו שלם ואס לאו הי"ז שלם ופי'
הר"ם שדעת האדם שלא להפסיד את חוליו שיעשו
תרומה. אבל כשלא ר"ד כ"ז דימוע. ל"כא הפסד
חוליו דאיכא בב"ר ט"ה ממאה ע"ש הכ"י להדיא
דבלא תנאי חוסר חף בחזר למקומו כדן דימוע
בכל מקום ולא אמרי' דהדרא לטבלא. וע"ש עוד
דחא דתנאי בחוספתא דבתרומת פירות הי"ז שלם
כתב הר"ם דמירי בלא התנה ולהכי לא חיקנו
רבנן לבטל הפ"שמו כיון דיכול ללקט עד שלא
ישאר כ"ז דימוע. ובפ"י הב' כתב דאף בהתנה
אולי גורע דרבנן שלא יושיל משום דמ"י למדומע
ע"ש שחב"ל זה נשמע דלא אמרי' כלל הדרא לטבלא.
אף בתרומת פירות דרבנן. ופירות הנד"א בפ"ד
דחמ"י על הירושלמי הוא מוכרח ודוק:

וע"כ דהמשנה לא מיירי בענין שהוא מזה"ש. כגד
כחב הנז"כ בעלמא שם דלשיטתו זו הפירוש בהמשנה
שנכנס היינו שנמלח. והיינו דכוונת המשנה הוא
רק שקבלו טעם זה מזה. כמש"כ הר"ם בתרומות
שם בשם הירושלמי. לית כאן כבושין אלא שלוקין
ע"ש. והש"ס דחולין שם אליבא דר"י דא"ר ליה
מב"מ לא בטיל. ע"כ שנכנסו היינו שנמלחו דהוא
רק דרבנן. ולדין הפירוש הוא ע"י כבישה לפשט
הלשון. ועלו דברי הש"ד כהגון בפירוש הרמב"ם
ז"ל עפ"י הלכה דהיא רק ע"י כבישה. רק דהוא
הוסיף לאחר דדוקא בכבוש. במכבש ולא ע"י
מים דא"כ בטל חורפיהו וכאמור. וראיית הש"ד
נכונה מאד.

ג מה שהשיג הנז"כ על הש"ד מדברי הרא"ש
פ"ב דע"ז והר"ם פ"י דתרומות. דפרשני
הסוגיא דחולין (דק"ר) דהר"י הוא דהמשנה
דתרומות דג טמא שכבשו ע"י דג טמא אסור
וע"כ דליר אסור. ולשיטת הש"ד קשה דמה ראי'
מליר שעי' כבישה דהיא מה"מ ל"ר שעי' מליחה
שהיא רק דרבנן. וי"ל דלא גזרו בליר כמו דלא
גזרו בליר חגבים ע"ש. במכבש אינו רואה בזה
סרך קושא. דהא חייית ראי' רק דהליר אסור
בעלם וממילא דאסור גם במליחה. ומחגבים אין
ראי' כלל דאין בהם לחלומות כלל כמש"כ הרמב"ם
פ"ג ממ"א. משא"כ בדגים וז"ל. וכיון שנדחו
ראיית הנז"כ והמנח"י והשגותיהם קם דינא של
הש"ד והט"ז והש"ע אר"ח הג"ל דכבוש דגו
כמובשל מזה. והוא מה"מ כמו בישול. ואין
לדחות דבריהם כלאחר יד כמש"כ כ"ח ובכבוש
ימים רבים. בליר ומלח אפשר דהכל מודים דהוי
כמובשל גם מה"מ. ע' פת"מ ב"י ס"י ק"ה:
ג מש"כ כ"ח ב"סודי ההי"ר. דדגים טמאים
עם דגים טהורים הוי מב"מ בטעמא דמה"מ
ברובא בטיל. במחכית הגה הש"ד בס"י ק"ז שם
כחב דרחוק בעיניו לומר. כן והביא כן משם
הראב"ן. והאר"ה בשם האר"י. וכבר הור"ך בזה
הגאון בספר נפש חיה י"ד ס"י ב"ד. והר"י
שהביא בזה ב"ד ס"י ק"ז. והפירוש אר"ח הקרי'
מהא דפרש"י ז"ל בחולין (דל"ז) דליכית באלפס
הכוונה אלפס של בשר. וע"כ משום דאמר שם
לטעמי קפילא. ודגים טמאים זטעמיים טעמים
שום וא"ל למיטעמי. ע"ש. א"כ הגאון דעק"א
ז"ל קלס"י ברא"י ז'. לענין אפ"ל דרש"י לשיטתו
דקפילא מהני רק לחומרא כשיש ס"ל כמבואר
בר"ן חולין שם. וזה שפירש דמירי באלפס של
בשר. ויכר הדג מש"מ מהני קפילא כשיש ס'
אבל בכליכית בין הדגים ואינו יכיר לא מהני
כלל טעמא קפילא לרש"י לשיטתו. וכן מן מאד
נכונה

רק מדרבנן. הוא רק בלירוף טעמים אחרים
דע"כ ספיקא היא. אבל מ"ו לדחות מהלכה דברי
הש"ד והט"ז בשביל איזה קושא. דכל קושא יש
לה מירוך. וכ"מ להדיא בב"י אר"ח ס"י ר"ב
לשיטת הרא"ש שם בבישול פירות במים דמכ"ך
על המים בפה"ע. וכחב הנ"י שם בזה"ל. וי"ל
דהא תמיה דשלקי בשלקי הוא בין בבישול במים
בין ששראן במים ולא בישלם. א"כ נחתו טעם
במים מכ"ך עליהם בפה"ע עכ"ל. וכ"כ בש"ע
שם. והוא מבוחר פשיטת הש"ד והט"ז. ומי יסין
לחלוק על הנ"י והש"ע בלא ראיות ברורות.

ומה שהשיג הנז"כ והמנח"י על ראיות הש"ד
מהנהגות ש"ד דכבישה היא מה"מ. דהא
בשע"ד שם מבוחר רק בכבישה ע"י מכבש שקורין
פדעס. ומשמע להדיא להיפוך דבסתם כבישה
במים הוי רק דרבנן. במחכית הא מבוחר באר"ח
שם דכבוש במים עדיף מסחיטת הפירות דמכ"ך
שהכל מבוחר בטוש"ע שם ס"י ר"ה. ובכבוש
במים מכ"ך בפה"ע כמו בבישול לדעת הרא"ש.
משום דמוליא יותר הטעם מהפירות ע"י בישול
ובכבישה מאשר ע"י סחיטה. כמש"כ המג"א שם
סק"ג. וגם אפילו לשיטתם יקשה. דהא ס"ר
הטעם בהדגים טהורים נבלע רק ע"י כבישה.
אכן מה שנדחק הגהות ש"ד לפרש דברי הרמב"ם
בכבוש במכבש דוקא. אשר הנז"כ שם נתקשה
ונדחק מאד בזה ולא העלה דבר נכון. לענין
לפרש דברי הגהות ש"ד בדרך נכון. בעו"י: דה"י
ק"ל מה שפסק הרמב"ם ז"ל שם בפט"ו ממ"א
בליר דג טמא דבעי מחיתם לבטלו כר"י במשנה
דתרומות. דר"י לשיטתו דמב"מ בשמים רק משום
דליר דרבנן סגי במחיתם. כמבואר בחולין (דל"ט).
אבל לדין דק"י"ל כל איסורין שנחורה בס' כמו
שפסק הרמב"ם ז"ל בזה"ל וסגי בטעמא קפילא.
ואמאי בעי בזה ס'. ומלאתי ברדכ"ז על הרמב"ם
שעמד בזה. ומיין דליר דגים חריף טובא ויהיב
טעמא יותר משאר איסורים ע"ש. וא"כ נכונים
שפיר דברי הגהות ש"ד. דהא מבוחר בטו"א"ה
ס"י תמ"ז במים שכבשן במים דבטל חורפיהו
מחמת המים. וע"כ דהרמב"ם מיירי רק בכבשן
במכבש ולא במים. דא"כ ה"י סגי בס' כמו בכל
האיסורים. שנחורה א"ך לפי"ז אין מוכרח לומר
דס"ל דע"י כבישה הוא מה"מ. א"ך בש"ד ס"י
ק"ו העמיק בן לשון הגהות ש"ד ש"כ להדיא.
ואולי ה"י לו איזה הכרח לזה. ואין גוף השפ"ר
מתי' לעיין בזה.

ומה שהקשו עוד המנח"י והנז"כ שם מהסוגיא
דחולין (דל"ט) הג"ל דמשני שאני ליר דיעשה
בעלמא היא והיא רק מדרבנן. ומש"ה בטיל.

בעוה"י. או אפ"ל דקמ"ל רבותא דגם דגים בבשר מהני ס' או קפ"ל במקום ס'. ולא כהג"ז יו"ד ס' קט"ו ולא מהני בזה ביטול כלל משום סכנה ט"ס. וא"ש דנקט אלפס של בשר ולא בשאר דברים אחרים. ירקות או חלב. והראשון נראה יותר. ואין מרשי ז"ל ראי' כלל וגלמתי עלינו דברי חב"ל. כי אין דומה טעם דג העולה בעכו לטעם דג העולה באספתא. אף כי בשני מיני דגים. והיא דבר הנראה בחוש. כמש"כ הש"ך. ועכ"פ ג"ז אינו דבר ברור כמש"כ כ"ח. והוא ספיקא דאורייתא שמה הוא מבא"מ. באופן דג"ד הו' ודאי איסור דרבנן. וספיקא דאורייתא עכ"פ:

ובהשקפה ראשונה אמרתי להביא ראי' לשיטת הש"ך והג"ז דכבוס בד"ט איסור מה"מ כמו מבטל. מסוגית הש"ס דפסחים (דמ"ד). דאמר דבב"ח חידוש הוא דהאי לחודי' שרי כו'. ופריך דהא כלאים גמי הכי היא. אלא דאי תרו ל' כולי יומא שרו בשיל ל' ביטולי איסור ט"ס. ולשיטת המנח"י והג"ז הנ"ל קשה. דהא דגים טמאים גמי הכי הוא דכבוס מותר ובביטול איסור. וכמו דרחה החידוש דהאי לחודא שרי מכלאים ה"ו יס לרחות החידוש דתרו שרי מרגיש טמאים ואח"כ ראיתי דכבר עמד בזה הג"ז בעלמו ביו"ד ס' כ"ז סס. וסידך דהא דמותר כבוס בד"ט משום דזיעה בעלמא היא כמבואר בחולין (ד"ט). משא"כ החלב הנכנס לבשר דהוא חלב ממש ולא זיעה ואינה ענין כלל לגיר ד"ט ט"ס ולעג"ד עדיין אפ"ל דנהי דהחלב הנכנס להבשר הו' חלב ממש ולא זיעה. אבל מ"מ החלב שנאסר מזיעת הבשר דהוא ג"כ זיעה בעלמא כמו ליר ד"ט. וכיון דהחלב מותר ממילא גם הבשר מותר כמש"כ הר"ן פכ"ה בשם הרמב"ן דבב"ח בעי טיאלסרו זא"ז ט"ס. וא"כ סו"ס ליכא חידושא בב"ח יותר מדגים טמאים. ואפ"ל דהא טעמו של הרמב"ן ז"ל שס היא משום דהאי לחודא שרי והאי לחודא שרי ובהדדי איסור מש"ה בעי טיאלסרו שניהם זא"ז. וא"כ סו"ס יס חידוש בב"ח יותר משאר איסורין. דבב"ח יס שני החידושים במד. דהאי לחודא שרי וגם תרו שרי ובביטול בהדדי איסור. משא"כ בכלאים דכלל ענין שנתחדשו יחד הו' כלאים. ובדגים טמאים הא הו' איסור בפ"ע. וכשמיק הנמ' בפסחים שס דהחידוש היא משום דתרו שרי לא נ"י"ד גם מהחידוש דהאי לחודי' שרי. רק דמוסיף עליו ש"ס בב"ח שני חידושים ביחד ובאמור:

ואפ"ר לשיטתם דשפיר הו' חידוש בב"ח. למאי שכתבו החוס' במנחות (דק"א) דחתיכה שנכבסה בחלב ואח"כ נחבסלה לבדה דאסורה מה"מ. וכ"כ האחרונים ביו"ד ס' ל"ב ובכ"מ. וע"כ דאין הטעם בב"ח משום דביטול מוליא הטעם יותר מכבוס. דהא בזה לא נחוסף שום טעם חדש ע"י הביטול. וע"כ דגוה"כ הו' דאסור רק ע"י ביטול. משא"כ בדגים טמאים כה"ג מותר. אם נימא דכבוס מותר משום דזיעה בעלמא הוא וטעם קליש לא אסרה תורה דק הטעם היוצא ע"י ביטול שמוציא יותר גוף הטעם. וא"כ בנכבסו הדגים טמאים עם הטהורים ואח"כ כולק הטמאים וביטול הטהורים לבדם ג"כ מותר. דסו"ס יס בהם מהטמאים רק טעם קליש. ושפיר הו' חידוש בב"ח. וי"ש תרו ל' כולי יומא שרי. בשיל ל' ביטולי החתיכה ההיא בעלמא איסור. והיינו יחידושא. וא"ש ג"כ דברי רש"י ז"ל בחולין סס. ולשיטת הסוגיא שס דמש"ה דרך ביטול אסרה תורה משום דע"י הביטול יהיב טעמא ביומא. הא שוב אין לפרש כפירוש הנ"ל. ובכה"ג י"ל דמותר באמת מה"מ דהטעם שע"י כביסה לא חשיב טעם וא"כ גם כשנחבסלה אח"כ מותר. וא"כ שוב אי"א לפרש דהחידוש הוא משום דתרו שרי דהא גם דגים טמאים הכי הוא דע"י כבוס מותר רק ע"י ביטול שמוציא טעם יותר מכבוס. והוכרח לומר דהחידוש היא משום דהאי לחודא שרי. דהוא עכ"פ חידוש בלא טעם. משא"כ הא דתרו שרי אין שום חידוש דהו' טעם קליש כמו בדגים טמאים דמותר מה"מ. והסוגיא

וא"ש בזה דברי רש"י ז"ל בחולין (דק"ח) שפירג דהחידוש הוא משום דהאי לחודא שרי. ובחוס' שס תמהו עליו דהוא שלא כמסקנא דהכו'

כיו"ד סי' קל"ו סק"ט. אך כבר כתבתי בדברי
יש ספק איסור חורה. ואין ללמד גם דיעה זו
הגדלות מהלכה כמש"כ הש"ך שם ובסי' קל"ה
סקל"ג. בפרט צדדיו ימים רבים צדד ומהלך.
דשרית המלח פזים וחוקים הם כמש"כ הפ"י. ואכן
סהרי דמבלע בכל הכלי גם מבחוץ. וא"ל להכניס
דבר הידוע וגדלה:

אבן בעיקר הדבר אי' כלל מה הוא השערה
הגדול הזה. ואין כדאי כל אכילת הד"מ
לעקור גם דין קל מהש"ע. בפרט שאפשר לתקן
שה"י בהכרח כדת של חורה. ואם ירעשו הרבנים
הגדולים ע"ז. צוודאי יהיו מוכרחים לתקן שם
שהיו צורות מיוחדים לכשרים וטהורים כדלוי.
ומה לנו לחפש קולות על קולות שלא כדת. וע'
בכנה"ג בזה"ע סי' י"ז בזה"ה הב"י אות חל"ז
הביא דברי מר"ן הב"י בזה"ע גבי מים שאל"ס
דבדבר של רבים גם דבר שאסור רק לכתחלה
חשיב כמו דבר האסור בדיעבד. וע"י בדי"מ י"ד
סי' ע"ז בשם מהרי"ק דאין חילוק בין דיעבד
לכתחלה רק בדבר הוא באקראי. אבל אם נחיר
דבר ואח"כ חוזר ונעשה פשיטא שיש לאסור.
ע"ש. וא"כ צדד החיוב על הרבנים הגדולים
שליט"א להרעיש ע"ז בהש"ע. ולא יסבו בחיבוק
ידים כד"ר בעת הזאת לאמור שלום עלי נפשי.
והוא רחום יכפר בעד השארות הגמולה:

ב) את ספרי, אור הישרים דרשו ממני רבנים
רבים גדולים וטובים. ומלאתי דרישתם
כרונם. ומכילם לא ראיתי גם אחד שיתעורר בזה
לתקן המעוות. או כי ישפטו אותי למעשה שלא
כדין ח"ו. נפלאה היא בעיני. מה זה שתיקה
בעון חמור כזה הנוגע להקדמת כל ישראל (ומה
יענו לפני כסא המשפט ע"ז). ש"כ הגאון אבד"ק
קוטב שליט"א. השיב לי בזה"ל, אמת ספרו אור
הישרים השגתי וחס"י לו כי נהניתי מדבריו. אכן
לא זה מטרת כוונתי רק כי יתעוררו לתקן המעוות
מחלן ולהבא להבדל כל ערוב משראל. וה"י ה'
עמנו והשיב אותנו אל ארץ אבותינו בזהרה צימנו
אכ"ר:

מנחם מענדל וויינבארט פ"צ רפה.

סימן נט

בעוה"י שענא (פ"ד רד"ט)
דכבוד רב וכו'.

ע"ד שעלה ונסתפק אם ראוי להשתמש בהשכא"ר.
החדשים ושיש בחוכם ספרענדזינעס שאלש
מגיע הנר שדולק במקום הספרענדזינע אוי ע"י
דחיקת הספרענדזינע יכבה את חתיכת הנר שבתוכו
בשבת

והסוגיא דפסחים ז"ל דס"ל דהטעם דאסר רק דרך
בישול הוא רק מנהג וכאן משום דבישול מוילא
טעם יותר מכבוס. ובכבוסה ואח"כ כתבשלה אסור
והיינו חידושא. אך לא ראיתי מי שיפרש כן.
וגם מנ"ל באמת להכריח דהדין כן הוא. והפסע
הפשוט היא דתרו מותר ובישול אסור. וקשה
דלמא הטעם משום דבישול מוילא טעם יותר
מכבוס כמו בדנים עמ"ס. וע"כ דכבוס רומה
לבישול ומוילא הטעם כמו בישול. כמש"כ הב"י
בא"ח שם. וכשיטת הש"ך והע"י הג"ל:

ועתה אחר אחרון אני נא. כמה שהעלה בית
בהיתר אי' לסמוך בשעה"ד ע"ד הג"א
בשם האו"י. דכל איסורים דרבנן כגון בשר עוף
בחלב וכדומה בטל כרוב וא"ל סי' לבטלה ע"ש.
ותמה תמה אקרא על כתיבה. מה ראה על כזה
להעלות כזאת על ספר. וחז"ל אמרו חכמים
הזכרו בדבריהם שאל יסמו התלמידים הבאים
אחרינו ויחזינו לכל הנמלא כחוב. ויעקרו הלכה
המקובלת לנו מדור דור מכל הפ' ראשונים ואחרונים.
לאמור דאיסור דרבנן בטל כרוב ואם אמר זה
עכ"פ באיסורי דרבנן שאין להם עיקר מה"ט
החרשתי. שעכ"פ מלינו מחלוקת הראשונים בזה.
אבל לאמור כן בכל איסורי דרבנן הדבר קשה
לשמוע לו בזה. וע"י פרמ"ג סי' ל"ב במ"ז סק"א
דאף חגיגי אמרי' באיסור דרבנן ואף בהפ"מ
אין ללמד כלל והכי הלכתא ע"ש. ובשם דגד
ד"ט דבשעה"ד סמכ"י באיסור דרבנן ע"ד יחיד.
מבואר שם להדיא דהיא רק בדבר שלא איפסקא
הלכתא משא"כ בזה. ונהי דהח"ל ס"ק כתב דפסק
הב"י אינו כפסק הגמ' לענין זה. הנה הוא ז"ל
כתב זה ג"כ רק בצירוף טעמים אחרים. וגם
שיטת הרמב"ם ז"ל שם לאו שיטה יחידה הוא.
והלכה כדברי המיקל באכל. משא"כ צדד. וגם
בדי"מ כתב התומים בקמ"כ אות קכ"ד דאי' לטעון
ק"ס לי נגד הכרעת הב"י והרמ"א. דאל"כ לא
ישראל לנו שום דין בש"ע. והאריך בזה שם בדברי
קדשו ע"ש. הבאתי דבריו בספרי אה"י ס"א אות
ט"ו ע"ש. ודברי הג"א הג"ל המה שיטה דחוי'
מכל הפ' והראשונים ז"ל. וח"ו ללמד קולא זו.
גם מש"כ בית בהיתר הב"י דכבוס בכלי אינו
אסור ח"ו לומר כן. והרא"י שלו אינה כלום.
וכבר כתבתי לכ"מ שיחזור מדבריו אלה בדלוי
לכ"מ כמותו. וכפי הגרסה מתשובתו עוד חרה
לו ע"ד ולא ידעתי למה:

אך מש"כ לי כתיבה בשם הגאון מילולאוויען
שליט"א לסמוך בשעה"ד באיסור דרבנן ע"ד
האומרים דכבוס בכלי אינו אסור יותר מכדי קליפה.
זה נמן לאמור לכא"י. שהרי הש"ך צידד בזה

בסמ"ג מבואר להיפוך דבמחשבות לבידוי אסור דלא
התיר כ"א כשנתן להגביה ולא כשמתכוון לבידוי.
אולם בפמ"ג שם כ' דהט"ז סק"ג חזקן זה שפירש
שמתכוון שיכבה תיכף ולא יקלקל הכלי אבל אין
כוונתו שיהי' נשאר בו מעט שמן. וע' בשו"ע
לחז"י הגה"ק בעל התניא ז"ל וי"ע סו"ס ט'
שכ' דמותר לחשוב הנר חוץ החול וכיוצא בענין
שכשיגיע האור לשם ימנעוהו מלשרוף יותר ויכבה
מאליו שגרס כיבוי הוא. ובסקמ"א שם כ' דהט"ז
מחלק דתחיבת הנר למים הוי כיבוי ממש ודחיבה
בחול אינו חלא מונע שלא ישרף יותר והביא שם
שכ"ה דעת המ"א שהתיר לחשוב בחול אפילו ביו"ט
ואסר כאן במים אפי' מבעו"י.

ומעתה הרי אחת דן לשפארעם הי"ל דשרי
להשתמש בהם כיון דידוע שאין הכוונה
בתחיבת הנר לחבוכו כדי לכבותו כשיגיע להספערענדויגע
כי ס"ס המעט שנשאר הולך אח"כ לאיבוד רק
כל כוונתו הוא להחזיק הנר שלא יפול. וכיון שכן
לית כאן בית מחשבה אפי' להמציא והסמ"ג הי"ל.
ואף דהוי פסיק רישא הלא מבואר במ"א שיהי'
סקל"ו דפס"ר בגוונא דאין מתכוון שרי ע"ש.
וע' בתשו' מהרי"ל סי' ל"ב ושרמז אליו הבי'
במ"ש מלאהי בתשובה אשכנזיתן סס"ים ומי"מ דעתי
נוטה להתיר (להשיב כלי חתת הנר בשבת) כי
אין מתכוונים שיפול בו השמן אלא להלל השולחן
ועוד דקיי"ל כר"ס דשא"מ מותר דליה פס"ר
וכ"ש הכא דרבנן הוא וטוב בעיני שחשים מים
בפתחו להגביה השמן ויכבה ערס הליכתך לטן
עכ"ד. וכ"כ בא"ז סק"ז וז"ל ומימי המהמי על
המנהג ששופכין מים מבעו"י בנר שחושבין בו נר
חלב הא נשתייר תחיבת הנר מחמת כיבוי המים
ויש שמתכוון לכך ונראה שסומכים עמ"ש בכלבו
דע"ס המנהג משום גזרה דהרואה מים בכלי
יארר שנתנו בשבת אבל באורו כלי עלמה אין חשד
דהכא יודעין דאסור בשבת (ובחס' והרא"ש שהירד
במציא שם) ומשום גורם כיבוי אין לאסור מבעו"י
וזהו כוונת ד"ז ואפשר לכוון כי בדבריו המ"א
עכ"ל. הרי דמכתיבנא:

והלוי ראיתי אור במאירי לשבת (ד' מ"ז)
שכ' ואין מכאן רא"י לאסור נתינת מים
בעשיות מלך שביכולה השמן יפנו הנילוות במים
ונמלא מקרב חם הכיבוי ושמתכוון לכך ד"ל עשית
להבהקת אורה הוא מתכוון לא לכיבוי. ועוד שהכלי
חדש עשוי להניחו חתת הנר בלא מים וחוששים
שיבא ליתן בו מים בשבת ואצל עשיות אין אדם
עשוי להדליק בלי מים עד שנחש שמא יתן בו
בשבת. ואע"פ שבטלית טאחו בו האור נותן בו
מים מנר ה' וכו'. שלי"ד סכ"דן ע"ס הדבר שאין
המים

בשבת ויו"ט. והעלה בתיבוס דבריו דביו"ט פשיטא
ל' לאסור להשתמש בהם. ולדבריו השתמשין
בהם ביו"ט בודאי שלא כדן עושין. ולהיות שלא
כן עמדי כי לדעתי התירו ברור כביעותא בכותחא.
לכן כאשר כבר נתפשטו אותן שפארעם החדשים
ועולים על שולחן רבנן יוראי ד' בשו"ע זה
שנים רבות ולית מאן דחש לכל להשתמש בהם.
גלל כן אמרתי לא עת לחשוב. ככן הנני לדבר
הדבר בשמלה מותרתן של ראשונים ואחרונים וי"ע
ומד' חשאל עוד לכל אכסל בדבר הלכה ויג'
חשבי ואורי ויראנו מותרתו נפלאות אכ"ר. וזה
החלי בס"ד:

עיקרא דהאי דינא הוא בעושי' סי' רפ"ה
ס"ד דמותר ליתן מים בעשיות שמדליקין
בה. בע"פ. כיון שאינו מתכוון לכיבוי אלא להגביה
השמן. ומקורו טהור. מד' ההוס' סו"פ כירה
והר"ן שם דלא חסרו אלא בנותן ע"מ לכבות
דאי שרית ל' אחי לכבוי בידים. אבל נותן מים
ושמן בעשיות על דעת הדלקה הוא ולא ע"ד
כיבוי ומשום הכי שרי. וכ"ה להמציא שם בשם
הר"י והמהר"א. ובב"י שם כ' בשם הר"י והרמ"ה
דמותר לתת מים מבעוד יום בנר כי כל מה שעשה
מע"פ חין בו משום גרם כיבוי. ופ"י הבי' דר"ל
דלא הוי מקרב כיבוי דאסור אפילו בע"פ רק
גורם כיבוי ומשום שרי בע"פ אבנ מקרב כיבוי
כיון נותן כלי של מים חתת הנר אסור אפי'
מע"פ. ופ"י דבריו נדרישה שם. דמקרב כיבוי
הוא שטושה בכוונה שיכבה במהרה (ובשבת מלאכת
מחשבת אסרה תורה. וכיון דנתקיים מחשבתו
אסור) אבל גרם כיבוי הוא נעשה ממילא בלתי
כוונה ובד"מ שם בשם הפמ"ג דהטעם דהוי רק
גורם מאחר שא"י המים בעין חתת הנר (ר"ל
חתת השולחן) ובא"ז חילק דהא דאסור ליתן
כלי חתת הנר היינו לאחר שהדליק הנר. אבל
קודם שהדליקו הנר מותר ליתן כלי של מים חתמיו
ולכן נותנים מים בעשיות שהרי עדיין לא הדליקו
הנר ונ"ע בא"ז בפנים ה' ע"פ סי' כ"ה סס"ים
ע"ז ואחר הדלקה אינו גורם ואינו מקרב. כל
כהאי גוונא ודאי היתר גמור הוא וכ"ה בערוך
ערך נר להתיר. וכן נוהגין להדליק בכל בתי
כנסיות ובבתי מדרשות ובבית רבינו שבבבל ובבתי
ישיבות עכ"ל. והנה בדמ"א שם כ' וי"א אפי'
מתכוון לכיבוי נופ"י בלבוש שם שר"ל שנותן בו
הרבה מים. אמנם בא"ז שם בשם מעו"ע כ'
שלי"ד חילוק בין רב למעט אלא דיש כוונת כיבוי
כשמתקרב המים לשמן מתכבה. גם יש בו כוונה
לכבות הנילוות כשיכלה כל השמן שרי. ומליין
ע"ז סמ"ג. ובמציא שם סק"י הקשה עליו דהא

המים אלו מבין אלא מעבין יע"ש. עין רואה שמבין הוא לדבריו. וכ"כ בלור"ח החדש בשם מראה' מחקאל דמות ליתן אפי' מים בקנה שהמבין בו הגר קודם השבת כדי שימנע להאזין בו האור ובפרט בנר של חלב פשיטא דשרי:

ובחפשי בספרן של לדיקים מלחמי סיעתא לדבריו בם' תורת שבת על ה' שבת ס' רס"ה סק"ח שר' וז"ל בשו"ע ל"ן סמ"ג ולכך הקשה עליו המג"א דלא משמע כן בסמ"ג ואילו ע' ספיר בב"י ה' רואה שהל"ן כאן הוא ע"ס וז"ל ר"י שרי' סק"ח ב"י בשם ר"י. וטעמ' דכ"מ שמושה מע"ש אין בו משום גורס כיבוי. וכ"כ השב"ץ קטן ס"י שהמסקנא בתום' דכ"מ שמו"ס מבטלי' אין בו משום גרס כיבוי וכ"כ הכלבו (שהו"ד בא"ז הכ"ל) לפ"ז שרי ג"כ ליתן מים בע"ש לתוך הקנה ולהעמיד למוכו גר שעה דלא הוי רק גרס כיבוי מע"ש דשרי וכ"כ הא"ר שהעולם מזהגין בו היתר וא"ל לרמ"א לכתבו (בשו"ע בשם אר"ז כמו שהקשה במג"א) דהכל חד טעמא הוא ואטו כי רובלא ליחשב ולז"ל אך יתן המים קודם שמדליק הגר כיון שז"א כן מפי האר"ז עב"ד. ומבואר במ"ש. גרס מ"ש שהמג"א לא ע' בב"י כנראה שבמחנה"ה הוא לא ע' הדק היטב צוה וסבר שהל"ן הוא על השו"ע אבל המעיין ישר יחוש שנימו דהל"ן קאי על הרמ"א ובי"ה באמת בד"מ בשם סמ"ג ודברי רמ"א שבשו"ע טובע מדברי עלמו שבד"מ הכ"ל:

ושבתי וראיתי דכל עיקר הענין הזה יתברר לנו בעליל ממג"א עלמו שבה' יו"ט דהנה במג"א תקי"ד סק"ג כ' דמות לקבוע פילווער בנר אע"פ שגורס שהגר נכבה מחמת זה. כמ"ס ב"י. ודג"ס כיבוי שרין וכ' במחנה"ש שם וה"ה ליתן הגר תוך כלי הנקרא לווענגיל כשמניע שם יתכבה שרי. וכ"ה בבאה"ט שם סק"ז בשם מהר"ל דקודם שמדליקין הגר יכולין ליתן הגר תוך הלווענגיל והבית שם כ' ומ"מ נראה דדוקא בגרס כיבוי ע"י מעשיו כו' אבל לתת סבין או שאר כלי על גר של שעה שלא במקום הדלקתה שרי וכ"ה במדרכי פ' כי"כ דשרי להטמין הגר בחול כדי שנת ישראל אלא כשישור שיריה ובעט"ז שם כ' שבה' כוונת הרמ"א בד"מ וכ"כ מע"ז שם סק"ז שר' דתמינת הגר בחול שרי להרא"ש כו' דאינו ממעטו אלא ע"י שתוכנו בחול אינו יכול להדליק מחמת שהחול נופל עליו והו' כעין שר' הנייר שמוחר להשים סביב הגר איזה דבר כדי שיגרס הכיבוי כו' וע' בלבוש שם ס"ג. ובא"ז שם סק"ה ס"י ולכן יש ליתר אומן שיש להם גר שקורין לווענגיל שאין הגר דולק אלא

עד שמגיע לווענגיל שלא ליתן בתוכו ביו"ט אם לא קודם שמדליקו. וכ"כ במ"ז שם דמה שזכרין הגר בכלי מתכות ויש בכלי כעין מספרים שחוקטין בשעה ומונע לשרוף יותר. יש לעשות זה קודם הדלקה ע"ש. והרא"ה לדעת' שהשפארעם הללו לאו מלחא חדתא הוא כי כבר ה' כנון זה בעולם בדורות שלפנינו. והתירו רבותינו את הדבר הזה וככל אשר דברנו אחת למעלה ומדבריהם אין לגרוע כי הן גופי תורה. לכן הנה להם לישראל כי יש להם ע"מ שיסמוכו. ובמורה יטעו. וכ"ז דוקא שנותנין הגר קודם שמדליקה אבל לאחר שמדליקה ד"ש מקיים להתעקש ולומר כיון דהגר כבר דולק נראה כמכבה ממנו ולא גרס כיבוי בלמוד באלו פלוגתא דרבותא דהכ"י ומהר"ל והלב"ש וא"ז שם והר"מ בשם האר"ז שבס"י רס"ה אומרים אבל הרמ"א ודעת העט"ז והב"ח ותלמידו העט"ז והמג"א התירו וגם הע"ז כ' להקל בלורך קלה. ולפענ"ד אין ראוי להכריע א"ע לכתחילה לבית הספק וידוע מ"ש הר"ן להריב"ש ס' ש"ן והו"ד בב"י ה' מגילה ס' תר"ל וז"ל רואה אני דברך טובים ונכוחים שאפי' בעסקי העולם כל משכיל בותר לפשו הדרך היזתר בטומ והמשומר מהל נזק ומכשול עכ"ז שיש לנו. לעשות כן בדרכי התורה והמלות כו' ובחשכ"ז ח"א ס"ז כ' בשם הרא"ש דבדאורייתא נכון להחמיר לאלם כל הדיעות אף דליה הלכתא כוותי'. ודו"ז הנהי' מהוריסנאטפאל וז"ל בם' חיבור לטהרה ה' נט"י ס' ק"ס סקט"ז הביא ממ"ל ה' מקורות פ"י ה"ז ומשט"מ שם כלל ה' ונשיורי טהרה לסד"ט ס"ה ק"טש שהאדרי' לבאר דאף בדברגן אין ראוי לכתחילה להכניס א"ע לביה"ס וע"ש פלפול נחמד מזה. וממלא מערנים לנפשו. ואף שבדעינד מי שסמך א"ע להקל אף לאחר שדלק אין מוחמין אותו שלא לפגוע בכבוד המעירים. אך בודאי הא"ש טעשה כן אינו אלא מן המתמיהין כי מאלן ספין. ומאלן רקיע בדור הזה להכניס א"ע בין הרים גדולים. ולא יחוש שאל ידעו את גלגלתו. כך דעמי העני' נוסה. ועלי' יערה הבו"מ רוח טהרה ומוכה לילך בדרך המוסק ולא כוז מדרכה הק' אף כחוש השערה. כי זה כל האדם:

ב) ואשר הקשה דלמה ילא בגול שופר וחקע בו הלא אין קטיגור נעשה סניגור ועכ"ל משום דאין גול בקול וא"כ יקשה ע"י שולא דאמר טעמא דכל השופרת כשרים תוך משל פרה מפני שאין קטיגור נ"ס. דמאי נפ"מ אם הקטיגור הוא מחמת ע"ז או מחמת הניזילה ואדרבה בגול שופר. השופר טחוקט בו הוא בעלמו הקטיגור ושופר של פרה בעגמו אין שום פסול רק מחמת שזכר

שנזכר ע"י חטא העגל שה' מאותו מין. ומופלט
א' חיוך קושייתו דאין קטיוגה אומרים רק בחטא
הרבים אבל לא בגול שהוא רק חטא יחיד. אך

עין לא מלא קורת רוח בדבריו. הנה דברי
המתרגם דברי הכל המה דלדבריו לריבין לחלק בין
גול יחיד דלא ובין גול רבים דלא ילא וזה לא
שמענו אבל המחזיר בעיני הוא דאקדים לא אחי"ן
רק בחטא שאין באפשרי לתקן אותו הדבר בעלמו
שחטא בו סיהא מותר. בהנאה וכמו בע"ז ר"ל
דאין לאותו דבר שחטא בו שום חקנה כי לריבים
לשרפו וכל העומד לשרוף כשרוף דמי. לכן כיון
דנאסר בהנאה ואומרים לגב' אסור להשתמש
מאותו מין [שחטא בו] למנוה כדי שלא יזכירו לו
עון של אותו מין שחטא בו משא"כ בגול שגוף
הדבר כשר להשתמש בו לקדושה לבעליו של אותו
דבר רק יען שהוא גולו ועשה הוא עבירה בזהו
דבר נאסרה לו והיו רק אר"י דרביע עליו. לכן
כיון דגוף הדבר שגול לא יתקלקל ע"י המנוה
שעושה בו כי גם אח"כ יוכל לקיים בו מלות
השבה שוב אמרינן ביה אין גול בקול ושפיר ילא
בשופר הגול כנ"ל נכון בס"ד.

יחזק מרדכי פאדוואה בלאאמור הגה"צ
שלישי"א כותאפאמשנא חופ"ק הג"ס.

סימן ב

בית קאסוב (פיר שעריצין).

נסתפקתי. אם נשבע על דעת חבירו בפני
חבירו. והותר הנדר בלא שאלה.
כגון שה' בהנדר תנאי או אונס. אם לריך הנשבע
להודיע להמשיב שפטור משבועתו. משום דפסקין
ביו"ד סי' רכ"ח סעי' כ' דאם התייר למי שנשבע
על דעת חבירו לריך להודיע לחבירו שהנדר הותר
שלא יחשדו שעבר על שבועתו. וכדמשמע מדברי
הש"ך שם ס"ק מ"ו דאף במקום שאין לריבין דעתו
והסכמתו של המשיב. מ"מ לריך להודיעו משום
תשדא עיי"ש וכן כתב הר"ן ז"ל:

אפ"ה רהיטא נראה דזה דוקא היכי דהשבועה
לריבא התרה אז לריבין להודיע להמשיב.
אבל היכי שהנדר בטל מעיקרו בלי התרה אין
לריבין להודיע. והסבירא בזה י"ל כיון דהותר
הנדר אלא חסס אז נראה שה' הנדר בחוקפו
שלא נמלא בו דל לבטלו בלא שאלה. אז יחשדו
המשיב שזכר על שבועתו. להכי לריבין להודיע.
אבל היכי דהנדר בטל בלי התרה דהיינו שה'
בהנדר טעמים לבטלו שלא הי' חל בהתחלתו.
י"ל דמה שפיר יודע המשיב כיון שאנסו או

אמנם לחוק סברא הג"ל נראה לי עפ"י דמבואר
בנדרים (ס"ה) אשכח' לדקי' לנבוכדנלר
דהוה קאכיל ארנבא חי' א"ל אישבע על דלא
מגלית ולא תיפוק מלתא. אשבע. לסוף הוה
קא מלעזר לדקי' בגופ' איתשיל אשבועתא ואמר
שמע נבוכדנלר וכו' עיי"ש. ולבאורה תמוה הא
נדרי אונסין מותרין מאלהין בלי שום היתר חסס
כח"ס רש"י ור"ן ז"ל נדרים (כ'): וא"כ אין לך
אונס גדול מלדקי' שנבוכדנלר נזר עליו שיבע
לו. ולמה קא מלעזר ואיתשיל. הא מותר בלא
שאלה. וגם על הסנהדרין קשה דשאל להם נבוכדנלר
ואהון מה עבדיהון. למה לא השיבו לו כדון
ששבועות לדקי' היתה באונס ונדר כזה מותר בלא
שאלה ואנחנו לא התרנו לו. גם—הרמ"א יו"ד סי'
רל"ב סעי' י"ב כתב דשבועות לדקי' היתה בדרך
אונס רק דנענש מפני חש"ס עיי"ש. ואין לומר
דלא רלו הסנהדרין לומר כן מפני חש"ס. הא
יש יותר חש"ס שהתירו לו שלא בפניו שלא כדון.
וביותר לפי דברי השטמ"ק שהסנהדרין יראים היו
לשקר לו דמתירין שלא בפניו מפני שידעו בו
שיודע דין זה עיי"ש. לפי"ז דהי' יודע דיני נדרים
אפשר דהי' יודע ג"כ בנדרי אונסין מותרין ושבו
ליכא חילול השם:

וראיתי לתרומת הדשן בפסקיו סי' ע"ג משום
דלדקי' הי' אונס גמור בלי פסק להריגת
נפש חלה השבועה משום דאגב אונסין גמר ומקני.
והרמ"א סי' רל"ב סעי' ט"ז פסק דלא כוותי'.
רק דאונס מיתה אונס הוא ומותר בלא שאלה
כמבואר בתשובת מהר"ם הובא בב"י ובט"ז שם
ס"ק כ"ט:

והנראה

עד שהולרכו הסנהדרין לומר לו. רק לריבין אנו לומר לדדקי' כבר כשיגלה את הדבר מכוער שעשה נבוכדנלר יורגו אותו ולדקי' ישראל חלך וישראל יפדו מהגלות והוא פסידא ונשבע ושפיר מקרי שבועתו שבועות אונסין. שכן אחז'ל איבה רבחה פ"ב ס"ד והוא בשטמ' דדריס שם ח"ל שבתחלה מיהו נבוכדנלר לדדקי' על ז' מלכים של אומה"ע יוס אחד נכנסו אליו ואמרו לו כך נאה לחלוק שאתה מולך בן מלך והגון למלכות וזה הנכנס שחין גופי אלא אמה אס רעוך נהרגו אותו ונמליך עלינו. אמר להם אף אני יודע דבר מכוער שפעם אחת נכנסתי אליו ומלאחיו אוכל ארבעת ח' מיד שלחו הדבר לנבוכדנלר ואמרו לו אותו יהודי שהמלכת עלינו אומר כך וכך מיד שלח נבוכדנלר אחר הסנהדרין ולדקי' עכ"ל. ויראו הסנהדרין לומר לו שה" בלב לדקי' להרגו אותו שי"אר מלך והו' פסידא להנשבע. לפי"ז קשה למה ה' לדקי' לפי דעתו איחשיל אשבועתא. י"ל משום דהפסידא לא ה' ודאי רק ספק כי שמא לא יורגו לנבוכדנלר. מש"ה החמיר על עלמו לדריך התרה :

וְלַפְּנֵי שפיר י"ל דאס ה' פסידא מבורר לדדקי' שבועתו היתה מותרת בלי שאלה וכלא ידיעת נבוכדנלר כפשטא דמתניתין ארבעה דברים החירו חכמים. אף כשיודע אח"כ לנבוכדנלר שדקי' גילה הדבר. כיון שידע שאונסו אין בהשבועה ממש ולא יחשוד אותו. ומה שכח הרמ"א ז"ל אבל אס יודע להאונסין אסור מפני חילול השם. י"ל דמיידי שהאונסין הם נכרים שאינם יודעים דנדרי אונסין מותרין. אבל כשנשבע באונס ליהודים והם יודעים שגדרי אונסין מותרין ליכא חשש ומותר אף כשיידע להאנס. ומה דחשבו חז"ש גבי נבוכדנלר אף שה' יודע דנדרי אונסין מותרין. י"ל חדא דשם ה' השבועה שלא לגלות וחלה אף באונס. ואידך דשם נאפרסם הדבר אל כל השרים וגביהו איכא חשש דהס לא ידעו דין זה :

ואחר כל זאת יש לסתור הבנין דהנה אמתניתין דנודרין להרגין ולחרחין ולמוכסין כחז הרין ז"ל נודרין להרגין ללשטים ישראל עיי"ש. הרי דאף אס ה' המשביע ישראל הרי הוא סומך דעת על השבועה אף שהוא אנס. וע"ס :

ישראל' ערמאן. אבדק' קאסוב.

סימן סא

בשם ח' באגראד.

בחורין ר"ס כל הכשר מוס' ד"ה כל הכשר אסור לנשל בחלב וכו' משום דאיחשק לביטורים

והנראה לי ליישב דסברה המהדרין' הוא נכונה ודינו של מהר"ם הוא אמת. רק דע שיש ב' מיני אונסין. א' היכי להנשבע יח' עובד בהשבועה ולהנשבע לא ילמח מזה שום דעה ופסידא. ב' היכי להנשבע ילמח מזה דעה ופסידא כשיקיים שבועתו. לכן הסברה נותנת היכי להנשבע ליכא פסידא מהשבועה שפיר אמרין דאגב אונסו גמר ומקני. ולמה יעבור על שבועתו בזה דלא איכפת ל'. אבל היכי כשיקיים השבועה ילמח לו פסידא וכדומה כהנ"ל דמשובת מהר"ם אמרין דאף מחמת אונס מיתה לא גמר ומקני ושפיר מקרי אונס. ודאי' לזה מחשבת מהר"ו והוא בש"ך ס' רל"ב ס"ק מ' דדוקא אונסו ליתא לו שום דבר אז אמרין דאין באותו שבועה או חסם ממש. אבל נשבע לו שלא לגלות דבר חל החרם עיי"ש :

וְלִפְנֵי דהסתפינא הייתי אומר דמה שהביא המהר"א' להיכי דהאונס מבורר למיתה אמרין דאגב אונסו גמר ומקני מוקד דסיקריקין גיטין (נ"ה) : י"ל דשאני סיקריקין דמיידי שכבר נתן לו את השדה. כמו שפירש"י שם במשנה וי"ל כותי רוצח שנותן לו ישראל קרקע בפרוין נפשו ואומר לו שא קרקע זו ואל תמיתני עכ"ל. להכי קנו הסיקריקין. ובפרט לפי טעם הר"ח הובא במדרי' פרק הגזקין דדמי לחלו' וזבין דהוי זבוני. דדמי כאלו הסיקריקין בעלמס מכרו לו בשבילו את הקרקע שלו עיי"ש. ולהכי קנה הלוקח. ויש לדון בזה שהיא באזרה לאחר יאוש. אבל מהר"ם איירי שערין לא נתן לו אלא שנשבע לתת לו. ובפס' מהר"ם דלא חלה השבועה. ד"ל שערין לא גמר ומקני משום דהנשבע מחשב בלבו כשאשכח רווחא ולא אחי' אנוס לא אתן לו ולא מקני ל'. כלל. וי"ל דלזה כוון מהר"ם דגבי סיקריקין לא מחסר גביינא אבל הכא מחסר גביינא כמו שפורש שם במדרי' גיטין (נ"ה). ולכן אפילו כשהאונס מבורר להריגה לא חיי' השבועה. ושפיר פסק הרמ"א בשבועת אונס ממון כמהר"ם ודי בזה :

ועתה נחזור לענינו דלהכי הולך דדקי' לאיחשיל אשבועתא אף דה' אונס. משום דאונס דיד' לא ה' בו פסידא להנשבע רק שלא לגלות. ובאופן זה חלה השבועה כחשובת מהר"ו הג"ל. ובה ג"כ יוחא למה גא אמרו הסנהדרין לנבוכדנלר דשבועת אונס מותר בלא שאלה. כי הא דהחירו חכמים נדרי אונסין הוא דוקא במקום שיש פסידא להנשבע. ויש לפרש ג"כ מה שאל נבוכדנלר מאי טעמא לא אחריתון לדדקי'. וכי יעלה על הדעת לדדקי' לא ידע דאין מהירין את הנדר שלא בפניו

והיינו שהמלוה יהי' לו הוצק אם לא יחזור ללוה השער שזריך להחזיר לו המעות שקיבל. ולפיכך משהי' ליה ומלניעו. ומשיבא הולאמו אבל שהגלוה ישהי' לו להחזירו ללוה להתחזק לגבד'ם. פשיטא שאינו יכול לעבד עיי' פרעון המעות או לחבשו להחזיר לו הפרעון. וגם הלשון מפני שזריך לו להראותו לבטיח דקאמר הש"ס משמע דקאי' על הלוה. והוא יותר פשוט ועכ"ל לא אוקמא אמלוה רק במקום דאי' לפרשו אלוה. ולעיל בדי' אסור להשהות שטר פרוט. פירש גם לענין המלוה וגם לענין הלוה. ולאו כלל הוא דרש"י פירש רק אמלוה. וז"ל:

יצחק מעדער רומ"צ דפה באגראר.

סימן סב

ב"ה מא"ץ (פ' קי"ב).

ראיתי בשע"ת (ח"ה סימן כ"א אות ב') הביא הרב הגאון ה"ר יצחק מעלער אבד"ק באגראר גי' אח דברי הלב"ש ס"י ל"ז אות ל"ה ד"ה "וכדומה" דכתב "וכ"ח נגלד רובו הא בלא"ה טרפה משום תר"ל ואפי' בגי' וכמ"ס בסע"ד וכחב הגאון, הדברים בלתי מובנים דאיו תר"ל כבאן אם הנקב דמשיד'ט אינו ריעותא כלל' וכן כב' קדמוהו הקודמים בעל זבחי דלון כתב על הלב"ש "ז"ע". המנחת זבח ב"א ע"א בתר"ל כתב על הלב"ש ד"ס שם טעות הדפוס. המקדש מעט בס"ק גי' כתב על הלב"ש זה טעות בידו דנקב ש"ל בטבח אינו ריעותא כלל. המנחת יוסף בתר"ל אות מ' ביאורים ס"ק ע"ח כתב על הלב"ש מה שכתב בגי' הוא ט"ס דבזה ידאי אין בו כדי לירק לתר"ל:

ויען שלפני דברי הלב"ש נכונים והתמיהן עליו במח"כ טעו בדברי השמ"ח ולא ירדו לסוף דעתו וסברוהו כולם דלדעת השמ"ח אין שום ריעותא בשום דנקב זה יצטרף לו להר"ל כמ"ס דהאי נקב יא' הוי ריעותא כלל' ובמלת "שאר ריעותא" נכלל כל ריעותות שיש בעולם וגם נגלד בכלל. ונערש אללם בביד דהשמ"ח מכשיר נקב דילב"ט על נגלד (ולאפי' כתב ה"ר שני פעמים בתר"ל שלו ב"א ח' וב"א ח' דנקב זה על נגלד כשר משום דסובר דכן דעת השמ"ח. וכן כתב לי רב אחד מפורסם וז"ל "כמנט' שמואלר להדיא בשמ"ח דנקב ד"ל בטבח על נגלד כשר ונגלד במלת "שאר ריעותא דאטו כי רובל' ליחשב וליוזל) ולכן תמהו כולם על הלב"ש דאיו תר"ל יס כאן. אבל הראיות כדורת יתנו עדיין דהשמ"ח מטריך נקב זה על נגלד מטעם תר"ל כמ"ס הלב"ש

לביכורים וכו' עד משום דאיתקש לבב"ח. עיי' ש. וקשה לכאורה מני' באמת להחוספסא דבב"ח נוהג בח"ל. הלא איתקש לביכורים. דאיו נוהג בח"ל. וכל עוד שאין לנו מיעוטא דלא נקים לביכורים. ה"י לנו להקיש. כי הוי דאליטריך מיעוטא דארלכס גבי ביכורים דלא נקים לבב"ח ואילמלא האי מיעוטא הוה מקשינן דנוהג. איכ גבי בב"ח דאין לנו מיעוטא דלא נקים לביכורים. נקים ונקים דאי' בח"ל. וא"ל דאי' מיעוטא דארלכס גבי ביכורים לח"ל דלא נקים לבב"ח הלא בב"ח גופא אי' בח"ל לפי סברא דהשחא דמקשינן לביכורים. וז"ל. דהשחא דכתיב גבי ביכורים בארלכס שפיר נוכל להקיש בב"ח לביכורים דגי' אי' בח"ל. אבל בלא קרא דארלכס. הוה אמרינן מסברא החילונה דבב"ח נוהג בח"ל כחובת הגוף וביכורים אי' ככל חובת קרקע. ומדאקשיננה בחד קרא ולא ידעינן מי הוקש למי. הוה אמרינן מכלל' דלקולא וחומר' לחומר' מקשינן. והוה מקשינן ביכורים לבב"ח דנוהג בח"ל להכי כתב רחמנא בארלכס גבי ביכורים. דלא נקים לבב"ח. והיקישא ע"כ אחא להקיש בב"ח לביכורים. ומני' להחוספסא באמת דבב"ח נוהג:

וניחא לי דאי ס"ד דבב"ח אינו נוהג בח"ל לכתוב רחמנא מיעוטא דארלכס גבי בב"ח לאפוקי מסברא דהה"ג. וגבי ביכורים ממילא הוה ידעינן גם בלא ארלכס דאי' בח"ל ככל חב"ק. וגם מהיקישא לבב"ח. ומדכתבה רחמנא מיעוטא דארלכס גבי ביכורים. מוכח דבב"ח נוהג בח"ל והוה מקשינן להו ביכורים להכי אילטריך מיעוטא. ותרילי זה אחת ונכון אחרי העיון. והנה חפשתי בכל מפרשי הש"ס ולא מלאחי לשום אחד מהם שעמד ע"ז. עד שנדפס הש"ס ווילנא עם המפרשים. מלאחי בהגהות, חכמות מוח' (כדומה לי) שעמד ע"ז הקושיא. ומירן בדוחק ודירי ח"ל עדיפא לדעתי:

(ב) **בשע"ת** ח"ז קונט' ז' (ס"י ז"ג). ביקש חכם אחד לבאר לו דברי רש"י שבה

(ז"ט). ד"ה רב אשי שחמה עליהם מדוע גר רש"י מפורשו בכל הסוגיא ע"כ דבהוציא מלוה פליגי. ופירש בהוציא לוה ע"ש. ולענין אין שום סברא לומר בהוציא מלוה דחייב משום דבעי להחזירי ללוה להחפאר לפני הבע"ח לגברא דפרענא. דבב"ח דקאמר הש"ס עד כה מפני שזריך לו ללוה או למלוה. הוא לסיבת דררא דממונא. או לאולי מאיסורא דאל תשכן. ולעיל בדברי רש"י קודם זה הדיבור שהסתייע החכם השואל. הנהי' בוה"ל דבטי אהרורי ללוה ואי לא מהדר לי' חוזר ותובעו זה שפרשו. דלא ה"י כ"י בשובר.

הלבנים. ואין שום הכירה בדבריו הקדושים ואין שום טעות ושגיגה בדברי הלבנים ואף כי מי אנכי לדבר נגד הגדולים הללו. העשירי אמרתי לנפשי תורה הוא ורשות נחמה לכל אחד לפרש לפי הבנתו. ובפרט שבו יתורן דברי רבנו הלבנים אבל הנאים אמרתי רק תמחו עליו ולא ישבו דבריו ודמה שחירלו דעים הוא או הלבנים שגג בזה לא מתישב על הלב דמיונות ושגיגה שייך רק במלה אחת ושמים ושלא. אבל כאן מוכרחין לומר דכל הסיק מההל עד כלה בטעות נכתב וטעות גדול כזה לא ראינו ולא שמענו:

ציאת גמרתי בלבי להציע מה שגיל נפרש לפני קוראי השערים ומקודם אבאר כל הקוסיות והסתירות אשר אני רואה שם בדברי השמים והלבנים לדעתם ואחר כן בעזר השם אחרץ הכל. וזה החלי בעזר לורי וגואלי. (א) לפי דעת הקודמים הללו דסוכרין דהשמים מכשיר נקב זה הספק על נגלד. מדוע כתב השמים, אם נמלא הנקב בצועא ושאר ריעותא? היה לו לכתוב, נגלד ושאר ריעותא? כאלן בסיומן זה מקום הנגלד ומקום הצועא בסיומן ל"ז. ועוד פלא מה נשתנה בצועא דמוזכרת שני פעמים כאן ובסיומן ל"ז סעיף כ"ט. ונגלד לא מוזכר אפי' פעם אחת. עוד קשה ההבנים כאן אות כ"ב מפרש דשאר ריעותא כגון נבששת וכן כתב הב"א. ור"א מוסיף יתרת. מדוע לא חשב את הנגלד עכ"פ בכלל שאר ריעותא. מדוע ירחק את הנגלד לא די שלא מוזכר אותו בפירוש גם בכלל שאר ריעותא? לא פקדו. מדוע אותו נבששת דמוקמו בסיומן ל"ה. והשליך את הנגלד דמוקמו כאן. ע"ד אומרים יליבא בארעא וגיוורא בשמי שמיא. ועוד קשה כשם שלא מוזכר את הנגלד כן לא היה לו להזכיר לא בועא ולא נבששת וכך היה לו לכתוב אם נמלא נקב זה על איזו ריעותא כשר דנקב זה לא הוי ריעותא כלל. וידענו דלא מלטרף לשום ריעותא בעולם. (ב) ההבנים כאן עשה פשר בין הר"ן דסוכר דנקב זה על שאר ריעותא כשר. ובין הר"ף דסוכר דעל שאר ריעותא טרפה. דריעותא דמ"ל לצועא כגון נבששת וכה"ג דא"ל בדיקה כשר. אבל ריעותא דל"ב משום נקב טרפה עכ"ל. ואי אמרת דמה שכתוב השמים, שאר ריעותא? גם נגלד בכלל ההכשר יאמרו נא השוחטים איזו דבר יש שלאחר הפשר שניהם מעריפין דאז לאו הפשר סר"א דגם זה הר"ן מכשיר. (ג) הלא עלינו לדעת שבסעיף א' כתב השמים וז"ל. ומ"מ בדיעבד ג"ל להקל בדלא נפחא רק שידע במראה ובמישור שהאמת שלמה. וביאר בחכמים אבל בדליכא ראי' ב"א משמוש פשיטא דיש לאסורי מזה נראה בעליל דהשמים מעריף

נקב הספק על נגלד דנחסר הראי' דמעבד אף בדיעבד. ואף להסוכרים דהיכי שאלא לראות כשר גם לחכמים היינו שלא ראינו כלל כגון נאבד או נקרע לפינונו. אבל היכי דרואין ההיפוך נקב אשר אין אנו יודעין סיבתו ועומד על הנגלד בודאי טרפה לחכמים דאליכ אלא תאמרו דגם בזה מכשיר ההבנים יאמרו השוחטים אמיתי מעריף ההבנים כמ"ס בסעיף א' (ד) גם בדברי הלבנים יש להקשות. כמו שהקשה על נגלד דבלא"ה טרפה משום חר"ל כן היה יכול להקשות ג"כ על סוכר שכתב ע"מ דבלא"ה טרפה משום חר"ל ומדוע שתיק שם וניחא לו בטעם השמים משום ציטל הבדיקה. (ה) מה עדיפות וחשובות יש בטעם חר"ל דמלשון הלבנים שכתב, הא בלא"ה טרפה משום חר"ל משמע דטעם זה עדיף. ומה עדיפותו? (ו) מה דסיים הלבנים, כמ"ס בסעיף א' אין לו שום ביאור דבסעיף לא מוזכר כלל מנקב דחולין על ג"פ. אך שם מנאר דר"פ הוי ריעותא לא יותר ומנקב זה לא מיירי כלל. (ז) מה שאומרים השוחטים ומפרשים דמה שכתב הלבנים בס"ק מ"ד, ולא גרע. מורנא ממיד"ט שנתבאר בסעיף י"א שאינו ריעותא? פירשו כשם שמיד"ט על נגלד כשר כן מורנא על נגלד ג"כ כשר. וזה המקור לדעתם שהלבנים מכשיר מיד"ט על נגלד. וכן שומעתי מרב אחד שפירש כן. אבל לדעתי הקטנה לא עלה זאת על דעת לב"ש. ואי אפשר לפרש כן מוכנה טעמים חדא דאם היה הלבנים מוזכר בפירוש בחד מקום להבשיר מיד"ט על נגלד. אז שייך לומר דלמוד דבר שחוס מן המפורש מטעם דלא גרע? אבל באמת אין שום זכר לא בשמים ולא בלבנים להכשיר מיד"ט על נגלד ונעלם ננו מקומו ואין אנו יודעין. א"י ואף אפשר שילמוד הלבנים איזו דבר ממיד"ט על נגלד כיון דבאמת דין זה לא זכרו ולא פקדו לא השמים ולא הלבנים. ב' אם כוונת הלבנים ללמוד מורנא על נגלד ממיד"ט על נגלד הוי ל"י לכתוב בפירוש, דלא גרע מורנא על נגלד ממיד"ט על נגלד. והלבנים לא עשה כן אך טמן את הנגלד ולא זכרו לא במורנא ולא במיד"ט. ג' מה זה שכתב, שנתבאר בסעיף י"א הא שם אין שום זכר מנגלד ע"ש. ד' מפני מה כתב, שאינו ריעותא? הוי ל"י לכתוב שאינו חר"ל דהא מיירי משני ריעותא ממיד"ט על נגלד לדעתם והמעין בע"ל יראה דכל בנין שלו דמחיר נקב ממיד"ט על נגלד רק משום דפירש דברי הלבנים, דלא גרע דמנגלד מיירי וסמך על אינן גדול. אבל לפע"ד במוח"כ לא רק יפה בס"ק זה בלבנים דלא מיירי מנגלד כלל

וכן דברים בואי לתרץ זאת מוכרח אני להאריך קצת. בגמרא

החב"ש, דשאר ריעותא' כגון נכשטת וריא ואספ' יתרה גם הלכ"ס ס"ק ל"ד מכשיר נקב זה על יתרה מקמא וכולן כוונה אחת לכן לפי שדמותו ממש לבשר בריא בשני דברים דאין קלקול בקרומים וגם אל"ב להכי תלין וכשרה לכ"ע. ג' ריעותא דיש לה רק מעלה אחת דאין קלקול בקרומים אבל לריבה בדיקה מחמת עלמה. אף דתלין דלאחר שמיטה נעשה. משום דדמי לבשר בריא אעפ"כ טרפה מטעם ביטל הבדיקה. והטרפות הוא רק לשמ"ח דרבים חולקין ומכשרין בדיעבד בלא בדיקה המז' וג"ש ולכ"ס עיין לב"ס ס"ק ל"ד ומ"ז שם. וזה שכתב השמ"ח בסופא אבל א"ס נמלא בסורכא עוברת ע"מ, וכדומה' במקום שלריך בדיקה טרפה מטעם שא"א לבדוק' פירש דבזה דעברה ע"מ דזה הוא עיקר הבדיקה יודעין דאין קלקול בקרומים והפשטת לימא הוא דורר בעלמא הוא לרש"י ולא עתידה להחפיק לרובסת אעפ"כ טרפה לשמ"ח משום ביטל בדיקה נפיקא ולהמכשרין בלא בדיקה בדיעבד כשרה. ובהו יבואר דברי הלכ"ס באות ל"ה דשאל מה כוונת השמ"ח במלה, וכדומה', וכ"ח נגלד רובו הא בלא"ה טרפה משום תר"ל ואפי' בנ"פ פירש דאם היינו יכולין לזייר שראה את העור הב' ואחר כך נאבד או נקרע לפנינו בלא בדיקה נפיקא הוי דומה לסירכא עוברת ע"מ. דבזה דעברה יודעין דאין קלקול בקרומים והפשטות לימא הוא וזה הוא עיקר הבדיקה אעפ"כ טרפה לשמ"ח משום ביטל הבדיקה. כעו כן בגלגל כשרואין עור הב' דזה הוא עיקר הבדיקה לראות העור הב' כמ"ס השמ"ח א' ותב"ש שם לכן אם נאבד אחר כך או אין הטרפות רק משום ביטל בדיקה נפיקא לשמ"ח. אבל באמת כאן מיירי שלא ראינו כלל עור הב' אך רואין נקב אשר אין אנו יודעין סיבתו ועומד על הנגלד ובאופן זה חסר בדיקה העקריות בדיקה רא' דלא יגי בלא"ה דאז אין שם נגלד עליו. רק נקב שמו נקב דמחיים דעור אחד יגיד על חבירו דמחיים נעשה לכן טרפה מטעם תר"ל ואפי' בנ"פ ולא דמי לסירכא שעברה ע"מ וכל בר דעת יבין זאת ולהכי לא שייך לומר ע"ז הטעם הקלוש והקל דטרפה משום שא"א לבדוק במקום שיש טעם חמיר דטרפה לכ"ע. והרי זה דומה לאחד שהעיד על חברו שקבע סעודתו על פת כיסאן ולא ברך ברכת המוליא. ושפח להעיד שזה היה ביום הכפורים. ומה שמכנה לו שם תר"ל עיין בחמוד' דכתב דתר"ל אין לו שורש בש"ס דמהא גידה רחוקה כרחוק מזרח ממערב אך דמיון לתר"ל. והתב"ש בעלמו סימן ל"ז ס"ק ז' כתב אע"ג דאין

רא"י

בגמרא (דף ט') אמרינן נשחטה בחזקת היחז' עומדת. ופריך ולימא נשחטה הותרה ומשני דאע"ג דאחילד בה ריעותא שולד בה ספק טרפות ספק קידם שמיטה היה בה ויש לחלוטו בלאחר שמיטה תלין בלאחר שמיטה וכשרה כן פירש רש"י ועל זה פירשו המפרשים דזה דוקא בספק השקול. אבל היכי דטעה יותר לאסור מלהחיר טרפה. ועיין חמוד' דכתב במקום שנקב עור עליון כשר כשהוא מחמת חולי מ"מ בעינן בדיקה שלא שלטה החולי בעור הב'. ועיין ד"ק ל"ז סעיף ט' דכתב חזקת היחז' לא שייך כשיש ריעותא מחיים ונקב עור עליון לבד הוי ריעותא מחיים ע"ס. ומנח"י בתר"ל כתב אם היה ריעותא במקום שחולין בטבח חמיר עפי דאין כאן ספק השקול מזהגדולים הללו חזין וידעין דתלינן רק כשעומד על מקום בריאן. אבל אם נמלא על מקום שיש בו ריעותא נודא' טרפה דטעה יותר לאיסור דאין לו חזקת היחז' דריעותא יגיד דמחיים נעשה. אך בגמרא (דף מ"ו) לא משמע כן דאמרינן שם. אין מקיפין בבוטא' פירש רש"י במקום דלא ממשמש ידא דעבחי. דאי במקום דמשמש יד' חולין בטבח. חזין דרש"י סובר דתלין אף בריעותא אף דלא הוי ספק השקול דהוי תלין בבוטא'. ולבאורה קשה הא כל המפרשים סוברין דדוקא בספק השקול תלין ואיך אפשר שנעלם מהם רש"י זאת. והחידוש הנכון הוא דיש הבדל והפרש בין הריעותא דיש ג' מיני ריעותא. א' ריעותא דיש קלקול בקרומים דלריכס לרעת בבירור ולתת עין עליו אם לא שלטה המחלה לקרומי הריאה כגון קמט ע"מ ונגלד דהבדיקה מעכבת בהם אף בדיעבד. בקמט ע"מ מבואר בשמ"ח כ"א. ס"ק ס"ח בלכ"ס. ובנגלד מבואר בשמ"ח א' ובת"ס שם. לכן אם נמלא הנקב הספק על הקמט ע"מ או על הנגלד. לא תלין דלאחר שמיטה נעשה אך אמרינן דמחיים נעשה דאין לו חזקת היחז' ויותר נטעם לאיסור וטרפה לכ"ע. ג' ריעותא דאין קלקול בקרומים. וגם אל"ב בדיקה כגון בוטא' וגבששת ויתרת דכל אלו אין שום קלקול בקרומים כמ"ס השמ"ח ל"ז סעיף ל' דבריאה שכיחי בוטות כשרות על כשר בריא ע"ס וגבששת ויתרת ודאי ג"כ אין קלקול בקרומים רק בחרי בוטא' דמחיי או בסירכא תלי' על הבוטא' חיישין דמחמת נקב נעשה אבל בוטא' יחידית לית דחש לה ולפיכך ריעותא הללו הוי כמו שעומד על מקום ברי לפי שיש להם ב' מעלות דאין קלקול בקרומים גם אל"ב בדיקה. וזה שכתב השמ"ח ברישא, א"ס נמלא נקב זה על בוטא' (דוקא בוטא' לא על נגלד) ושאר ריעותא דאל"ב ב' תלין וכשרה' וביאר

שנתקבלו הוראותיו בכל תפוזות ישראל. ואבנא
את מי שדעו רחבה לתת את הלבש באופן אחר
ויהיו גם את הקושיות הנכתבים כאן שיכתבו
דבריו בשעת:

ואל חשינו ממש הלבש בס"ק י"ח על דברי
השמי"ח דכתב עוד אומר אני אפי' איכא
עליו מירי דלא הוי ריעותא רק מעבד הבדיקה
טרפה. וכח על זה הלבש דה קאי על נגלד;
כולו דבניס אין הבדיקה מעבד וקשה הא בדיקה
ראי מעבד ולמה לא מוקי בנ"ס. דיש ליישב או
דקלף וראה שער הב' שלם. או דראה דרך הקדום.
או דנפת ולא עלמה בנפחא. כן מתרץ המגמי
בקורא. ומה שקשה הא הנקב מהמורנא מעבד
בדיקה ראי. מתרץ בית שלמה כיון דכל הנגלד
נבדק כהוגן אך מקום המורנא הוי כאן סהדי
דגם שם היה שלם:

ואחר כותבי כל אלה האיר ד' את עיני
בטעור בקורא חסובה י"ט באמצע
דבריו מה שהציב לשו"ב השואל וז"ל. גם מן
הדין יפה כתב רז"מ כיון דהראי עכ"ס מעבד
כמי"ס כתב"ש ואחרונים אבל כאן ליכא ראי ואורכה
רואין להיפוך. ובל"ס סימן ל"ז ס"ק ל"ה מוכח
דדבריו במ"ס. ואפי' נגלד פורחא. עוד כתב
ונקוט כלל זה בידך אם היה אפשר לעיין בעור
השני ולא עיין אז אפי' בדיעבד אסור וכו' אבל
אם אי אפשר לעיין כגון שיש שם סירכא חלוי
בזה כיון דעכ"ס הוא משיין ואינו רואה נקב
לפניו כשרה דאין לו אלא מה דעיניו רואה.
אבל אם יש נקב לפניו רק לתלות בידע' כיון
דעכ"ס לפניו הוי נקב בזה גרע וכו' כיון דהנקב
ברור והתל' ספק. אבל באם הוי נקבי מורנא
כיון דהמורנא לפניו כמו שהנקב לפניו וסלק
זה כנגד זה והוי כאילו לא היה נקב לפניו בזה
מוחר בדיעבד וכו' ובה ימישבו לו כל הקושיות
מהקומת שכתב"ש ולב"ש וביא שגראין כסמירה
ע"כ לשון הגאון בקלרה. ע"ש. ושמיחא בטעס
דבריו שכוונתי לדעת הגאון הגדול ללמוד את דברי
הלב"ש בלא טעות ושגגה. ונהגתי ביותר איך
שמיישב הגאון כל הסמירות במן שפחותיו. ושטס
רב לאוהבי מורתך. דברי הכותב לפרט. מ"ן
טריב טע"ס ודע"ת:

דוד אסתרואוסקי ש"ב במאלין.

סימן סג

בי"ה, ט"א ישיא"ר (פיר קציונא) יע"א.

א) ב"ן י"ד ס"ס ל"ב כתב הע"ז דאם הסירו
כלי מעל האש והורק מה שכתוב

ראי נמורה לדון תר"ל מנמרה י"ס דמיון למליך
דלא הכשירו חז"ל כל ריעותא ביא בדליכא מסייע
לה ריעותא אחריני אבל היכי דיש לחשוד לאינו
דבר דיכולין לומר דמסייע אחד לחבירו נקרא
תר"ל. ועיין במ"ס ל"ז ס"ק י"א דכתב כל היכי
דמיישגין דסופו להפסק או דבשר נחפרק וקרום
עלה בו זה נקרא תר"ל. והלב"ש ס"ק ט"ז כתב
דנגלד קרום עליון הוי ריעותא ומעיד שיש נקב
בהחמין. לכן כשרואין נקב נקרא תר"ל דעור אי
יגיד על חבירו. וזה שכתב הלב"ש דערפה מעט
תר"ל ואפי' בנ"ס. ובה ימורץ קושי' א' ב' ג'
ד' ה' להמשיין ומעיד על האמת. וקושי' ו' דקשה
על הלב"ש מה דכתב. כמי"ס בסעיף דהא בסעיף
אין שום זכר מנקב זה אך מי"ס דהוי ריעותא
לא יומר. זה קשה יותר מכל הקושיות ואי אפשר
למתן כוונת הלב"ש כפשוטו אך לולא דמסתמינא
הייכי אומר מלתא חדתא מה שלבי אומר לי
דהלב"ש כתב. כמי"ס בס' ע"א דשם מובאר
דכשנחבר עור אחד מחיים לדיכין לראות עור
הב' וזה בין לנקב עור אחר ובין לנ"ס ונ"כ דחד
טעמא לכולם. ודבר זה מעבד אף דיעבד. ואף
שלא מיידי שם מנגלד רק מנקב אבל דעת לגבון
נקל דהיינו דך דעיקר להשגיח שלא שלטה המחלה
לעור הב'. אך המסדר והמניה קודם הדפוס
הקשה לו דהא בסעיף א' אין שום זכר מי"ס
ודיבר הראשון מי"ס נכתב בסעיף. לפיכך זרו
וחלף את הא' בד' אבל לא רק כלל דהיה לעלות
על לבו להקשות לעלמו דהא בסעיף אין שום זכר
מנקב דתולין נמלא חקנו קלקולו כן נראה לי
ליישוב דברי הלב"ש בזה ודבריו הלב"ש בס"ק מ"ד
כך פירושו דהשמי"ח בסעיף ח' מדבר מדין זאב
ובסעיף ט' מדין מידע' לפי שדומין להדדי דאף
שאין לפניו יד הטבח וסן הזאב ויש כמה נקבים
בשר ותליין בהם. ובסעיף י"א מובאר השמי"ח
דנקבים האלה דתליין לא הוי ריעותא כלל. ואחר
כן בסעיף י"ד מפרש דין מורנא ושם לא ביאר
השמי"ח דלא הוי ריעותא כלל כשחולין במורנא.
לכן כשכתב הלב"ש בסעיף ט"ז כמוסגר דמורנא
אשר מקלחו נקב ומקחלי' כשר אף על ג"פ ובי"א
חולק עליון ויכול המקשן להקשות הא הוי תר"ל
דהא השמי"ח לא ביאר דמורנא כזה לא הוי
ריעותא. לזה אמר הלב"ש בס"ק מ"ד דלא גרע
מורנא ממידע' דכתב השמי"ח בפירוש בסעיף י"א
דלא הוי ריעותא ונלמד סתום מן המפורש. אבל
לא מיידי מנגלד כלל. ולא עלה על לבו מעולם
להכשיר מידע' על נגלד לסחור דברי השמי"ח א'
ומכ"ס שס'. ובה ימורץ כל הקושיות להמשיין:
הנלפע"ד כתבתי למרז את הגאון בעל לב"ש

גם בזה כן נראה לענין לתוך דברי האחרונים ויל דהביאו להלכה דברי הט"ז ביריד ולא רמזו שיש סתירה מוחלטת שפינהו. שהם סוברים דהכא מטעם גזירה דמיו' לאמבטי דהכא ג"כ חוס הרבה כיון דעמד אלל האש משיקרא :

(ג) **וירד"פ** הרב הגאון הגדול וכו' מוהר"ר שגמה נתן קאטלער שליט"א הגאב"ד לוקניק פ' קאוונא כתב לי דבר נחמד בזה הענין. וז"ל. והנה בעיקר חידוש דברי הט"ז לענין דהל"י בזהרין דאמבטי כיון דמלינו באמבטי שהחמנו לרחייה כיון דמחממין הרבה אף שהיא כלי שני דינו ככלי ראשון אי"כ ל"ז גר"י כלי שעמד אלל האש ונתחמם הרבה. אף דעתה נחלקון. מכ"מ נחשב כלי ראשון. והל"י אס באמבטי מטעם גזירה כמו כן הכח נמו רק מטעם גזירה. אף הלבוש שרד על אור"ח רחב שם דהגור סובר כיון דמחממם הרבה ע"פ דין נחשב אף כלי שני לכלי ראשון אף שנחלקון עתה מכ"מ הוא כלי ראשון כן נראה לענין ברור והנה המחלית השקל בס"ק ל"ה בס"י ש"ח לומד בדברי הטור ג"כ מטעם גזירה ע"כ חל"י הדין דהט"ז לשני"ד בזה. לתוס' בודאי רק כלי שני. ולהטור לדברי הלבוש שרד נחשב כלי ראשון. ולהמחלית השקל גם לדברי הטור היה רק כלי שני. והאחרונים שגביאו להלכה דברי הט"ז יסבירו כהמחלית השקל בדברי הטור. כן נראה לענין דהדין דהט"ז ביריד חל"י בזהרין דאמבטי כיון דלדעתו שניהם שוים דגם כלי שנחלקון חס הרבה. ולדברי יולא חידוש דין ועיין בט"ז דהעלה דהרמב"ם חולק על הטור וסובר דכלי ראשון אסור אפילו מחס לחוד זונן רק באמבטי כיון דבאמת הוא כלי שני בזה חילוק גם להרמב"ם בין חס לחוד זונן. או זונן לחוד חס. ולפי"ז גם במיחס שפינהו כן חילוק בין חס לחוד זונן. או זונן לחוד חס והט"ז לא כתב כן דכתב במיחס שפינהו אסור להרמב"ם אסור אפי' בחס לחוד זונן. אך לדברי האחרונים הנ"ל שחלתי דבריהם מוכרחים אנו לומר דלא כהט"ז וזה דבר מפורסם ודוק. עכ"ל הט"ז :

(ד) **ולבאור** נראה לי לומר כי מה שכתבתי מתחילת הלך בין נחושם לשאר

דברים ואח"כ סתדתי ד"ע מהמג"א. הנה באמת יש ברש"י ז"ל שכת (דף מ"א ע"א) לענין אנטופי שם שני פירושים. רק רש"י מוכיח כהפירוש משום הדופן עבה. אך אין רא' מזה דלא נקטינן כהחילוק דנחושא מחזיק חוס טפי. דיל דזה החילוק ג"כ אמת אלל ויכא דדופן עבה או בכל האופנים מחזיק חוס טפי. והנה באמת הטור בס"י ש"ח הזכיר מיחס של נחושא. ובודאי לא

בחס

חו אין לו דין כלי ראשון. והעתיקו כן כל האחרונים הכות' והחוד'. והפמ"ג הניח זאת בל"ע. ומשמע מדבריהם דאפילו להכליע ולהפליט אין דינו ככ"ך. ולענין חמשה. דהלא משנה מפורשת בשבת (מ"א.) ובשורע אור"ח ס"י ש"ח ובט"ז שם ס"ק י"ח. דהמיחס שפינה ממנו מים הוא ככ"ך אף לבשל ולא מסתבר לחלק בין נחושא לשאר דברים משום דנחושא מחזיק חוס מרובה. כי לזה יש סתירה מהמג"א ס"י חניה ס"ק י"ג דאין חילוק בין נחושא לחרס יע"ש. ועוד דהא הט"ז כתב על ק"ף ואף בקף של מחכות מיירי. ואפ"ה כתב דלא הוי כלי ראשון. ולא עוד אפילו בכלי שזאב מהכ"ר שחקר שם בט"ז. נראה להוכיח דמכליע ומפליט אף אס הוריקו מה שכתבו. מדברי הגאונים הובא באור"ח ס"ס חני"ב דמהנין לשקוף הכלי במים קרים אחר הגעלה מיד. כדו שלא יחזור ויבלע ממי הגעלה אלמא אף לאחר שהעלוהו מהמים ונשאר ריקן מכליע ומפליט. ואף דהחוס' והראש' בסוף ע"ז השינו על זה. היינו משום דמני"ב כבר נחבטל עיי"ש. ולא כתבו משום דאח"כ אינו מכליע ומפליט אלמא דמודים דמכליע ומפליט. ועיין בב"י ביריד ס"י קכ"א. והנה לכאורה דברי הט"ז ז"ל סותר דברי עגמו כי שם באור"ח כתב דהוי ככ"ך :

(ב) **ויריד** דברי הט"ז באור"ח רק מגוף הדין דמיחס שפינהו נראה לענין לומר

דק ממש גזירה אסור. דבאמת לא הוי נחשב כלי ראשון אף כיון שהחוס ע"י האש וחס הרבה. ע"כ גזרינן וזה דוקא לענין שבת. דאין יכולין למילף לשאר איסורין משבת דאיסור שבת חמור דאיסור סקילה הוא ועיין בטירובין (דף פ"ו ע"ב) אבל שבת דאיסור סקילה ט"ש. והחס אפילו איסור דרבנן מכ"מ חמור משאר איסורין אפילו דמוריתא :

ויריד בפנין זה גופא דשבת (מ"ב ע"א) בחוס' ד"ה עומד דב"ש גזרינן כלי שני אטו כלי ראשון וכשאר איסורין לא מלינו דגזרינן ב"ש כלי שני אטו כלי ראשון. אי"כ רא' דבאיסור שבת גזרינן טפי. ע"כ על עיקר הדין דהט"ז ביריד ח"ץ נהקשות ממיחס שפינהו. דיל דזה רק מטעם גזירה כיון דה"י כלי ראשון קודם ע"כ בזה כו"ע מודים דגזרינן אטו כלי שני ויס להביא סעד לזה מאמבטי בחוס' שם בד"ה אבל באמבטי ונעיין בדבריהם הקדושים שם דאף בכלי שני כיון דחמין כ"כ יש לגזור דהרואס יסבור דכלי ראשון הוא. כמו כן במיחס שפינהו אף דהכא לא שייך דיעשה. דהוא שוה ריקן. אך מכ"מ לאו כו"ע דינא גמירא דבריקן לא הוי כלי ראשון. ושייך לגזור

כרשביא דמשום שנאמר על הרוב היא אסמכתא
וכי זה לתרן קושיות הרמב"ן בהשגתו על הרמב"ם
בס' המלוות שכל דאסור לכה"ג לילא מן המקדש
יעשה. איך מלשונם משמע דלפעמים מלינו לשון
משום והוי דרש גמור. ועיין מידושי הר"ן סנהדרין
(רפ"ב) ד"ה ר"י. וברמב"ם פ"ה מה' כלי מקדש
וכ"מ ס"ב. יע"ש. שוב ראיתי בס' שדי חמד
כללים מערי' א' או"ק שביא בשם מכת"ל ובשם
מהר"ן חיות כזה שכל בזה"ק ובהסכמה לרש"י
הג"ל ולא ראו שקדמו. ואולי יש ליישב שכוונת
הבקי העולם הגד"ש ז"ל. ולא ידעתי טעמא היינו
כמו שסיים המהרש"א שבי"ב הי"ל להביא דין
שבי"ב הוא איסורא בעלמא. והוה"ק לא כ"כ
רק על מגין חרי"ג. ומה שהדגיש שם בסמוך
הגד"ש מחיב ר"י ביא אחת הוא וכו' דמשמע
קלת דלאו אסמכתא הוא. וכו' עיין בס' שדי חמד
מערי' למד' ס' קל"ז בשם הס' באר אברהם
שהוכיח ג"כ מזה דאחא הוא דדרשא גמורה הוא.
ולין לדבר נחמד טעם ע"ז בהשגחה. ומה שהביא
הגד"ש שם מהמג"א ס"י קנ"ו. עיין ג"כ בפרי"ח
ס"י ס"ז:

(ב) **שם** כהא דאחא (דף ל"א) אר"י משום רש"י
אסור לאדם שימלא שחוק פיו בעוב"ז
וכו' ברמב"ם וסמ"ע ל"מ איסור זה רק בה'
דיעות כ' הרמב"ם דרך מדה טובה אבל בדרך
איסורא לא הזכירו ובצי' טעמא. ע"ל. ונלע"ד
טעם ע"ז דברמב"ם פ"ג מה' אישות כ' בזה"ל
שאין ראוי לאדם לקדש כמו קטנה וכו'. וגם כ'
שאין ראוי לקדש את אשה מר שיראנה וכו'.
ובגמ' קידושין שם אחא בלשון אסור לאדם. וכתב
ע"ז בס' עלמוות יוסף קידושין (דמ"א) דכוונה
הרמב"ם בזה משום קושיות החס"י יע"ש. ועיין
בדרך הבית ליו"ד. ס' קנ"ו והביאו הס' ארעא
דרבנן. אות א' או"ק ע"ז דאלו. ג' אינו איסור
גמור כגון אסור למלאות שחוק פיו וכו' ולישן
ציוס. ואין עליהן לא מלקות ולא וכו' וא"כ הכא
משום קושיות הרב"י שהובא במעיי"ט שם שה"ל
משחבר בהמ"ק אלא אפילו בזמן המקדש אסור
שהשחמה מרגיל את האדם שיטבח את המלוות
וכו' והוה משום מדה טובה. ועיין ברי"ט"א
מגילה (דכ"ח) גדיה ח"א. לי שמעלה מקומות
דאסור אינו אלא מידת חסידות יע"ש ועיין בגמ'
מעט (ד"א. ע"א) אסור לאדם ומבואר בחס"י
שם דא"א בדרך חסידות. ועיין בר"ן ספ"ק דע"ז.
ובגמ' פ' ד' מיתות ועיין בהפ"מ פ"ג מה'
שכ"ס הע"ז. ובמנ"ע שם. שם על (ד"ג) כמה
שיעור עיכול אר"י כל זמן שאיט רעב. השמיטו
הרמב"ם וכו' ר"ב יע"ן בס' ראשון ללין מעטל
הא"ח

בחגס' הזכיר הטור. נחושתי' אלא שהוא סובר
דנחשת דוקא איך מזה הדרכה רא"י להט"ז דיו"ד
ס' ל"ב. אך אין אני אוכל להחליט זאת כיון
דבש"ע השמיט מיתב נחושתי' ולי"ע מדוע השמיט
הש"ע מה שהזכיר הטור אך אפשר דסובר הש"ע
דהטור לא כתב לדוקא אלא מפני דאורחא דמיתוס
הוא של נחושתי' אבל מכ"מ עדיין ל"ע בזה:
(ה) **וידעתי** נראה דאפשר ג"כ לומר ולתת
דברי רבינו הט"ז כי גם כלי ראשון
נופא כשהורק י"ל דהוה רק כ"ש. ומיתוס שפיהו
שאינו שמומר הוא במקומו אלא שנשאב ממנו
החמין אז ודאי דין כלי ראשון יש לו. אבל
כשהורק ממנו החמין ויעל ממקומו והועמד על
מקום קר שפיר יש לומר דין כלי שני יש לו.
ובכל זאת נש"ת פני' חלק ב' ס' כ"ד פוסק
דין כלי ראשון יש לו. וכן באמת נראה יותר
שהרי גם רבינו הגדול הט"ז דיו"ד ס' ל"ב כתב
רק בלשון "נראה" ולא בלשון ברור. אמרתי להטלות
זאת על שולחן מלכים מאן מלכי. מרנן ורבנן
שליטיא דהקובץ היקר לכולנו. שערי מורה:
ש"דום יצחק באא"ם דוד בן ציון ג"י
ע"עוויטאן אבדיק מאיישאר יע"א.

סימן סד

הנהגות והערות על ס' אומר השכחה מהגאון
העצום ס' ישע"י בר"ל ז"ל:

(א) **בריש ס'** אומר השכחה ברכות (ד"ג) כל
הקורא לאברהם אברהם עובר בעשה
וכו' ר"א אומר בלאו וכו' דין זה לא נזכר באחד
מן הפוסקים ולא ידעתי טעמא. ר"ב מידושי שלא
ראה מש"כ הס' זוהר הרקיע מלה רמ"ח. אות
פ"ד טעם ע"ז משום שכלל הוא דרבר שלא
נאמרה בסיני אינה מלה וכו'. יע"ש. והביא שם
דמשום זה לא נמנה ג"כ למלה מאי דאחא
בגמ' כאן (דכ"ד ע"ב) כל העולה מבבל ויהמחבר
לא העיר מזהו וע"ש ג"כ בהסכמה מרי"ש נ"ו
ז"ל כמה הערות בזה. ועיין בס' פנים מאירות
ח"א ס' ס"ו שחקר ג"כ בזה. ומירן דאין זה
רק אסמכתא בעלמא. וכן ראיתי בס' באר שבע
לחמיר ספ"ק והביאו הל"ח שם וע"ש בל"ח
שומן טעם עלמו לזה ולכאורה ק"ל לפתש"כ
הס' שארית יוסף דכ"מ דאחא שנאמר הוי דרש
גמור ומשום שנאמר הוי רק אסמכתא. וא"כ הכא
דקאמר הש"ס שנאמר איך נוכל לומר דהוי רק
אסמכתא. ואולי לא ניחא לכו להנך רבוותא כלל
זה כדמוכח ביומא (ד"א). ובפסחים (דס"א) יע"ש
אחנס היבין שמיטה כלל ע"כ כ' בשם הלמירי

דעשה שאין ש"ב לא דמי ולפי' העשה דשופר
דאינה ש"ב אינה דוחה לליט דמעילה כגל ואש:
(ב) **בחוץ** (ק"א): ברש"י ברי' שבת היא
דיו"ב אשבת הוי כולל עיי"ש והקסס
הראש יוסף הא הוי כולל מב' שמות וז"ל בפסוק
דהא סוגיות הגמרא כאן קאי ארבע דרבא אחר לעיל
ר' יוסי היא. ומיבמות (ל"ג): בגמ' ובתוס' שם
בד"ה איסור כולל נראה להמשיך שם היטב דרבא
סובר כולל משני במות ע"ש (אך בריב"א חולין.
הגירסא רבה):

(ג) **רפ"י** כחצות (י"ב): כתב רמ"ד ברי' ושם
בי' ע"ל דהולכין במזמון אחרי' וקסס
לי הא מתוס' שם ד"ה רב הונא ור"י ומתוס'
(ב"מ ל"ז): בד"ה רב הונא ור"י ומתוס' ב"ב (קל"ה).
בד"ה אביי אחר מוכח להיפך היינו ברי' ב"ש
בי' מוכרח לסבור דאין הולכין במזמון אחרי'
ולע"ז ומזה ליישב:

(ד) **בעירובין** (כ'): פרו' הגמרא בין לרבנן
ובין לר"י לילפו מפתח שערי
המזל. ועיי"ש מה שהקשה הגה"ק רעק"א וז"ל בגמ'
ובד"ה ע"ש. ולפלא גדולה איך נעלמה מעיניו הבדולה
שכבר הקשו קושיא הו"א בתוס' ובתוס' (ס'). בד"ה
ואומר עיי"ש. ולע"ז:

דוד משה לעדערמאן זארגארצי (פיר קיעיז)

סימן סה

קשה לי על הא דילפי' דעדלית בכ"מ מכלאים
בליטת. מהא דליתא בברכות דף (כ') דבני
למילף דכבוד הבריות דוחה אפי' לאיסור דאורייתא
מהא דתני הרי שהי' הולך לשמוע את פסחו וכו'
ודמי הש"ס שוא"ט שא"י. וכי' רש"י ז"ל וז"ל וטומאה
נופא שהותרה כהן במ"מ. דלאו שוא"ט. התם לאו
כבוד הבריות הוא דדמי לליט דר"י. רק כשנכתב
הלאו דט"כ לא על מ"מ נכתב. אבל שאר איסורין
לכל ישראל נאמרו וכו' עיי"ש ברש"י. ועיי' בפ"י שם
שכ' דמס' לא נוכל למילף שאר איסורין מטומאת
כהן למ"מ. דהתם לאו דמו' אלא הותרה כיון דהיתר
דמ"מ נכתב בלד הלאו דטומאת כהן אבל בכ"מ לא הוי
אלא דמו' עיי"ש. וק"ל איך מלין למילף עדלית בכ"מ
מדברי תורה כלאים בליטת. לפמ"כ התוס'
במנחות (דף מ' ע"א) בד"ה כיון דאפשר וכו' דכלאים
בליטת מותר מדאורייתא אפי' באפשר לקיים שניהם
כיון דלא הוי דמו' רק הותרה עיי"ש ובשאר ראשונים
שכ' ג"כ דכלאים בליטת הוי הותרה. וא"כ איך ילפי'
מזה לעלמא. הא י"ל שאני כלאים בליטת דהוי
הותרה. ולא נוכל למילף לענין דמו' כמו דלא ילפי'
לענין כבוד הבריות מטומאת כהן למ"מ. ולע"ז:
יהושע מרדכי צוקערקארן (פיונסק).

האזהרה שמיישב. סס. על (דמ"ה) יטיבנו בפני ג'.
עיי"ש מאן דחוי חלמא וכו' חידוש שלא הזכירו
הרמב"ם בה' חפלה ובש"ד. ג"כ כבר התעורר
בזה ג"כ בעל פה המלך בה' חפלה עיי"ש:

(ג) **שם** במס' שבת. (ד"י) לעולם אל ישנה בן
בין הכנים כ' וז"ל ופליאה שהמחבר
בס"ע השמיט דין זה לגמרי. ואפילו באחרונים
גם בסמ"ג אשר העין משפט ליון סמ"ג עשין
ל"ז חפשה ולי' עכ"ל. וא"כ העני חפשה ומלמתי
בסמ"ג שם 'במ"ד:

(ד) **שם** על מוס' עירובין (דס"ג ע"ב). כל היסן
בקילעא וכו' ואר"י אפילו באשמו
נדה. לי' בשום אחד מגדולי ראשונים ואחרונים
עכ"ל אודיע בזה לערי לרבים שהרי כן פסקו
הרי"ף והרא"ש שם במקומו. וגם הד"מ בה' סיכה
ס"י חל"ט הביא גמ' זאת רא"י לענין שינת סוכה
ומשמע דהדין כ"ה. והלך בו ג"כ הקס"ע סמוך
לה' נדה. ומגדל הקושי' ה"י י"ל ליישבו דבשום
נוכ"י א"ח ס"י ל"ד מהד"ה כ' שהרי"ף והרא"ש
המה רק מעתיקי הגמ' ואף שאין ע"פ הדין.
אבל הטור וש"ע שאינם מעתיקי הגמ' אין דרכם
להביא רק מה שהוא ע"פ דין יע"ש. וע"כ אף
שידע הגאון זה מהרי"ף והרא"ש שמציאים זה
מ"מ כ' שלא מלא והיינו בפוסקים שיביאו רק
לחייב. אבל מה אעשה שהגאון בעלמו באומר הדין
הג"ל כ' וז"ל שהרי"ף והרא"ש כ' לדינא יע"ש:
(הפסד יבא א"י).

ש"מ"ה ל"ב יאקובאוויץ מ"אדו.

סימן סז

(א) **המעם** המלך בפ"ה מה' לולב. הא' הקסס
על הא דאמר רב יהודה ברי' (דף)
(כ"ה). בשופר ש"ע לא יתקע ועל הס"ד דרבא דאח"י
ואח"י לא יל' אח"י לא יתקע גימא דאחי עשה
דשופר ודמי לליט דמעילה עיי"ש וז"ל לתוך דר"י
אזיל לשטתו ורבא לשטתו: דהנה בזבחים (ל"ז):
סובר רבא דאין עשה דוחה לליט שבמקדש והל"ה
דמעילה היא ג"כ לליט שבמקדש ולא נדחה לפי
סברת רבא מפני העשה דשופר. (וואפס"ל דגם
ר"י איש בחירון זה לפמ"ש הטורי אבן בחי' לריה
(כ"ה): והשער המלך פ"ל נדרים ה"ו דגם רב אשי
סס ובתוס' (ל"ז): סובר להא דרבא ומוכח מזה דכ"ע
סוברים כן. אך יש מהמפורשים שכתבו דרב אשי
פליג ארבא בזה) ור"י אזיל לשטתו דהנה במלא
הרועים בסוגיא דעדלית א"ח כ"א כתב דהא א"ס
עשה שאין ש"ב דוחה לליט חליא א"ס נשים חייבות
בליטת או לא עיי"ש והנה רב יהודה סובר במנחות
(מ"ג). דנשים חייבות בליטת וא"כ מוכח דסובר

שערי תורה

קובץ רבני חדשי

כולל שו"ת וחדושים ובאורים בהלכה ובאגדה

מאת גאוני וגדולי דורנו שליט"א

נוסד ע"י הגאון מרן יצחק הכהן פיינענבוים וצ"ל

ראב"ק ווארשא

יו"ל תחת בקורת ועד ת"ח

השטח: יעקב שלמה הכהן פיינענבוים
ע"י בניו: הסו"ל: ישראל איסר הכהן פיינענבוים

המחיר לשנה:

בארצנו 3 ריב.
בחו"ל: באשכנז 7 מארק.
בא-מרום 8 קראנצן.
באנגליא 8 שוילינג.
באמריקא 1 1/2 דולר.
ולפי הערך דהצי ולדיע שנה.
מחיר קונטרס אחד 30 ק"י.

מחיר מודעות:

מעניני התורה והיהדות
בעד שורה קטנה באותיות פשוט
15 קאפ.
המחיר יקובל גם במקומות
בידואר.
מודעות לחקנות עגונות
מתקבלות תנע.

חוברת ח (חלק ח).

ווארשא, אייר (תרע"ד).

№ 8. (April, 1914).

האדריסה להמערכת

И. ФАЙГЕНБАУМЪ, Варшава, Мурановская 4.

J. FEIGENBAUM, Warschau, Muranowska 4.

אל המהוויקנים
הננו כזה להוכיח ולבקש לטובת השע"ת וקיומו, לשלוח הסניע מהם עפ"י הארעקס של המערכת בעד העבר ועל העתיד. ובהו חתי לא ידנו בעות"י ובד"ל לשלוח להם גם מהיום והלאה החובות המיון כסדרן מדי חודש בחדשו להגדיל תורה ולהאדירה. המערכת.

בווארשא
יכולים לפנות בכל עניני השע"ת סגור לבית המערכת גם להרב מ' מרדכי שמואל הלוי גוטלעווער נ"י חתן הרב הגאון המוסד וצ"ל ברחוב גרוזיבאו 1.

להשיג אצל המערכת.

ירושלים

תוצאת

הסדי דוד על התוספות סדר קדשים מאת הגאון הגדול ר' דוד מאדור וצ"ל נדפס מתוך כת"י מחירו 2 ריב.

תבואות הארץ מאת החייר אחיק הגדול תרג"ל יוסף שווארץ וצ"ל כולל מהות הארץ וכמות הארץ, ובאור שמות המדינות וכל המקומות הקדושים ותוצאות הארץ ועתה. נדפס בירושלים עת"ק מחיר 2 ריב.

איסור והיתר הארץ מאת רבינו יונה תלמיד מהר"א בעל התרומה הרש"ע עם ביאור ור"ה בבר ומלבן דברי רבנו א"ח חישב חזק. מאת הרב הגאון מ' אברהם ברין שליט"א אבדיק ע"י הרש"ע (פ' פאניוועז). מחירו 1.50 ריב.

סידור הגר"א על דרך הנסתר עם שער נפתח ואכרי שפר ב"ח מחירו 2.50 ריב.
סידור אש"י ישראל עם אכרי איתנו מהר"א וצ"ל שית יצחק מחירו 2 ריב.

רוח חיים על פ"א מתנ"ח מלואו ע"פ תנ"א וצ"ל מניח דוד עפ"א מחירו 80 ק"י.

שער המצות היא משמנה עשרים דארי"ו וצ"ל 90 ק"י.
בית דוד דרושים מהגאון ר"מ ממנסק וינאט מכ' 1.80 ריב.

וע"י נ"י עור 17 קאפ' על כל ספר.

כפתור ופרח (כ"ח) כולל כל דיני ארץ ישראל וביהמ"ק כמות הארץ וחלוקתה, המשקלות והמדות והמסכעות, והצמחים הנזכרים בכת"י ובדור"ל והערות והוספות רבות מנאני חכמי הוסן העבר וההווה וצורה הבית השנת ולוח המנות המסכעות העתיקות פתוח ע"ן מחיר 862 עמודים. מחירו (8.50 ריב).

אהל מועד (וקר המציאות). כולל כל דיני ארץ וי"ד, (הובא ככ"י) מיוחס לסופר קדמון רבינו שמואל ב"ר שמואל גורונדי וצ"ל (ולפי דברי הג' חיד"א וצ"ל חיברו רבנו המ"י וצ"ל). וסביב לו ביאורים מאת גאוני הספרדים המבארים שיטת רבנו המסביר בשם סביב האהל וריעות האהל משובעים בחריפות ובקראות מחיר יותר מן 600 עמודים ונדפס מתוך כת"י (כ"ח) בירושלים עת"ק תובכ"א. 8.50 ריב.
שו"ת מהר"ל דיסקין פסקים וכתבים מאת הגאון ר' יהושע דיב וצ"ל אבדיק ר"י יהושע דב"ר ירושלם. מחירו 2 ריב.

מכילא שערים מאת הרב רבנו מהר"י וצ"ל נדפס בירושלים עת"ק ברוב סאר וחדר עם הוספות רבות. מחירו עם המשלוח 2 ריב.

חקרי לב על ס' שבועות מאת הגאון הגדול בעד השו"ת חקרי לב וצ"ל. מחירו 1.80 ריב.

המחיר מהס' הנ"ל הוא עם המשלוח

נספר כדפוס ר' אברהם יצחק האלמער, ווארשא, וויזניצקא 17.

!!! הנם אין כסף !!!

כאשר הייתי בעים יויען שובב על ערש רוי, נדר נדוד נדרתי לאלקי ישראל, כאשר יעורר לי ד' להקים מחליי אהלך מאת ספרים לתיה עניים שאי ידם משנת ודבתי מדרשים, בלי שום תשלומין כלל, ע"כ באתי בזה דקים מוצא שפתי, ולא לעבור על כל תארה, והנני מודיע בשער בת רבים כי מוכן אנכי לשלוח ספר לכל מי שיבקש.

אליעזר חיים דייטש האבד"ק באניהאד יצ"ו
בעתה"ס תבואות, חלקה, ופרי השרה (עשרה חלקים).
האודיעמא;
Rabbiner E. Deutsch, Bonyhad, (Com. Tolna) Ungarn.
נ. ב. מאליו יובן כי רק הספרים דבר אנכי שולח בלי מחיר, אולם הוצאות הבי"ד על המבקש לשלוח בסוקדם והוא ב' כתרין (k. 2) והוא כשמונים קאפ', נם יכתוב את אודעתו באר היטב.

יצא לאור קונטרס מקרה מדרה על מקואות

מאת הרב הגאון המפורסם מוה' חיים משולם קיפמאן הכהן נ"י אבד"ק סאלטצק מ"ס פתח האהל וכו' ובסופו תשובה רב הכפות והאיכות מאת מוה' הגאון האדיר מ' יוסף ראזין שליט"א אבד"ק דווינסק.

מחירו 50 קאפ' עם דמי פארמא.

Равв. X. K. Отерманъ, Пултускъ, Варш. губ.
Rabbiner Ch. K. Oterman, in Pultusk, gouv. Warschau.
להשיג גם אצל מערכת ה"שע"ת".

ספר

תולדות תנאים ואמוראים

בש"ש חלקים גדולים
אלף ושלש מאות עמודים גדולים.

יבול בקרבן קורות ימי חיי רבותינו הנוכחים בש"ס בבלי, ירושלמי וכל המדרשים מן שמעון הצדיק עד סוף רבנן סבוראי, דבריו ימי חיהם, משפחתם, אבותיהם ובני ביתם. סדר למורס, רבותיהם ותלמידיהם ותקנותיהם וכל המאורעות והקורות בימי חיהם. מסודר עפ"י א"ב עם באורים וזרמאות.

— מחיר כל הע"ש חלקים אצל המחבר 5.50 ר' —
הפונים ע"י המערכת ישיגו הספר בחיר הנחה בעד 4 רובל.

!!! נחיש לרבים !!!

דרשו את הספר, רב תכוח"א הוא רב וסורה את כל ההלכות וסדר הברית החלב, הפרת הקרומים וניקור הנדיום ע"י תבניות (אשגראפיות) של כל חלקי הבשר, המציאות בדיוק כחוש השערת את נבול החלב, ומקום הקרומים והנידום שצריכים לנקר, וכל אלה המה כתבניות ומראיתם בצבען הטבעי, שע"י ידבר כל אדם היודע ספר במשך ופן קצר את מעשה הנקור מחלק הפנים והסרת החלבנים והקרומים מן הקרב בדיון ומטנה, עם תבנית שלה (מקע"עט) הכתמה ופרק הנחת (אשגראפיות) הנחין להלכות טרופות, שהוא מביא רב תועלת לחאברנים המתעוררים לרבנות, ותבנית הפלת הבחמה לשחיטה ע"פ שיטת הד"ר יצחק ב"ר אדעמבא ו"ק, וכל הספר, מלבד החערות הנחיצות לרבנים מתורגם בלשון ורגונית צחה ומטובה. — מחיר הספר עם התבנית סבור"ך 1 ר' פאראא 15 ק'.

כתבת המחבר: Раввинъ М. Багнеръ Едвѣбно, Ломжа. губ.
יבולו להשיג הספר במערכת "שערי תורה".

הורשים ספרי קיבוץ יהודה על מרופות עצמות
להרכיבים חותמי השע"ת

סבור כבוד נכון ויפה כפינו כל הדינים שהשיע' עד אחרון שבאחרונים כמו הדינים ודרכי השנה ובחתי ודיו. ובאור דבר סבור כל הדינים ובכח הערות הרבות מהדור נאמנו ונאמנו צאמ"א, הודא מחירי ספר 50 קאפ' עם השלחה ובאחרית 75 ק', וע"י נ"י 85 ק', הסתרי יחבד גם בברקאות הבידורא, וע"י ספרים לא יתקלי. הספר אש"ר להדינ' גם במערכת השע"ת.

יהודה כהנא מ' יעקב ב"ר לעמלס ו"ל מר"צ רק"ל לאד"ו
הערה: להסר מכשול אודות כי בודק ע' בהקדמות ספרו ב"ה מ' סעף נ"ב נפל שם מקום הדפוס בספרו אסור צ"ל כשר.

יצא לאור בירושלים הכת"י האודנגלי שמאוצה"ס מעיר אוקספורד

סדר רב עמרם השלם

סדר תפלה שנמסרה לנולה לפני ארץ וא"כעים שנים ע"י גאון סורא שישב על כסא רבינא ורב אשי והתפלל בבית מדרש. עם כל ההלכות ומנהגי התפלה שסדרם הגאון הקדמון הזה, עם כל נוסחת התפלה אשר בכת"י לרבינו סעדיה גאון ו"ל, ונוסח התפלה לתלמידיו רש"י ו"ל שנכתב שנת תתקס"ח והעתקות רבות מספיק נרמיוא ומחבי הרשב"א ו"ל, הונח ע"פ ד' כתבי יד, ועל ידם נתגלה מקורות כל חלופי הנוסחאות שבוני בני אשכנז וספרד ונוסחי הרב ו"ל וכו'. ועליו ביאור מספיק בכל הנוגע להלכה ע"פ שיטת הראשונים. את הכל ימצא הקורא בכאוריו הרב ר' ארי' ל"ב פרומקין בעל ספר תולדות חכמי ירושלים מסופר לסדר תפלה להתפלל מחובו מחוץ 908 עמודים קווארטא

— מחירו 2.50 רובל —
L. Frumkin, Jerusalem,
"Nachlath Siwa".
להשיג אצל מערכת השע"ת.

חידושי הר"ן על ספי ע"י 83
תוספות הרא"ש על מס' סוכה 85
הרמ"ה על מס' סנהדרין 1,50
מלבושי י"ט ב"ה על לבוש
א"ח מהגאון בעל תו"ש
עם קיצור לבוש 1,00
— להשיג אצל המערכת —

בראזאן

מקבל חותמים שיעסק"ם הרב החו"ב מ' ישראל יוסף נ"י מאראסער בהגאד"ק בראק נ"י.

שאלות ותשובות

סימן סו

שי"ח

וויזעהל יע"א.

שאלה כי יקרא קן ליפור לפני חיש ביום השבת אם מחויב להזדקק לה ולשלח את האם:

א) תשובה תחלה נחקור בנוף החיוב של מצוה זו אם הוא דוקא צדקה ליעול הבנים אבל אם אינו רוצה לא האם ולא הבנים איננו מחויב ורשאי לילך לדרכו מבלי להזדקק לה כלל. דלא אמרה רחמנא שלח תשלח רק באם ירצה ליעול הבנים. או דמחויב לזקוק לה ולשלח את האם גם באינו רוצה ליקח הבנים. והנה בספק זה כבר נסתפק בשו"ת חו"י סי' ס"ז ותוכן דבריו דמהמם. חולין (דף ק"ח ע"ב) שפירשו באיבעיא דשני דברי ביצים זו ע"ג זו דמספקא ליה אי הוי חליה ויכול ליקח התחתונים קודם שלוח או לא לא הוי חליה ואסור ליקח התחתונים עד שישלח את האם וכדאמר ר"י א"ר שם אסור לזכות בביצים שהאם רובצת עליהן. ומוכת מדבריהם שאינו מחויב להיטפל אם ימצא קן ליפור דאי ס"ד דמחויב מה אהני ליה שיקח התחתונים הא לאחר שיסלק התחתונים תשאר האם רובצת על העליונים ומחויב לשלח את האם א"י רשאי אחר שנטל התחתונים לילך לו כי לא יבקש דבר כי אם הביצים התחתונים. ואח"כ הביא ראיה להיפך מבריתא שם (דקל"ט) כי יקרא מה ת"ל לפי שנאמר שלח תשלח יכול יחזור וכו' ת"ל כי יקרא במאורע. וא"כ נהי דממעט שלא יחזור בהרים וגבעות מ"מ במאורע משמע דרמי עליה לזקוק לה דאס"ד דליכא עליה חיובא מה"ט לן למימר שיחזור בהרים שהרי אפילו במאורע יכול להניחה ולילך לו. ומסיק שם דהראיה מהבריתא היא ראיה נכונה ומה שהוכחנו מדברי התוס' היפוך זה הלא אין דברי התוס' מוכרחין דאפשר לפרש כו"ש הרשב"א ורש"י ז"ל. זמ"ד החות יאיר ז"ל עי"ש:

ובכאורה דבריו מוה"ס בזה דהא לכאורה נראה פשוט דספק זה תלוי בפלוגתא דר"י ורבנן בפי' שה"ק ובפי' דמכות. דתנן התם הנוטל אם על בנים ר' יהודה אומר לוקה ואינו משלח וחכ"א משלח ואינו לוקה. ובגמרא מפרש טעמיה דר"י דס"ל שלח מעיקרא משמע ורבנן ס"ל דהו"ל לאו שניתק לעשה. ופירש"י שלח מעיקרא משמע הכי קאמר קרא

לא חקח האם אבל מה י"ש עליך לעשות כשתמצא קן שלח תשלח את האם ואין כאן ניתק לעשה אלא עבירה עשה ולית מפני שהעשה קדם עכ"ל ובדברי רבנן פ"י כל מצות לית שיש בה קום ועשה כגון זה שניתק הלאו לעשה דמשמע לא חקח ואם לקחת שלח וקיים עשה שבה וכו' עכ"ל ועיי"ש כל הסוגיא מזה. וכן פירש"י נמי במכות (דע"ז) וז"ל וחכ"א וכו' קסבני שלח אחר לא חקח משמע כדכתיב והו"ל. גיהן לעשה ואם לקחת שלח עכ"ל. וכן פ"י נמי. במחיתין שם (ד"י) קסבר שלח מעיקרא משמע ואין כאן לאו שניתק לעשה דאש"י דכתיב שלח תשלח אחר לית לאו למימרא דאם לקחת שלח אלא לית אלא שלחנה קודם לקיחה. וחכ"א משלח ואינו לוקה קסברי שלח אחר לקיחה משמע ולא שניתק לעשה היא עכ"ל. הרי מבואר להדיא דר"י כשמואל קן רמיא חיובא עליה לשלח האם דשלח מעיקרא משמע ועיקר הקרא הוא המ"ע לשלח וגם באינו רוצה ליקח הבנים וה"ז בכל מ"ע ומוזה לחזור אחריה אבל לרבנן דס"ל משלח ואינו לוקה והעשה אינה אלא לאינתיקין ללאו דלית א"כ עיקר קרא אינו המ"ע אלא הלאו דנשכח לזכות בקן ליפור שלא יקח אם על בנים ואם לקחה ישלחנה ויתקן הלאו וא"כ כל שלח עבר על הלאו אין כאן מצוה כלל להזדקק לה ואין שום חויב להדר אחריה:

וזר מוכרח נמי לכאורה מהא דאמר ר' יוחנן במסות (ד' י"ד) כל לית שקדמו עשה לוקין עליו ופירש"י וז"ל והא אחא לאשמעינן. דאפי' למ"ד לאו שניתק לעשה אין לוקין עליו כדכתיב לית והותרה תשרופו בא הכתוב ליתן עשה אחר לית לומר שאין לוקין עליו שניתק הכתוב את העשה להיות עושהו של הלאו ותיקונו וכו' ואשמעינן ר"י ה"מ בעשה הבא אחר הלאו ד"ן אחא יכול לקיימו אלא לאחר עבירה הלאו. אבל עשה שקדם את הלאו ואחא יכול לקיימו קודם עבירה הלאו אין זה ניתק הלאו והפילו תקיימו אחר עבירה הלאו לא נפטרת מן המלקות עכ"ל. הרי מבואר דלר' יוחנן לא הוי גל"ע אלא דוקא אם העשה כתיבה אחר הלאו וגם אי"א לקיימה אלא לאחר הלאו וכמו כנותר אבל בחד מינייהו כגון שיכול לקיימה קודם הלאו אש"י דכתיבה אחר הלאו אין זה ניתק לעשה אלא שקדמו עשה ולוקין עליו. והא דכתיב אבל עשה שקדם את הלאו ואחא יכול לקיימו קודם עבירה הלאו אין זה ניתק הלאו וכו'. אין כוונתו דכשינן תרמי ולאסוקי בכתיבה אחר הלאו ויכול להתקיים קודם דהוי גל"ע. אלא לאסוקי היכא דאינה יכולה

להתקיים קודם הלאו אלא דוקא אחיכ אפי' דכתיבה קודם הלאו אין זה שקדמו עשה אלא נלי' עמו שהוכיחו החוס' שם מלאו ועשה דגולה דהעשה כתיבה קודם הלאו ואפי' אינו לוקה והיינו משום שאי' לקיים העשה רק אחר עבירה הלאו עיי' שם. וזה נמי כוונת רש"י ז"ל. אבל לעולם כל שאפשר לעשה שהתקיים קודם עבירה הלאו אפי' דכתיבה אחר הלאו לא היו נלי' אלא שקדמו עשה ולוקין עליו. וכן הבין נמי הרמב"ם ז"ל שם בכוונת רש"י שכתב על פירש"י וז"ל ונראה מדברי רבינו ז"ל דקדמו עשה דא"ר יוחנן לא סוף דבר שקדמו בכתוב אלא אפי' שהוא מאוחר בכתוב כיון שיכול לקדמו במעשה והבין משמע ודאי דהא נר"י לא דשהיק לוקין עליו ופרישנא קעמא בדוכתא משום דלדידיה שלח מעיקרא משמע ואפי' דכתיב בחר לא תקח ורבנן ה"ל שלח לבסוף משמע וכו' עכ"ל. וכי' נמי החוס' שם אבל קדמו דקאמר הכא לאו דוקא אלא היינו דשי"ך העשה קודם שעבר הלאו עכ"ל : ואין לדמות דאפי' דלאו דוקא קדמו בכתוב אלא היה קדמו במעשה מ"מ בעינן נמי דוקא קדמו במעשה ואי' להתקיים נמי אחר הלאו וכמו לר"י בשהיק דשלח מעיקרא דוקא משמע דזה פשיטא דלא היו נלי' כיון שאי' לתקן הלאו בהעשה וכדאיתא ביומא (דל"ז) עיי' ועי' דגם באפשר נקיים נמי אחר הלאו כל שהתקיים נמי קודם היו שקדמו עשה. וכי' נמי להדיא השא"ר סי' פ"ב לענין לאו דב"י וב"י דלא היו נלי' אלא לאו שקדמו עשה ועמא משום דלא הו"ל לאו הנלי' אלא אחי' א"א לקיים העשה אלא לאחר עבירה הלאו כגון עשה דשרפת נותר אי' לקיים אחי' עבר על לאו. דכל חותירו אבל הכא העשה רוישלתו מן המחנה אפשר לקיים קודם עבירה הלאו דלא יעמא את מחניהם וכמו שפירש"י דזהו פ"י לית שהדמו עשה ולא במה דכתיבה בחורה הל"ת קודם לעשה תליא מילתא ואי' הכא העשה דתשביחו לא משוי ליה לב"י וב"י ניתק לעשה דהא יכול להתקיים אפי' שלא עבר על לאו דב"י וב"י וכי' נמי שם לקמן בבאור החוס' שכתבו דלאו דלא חוליו לא היו נלי' אלא שקדמו עשה משום דעשה זו אפשר להתקיים קודם עבירה הלאו דלא משום שנאמר במקרא לעשה דבבית אחד ואכל קודם לא חוליו מן הבית שהוא לית וכן וישלחו מן המחנה נאמר קודם לית דולא יעמא. הוא דמשיב ליה לאו שקדמו עשה דלאו ביה תליא. אלא משום שאפשר לקיים העשה קודם עבירה הלאו הוא דתלוי מילתא וכמו שפ"י

רש"י החס' וכו' ואי' היה דב"י וב"י לא הו"ל נלי' עיי' שם :
וא"כ לפי' אם איתא דלרבנן איכא נמי העשה קודם עבירה הלאו אמאי אינו לוקה לר' יוחנן הא הוי שפיר לאו שקדמו עשה כיון דיכולה להתקיים קודם עבירה הלאו אפי' דכתיבה בחר הלאו מ"מ לאו שקדמו עשה הוא ולא לאו נלי' ואפילו יקיים העשה אחר שעבר הלאו לא נפטר מן המלקות וכפירש"י ז"ל הג"ל. ועי' מוכח דלרבנן ליכא כלל עשה מעיקרא ואינו מוקיים שום נלי' בשלום האם קודם שעבר על הלאו ומה"ט לא היו שקדמו עשה אלא נלי'. וכן משמע נמי מדברי הרמב"ם שהבאנו לעיל. וכן ממש לקמן (דע"ז) דהה' הנזיל אם על בנין וז"ל ור' יוחנן סבר דעמא דר"י משום דאפשר לקיימו קודם הלאו וכו' אבל רבנן פליגי ואמרי דלא משמע שלח אלא לבסוף ולהכי כתיבה דמחנה לבסוף עכ"ל עיי' שם. הרי דכתב להדיא דלרבנן שלח הוא דוקא לבסוף דהיינו דלאחר עבירה הלאו איכא העשה ולא קודם ומשום' לא היו שקדמו עשה ואין לוקין עליו. ועיין רמב"ם חולין דקע"ז ע"א עיי' שם :
וא"כ תימה על החו"י בספיקו הג"ל דאליבא דהלכתא דפסקין דרבנן דמשלח ואינו לוקה ליסיה לכל דבריו. דליכא כלל עשה עליה מעיקרא רק בעבירה הלאו מקודם ולא זולת זה וכמו שמוכח אליבא דר' יוחנן ודוק :
ב) ובהיותי כבוד בענין זה רחמי דברים תמוהים להרמב"ן ז"ל הובא בהרי"ט ז"ל פ"ק דקדושין (דל"ד) בהא דמשיב הש"ס ואיזה מ"ע שלא הומ"ג מזהה מעקה אברה ושהיק. והקשו בתוס' הא בכל הני כתיב לאו במעקה כתיב לא תשים דמים בביתך. ובאברה כתיב לא תוכל להחטלם ובשהיק כתיב לא תקח האם על הבנים וכו' ותי' הרמב"ן ז"ל דבהני אפי' דאיתנייהו לית אין העיקר אלא בהעשה שבהן ולא אחי' לית אלא לקיומיה לעשה דבמעקה כתיב ועשה מעקה לגנך וכו' הרצון והכוונה ואח"כ ולא תשים דמים בביתך כלומר לא תתקב מלגשות מזהו זו וכן בשהיק לא תקח האם לעלמך רק שלח משלח וכיון דעשה היא עיקר אלו היו נשים פטורות מן העשה היו פטורות מלאו שבו שאין הלאו אלא קיום עשה שבו עכ"ל. ודבריו תמוהים מאד לכאורה דזה לא שי"ך לומר. אלא לר"י דס"ל שלח מעיקרא משמע לא תקח לעלמך רק שלח משלח ושי"ך סברה זו דעיקר הוא העשה והנאז אינו אלא לחוק להעשה. אבל לרבנן דעשה נא הוי

היו אלא חקקון הלאו איכ הרי עיקר קרא שלח יקח ולא ישלח ואיך שייך לומר דעיקר היא העשה ואלו היו נשים פטורות מן העשה היו פטורות ביכ מן הלאו אדרבא הלאו הוא עיקר והעשה אינה אלא חקקון הלאו ואי היו נשים פטורות מן העשה הלאו נשאר בתקפו. ואיכ ממציא קשה אי קאי אליבא דרבי הרי בלאיזה קושיא מעיקרא ליחא כיון דס"ל שלח מעיקרא משמע וכשחולא קן איכא מיט עליה לשלח את האם איכ אי הוי מיט זו זמ"ג היו נשים פטורות משלח ורשאיין לילך לדרבנן מבלי להזדקק לה כלל והשתא דלא הוי זמ"ג שפיר חל גם עלייהו מיט זו ומחויבים בשלוח כשקרה להם קן אבל אם לקחו האם על הבנים באמה גם הם עובדים על הלאו ולקח. ואלא דהש"ס קאי אליבא דרבנן דהלכתא כוותיהו ויפה הקשו החוס' איכ לא מובן כלל מ' הרמב"ן דלרבנן לא שייך סברתו כלל דבדאי עיקר הוא הלאו והעשה אינה אלא חקקון ללאו ואי ליכא החקקון הלאו נשאר בתקפו:

ג) ור"גה מלחמי בשו"ת חת"ס ס"ק שחקר נמי בזה ומספיל בדברי החו"י הנ"ל ותלה ספק זה במחלוקת ר"י ורבנן הנ"ל ובוה ישב כל הסתירות בענין זה וכן דחה ראיתי החו"י מברייטא דיוכל יחזור בהרים דכ"ז קאי אליבא דרבי דלדיריה איכא חיוב בשלוח אף שאינו רואה ליטול הבנים ועיי"ש. ודבריו תמוהים בעיני דהא הרי"ף והרא"ש הביאו ברייתא זו לענין פסק הלכה שאינו מחויב לחזור בהרים ונבעות וכיון דהלכה כרבנן לא היה צורך הביאו זאת כיון דלענין דינא ליחיה להך ברייתא כלל דלרבנן חפילו במאורע יכול להניחה וליך לו ואין שום נ"מ בזה. ועיין בהגהות רע"א וברכי יוסף ביו"ד סי' רנ"ב שהביאו דברי החו"י לפסק הלכה דבקרה קן ליפור מחויב להזדקק לה ולשלח את האם ואין רשאי לילך לדרכו עיי"ש. וזה תמוה דכיון דהלכה כרבנן והעשה אינה אלא לאינחוקי ללאו פשיטא דרשאי לילך לדרכו דליכא עליה שום חיוב מזה של לאו ליקח האם כדי לחזור ולשלחה. וזה מוכרח מהש"ס דילן וכנ"ל:

וה"ל לבאר בעיה דבאמת יש לספוק ספק החו"י שפיר אליבא דרבנן ול"ק מכל הנ"ל וזמנו שנבאר. דהנה כתב הרמב"ם ז"ל סוף פ"ג פ"ה שמיטה וז"ל אסור ליטול אם על בנים ואפילו לטורח בהם את המאורע שהוא מזהו ואם לקח חייב לשלח ואם לא שלח לוקה שאין עשה דוחה לית ועשה וכו' עכ"ל וממה שם הכי"מ וז"ל ומ"ש שאין עשה דוחה לית ועשה וכו' יש לתמוה דהא משהר"א איז כאו אלא לית בלבד ולא תחת

ואם לקחה אין כאן אלא עשה בלבד וי"ל דקרא הכי משמע משלח את האם ולא תחנה על הבנים והכי משמע מדאמרינן בגמרא ח"ל הוהא מרבנן לרבא ואימא שלח מדר' וימא משלח מרי זימנין וכו' עד קמ"ל הרי שאמרו דשלוח עשה ול"ת הוא ופירש"י והא שלוח עשה ול"ת משלח ולא תחא אבל אכתי קשיא דהיינו לר"י דאמר שלח מעיקרא משמע ומשהו סובר דנטול אם על בנים לוקה ואינו משלח אבל לרבנן דסבירי דמשלח ואינו לוקה קרא הכי משמע לא תחא האם ואם לקחת שלח ואיכ מעיקרא אין כאן אלא לית ול"ע עכ"ל. ואני תמה עליו למה תלה קושיא על הרמב"ם ז"ל והרי קו"ו קשה נמי על הש"ס דפריך טעמא דכתב רחמנא משלח וכו' עשה ול"ת הוא ואע"ג דעשה והכא ע"כ קאי אליבא דרבנן דאליכ מאי משי ל"ל דעבר וסקלה לאם דלאו עבירה עשה הוא דאיכא. והא לר"י ליכא עוד עשה כלל כשעבר ולקחה ודפריך ליה בחר הכי ותו לר"י וכו' ומאי מפלפל קורס הניחא למיד קיימו. ולא קיימו וכו' אלא למאן דחגי בטלו ולא בטלו ואיכ פריך ותו לר"י. ואיכ קשה לרבנן הא לא הוי לית ועשה ולמה הולך להקשות על הרמב"ם כנראה משמעות לשון שם והלא הרמב"ם העמיד לשון הש"ס דקאמר נמי קן אליבא דרבנן. ויחבאר לקמן בס"ד. מ"מ קשה בסוגיא זו ק' הכי"מ ז"ל:

ד) ר"י כ"ל דבאמת לרבנן נמי איכא מיט גם טרם שלקח לאם ואעפ"כ הוי נמי לאו הנ"ל עפ"י ומחלוקת. ואולם לא דמי לאו הנ"ל זה לשאר לאו הנ"ל וזמנו שמדייק לשון רבנן שנאמר הטעם דמשלח ואינו לוקה. זה הכלל כל מזה לית שיש בה קום עשה אין לוקין עליו. וגבי נותר קאמר ר"י בא הכתוב ליתן עשה אחר לא תעשה לומר שאין לוקה עיין פסחים פ"ד ובש"א"ד וה"ל לומר למימר בלשון זה שנאמר שלח משלח בא הכתוב ליתן עשה אחר לית לומר שאין לוקה. ומשמע דלא דמי ניתק זה לשאר גליע דהבא באמת איכא נמי העשה למפרע ולא דוקא אחר עבירה הלאו. וקרא הכי משמע מתחלה כחייב כי יקרא קן לפור וגו' לא תחא האם על הבנים ובא הכתוב ליתן לית על לקיחת האם ובקרא שאחריו כחייב שלח משלח את האם ואם הבנים תחא לך ומלקן הכתוב לומר דהעשה אינה תלוי בהל"ת דלא כחייב ואם לקחת שלח והיא נוסגת כשאר מיט דמוסב על כי יקרא קן לפור שלח משלח. ואמנם אעפ"כ אינו לוקה כיון דכתיב בקרא אחר הל"ת משמע דאחי נמי לאינחוקי ללאו ומיין חוס' חמורה וי"ה ח"א"ה דיה אחר

לך רבא. דכל היכא דליכא הוכחה בקרא דנשה קאי אחר הלאו אין זה לאו שקדמו עשה ולא לאו שנליע. עיי' שם. והי' ס'ל לרבנן כיון דכתב רחמנא העשה לבסוף משמע דאחא קרא לומר דהוי נמי תקון ללאו וכן משמעות רש"י בד"ס וחכ"א. וכו' קסברי שלח אחר לא תקח משמע בדכתיב וכו' ור"ל משום דכתיב לבסוף מוכח דהוי נמי לאו הנליע. אע"ג דיכול לקיימה גס קודם הלאו. וד' חלוקים יש עשה דכתיבה אחר הלאו וא"א לקיימה רק אחר הלאו וכמו גבי עוהר לכ"ע הוי לאו הנליע וכן נמי. אע"ג דהעשה כתיבה קודם הלאו ואולם א"א שתקיים רק אחר הלאו בזה. נמי הוי לפ"ע נליע וכמו שהוכיחו החוס' מלאו דגול וכנ"ל. והיכא דהעשה כתיבה אחר הלאו ואפשר שתקיים קודם הלאו בזה פליגי ר"י ורבנן דר"י ס'ל דהוי לאו שקדמו עשה וכן פרש"י. ז"ל במכות ס' ד"ה לוקה ואינו משלח ויי"ש וכ"כ נמי הר"טב"א ס' ושיין בפה"מ ס' ורבנן ס'ל דהוי לאו הנליע כיון דכתיב לבסוף אחר הלאו משמע. דכוונת התורה לנליע אע"ג דבאמת אפשר נמי לקיימה קודם הלאו. והיכא דכתיבה קודם הלאו ויכולה נמי להתקיים קודם הלאו בזה ס'ל לר' יוחנן דלכ"ע הוי לאו שקדמו עשה ולוקין עליו.

(ה) **ובזה** יתפרשו לנכון דברי רש"י ז"ל במכות הנ"ל. במ"ש ה"מ בעשה הבא אחר הלאו שאין אהה יכול לקיימו אלא לאחר עבירת הלאו וכו' היינו דבכה"ג הוי לכ"ע לאו הנליע אפילו לר"י דס'ל אף דכתיב שלח לבסוף אפ"ה הוי שקדמו עשה הכא מודה מטעם שא"א נמי לקיימו אלא לאחר עבירת הלאו ורש"י הביא מקודם לאו דנוהר דהוי נליע ומאן תנא דנוהר ר"י הוא ומשום דכתב כן. ואח"כ כתב אבל עשה שקדם את הלאו ואחא יכול לקיימו קודם עבירת הלאו אין זה נימק הלאו וכו' היינו דבכה"ג כ"ע מודים דהוי שקדמו עשה אפילו לרבנן דס'ל בשה"ק דאע"ג דיכול לקיימה מקודם אפ"ה הוי נליע הכא מודים משום דכתיבה נמי קודם ומפס שני הקלוות דמודו בזה כ"ע. וא"ש לפ"ז ג"כ בהא דמיי' הש"ס ר"ה לר"י מתניתין דעמא הבא אל המקדש עיי"ש ומאי ר"ה דלמא ר"י הוא דס'ל הכי דלאו שקדמו עשה לוקין עליו אבל לרבנן אפשר לומר דאינו לוקה. וא"ש כיון דבסופא דמתניתין פליגי ר"י ורבנן בנטל א"ס על בנים משמע דעמא הבא אל המקדש כ"ע מודים דלוקה והיינו משום לאו שקדמו עשה ומטעם הנ"ל דכתיבה קודם ואפשר לקיימה קודם ורבנן פליגי בכתיבה לבסוף. ושיין יומא (דל"ז) דרלה הש"ס

לומר דלריה"ג לא לקי על לאו דנבילה משום דכתיב עשה דכתיבה לנר אשר בשעריך מתנגה ואכלה ואע"ג דעשה זו א"א שתקיים לאחר הלאו וע"כ מעיקרא משמע אפ"ה ס'ל לריה"ג דמהני מה דכתיבה לעשה אחר הלאו ולא לילקי עליה ולא דמי ללאו דחסימה ואב"י דמי דכ"ע לאו דנבילה לאו מעליא הוא והיינו כיון דלא אפשר בשום צד לתקוני לאו עיי"ש בפירש"י והר"טב"א עיי"ש. ומיה שמשנין דא"ס היתה יכולה להתקיים אחר הלאו ולחקנו אע"ג שתקיים נמי קודם אינו לוקה משום דכתיב אחר הלאו משמע דבא הכתוב לומר דהוי נמי תקון ללאו ועיי"ש לענין פאה ובתרי"ט ס'.

ומעתה נראה דמה שכתב השא"ר הנ"ל דלאו שקדמו עשה דאין לוקין עליו לא חלוי העיקר במקדש בקרא אלא משום שאפשר שתקיים קודם הלאו. לאו כ"ע מודים בזה דלדברא בכה"ג ס'ל לרבנן גבי שה"ק דהוי נליע ואין לוקה אע"ג דהמ"ע נוהגת גס קודם הלאו ועיקר הגורם הוא משום דכתיבה בקרא הלי"ת קודם לעשה וזה משוי ליה נליע ודוקא שכתבה נמי קודם הוי שקדמו עשה לכ"ע ולא בכה"ג. ומ"ש שכן פירש"י. אין ר"ה כלל מפירש"י וכנ"ל וכן נמי ליכא ר"ה כלל מהחוס' לפ"ז ושיין שפה"מ בפ"א מחזיק ובעטע"מ ס'.

ויש להוסיף ביאור בדברי הרמב"ן הנ"ל דבאמת עיקר הוא העשה והלאו בא לחזק להעשה ובה עיקר הכוונה והר"ן וא"כ א"ס לקי כיון דעדיין לא בטל העשה ויכולה להתקיים משום אינו. לוקה ויקיים העשה. וע"כ הרמב"ן קאי אליבא דרבנן דאי אליבא דר"י א"כ א"ס עבר ולקחה אחאי חו אינו מושלחה ולפי הטעם שכתב איפכא מסתברא שטפי עדיף שישלחה כיון דהשילוח זה הוא עיקר הכוונה והר"ן ועדיין בידו לקיימו. ואמנם קאי אליבא דרבנן ובשאר לאו הנליע העיקר הוא הלי"ת והעשה בא לתקן הלאו וכמו בגזילה ונוהר והבא העיקר הוא העשה וגם הלי"ת הוא לחזק להעשה ומפני זה העצם ס'ל לרבנן דמשלח ואינו לוקה דעיקר הוא השילוח ושיין חו"י שהביא הטעם שכתב הוזהר שה"א כדי שהעוף א"ס העופות תלטער ותפטר ממקום למקום לבקש את בניו ועיי"כ יתגלגלו רחמי המקום ב"ה על בניו שבגלותם וכיון דכל עיקר הלי"ת בא לקיום העשה הרי כיון דקיים העשה שוב אינו לוקה. וספיר קאמרו רבנן כ"מ ל"ת שיש בה קום עשה אין לוקין עליו. והיינו בין קודם הלאו ובין לאחר הלאו ולא דוקא אח"כ כשאר נליע. ושיין תמורה ד"ה לענין אונס שגירש ובתרי"ט ס'.

ולפי' איש מאי דפרך השם אלא טעמא דכתב רמזא משלח וכו' עשה ולית הוא ואשר לית ועשה. וקאי שפיר אליבא דרבנן וגם אליבייהו איכא עשה ולית גם על הלכיהא בעלמא. והא דמשני דשפר ושקלה לאם דלאו עבריה עשה הא דאיכא. היינו דהלאו שוב ליחא ואינו מועבד עוד אבל העשה נשאר עדיין כיו שבידו לשלח וזה נשאר לעיניבא ועיי' בפירש' וזה שמחזור הקו' על הדמיון אליבא דרבנן כמו אליבא דר' הגל אבא לקמן בס' ד:

ו) ומצאתי בדברי מפורש יולא כן מפי רבב המיון ז"ל שכתב במאמר תקמ"ה ח"ל לשלח האם מן הקו קודם שיקח הבנים שנאמר שלח משלח וכו' ועובר ע"ז ולקח האם בעורה על הבנים בטל עשה זו מלבד שעבר על לאו דלא תקח ואם מתה האם קודם שישלחנה או ששלחה אדם אחר אין לו תקנה לקיים העשה ולתקן הלאו אבל אם שלחה הוא קודם שמתה נתקן לאו בכך. ופסוק שזה הלאו נתקן הוא אל העשה עכ"ל. הרי מפורש דגם לרבנן איכא עשה גם קודם הלאו ועל מצעה הלכיהא בעלמא איכא עשה ולית ואמנם כמו כן לא הוי ביטול העשה כיו שבידו לשלחה וכמו שביאר שם ובמאמר הקודמת. וכן מתבאר נמי ממי' במאמר הקודמת של נקח קן ליפור האם והאפרוחים או הביצים בכלל אלא ששלח האם וע"ז נאמר לא תקח האם על הבנים וכו' עכ"ל ועיי' שם. הרי מתבאר דמשמעות הכתובים הוא לא תקח אלא שלח משלח ואיכא מי' עליה כשמואל קו ודוק. וממילא הוי מי' זו ככל מי' ומאמר לחזור אחריה וכדמוכח נמי מבדייתא דיכול יחזור בהרים ובגל.

והנה כמורכ פליגי נמי ר"י ורבנן גבי פאה דר"י ס"ל תשוב מעיקרא משמע ולוקה על הלאו ורבנן ס"ל דהוי לאו הגליע ואינו לוקה. וכתב רבב המיון מזה דמ"ז להניח הפאה מן התבואה שנאמר ובקלרכם וגו' לעני ולגר תשוב אותם וכו' ועובר עליה ולא הניח פאה בארץ בזמן שהיא ביטובה בטל עשה זו ומייב ליתן מן הפירות שיפור פאה לעניים ואם נאדנו או נשרפו כל הפירות קודם שיתן מהם כלום לוקה משום לאו דלא הכלה לפי שהלאו הזה הוא לאו הגליע וכו' עכ"ל. וזה כשעשו בשהיק דאיכא המי' גם קודם עבירה הלאו. והרמב"ם כתב בפה"מ בפ"ק דמכות ח"ל והחלק הרביעי לאו שגליע אין לוקין עליו אלא אם לא קיים העשה שבו כגון מה שאמרה הורה לא תקח האם על הבנים הוא לאו ואם עבר ולקח כאחד אמרה שלח משלח את האם וזה מי' ובשלח האם אינו חייב מלקות ולפיכך

אינו חייב מלקות על לקחתם כאחד לפי שיוכל לשלח האם ויקיים העשה וכו' וכמורכ אמרו לא הכלה פאה שך וכו' ואם עבר ועשה אחר לעני ולגר תשוב אותם כלומר יעזוב אותם אחר שלקחם וכו' וכן לא תבא אל ביתו לעבד עבדו השב תשיב לו את העבד כבד השמש הדין בכל אלה כדן שהיק עכ"ל. וזה מתבאר דס"ל דבין בשהיק ובין בפאה מעיקרא ליכא העשה כלל אלא הלאו והעשה אינה אלא לבתר הלאו וכמו שפי' במי' דתשוב וכמו מי' דהשבת העבד. ויתבאר עוד דעמו ז"ל לקמן בס' ד. ועיי' ברש"י ה' מתנות עניים עיי' שם:

ז) והנה אם ימא דאיכא חוב עשה לשלח האם כשמואל קו איכא הא דאמר ר"י איך שם אסור לזכות בביצים שהאם רובלת עליהן שנאמר שלח את האם והדר הבנים תקח לך. אפי' דס"ס חייב בשילוח בין שיקח הבנים ובין שלא יקח מי' איכא נמי בזה דא"ל דא"ל לענין זה דאמר ר' יוסי ברית חזירו של אדם קונה לו שלח מדעתו. ואם קנו בחזירו פטור משילוח דקנתה להם חזירו והוי מזומן וכן נמי אסורים משום גזל נמור אבל אי אינו רשאי ליקח קודם שישלח לא קנתה לו חזירו ומייבות בשילוח ואינם אסורים משום גזל אלא מפני דרכי שלום וכדאמר הש"ס לקמן (דקמ"א ע"ב) עיי' שם. ויתבאר לקמן באריכות בס' ד:

ובזה נדחה ראיית החו' מהחוס' גבי שני סדרי ביצים שאינו דמיון מה אהני ליה שיקח קן ליפור דאס"ד דמחוייב מה אהני ליה שיקח התחמונים הא לאחר שישלק התחמונים תשאר האם רובלת על העליונים ומחוייב לשלח את האם איז רשאי אחר שנטל התחמונים לילך לו כי לא ינקש דבר כי אם הביצים התחמונים ועיי' שם. ולענין גראה דאפי' דכשמואל קו בשני סדרי ביצים מחוייב בשילוח בין כך ובין כך ואח"כ יהי יכול ליקח גם העליונים מי' שפיר מספקא להש"ס לפי פ"י החוס' דאיכא נמי כג"ל אם קנו בחזירו ואי הוי חזירה אחי כיון דמותר ליקח התחמונים קודם שילוח ואיכא כיון דינו של ר"י איכא קנתה לו חזירו להני תחמונים והוי גזל נמור. ואי לא הוי חזירה אסור ליקח קודם שישלח ולא קנתה לו חזירו ואינם גזל אלא מפני דרכי שלום וכסוגיא דלקמן (דקמ"א) עיי' שם. והרי אי ימא דאיכא נעשה מעיקרא איכא הרי כל עיקר דינו של ר"י מיידי בכי דהא ס"ס מחוייב בשילוח אף כשלא יקח את הבנים כלל ואפי' אשמעינן דמי' מתחלה אסור ליקח הבנים אלא אח"כ ונ"מ כג"ל וה"מ מספקא ליה להש"ס בזה דא"ל דא"ל לזכות

אחיב ליה בשילוח מעיקרא עכ"ל ומוכח דמחויב בשילוח אפי"ג דאינו רוצה לישול הבנים וכדקאמר הש"ס דאחיב בשילוח מקמיה דאקדשה וביינו קודם הלקיחה לידו ע"מ להקדישה דל"כ לפני בכה"ג שהקדישה חיב. וע"כ מוכח דחל עליו חיוב גמור לשלח מיד כשמואל דומיא דכיסוי הדם דמייתי הש"ס עלה הקדש חיה ואחיב שחטה פטור מלכסות שחטה ואחיב הקדישה חיב לכסות שכבר נחמייב בכיסוי קודם שיבא לידו הקדש. וה"ג לא פקע מיניה המ"ע לשלח שכבר אחיב בה דוקא מחמת ההקדש דלכתה הכי ודו"ק:

האמנם מדברי הרשב"א ז"ל משמע דאינו מחויב לשלח כ"ז שלא נטלה. והוא ממה שהקשה אפירש"י ז"ל בבע"א דשני סדרי ב"ם דפירש"י ב"ם של קיימא א"ס נחבין לישול התחתונים מי הוי האמנעם חליה ופטר מלשלח. וכתב הרשב"א ואינו מחזור הא מ"מ האם רובות על הב"ם העליונים ואפילו לא יטול לא העליונים ולא התחתונים הא חנן הריני נוטל את האם ומשלח את הבנים לא אמר כלום אלא הכא בשעליונים ב"י. עוף עמא וא"כ בב"ים מוזמנים דומיא דמשלח וכגון ששלח ידו לקן וס' על הב"ם ב"ם שלו כדי שיעשה חליה בין האם לבנים כנ"ל עכ"ל. ואם איתא דחל מ"ע עליו לשלח כשמואל א"כ מאי מהני בהא דעשה חליה אפילו אי הוי חליה מ"מ הא צעת שמואל היתה האם רובת על הבנים וחל עליו חיוב שילוח ומו' לא פקע מיניה וכדקאמר הש"ס גבי מוקדשין אפי"ג דאקדשה מיד וכנ"ל ולא מסתבר לומר דהחליה שעשה עמה מבעל החיוב שחל עליו כיון דהש"ס צעת השילוח חו' לא הוי רובת על הבנים דמ"מ כיון דחל עליו החיוב שילוח אינו נפטר עד שישלח כ"ז שבידו לשלחה. ובאמת מביא ס' הריטב"א בשם הרמב"ן שפירש גמ' כן דמיירי דעליונים של עוף עמא או שאינם מחויב אבל לא זכר אותה חלוקה שעשה חליה והיינו משום דס"ל דחייב בשילוח כשמואל וכנ"ל. וע"כ מוכח מדברי הרשב"א דס"ל דלא חל עליו חיוב שילוח כשמואל ולדריה האיבעיא הוא לענין לאו דלא חקא וכן פ"י גמ' הרמב"ם ז"ל. וכן גמ' מחבאר להדיא מחשבות הרשב"א סי' י"ח וז"ל וכל מזה שבא מתוך עבירה כגון השבת הגזילה וחזרת רבית שלא לזנו לגזול כדי להשיב וליקח האם כדי לחזור ולשלחה עכ"ל. מזה מובאר דס"ל דבשה"ק ליכא עשה כלל מעיקרא אלא אחר עבירה הל"א ורק ברובא לישול את הבנים מחויב בשילוח משום דר"י א"ר ולא ז"ל:

מירון מדברי רש"י ז"ל מוכח לכאורה דלימיה לסברא

בין ליפור דאיכא ב' סדרי ב"ים אזי העליונים פשיטא דאסור ליקח עד שישלח מקודם ואם רצה ליקח התחתונים מקודם הוי ספיקא אי רשאי ליקח קודם שילוח או לא אבל מ"מ עכ"פ מחויב בשילוח מזה המ"ע שעליו בשביל העליונים אף שלא יקח הבנים כלל. ור"ה מוכחתי לזה. דהא עכ"פ ברובא ליקח הבנים אחרת חורה שלח תשלח את האם ואת הבנים. חקא לך ואיכא מ"ע עליה לשלח האם וכמו שפירש"י גמ' דק"ב) דהי מילית רובה קרינא בהן או ב"ים ואם היה בא לפטור קודם שתגמר יליחתה חיב לשלח האם וליקח הבנים עכ"ל ואכתי' לא אסיק הש"ס הא דר"י א"ר עיי"ש וא"כ למה לכו להחוס' לפרש דהספק הוא לענין דינו של ר"י הא בפשוטו הו"ל למימר כיון דרובא לישול הבנים התחתונים מספקא להש"ס אי הוי חליה ויכול ליקח בלי שילוח וליך לו לדרכו או דלא הוי חליה וא"כ מחויב לשלח האם כשרובא לזכות אף בתחתונים בלבד. וזה הוי כפי הבנת החו"י בכוונת החוס'. וע"כ מוכח דבשילוח מחויב בכל אופן והספק הוא לענין דינו של ר"י אי רשאי ליקח התחתונים קודם שילוח או לא אבל בשילוח מחויב בין כך ובין כך וליכא למיבעי מידי בגוף השילוח וזה הוא כוונת החוס' וכמ"ש ועוד יחבאר לקמן בס"ד:

ח) ואמנם לכאורה יש להוכיח דהחוס' לא ס"ל דאיכא עשה מעיקרא מהא שהקשו בקדושין הא בשה"ק איכא לאו דלא חקא ואי ס"ל דלרבנן איכא עשה כשמואל קן לא חקא מידי דאי הוי זמ"ג נשים פטורות מעשה זו ורשאי לילך לדרבן והשתא גם נשים חייבות ומוכח דס"ל דלרבנן ליכא עשה כלל מעיקרא. מיהו גם מכאן ליכא ראייה כלל ואדרבא מכאן מוכח דס"ל דאיכא עשה מעיקרא וכמו שיבאר לקמן בס"ד:

והנה כ"ל להביא ראייה דגם רש"י ז"ל ס"ל דחייב בשילוח אף שאינו רוצה ליקח הבנים. והוא ממה שפירש בהא דקאמר הש"ס ריש פרקין אלא דאגבה לאם ואקדשה והדרה מעיקרא אחיב ליה בשילוח וכו' וכתב רש"י וז"ל אחיב ליה בשילוח ומשום דאקדשה בתר הכי לא פקע ליה שום מזה מיניה וכו' עכ"ל הרי דכתב דאחיב ליה בשילוח חיב כשמואל אף דאינו רוצה לישול הבנים כלל וכדמוכח. וכן מחבאר להדיא מדברי הריטב"א ס' בשם הרמב"ן וז"ל וכי אפשר דאגבה לאם והא חנן הריני נוטל את האם ומשלח את הבנים חיב וא"ל דמיירי בשעלן שלא ע"מ ליעלה לעמא ולא יטול ב"כ את הבנים אלא ע"מ להקדישה וכיון שכן

לסבא זו שפירש בבטא זו אם נחמין ליעול
התחמונים מי היו האמלעיים חליה ופוטרי מלשלה.
ובתב השין בסי' רל"ב דרש"י נמי מפרש כפי'
התוס' דלענין האם לא קא מיבעיא ליה אלא אם
רשאי ליעול התחמונים קודם שילוח טייש.
ובתב: חס"ד לא הבין היטב דברי רש"י וז"ל דע"כ
אינו מפרש כפי' התוס' אלא דבאמת הספק הוא
לענין לקיחת האם דאע"פ דפשוט ברובא על
סדר בליס אחת דעובר בלקח לאם אע"פ שחיה
הבליס שאין כאן חליה אבל הכא בשני סדרי
בליס ונחמין ליעול רק התחמונים ואינו רואה
בהעלויים הו"ל העלויים כעליס ואבנים וחייני
והרש"א הקשה על פירש"י הא אפילו אינו רואה
לא בעלויים ולא בתחמונים הא תנן הריני נוטל
את האם ומשלח את הבנים חייב. ורש"י ס"ל
דודאי אם אינו רואה ליקח לא עלויים ולא תחמונים
עובר אם נוטל לאם כמו בסדר בליס אחת. משא"כ
כאן שמחמין ליעול התחמונים לבד היו העלויים
דבר אחר וחולצין וכן מדוקדק לשון רש"י שכתב
אם נחמין ליעול את התחמונים. מה זו כוונה
דה"ל למימר אם יכול או רשאי ליקח התחמונים
שהוא לשון התוס' וכן מלשון אם שכתב משמע
שר"ל דבכה"ג מיירי האיבעיא לא שזו היא האיבעיא
אבל האמת דרש"י מפרש דקאי על האם ובכה"ג
שמחמין ליעול התחמונים ומטעם הג"ל וכך הבין
נמי הרש"א וז"ל בכוונה רש"י שהקשה עליו
ממתניתין דהריני נוטל וכו' וגדברי הש"ך לא ירד
הרש"א לכוונה רש"י וז"ל דאינו מפרש כלל לענין
לקיחת האם וכ"כ החו"י שם ע"פ זה האמת
ונכון. והשחא אי איתא לסבא הג"ל הא כיון
דרש"י ס"ל דאיכא עשה מעיקרא וכ"ל וא"כ
חאי מהני דמחשב חליה בשביל כוונתו הא כבר
אימייב בשילוח כשמלאן וחו לא פקע מיניה אפי'
פי' חליה גמורה ודוחק לומר דא"ג דבשילוח
מחוייב והספק הוא לענין הלאו דל"ת דהו"ל
לרש"י לפרש ולא לכתוב סתמא ופטור מלשלח
שזה משמע נמי שילוח מקודם שנטל לאם. ומוכח
מזה דשפיר נפטר משו"ה כיון דבעת השילוח לא
הו"ל רובא על הבנים והתורה לא חייבה לשלח
אלא בעת שהיא על בניה מיהו אף לפי ק"ק
דעכ"פ ביטל המ"ע שחל עליו. ואפשר לומר
דמיירי דמיד כשמלאה וראה אותה נחמין לכך
ומשו"ה אם נחשב חליה בשביל הכי הרי לא
חל עליו עוד מעולם חוב שילוח ושפיר מיפטר
משום החליה:

(ט) ודנה: מדברי הר"ן בפי' דקדושין מבואר
דס"ל נמי דליכא עשה מעיקרא.
שהביא ק"י התוס' הא בכל הכי דחייב דלא הוי

ומ"ג איכא נמי לאו וכ"כ קמ"ל דחייבות אפילו
משום עשה שבהם א"ה משמע דבשאר מ"ע
שהומ"ג אע"ג דאית בהו לאו וגו' חייבות בו
פטורות מן העשה והא ודאי ליכא דהא אחריו
דשבת וי"ט עשה ול"ת יונחו ואין עליהם ועשה
ואחד האנשים ואחד הנשים. שו"ן בדבר כדמוכח
גבי שמן שריפה וכו' כך נאמר בתוס' ולדידי הא
קמ"ל דחייבות אפילו משום עשה שבהן ולא דמי
לשבת וי"ט כלל דהתם לאו ועשה כולו שבת
וא"ת ולא אפשר להפליגינהו אבל בהני לאו ועשה
שבהן אינן באין כאחד דבש"ה"ק אם נוטל ע"מ
שלא לשלח עובר משום לא תקח האם ואח"כ
חייב בעשה שבה דשלא לרבנן לאו מעיקרא משמע
וכו' עכ"ל יע"ש. מזה מבואר דס"ל דליכא עשה
מעיקרא דשלא לרבנן דוקא לבסוף משמע ועל
הלקיחה ליכא אלא הלאו דל"ת היטך דברי
החיות הג"ל:

ובן איכא נמי להדיא בחדושו לחולין (דקל"ט)
בהא דקאמור הש"ס דבעי לאתוייה לביד
וקיומי ביה ובערת הרע מקרבך. ויש שהקשו
וליתיה עשה ול"ת דשה"ק ולדמי עשה דבערת
וה"י דעשה ובערת עדיף טפי מפני שזה ע"כ
מזה עליו לבערו אבל שה"ק מי הוי מזה
המוטלת עליו הרי אם לא ראה ליקח הבנים
פטור מלשלח והלכך עשה כי הא לא דמי אפילו
לאו גרידא ע"כ יע"ש. הרי מפורש להדיא דאין
חייב על האדם לשלח. אם אינו רואה ליקח הבנים
דשלא דוקא לבסוף משמע ולא מעיקרא וכמ"ס
בקדושין הג"ל. ולשיטתם נשאר ק"י הכ"ה הג"ל
ויחבאר לקמן בס"ד:

ולשיטת רש"י והחיות דאיכא עשה מעיקרא
לכאורה משאר קושיא זו דליתיה
עשה ול"ת דשה"ק ולדמי עשה דבערת. אבל לא
קשה מידי דהכא לאו מטעם דחייב אחי עלה
דהא כחוי"כ ממעט הש"ס של הקדש שלח משלח
את האם במי שאתה מזהה לשלחו יאל זה שאי
אתה מזהה לשלח אלא להביא לירי גזבר ומזה
יליך נמי רביגאל הלכך טוף טהור שהרג את הנפש
פטור משילוח וכו' והא במקדשין א"ה עשה
איכא דאין לומר דהוי בכלל השבת אבדה והוי
עשה ול"ת כמו גבי הדיוט דהרי דרשין בכמה
ענייני רעבו ולא של הקדש וס"ג אח"ך משמע
ג"כ ולא של הקדש אבל זה אימטט מחשבות
דקרא דליכא כאן דין שילוח כלל וכמ"ס התוס'
שם וז"ל ונראה דפשטיה דקרא דריש דמשמע
דמיירי שיכול לשלחו משמעי קרא אבל הקדש מזה
להביאו לירי גזבר וכו'. וכן פירש"י בעוף שהרג
את הנפש פטור משילוח ואולי ובר קטלא הוא
וכ"י

וכן נמי מוכח מהריטב"א הנ"ל ומשורה שפיר
מיפטר מטעם מוזמן וכמתניתין דלקמן נטל את
הבנים והחזירין לקן ואח"כ חזרה האם עליהם
פטור מלשלח. ובד' מן דין הא כיון דנטלה בידו
חל עליו המ"ע לשלח לחקן הלאו ומו לא פקע
מיניה. ולדבריו איך משכחת לה ללאו זה דשה"ק
דליוהו נליע ולא ילקה עליו הא כיון שלקחה בידו
שוב נעשה מוזמן ואינו מקיים עוד את העשה
דשלח תשלח דעכשיו הוא פטור משילוח וע"כ
דכיון דלקח בידו חל עליו חיוב שילוח ולא מיפטר
מטעם מוזמן שאל"כ ובהדיא שנינו בתוספתא
לקח האם וחזר ולקח את הבנים מי"ב ע"כ
והיינו דלא מיפטר מטעם מוזמן. ומה"ט אי"א
לי"בב לשיטתם הנ"ל אע"ג דלא ס"ל דחל עליו
חיוב בעת שמלאן מ"מ לא מיפטר מטעם מוזמן
כיון שלקחה בידו. וכן נמי נעלם מעיניו פ"י
הריטב"א הנ"ל דהגביהה שלא ע"מ ליטלה לעצמו
אלא ע"מ להקדישה וא"כ ליכא כלל מוזמן כאן
וע"כ הולך הש"ס לדחויי משום דמו לא פקע
מיניה. ולשיטת הרמב"ם והרשב"א והר"ן הנ"ל
קשה דלשני כמו שפ"י הריטב"א ז"ל:

(יא) ונ"ל לתרץ דלכאורה י"ל פ"י הריטב"א שלא
נעלה ע"מ ליטלה לעצמו אלא להקדישה
הא כיון דלא זכה בה לעצמו איך מצי מקדיש
לה והא בעינן דומיא דביטור וכדקאמר הש"ס
והיינו שלו וכח"ש הריטב"א שם. ובאמת פירש"י
בהא דקאמר אלא דאגביהוהו לאפרוחים ואקדישוהו
שזכה בהו קודם ואח"כ הקדיש אותם ע"כ וא"כ
הכא כיון שנטלה שלא ע"מ ליטלה לעצמו איך
פל ההקדש בלי זכיה מקודש. ונ"ל דהריטב"א
קאי הכא בשיטת המוס' והרא"מ בגדרים (דלי"ד)
דאמר רבא שם היתה לפניו ככר של הפקר
ואמר ככר זה הקדש נעלה לאוכלה מעל לפי כולה
וכו' וכח"ש הר"ן דמיידי דהככר של הפקר היה
עומד תוך ד' אמותיו שקונוה לו בכ"מ ומשורה
כי אמר ככר זו הקדש חייל ומקדיש זה לא זכה
בה מעולם דאע"ג דאמר בפ"ק דב"מ דר"א של
אדם קונוה לו אפילו כי לא אמר אקנה הכא
שאני משום דכיון דאמר ככר זה הקדש גלי
אדעתיה דלהקדש ניחא ליה דליקניה לדידיה לא
ניחא וכו' ע"כ וכן פ"י נמי המוס' שם בחד
תירוצא משום קנין ד"א ע"כ והקשו האחרונים
לפי שיטה זו אחאי לא מוקי כאן בפשיטות
דחזי קן בחור ד"א דאז שפיר מצי להקדישה משום
קנין ד"א ואפ"ה הוא לא זכה בה עדיין ולא הוי
מוזמן דגלי אדעתיה דלהקדש ניחא ליה דליקניה
לדידיה לא ניחא וכח"ש הר"ן. והנה לשיטת
המוס' י"ל בפשיטות דס"ל דליכא עשה מעיקרא
וא"כ

והכי דרשת ליה דקא צעי לשלח למקום הלה
והפקר והאי לאו בר הכי הוא והכי דריש קרא
שלח תשלח את הראוי לשלחו ואת שאין ראוי
לשלח אל תשלחנו עכ"ל. ועיין ברשב"א והריטב"א
שעור תמכו ע"ז והכי אפשר דנהיג בחוקדשין
וכי יש לו לשלוח מה שהוא הקדש וכו' ע"כ
וא"כ לא קשה מידי דאימנעט מגופיה דקרא דליכא
כחן דין שילוח. ועיין ב"מ (ד"ל) לענין והתעלמח
פעמים אחת מתעלם וברש"י ושיטה שם ע"כ
והוא ה"ס ח"י הר"ן תח"י כעת לעיין בו פ"י
בכונתו זו אשר עליו בנה קו' הנ"ל:

(י) ודנה לשיטת הרשב"א והר"ן דליכא עשה
מעיקרא וכן ס"ל נמי להרמב"ם ז"ל
וכנ"ל קשה טובא הא דקאמר הש"ס אלא דאגביהה
לאם ואקדישה והדרה מעיקרא איחייב בשילוח
מקמייה דאקדישה. ולפי שיטתם קשה ממ"כ אם
הגביהה שלא ע"מ ליטלה לעצמו אלא ע"מ
להקדישה אי"א אחאי באמת לא יהי נפטר משום
ההקדש כיון דלא חל עליו חיוב מעיקרא כלל
ובשב"א החיוב דהיינו בעת הלקיחה הרי היא
הקדש ושפיר פטור מטעם הקדש דדוקא חיוב
שכבר חל עליו קודם ההקדש לא מפיקע ההקדש
מיניה דומיא דשחט חיה ואח"כ הקדישה אבל
בכה"ג אע"ג דהיה עליו הלאו דל"ת מ"מ הא
הרי אין זה חיוב מלוה דנימא שלא יפקע ממנו
ועוד דכל שאין בכונתו ליטלה לעצמו אלא לשלחה
אח"כ ליכא לא תקח כלל וכדאיתא לקמן (דקמ"א)
וע"כ בפירש"י. ואלא דאח"כ חל עליו החיוב
שילוח והרי כיון דהגביהה ע"מ להקדישה אי"א
בעת שחל עליו החיוב הרי הוא הקדש ושפיר
מיפטר משורה דהשתא חו מלווה להביאו לידי
גזבר. ואי בשהגביהה ע"מ ליטלה לעצמו ואח"כ
הקדישה הרי קשה ממתניתין דהריני נוטל את
האם וכו' וכמו שהקשה הריטב"א ז"ל הנ"ל ועוד
לשני באמת בכה"ג שהגביהה ע"מ להקדישה:
וראיתי בלב ארי' שם שכתב בהא דדחי הש"ס
דליכא לאוקמא בכה"ג דאגביהה לאם
ואקדישה משום דמו לא פקע מיניה המלוה. דהיה
דחוי מצי לדחויי כיון שהגביהה לאם נעשה מוזמן
ופטור וכדקאמר לעיל גבי דאגביהוהו לאפרוחים
וכו' ע"כ ובמתנתר לא דק בזה דהא כיון דחל
עליו חיוב שילוח כשנלאן וכפירש"י חו לא פקע
מיניה ולא מהני כאן כלל פטור דמוזמן דאימנעט
מכי יקרא והרי בעת שמלאן היה באקראי ולא
היה מוזמן וממילא חל עליו החיוב ומו לא פקע
מיניה וגבי אפרוחים מיירי דבעת שהגביהה לא
היתה האם עליהם ולא חל עליו חיוב שילוח
ואח"כ חזרה האם עליהם וכדמשמע מפירש"י שם

נעלה לבסוף דבשעת הקדש בעיניו ציטו שלו
ופירושים אחרים ראיתי ולא נראו לי וכו' עכ"ל.
וא"כ הכא מטעם קנין ד"א לא מהני כיון דלית
לא חזי וזי כהן וכ"ל ואפילו לשיטת הרמב"ם
דס"ל דאסור זה לזכות בבנים שהם עליהם
אינו מדאורייתא אלא מניירת חכמים וכמו שיבאר
וא"כ מדאורייתא חזי וזי כהן ומשכחת לה הקדש
דאורייתא מ"מ הרי כל הקנין ד"א אינו אלא
דרבנן וכיון דמדרבנן אסור לזכות כהן לא חקנו
נמי קנין ד"א בכה"ג וכמו לענין קנין חזר דלא
וזי ליה מה"ט דליתו לא חזי וזי מרבנן וה"ס
קנין ד"א וכ"ל. ועוד דהרי הרמב"ם ס"ל דקנין
דרבנן לא מהני לדאורייתא וכמו שהוכיח המ"א
בה' משיכה ס"ב עיי"ש וקנין ד"א אינו אלא
מרבנן ולק"מ. ולהרשב"א דס"ל דקנין דרבנן
מועיל לדאורייתא וכמו שהוכיח שם המ"א הרי
להרשב"א ס"ל דאסור מדאורייתא ליכות בבנים
שהם עליהם וכמו שיבאר וא"כ ח"ש. ולפי"ז הא
דקאמר הש"ס דאגבהה לאם ואקדשה. אליב"הו
ע"כ מיירי שלקחה באסור ע"מ לזכות בה
ואקדשה ואע"ג דמחייב בשילוח ולעולם בעמוד
ושלח קאי מ"מ הוי מומן דיריה וחל ההקדש
ושפיר קאמר הש"ס מעיקרא מחייב ליה בשילוח
מקמייה דאקדשה והיינו בשם הלקיסה ומו לא
פקע מיניה ודו"ק:

מירון אחתי קשיה לשיטת הרא"מ והמ"ס הנ"ל
בהא דר"ה הש"ס לאוקמא דאגבהיהו
לאפרומים ואקדשינהו ודח' האי אפילו בחולין נמי
לא מחייב דהוי מומן ועיי"ש בפירש"י. וקשה
לוקמא דאגבהיהו לאפרומים שלא ע"מ לזכות
בהם אלא ע"מ להקדישם והדר דרבינו וחזרה
האם עליהם דבכה"ג שפיר מיפטר משום הקדש
דמומן ליכא כאן דלא זכה בהו ולדידיהו חל
ההקדש גם בכה"ג וגם לא איחייב עוד בשילוח
מעיקרא דבעת שנטל הבנים לא היתה האם
עליהם דבכה"ג נמי מיירי הכא וכ"ל. ושפיר
משכחת לה מוקדשין בכה"ג דמאחר דאפרומים
קדושים נפטר מלשלח האם וכפירש"י שם. ועיין
פ"י הרשב"א והריטב"א שם ודו"ק. ועוד קשה
לוקמא בשהיתה מעופפת על הקן ואין כנפיה
נוגעות בקן דליכא דין שילוח וכמחמתין דלקמן
ואקדשה לאם בלי זכיה מקודש והדר חזרה האם
ורובלת על הבנים דשפיר מיפטר מטעם
הקדש ולי"ע:

(יב) **ורגלה** אמרינן שם כמה משלחה ר' הונא
אמר ברגליה ופירש"י שאם תלש
גפה ושלחה נפטר ממנו שילוח ור' יסודה אמר
בכנפיה שמוכל לעוף כדרכה עיי"ש והרמב"ם פ"י
דית

וא"כ חל עליו חיוב שילוח מיד כשנולד ומו לא
פקע מיניה בשביל ההקדש וכמו שפ"י בחמת כן
הריטב"א ז"ל. אבל לשיטת הר"ן ח"א לומר כן
דס"ל דליכא עשה מעיקרא וכ"ל:

ונ"ל דבליכא לא קשה מידי והוא לפ"מ שכתבו
הראשונים דקנין ד"א הוא מטעם חזר.
והנה חזירו ודאי לא קני ליה הקן וכדאמר לקמן
כיון דאסור לזכות בבנים שהם עליהם כל היכא
דליתו חזי וזי חזירו נמי לא זכיא וכל היכא דליתו
לא חזי וזי חזירו נמי לא זכיא ליה. וא"כ ה"ה
נמי בקנין ד"א כיון דהוא מטעם חזר וכיון
דחזירו לא זכיא ליה בכה"ג לא חקנו נמי שיהיו
ד"א זוכין לו. והנה כתב הריטב"א הובא בשיטה
ב"מ (דק"ב) בהא דקאמר הש"ס חזירו נמי לא
זכיא ליה. פ"י ואפילו מדעתו ורלונו ונגנבה
בלמוד הוא דרבי רחמנא סתמי"ב כפל ע"י חזירו
וכו' ויש שפירשו דהכא לא זכיא שלא מדעתו
קאמרינן והראשון יותר נכון עכ"ל. ולפי"ז ח"ש
דלא חזי לאוקמא דחזי קן בחזר ד"א דבכה"ג לא
קני ליה ד"א כיון דליתו לא חזי וזי כהן וכמו
בקנין חזר ואע"ג דהכא ר"ה נמי שיקנה לו
ולא הוי שלא מדעתו מ"מ הא חזירו לא זכיא
ליה נמי אפילו מדעתו ורלונו ובח"ש הריטב"א
וה"כ לא חקנו שיהיו ד"א זוכין לו ולא חל
ההקדש אף מדעתו ורלונו ולק"מ. ואח"כ הריטב"א
שפ"י כאן דנעלה ע"מ להקדישה אע"ג דס"ל
דאפילו חזירו לא זכיא ליה בכה"ג גם מדעתו
ורלונו. אבל הכא לאו מתורת קנין ד"א אלא
דס"ל כהמ"ס והר"א מחין שכתבו שם דאדם
יכול להקדיש אף מה שחזן מד"א ולא זכה בו
משולם משום מינו דבידו לזכות בו שהוא קרוב
לו יותר משום אדם עיי"ש. וכן ס"ל נמי
להריטב"א כאן ומחזרה בנטלה ע"מ להקדישה
שפיר חל ההקדש אע"ג דלא זכה בה משולם
ומשום מינו דאי בעי זכי לנפשיה ועיין חו"ס'
סוכה (דלי"א ע"ב) סד"ה באשרה ודוק. ולשיטת
המ"ס והר"א לא קשה מסוגיא זו דיל דס"ל
דליכא עשה מעיקרא וא"כ חו לא פקע מיניה
משום ההקדש דלכתב הכי וכמו להריטב"א:

ור"פ ח"ש דהרמב"ם והרשב"א והר"ן לא ס"ל
כשיטת הרא"מ הנ"ל וועיין ח"ש פ"ו
מערכין הכ"כ וכל שהוא לאו בתורת קנין לא
חזי מקדיש לה והחם בנדרים מיירי בקנין ד"א
וכמו שפ"י הר"ן וכ"כ הרשב"א שם להדיא וז"ל
הא דא"ר היתה לפניו ככר של הפקר ואמר ככר
זו הקדש כ"ל דכשהיה הככר תוך ד"א וד"א
קונו לו ולפיכך הקדש חופס בה אפילו קודם
שנטלה הא לאו הכי אין הקדש חופס בה ואפילו

ר"ה אחר ברגליה שרריך לתופסה ברגליה ולר"י לריך לתופסה בכנפיה ולשלחה נמלא להרמב"ם אינו די אם מפריחה בהקשה על הקן שפירח החליה אלא לריך לתופסה ולשלחה וקשה דאמר שם זיל טרוף הקן דלתגבהו וליקנגהו וכו' וקשה הא לריך לשלוח ביד דוקא:

ובמה הוכיח הרב החת"ם ז"ל שם דס"ל להרמב"ם דליכא מלות שילוח מטיקרא והתם לא בעי לקיים מלות שילוח אלא לקנות פירות שובכו ויהיה מזומן ופטור מלשלח אלא מושם שאסור לקנות הבנים בעוד שהא"ס רובלת עליהם ע"כ טרף הקן להגביה הא"ס ולא שיקיים בזה מלות שילוח אלא שיהיה מותר לקנות הבנים וכ"ל לדעת הרמב"ם ז"ל וא"כ מוכח דדעתו ז"ל דאין חיוב לשלח אם אינו רוצה ליקח הבנים ע"כ ועיי"ש:

ורברין תמיהים דהא אכתי אסור לו לזכות בב"מ כ"ז שלא קיים מלות שילוח כתיקונה וגם חזירו אינו קונה לו דדוקא היכא שהא"ס הגביה מעצמה מותר ליעול הבנים דהוי כמו מעופפת על הקן ואינה נוגעת בהב"מ דמבואר במתניתין (דק"מ) דפטור מלשלח ומותר ליעול הבנים אבל הכא כיון דמיירי שלוי בר סימון יבדח בעצמו את הא"ס וא"כ אם איחא דאינו מקיים בזה מלות שילוח אכתי אסור לו ליעול הבנים וגם חזירו לא זכיא ליה וכ"כ להדיא הש"ך ע"מ שכתב המחבר בס"י ר"צ ס"ב אבל אם הוגבהה הא"ס מעליהם אם המקומות הללו שלו וכתה לו חזירו והוי ליה מזומן ופטור. וכתב הש"ך נראה דמיירי שהוגבהה עד שתלא מחמי' כדלקמן ס"ד דאלי"כ כיון דאיסור לא מצי זכי בהו כיון שלא ילא מחמי' ולא קיים מלות שילוח חזירו נמי לא זכיא ליה א"כ דהכא מיירי שהוגבהה מעצמה והלכך כל שאינה נוגעת ע"ג הקן סגי דומיא דהיתה מעופפת דלקמן ס"א ע"כ. הרי מבואר דכל שלא קיים מלות שילוח כתיקונה בכל פרטיה אינו רשאי ליקח הבנים והיינו משום כיון דדרשינן מטיקרא שלח והדר והבנים תקח לך אם כן בעינן שיעור שילוח שהוא עד שתלא מחמי'. וא"כ ה"ה נמי להרמב"ם כיון דיל' דקרא דשלח הוא שיאחזה בכנפיה כל שלא היה שילוח כה"ג אסור ליעול הבנים וגם חזירו לא קנחה לו והכא הרי היתה הא"ס רובלת על הבנים אם איחא דלא קיים בזה נמי מלות שילוח חזירו לא זכיא ליה כלל:

ורגנה רש"י ז"ל כתב עד כמה משלחה. אם נטלה. ולכאורה תמוה מה בעי רש"י בזה. ורצינו לומר דקשיא ליה לרש"י דר"י אדר"י

דהכא קאמר דבעינן עד שתלא מחמי' ולקמן קאמר דר"י אחא לקמיה דשמואל א"ל זיל טרוף. הקן דליתגבהו וקנגהו. משמע דהגבהה כל שהוא סגי לקיים מלות שילוח ולא התנה שתלא מחמי'. ולכן פ"י דזה דוקא אם נטלה בעינן עד שתלא מחמי' אבל בלא נטלה כל שהוגבהה הא"ס קלת סגי דהוי כמו מעופפת על הקן דפטור מלשלח. אבל מדברי הש"ך הנ"ל מוכח דה"ג היינו שהוגבהה עד שתלא מחמי' דדוקא בהוגבהה מעצמה סגי באין כנפיה נוגעות בקן אבל בהוגבהה ע"י אדם בעינן כדי שתלא מחמי' וכ"ל. וא"כ קשה לעינן מה פירש"י. אם נטלה דוקא. וא"ל דכוונת רש"י הוא מודקאמר ר"י כדי שתלא מחמי' משמע שרריך לתופסה ולהכריחה כדי שתלא מחמי' וזה לא נראה ליה דאדרבא טפי עדיף שלא יקנחה כלל. בידו אפילו ע"מ לשלחה אלא שיכריחה בהקשה על הקן וזה הוי מלות מן המבואר ורש"י הא"ס דליכא עשה בלא לקיחת הא"ס מקודם או דרוזה ליעול הבנים ומחוייב לשלח משום דר"י א"כ. ולכן פ"י אם נטלה והיינו דאינו מחוייב ליעול ובכ"ה"ג מיירי ר"י. ובתור הכי פ"י כמה משלחה ברגל. יאחזה ברגלה וישלחנה בגפה אוחזה בכנפה ומשלחה וזה הפ"י פ"י נמי הרמב"ם ז"ל. ומשמע דזה קאי נמי הא"ס נטלה ובהו כל השק"ט אבל אם לא נטלה אינו לריך כלל ליעול ולשלחה באופן זה אלא מדבריה בזה שהוא גם בהקשה על הקן ובהו מקיים מלות שילוח. וא"כ י"ל נמי כן בדעת הרמב"ם דבאמת כל שלא נטלה או כמה שהוא מפריחה מקיים המלות והרמב"ם שכתב וכו' משלחה אוחז בכנפיה ומפריחה היינו בנטלה דסליק מיניה וקאי ע"מ שכתב לעיל מזה נטל אם על בנים וקנץ אגפיה כדי שלא תעוף ושלחה מוכין אותו מכות מדרות וכו' והיינו מושם שקנץ כנפיה ולא אחזה בכנפיה כדי לשלחה ועיי"ש בלח"מ וע"ז כתב בתור הכי וכו' משלח הא"ס וכו' ומיירי בנטיה דככה"ג מיירי נמי הש"ס. ומיושב קושיא הנ"ל דגבי לוי ב"ם כיון שלא נטלה בידו בזה שיקשקש על הקן יקיים נמי מלות שילוח וקונה לו חזירו הבנים. אבל אין סבירא לומר כן כלל כיון דיל' מקראי דלריך שיאחזה ברגליה או בכנפיה א"כ לא מקיים מלות שילוח עד שישלח דוקא באופן זה דביו מיירי קרא ולריך ליעול לכחילה ולשלחה באופן זה. ורש"י ז"ל דהר ביה מפ"י זה ולא בעי שיאחזה ברגליה אלא שא"ס תלש גפה ושלחה והלכה ב' פסיונות עיי"ש ומשום נמי פ"י לעיל אם נטלה ואין חיוב ליעול אלא לשלחה כמה שהוא:

(י) ומה שהקשינו על הרמב"ם ז"ל ג"ל דלקי' והוא לפ"מ שכתב בפ' כ"ג מה' מכירה הי' וז"ל הבעים והאפרוחים עומן שיש בשוכך לא קנה אותם בעל שוכך כ"ו שלא פרחו ודבר זה גזירת חכמים הוא משום לא תקח האם על הבעים נגעו בה לפיכך הרוזה להקנות אפרוחים ובעים אלו לחבירו משעמ על השוכך שיפרחו האמהות ויגבהו מעל הארץ ואח"כ יקנה אותן לחבירו בקנין וכו' עכ"ל ועיי' בפ"מ אבל כשלא עמדה אסור לזכות בבעים או באפרוחים אעפ"י שאינו זוכה באם והמורה לא אסרה אלא שלא ליקח האם על הבעים אבל ליקח או לזכות בבעים ושלא ליקח האם לא מיתסר מדאורייתא אבל חכמים אסרוהו גזירה שמה יבא ליקח האם על הבעים וכו' עכ"ל ועיי'.

ורבאורה תמוה מאד דמאין הוליא הרמב"ם דליקח הבעים בלי שילוח האם מקודם אינו איסור דאורייתא רק גזירת חכמים הא מפשטות לשונו דר"י דנפקא ליה מקרא שנאמר שלא את האם והדר הבעים תקח לך משמע דמדאורייתא אסור וזה הוי לאו הבא מכלל עשה. וכן מוכח להדיא מהא שהקשו הרשב"א והרעב"א בזה דשאל הש"ס ר"פ במוקדשין אחאי לא וכו' והיכי אפשר דוהג במוקדשין וכו' יש לו לשלוח מה שהוא הקדש וא"ל משום דכתב קרא שלא תשלח את האם והדר ואת הבעים תקח לך ה"א גזירה שבי' שלא ישלח האם שלא יקח את הבעים והבא כיון דלא מצי לשלח האם מפני שהיא של הקדש לא יטול את הבעים קמ"ל קרא שלא תשלח את האם פרט לזה שאמה מלווה להביאו לידי גזבר עכ"ל. הרי מבואר להדיא דהוא איסור דאורייתא. וכן ג"ל מוכח דעת החו"ם ז"ל שפירשו ה"ב"א דשני סדרי ב"ים אם יכול ליקח התחתונים ס שילוח עיי' ולא פי' דקאי לענין לקיחת האם וכמו שפירש"י דזה הוי דומיא דאשר בעיות ש דהספק הוא לענין לקיחת האם והרי הש"ס חיבר כל האיבעיות יחד ולפי פירושם לא הוי דומיא דאינך ובאמת זה הוא הטעם דנא"ד רש"י ז"ל מפירושם ופי' דהאי לענין האם. והטעם הוא דלפירש"י קשה מה שהקשה הרשב"א ז"ל ממתינתין דהרינו נוטל את האם ומשלח את הבעים חייב וז"ל הבא חייב בשילוח בשביל העליונים עיי' וכל דהחוס' הרגישו בקו' זו ומשום פי' דקאי לענין לקיחת הבעים התחתונים ומשום דר"י א"ר. ואם אימת דס"ל דאינו אלא מדרבנן והוא משום גזירה א"כ מאי ספק הוא זה הא ודאי שיך הבא גזירה זו כיון דאיכא כאן הלאו דלא תקח האם בשביל העליונים שפיר יש לגזור שלא יבא

ליקח האם. ועוד דכיון דמוכח מדבריהם כאן דאיכא עשה מעיקרא וכי"ל א"כ בכלל לא שיך גזירה בזה דודאי לא יקח האם דמ"ע עליו לשלוח וכמו שנבאר לקמן בס"ד. וע"כ מוכח דס"ל דאסור מדאורייתא. וכן שפורש נמי להדיא בשיטה ב"מ (דק"ב) בשם הראב"ד וז"ל אי דלא שלחה הא בעי שילוח מקודם שזוכה בבעים ומדמי אסורה בגזל שאינו אלא מפני דרכי שלום לימא איסורא דאית בהו מדאורייתא שאסור לזכות בבעים שהאם רובלת עליהם הראב"ד ז"ל עכ"ל. וכן משמע נמי מדברי הר"ן בחי' לחולין שהנבאית לעיל. וא"כ תימה על הרמב"ם ז"ל מ"ל דליכא איסור דאורייתא והיכן הוזכר גזירה זו. והיחיד חימה על הכ"מ שכתב בפשיטות דלא מצינו איסור דאורייתא ע"ז ולא הרגיש כלל בכל זה ובפרט שכן משמע נמי מלשנו דר"י דהוי איסור דאורייתא וכמו שהביאו כל הראשונים הנ"ל:

(יז) ונ"ל דהרמב"ם לשיטתו שפיר הוכיח כן וזה מוכרח אליביה. והוא לפ"מ דס"ל דמלות שילוח הוא שיאחזה בכנפיה וישלחה וזה כוונת ר"י דאמר באנפיה. והשתא אם אימת באיך מ"מ דר"י דאסור לזכות בבעים שהאם רובלת עליהם שזה הוא מדאורייתא וא"כ לר"ך לקיים מקודם מלות שילוח כתיקונה דמעיקרא שלח והיינו קיים מלות שילוח. וא"כ בזהאי עובדא דלוי ב"ם דר"י גופיה קנה מיניה הבעים בהקשה על הקן שעשה ללוי ב"ם והא כיון דבעי שילוח מדאורייתא והיינו כדן מלות שילוח וכמו שכתב נמי הש"ך הנ"ל א"כ איך קנה הבעים הא כיון דאינו לא מצי זכי חזירו נמי לא זכיא ליה וע"כ מוכח דמדאורייתא אינו טעון שילוח כלל ואינו אלא גזירת חכמים ור"י דקאמר שנאמר וכו' אינו אלא אסמכתא בעלמא ועיקר האיסור אינו אלא משום גזירה שלא ליקח האם ומשום בבל דהו סני גס בהקשה על הקן ולא בעינן שיהיה שילוח זה בכל דיני ופרטי השילוח שלאחר שנטל האם דמדאורייתא חייב לשלח. וכן משמע נמי קצת לשוני דר"י דקאמר אסור לזכות בבעים שהאם רובלת עליהם. והא כיון דמסיק מעיקרא שלא והדר הבעים תקח לך א"כ הו"ל נמי למימר בלשון זה אסור ליקח הבעים קודם שישלח את האם דאי לא דאחא לאשמועינן דדוקא רובלת אסור דמתניתין היא היתה נשפעת וכו' משמע דבאמת לא בעי נמי שילוח כדנ"ל ורק שלא תהיה רובלת בעת הלקיחה לבנים וכל שהפריחה קצת סני דשוב אינה רובלת. והטעם הוא דכל עיקר האיסור הוא משום גזירה של לקיחת האם ולענין זה בכל דהו סני דכל שאינה נוגעת

נוגעת בקן ליכא לא תקח. ובגוגול דמיירי הרמב"ם
הג"ל זה הוא גופיה דעובדא דלוי ב"ם ושפיר
הוכיח בן לשיטתו. ומהחיותה על הש"ך הג"ל שבי
בפשיטות דלר"ך לקיים מקודם מלות שילוח כתיקונה
ולא העיר כלל בדברי הרמב"ם אלו דלא ס"ל
הכי אפילו בד"ן דער שאלא מתח"י כמובן:

ובן חז"ל נמי דהרמב"ם הול"א כן מדרשת
חז"ל והובא בס' החינוך שם שאדם זוכה
לבנים בשכר מלואו זו ודקדקו הדבר מאומרו שלח
תשלח וגו' ואת הבנים תקח לך כלומר בנים
תקח לנפשך שיהי י"ל תשלח האם ולא ואת
הבנים תקח לך ע"כ ועיי"ש. והשתא אי איתא
דרי' מדאורייתא קאמר אי"כ לא מיותר כלל האי
והבנים תקח לך דאליטריך ליה לגופיה דאסור
ליקח הבנים קודם שישלח האם ודוקא נקטא
התורה מעיקרא שלח וגו' ואח"כ ואת הבנים תקח
לך וע"כ מוכח דלוי אלא אסמכתא בעלמא ולא
מדאורייתא ומיותר הבנים תקח לך ושפיר דרשי
מיניה דזוכה לבנים:

וביאור דבר זה ג"ל דזה נמי לפי שיטת
הרמב"ם דליכא כלל עשה מעיקרא
בלתי בעצירת הלאו מקודם וכמו שגבולר נמי
כאן בדבריו דכל השילוח אינו אלא גזירת חכמים.
והרי הא מדאורייתא חל עליו חיוב שילוח כשמואל
קן ועכ"פ הכא שרואה ליתול הבנים דליכא עשה
עליה לשלח האם. וכן נמי מה גזירה ש"ך בזה
הא ודאי לא יקח האם דליכא עליו מ"ע לשלחה
וע"כ מוכח דס"ל דליכא כלל עשה מעיקרא אפילו
ברואה ליתול הבנים ומדאורייתא יכול ליקח הבנים
מתחת האם וליך לו לדרבו וזה נמי מוכרח
לשיטתו דלר"ך שיאחזה בכנפיה מעובדא דלוי
ב"ם דלא קיים מלות שילוח לפי אופן זה ובג"ל.
ואי"כ האי שלח תשלח אינו מתקיים כלל אלא
לאחר שלקח האם וה"ק קרא אס לקחת האם עשה
תקנה זו שלח תשלח האם וגו' ואי"כ לפי' מ"א
ש"ך למדרש דרשא דרי' דאתא קרא לומר דאסור
לזכות בביתם שהאם רובלת עליהם והא כל עיקר
קרא זה אינו מתקיים בפועל אלא לאחר שכבר
לקח את האם ומו אינה רובלת על הבנים כלל
ואלא דאעפ"כ י"ל דקרא אשמועין דאע"כ שכבר
האם בידו אעפ"כ אכתי אסור לו ליקח הבנים
עד שיקיים מקודם מלות שילוח כיון דכן נסדר
בקרא שלח תשלח והבנים תקח לך. אבל באמת
לא ש"ך כלל לומר כן דהא עיקר קרא אחא לומר
שיחקן הלאו בשילוח ולא כלל בו עוד זווי מיוחד
ללקיחת הבנים קודם והאי והבנים תקח לך.
באמת אין לו פירוש כל עיקר דמה ענין לקיחת
הבנים לבאן דכל עיקר קרא זה אתא לומר

שיחקן הלאו בשילוח ולא מיירי כלל מקודם בענין
לקיחת הבנים. ודוקא להני שיטות דליכא עשה
מעיקרא ש"ך דרשא זו דהכי קאמר קרא כי
יקרא קן ליפור לפניך שלח תשלח את האם ואח"כ
והבנים תקח לך. וילפינן מיניה דקודם שילוח
אסור ליתול. אבל לא אס נאחא דליכא עשה
מעיקרא וקרא אחא לאשמועין תקנה ללאו שישלח
האם דלא ש"ך לומר שנכלל בו עוד זווי לאסור
לקיחת הבנים מקודם ולכן באמת מיותר האי
והבנים תקח לך ואין לו פירוש כל עיקר. ולזה
שפיר מלאו חז"ל למדרש מיניה שבשכר מלואו זו
יזכה לבנים וזה כוונתם דמיותר קרא זה והבנים
תקח לך וגם אין סביר לאסור אחר שכבר האם
בידו ומוכח שפיר מזה שיטת הרמב"ם י"ל דליכא
עשה מעיקרא וכן נמי דליכא איסורא מדאורייתא
בנשילת הבנים בלי שילוח דזה תלוי בזה ודוק
היטב וז"ל לפענ"ד:

ואולם הני ראשונים החולקים על הרמב"ם
וס"ל דליכא עשה מעיקרא ושוב ש"ך
שפיר למדרש דרשא דרי' ואסור מה"ת לזכות
בבנים קודם שילוח האם וזה נמי מוכרח אליבייהו
כיון דס"ל דליכא עשה מעיקרא אי"כ לא ש"ך
כלל גזירה בזה דמ"ז הרי ס"ס מחויב לשלח האם
וכח המ"ע הרובץ עליו ולא יבא ליקח האם ובג"ל
וע"כ דמדאורייתא אסור וזה תלוי בזה. וכן נמי
מפרש' כפירש"י דאין לר"ך שיאחזה בכנפיה ואי"כ
לא קשה נמי מעובדא דלוי ב"ם דהתם באמת
מקיים נמי מלות שילוח בהקשה על הקן ומיירי
נמי כדי שאלא מתח"י. ומש"ה מותר לו ליתול
הבנים. ואע"כ דהרשב"א ס"ל נמי דליכא עשה
מעיקרא ואפ"ה ס"ל נמי דדרשא דרי' הוי
דאורייתא ובג"ל מ"מ העיקר כמו שכתבתי בדעת
הרמב"ם ודרשת חז"ל מסייעת לזה והא בזה
תליא וגם ח"ל אליבא:

עוד י"ל בדעת הרמב"ם. והוא לפ"ת.
שנראה מדבריו בפה"מ בחסות דס"ל
דאינו עובר על הלאו דלא תקח בלקיחת האם
בלבד אלא דוקא בלקח שניהם האם והבנים דלא
תקח האם על הבנים פירוש עס הבנים שכן
כתב שם כגון זה שאמרה תורה לא תקח האם
על הבנים הוא לאו ואם עבר ולקח כאחד אחרת
שלח תשלח את האם וכו' ולפיכך אינו חייב
מלקות על לקיחתם כאחד וכו' עכ"ל משמע מזה
דס"ל דהאי על הבנים פ"י עס הבנים וליכא הלאו
דלא תקח אלא דוקא בנשילת האם והבנים יחד
וכן ס"ל נמי להח"ז ז"ל ויתבאר לקמן בס"ד.
ואי"כ כיון דס"ל נמי דליכא עשה מעיקרא ע"כ
האי שלח תשלח מיירי כשעבר ולקח האם והבנים
ואתא

לו אציו עלה לבירה והכא לי גזלות ועלה
ושלח את האם ולקח את הבנים וכו' וע"ש
בפירש"י ודוק:

ובן יל להוכיח מו"מ בפ"ג משמיטה הי"ד
היו שני סדרי בלי"ס ופגפיה נוגשות בסדר
העליון או שהיה רובל על בלי"ס מותרות ומחמיון
בלי"ס יפות או שהיה חס ע"ג חס או שהיה הזכר
על הקן והאם על הזכר הרי זה לא יקח ואם
לקח ישלח ואם לא שלח אינו לוקה עכ"ל. ואם
איחא דכ"ל דאיכא עשה מעיקרא איכא איך כחב
ה"ז לא יקח וכו' דמשמע שלא יקח ולא ישלח
כלל הא עכ"פ מספק חייב לבטל והכי הו"ל לומר
ה"ז ישלח. ומגילת הוא דלא יקח ואח"כ ואם
לקח ולא שלח אינו לוקה דהא אי נימא דאיכא
עשה מעיקרא איכא האביעיות בש"ס קאי בין
לענין המ"ע דשלח ובין לענין הלאו דלא תקח
וכמו"כ נמי הו"ל להרמב"ם להזכיר שילוח ולפסוק
דחייב מספק וע"כ מוכח דכ"ל דליכא כלל עשה
מעיקרא וכל האביעיות בש"ס הוא רק לענין הלאו
דלא תקח וכן משמע נמי מלשונו ריש הפרק
עש"ה:

ועתה נהנה ראש וגשועה ילכזר דברי
הכ"מ ז"ל שחממה עליו לעיל. דהנה
הפרי"מ שם והש"ר בלי"ג ובת"מ ס' חולין כולם
נחכונו. לדבר אחד ליישב קו' הכ"מ הכ"ל הא
מעיקרא אין כאן אלא לית כלבד. דאפי"ה היכא
שעבר ונטל ולא שלח ביטל עשה ולית דבשעת
נטילה מיד ביטל לית דלא תקח ואחר שלקח
ואינו משלח ביטל נמי לעשה דשלח תשלח נמ"א
אי"א לטהרם מזורע אח"כ מבטל עשה ולית ומה
בכך דמעיקרא ליכא אלא לית ס"ס הרי לפעולה
זו לריך לעבור בלי"ס ועשה ולא אחי עשה ודחי
ג"מ ועשה ועיי"ש. ועיין ר"ן בפ"ק דקדושין
דמבואר נמי להדיא דעשה דשילוח הוא דוקא
לאחר עבירה הלאו ועל הלכיהה ליכא אלא לית
ואפי"ה אין עשה שכנגד דוחה לית ועשה זו וכנ"ל.
ובאמת יפלא הדבר על הכ"מ שלא הביט בדבר
פשוט כזה והניח בלי"ס והרי כיון דל"ל ראה
להיווך אי"כ הרי באמת מוכח מהש"ס כאן דגם
לית ועשה כה"ג לא דמי להו עשה:

וה"פ דיש כאן כוונה עמוקה בדברי הכ"מ ולא
שערוה הגאונים הכ"ל ואלו הוי דייק היטב
בדבריו לא הוי דמי ליה בכך כאלו ה"א לא הרגיש
בסברא פשוטה זו שכתבו. והוא לפ"מ שיש לחמוה
עליו שחלה חמיהתו על הרמב"ם ז"ל והלא
הרמב"ם העתיק לשון הש"ס דקאמר נמי והאי
עשה ולית ואשדלית ועשה וע"כ קאי אליכא
דרכן וכנ"ל והו"ל לחמוה על הש"ס הא מעיקרא

ואחא קרא לומר שתקן הלאו דלא תקח וא"כ
מה זה והבנים תקח לך הא הרי כבר לקח האם
והבנים ושניהם הם בידו ואין לומר דאינו לריך
לשלח רק האם והבנים יזוחר לו להחזיקם לעלמו
הרי די בשלח תשלח את האם דמשמע שאינו לריך
לשלח רק את האם. וזה כוונת חז"ל דהבנים
תקח לך מיותר דהוי ליה למימר שלח תשלח
את האם וכו' לא והיינו דמזה שפיר שמעינן דאי
עשין שילוח רק האם. ואחא לומר שיזכה לבנים
בשכר נטלה זו והבנים תקח לך לנפשך והיינו
בשכר הם בידו ואינו לריך לקחם. וא"כ לפ"ז
איך שייך למילף מקרא זה דאכור לזכות בבנים
שהאם רובלת עליהם מדכתוב שלח מעיקרא והרי
והבנים תקח לך והא כבר לקח גם האם וגם
הבנים ושניהם הם בידו וע"כ דאינו אלא אסמכתא
בעלמא וכל האכור אינו אלא משום גזירה שלא
יכא ליקח האם ומגילת בכל דהו כגי' וכנ"ל.
והנחא היטב שיטת הרמב"ם ז"ל. והחולקים כ"ל
דאיכא עשה מעיקרא וכו' שייך שפיר למדרש
דרשא דר"י אף לפ"ז וא"ש. ועיין רמב"ם פ'
י"ג משמיטה הי"ח וז"ל אכור לזכות בבנים כ"ז
שהאם רובלת עליהם. לסיכך אפילו הימה רובלת
על הבנים או על האפרוחים בעלייתו ושוכנו
אין מוזמנין ולא קנה לו חזירו וכו' ולפיכך חייב
לשלח עכ"ל וקשה למה סהם הכא שחייב בשילוח
ומשמע מדאורייתא חייב בכל שילוח ואם עבר
ולקחה חייב מלקות אם לא שלחה דבזה מיירי
שם כל הפרק והא חזירו קונה לו מדאורייתא.
וכיון דכ"ל דאין אכור לזכות בבנים שהאם
עליהם אלא מדרבנן אי"כ מדאורייתא שפיר קונה
לו חזירו והוי מוזמן ופשיטא נמי דאינו חייב
מלקות וה"ל לפרש דאינו חייב לשלח אלא מדרבנן.
וא"ל דמקד על. ו ע"מ שכתב בה' מכירה הכ"ל
דאינו אכור אלא מדרבנן. או דאפשר לומר כיון
דרבנן אכור לזכות בהם וכמו כן שלא תזכה לו
חזירו אי"כ גם מדאורייתא לא קני להו דהפקד
ב"ד הפקר וכו' לא הוי מוזמן וגם מדאורייתא
חייב לשלח דמה"ט גם חזירו לא זכיא ליה וכן
משמע בגמרא דחזירו לא זכיא ליה כלל מטעם
דאינו לא מלי זכי חזירו נמי לא זכי ליה עיי"ש
ולהכי סהם הדברים:

נמצא מבואר מכו"ז דכ"ל להרמב"ם דליכא
כלל עשה מעיקרא אפילו ברובה ליעול
הבנים זולת בעבירה הלאו מקודם וכמו שאר
לאו הגל"ע. ומדאורייתא כשמואל קן רשאי ליקח
הבנים וליכך לו. ועיין שלהי חולין בכבוד אור"א
כח"כ למען יאריכו ימיו ולמען ייטב לך בשה"ק
כח"כ למען ייטב לך והארכה ימים הרי שאמר

אין כאן אלא לית בלבד ומשפחות לשוננו משמע
מחמתה על הרמזים. וזה חמור:

ואולם האמת יורה דרכו דעל השם לא קשה
כלל ובאמת מהיט דאציג דליבא עשה
מעיקרא מימ הרי סיס נלך לפעולה זו לעבור
בעשה ולית עשה ודמי לית ועשה וכן
מפרשים נמי דברי השם הני ראשונים דס"ל
דליבא עשה מעיקרא. וזה א"ש בדברי השם דקאי
לענין לכתחילה ומשו"ה לא הקשה הכיז על השם.
ואולם על הרמזים שפיר תמה דנתן טעם דאם
עבר ולקח ולא שלח לוקח משום דאין עשה דוחה
לית ועשה וע"ז שפיר תמה ויש מקום לחמיהתו
וכמו שנבאר. דהנה לשון הרמזים שם לכאורה
משולל הבנה שכתב ואם לא שלח לוקח שאין עשה
דוחה לית ועשה ועשה ולית דוחה עשה. ואין פי'
לדברים אלו ובתנן האחרונים דהרמזים ר"ה בזה
לשולל סברת הריב"א דאף דאין עשה דוחה לית
ועשה מימ א"ש עבר אינו לוקח על הלאו דהלאו
נדחה מפני העשה ונשאר עשה ועשה אינה
נדחית מפני עשה דמא' אולמיה הוי עשה מהאי
עשה ומשו"ה א"ש עבר אינו לוקח דהלאו ליבא
והרמזים כתב א"ש לא שלח לוקח משו"ה כתב
ע"ז שאין עולית ועשה. ועשה ולית דוחה עשה.
והיינו דגם הלאו לא נדחה מפני העשה דאדרבא
העשה נדחית מפני הלי"ת ועשה ומשו"ה לוקח על
הלאו דלא כהריב"א הנ"ל. ואע"ג דלכאורה סברת
הריב"א נכונה דהא עכ"פ הלי"ת יכול העשה
לדחות ולא נשאר רק העשה לחודא ואמאי לוקח
על הלאו:

ואמנם טעם דבר זה הוא עפ"מ שכתבו החוס'
בקדושין (דל"ד) וז"ל אך הקשה הרי

מאי על פירוש זה אי"כ גבי אין מדליקין בשמן
שרפה ביו"ט משום דיו"ט עשה ולית ושריפת
קדשים אינה אלא עשה אשה שאינה מייבט בעשה
דיו"ט דהוי זמ"ג וכו' תוכל להדליק בשמן שרפה
ביו"ט וכו' אלא מאי אית לך למימר דעשה ש"ס
עמו לאו אף הלאו אלים ולא דמי ליה עשה אף
הכא הלאו אלים עכ"ל. ומבואר מדבריהם דהיבא
דאיבא עשה ע"ס הלאו הלאו אלים יותר מלי"ת
לחודא דהעשה מחוק ליה ומשום הכי נמי א"ש
עבר לוקח דהלאו במקומו עומד ולא נדחה מפני
העשה:

ונ"ל דכ"ז לא שייך אלא בלאו ועשה הבאין
כאחד במעשה אחד וכמו בלאו ועשה
דשבת ויו"ט דבעת שצובר על הלאו דלי"ת כל
מלאכה עובר נמי על העשה דשבתו ובזה שייך
לומר דהלאו אלים דהעשה מחוק ל"י כיון דעל
מעשה זו הטי"ה החורה גם איסור עשה ומכאן זה

עשה הלאו אלים וגם הלאו לא נדחה. והכא
בשה"ק לר"י דס"ל שלח מעיקרא משמע ועל
מעשה לקחת האם הזהירה החורה בלאו ועשה
א"ש כן שפיר שייך לומר דהעשה מאלים ללאו
וגם הלאו לא נדחה מפני העשה כיון שהוא
בדבר אחר. אבל לרבנן לשו"ת הרמזים דמיט
דשלח אינה אלא לאונקחוי ללאו ומעיקרא ליבא
עשה כלל וא"כ בעת שלוקח האם ליבא אלא
הלי"ת של לית והעשה אינה באה כלל לאלים ללאו
ואדרבא העשה מגרע כמו של הלאו ומתקן מזה
שעבר ובעת שעבר על הלאו ליבא עשה שיחוק
הלי"ת וא"כ בזה לא שייך כלל סברא זו דהלאו
אליה מכא העשה שטעמו דבעת דאיבא הלאו ליבא
העשה שיחוק אותו ואינו אלים יותר מלי"ת לחודא
שאין העשה שאחר הלאו מוסף מת כח להלאו
סקדמו כיון דאינו בדבר אחר. וסברא זו מבוארת
בהר"ן. שם שהחיק בפי' הי"מ ומי' ל' הרי'
מאי הנ"ל וז"ל אחר שהביא דברי החוס' ולדידי
הא קמ"ל דחייבות אפילו משום עשה שבתן ולא
דמי לשבת ויו"ט כלל דהחוס' לאו ועשה כולו
בשב' וא"ת ולא אפשר לאפליגינהו אבל בענין לאו
ועשה שבתן אינו באין כאחד דבשה"ק א"ש נטלה
ע"מ שלח לשלח עובר משום לא תקח האם
ואח"כ חייב בעשה שבה דשלח לרבנן לאו מעיקרא
משמע וכו' ונמלא שאין הלאו והעשה באלו באין
כאחד משא"כ בשבת ויו"ט וכו' עכ"ל. הרי מבואר
כמו שכתבתי. וע"פ הדברים האלו תמה הכיז
על הרמזים דנתן טעם שאם לא שלח לוקח משום
דאע"לית ועשה והיינו דהלי"ת במקומו עומד ולא
נדחה מפני העשה ומשו"ה לוקח על הלאו וע"ז
שפיר הקשה דהו לא שייך אלא איבא דרי'
דאיבא עשה ולית במעשה הלוקחה משו"ה לא
נדחה מפני העשה דהעשה מאלים ומחוק הלאו.
אבל לרבנן דבעת שלקח לאם ליבא אלא לית
בלבד והעשה אינה בא אלא לתקן הלאו אי"כ אין
הלאו אלים כאן יותר מלי"ת גרידא דעלמא ואע"ג
דאח"כ א"ש אינו משלח עובר נמי דהעשה מימ
כיון דאינו באין כאחד הלאו שפיר נדחה וא"ך
כתב הרמזים שלוקח משו"ה ואי משום דדרשין
השלח אפילו לדבר מזה וגלי קרא דלא דמי
וגם לית לחודא נמי אינו נדחה ומשו"ה לוקח
וכ"כ השה"מ בפ"ג מגדרים ע"ש אי"כ מה לו
להרמזים הטעם משום דהוי עשה ולית ואע"לית
ועשה הא אפילו לית גרידא נא"ל לא דמי דגלי
קרא וממילא נמי דלוקח כיון שלח ניתן לדחות
ומלשון הרמזים משמע דמטעם דאיבא עשה ולית
לוקח ושפיר תמה הכיז וז"ל ועל השם לא הקשה
מטעם הנ"ל וזה נכון. עכ"פ נשמע מזה דגם

ושהרמזים מפרש כפי' התוס' בצעיא דשני סדרי
 בליים דהספק הוא לענין אם יכול ליקח התחתונים
 קודם שילוח וכך הבין נמי הס"ך בס"י רל"ב
 שהרמזים מפרש כהתוס' עיי"ש. ותמיהני עליהם
 דנטלם מהם דברי הרמזים כה' זמירה הנ"ל
 דכל האיסור של לקיחת הבנים תחת האם אינו
 מודאורייתא אלא מניירת חכמים שלא יבא ליקח
 האם וכמו שביאר הב"מ ז"ל וכנ"ל וא"כ איך כתב
 הלח"מ דבחלוקה הראשונה הבנים ודאי מותר
 ליקח והספק הוא לענין לקיחת האם הא ודאי
 אסור ליקח הבנים כיון דהוי ספק לענין הלאו
 דלא תקח שפיר שייך גזירה זו גם ככה"ג. שלא
 יבא ליקח גם האם ואיכא לאו דלא תקח דשמא
 לא הוי חליצה והא ודאי דהעמידו גזירתם זו גם
 כהספק איסור חורה. וכן ננוי איך כתבו דבחלוקה
 שניה האם ודאי אסור ליקח בשביל העליונים
 והספק הוא לענין לקיחת הבנים תחת האם ומשום
 דר"י א"ר וכו' התוס' הא ע"כ הרמזים אינו יכול
 לפרש כן דכיון דלענין האם פשיטא לן דאיכא
 לא תקח א"כ גם לענין הבנים ליכא למצטא
 מידי דודאי אסור ליקח אותם שלא יבא ליקח גם
 האם ואיכא לאו דליח דזה תלוי בזה ואפי' אי
 לא הוי אלא ספיקא לענין האם לענין הבנים
 פשיטא דאסור וכנ"ל דכל האיסור הוא משום
 גזירה שלא יקח האם ואין לחלק בין דבר גלם
 אחת לשני סדרי. בליים והתוס' שפי' כן הוא משום
 דבאמת ע"כ לא ס"ל כשיעת הרמזים אלא
 מודאורייתא אסור ליקח הבנים קודם שילוח וכנ"ל
 ומשום שפיר פי' כן אבל הרמזים לשיטתו ע"כ
 איח' לפרש כן. דלא שייך לספקו בזה:

יעוד אני תמה עליהם דאיך אפשר לומר
 דהרמזים מפרש כהתוס' א"כ מאי האי
 דמסיק על כל הני ה"ז לא יקח ואם לקח ישלח
 ואם לא שלח אינו לוקה והא בזה דשני סדרי
 בליים ודאי דאם לקח לאם ולא שלחה דלוקה בשביל
 שרובלת על הבנים העליונים ואפילו לא יטול
 לא עליונים ולא תחתונים וכמתניתין דלקמן האומר
 הריני נוטל את האם וכו' וכמו שהקשה הרשב"א
 ז"ל ומה"ט נמי נאדו התוס' מפרשי ופי' דלענין
 האם לא קא מצטא ליה אלא לענין הבנים והרי
 הרמזים ח"בר כל האיבעיות יחד ועל כולם מסיק
 דאם לא שלח אינו לוקה וזה קאי נמי אשני סדרי
 בליים והו"ל לפרש דנני שני סדרי בליים כהספק
 הוא לענין הבנים ועל האם לוקה ולא לכוללם
 יחד. ומדברי הלח"מ משמע דמפרש דהא דמסיק
 הרמזים דאינו לוקה לא קאי האם לקח לאם
 אלא בשביל הבנים והרמזים נקט האי לישא
 לומר דכא מיידי האיבעיא והיינו שלא יקח לא
 האם

הב"מ ס"ל בדעת הרמזים דליכא עשה מועיקרא
 כל שלא נעל לאם וכשיטתו כה' מזירה הנ"ל:
י"י ויהנה כתב הרמזים ז"ל שם פ"ג וז"ל
 היתה מעופפת וכו' היתה מטילת או
 כנפים מוללות בין כנפיה ובין הקן ה"ז משלה ואם
 לא שלח אינו לוקה. הי"ד. היו שני סדרי בליים
 וכנפיה נוגעות בשדר העליון או שהיתה רובלת
 על בליים מוזרות ותחתיהן בליים יפות או שהיתה
 אם ע"ג אם או שהיה הזכר על הקן והאם על
 הזכר ה"ז לא יקח ואם לקח ישלח ואם לא שלח
 אינו לוקה עכ"ל. והקשה הב"מ למה חלקו רבינו
 בזה בבות ולמה בראשונה כתב ה"ז משלה ואם
 לא שלח אינו לוקה וכשניה שניה לשוגו ואמר
 ה"ז לא יקח ואם לקח ישלח ואם לא שלח אינו לוקה.
 וה"י הלח"מ כי הוא ז"ל דקדק בנמרא שכתבי
 העניות הראשונות נזכרו חליצה מטילת מהו שתחון
 כנפים מהו שיחולו ובאחרונות לא נזכרה ע"כ
 נראה שהוא מפרש שמטילת וכנפים הו"א חליצה
 יתירא וזהו מובע לן אי הוי חליצה כדי שיוכל
 לקחת האם והבנים דהוי כאלו האם במקום אחד
 והבנים במקום אחר ולהכי הוזכר בהם חליצה
 כלומר כדי ליקח שניהם אבל בשאר לא הוי
 חליצה כ"כ וכי מביעיא ליה לא. כפי' אי הוי חליצה
 כדי ליקח שניהם דודאי לא הוי חליצה כ"כ ולהכי
 לא הוזכר בהם חליצה ולא כפי' אלא. אם יוכל
 לקחת הבנים ולהניח האם דהא אמדין לקמן
 דאסור לזכות בבנים כ"ז שהאם עליהם מדכתיב
 שלח משלה וכו' ולהכי כפי' אי מהני האי חליצה
 פורחא כדי שיוכל לזכות בבנים בזמן שהאם
 עליהם ואח"כ ישלח האם או לא אבל ליקח האם
 עמהם ודאי דלא כפי' והשאל א"כ דדנוי כולו
 לשני סדרי בליים דע"כ פי' של שני סדרי בליים
 הוא כך כדכתבו התוס' דע"כ חייב בשילוח
 תחת הבנים העליונים אלא שהשאלה היא אם
 יוכל ליקח התחתונים בזמן שהאם עליהם ולהכי
 בשתי בשיות דלעיל כתב רבינו ה"ז משלה כלומר
 דהאיבעיא היתה כך אבל ליקח הבנים תחת האם
 לא היתה הבעיא ובשניות אחרונות כתב לא יקח
 כלומר לא אם ולא בנים כלל דהבעיא היא כך
 ואם לקח האם או הבנים ישלח האם ונקט
 הענין שאלו עליו שהיא הלקיחה של הבנים
 בעוד האם עליהם וכו' עכ"ל.

ורפענ"ד כל דבריו אינם אלא היותו דמ"ט
 דבחלוקה הראשונה מצטא ליה לענין
 לקיחת האם אבל ליקח הבנים תחת האם לא
 היתה הבעיא כלל ומותר ליקחם וכן נמי בחלוקה
 שניה האם ודאי אסור ליקח אלא דכל הספק הוא
 לענין לקיחת הבנים תחת האם ומשום דר"י א"ר

האם ולא הבנים ואם לקח בין האם ובין הבנים ישלח האם ואם לא שלח היינו בשביל שקח הבנים אינו לוקה ואע"פ דזה פשיטא דאינו לוקה אם לא שלח לאם ואינו אלא מימרא דר"י ואפילו אי הו' דאורייתא אינו אלא לאו הבא מכלל עשה ומכ"ש לשיטת הרמב"ם דליכא כלל איסור דאוריית' מ"מ אין כוונת הרמב"ם לאשמועינן דינא בזה אלא דבכך מיידי האביעיא אבל זה דוחק גדול לפרש כן סתומות דברי הרמב"ם דמשפטיהו לשונו מושמע דהאי לא יקח ואם לקח ישלח ואם לא שלח לוקה קאי האם דאם לקחה ולא שלחה דאינו לוקה דקאי אואם לקח ישלח שזה ע"כ קאי האם וע"ז מסיק דאם לא שלח אינו לוקה. וכן נמי אין דרכו כלל כן בשום מקום רק דינא אתא לאשמועינן וא"כ פשיטא דאם לא שלחה בשביל שלקח הבנים דאינו לוקה אפילו לא הו' חזירה כלל: **עוד** אני תמה עליו שפ"י דבחלוקה שניה הספק הוא אי הו' חזירה לענין לקיחת הבנים אבל ליקח האם ודאי דלא סגי ודמי כולוהו לשני סדרי בינים דעכ"פ חייב בשילוח וכו'. ולא הבנתי כוונתו בזה דמאי ג"מ כיון דלקיחת הבנים הו' איסור דאורייתא ולקיחת האם הו' דאורייתא ובתורויהו חלו אם היא רובלת וא"כ איזה סברא מחלקת אותן דלענין האם ודאי דלא הו' חזירה ולענין הבנים הו' ספיקא הא כיון דמספקא לן אי הו' חזירה ושמא לא מקרי רובלת א"כ כמו"כ נמי ליכא הלוא דלא תקח. ואי לענין האם מקרי רובלת א"כ כמו"כ נמי פשיטא לענין הבנים ולא דמי כלל לשני סדרי בינים דהחזירה היא בבינים ע"מ וא"כ בשילוח האם חייב מומ"ג ובכל אופן דהרי רובלת על הבנים העליונים ולענין זה לא ג"מ מידי אי הו' חזירה לגבי התחתונים או לא ולהכי לגבי התחתונים שפיר הו' ספיקא ולענין האם הו' ודאי אבל הכא כגון באם על הזכר והזכר על הקן דאי נימא דהזכר מחשב חזירה א"כ הרי אינה רובלת כלל על בינים אלא על הזכר ובתורה כתב רובלת על הבינים ואי אמרינן דלענין האם לא הו' חזירה ואיכא הלוא דלא תקח הרי בהכרח לומר דזה נקרא רובלת א"כ הרי בודאי נמי אסור ליקח הבנים קודם שישלח ואיזה סברא מחלקת אותן. וכן בחלוקה הראשונה אם לענין הבנים לא קא מבטיח ליה דמוותר לקחם א"כ אמאי הו' ספק לענין האם וכן להיפוך ואפילו ליטול שניהם יחד ואיזה ג"מ איכא אם לוקח האם בלבד או הבנים בלבד או שניהם כאחד בכולהו חלו בפטר אחד והוא בדין רובלת וכולהו שוין בזה. ובכך כתבתי לעיל דאם נחזיק בכאן שיטת הרמב"ם דלקיחת הבנים אינו אלא

משום גזירה בודאי דלא שייך כל זה ולכן לא יכולתי לעמוד על כוונת הלח"מ ז"ל בכאן: **(יח) וראיתי** להב"ח בסיומן ר"ב שכתב ליישב דברי הרמב"ם ז"ל וז"ל ואפשר ליישב דהרמב"ם דקדק בלשון ר' ירמיה דקאמר מטעם מהו שמתוך כנפים מהו שיחולו ואח"כ קאמר בסתם בינים מותרות מהו ב' סדרי בינים מהו וכו'. ולא קאמר צהני מהו שיחולו אלאהו משמע דבמטעם וכנפים פשיטא ליה דיבול ליקח האם מעליהם לכתחילה שהרי בשעה שלוקח האם אין שם אלא מטעם וכנפים ולא עבר על לא תקח אלא קמיבעיא ליה אם לאחר שלקח האם וחזר ולקח הבנים שחתח המטעם והכנפים אם נאמר דפטור שוב גם כן מעשה דשלח תשלח ואע"פ שלקח גם הבנים ושניהם הם לפניו האם והבנים אפ"ה פטור משילוח משום דהו"ל חזירה מעיקרא בשעה שלקח האם או דלמא השתא שלקח גם הבנים חל עליו עשה דשלח תשלח כיון דשניהם לפניו בלא חזירה אבל בבינים מותרות וכל אינך מיבעיא ליה בכוליה מי נימא דעבר גם על לא תקח ועל שלח תשלח או לא ולכך שנה הלשון דבתחילה כתב ה"ז משלח ואם לא שלח אינו לוקה ואח"כ כתב ה"ז לא יקח ואם לקח ישלח ואם לא שלח אינו לוקה כד"ל ליישב דברי הרמב"ם ולפענ"ד הוא דבר ברור עכ"ל: **י"א** זכיתי להבין דבריו ז"ל דהא כיון דהרמב"ם ליכא כלל עשה מעיקרא והאי שלח תשלח לא קאי כלל בפני ג' י"א לומר שכשרוצה לזכות בקן ליפור ישלח האם והבנים יקח אלא שהאם לא יקח מלאו דלא תקח ולא מן שלח דהאי שלח אינו אלא חיקון ללאו שאם עבר ולקח שישלח ולא קאי קודם שעבר על הלאו ועל עשה הלכיהה ליכא אלא הלאו ולא העשה אפילו כשנטל ג"כ את הבנים כמו שמוכרח כ"ז מומ"ש בה' מוכירה הנ"ל וא"כ הכא בחלוקה הראשונה אמאי חייב בשילוח לאחר שנטל ג"כ את הבנים הא כיון דהאם לקח בהיתר ולא עבר על הלאו דלא תקח איך חל עליו חיוב חדש לשלח אח"כ ודוקא להני דס"ל דאיכא עשה מעיקרא וא"כ ה"ק קרא שלא יקח האם מעל הבנים וזה הוא הלאו וכן כשרוצה לזכות בקן ליפור שלא יקח שניהם אלא האם ישלח והבנים יקח וזה הוא העשה וענין הלאו ליכא כאן כיון דבהלואו כתב ל"ת האם מעל הבנים והכא לקחה מעל המטעם והכנפים אבל המ"ע דשלח י"ל דאיכא כאן כיון דלע"ע הרי נוטל האם והבנים ושניהם הם בידי וזה כוונת הב"ח. אבל איך לומר כן בדעת הרמב"ם דלדידיה העשה לא קאי בפ"ע אלא

הרי דכבד להדיא דגם בנוטל האם בלבד בעודה על הבנים עובר בלאו דלית. וכי נמי רש"י ז"ל בחולין דקט"ז וז"ל שילוח הקן ליחסר כגון נטל את האם מעל הבנים וכו' לפנינו ומייבנוהו לשלח כדחגן לקמן משלח ואינו לוקה וכו' עכ"ל. הרי כתב דנטל האם מעל הבנים ואיכא לא תקח וכי פירש"י שם עיי"ש. וכך פירש"י נמי בחומש פ' תלז ע"פ לא תקח האם. בעודה על בניה. ובש"ס שם פ"י דבריו אבל אי פורחת באויר למעלה מן הבנים מותר ללקחה עיי"ש ולענין כוונת רש"י הוא דגם על האם בלבד עובר בלא תקח ולא נפרש דעל הבנים היינו עם הבנים. דאי כדבריו דלריכה להיות רובות איכא הו"ל לרש"י לפרש כן על רובות ולא על לית והאמת כמו שכתבתי דכוונת רש"י הוא דגם על האם בלבד עובר ג"כ על הלאו דלית. וכן תרגם שם יב"ע לא תסב אימא מעל בניה. וכי נמי הגמוקי"ב כפ' אי"ה הלוקין עיי"ש וכן מתבאר נמי מדברי הר"ן בח"י לחולין שהבאתי לעיל וכן משמע נמי מפירש"י ס' חולין ובמכות (דע"ז ע"א) עיי"ש וכן מתבאר נמי מדברי הב"ח הג"ל:

ואמנם מדברי הרמב"ם בפס"מ כפ"ג דמכות משמע לכאורה כדבריו שכתב שם וז"ל כגון מה שאמרה תורה לא תקח האם על הבנים הוא לאו ואם עבר ולקח כאחד אמרה שלא תשלח את האם וכו' לפיכך אינו חייב מלקות על לקחתם כאחד וכו' עכ"ל משמע מזה דאינו חייב על הלאו אלא דוקא בלקיחת שניהם כאחד וכן משמע נמי קצת ממ"ש בס' המלות מ' ש"ו הזהירנו שלא נקח קן ליפור בעת היורה האם והבנים וכו' עכ"ל וכן נמי משמע קצת בהר"ן שכתב על מתניתין דהריני נוטל את האם וז"ל והרי אין אני נוטל האם על הבנים לא אחר כלום לפי שחובה עליו לשלח את האם כדכתיב שלא תשלח את האם עכ"ל ועיין ב"י ס' רי"ב ד"ה ואם רוצה. מזה משמע קצת כדבריו דלא תקח ליכא לפי שאינו לוקח האם על הבנים והיינו דהאי על הבנים פ"י עם הבנים וליכא אלא שלח. אבל אי נתפסו הדברים כפשוטן תמוה מאד דודאי איכא לומר כן דהא להרמב"ם ליכא כלל עשה מעיקרא והאי שלח תשלח אינו אלא תיקון ללאו וכמ"ש נמי הב"ח הג"ל דעל הלקיחה ליכא אלא לית בלבד. ואי נימא דדבריו שנפס"מ במכות הם מדוקדקין ודוקא כאחר קאמר איכא הרי סותר אי"ע למ"ש כאן דהריני נוטל את האם ומשלח את הבנים חייב ובא"ה אופן שנפרש כאן קשה דהא לא תקח ליכא כיון שלא נטל רק האם ואיכא איזה חיוב שילוח איכא עליו דקרא הכי משמע לא תקח האם והבנים

דחלוי בהלית ומחקן הלאו והכא שלא עבר על הלאו אלא לקח האם בהיחר ממילא נמי דליכא חיוב שילוח עליה דכל החיוב שילוח בא מכח מה שעבר ולקח האם באיסור ובשביל זה אמרה התורה שישלח אח"כ אבל הכא דאינו כן ליכא נמי שום חיוב שילוח:

והנה אמרין במתניתין אחר הריני נוטל את האם ומשלח את הבנים חייב שנאמר שלא תשלח את האם וכו' וכן. העתיק הרמב"ם לשון זה וז"ל שם בה"ז האומר הריני נוטל את האם ומשלח את הבנים חייב לשלח את האם שנאמר שלא תשלח את האם עכ"ל משמע מזה לכאורה דהלאו דלא תקח ליכא כאן והוא בשביל שאינו רוצה ליטול ג"כ את הבנים אלא דאיכא עשה דשלא תשלח וזה אפילו אם אינו רוצה ליטול הבנים דכן מורה פסטי"ת לשון המשנה והרמב"ם שכתבו חייב משום שלא תשלח ולא כתבו שנאמר לא תקח משמע דהחיוב הוא בשביל שלא תשלח ולא משום לא תקח:

וכן מלאמי בשו"ת ח"ל ס' פ"ג שדקדק כך והוכיח מכאן דהלאו דלא תקח אינו אלא בנוטל האם והבנים דהאי על הבנים פ"י עם הבנים ובלוקח האם בלבד אינו עובר אלא משום שלא תשלח כפשוטן לשון משנתנו עיי"ש. ולפעני"ד דבריו תמוהים בזה דלדבריו מאי מפלפל הש"ס בהא דתשלח אפילו לדבר מזה ופריך טעמא דכתב רחמנא תשלח והא הו"ל עשה ולית ואשדלית ועשה ומשי דעבר ושקלה וע"ז פריך ליה הניחא למ"ד קיימו ולא קיימו אלא למ"ד בעלו ולא בעלו ותו לר"י אפילו עשה נמי ליכא ומשי כגון שנעלה ט"מ לשלח דלאו ליכא עשה היא דאיכא ולית עשה ולידמי עשה משום דגדול השלוש עיי"ש ולמה ליה לפלפל ולדחוקי כ"כ בזה הו"ל לתרץ בקיור דאם אינו רוצה אלא ליקח האם ולהניח הבנים דליכא אלא עשה ומגורע הוי עשה והו"א דיבא עשה ולידמי עשה משום דגדול השלוש כתב רחמנא תשלח ול"ל לפלפל באריכות בזה וכל השקו"ט ל"ל וע"כ מוכח דגם בנוטל האם בלבד נמי לכ"ע עובר בלאו דלא תקח. וכן נמי מוכח להדיא מהא שהקשו הה"ס בקדושין הג"ל הא בש"ק הוי נמי לאו דלית וכל הראשונים שם שקו"ט בזה ומאי קושא הא מ"י מיירי לענין לקיחת האם בלבד דליכא אלא עשה ואי הוי מ"ע זו זמ"ג נשים פטורות ויכולין ליקח האם והשחא גם עליהו חל מ"ע זו וע"כ דאיכא נמי הלאו דלית. וכי להדיא הרב החינוך שם וז"ל ועובר ט"ז ולקח האם בעודה על הבנים בטל עשה זו מלבד שעבר על לאו דלא תקח האם וכו' עכ"ל

והבנים ואם לקחת שלח האם והכא שלא עבר על לא תקח ממילא נמי דליכא שלח דע. לקחת האם בלבד לא הוזכר בשום אזהרה לא בלאו ולא בעשה דהאי שלח משלח לא קאי בפ"ע. וכן נמי אם נתפוס דבריו בלאו דחייב משום שלח לדוקא הרי סותר לדבריו. שבה' מוכירה הגיל דהא אי נימא דחייב משום שלח ולא משום לא תקח איכ' ע"כ דעכ"פ ברורה ליקח הבנים איכא חיוב עשה לשלח האם דמשו"ה אמרין (דהקפידה התורה שלא להחזיק את האם אפילו בלי הבנים) דגם באינו נוטל הבנים דאז אפשר דליכא עשה לשלח אם רואה לילך לדרכו אבל ליעול האם נמי אסור משום שלח את האם דאמרין דהקפידה התורה שלא להחזיק את האם אפילו בלי הבנים וע"כ זה לא שייך לומר אלא דאי נימא דעכ"פ ברורה ליעול הבנים מחויב בשילוח והא' בה' מכירה מוכח דגם ברורה ליקח הבנים אינו מחויב בשילוח ויכול ליקח הבנים וליך לו וע"כ דהאי שלח אינו קאי אלא האם עבר ולקח ואיכ' ממילא אי נימא דהללו ליתיה בלא בלבד גם תעשה ליכא. וממ"כ קשה דאי דבריו שבפיה' דוקא אז ליכא כאן איסורא כלל לא לאו ולא עשה וע"כ מוכרחין אנו לומר דמה שכתב כאחד לאו דוקא דכמו"כ ז"ל נמי בהרב הנינוך שכתב נמי לשון זה שלא נקח קן ייפור האם והאפרוחים או הביצים בכלל וכו' ומשמע נמי מזה דהללו הוא דוקא שלא נקח כל הקן ביחד אבל על האם בלבד ליכא לאו אלא עשה וכמ"ס אלא ששלח האם וע"כ זה לאו דוקא דהא הוא עצמו כתב לקמן דגם בנטילת האם בלבד עובר בלי"ה וכנ"ל. ואולם כוונתו לומר דעל הללו עובר בין בלקח שניהם כאחד ובין בלוקח האם בלבד ומשו"ה כתב במ"א האם והבנים ובמ"א האם בלבד וכן נמי ז"ל בהרמב"ם דבפיה' כתב בשניהם כאחד איכא הללו והכא כתב דגם על האם בלבד איכא הללו ואינו סותר אי"ע אלא דפרושי קא מפרש בשני המקומות וכן נמי במתניתין באמת החיוב הוא. משום לא תקח ונקט קרא דשלח דמפורש על האם בלבד וכדמוכח מכל הגיל וראיתי במנ"ח שהעיר ג"כ בקצת דברינו עיי"ש:

עוד קשה לי על הדין דאין נימא דלכתב הכי כשהן בידו יהא חייב בשילוח הא' כיון שנטל את האם בהיתר איכ' הרי שוב נעשה מזומן בידו ופטור משילוח ודוקא בכ"מ לא מיפטר משום מזומן כיון שלקחה באיסור חל עליו חיוב שילוח להקן הללו וכדאמר קרא לא תקח ואם לקחת שלח ותו לא מיפטר עד שישלח וכן בלקחה ע"מ

לשלחה אבל הכא כיון שלקחה בהיתר וקודם שלקח הבנים לא היה עליו שום חיוב שילוח איכ' שפיר זכה בה ונעשה מזומן ואיכ' כשנטל גם את הבנים לא חייל עליו חיוב שילוח וכמו בנטל את הבנים והחזיר לקן ואיכ' חזרה האם עליהם דפטור משילוח מטעם מזומן ויכ' ליקח איכ' האם והבנים שניהם יחד והי' לקח האם וקודם והא' ודאי דפטור דמזומן הוא ג"כ באם כמו בבנים ועל כל הקן קאי כי יקרא פרט למזומן ודברי ה"ח ז"ע ודוק היטב:

יט) וְלִפְעֻמָּךְ נראה לבאר דברי הרמב"ם ז"ל דהוא מפרש פ"י אחר בהני בעיות ומשום דנראה לו דוחק כל הפירושים. פירש"י ז"ל בבעיא דשני סדרי ב"ים דמייירי שנתכוון ליעול התחתונים ומשו"ה הוי העליונים חליצה הרי עיקר חסר מן הספר כיון דעיקר הספק לפטור הוא בשביל שמתכוון לתחתונים ולא הוזכר מזה כלל וכן נמי ז"ל דבאמת לא ס"ל כלל סברא זו דבשביל כוונתו יחשבו העליונים חליצה כעצים ואבנים וכמו דלא נראה נמי כן להרשב"א ז"ל והקשה אפירש"י ממתניתין דהרינו נוטל את האם וכן התוס' לא ס"ל הכי ומה"ט פ"י א' אחר וכנ"ל. וכן נמי פ"י הרשב"א שמיירי דהעליונים הם של עוף טמא הרי דנגמרא לא הוזכר כלל שהם של עוף טמא והש"ס סתמא נקט ב' סדרי ב"ים משמע דכולהו מחד מינא נינהו וכן נמי ששלח ידו לקן ושם על הב"ים ב"ים שלו הרי דנגמרא לא הוזכר כלל מזה וגמרא סתמא נקט ב"ים ב"ים משמע שכן מלאך. וכל כה"ג הו"ל להש"ס לפרש כדארי ולא לסתום. וכן נמי פ"י התוס' דהבעיא הוא לענין התחתונים לש"טמו ע"כ איכ' לו לפרש כן כיון ס"ל דהאיסור לזכות בבנים קודם שילוח הוא משום גזירה איכ' לא שייך לספוקי בזה דזה תלוי בהללו דלא תקח וכל היכא דאיכא הללו איכא נמי הגזירה ולא שייך לספוקי אלא לענין האם ולא לענין הבנים דזה תלוי בזה. ומתוך כל זאת וכן משינוי הלשון דבהקדומים קאמר מטלית מהו שמתוך כנפים מהו שיחולו וכתב הכי קאמר סתמא ב"ים מזוורת מהו וכו' משמע מזה דלאו מטעם חליצה כלל אחי מלה וכפירש"י והתוס' והרשב"א דלא הו"ל למימר אלא בהראשון מטלית מהו שמתוך והוי קאי אבל הני דלקמיה והוזכר חליצה גם באידיך כנפים מהו שיחולו ובשאר לא הוזכר משמע דלאו מטעם חליצה אחי עלה אלא דהספק לפטור הוא משום דאין זה תואר קן הנאמר בקרא דכתיב והאם יובנת על הב"ים או על האפרוחים משמע דליכא אלא אם וסדר ב"ים אחת והיא רובלת עלים

כן דגם המוספתא ס"ל להאי כללל דכל שחל עליו החיוב חו לא פקט מיניה וכדקאמר ההם בחר הכי נטל את האם ואח"כ נטל את הבנים חייב לשלח נטל את הבנים ואח"כ נטל את האם פטור מלשלח עיי"ש ועי"כ דאח"כ לא שמועין בהא דנטל את האם ואח"כ את הבנים דחייב לשלח היינו דאע"ג דהשתא חו היו מזומן אפי"ה לא מועיל לפטור משילוח וזה משום דכיון דכבר חל עליו החיוב שילוח בעת שלקח לאם חו לא פקט מיניה וזה גמי מוכרח ממחיתין דס"ל לרבנן דמשלח ואינו לוקה אע"ג דכשהאם בידו היו מזומן. ולפי"ז ל"ל כוונת המוספתא מ"ש פטור דטרפה לפטור דמזומן דזה מועיל לפטור וזה אינו מועיל:

ונ"י כוונת המוספתא דשפיר מחלקה בין פטור דטרפה לפטור דמזומן. והיינו דפטור דמזומן כיון די"ל מצי יקרא פרט למזומן אי"כ כל שהיה באקראי חל עליו החיוב שילוח ואף שנעשה אח"כ מזומן לא מועיל כלל לפטור כיון שבכר נחמייב דבעת שמועיל פטור זה והיינו בעת שמלאה ולקח לאם דע"ז קאי כי יקרא פרט למזומן לא היה אז פטור מזה ואחר שלא היה אז מזומן ממילא חל עליו החיוב ושוב יחא לפטור זה דמזומן. וחייב לשלח. אבל בפטור דטרפה דילפינן מתקח לך ולא לכלבך. והאי והבנים תקח לך עי"כ קאי אלאחר שילוח האם וכדדרש

ר"י מעיקרא שלח והדר והבנים תקח לך ואי"כ בעת שהותר לו ליטול הבנים בעינן שהיו ראויים לו והיינו לאחר שילוח האם ולא כגזי צמה שהיו ראויים לו בעת שמלאה ומשניה שפיר מיעפר משילוח כשנעשו טרפה אח"כ. ומדוקדק מאד לשון המוספתא דקאמר, ולא הספיק ליטול את הבנים ולשון זה משולל הבנה דאע"ז מחייב ליקח הבנים כשמשלח האם הא ודאי יחא וכמו דפשיטא ליה להאי דהאי והבנים תקח לך אינו מוכה אלא רשות וכמו ששם ימים חשוד וכן ס"ל גמי להחמ"ס ז"ל שם. ויבא לקמן. ועוד דהא בסיפא לא קאמר האי ליטול אלא נטל את האם ואח"כ נטל את הבנים ולמה שינה בלשון ולומר כאן, ולא הספיק. ואמנם שפיר דקדקה החוש בלשון זה והיינו לומר דחיקף בעת שנעשה ראוי ליקח הבנים נעשו טרפה והיינו לבאר שנטל לאם דקרא מיירי לאחר שליחת האם אי"כ בעת ההיא ליבא והבנים תקח לך ושוב נפטר למפרע משילוח. וכי"ז אם נעשו חיקף טרפה אבל אם נטל את האם ועכבה זמן רב ובנחמ"ס נעשו טרפה לא שייך לפטור מהי"ט כיון דבעת שהיו ראויים ליקח אותם לא היו טרפה ומחיקיים קרא תקח לך ולא לכלבך וממילא חייב בשילוח אף שנעשו אח"כ טרפה כיון דכבר היה

עליהם וכשאיבא שני סדרי ב"ים או האם על הזכר והזכר על הקן וכן כל אינך לא היו דומיא דקן הנאמר בתורה דסתם קן אינו כן וכמו דאמרין גמי כה"ג לענין שהיו כנפיה נוגעות בקן מדכתיב רובצת ואפילו משופפת בכה"ג מדלא כתיב יושבת וכן על האפרוחים ולא מן הדד וכן על נביהן ולא ביניהם. וכן מה אפרוחים בני קיימא וכו'. וה"ג מספקא ליה להש"ס אי קן זה היו דומיא דקרא דמסתמא אין שם אלא סדר אחת ב"ים והאם יושבת על כולם ולא כשישם שני סדרי ב"ים והאם אינה יושבת רק על העליונים ולא על התחתונים וכן כל אינך אם ע"ג אם או שהיה הזכר על הקן והאם על הזכר דאין דרך סתם קן בכך וגם מלשון הקרא משמע דלא מיירי אלא בכה"ג דליבא אלא אם אחת וסדר ב"ים אחת והיא רובצת עליהם ולא מטעם חליה אחי עלה דאין ענין חליה לכאן דאף אי נימא דלא מיחשב חליה אפי"ה יש ספק לפטור מטעם הנ"ל אבל במטלות ובנפיש כל הספק הוא באמת מטעם חליה בלבד דלא שייך כאן טעם הנ"ל אלא דתלוי אי היו חליה ופטור או לא היו חליה ומחוייב וזה הוא כל הספק ומשניה הוזכר בהם חליה ובאחרונים לא הוזכר ומשניה גמי חלקן הרמב"ם לתרי צדי ועל כולם מסיק ואם לא שלח אינו לוקה גס. על שני סדרי ב"ים דאין חלוק מאינך. והרמב"ם ז"ל בחר לו לפרש כן מרוב סתימת הש"ס דמשמע דזה גופיה דהו"י שני סדרי ב"ים וכן אינך זה גופיה גורם הפטור ומבלי ש"י אחר יותר מרוב מזה ודו"ק בזה:

כ **והנה** לשיטת הרמב"ם דליבא איסור דאורייתא בלקיחת הבנים קודם שילוח יש ליישב מה דקשה לי בהא דאיתא במוספתא פ' שה"ק נטל את האם ולא הספיק ליטול את הבנים עד שמתו או עד שנעשו טרפה פטור מלשלח וכו' עיי"ש והרמב"ם השמיט הא"י דינא והא לבאורה ודאי איבא כ"מ ללקוח על הל"ז כשעבר ולקח ונעשו הבנים טרפה דפטור משילוח וממילא לוקה כמו אם מתה האם או ברחה או ששלחה אדם אחר שכתב הרמב"ם שלוקה וה"ג ילקה כיון דאין יכול לקיים העשה. ולבאורה י"ל דבדרי המוספתא נדחין מהש"ס דילן דחולק ע"ז וכדמוכח הסוגיא דמוקדשין דכל שחל עליו חיוב שילוח חו לא פקט מיניה ואע"ג שהקדישה ונעשה פטור בהשילוח אפי"ה אינו מועיל לבטל החיוב שבכר חל עליו קודם שנעשה הפטור וה"ג בהאי פטור דטרפה הרי כיון שלקח לאם חל עליו חיוב שילוח ושוב לא פקע החיוב מיניה בזה שנעשו טרפה אח"כ ומשניה השמיט הרמב"ם דין זה. אבל אי"א לומר

היה עת לשלח האם וליקח הבנים וכי לעולם יהיו ראויים לו כמובן ומשרה קאמר ולא הספיק ליעול את הבנים וזהו הנל נכון בכוונת החוספתא והשם דלן לא פליג כלל על החוספתא דגבי מוקדשין דהפטור הוא משלח משלח איב פטור זה לא מועיל אלא בעת שמלאן דאם היו אז מוקדשין פטור ולא חל עליו חיוב שילוח דמזה להביאן ליד גובר אבל אם לא היו מוקדשין בעת שמלאן איב אי ספיר קרינן ביה שלח משלח וחל עליו החיוב שילוח ומו לא פקע מיניה. אבל פטור דטרפה ספיר מועיל והיינו דבאמת איגלאי מילתא למפרע ולא חל עליו כלל חיוב שילוח דקרא קאמר דאינו מחויב בשילוח אלא אם יסיו אחיב ראוי לו. ואם לא היו טרפה בעת שמלאן חייב בשילוח משום דמסתמא יהי ראוי לו גם אחיב ולו היו ידעינן דאחיב לא יהיו ראוי לו באמת לא היה חל עליו עתה חיוב שילוח דכך אמרה התורה שהיה יכול ליקח הבנים לעצמו וזה הוא עיב אחר השילוח ואז חל עליו חיוב שילוח ואיב השלח דנודע שאינם ראויים לו עוד קודם ששלח ספיר מופטר משום הכי דאינו יכול ליקחם לעצמו:

ורפ"ז לשיטת הרמב"ם כיון דס"ל דדרשא דר"י אינו מדאורייתא ומה"ט יכול ליקח הבנים מיד קודם שילוח ואיב לדידה פטור דטרפה הוא נמי בעת שמלאן וה"ק קרא דאינו מחויב דשה"ק אלא אם יכול ליקח הבנים בעת שמלאן ואם אז אינם ראויים לו פטור אבל אם היו אז ראויים לו ספיר חל עליו החיוב שילוח ואח"כ שנעשו טרפה לא מפיקם החיוב ממנו כיון דבעת שחל עליו החיוב לא היה פטור זה ושוב לא פקע מיניה ומשרה ודאי דאם שלח לאם אחיב דאינו לוקה דחייב בשילוח וספיר קיים מזה שילוח ומשרה השמיט הרמב"ם הך דינא וזה נכון בטהרה. ועיין רמב"ם סוף הפרק לענין מוקדשין דממעט מתקן לך ובגמרא אימעט מקרא דשלח והיינו כיון דאין נ"מ לדידה אי נלמד מקרא דשלח או מקרא דחקה לך והלכך לא חש לזה ונקט דרשא הפשוטה ועיי"ש בלח"מ:

ואין להקשות לדברי החוספתא איך משכחת לה חלקות בלאו דשה"ק הא היו התראת ספק דשחא יעשו הבנים טרפה ונעקר הללו למפרע דיל ל"מ שכתבו החוס' גיטין (דליג) ד"ה ואפקעינהו דלא היו התראת ספק דאוליגן בחר רוב וחזקה עיי"ש וה"נ איבא רוב וחזקה ועיין חוב' כחובות (דט"ו) ד"ה וספק עיי"ש:

(בא) **ורפ"ח** י"ט ליישב נמי מה דיש להקשות להני שיעות דאיבא עשה מעיקרא מהא דבעי ר' אושעיא שם הוסיף ידו לקן ושחט

מיעוט סימנים מהו מי אמרינן כיון דאלו שבק להו מטרפי בעינן לך ולא כלביך או דלמא כיון דבידו למגמר שחיטה חקק לך קרינא ביה וחייב בשילוח ופירש"י ז"ל מהו למיזב בשילוח האם כיון שבידו לגמור את השחיטה חקק לך קרינא ביה וחייב לשלח איב השחא מיהא כ"ז שלא גמר בהם סימנים פטור משלח ונוטל את האם בהיתר ואח"כ גומר השחיטה עכ"ל וקשה הא אפילו אי גמיר דלא הוי ראוי לך מ"מ אחאי פטור משילוח הא כיון דבעת שמלאן לא הי' טרפה וחל עליו חיוב שילוח איב חו לא פקע מיניה וכח"ס רש"י לענין מוקדשין דכיון שכבר אחייב בשילוח כשמלאן חו לא פקע שם מזה מיניה ואע"ג דעוד קודם שובח בהם עשאן מוקדשין וה"נ כן בעת שמלאן חל עליו חיוב שילוח ואחאי פירש"י שזוקה האם בהיתר והא ודאי חייב בשילוח והוא עשאן השחא טרפה ולא מועיל לבטל החיוב ממנו ולולי פירש"י ז"ל דבאמת בשילוח חייב והאיבעיא היא לענין הללו דליח וע"ז קאמר וחייב בשילוח היינו דחייב לשלח אם לקח ואם לא שלח לוקה איב הוי כטרפה ואיב אם לא שלח אינו לוקה דבעת שלקח היו טרפה ולהרמב"ם ז"ל עיב ג"ל הספק לענין הללו וכ"כ שם ואיב י"ל נמי כן להני שיעות דאיבא עשה מעיקרא אבל לרש"י דפירש דלהלך השני מותר ליעול האם קשה אחאי לא נימא כיון שכבר חל עליו המע' לשלח שוב לא פקע מיניה. ולהנ"ל איב דהא להני שיעות דאיבא עשה מעיקרא עיב ס"ל נמי דדרשא דר"י הוי דאורייתא וכמו שכתבאר לעיל ואיב בעת שראוי ליקח הבנים דהיינו אחר שילוח לא היו חקק לך ולא כגי במה שהיו ראוי בעת שמלאן ומשרה פטור כאן משילוח ובאמת הש"ס מהפסקא נמי לענין לפתחילה והיינו לענין המע' דשלח וכן משמע נמי קלם מפירש"י וד"ק. ואכתי לעי"כ:

והנה הרמב"ם ז"ל כתב שם הי"ב וז"ל שחט מקלם סימנים בתוך הקן קודם שיקחנה חייב לשלח ואם לא שלח אינו לוקה עכ"ל והקשה הר"ן וה"ה דהא בגמרא היתה האיבעיא לענין הבנים אבל לענין האם ודאי חייב דהא באם טרפה חייב נמי בשילוח ודברי הרמב"ם תמוהים דמשמע דקאי נמי אשחט מקלם סימנים של אם וזה תימה דאי האם לא שייך בה לך ולא ולכלביך דהא אם טרפה חייב לשלח ואי הרמב"ם מיירי בשחט מקלם סימנים של האפרוחים לא היה לו לסתום אלא לפרש ועיי"ש והנה הטור העתיק לשון הרמב"ם שחט מקלם סימנים וזה קאי על האם והא ודאי תמוה דא"א לומר כן דבאם טרפה חייב בשילוח וכתיב הב"מ וז"ל לכן נראה לע"ד דאין

מטעם ודאי ולא משום ספק. ועוד דליל להשיב כלל לומר הנד דאלו שביק להו הרי הויל לספוקי בהלך הזה לחוד דבירו למגמר שחטת וליכא ספיקא שמא משרה חסובים כמחיס ופטור משילוח או לא חסובי כמחיס וחייב בשילוח דהא גס לדידיה עכ"פ איכא נמי ספיקא לחיוב והיינו דלא למחשב כמחיס גס לפי סברא זו וכדמוכח מהש"ס לחייב בבנים מה"ט ואין אנו לריכוס לטעם דאלו שביק להו דמשרה לא חסובים כמחיס וע"כ מוכח דאי נאפוס סברא זו דבירו למגמר שחטת בלחמ מחיוב בודאי בשילוח וליכא כלל ספיקא לפטור דלא מהני האי טעמא אלא שלא למעט מחקת לך אבל לא דאנו אומרים כיון דבירו לגמור שחטת בלחמ חסוב כאלו כבר נשחטה וכפשטיות לשון הש"ס, תקח לך קרינן ביה וחייב בשילוח" ובאמת אין זה סברא נמי כלל לומר דבשילוב שביקו לגמור השחטת חסוב. כאלו כבר נשחטה לגמרי ואינה חיה דהרי ה"ס הרי חיה היא לפנינו ולא מחה כ"ז שלא נחר בה סימנים והאי טעמא ודאי דמחויב בשילוח ומכיל להמליא קולא לעשות מודאי חיוב לספק חיוב ומהש"ס מוכח ההיפוך ובודאי בשחט מקלח סימנים של אס ולקחה ולא שלחם דלוקה והרמב"ם חייבי דוקא בשחט מקלח סימנים של אפרוחים וליק ק' הר"ן דהויל לפרש ולא לסתום דהוא העתיק לשון הש"ס דקאמר נמי בסממא הושיט ידו לקן ושחט מקלח סימנים ובאמת משחמט נמי כן מלשוננו. שחט מקלח סימנים בחור הקן קודם שיקחנה. משחט דהשחטת לא היה עליה אלא בחור הקן דהיינו הבנים דקן היינו הבנים וכפירש"י בב"מ (דק"ב) וכיון דקאמר נמי קודם שיקחנה הויל נמי לומר סימניה וממילא משחמט דקאי על האפרוחים ולק"מ:

(בב) **הנה** ראימי להיה שפי' בהא דכתב הרמב"ם עוף טמא רובץ על ביצי עוף טהור או עוף טהור רובץ על ביצי עוף טמא פטור מלשלא וכחב ה"ה פשוט במשנה כלשון רבינו ובגמרא יליף דעוף טמא לא איקרי יציור וה"ה דעוף טהור רובץ על ביצי עוף טמא דפטור מה"ט דקן יציור בעינן עכ"ל וכוונתו דקן היינו הבנים וליציור הוא האס וכפירש"י הניל ובעינן קן דומיא דליציור. ותמוה לי מילי האי סברא דמקשינן בנים לאס הא בגמרא אקשי על מחניחין זו בשלחא עוף טמא רובץ על ביצי עוף טהור בעינן יציור וליכא אלא עוף טהור רובץ על ביצי עוף טמא הא יציור הוא והולך למילף מקרא תקח לך ולא לכלבך כדאמר ר' כהנא לענין טרפה וה"ה הביא דרשא זו לקמן על טרפה וא"כ

דאין חילוק בין דכתוב בהרמב"ם סימניה כנוסחא רבינו ובין כתוב סימנים כנוסחא דידן בהרמב"ם יש לפרש דבריו האס והאפרוחים וס"ל להרמב"ם דאצינ דקא מבעיא ליה לרי"א בשחט מויעוט סימנים של האפרוחים ה"ה דקא מבעיא ליה נמי בשחט מויעוט סימנים של האס אלא דנקט חדא וה"ה לאידך ולגבי אס איפכא קמבעיא ליה מי אמרינן כיון דאלו שביק ליה מטרפה חייב בשילוח דהלא אס טרפה חייב בשילוח אי"ד כיון דבירו למגמר שחטת חסוב כאלו כבר נשחטה לגמרי ואינה חיה ופטור משילוח ולפיכך כתב הרמב"ם בסתם שחט מקלח סימנים בחור הקן וכו' דמשמע בין בשחט מקלח סימנים של אפרוחים בין בשחט מקלח סימנים של האס לעולם חייב לשלח ואס לא שלא אינו לוקה דבמחויביו קא מיבעיא ליה ולא איפשטא ואולינן לחומר' וכו' עכ"ל:

ולענין ד' דבריו תמוהים דאיכא מאי מספק הש"ס לענין הבנים כיון דמפרש דהלך כיון דבירו למגמר שחטת היינו דחשוב כמחיה בשביל זה איכא מחי' פטור דאי חשבינן להו טרפה פטור מטעם טרפה ואי לא חשבינן להו טרפה מטעם כיון דבירו למגמר שחטת הרי לסברא זו קא חשבינן להו כמחיה ומח"ט פטור משילוח וכדאיתא במתניתין דממעטינן ביצים מזורות מה אפרוחים בני קיימא אף ביצים בני קיימא עיי"ש וע"כ הכוונה הוא בין דבירו למגמר שחטת היינו דמשרה הוי תקח לך כיון דבירו לגמור השחטת ואין למעט מחקת לך דשפיר הוי תקח לך כיון דבירו לעשות כן אבל מ"מ בני קיימא מקרי דהא הרי השחט חיים וקיימים הם ואין סברא זו מחשב להו כמחיס ומשרה מוטיל האי טעמא לחייב בשילוח וזה הסברא מדהא הפטור דטרפה. וא"כ מאי הוא הספק לענין האס דמח"ט חייב בשילוח אלו שביק להו מטרפה חייב לשלח וגם להלך דבירו למגמר שחטת חייב לשלח דבשילוב הכי ל"ל חשבינן לה מחיה וכאלו כבר נשחטה דהא עתה היא חיה ולא מחיה וזה דוחק גדול לומר דבאמת בהלך דבירו למגמר שחטת איכא נמי ספיקא לחיוב ולפטור והא דקאמר הש"ס דלהלך הזה תקח לך קרינן ביה ומייב לשלח היינו אי נימא הסברא כיון דאלו שביק להו מטרפי בודאי פטור משילוח דלא הוי תקח לך אבל אי נימא כיון דבירו למגמר שחטת או יש ספיקא לחיוב דהפטור מחקת לך ליכא ואפשר דחייב בשילוח אבל לעולם איכא ספיקא לפטור גס לפי הטעם הזה דחשוב כמחיס ויהא חייב בשילוח מספק דאיא לומר כן דמפשטיות לשון הש"ס משמע דאס נחליט לבגרא זו דבירו למגמר שחטת יהא חייב בשילוח

ואיך הרי ע"כ מוכח דליתיה לסברא זו דמקשינן
בגמ' לאס. וז"ל דסברא זו מוכרחת היא. והוא
לפי' שיש לדרוק להם באמת אחר ר"כ למילתיה
אברייא ולא אמרה אמתיתין דטעמא דמתניתין
נמי הוי משום תקח לך ולא לכלבך. וע"כ הטעם
הוא דבאמת במתניתין הטעם הוא דמקשינן בגמ'
לאס כיון דממעטין אס טמא דלאו ליפור הוא
כמו"כ אימעט בימים של עוף טמא דקן ליפור
בעינן ולא לריכנא כלל לטעם דתקח לך אבל
בברייתא קמי אס טרפה חייב לשלח אפרוחים
טרפות פטור משילוח הרי דאס טרפה חייב בשילוח
דליפור הוא וליכא למעטו ואיך אמאי אפרוחים
טרפות פטור ולכן הולך לתת הטעם משום תקח
לך והש"ס דמפרש טעם דמתניתין נמי משום
תקח לך לרומחא דמילתא הוא דהא באמת מצינו
למעט נמי מתקח לך ונקטה האי טעמא כדי
למילף מזה דלא מקשינן אס לבגים ולתקן אמאי
אס טרפה חייב בשילוח נקיט אס טרפה לאפרוחים
טרפות מה אפרוחים טרפות פטור משילוח אף
אס טרפה פטור וע"ז משני איך ליפור למעטו
עוף. טמא ל"ל וזה איך אי הטעם הוא נמי מתקח
לך אבל משום דמקשינן בגמ' לאס ל"כא למילף
מידי ומשום נקט האי טעמא אבל לעולם טעם
דמתניתין הוא משום דמקשינן בגמ' לאס וכמו
שמוכרח לר"כ ועיי"ש בגמרא ובת"ח כג"ל:

בג' ודגדג כתב המחבר שם ס"ה שלחה וחזרה
שלחה וחזרה אפילו כמה פעמים
חייב לחזור ולשלחה והקשה ה"ט' כיון שהטור
כאב בסמוך דגם ברשותו חייב בשילוח הקן למה
יהיה חייב כאן כיון דבשעה ששלחה קודם החזרה
היה יכול לזכות בבגים דאז לא היה איסור וממילא
זכה לו חזירו אפילו שלא מדעתו וה"ל מוזמן
ודמאי לסיפא שאחר זה וז"ל שכאן מיירי שלא
ברשותו וז"ע אמאי לא פירשו דבר זה בהדיא
עכ"ל ועיי' ש"ך ס"ק י' דכתב דבאמת אס היה
בחזירו פטור משילוח אס חזרה דקני ליה חזירו
והוי מוזמן עיי"ש:

וה"פ ליישב עפ"י שכתב הב"ח שם וז"ל ורבינו
מפרש דתרת"י משמע מרא משמע דאסור
ליקח האס מעל הבגים אלא לר"ך לשלחה עד
שילוא מתח"י ואס לא ילאה מתח"י וחזרה אסור
ליקח האס אלא לר"ך לשלחה אפילו ק' פעמים
עד שחלא מתח"י ואח"כ יכול ליקח האס איך
משמע שחלא שלחה ולא ילא מתח"י אסור ליקח
הבגים אלא דוקא מחילה ישלחה כדי שחלא
מתח"י ואח"כ יקח הבגים עכ"ל ומבואר דכל ששלחה
עד שילוא מתח"י אפילו חזרה חזרה חזרה חזרה
עוד הפעם לשלחה וכן אס לא ילאה מתח"י

אבר נוף דברי הב"ח תמוהים לי מאד דע"כ
הטור ומחבר לא ס"ל כן. דהא כתבו
שלחה וחזרה ונטל הבגים והחזירין לקן וחזרה
האס עליהם פטור מלשלח. וקשה ממי' אי מיירי
בשילוא מתח"י איך ל"ל נטלן לבגים דמיפטר
מטעם מוזמן הא בלא"ה טוב אינו מחויב כלל
כיון דכבר שלחה פעם אחת כדון וקיים המלוא
כתקונה ואפילו חזרה אינו מחויב עוד לחזור
ולשלחה וכמ"ש וע"כ דמיירי בשלא ילאה עדיין
מתח"י איך אמאי כפטור באמת מטעם מוזמן הא
כיון שלקח לאס וחל עליו חיוב שילוח חו לא
מיפטר עד שישלח כדון ולא מהני כאן כלל פטור
דמוזמן וכמו בכ"מ שלקח לאס דחייב לשלחה ולא
מיפטר משום מוזמן דהשתא היא בידו ומשום דלא
שייך הפטור דמוזמן אלא קודם שחל עליו החיוב
דהיינו בעת שמלאן אבל כל שלא היה אז מוזמן
וחל עליו החיוב חו לא מיפטר עד שישלח וה"כ
הרי לקחה ושלחה ולא ילאה עוד מתח"י ולא קיים
עוד את המלוא פשיטא דלר"ך לחזור ולשלחה אף
שנטל אח"כ את הבגים וכדקאמר נמי בחוספתא
נטל את האס ואח"כ נטל את הבגים חייב לשלח
וכג"ל. ומאי גזמ אס לא שלחה עוד כלל חו שלא
היה שיעור שילוח. ובאמת במתניתין ליתיה ליהאי
לישא

לישנא שלחה ונטל את הבנים אלא נטל את הבנים והחזירן לקן וכו' ומלי מיירי דבעת שנטל הבנים לא היתה כלל האם עליהם ולא לקחה גם מקודם ולא חל עליו חיוב שילוח מעיקרא ומשרה שפיר מיפטר מטעם מוזמן וכן הוא לשון הרמב"ם והרי"ף והרא"ש אבל הטור שינה וכתב שלחה ונטל הבנים ואחריו נמשך המחבר וע"כ דלא ס"ל כהכ"ח ובאמת מיירי בשלחה מתח"י ואח"כ חזרה ומשרה שפיר מיפטר מטעם מוזמן כיון שכבר קיים פעם אחד המלוה והותר ליעול הבנים ודוקא משום מוזמן מיפטר אבל בלא"ה מחויב לחזור ולשלחה אף שילוח מתח"י כיון שחזרה וכדס"ל להשך הג"ל. והב"ח כתב דהטור ס"ל כן ולע"ג עליו:

כר) עור ג"ל להביא ראיה דאיכא עשה מעיקרא מהא דאמרין שם ח"ר יוני שובך ויוני עליה חייבות בשילוח וכו' ואם איכא להא דאמר ר' יוסי בר"ח חזירו של אדם קונה לו שלא מדעתו קרי כאן כי יקרא פרט למוזמן א"ר בינה ע"י יא"ח רובה הוא דאחייב בשילוח מקנה לא קרי עד דתפול לחזירו וכי קחתי חייבות בשילוח מקמיה דתפול לחזירו וכו' ופירש"י וז"ל יא"ח רובה דאם בא אדם ומלא את האם כשהיא מעילה ביניה ובכר יא"ח רובה חייב לשלח מקמיה דתפול לחזירו דאכתי לאו מוזמן הוא עכ"ל דרי דכתב להדיא דאיכא מי"ע לשלח לכל מי שמוציא קן אפילו אינו רוצה ליקח הבנים וכח"ש. ובזה מיושב הטעם מה דיש לדקדק בלשון רש"י ז"ל שכתב ואם בא אדם וכו' דמשמע אינש דעלמא ולמה לא פירש דאם בא בעל החצר ומלא את האם וכו' דחייב בשילוח דהא בפשיטו האי ברייהא הא אלא לאשמעינן דגם ברשותו חייב בשילוח. וזה דקדוק גדול. ולהג"ל אי"ש דקשוא ליה לרש"י כיון דאיכא עשה לשלח כשמוציא קן אי"כ אחאי הולך לומר דהא דקחתי וחייבות בשילוח היינו מקמיה דתפול לחזירו ומשמע דאם כבר נפל לחזירו פטור דקנתה לו חזירו והוי מוזמן והא כיון דתירך דבינה ביניה רובה איחייבה בשילוח אי"כ כיון דכבר חל עליו החיוב שילוח תו לא פקע מיניה אף שנעשה אח"כ מוזמן וכנ"ל ודוקא לפי הסדר דאין הבינה מתחייבת בשילוח אלא בעת שנטל לחזירו אי"כ תיכף קנתה לו חזירו ושפיר מיפטר מטעם מוזמן אבל לבתר דמשני דאחייב בשילוח עוד קודם שנטל לחזירו אי"כ שפיר חייב גם לאחר שנטל לחזירו. ומשרה פ"י דהכא מיירי באטם דעלמא שאינו בעל החצר ומשרה דוקא מקמיה דתפול לחזירו חייב בשילוח אבל לבתר דנטל לחזירו פטור דקנתה החצר לבעה"ח והוי

מוזמן ואם בא בבעה"ח בעלמו קודם שנטל לחזירו באמת מחויב בשילוח גם לבתר הכי ור"ב גופיה דמזריך לפרש דברייתא דהא דקחתי וחייבות בשילוח היינו מקמיה דתפול לחזירו ולא מוקי בבעה"ח ומחויב באמת גם לאחר שנטל לחזירו וכו' מיירי האי וחייבות בשילוח באינש דעלמא ולא בבעה"ח. והוא לפי"מ שחמה ה"ח שם מאי פריך אם איכא לדריי בר"ח הא בלאו ר"י בר"ח הו"ל להקשות דהא הכא ע"כ הוי מדעתו וכדקחתי ומייבות בשילוח וא"כ תיכף כשנודע לו חזירו דחזירו קונה לו מדאורייתא ומה הוכיח כשיטת הרמב"ם לענין קנין חזר עיי"ש. ולי נראה דלק"מ דאי לאו ר"י בר"ח לא קשה מידי דבאמת מיירי הכא שבעל החצר אינו יודע כלל מהקן והא דקחתי וחייבות בשילוח אין הכוונה דאם בא בבעה"ח חייב לשלח אלא אטם דעלמא שמוציא קן זה דכל מי שמוציא קן חל עליו חיוב שילוח ולשיטת הרמב"ם היינו לענין הלאו וכמו הא דקחתי לבלן ואסורים בגזל מפני דרכי שלום דהיינו לאחר המולא קן זה ומשרה שפיר אקשי ליה מדר"י בר"ח אחאי חייב אותו אחר בשילוח והא כבר קנתה חזירו לבעה"ח והוי מוזמן ושבו ליכא חיוב לשלח על זה שמוציא והיינו דקודם שנטל לחזירו ליכא עוד חיוב שילוח ולאחר שנטל לחזירו הוי מוזמן וע"ז שפיר משני דבינה איחייבה בשילוח קודם שנטל לחזירו והא דקחתי נמי ומייבות בשילוח היינו אם בא אדם בעת שהיא כשהאם מעילה ביניה חייב לשלח וזה נמי כוונת רש"י ז"ל ודוק היטב וזה נכון לפענ"ד:

ורפ"ח מיושב נמי מה דיש להקשות כאן להני דס"ל דאיכא עשה מעיקרא אי"כ מאי פריך מדר"י בר"ח דתקנה לו חזירו שלא מדעתו ואחאי חייב בשילוח כשבא אח"כ ומלא הקן אחאי לא ניחא דמסתמא לא ניחא ליה דלקני לו חזירו ומעשה מוזמן כדי שיוכל לקיים המ"ע דשה"ק והא אי לאו קרא דרי יקרא ה"א דמחויב נמי גם לחזור בהרים ונכטות עד שימלא קן והשקא דדרשינן נמי כי יקרא במאורע מ"מ עכ"פ טייב להסתדל לקיים מצוה זו כשהיא לפניו וא"כ ניחא דלא ניחא ליה שיקנה לו החצר כדי שיקיים המצוה ודומה לזה נמי אמרינן דהתירא ניחא ליה דלקניה דאיסורא לא ניחא ליה דליקני וט"כ כשבא ומלא את הקן שפיר מחויב בשילוח. ולהג"ל אי"ש דהא הא דקחתי וחייבות בשילוח ע"כ לא קאי הבעה"ח וע"ז מקשה ליה מדר"י בר"ח שיהיה פטור אלא האדם אחר קאי שמוציא קן זה דחייב לשלח וע"ז שפיר פריך מדר"י בר"ח אחאי חייב אותו אחר לשלח הא כיון דחזירו של אדם קונה לו שלא

לקיים שניהם ואין עשה דוחה לית בכה"ג:
וראיתי במלא הרועים ערך עדלית שחידש
 דדוקא היכא דיכול לקיים שניהם
 בהיתר גמור אבל היכא דא"א לקיים שניהם כ"א
 ע"י איסור קצת אע"פ דהוא איסור קל דרבנן
 מ"מ חו לא הוי יכול לקיים שניהם ודמיון לית
 משום עשה ולא עבדין ע"י איסור קל דרבנן
 והטעם דבאמת עשה דוחה לית מה"מ אע"פ
 דיכול לקיים שניהם דהל"ל במאן דליחא דמי
 במקום העשה רק דרבנן אמרו כיון דאפשר
 לקיים שניהם מהיות טוב אל תקרי רע ודוקא
 היכא דיכול לקיים בהיתר גמור משא"כ אם יש
 איסור קצת הדרין לדון מורה דעשה דוחה לית
 לגמרי בכל ענין ע"כ עיי"ש. ולפ"ז יש ליישב
 נמי הג"ל לשיטת הרמב"ם כיון דעכ"פ איסור
 דרבנן איכא אחי עשה ודחי לית:

אבר לענין דבריו תמוהים ובמחמ"ס טעה
 טעות גדול בזה דודאי פשיטא דדון זה
 דבעינן א"א לקיים שניהם. מן התורה הוא ואם
 דחה הל"ל במקום שאפשר לקיים שניהם ודאי
 דלוקה נמי על הל"ל דלא נהנה לדחות בכה"ג
 מה"מ דלא דמי לכלאים בגיזות. וכדמוכח להדיא
 מן חז"ל דהוא הג"ל דאפשר לקיים שניהם ומאי
 קשיא הא מדאורייתא שפיר דמי גס בכה"ג
 דהל"ל במאן דליחא מפני העשה ולריך קרא דלא
 דמי וגם אם עבר לוקה על הל"ל אחר דגלי
 קרא דלא דמי וע"כ מוכח דמדאורייתא לא דמי
 באפשר לקיים שניהם ואם עבר נמי לוקה. וכן
 נמי מוכח להדיא מנ"ש שם (דמ"ז ע"ב) בהא
 דפריך הש"ס ולי אמרינן הו"ל אחרייה לא
 לחייב הו"ל וחוי לכסוי דס ליפור ובתבו החום
 אם היה דס ליפור במקום חרישה ובכה"ג שאם
 היה מבקש עפר אחר יגב הדס או יעשטש ולא
 יקיים מצות כסוי וכו' דאליב לא שייך כאן
 דלדחי עשה לית כדאמר ר"ל כ"מ שאתה מולא
 עשה ול"ל א"א יכול לקיים שניהם מוטב וכו'
 עכ"ל ואי מדאורייתא דמי למה לריך בכה"ג
 דא"א לקיים שניהם הא אפילו באפשר לקיים
 שניהם נמי לא ילקה דמדאורייתא העשה דוחה
 להל"ל וע"כ מוכח דמדאורייתא לא דמי. ועיין
 מל"מ פ"א מה' שופר עיי"ש ודוק. וכן מוכח
 נמי מהא דאיתא ביבמות (ד"כ ע"ב) הדר אמר
 רבא ואיתימא ר"א לאו מילתא היא דאמרי דאמר
 ר"ל כ"מ שאתה מולא עשה ול"ל וכו' ה"ל אפשר
 בחלילה דמקיים עשה ול"ל מיתבי ואם בעלו קנו
 מיובטא. ואם איתא דמדאורייתא דמי איכא מאי
 ק"ל מאם בעלו קנו הא ודאי דביעבר אם בעלו קנו
 כיון דמדאורייתא אחי עשה ודחי לית אף כשאפשר
 בחלילה

שלא מדעתו ודאי ניחא ליה לבעיה שיקנה לו
 חליו ויקנה גם האם וגם הבנים כיון דה"ס הוא
 לא יקיים המלוה אלא אותו אחר שנשם קן זה
 שאנו מחייבים אותו לשלם והא ודאי הוי מוזמן
 דהשתא קונה לו חליו קודם שילוח של זה וה"ש.
 ועיין רש"י ב"מ (דק"ב) ד"ה ביזאת רובה קרינן
 בהם. ואי ב"מ ואם היה ב"א לתפוס קודם שהגמר
 יזאחה חייב לשלם האם וליקח הבנים עכ"ל.
 משמע דה"ל כאן דליכא עשה באינו רוצה ליעול
 הבנים וברוצה ליעול הבנים מחויב בשילוח משום
 שלח משלח דהא אכתי לא אסיק הש"ס הא דר"י
 א"ר שאסור ליקח קודם שילוח וזה סותר למ"ס
 כאן וכן נמי למה שפירש לענין מוקדשין דחל
 חיוב שילוח עליו כשמאלן ולדבריו שבכאן קשה הא
 משכחת לה מוקדשין שלא היה רוצה ליעול הבנים
 ולא חל עליו חיוב שילוח ופיר מופטר מטעם
 הקדש ול"ע ועיין חת"ס שם:

(בח) **והנה** קשיא לי בהא דחנן במחמ"סין לא
 יעול אדם אם על בנים אפילו לטהר
 את המזוזה ובגמרא מרבי מקרא דהשלח אפילו
 לדבר מזוזה ופריך ל"ל קרא עשה ול"ל ואע"פ
 ועשה ועיי"ש כל השק"ט וקשה הא אפילו לא
 הוי שה"ק אלא לית בלבד נמי לא דמי ליה עשה
 דטהרת מזוזה דאי יכול לקיים שניהם ע"י שיקח
 תחלה את הבנים וישארה האם לבדה ואי לקחה
 ואינה משלחה אח"כ ודאי ליכא הלאו דל"ל שהרי
 בשעה שלקחה לא היתה עוד על הבנים ועיין
 חו"י שהקשה נמי בכה"ג. ונ"ל דהא לא קשה מירי
 כיון דעכ"פ אסור מדאורייתא ליקח הבנים קודם
 שישלח לאם וזה הוי לאו הבא מכלל עשה וכמו"ס
 הראשונים הג"ל איכא בכה"ג לא מקרי אפשר
 לקיים שניהם כיון דלריך נמי לעבור איסור
 דאורייתא ואי לא הוי שה"ק אלא לית שפיר הוי
 דמי ליה העשה שבגדר וכן מוכח מדברי החום
 פסמים (דפ"ה) שהקשו בהא דליקף הש"ס מקרא
 דועלם לא יעברו בו אחד עולם שיש בו מוח
 ואחר עולם שאין בו מוח דהו"ל ריבא עשה וידחה
 לית והקשו בתום הא אפשר לקיים שניהם ע"י
 גזירתא דהשורף בעלמות חין בו משום שבירת
 עולם וקיי"ל דהיכא דיכול לקיים שניהם לא אחי
 עשה ודחי לית ותי' דלרבא שפ"י לעיל בגומרתא
 דאסור משום הפסד קדשים א"ש עכ"ל והרי
 הפסד קדשים אינו לאו אלא איסור דאורייתא
 בעלמא ואפ"ה לא חשיב אפשר לקיים שניהם
 ויבא עשה וידחה לית ועיין חום' וזכ"ס (ד' ל"ז
 ע"ב) ד"ה ואחר ודוק. אמנם קשיא לי לשיטת
 הרמב"ם דליכא כלל איסור דאורייתא בלקיחת
 הבנים ואינו אלא מדרבנן א"כ שפיר חשיב אפשר

ליקח של שהיק כיון דלריך שילוח ויקיים נמי
בזה מלוח שילוח הקן עייש באריות. ולהגיל
י"ל דשילוח זה למוד ושילוח זה למוד ודוק:

(כז) **וידנה** עתה עדיין נשאר לנו לבאר שיטת
החום' והרמב"ן ז"ל. דלפי' שפי'
החום' האיבעיא דשני סדרי בנים מוכח דס"ל
דדרשא דר"י הוי דאורייתא וכנ"ל וא"כ נמי מסתברא
לומר דס"ל דאיכא עשה מעיקרא ומשום שייך
למדרש דרשא זו דאליכ לא שייך וכמש' בשיטת
הרמב"ם ולפי' תקשה ממה שהקשו בקידושין
דשהיק הוי נמי לי' ומה מוכח דס"ל דליכא עשה
מעיקרא דאליכ לא קשה מידי וכנ"ל. וכן נמי
קשיא בשיטת הרמב"ן דכפ' שהיק מוכח דס"ל
דאיכא עשה מעיקרא וכמש' נבי מוקדשין וכנ"ל.
ואלו בקידושין הנ"ל מוכח דס"ל דליכא עשה
מעיקרא מהולך למרץ על קו' החום' גם בלא"ה
סמומים דבריו שם וממ"נ קשה וכנ"ל:

יג"ב כוונת קושית. דס"ל דאיכא עשה מעיקרא
והעיקר הוא העשה וגם הללו הוא נחוק
להעשה שלא יקח לעצמו אלא שישלח וכמו שבאר
הרמב"ן ז"ל. ועפ"ז שפיר הקשו. דכלל לאו
ועשה. העשה חלוק מן הללו וענינים נפרדים
המה ושפיר משכחת לה דעל העשה יהיו נשים
פטורות מטעם זמ"ג ואפ"ה על הללו מחויבות
מטעם השווה הכתוב אשה לאיש לכל עונשין
שבחורה ואין סותרים זה לזה. משא"כ בבני דמשבי
החום' אברה מעקה ושהיק דהוי אי"א להפלותיהו
והללו אגיד בהעשה וכן להיפוך וכמו אברה דאי
נימא דפטורי מהעשה דהשכ חשיבס הרי ממילא
נמי מותר להם להשתעל דהא כל עיקר לאו זה
דלא מוכח להשתעל היינו לחוק להעשה שלא ישתעל
רק שישב האבדה וכיון שבעשה נשים פטורות
ממילא גם הללו לי'א וזה הרי אי"א דהא השווה
הכתוב אשה לאיש לכל עונשין שבחורה וכיון
דע"כ מחוייבין בהללו ממילא דמחוייבין נמי להשיב
האבדה מכת הללו. וכן במעקה עיקר הללו דלא
חשים דמים בביתך הוא כל לחוק להעשה ששים
מעקה לגנו וכיון דבהעשה נשים פטורות ממילא
גם הללו לי'א וז"ל איפכא דמכת הללו מחויבות
נמי בהעשה. וכן ס"ל נמי בשהיק דעיקר כוונת
החורה בהללו דלא תקח הוא שישלח וכמש' נמי
הרב החינוך הנ"ל שלא נקח-קן ליפור רק שישלח
האם וע"כ לא תקח וכו'. וא"כ אי נימא דנשים
פטורות מהעשה א"כ גם הללו דלי'א לי'א דעיקר
משמעות היואל מן הללו הוא שישלח וזה עיקר
הכוונה והרעון וכיון דעל הללו אי"א למיפטרניהו
מטעם השווה הכתוב וע"כ מחויבות כז' אי"כ
ממילא נמי מחויבות בהעשה דשלא מכת הללו
דמורה

בחליה וע"כ מוכח דמדאורייתא לא דמי וכן
משמע נמי מפירש"י שם א"כ בשל קנו אלמא
מדאורייתא דמיא קמיה למידחי לי'א היוכתא דרבא
והיוכתא דר"א דאמרי לעיל א"כ אמה יכול לקיים
את שניהם לא עקרנא לי'א ללאו עייש. וכן
נמי מוכח ממז' (דמ"א. ודנ"ח ע"א) עייש והנ"ח
משבת (דקל"ג) עייש והנ"ח מהחום' שבועות (ד"ג
ע"א) ד"ה ועל הזקן. ומהחום' מנחות (ד"ח ע"א)
ד"ה כיון. ומהחום' פסחים (דע"ה ע"א) ד"ה
למשטין. ומהרשב"א שבת (דכ"ד ע"ב) בשם
הרמב"ן ועמ"ס שבת (דקל"ג ע"ב) ד"ה שלא עיישה
וכמוכין דלא שייך כאן מאי דכיל הט"ו דדבר
המפורסם בחורה להיחר אין כח ביד חממים
לאוסרו ודוק ואכמ"ל וזה ברור לעיני:

וכן נמי קשה לשיטת הרמב"ם א"כ נדרך לאס
לטהרת מלורע או ליולדות הרי יכול לעשות
בכה"ג ולמה חנן לא יטול א"כ על בנים אפילו
לטהר בהם את המלורע. ואין לומר דלא יטול
א"כ על בנים חנן אבל בכה"ג אה"כ דרשאי
דפשיעא הוא למה יעבור א"כ אפשר לו לקיים
המלצה ולא יעבור על זו דשהיק וליע:

(כז) **ובחיותי** בזה אלי' פה הערה נכונה.
והוא כמה שכתב הרמב"ם בפ"א
משומחת לרעת לענין משולחת דמלורע וז"ל וכיזר
משלחה עומד בעיר וזרקתה מוץ לחומה וכו' וקשה
לשיטת הרמב"ם בשהיק דלריך שיאחונה בכנפיה
וישלחנה א"כ נכעי נמי הכא שיאחונה בכנפיה
דהא בשהיק כ"ל מקרא דכתיב שלח וכתיב משלחי
רגל השור והחמור וגם ר"י דס"ל באגפיה נמי
ליף מהך קרא אלא דס"ל דכנפיה דליפור במקום
רגלים דשור ועייש במהרש"א וא"כ הרי ה"נ כתיב
שילח את הליפור החיה וגו' ונכעי נמי שישלחנה
ע"י שיאחונה בכנפיה. ואמנם נראה לפ"מ שדקדק
הרמב"ם בלשונו עומד בעיר וזרקתה מוץ לחומה
וכן אי"א לשון זה בש"ס קידושין (ד' ג"ז) שדה
שלא יעמוד ביפו וזרקנה לים בגבס וזרקנה
למדרב ושלח יעמוד מוץ לעיר וזרקנה בחוך העיר
אלא כל שצומד בעיר וזרקנה מוץ לחומה. והנה
דקדקו בלשונם וכתבו וזרקנה' ולא ישלחנה כלשון
הקרא ושלח ומשמע דעיקר המלצה הוא שישלחנה
ע"י זריקה והאי ושלח אינו אלא משמעות השלכה
וזריקה ולא משמעות שילוח. אבל בשהיק משמעותו
שיפריחה וכמש' הרמב"ם וכיזר משלחה אומן
האם בכנפיה ומפריחה ומשום נמי חלוק זה מזה
דהתם עיקר המלצה הוא שיזרקנה על פני השדה.
ועיין ש"ר ושאר אחרונים שהקשו בהא דמשלח
אפילו לדבר מלצה ופריך הש"ס דהוי עשה ולי'א
וכל השק"ט והא לליפור המשולחת שפיר יכול

דמורה של יקח אלא שישלח. וזה כוונת קושיהם. ולזה מדוקדק היטב לשונם שכתבו וא"כ אין יהיו נשים פטורות אפילו הם זמ"ג והא השווה הכתוב אשה לאיש. לכן עושין שבחורה ע"כ ולכאורה זה שפת ימר דה"מ לן למימר שיפטרו מן הלאו ולאחר נדרך לקושיהם הולחנו להביא זאת. ולהנ"ל איש דבאמת מזה הוא יסוד ועיקר קושיהם דה"מ איפכא דה"מ דפטורי נמי מן הלאו כיון דעיקר הלאו בא לקיום העשה וכיון שפטורות מן העשה ממילא גם הלאו לימא וע"ז שפיר הולחנו להביא דזה איש לומר דהא השווה הכתוב אשה לאיש וא"כ ממילא אחריו איפכא דחייבות נמי בהעשה מכה הלאו שבו. וע"ז שפיר תי' דמשכחת לה בכולהו עשה בלא לאו ומש"ה שפיר נשים פטורות מהעשה. והיי"מ תי' דמ"מ איכא נ"מ לענין עשה דומה ל"מ כן ר"ל נכון בכוונת החס"י:

ועפ"ז יתפרשו נמי שפיר דברי הרמב"ן ז"ל. דהא דכתב ואם היו נשים פטורות מן העשה היו פטורות ג"כ מן הלאו שבו ע"כ אין כוונתו דהיו פטורות ממנו מן הלאו דא"כ אפשר לומר כן הא ילפינן מקרא דהשווה הכתוב אשה לאיש לכל עושין שבתורה. ולכן ר"ל דהרמב"ן קאי בתי' הי"מ דאיכא נ"מ לענין עדלית וקאי הכא לתרין קושיה דה"מ מא"י שהקשה על הי"מ מהא דאין מדליקין בשמן שרפה ביו"ט משום דיו"ט הוי עשה ול"ת ושרפת קדשים אינה אלא עשה אשה שאינה חייבת בעשה דיו"ט דה"מ זמ"ג וכי חובל להדליק בשמן שרפה ביו"ט אלא מאי אית לך למימר דעשה שיש עמו לאו אף הלאו אלים ולא דמי ליה עשה אף הכא הלאו אלים ע"כ וע"ז תי' הרמב"ן וביאר כוונת הי"מ דאף לדידהו לא ס"ל הכי אלא דוקא במעקה אבדה ושה"ק דעיקר הוא העשה והל"ת בא לחוק להעשה שלא ישב בטל ורק יעשה המעקה וכן לא תקח האם לענמך רק שלא תשלח וכיון דהעשה היא עיקר אלו היו נשים פטורות מן העשה ממילא נדחית נמי הל"ת מפני העשה שכנגד ולא שייך כאן לומר דהעשה מחלים ללאו אדרבא העשה היא עיקר והלאו הוא לחוק להעשה. אבל ביו"ט דעיקר הכוונה הוא שלא תעשה מלאכה והעשה דשבתון היא רק לחוק להל"ת שישבות כדי שלא יעשה מלאכה וא"כ עיקר הוא הלאו וגם העשה מחוק להלאו ומש"ה אין עשה שכנגד דומה אותו. והר"ן נמי תי' לקי' זו משום דאין הלאו והעשה באין כאחד עיי"ש וזה משום דס"ל דבשה"ק ליכא עשה מעיקרא דשלח לבסוף דוקא משמע וכו"ל. והרמב"ן דלא תי' הכי משום דבאמת ס"ל דאיכא עשה מעיקרא ומש"ה תי' כן וזה מוכרח בתירומו:

ר"ת דחייב בשילוח גם בשבת וישלח בהקשה על הקן וכדומה דעיקר הוא כפירש"י שאינו לריך שיאחזנה בכנפיה דבגמרא משמע נמי כוונתו וכ"כ הר"ן שם וכן פ"י נמי הרא"ש כרש"י וכן ר"ל מוכח דעת הר"י ז"ל. והרמב"ן והרמב"ם והרמב"ם כיון דס"ל דאיכא עשה מעיקרא וכמו שהוכחנו אי"כ ע"כ ס"ל נמי דדרשא דר"י הוי דאורייתא דלא שייך גזירה בזה כיון דחייב לשלח האם ממילא לא יקח אותה וכ"ל ומהחס"י מוכח להדיא כן כ"ל וכן ס"ל להרשב"א והרשב"א והראב"ד ז"ל וכמ"ס נהד"א כ"ל וא"כ ע"כ נמי ס"ל דאין לריך שיאחזנה בכנפיה. דאל"כ תקשה מעובדא דלוי ב"ם דלא קיים מקודם מלות שילוח ואפ"ה קנה לו חירות הבנים וע"כ מוכח דמפרשי נמי כפירש"י שאין לריך שיאחזנה בכנפיה וכ"ל כל זה. ונשיין בביאור הגר"א ביו"ד שם שכתב דהר"ף מפרש כפי' הרמב"ם ולעד"ג מוכח איפכא וכמ"ס ודור"ק וא"כ אף כשבא לשלח בחול כל שלא נטל מקודם באמת יכול לשלח בזה שהוא ואינו לריך שיאחזנה בכנפיה דהרי לא ס"ל הכי אלא הרמב"ם ז"ל ולדידהו בלאו"ה ליכא מזה כלל לשלח וכ"ל ואינו מבטל מ"ע וזה בלשון שלריך לשלח כפי' הרמב"ם. וא"כ גם בשבת מחויב להזדקק לה ולשלח האם דאין לריך כלל לתופסה דכל

לשכונות שם. אך זה ליחא דכדר כחז החת"ם
בחדושי' לנדרים שם. דהר"ן בשכונות כחז שם
רק לש"י הרי"ף דעיקר הנדר עם התפסה. ולי'
לא ס"ל רק דגדר לא בעי התפסה. וא"כ מה
יטעה לדברי הר"ן דהכא שהבאתי:

והנהפיענ"ד ביאור הענין דנהי דס"ל דעיקר
הנדר חל בלא התפסה דזהו

נדר האמור בחורה. מ"מ כיון דהתפסה של נדר
הוא יטוי לשון של הנדר ומחוק בזה את כל
הנדר ומש"ס מסתמא כשנודר מחמיר על עצמו
לנדר עם התפסה ליפוח ולחוק בזה את נדרו.
וזה שכתב הר"ן משום דנודר מתפס בקרבן.
לאו קאי לדין חלות של הנדר עפ"י דין של החורה.
רק על סתמא דאינשי קאי. דמסתמא נודר מתפס
בקרבן. אבל לדין של החורה חל הנדר בלא התפסה
וכמש"כ הר"ן בריש נדרים כהנ"ל:

והר"ן ז"ל במחקר לשונו נזהר בזה וכתב. ושייך
ב"י נמי האי ליטנא ולא כחז. ואיכא
ב"י נמי האי ליטנא. דלשון הזה הוא משמעותו
דאיכא ב"י משום הכרח דין של החורה. וא"י אפשר
שיחול הנדר וזאת התפסה. וזה באמת אינו. דהחלות
של הנדר עפ"י דתורה הוא לא בעי התפסה
כלל. ואך משום סתמא דאינשי דמחמירין אי"ע
כשגדרו והתפסו. ואך ע"ז רק שייך ב"י האי
ליטנא. ואינו מוכרח. דאיכא ב"י האי ליטנא.
כהנ"ל ונכון היא:

ובזה מקום אחי ליישב מה שקשה לי עפ"י
דברי הר"ן הג"ל בריש נדרים שכתב שם
עוד. ומ"מ כשהתשימו דוקא בדבר הנודר בעינן
אבל בדבר האסור אינו חל הנדר עיי"ש. ולפי'
קשה לי על הסת"ע בחור"מ (ס"י רמ"א) שכתב
שם על מה שכתב המחבר ואש"נ דמוחל לפני
עדים פסולים מהני המחילה. דרבותא הוא דלא
אמרין כשמוחל לפני עדים פסולים וגלה דעתו
המוחל דלר"ך קנין. וכשפסולים העדים יהא בטל
המחילה. קמ"ל. דמ"מ מהני מחילה. והא נופא
קשיא מש"נ מחילה מהתפסה גבי נדר דנ"כ עיקר
הנדר היא בלא התפסה ומ"מ כשהתפס בדבר
האסור אמרינן דבטל כל הנדר טרי דאנו אמרינן
דגילה דעתו של הנודר בהתפסה מהני לענין זה
שיהא בטל. ואמאי גבי מחילה לא אמרינן כפי'
ור"פ מש"כ י"ש לומר לענין דדוקא אמרינן
דגלו דעת מהני לענין זה היכי

דכלא הגלוי דעת מלך הסבירא ג"כ הוי אמרינן
כמו הגלוי דעת. דבעי לזה שמגלה כעת את
דעתו. דהיינו גבי התפסה לנדר דלפילו כשלא
ה"י מחמיר. מלך הסבירא אמרינן דכיון התפסה
היא יטוי של לשון הנדר ומחוק בזה את כל של

הנדר

דכל הני דס"ל דאיכא עשה מעיקרא ס"ל נמי
הכי. וגם הבנים אינו מחויב לטול כשמשלח
וכמו דפשיטא ליה להח"ל וכן הסכים עמנו החת"ם
שם וידוע דה"ק הוי מ"ע שאין הזמ"ג. וטוב
גם בשבת ויו"ט. כן י"ל נכון כס"ד:

בן ציון במדרא"ה הווי לעבטמאן.

ר"ס דבית אויפנא רבנא. אור תורה

רק"ק זווידיהע"ז, (ע"ד וואהלין).

סימן כו

ב"ה ווארשא.

ביו"ד (ס"י ק"ב סק"י) הביא הפ"ת שו"ת
בית יעקב (ס"י ק"י) וחסו' מאהבה
ח"א. (ס"י ק"ב. וק"ד) שכתבו אם נשבע שלא
לאכול מאכל פלוני ונתערב לא הוי דשיל"מ דליכא
מלוא לאתשולי עלה כדלקמן (ס"י ר"ג) והפמ"ג
בפתיחה (לה' פסח) כתב בפשיטות דגם בשבועה
איכא דין דשיל"מ. והגני כשואל ומסתפק היכי
עבדינן בזה להלכה. והבעל שדי חמד האריך ג"כ
בזה עיי"ש שדבריו ג"כ נכונים לא כהפמ"ג:

והנה ידיר הרב צבי הירש נ"י הלוי משה
מחבר, כור לזה"כ הגהות על הריטב"א
כתב לי להעיר. דהרי בב"י שם (בס"י ר"ג)
מבואר דהא דאין נשאלין על שבועה אלא מפני
הדוחק הוא חומרת הגאונים. ואש"נ דליכא מלוא
לאתשולי על שבועה. מ"מ דשיל"מ הוי. דאליכ
י"י החומרא דאתא לידי קולא. ויפה העיר לכאורה:

אמנם לפינ"ד נראה ליתן סמוכין דגבי שבועה
ליכא מלוא בשאלה. ולאו משום חומרא
בעלמא. דבנדרים (דף ג"ט) איחא. דנדר הוי
מלוא לאתשולי כדרי' דאמר כל הנודר כאלו בנה
במה והתקיימו כאלו הקריב קרבן. וכחז שם הר"ן
(נדף כ"ב) וזה לשונו. ושייך ב"י נמי האי ליטנא
משום דנודר מתפס בקרבן וכיון שאין קרבנו רצוי
נמצא כבונה במה ומקריב קרבן בחוץ עכ"ל ולפי' גבי
שבועה דליכא התפסת קרבן ואינו בכלל הא דארי'
אינו בה מלוא בשאלה. ומש"ס אחי שפיר דינא
גבי שבועה דלא הוי דשיל"מ ג"כ וי"פ:

איברא בעיקר דברי הר"ן י"ש לדון. דלכאורה
סותר את עצמו למש"כ בריש נדרים

(דף ב') דעיקר הנדר הוא בלא התפסה. וא"כ
גבי נדר נמי ליכא הא דרי"ג. דלא שייך גבי
נדר ג"כ האי ליטנא. כיון דנודר ג"כ אינו מתפס
בקרבן. והגם דהמל"מ (בפ"א מה' נדרים) הגיה
דברי הר"ן בריש נדרים בל"ע. דסותר אי"ע
למש"כ בשכונות דעיקר הנדר הוא עם התפסה
עיי"ש. וה"י אפשר לומר דהכא חז"ל הר"ן כשיעמו

אלפי יי יהעורר לי להקשות על כל האיסור של דשילימ דאמרינן דמדרבנן הוא לא בטיל והוא דחכמים החמירו ואסרו כשנחשד באיסור שיש לו מחירין למדך היסור דלא מהני ב"י ביטול והרי מערובות הזה היא דבר דלא שכיח וכמשיב וקיימיל בכימ דעל מילתא דלא שכיח לא גזרו חכמים ואמאי לענין דשילימ נמי לא אמרינן דלא החמירו החכמים שהוא ג"כ מכת איוה גזירה כמו דאמרינן על כל איסור דרבנן. כיון דהוי האי מערובות מילתא דליש וגבי ליש לא גזרו החכמים:

אמנם מובן הענין עפ"י דחדית לן המלימ (בפ"ה מה' מלוה ולוה הי"ד) שכתב בשם הרד"ך דהיכי שהיא להועלת גזרו חכמים אפילו במילתא דלא שכיח. ובבב"ה (דף ד') כתב רש"י ז"ל דע"ג דמהית ברובא בטע דשילימ לא בטל דעד שחאלנו באיסור ע"י ביטול חאלנו בהיחר שלא ע"י ביטול. וזהו החושל גדול הוא דכדאי בשביל זה אף במילתא דליש להחמיר דנימא שלא יהי' בטל בכדי שיאכל הדבר בהיחר גמור בלא הדיון של ביטול דנגעו בה. דבזה לא הוי הדבר היסור גמור. ואין לך תועלת גדול מזה. ומש"ה אמו שפיר הא דחכמים החמירו ואסרו דשילימ ע"י ביטול כהג"ל:

ולפי ענין נחמין רש"י ז"ל בלשונו שכתב עד שחאלנו באיסור וכו'. והלשון זה של רש"י תמוה הוא בעיני. דהלא היא קאי על איסור של החכמים בדשילימ. והי"ל לרש"י ז"ל למיחר "דאסור" לאכול באיסור ע"י ביטול וסחאלנו בהיחר. ואמאי כתב רש"י ז"ל רק בלשון "עד" שחאלנו כו' דמשמע רק דעל טובה קמשמע לן. ובאמת זה הוא איסור דאסרו החכמים. ולפמשיב איש דבריו ובכוונה כתב רש"י ז"ל בלשון הזה עד שחאלנו כו'. דלא קאי כלל למיחר דזהו הוא איסורם של החכמים רק איסורם של החכמים היא מפני איוה גזירה. כמו כל איסורי דרבנן. רק רש"י ז"ל בא למיחר דלא תיקשה האך שייך איסורם בשביל איוה גזירה על דבר דלא שכיח. ע"ז בא רש"י למיחר דזה אינו קושיא. כיון שהוא לתועלת. ומה היא התועלת. עד שחאלנו. כו' וע"ז שפיר אמו הלשון הזה של "עד" כו' כמובן. דמשמעו הוא כמשיב ויש להאריך ולפסל בכל זה וקנחתי כי לא באתי רק להעיר. יהודא דייבוש ברייג וי' מונק.

הגדר מסתמא כשגורר בכל אופן היסור יפוי וחיווק הוא גורר. וא"כ כשהתפס ומגלה באמת בזה דעמו הגורר דבשי בהיפוי לשון וחיווק כה"ל מהני ולא לענין דאי לא התפס כדיון שיהא בטל הגורר. משא"כ גבי מחילה כיון דאלו לא הי' מגלה דעמו המוחל דלריך קנין מלך הסברא לא הוי אמרינן כלל דבשי בזה קנין דאנן אמרינן דאמרינן דעמו של אדם כשמוחל בלב שלם היא מוהל ומסכית ונלטרך לזה קנין. ומש"ה כשגלה דעמו בזה דלריך קנין אין לנו רק הגלוי דעמו לבד. ולא לא מהני לענין שנחטט ע"י גלוי דעמו מחילתו. ושאינה מהתפסה כהג"ל:

ובעיקר מה שהעיר דהוי חומרא דאחיא לדי קולא לענין דלא נימא גבי שבועה דהוי דשילימ. נלפיעניד דשתי תשובות בדבר. חדא. נלפיעניד דהא דלא אמרינן חומרא דאחיא לדי קולא הוא דוקא היכי בחומרא זו ליכא שום תקנה לזכות על האיש דאמרינן עליו חומרא זו. אבל היכי דליכא בחומרא זו תקנה לזכות על האיש שמחמירין עליו בחיפן זה אמרינן חומרא זו אע"ג דאחיא לדי קולא. וא"כ גבי שבועה ג"כ דהא דמחמירין בה בשאלה הוא בשביל דע"ז ימנע איש ויהא נזהר שלא לישבע. ואין לך תקנה של זכות גדול מזה. דידוע גדול העון והעונש שבועה דאמרינן אפילו שבועה של אמת לא ישבע. ובאופן זה אין משגיחין ולא איכפת לן ואע"ג דאחיא לדי קולא אמרינן חומרא זו. והרי במנחות (דף מ"ח) אמרינן עמוד חטא בשביל שתוכה והדברים ק"ו מה חטא ברור וגמור אמרינן בשביל שתוכה. כשי"כ הכא דקולא זו של דשילימ שיהא בטל לא חטא גמור הוא ולא הוא ברור שיבא לדי חטא זו בודאי אמרינן דלא איכפת לן בזה אי אחיא לדי קולא חומרא שתוכה בה. כהג"ל ודוק היטב. וזהו חמ"ד:

ועוד והיא העיקר לפיעניד. דמבואר להדיא ביבמות (דף ל"א) דדוקא כשאחיא לדי קולא דשכיח לא אמרינן החומרא דאחיא לדי קולא זו אבל היכי דהקולא הוא לא שכיח אמרינן החומרא אע"ג דאחיא לדי קולא. וא"כ היג בניד הקולא של דשילימ הוא כשיתערב האיסור של דשילימ במדך היסור. ומערובות הוה היא דבר דלא שכיח דמסתמא איכסי מזהרים שלא יתערב לכו איסור למדך היסור וכשהיא לא שכיח אמרינן חומרא זו אע"ג דאחיא לדי קולא וי"פ:

מעשה ב"ד ומשפט אמת

הוספה לשע"ת חלק ח' חוברת ח'.

תכלית ע"ד חר"ה ב"ן קהלת קעשנב—ראדום בדבר זכות הקדושה על הרבנות
של חר"ה ב"ר משה רייף נ"י צירלסאהן אבד"ק קעשנב.

ב"ה ראדום.

העיר קעשנב מהטעמים אשר עמדו. ויקבל משרת
הרבנות הראדומית בכל ישובה. ואז הולעו הדברים
לפני כל הקהל. וכל המפלגות בפה. וכולם באיש
אחד חברים הסכימו ע"ז וכחצו העמקה מהכתב
רבנות ושלחוה להר"ג שליט"א. והגיע ותיקן אותה
כפי רצונו הטוב. וגם לזר השני הגיד הר"ג
שליט"א כי נכון הוא לקבל עליו משרת הרבנות
בראדום. אך ברצונו שלוח מקודם איש עמי
לרגל את כל עניני העיר חולאי ומבואי וגם
אמנם מלא הר"ג שליט"א את דברו. ושלח את
שלוחו. וה' פה עמנו איזה ימים. וגם על לבתי
שבע רצון. והכתב רבנות נכתב. ונחתם כרעון
הה"ג שליט"א מכל המפלגות בזה עתה איש לא
נעדר. וכעבור איזה ימים פתאום בא מכתב וגם
טע"ג מהה"ג שליט"א לרה"ש העדה דפה. אשר
בהודע הדבר בעירו נאספו לביטוי רבים במחאות
וקולי קולות. כי לא יעזוב. אהם. והוא אמנם
חלילה לו לשמש בכבוד העדה הראדומית למען
להיטיב מעמדו בעירו. אך לרבות לבבו לא יוכל
להאטים אונן משמוע. לעקת האנשים הנאספים
אליו בעירו. ולזאת הוסכם אללו להניס הדבר
למשפט. כד"י בין שני הקהלות. וכאשר יגזר אומר
הר"ה ב"ן יקום. לטובה. ובהודע דברי המכתב
בעירנו נעשה כל העיר כמקרה. כי הרגישו
בעצמם האסון הנורא הנשקף להם ח"ו אם ירס
עתה הענין הזה. ורבים לא האמינו כלל אשר
הה"ג שליט"א ימליך וימיר את דבריו הראשונים
אשר הבטיח להם. והסכימו כל העדה כי חסע
הדעסוטאליע מראש העדה ונכבדו להה"ג שליט"א
עם הכתב רבנות. ויעשו כן. וכנאם לפני הה"ג
שליט"א השיב להם ג"כ בדבריו האחרונים. כי
לא יוכל לעשות דבר בלא ד"ת קדומה. ורצונו
אשר הד"ת ב"ן שתי הקהלות יהי לפני מורו
ורבו הרב הגה"ל ר' שמרי"ג שניאורסאהן
שליט"א

בשע"ת מירח ניסן בסופו ילא מו"ל מעיר
קעשנב לתבוע חלק בכורה לעדה
קעשנב מעיר ראדום. ויקרא שמו "משפט הכורה"
לכר עפ"י ד"ת. כי אך לעדה קעשנב משפט
הכורה:

והדבר מובן מאליו לכל מי אשר לו מוח
בקרקדו כי אין כאן מקומו של מקרא
זה וכי יהי ריב בין אנשים וגם למשפט. ועמדו
שני האנשים אשר להם הריב לפני ה'. ועד
אלקים יבא דבר שניהם. והכותב הזה באשר ילא
לכר משפט הכורה ב"השע"ת". מעיד בעצמו
כי נבלה נעשה בישראל. ורצונו בזה להסיר
חרפה משרת קהלו. לאמור כי כחורה עשו עפ"י
דת מו"ק:

אכן קוראים אנו בזה. איכה האחרו. חכמים
אנחנו ומורת ה' אחנו. אכן הנה לשקר
עשה. עט שקרים סופרים. ואחם בדבר ה' מאסתם.
ומכנות מה לכם (ירמ' ח'). והנני מניע בזה
בהשע"ת גופא דעובדא מראש ועד עתה לפני כל
קהל הרבנים גדולי הדור שליט"א. להגיד בזה
דבר אמת ומשפטן ולא תהי זאת לנו לפוקה לחלל
ש"ס בריס כ"כ. אשר לא נבמע כזאת בכל ערי
ישראל. וזהו הדבר. כאשר עירינו פה ראדום
מבקשת עתה רב טוב. אשר יבא וילא לפנייהם
בכל עניני העדה. לנהלם עפ"י דרכי התורה
והמלוה. הנה הה"ג אבד"ק קעשנב שליט"א הליע
במכתבו לראשי הקהל דפה. אשר ברצונו לקבל
עליו משרת הרבנות דפה. ונ"מ עמהם במכתבים
ער כי באו לעמק השוק. אודות השכירות ושאר
התנאים ויכרך אולם במכתבו על המוגמר בבי
טוב. ונבחר העדה שלחו אליו ליר מיוחד לדבר
אחו פא"פ אם באמת נכון הדבר לפניו בהסכמה
נמורה ומלוטה. והה"ג שליט"א השיב להליר וגם
במכתב לנכבדי העדה. כי הוסכם אללו לעמוד

שליט"א בבאבבאריסק. ושאלו אותו ראשי העדה דפה בפני כל קהל הגאספים מנכבדי העדה דעיר קעשטוב. ומה יהי' אם הרב שליט"א מבאבבאריסק יגזר אומר אשר עדת ראדוס זכתה בד"ס. וקהל קעשטוב לא יתנו את כ"ס גם אז לעזוב אותם? — והשיב להם שה"ג שליט"א מקעשטוב בפני כל קהל הגאספים בזה"ל. הד"ס אשר יא' מפי מ"ו הרב הלדיק מבאבבאריסק שליט"א. "המה אלני כאלו שמעתי הקול יוא' מן השמים. ואם לא יתנו לי אנשי קעשטוב אז לעזוב אותם. הנני נכון ליסע מאהם בכנף בגדי הזה אשר אני לבוש בו לבדי. ועפ"י הדברים האלה קבל הה"ג שליט"א הכתב רבנות מראשי העדה הראדומית. ונעשה קבלת קנין בפועל בין ראשי העדה משני הקהלות. ונכתב ונחתם סטרי בירורין בכתי' הה"ג שליט"א. ובו נאמר בזה"ל את באת. בענין הסכסוך שבין שתי העדות הקעשטוביות והראדומיות בענין התמנות הרב רי"ל לירלסאהן בראדוס. נחלט בדעתנו שיוחלט הדבר עפ"י דת תוה"ק באופנים אלה.

(א) **המשפט** יהי' לא יאוחר מיום א' דר"ח ניסן שנה דלמטה בעיר באבבאריסק.

אלל כ"ק אדמו"ר ר' שמרי' נח שליט"א. שניאורסאהן :

(ב) **איך** הרב המשפט עד היום הנ"ל. הוא מטעם דוחק הזמן עד הבחירות בראדוס. שהוגבלו ליום העשירי לחודש פעברואר שנה דלמטה. לזאת מוטל על הרב הנ"ל להעמיד את הקאנדידאט טוריא שלו לעדת הבחירות הנ"ל. בכדי שלא תאבד תקלה מהבחירות בשעה שלא יהי' געזת ראדוס קאנדידאט אחר מן המוכן. האיתור הזה וענין העמדת הרב על הבחירות מטעם הנ"ל. הם עפ"י דרישה באי כח העדה הראדומית י"ו. ובכן לא תוכל להיות בעד זה טענת איזה חוקה לעדת ראדוס :

(ג) **ערינו** באי כח העדות הנ"ל לקיים מבלי הפיל דבר ככל אשר יא' פסק הדין הנ"ל. דהיינו באם שמוכה ראדוס אז על הרב הנ"ל לעזוב את קעשטוב. ולא תהי' רשות להעדה הקעשטובית לעכב העתקת משכנו בשום עיכוב בעולם. ובאם שמוכה קעשטוב. אזי על הרב הנ"ל להגיש פטורין לשך פלך הראדומי. ולהעדה הראדומית לא תהי' על הרב בעד זה שום טורמ בעולם :

ולראי' באנו ע"ה"ח ט' שבט תרע"ד פה קעשטוב. והכל שריר וקים.

נאם אהרן יוסף אפרתי	נאם יעקב דאנער	ונאם חיים אשר קערשינבאהם
דוד סובעלמאן	אייזיק דיאמענר	דוד רומטאן
צבי שיינבערג	שמעון שלמה מילמאן	מרדכי צבי הירש ווייסמאן
אשר אנשעל האלפעריין	מאיר ועלצער	חיים ניימאן
פנחס גרינבערג	מענדיל דאנוגער	ישראל יוסף קעניגסבערג
אברהם שניאורסאהן	יצחק ביעלסקי	

וראשי העדה הראדומית בבואם לביתם העליוני את כל דבר המשפט וכל הנעשה שמה בקעשטוב. לזמן לא יתפרדו הדיעות בין הקהל. והבחירות מטעמ"מ היו ביום המוגבל בעשירי לחודש פעברואר. ואחר שנפסלו מטעמ"מ הרבה מהבחרים לחוות דעתם בענין זה: נשארו 697 אנשים אשר ה' להם משפט הבחירה. ומהם ה' 694 בוחרים את הה"ג מקעשטוב שליט"א. ואז הודיעו ראשי העדה לכל הקהל את כל הנעשה בקעשטוב. ודבר המשפט אשר עוד לפנייהם בבאבבאריסק. ועמדו שני הלדדים למשפט לפני הרה"ל בבאבבאריסק שליט"א ליום אשר הוגבלו. ואחר רוב הטענות והלעקות משני הלדדים. ואחר ישוב הדעת חמשה ימים. יא' הפסק ב"ד מהה"ל בבאבבאריסק שליט"א. אשר עדת ראדוס זכתה בד"ס. ונשלח הפסק ב"ד להה"ג קעשטוב שליט"א:

והשליחים הנבחרים להד"ס בבאבבאריסק. באו לביתם בראדוס ביום יא'

לחודש אדר. 'ששים ושמונים על כל הטוב אשר אשר עשה ה' עמנו. גם בכל העיר היתה אורה ששון שמחה ויקר. והה"ג שליט"א מקעשטוב בירך אותם ואת כל קהל הראדומיות בטעמ"ג בברכת מו"ט ועשו הכנות לקבל פני רבם בחג המלות העבר. וביום שלאחריו י"ב לירח אדר. פתאום בא טעמ"ג מהה"ג מקעשטוב שליט"א לראשי העדה דפה. כי לא יעשו עוד שום הכנה דרבה עבורו. ויתנו על ביאת מכתבו. אך מי פלל מראש כי איש כמוהו. פתאום נהפך לאיש אחר. והיתה רוח אחרת עמו, ופשט את הרגל לכל קהל עדת ראדוס. אשר שפכו את דמם עליו כמים. דמיוס חרמי משמע"א. אחר עבודות רבות כאלה? אכן על אלה חשכו עינינו. כי כתב וחתם מכתבו הנ"ל ביום הפורים לראשי הקהל דפה. ובו יאמר כי לא יהי' לרב ומושל בראדוס. אך ישאר על משמרתו בקעשטוב. בטענות ואומתלאות חלושות מאוד אשר אין כדאי להעלותם על הגליון. וגם בפסק

ועתה אשית אל המדבר פני. הוא הרב המו"ל הקעשנובי. אשר השמיט והעלים דבר אמת ומשפט וכל המפעל בענין זה. וכאיש הנעור משנתו בא בהשעיה לתבוע חלק בכורה מעדת ראדום לעד קעשנוב. ואמנם כי אין מהלך עוד להשיב ע"ד כלל כמה שנוע להר"ם הזה. כי האנשים הנכבדים אשר קעשנוב להר"ם בבאבראיסק לא נערים המה. אך אנשים ב"ח ודעת. ואחד מהם ה' הה"צ ר' צבי שיינבערג גיסו של הה"צ דבאבראיסק שליט"א. וכל הסו"ח משני הלדדים הולטו שמה בהד"ת בבאבראיסק. ואין אחר מעשי ב"ד כלום. ואלקים נלכ בעדת אל. ומו" להרהר עוד בזה. אכן הנני בא בזה אך להראות עד כמה דברי הרב המו"ל הקעשנובי בטלים מעיקרם. כי הוא אמר והעמיד יסוד דבריו. אשר עדת קעשנוב זכתה מעיקרה בה"צ שליט"א בקנין סתומתא ובשטר. והמה דברים בטלים ולהד"מ. כי אמנם קהלת קעשנוב משועבדת לה"צ שליט"א. אבל הוא לא נשתעבד להם לשלש שנים האחרונות כלל וכלל. לא בע"פ ולא בכתב. והרשות בידו ליטע מקעשנוב בכ"ע שירלה. וזה האות. כי אילו ה' הרב משועבד להם בדיניהם שלא יוכל לחזור בו. מה קול הרעש הזה באזני? ומה הד"ת אשר ה' להם בבאבראיסק? ה' להם לישיב המנוחה. ולתבות עד יתבע הרב אותם לד"ת. כי יתנו לו פטורים וחופש משעבודו ולא היו לריבים ללאח למלחמה בחוקת הדין. כאשר אמר הרב המו"ל באות ד':

וזהו שנית. גם לו נשתעבד הה"צ שליט"א לעדתו בקעשנוב בקנין גמור ובשטר ובכל הקנינים המועילים לקנות. מ"מ אחרי אשרי מעלו בו מעל. והלשינו עליו אל שרי הממשלה יריה. וגם פעלו שיחמק שכירות הרב מהסמיטעט אשר הקצב לו מראש ממכס הכסר. ולא נער יתחכם כאשר אמר הרב המו"ל הקעשנובי. אך גם מהחורים והסנגינים ירם ה' במעל הזה. ולולא באה עדת ראדום לזכות בה"צ שליט"א. גם עד עתה לא ה' משיג השכירות המגיע לו. וודאי דרשות ב"ד הרב לחזור בו בכל עת שירלה. דע"ד זה וודאי לא נשתעבד להם מחללה. ואפילו אם נימא דהלכה כאשר אמר הרב המו"ל מקעשנוב. דרב העיר דינו כפועל ממש וכעבד, דגופו קטוי לעדת קהלו, ודלא כהש"ך בטי' של"ג ס"ק. ובכל דבר ספק אשר יכול בזה הם חשונים מוחזקים בגופו. דלא כהלח"מ פ"ח מעבדים. מ"מ וודאי דאין דינו כעבד כנעני. שיכלו לאמור לו עשה עמי ואיני זק. ונכודאי בע"פ הכל מודים דחשיב מוחזק בגופו ודבריו מהד"ט בזה ח' מאד בזמנא.

הה"צ טבאבראיסק שליט"א יקל ראשו באמרו. כי הפסק לא ה' עפ"י ד"ת. רק עפ"י יושר. וגם עשה הלכה למעשה ביום הפורים ההוא. והניח הודעה (ואיחולעניע) לשר פלך הראדומי ע"י שר פלך הקעשנובי. כי אינו מקבל עליו משרת הרבנות בראדום. ובזה מכתב הזה לעדתו לא קם עוד רוח בנו. והחילול ש"ס ברכים גדול וגורא מאד בעיני כל המפלגות. וכי יגיש איש את רעוה למשפט ב"ד"ת. עד מהרה ישיב להסליח ב"ד לא טוב אנכי מהרב הקעשנובי. אשר לא זיית דינא. וגם בעיני שרי הממשלה יריה. הח"ה גדול מאד באמרם הזה איש צירפסאהן. אשר הגדלתם כבודו עד רום שמים. והנה אך החל בכס. ורלונו גם מעיקרה ה' אך להיטב מלבו? בעירו. נוסף על כל זאת הנה הרע לנו מאד בעברתו. הרם ולא חמל. ויבער אש ביעקב דהבה בישראל. וקם שבט לסטה רשע. או נאלטו כי שורדנו ואין עוזר לנו. השי"ת ירחם עלינו. והנה שלמו ראשי העדה דפה להר"ל דבאבראיסק שליט"א. שישלח להם העתקה מהפסק ב"ד. והשיב להם בכת"ק אות באות בזה"ל:

ב"ח כ"ד אדר, באבראיסק.

כבוד הגבירים הנכבדים הו"ח וי"א ש"י בעיר ראדום. מכתב' כ' קבלתי. בהפסק ששלחתי להרב צירפסאהן ככתבתי בקלרה. אחרי ששמעתי הטענות מהנכבדים משני הקהלות. ורלחתי כל הכתבים שחת"י. זכתה עדת ראדום דין. ועפ"י המכתב שקבלתי אח"כ מהרב הנ"ל השבתינו כשנוע העננה. וכתבתי לו שהפסק ה' הן עפ"י דין והן עפ"י יושר. וכתבתי לו הטעמים שזכתה עיר ראדום דין:

ידירכם הדין והצדקתם. שמרי' נח.

ועל אמת כל הדברים הנ"ל מראש ועד עתה. יעידו המכתבים בכת"י הה"צ מקעשנוב והטע"ג שלו אשר בדינו:

והנני בזה בנקשתנו לכבוד מוריני ורבינו הה"צ מקעשנוב שליט"א בשם כל קהל עדתנו. כי ירחם נא עלינו לסוכך עלינו באברתו. וגם נא בעוד מועד הודעה שני (ואיחולעניע) לשר פלך הראדומי ע"י שר פלך הקעשנובי. כי מקבל עליו משרת הרבנות הראדומית. ובזה יקדש ש"ס ברכים. לקיים דבר אמת ומשפט דרך אשר ילא מפי הה"צ דבאבראיסק שליט"א. אשר דבריו דברי אלקים חיים. כאשר אמר כת"ה בעלמו בפני כל הקהל. וישיב שופטינו ככראשונה. וה' עינינו רואות את אדונינו ומלכינו בראשנו במהרם בימינו אכ"ר:

וע' נחשו' הרשעה המיוחסת ס' פ"ד דכל שאינו טוען בגופו ע"ד דבר. רק שיש לו שיעבוד עליו. כיון לדמורה עומד הרי הוא כמוחזר ע"ש. ובקשה' כלשון חכמים' אומ' מ'ן וכיון שה' הרשות ביד הה' שליט' לחזור. זו משיעבודו בקעשנוב. מחלל' מחויב ה' גם קודם הד' לקים דברו לעד' ראדום, ואליכ' הו' בכלל מחוסר אמונה ח'ז'. ולא דבר ריק ה'א. דחשיב בזה אינו עושה מעשה עמך. סברי הרב אומר כן. הד' בחור' ס' ר"ד בשם הכי'. וביו"ד ס' רס"ד כתב הכי' בשם חשו' ר"ת דמותר לקרואו רשע ע"ש. ויותר מזה כתוב בחשו' מהר"מ מיון ס' ק"א בשם מהר"מ ע"ש:

ואפ"ר בחרי חשו' הא ספק הרמ"א בחו"מ ס' כ"ד דלית ב' חשום מחוסר אמונה כשיקח רש"י ומוס' ורוב הראשונים דל. שהוכחו ב"י סס. ונהי דהב"ח והש"ך סימנו ב"ש. מ"ת לא בשליל זה נדח' פשוטות של הרמ"א כפ"ס. בשם דלשון' דברי הרמ"א מוכרחים לדינ' משיבת רוב הראשונים. ומה שהקשה הכ"ח מהירושלמי פ' הזהב' אמונה ב"י ב"ב פ' הספונה דבחרי חשו' ליכא חשום מחלל' אמונה. ופס"ז סיוס דין זה ב"ש. כמכת"ה בירושלמי סס מבוחר לאיפוך. דדוקא כמכר לו שיה' חשם כש' ואיך יעמד על שפ' דלא מוסר לחזור בו. חשום דכש' שבטל המקח אלל זה כך בשל' אלל זה. ומבואר להל"א דל"ל ואלל ה' בו חשום מחוסר אמונה וכספק הרמ"א. וביותר מ' נשינו דברי הגר"א שס מר' דתלמודא. שהניח הירושלמי דהוא שלל בשם הרמ"א. אשר הוא היפוך ממש. ובני' ונאמ' ביד רמ"א. וע' בשמ"ק ב"ב פ' הספונה סס. גאריכות:

ומש"ב הרב המו"ל מקעשנוב. באות ג' כעשה' של הקי"ז וי"ד ס' נס"ד. כגודמן לו חשיב מובל' אחר טוב מהרשון דמותר לחזור בו. דהתחלפות. בזה שד"ק חתרי. חרע'. ודל' כהחל"ם וי"ד ס' רמ"ז דאליכ' לא ה' הקי"ז חקל ב"ב כששעיות נגד פסק הרמ"א בחו"מ ס' ר"ד. אמנם כי כן כתב החת"ם עוד כששעיות בחו"מ ס' ק"ב. אך גם שם דבריו מ' בזה כמכת"ה. ולדקו כזה דברי הכותב הנ"ל. והס"ן ביו"ד סס אינ' לשיטתו ביו"ד ס' קס"ט סק"ס. שכתב בשם הרש"ל. דשארית ישראל לא יטעו עולה הוא רק ברוח' להרוח. עי"ז בתמון חבירו. משא"כ הובא שידוע שנדחק לזה ע"ס. אלל מ"ת חשיב הרב המו"ל הנ"ל דה"ב ב"ד דהר"ב חוזר בו רק חשום העקבות. והמתאמת העולמות של אגשי עיר קעשנוב. אשר לא שלל זה חרע'. כמכת"ה זה לא נתן להאחר כלל ב"ד. דהן בכל המלבושות משמרו שם את הה' שליט'א. וכל הדריפות שרדשו אחרו עד שפעלו לקפח את פרגמטו לחוקק את שביעות שלו מהסמיעטא. לא כאלו האגסים האלו בעקבות ומחלות לעמוד ליומין הרב ולעמוד לו. וי"ב חיסה כל העקבות שלהם עתה היא רק חשום שעתה ראדום רצו בו שיהי' להם לרב בעירם. ואין ראוי שה"ג שליט'א ירדוה עי"ז כדמים של חבירו אשר דמים. חרמי חשמי'. כידוע לכל. וכמש"כ הקי"ז הנ"ל כעלמו כשי' קפ"ס סס:

בר מן דין הן נס אחר כל העקבות ומחלות של אגשי עיר קעשנוב הכסית הרב להעדה הראדומית. שאינו חוזר בו כלל ח'ז'. אך כי לא יכול לעשות דבר בלא ד"ת קדומה. והד"ת אשר יאל חש' הה"ק בבאבראיסק שליט'א הנה אללו כאלו שחע הקול מן השמים. אשר הוא זה ענין שבושה בפועל. ואיך יכול הה"ג שליט'א עתה לחלל אחריו קודם כאלה. והן הה"ק שליט'א גור אומר אשר הד"ת נעשה הן עפ"י דין והן עפ"י יוסר. ומה יענה הה"ג מקעשנוב שליט'א על הדברים האלה פ':

אמורר מעתה כי כל יתר הטענות שמוכע הרב המו"ל הקעשנובי לעדת קעשנוב חשום טענה דבר האבד. וחשום שהשכיר עלמו לטועל לאדון אחר כמש"כ מהר"ס בסי' ג'. כל הטענות האלה יסובכו עתה לזכות המשפט לעדת ראדום. כאשר גור אומר ה' י"ת בבאבראיסק מהה"ג שליט'א. ודבריו אלקים חיים:

ומש"ב הרב המו"ל מקעשנוב עוד בסיוס דבריו: דהנכסיה' המוכא ב"ג חו"מ ס' רל"ז והג"ז סס. מיו"ר רק באופן שנסיעת הרב מעירו לא נחשב דבר האבד לעדת קהלו. כמכת"ה דבריו לא מחזורין בזה. דלס הרב לא נחשב כעניינה' למה זה ירצו ממנו בדווקא שיטאר בעירם. אך הד"ס דמיו"ר באופן דלא מחבר ל' להרב בעירו סס ואומ' רחמנא פטרי'. או כגוונא ש"ס לו שגולים בעירו הרודסים אחרו. וכמבואר בחו"מ ס' ש"כ ובפ"ת סס סק"ז בשם חשו' שב"י; דבזה מותר לו לחזור אטילו בתוך הזמן. אבל לולי זאת ח'ז' לומר דמותר לרב העיר לפסוע על ראשי עס קדוש ולהשתמש בהם להאחז ולכבודו. ח'ז' לומר כן:

בהתיימי דברי הנני כנפתי עוד בהתרה' לכבוד מורינו ורכינו הה"ג מקעשנוב שליט'א. בשם כל קהל עדתנו בראדום. כי יאכה כעונו לקבל עליו חסרת הרבנות בעירו כפי הד"ת. ויגש עד מהרה כעוד מועד הודעה (זאולוולעניע) לשר פלך הראדומי עי"ז שר פלך הקעשנובי כי מקבל עליו חסרת הרבנות בראדום. ואס יס לכתי' איזה פו"ת ודו"ד חדש עס קהל עדתנו ה"ס נבונים לעמוד עמו לד"ת כגולין לפני שלשה רבנים גאונים מ' בהקיס שבדור. הה"ג מבריסק. והה"ג מקינצק. והה"ג מקינצק שליט'א. ולא ימן. לחלל ש"ס דברים ביותר. וידע לא כתי' אשר לפניו בזה. והגנו כשוחים כהכחמו וכחומתו כי ימלא כששתו כרחמים. וע' בדבריו גאונים כלל ל"ג סביב מהחשכ"ן ס' ר"ן ומחשו' בית יעקב ס' ל"ג דריון המסרס ב"ת פסול לדון דיני מחנות והביא רא' מהש"ס דסנהדרין דח' דאחר אידי היכי דין והכתיב התקששו וקשו. ואחר ר"ל קשוע עמך ואח"כ קשוע אחרים ע"ס. והגנו כותב ומוחסר בזה בשם כל קהל עדתנו ובפסקות ראשי הקהל דפה:

מנחם מענדל' וויינגארט מו"ז דפה"ק ראדום.

באות אמת כי הרבנים האלה נכתבו בשם כל קהל עדתנו. באעיה"ח אנחנו ראשי הערת דפה"ק ראדום יצ"ו.

נאם יצחק ביאליסקי וגאם זאב וואלף אנשער

ספר אמונת ורעים

יש להשגיח אצלי כל החיבורים

מכ"ק מוח"ז הנרשמים מבערוואן.

2,--	שו"ת מהרש"ם ח"א
2,--	ח"ב
2,40	ח"ג
1,80	ח"ד
1,75	משנה שלום על ח"ה

דעת תורה ח"ה שחיטה נדמ"ח

כתוספות מרובות

נידון דעת ח"ה מרובות

דעת נידון ביחד

הכלל מרובי עה"ת ותחלים ופרקי

אבות מאמ"ר וצ"ל

דגל אפרים עם חיבורי עוללות

משה בהלכה ופסול

ב' הספרים הנ"ל ביחד

במחיר הנ"ל בכלל חפאט פאָרש

ח"ק משה ישראל פלדמאן

החושב בערוואן.

Rabbiner M. I. Feldman.

Brzezany (Galizien).

באר יצחק

מסור על סדר משניות קדשים
וכה בסם הערות והארות ונחנח לכל
הלומדים והמעיינים.

— מחירו 1,80 עם המשלוח —

שלום ליב אייזענבאך

(ירושלים עה"ק)

אפשר להשיג גם במערכת ה"שע"ת"

J. Feigenbaum,

Warszawa, Muranowska 4.

הנחה

כדי להשיג בין קוראי ולומדי השע"ת

את ספרי **מאה שערים** הכולל

מאה

ישובים על קו" אחת פסוקים וספרי

פסוקים וביאורים רחבים בחקירות

והערות חדשות בכמה עניינים ורובו

דרובו בעניני עשה דוחה לית ועניני

היתר מצטרף לאיסור הנזכר מאד

דכל מעין ומספר — הקצבנו מחירו רק

סך 70 ק" עם פורמא ומכור יפה

מאד א' ר"כ עם פורמא (ועל ניג

עוד 17 קא" רביא). המחיר יקובל גם

במקראות הנידואר, וכל הקודם וכו'.

יצחק בצלאל מארנענשטערן

בתוך עמי אנכי יושב פיק ווארשא.

האדרעסא למערכת:

J. Feigenbaum,

Warszawa, Muranowska 4.

בפאדרי

יבולים לחתום על השע"ת אצל

סוכן השע"ת **העמלקים** החי"ב ס'

יצחק יוסף יצחקערבער נ"י בהרב

ס' מיכאל ש"כ נ"י ברחוב ווערש 78.

הוא לוקט על משניות סדר ורעים שלא נמצא עליהם נפרא. דע"ע
יצא לאור מסכת פאה ודמאי נדפס על נייר רונאל ופתוח יותר מסאח
נתינות וסדר בסדר נכון ויפה.
בראשונה הוצב הספר ואחריו כל המשנה מלוכט כל מאמרי חו"ל השויכים
למשנה הנמצאים מפורדים בש"ס בכלי מנילחא ספרא ספרי תוספתא
וכו' ועל עירוב ביאורים משוברים מספרי הראשונים ונדולי האחרונים וכל
שנות אליהו אשר מיוסד רובו ככולו מירושלמי כאשר עיני הלומדים תחוינו משרים.
מחירו עם המשנה א' ר"כ, וגם יוכלו להשיגו אצל המערכת.
נקבעו ונסדרו בעה"ת על ידו

יהודא ליב ב' אהרן מאיר נ"י מענדעלזאהן מווארשא.

J. Mendelssou, Warszawa, Muranowska 3.

חדשות בספרות הרבנית והדרושת !!!

(א) **ספר ההדרנים** — מחירו 1 רובל. —

(ב) **מיטב הגיוני היהדות** אנציקלופדיא לדרוש והפסח. — מחירו 60 ק" —

(ג) **הועד**, מאסף שו"ת נחוצות הלכה למעשה מגדולי דורנו. — מחירו 30 ק" —

בנ"ל עוד 17 קא" האדריסה:

Бѣла-Олита Сувальской губ. Равв. Р. Левинбуку.

יצא לאור ספר ברכת אהרן על מס' ברכות

חבור גדול וכו' קו"מ מאמרים, מחקירות והערות חדשות וביאורים בדרך תחירות,
דרש והאגדה מאת הרב הגאון המפורסם כהר"ר אהרן לעווין אב"ד סאמבור
והגליץ יצ"ו, ובראש הספר קונטרס ברכת אב' סמבור הרב הגאון הגדול
כהר"ר נתן לעווין הנאב"ד רישא של"ס א' אבי הסחכר נ"י.

— מחיר הספר 5 כתרין —

Kaiserlicher Rat Rabbiner Aron Lewin Sambor

(Galizien).

יצא לאור חיי עולם "צדור החיים"

בספרים רבים בכסותם, וגדולים וגמרצים באיכותם, מאת הרב הגאון הדרשן
והסופר הנשגב, הנודע לשם וכו' רבי **ישראל בענדט פייוולזאהן** נ"י
נאב"ד בב"י סאגאלא (פ. קאוונא). המחיר עם המשלוח 75 ק, סבור 90 ק.

Rabbiner H. B. Feiwelsohn, Beysagola Kov. губ.

Rabbi J. B. Feiwelsohn, Beissagola, gouv. Kowno

(Russia).

נרפס מחדש

צפנת פענח (מהר"ט) עה"ת יקר המציאות מחוץ המשה חלקים ערך 50 בייגין

מחירו עם המשלוח 2,40 ר'.

תרומת הכרי מאתי הגאון בעד קצות החושן

עולת יצחק על יבוי המצא כד' חלקי שו"ע כפי שדפס בשנת שס"ו 80 ק.

שיטה מקובצת על מס' ביצה עם הנהגות הרב הג' ר' צבי הירש

כליוויזים נ"י מווארשא.

Księgarnia A. Kahane, Warszawa, Nalewki 35.

אור חדש!

עתה יצא חלק ה' מהס' קד' **שקאליעור** ס"י על הוה"ק מאת הצה"ק צ"ע
ר' אליעזר צבי ספרין וי"ע בן הנה"ק צ"ע מרן ר' אייזיקל וי"ע מקאמרנא.
בו מבאר במעט כל חכה מהוה"ק כלשון צח ונקי וע"ס הקבדה. כבר נדפסו
סמני חששה חלקים בגדול 1/2 בייגין על נייר ודפוס טוב. כל ח"ק מכיר לערך
ק"ס דפים נדפסו.

— מחיר כל חלק 30 k. 2, כל החמשה חלקים ביחד 12 k. —

ע"י נאמנהמסע או בשליחת כסף בפקודים.

ח"י:

Baruch Schlichter, Komarno (Galizien).

Редакторъ-Издатель И. Файгенбаумъ, Варшава, Мурановская 4.

רשימה נומר 1 מהספרים הנמצאים למכירה אצל המערכת

1 ספינ עם מוהריא שטיין ומוהריא ווינעציע ש"ו	55 שוית תשבץ כל החלקים	116 ספרי עם חוסר מאיר עין דר/ מאור איש שלום. ווין תרבי"ד
2 ספרא עם קרבן אהרן ד"ר	56 תורת האדם להרמב"ן	117 בית אהרן פיראט סקופות על סמוקי התורה וחמ"צ מ"ל פסוקים בש"ס
3 דרכי נועם שוית, וגם קונטרס מלחמה מצוה לבעד גנת ורדים ווינעציע חנני	57 שוית שערי צדק אבני צדק על ד" חלקי שוית ר"ס פאנעט ו"ל דעש צמנת פננת מ"י על רבכ"ח ושלוש כספריא של מעלה הנאמן מ' אל"י אבד"ק ניוודין ו"ל	118 מ"י בעלי התוס' עה"ת ווארשא ו"ל על ההפסוק פתוחה
4 ברכי יוסף	59 קצור מ' ציצית נובל צבי הנ"ם יעקב ששפורט ו"ל	119 ווארשא תרל"ח
5 מחוקק ברכה	60 בית מדרשי הנ"ם יעקב דיבשיטץ אבד"ק שערי צדק	120 ילקוט דוד עה"ת ווארשא תרל"ח
6 שוירי ברכה	61 רקת	121 של"ה (יפה מאד) פפד"ס
7 רש"ב שוית ליווארנו	62 וכרונ' יהודה שוית הר"י בהרא"ש ו"ל	122 מאיר נח"ב (קונקורדנציע)
8 מהרש"ם לבוב תרכ"ד	63 שוית נאונים קדמונים	
9 מבי"ם שוית לבוב	64 שויע' חרב. שטאטין	
10 אור ורוע ויטאמיר	65 שיטה מקובצת כל החלקים	
11 האשכול להראב"ד עם נחל אשכול	66 ריטב"א כל החלקים	
12 מוהר"ח אור ורוע שוית	67 בשמים ראש	
13 ספרא עם מ"י הראב"ד. ווין	68 רמ"ח על סנהדרין	
14 ים של שלמה נם על מ"י כחוכות	69 שוית הר"ם סגור ו"ל	
15 הפלאה על כחוכות. אוסיבאך	70 דברי משפט על שויע' חו"ם	
16 חסדנה קידושין (חסר שער) עם סתנה לוי. אוסיבאך	71 תפארת למשה על ו"ל	
17 איתן האורח מוהר"א שרעניצ'ער	72 מלבושי משה על נדה	
18 מ"ם עמוקים שוית מוהר"א	73 שוית אלשיך	
19 כפתור ופרח, פוסק קדמון	74 או"ח הארוך	
20 בדיני ובבולי מ"י, ברלין	75 תהלים עם מ"י מהוהר	
21 נדולי תרומה ב' בווינעציע	76 צורת הבית מהתו"ם	
22 סתנה אהרן על סנהדרין	77 הר הכרמל שוית	
23 מ"י נפתוח על מקואות	78 תורת חיים על מ"י	
24 פנים מאירות ב' ברכים	79 שמלת ביומין	
25 בית אפרים שוית ב"ב	80 מלא רצון על מ"י	
26 תורת הבית להרשב"א	81 עמודי אור שוית	
27 ח"י הרשב"א מ"י שיטות לבוב תר"ך	82 פרי חרש	
28 חת"ם שוית פרעשבורג ווין	83 מובח כפרה	
29 דברי פתח אלמונא בחיי הפחבר	84 דברי נחמ"י שוית	
30 מוהר"ם ויסקינד שוית	85 ידו אליהו הר"א נאליספא	
31 מנורת הטהרה הל' שבת	86 חוס' רי"ד	
32 שער בינה ע"ס שער שבועות	87 איגרא רבה	
33 בית דוד מ"י על כל משניות ורע"ב ותו"ם, וכמה ציורים	88 מאמר קדושין על חו"ם	
34 גמרא נויר עם פירושים והגהות ווילנא תרס"א	89 בית מאיר על או"ח	
35 ספרא עם ביאור הספרי"ם	90 שוית תרמ"א	
36 מ"י יהושע כל החלקים	91 ננוי אקספארד	
37 שוית גורע ביהודה	92 שושן מורה	
38 רבנו ירוחם	93 שער שמחה ווירצבורג	
39 רבב"ן כל החלקים	94 רמב"ן על ב"ב	
40 כל בו פוסק	95 רמב"ן על יבמות	
41 דברי חיים שוית הרב קצאנו	96 משנת אברהם על סת"ם	
42 עוללות אפרים ישן	97 אור חכמים על מ"י	
43 וכוז לאברהם כללים	98 אשל אברהם על מ"י	
44 ראש אפרים על מריסות	99 פירוש הגדול לרש"י	
45 דרכי תשובה על ו"ל חלק א'	100 לב אר"י על חולין	
46 הסנותה לרבנו מנחם	101 ושב כהן שוית	
47 מלא רועים חלק ג'	102 מהר"י טברנא שוית	
48 שוית פרשת מרדכי ר"ס בנקט ו"ל	103 חכם צבי שוית	
49 חת"ם על שבת	104 שתי הלחם שוית	
50 סתא ירושלים על ירושלמי מועד	105 תרומת הרשן שוית	
51 חת"ם אנך עה"ת הג' חיד"א ו"ל	106 פרי תאר	
52 שוית הרא"ש ווילנא	107 עפרת חכמים	
53 עין הדעת אוב עה"ת פתח"ו ו"ל	108 חיים שא"ל שוית	
54 שוית צמח צדק אמשטרדאם	109 מגיד משלים להב"י	
	110 עקידת יצחק ב' ברכים	
	111 שער השמים לאבי הרלב"ג	
	112 מדרש דקת טוב כאבר	
	113 אבקת רובל שוית מרן חב"י ו"ל	
	114 מלא תרועים ב"ח האלברשטאט	
	115 לב שלם על הרמב"ם אמשטרדאם (המשך יבא)	

וכן ישינו חלוצי חניך, חסידות, ש"ס בבלי וירושלמי, רמב"ם, טורים, שו"ע. וכל הספרים שלא נרשמו בהרשומה. וכן פרטים למכור ספרים אלו לנכח אלנו וישינו בעדם מקחם הטוב. ואל לנו אלנו כהגה כפול.

שערי תורה

קובץ רבני חדשי

כולל שו"ת וחדושים ובאורים בהלכה ובאגדה

מאת גאוני וגדולי דורנו שלוש"א

נוסד ע"י הגאון מרן יצחק הכהן פינענבוים זצ"ל

ראב"ד ק ווארשא

יו"ל תחת בקורת ועד ת"ח

המשתדל: יעקב שלמה הכהן פינענבוים
ע"י בניו: | הסו"ל: ישראל איסר הכהן פינענבוים

המחיר לשנה:

בארצנו 8 רוי"ב.
בזר"ל: באשכנז 7 מארק.
באז-סריא 8 קראנצן.
באנגליא 8 שיללינג.
ובאמריקה 1 1/2 דולר.
ולפי הערך לחצי ולרבע שנה.
מחיר קונטרס אחד 30 ק"פ.

מחיר מודעות:

מעיני התורה והיהדות
בעד שורה קטנה באותיות סמיט
16 קאפ".
המחיר יקובל גם במדקאות
בידואר.
מודעות לתקנות עגונות
מתקבלות חנם.

№ 5. (April, 1914).

ווארשא סיון (תרע"ד).

חוברת ט (חלק ח).

האדריסה להמערבת

И. ФАЙГЕНБАУМЪ, Варшава, Мурановская 4.

J. FEIGENBAUM, Warschau, Muranowska 4.

אל המחזיקים הגנו כוח לחזקים ולבקשם לטובת השע"ת וקיומו לשלוח המניע מהם ע"י הארבעה של המערכת בעד העבר ועד העתיד. ובה תהי לא רינו בעוה"י וכל"ל לשלוח להם גם מהיום והלילה החוברות המדין כסדרן מדי חודש בחדשו להגיד תורה ולהאירנה. המערכת.

בווארשא יכולים לפנות בכל עניני השע"ת מלבד לבית המערכת גם **בווארשא** יכולים להתחיל על השע"ת ע"י החו"ב העוסק לטובת החרב מ' מרדכי שמואל הלוי גושלעווער נ"י חתן הרב הגאון המוסד וצ"ל ברחוב גרויסבאו 1.

ירושלים

להשיג אצל המערכת.

תוצאת

הסדר דוד על התוספות סדר קדשים מאת הגאון הגדול ר' דוד פארוז וצ"ל נדפס מתוך כתי"י. מחירו 2 רוי"ב.
תבואות הארץ מאת התיר אה"ק הגדול הרב"י ר' יוסף שווארמץ וצ"ל כולל מהות הארץ וכמות הארץ, ובאור שבות המדינות וכל המסקנות הקדושים ותוצאות הארץ וקלות. נדפס בירושלים ע"י הק"מ מחוץ תקס"ב עמודים תוצאת מנהל עם הערות והוספות. מחירו עם המשלוח 2 רוי"ב.
איסור והיתר הארוך מאת רבינו יונה תלמיד מהרא"י בעל התרומה הרשן עם ביאור ור"ה סבר ומלכו דברי רבינו א"ח הישב דק. מאת הרב הגאון מ' אברהם ברוך שליט"א אבדק ע"י הר"ש (פ' מאניוועל). מחירו 1.50 רוי"ב.
סידור הגר"א על דרך המסר עם שער נפתלי ואכ"י שער ב"ח. מחירו 2.50 ר"י.
סידור אשי ישראל עם אכ"י א"יהוה מהגרי"א וצ"ל ש"ח יצחק. מחירו 2 ר"י.
רוח חיים על מ"א מהגרי"א מוולאין ע"י הגר"א וצ"ל מניח דרך ע"א. מחירו 80 ק"פ.
שער המצות היא משמונה שערים דהאר"י וצ"ל 90 ק"פ.
בית דוד דרושים מהגאון רד"ש מסינסי רינאט מ' 1,60 ר"י.
וע"י נ"י עוד 17 קאפ" על כל ספר.

כפתור ופרח (ב"ח) כולל כל דיני ארץ ישראל וביהמ"ק תכונת הארץ וחלוקתה, המשקלות והמדות, והמטבעות, והצמחים הנזכרים בכתב"ק ובדרוש"ל והערות והוספות רבות מאוני חכמי הזמן העבר וההווה וצורת הבית השנת ולוח המזלות המטבעות העתיקות פתוח עין מתוך 852 עמודים. מחירו (3,50 ר"י).
אהל מועד (יקר המציאות). כולל כל דיני ארץ וי"ד, (הובא בב"י) מיוחס לפוסק קדמון רבינו שמואל ב"ר שמואל גרוניו וצ"ל (ולפי דברי הג' חיד"א וצ"ל חיברו רבנו המא"י וצ"ל). וסביב לו ביאורים מאת גאוני הספרדים המבארים שיטת רבנו המחבר בשם סביב האהל ורעיוות האהל מיוצגים בחריפות ובקיאות מחוץ ויתר מן 600 עמודים נדפס מתוך כתי" (ב"ח) בירושלים ע"י חובב"א. 3,50 ר"י.
הר"ל דיסקין פסקים וכתבים מאת הגאון ר' יהושע ליב וצ"ל אבדק. מחירו 2 רוי"ב.
רבנו מהר"י וצ"ל נדפס
פאר והדר עם
י"לוח 2 ר"י.
בעד
י"י

וּבְכֵלָּוּ לַחֲשִׁיג חֶסֶם בַּמַּעֲרֹבֶת, שְׁעָרֵי

שאלות ותשובות

סימן סח

תשובה כתיב מאת מרן הגאון הגדול וכו'
בקשה ה"ר חיים ברלין זצלה"ה.

ע"י א' לסדר וירא איכם כבוד ה' שיחבר באור
וישמר ויחנך ד"ק ירושלים.

שלטא רבא, רב הונא, רב חנא, ורב חסדא,
לרב חביבא, ורב נהוראי, רחימא דנפשא.
בר ניהו רבא, מחותני יודי נפשי, הרב
הגדול, החי"ב, ברק השגון, ערינו העצמי,
יורא וחדר לדבר ה"ל פ"ק, איש חסודות,
במעלות וסודות, כשי"ת מ' גרשון מעגדל
סאמונאור נ"י.

הגיעוני מדברותיו, לרב נחמ ועונג, מגילה
עפה, מעולפת ספרים, בפלפולים
יקרים משמחים לב ועינים מאירים, וביחוד
נחפצתי מרוב ענותנותו הגדולה, שהוא באמת
עדינו העלוי, מעדן עלמו כמלכות, בהיות כל
פלפוליו מלאים חכמה ודעת, וכל דילידא אימא
כוותי' תיליד, יחזקוהו ה' ויאמנו, ויאריך ימיו
ושגמו, לעשות חיל באפרתה של תורה, ולהשיב
מלחמה שעה, עד יבא מורה דק כשורה, אכ"ר:
ואנכי, מיוס שנקהל הגאון הרש"ס ז"ל,

מעמידים אותי בטרודות שונות, באין
להם למי לפנות, מלבד הטרודות דלתו מעלמא,
וגם עתה הנני שקוע בהיתר עגונה בעיר סאווראן,
ואיני מופנה כל כך, להאריך בשעשועי דברי
חרדון, ובכל זה, פניהי לבי, ואללתי מועד,
להשיבו בקצרה, על כל דבריו, המפיקים אורה,
על ראשון ראשון, והמקום יהא בעזרי:

ספר אהלי אהרן, לאחיה דמר, הגאב"ד
דגראיינעווא (ועכשיו הגאב"ד דחא"קאור),
המעתיק ש"י, ישנו ביד, כי שלחתי אלי, והנני
משחטשט בו, לעקוב הפגלי, ומולא בו הכרות
ישרות, ה' ישמרהו:

א) בענין תמימות בספירת העומר, כבר נלתי
דעה במכתבי העבר, לכחריה ש"י,
כי בשאני לעלמי, באור ברייתא דמנחות פסוקה,
דקאמר, יכול יקור יספור ויבא ביום, וממילא,
כשם שהנבחה דוקא ביום ולא בלילה, כך תהא
הספירה דוקא ביום, ולא בלילה, כדאמר' להלן
ע"כ א', דיום בלילה לא, ת"ל תמימות, אימתי
אתה מולא תמימות, בזמן שאתה מתחיל למנות
מבערב, דיום תמים לא נקרא אלא אם לילו
עמו, כמבואר בפרק אין מעמידין כ"ה א'.

ובפירש"י שם ד"ה דכתיב ולא, דיום אינו תמים ושלם
אלא עם לילו, וממילא כיון דזמן ספירה הוא בלילה,
כשר כל הלילה דבר שמזוהו בלילה, (אלא שזריון
מקדימין למזוהו, כבכל המזלות), והכי, אימא בהדי'
בירושלמי פ' הקורא למפרע הלכה ז', כל הלילה
כשר לספירת העומר, שנאמר מהלל לקורא חלל
לספור, ומקשה, מעשה, יאל לו חוץ לתמוס (מבעוד
יום) כיון שחשיכה יתחיל לקורא, ומשני, איפשר
לכוין (בתמי') לפיכך כל הלילה כשר, ויפה נחשו
המוס' ס"ו א', על הסוג'ים, דעדיף לספור
סמוך לחשיכה משום תמימות, שאין נראה, וכן
דחה זה הר"ן שלהי פסחים, וכחז שכל שסופר
בלילה, תמימות קרינן ב', והוא מהירושלמי
הלזה, אלא שהראש"ש שם הסכים לזה, דעדיף
סמוך לחשיכה משום תמימות, ונראה שסמך על
הא דמשמע בפ' אין מעמידין שם, דיום תמים,
הוא עשרים וארבעה שעי, ולדודי' ה' לו להקפיד
גם על כל לילות הספירה שהיו סמוך לחשיכה,
ולא רק על ספירה ראשונה, ולשון הר"ן, שלהי
פסחים הג"ל שהקפידו רק על ספירת יום ראשון,
ונראה, שהקפידו כן משום קושיית הירושלמי שם,
שהקשה, מעשה יאל לו חוץ לתמוס כיון שחשיכה
יוכל לקורא, וזה לא, שייך אלא בליל הקצרים,
וכבר דחה בירושלמי בבבא ז', כ"ז:

ב) אמנם זה ודאי קפידא נגזרה, שלא להקדים
הספירה מבעוד יום, כדי שלא להזכיר
ספירה שני', ביום שהוא עוד מספירה ראשונה,
וקפידא זו, היא ודאי בכל לילות הספירה, שלא
להקדים תפילת ערבית, כדי שלא יזכירו יום
ספירה שני' ביום שהוא עדיין מספירה ראשונה,
ומגרע בזה הספירה הראשונה ולא נקרא תמימות,
וקבוצתו הט"ו והמג"א ז"ל, הוסיפו, שבליל חג
השבועות, הגם שאין סופרים אז, ולא יזכירו
שום ספירה אחרונה, לגרע, בזה הספירה של
יום שבער, מכל מקום, אם יאמרו בתפילה יום
חג השבועות הזה, גם כן יהא בזה גרעון לספירת
יום שבער, ולא יהא נקרא תמימות, כן הוא
לענין באור הדברים, ולא כמו שחפסו העולם,
כוונת הט"ו והמג"א, רק על ליל חג השבועות,
וכן הבין גם כבוד מר' אבא עט"ר הגאון מאי"צ
זללה"ה, עפר אני תחת כפות רגליו, ומידש,
שטעם הדבר, משום דכתיב בשבועות בעלם היום
הזה, ולענין הדלה, נראה, כמו שכתבתי,
שהט"ו והמג"א, הוסיפו שם בליל חג השבועות
מאחרין תפילת ערבית, וכש"כ בשאר לילות
הספירה:

ג) ודונמא לדבר זה, מרגלא בפומי, תמיד
להוכיח למנהג העולם, באמירתם
תהלה

הכלה לדור. שלם פעמים ביום. ואינם מכוונים כלל. עד שמגיעים לפסוק פותח את ירך ואז מתעוררים לאומרו בכוונה. משום שראו בש"ע סי' ג'א סעי' ז'. שצריך לכונן בפסוק פותח את ירך. ואם לא כיון לדרך לחזור ולאומרו פעם אחרת. אבל באמת הרי יותר יש להקפיד בכל הפסוקים שנמצא שם שם הוי"ה ית"ש. שלא להזניח שם שמים לבטלה. והרבה יותר יש לכונן בפסוקי גדול ה' ומחולל מאד. חנון ורחום ה'. טוב ה' לכל. יודוך ה' כל מעשיך. סומך ה' לכל הנפלים. לדיק ה' בכל דרכיו. קרוב ה' לכל קוראיו. בכל אלה הפסוקים. יותר יש לכונן. מבפסוק פותח את ירך. שלא נמצא שם שם הוי"ה ית"ש. ומה שכתב בש"ע שצריך לכונן בפסוק פותח את ירך. הוא בשביל שני טעמים. א'. שרבותא השמיטנו. שהגם שבפסוק זה אין בו שם הוי"ה והיינו סוברים. לדמות פסוק זה. לפסוקי. בכל יום אברךך. דרך לדור יסבך מעשיך. הדר כבוד הודך. ועוזו מולדותיך יאמרו. שרשאים לאומרו בלא כונה. כי לא נמצא בהם שם הוי"ה. ע"כ השמיטנו הש"ע. שפסוק זה אינו דומה לשאר פסוקים שאין בהם שם הוי"ה. ולפיכך לכונן בו. אבל בפסוקים שנמצא בהם שם הוי"ה פשיטא. שצריך לכונן בהם יותר מבפסוק פותח את ירך. הא חדא. וזאת ענין שבלווא פסוקים שיש בהם שם הוי"ה. אם לא כיון בהם. הוא מעות שלא יוכל לתקון. ואינו מועיל מה שיאמר הפסוק פעם אחרת. והעבירה שעבר. כבר עבר. מה שאין כן בפסוק פותח את ירך. שגם כן צריך לכונן בו. אבל אם לא כיון. לא עבר שום עבירה. ויש לו תקנה אם יאמרו פעם אחרת. ופשוט:

(ד) **באור** דברי הר"ן. בפי' לולב וערבה. שכתב דמשנה לא אמרינן זמן בספירת העומר משום שאם לא ספר בלילה. לא יספור ביום. כתב הפרי חדש בס' חפ"ט סי' צ"א בשם הרלב"ח. דבשלמא אם לא. ה' הפסק בזמן. שאם לא ספר בלילה יספור ביום. כולו לילי. כחדא ליליא אריכתא דמי. ומשום הכי יוכל לברך זמן. שכבר הגיענו לתחילת זמן כל המזל. אבל כשיש הפסק בזמן. דיומי מפסקי בין הלילות. וכל לילה ולילה. הוי' חלק המזל. דלא נגמרה המזל עד שימנה מימי ימים. במיט לילות. לפיכך לא תקנו בזה ברכת זמן. עכ"ל:

(ה) **בדין** קידוש במקום סעודה. הנני מיישר מילי דמר מחו' הרה"ג ש"י. שנהג עמי מנהג בית הלל. שנהגו ליישב גם דברי בית שמאי. כן טרח מחו' ש"י. ליישב הסוגי' והלשונות. אין קידוש אלא במקום סעודה שמתחלפות

רופא אחד אומר לריך. ובנו הרופא אומר שאינו לריך. דקיייל בשויע ארץ ס' שכי' סעי' ו'. דאם אחד אומר לריך. ואחד אומר איז. מחללין. דספק נפשות להקל. ואמרתי דמכל מקום זה הרופא שאומר איז. אסור לחלל שבת בשבילו. ודין זה ברור אללי. משנתי דפ' האשה שנתארמלה. כ"ב ב'. בשנים אומרים מה. ושנים אומרים לא מה. אם נשאת לאחד מעידה האומר מה. והוא אומר ברי לי שמה. לא חלל. והרי דברים קל וחומר. ומה בשרי ושרי. בתיחזוק איסורא. בדבר שבערוס. אם הוא אומר ברי לי. אוליין לקולא. שלא חלל. כשיצא דוליין לחומרא. באומר ברי לי. שאינו לריך. שאסור לחלל שבת. ומעשה. הרי אביו אינו רשע אם מזה לבנו לחלל שבת. בשביל זה החולה. דהרי כל ישראל. מחויבין לחלל שבת בשבילו. משום ספק פקוח נפש. ובנו הרופא אומר שאיז. אסור לחלל שבת בשבילו. ואיטריך קרא בכהאי גוה. שלא ישמע לבאיו. ועוד יש דברים בזה. אך איני מופנה להאריך עוד בזה. וכל האמור. בענין קדוש החודש. שזה ר' גמליאל לרי' יהושע לבוא אליו. ביוה"כ שחל להיות בשבועו. אינו ענין לכאן. דהאם קיייל אתם אפי' שונגין. אפי' מזידין. אפי' מוטעים. וכל מה שעשה רצו. אפי' בטעות. הרי הוא עשוי. וכל ישראל. חייבין לשמוע לו. משאיכא במקום שהוא ספק אללינו. ופשוט החילוק בזה:

(ט) **אשר** הקשה יקירנו ממחר עיינו הגאון שי'. (הדברים מכוונים כלפי הקושיא שגדפסה ג"כ בשם אומרה בשע"ט ש"ז חלק ח' קונטרס ב' ס' יא. המעתיק). בפ' מי שהולידוהו מ"ד א'. דמוקי רבא לברייתא דנפל דופנה של סוכה לא יעמיד בה אדם בהמה וכלים כר' אליעזר. והא לר"א מכשירי סוכה דומין שבת. והיא קושי' מפארה. וראו' למי שאמרה. וכגון דא לריכא רבא. והנה כשאני לעמי. הייתי אומר דעד כאן לא סבר ר"א דמכשירי סוכה דומין שבת. אלא בלינה ראשונה. דלא החיוב בסוכה מוכרח. מג"ש ט"ו ט"ז מחג המצות. כידוע. אבל בשאר ימי החג. דאי בעי אכיל. ואי בעי לא אכיל. אין סברא. שידחה שבת לר"א. וכבר חזר בו ר"א ממה שאמר ארבע עשרה סעודות חייב אדם לאכול בסוכה. ומודה לחכמים שאין לדבר קלבה. ואם רצה להסתנות. רשאי. כשיטת רש"י בפ' הישן כ"ז א'. ולא כההוא שם ד"ה חזר. וא"כ ודאי אין מכשירין דומין לו את השבת. וחיובי לי. שמאלתי כעין זה. במהרי"ם ש"ף פ' ר"א דמילה קל"א ב'.

בן חנניה. דהוא סתם ר' יהושע. קרא את עלמו. בפ"ק דבכורות ח' ב'. חכימא דיהודאי. ושמואל התפאר עלמו. שהוא חוזה בכוכבים. שאמר בפ' הוואה ג"ח ב' נהירין לי שבילי דשמיא כשבילי דנהרדעא. ורבה התפאר עלמו שהוא יחיד. שאמר צפי הפועלים פ"ו א'. אני יחיד בנגעים. אני יחיד באהלות. וללוי קראו בבדייתא דשלהי פ"ק דסנהדרין י"ז ב'. גמורגא. שאמרו שם למדין לפני חכמים. לוי מרבי. ורב נקרא סדרגא. כדקרי לוי איסי. בפ' ראשית הגז קל"ז ב'. דאמר מאן ריש סדרא בבבל. אבא אריכא. והן המה דברי רב נתמן בר ילאן. אבא לא חכימא אבא כר' יהושע החכימא. דאמר ניה"ק או נה"ק. ולא חוזה אבא בשמואל החוזה דאמר ניה"ק. ולא יחידא אבא. כרבה היחידא דאמר ניה"ק. שכל אלה התפארו בעלמם. זה שהוא חכימא. וזה שהוא חוזה. וזה שהוא יחיד. וכולם לא עמדו. על הסברא הפשוטה הזאת. דאפוקי יומא כל מה דמאחרין לי עדיף. אלא גמרגא אבא. כלוי הלומד לפני רבי. דאמר קנייה. וסדרגא אבא כרב ריש סדרא דאמר יקניה. וכן מורין כבי מדרשא. דפסקו הילכתא כרבא דאמר יקניה. ולדידהו הסברא פשוטה. דאפוקי יומא כל מה דמאחרין לי טפי עדיף. והוא כפמוד ופרח בס"ד:

(ז) **ע"ך** הכחשה דלא הדרא. באדם. עם כל פלפולו הנעים בחורפא מעליא לשבת. ליישב דברי רש"י והסמ"ע ז"ל. מקושיית אביו הגאון ז"ל (והובאה ג"כ הקושי' בשע"ט ח"ז חוברת ה' ס' מ"ו. המעתיק) עם כל זה. לא אוכל להסכים. לדעת רש"י ז"ל. מי שהכחיש אביו. בהכחשה בלא סברה. חייב מיתה. ועיינו רואות אנשים כחושים. ובריאיו יוחר מאנשים שמיים. וכל האנשים השמיים עושים סגולות. ועוסקים ברפואות. שיהיו כחושים. וכל ענין הכחשה. שהוא נזק. נא מלינו אלא בזהמה. העומדת למלאכה. בזה גופה. ולא באדם:

(ח) **ע"ך** דבר רופא שאומר על החולה. שאינו לריך. שהוא אסור לחלל שבת בשבילו. אמרתי כן ליישב קושיית המקנה בקידושין. על הא דאליטריך קרא. איש אמו ואביו תיראו. ואם שבתותי חשמו. דאם אמר לו אביו לחלל שבת לא ישמע לו. והרי אם אביו מזה לו. לחלל שבת. הרי הוא רשע. ואינו עושה מעשה עמך. ואין בנו מחויב בכבודו כלל. ואיך ה"י סלקא ארעתי. דמלות כבוד אב דומה לחלול שבת. ולמה לי קרא לזה. ויישכפי נס"ד. דמשכחת לה. שאביו אינו רשע. כשיש חולה בשיר. ואביו או

זה. יש לומר. שלורך אכילה בלבד. מודה נ"א. שאין המכשירין. דומין שבת. דהרי אי צ"ל לא אכיל. ואין זה חיוצ גמור דלדמי שבת. ועל זה הני בברייתא. דאם נפלה דופן הסוכה. ורובה לאכול בה אכילת קבע. אבל אין דעתו לישן בסוכה עד אחר השבת. לא יעמיד שם אדם בהמה וכלים. לעשות הדופן כהלכה. הא חדא:

(יב) **וזאת** שנית. והוא האמת. דרבא דמוקיים ברייתא דנפל דופנה כר"א לשיטתו להלן בפ' המזל תפילין. ק"ו א'. דאפי' לר"א דאמר מכשירי מזל דומין שבת. מודה ר"א דכמה דאפשר לשנוי משנין. והכי הוא מסקנת הסוג' שם ט"ז. ולפי זה. קושי' מעיקרא ליתא. ופשוט:

(יג) **והוא** אמנם מלהודיע לבבדו. מה שיש לי. חרי חמיה. בפ' המזל תפילין שם. בסוגיא שעל מחניטין. דקושטין נימא במקדש. שם ק"ב ב'. חדא. דלפי דעות הפוסקים. בסי' שי"ז. בדיני מלאכת הקשירה בשבת. יש פוסקים הסבורים. דבדעת האדם תלוי הדבר. דאם אף בדעתו. להחיר הקשר למחר. או בחור שבעה ימים. או. אפי' אם הקשר הוא מעשה אומן. מותר לבתחילה. פי' ט"ז שם ס"ק א' בהרבה. וא"כ בנימין כנר שנפסקה. מה כל החרדה הזאת. יקשרנה גם בקשר גמור מועשה אומן. על דעת להחירו אחר עבודת השיר. או גם למחר באחד בשבת. ולמחר באמת יחיר הקשר. ואין כאן שום איסור (*). ואולי יש לומר. דמכל מקום יש כאן איסור תקון כלי. שהוא מולדת מכה בפטיש. כמו שאמרו. שמא יתקן כלי שיר. אבל משופקני. בתקון כזה. שיהא על זמן מועט. עד אחרי חוס עבודת השיר ביום הזה. אם נקרא זה מלאכה ולשון משנתנו בריש פ' הבונה. כל העושה מלאכה ומלאכתו מתקיימת בשבת. חייב ופירש בפרי חדש. לשון בשבת. שהוא מיותר. דהא בשבת קיימין. והיינו שהמלאכה מתקיימת ונגמרת בשבת. שאינו עמיד למחר להוסיף עליה. וממילא הוא הדין בכלל זה. שאינו עמיד למחר לבטלה. ועוד נ"ע:

(יד) **עוד** תמה אני. בזה שאמרו בסוגיא שם. ק"ב ב'. דלר"א דמכשירי מזל דומין שבת. את השבת. אפי' לבתחילה גמי. מותר לקשור נימא

על הא דגמר ר"א סוכה מלוב. שמכשירין דומין את השבת. כתב המהר"ם ט"ף דר"ו לבא מן מן הדין. להיות כגדון. וקושטא היא דאינו דומה אלל יום ראשון כלל. ולדידי גם יום ראשון אינו דומה. אלל לילה הראשונה בלבד. וז"ל לפי זה. הא דאמרי' שם בסוגיא. מה לסוכה שכן נוהגת. בלילות כבימים. אין הפירוש. שבלילות כבימים דמי שבת. אלל הכי פירשו. שכן מזל סוכה נוהגת בלילות כבימים. לענין דאי צ"ל אכיל חסור לו לאכול חוץ לסוכה. משום הכי חמירא מזלחה לדמות השבת. אבל באמת אינה דומה שבת לר"א. אלל בלילה הראשונה בלבד. כן ה" דעמי מ"ט:

(י) **אבר** לא כן כתב בעל המאור בשלישי פסחים. שכתב וזה לשונו. יש שפאלין. מה טעם. אין אנו מברכין על אכילת מזל כל שבעה. כמו ומברכין על הסוכה. כל שבעה. דהא גמרינן מהדרי. שלילה הראשון חובה. מכאן ואילך רשות בין במזל בין בסוכה. ויש להשיב. לפי שאדם יכול בשאר ימים לעמוד בלא אכילת מזל ויהא ניזון באור דומן וכל מיני פירות. משא"כ בסוכה. שאינו יכול לעמוד בלא שינה שלשה ימים. והוא חייב לישן בסוכה. והיינו דאמרינן בפ' ר"א דמילה. מה לסוכה שכן נוהגת בלילות כבימים וזהו הטעם שמברכין על הסוכה כל שבעה. ואין מברכין על המזל כל שבעה. עכ"ל בעל המאור ז"ל. ודבריו דברי אלקים חיים. הרי שמפרש. לשון הש"ס בפ' ר"א דמילה. מה לסוכה שכן נוהגת בלילות כבימים. כפשוטו. שכל שבעת ימי הסוכות דומה שבת לר"א. משום שינה. שמוכרח לישן בסוכה. ובטלה דעמי נגד דעתו הגדולה ז"ל. והדרא לדוכחא. קושיות האדם הקשה בברול. וקירנו שליטא:

(יא) **אמנם** אף הא לא תברא. ושמי תשובות בדבר. חדא. דגם לדעת בעל המאור ז"ל. דלר"א דמכשירי סוכה דומין שבת. כל שבעת הימים. הרי אין זה אלל אם נריך לישן בסוכה בשבת. כמש"כ בעל המאור. משום דאי אפשר לו שלא לישן. וחיוצ הסוכה מוכרח לו. אבל אם אין נריך עכשיו לישן. רק לאכול סעודת קבע. שאסור לאוכלו חוץ לסוכה. ובכל

(*) ואפשר דכיון דע"י הקשר נעשה מזל. דכלל הקשר אי אפשר להשתמש בכלי שיר. ז"ל. דהמזל מחשיבו לקשר. שיהא נקרא קשר חשוב. וממילא דינו אחד עם קשר של קיימא. ואפי' דלא הוה דומי' דמלאכת השבת דהתם הלא ה"י קשר של קיימא חמש. ודומה לזה בעירובין נ"ב ב'. אי"ל רבא. דגלי מדבר קאמרת. כיון דכתיב בהו. ע"פ ד' יחזו ועי"פ ד' יכטו. כמאן דקבעי להו דמי. ופירש"י. הסוכה מניחין להיות קבע. וכעין סברא זו מלאכה כיוצא יעקב א"ה פ"י ב"ה ס"ק ז'.

סימן כמ*

בעוה"י ניעוין.

הנחה כדק שמים. יכתב ויחתם בספר החיים את כבוד שארי בן דודי. ידידי ורחמי. הרה"ג המצוין ונעלה. החריב ווחים. משכיל וחרד דבר ה' מוה"ר שמואל דוד נ"י חן. וב במשעליאבינסק חע"א.

שפאט רבא דפרי. דאורייתא ופכ"ר די ליה.

מכתבו הנחמד הניעני בעת היותי בפערבורג בקיץ הלו. לרגלי גמר מלאכת ועידת הרבנים. בשבוי נטרדתי בערבות שונות עדי שאך באלה הימים יכלתי להפנות לשום עין על שאלתו. וזהו בקצרה. בדבר שאלתו על אודות הפרוזה מאמסק שמפורסמת לוונה בכל הסביבה. ויש עדות משני עדים שראו בפעמים שונות ממנה המהגיות מקוערות עם נכרים. באופן שאומדן דעת גדול נוטה שזנחה תחת בעלה פעמים רבות כמעט הקדשות. אם יש להחיר להבעל לישא אחרת עליה בלא"ה היחר ק' רבנים. פרטי הנביע מבוארים במכתב כח"ר. העדות נבה כח"ר שלא בפניה וגם שלא בפניו. ואולם באמסק שלחו אחריה שכתבו למען לנבות עדות בפניה ולא בזה. עדות העדים היחה על זמנים שונים: ר' אפרים גאנטאו ראה עיני הכיעור מונה בחדש תמוז ואב דשנת תרס"ט. ועדות ר' שמעון לוקערמאן היא על זמן אחר. כח"ר במכתבו הסגיר שתי תשובות מגאון דורנו הגאון הגשגב ר' יוסף ראזין. הראהטשובי טרווינסק. בעברי על פני דבריו ראיתי. כי יקרים ונעלים המה מאד. פנינים רבים מפוזרים בין דבריו המפליאים את עין המעיין. וכמעט שבקולר דבריו המרובים באיכות לא הניח מקום לחדש בזה. אפס באשר שראו כח"ר לשמוע גם דעתי בזה הנני לעשות חפזי. ובהיות שהעט לא תרשני להאריך. על כן אקצר הפעם. ואבוא על סדר דברי הגר"י ראזין וזהו בעוה"י:

ברור שאמתנו זאת מתחלק שנים:

(א) **משפט** האשה לענין לבעלה. המותרת היא לו? (ב) דין הבעל לענין נשואי אחרת עליה. איך? ומראש נבאר בעוה"י את דינה לענין לבעלה:

(א) **הנה** זהו פשוט בש"ס ככמה דוכתי דלאסור אשה על בעלה לרין עדות בדורה שזנחה

נימח כבוד במקדש. והנה חנן נש' אין נערבין ר"ג א'. אין פוחתין מהשעה כטורות. ופשוט אללי. דאפי' לר' מאיר דאמר שם י"א א'. השיר מעבב את הקרבן. מכל מקום. אם יחסר אחד מהשעה הכטורות. וישירו רק בשמונה כטורות. אין סבירא שיאמר ר' מאיר שיעבב את הקרבן. וכיון שלא יופסל הקרבן בשביל זה. הלא גם לר"א אינו דוחה את השבת. כדאי בשלהי פ' ר' ישמעאל ע"ב א'. דאי נקלה שלא כמלותו כשר. אחאי דחי שבת. ועוד לא עיינתי בזה היטב. וליע:

(טו) **אשר** הקשה כח"ר ש". על קו' התוס' פ' לולב וערבה מ"ו א' ד"ה נכנס. תיפוק ל' דמברך משום יו"ט. הא ר"ח אם לא ישב בסוכה בלילה הראשונה. דאז אם ברך בשעת עשי". א"ל לברך עוד שהחיינו. אם יושב בה למחר. ואם לא ברך בשעת עשי" מברך למחר שמים. עבר הקשו כן כל האחרונים. ובקצרה רמז על זה גם רבנו הגר"א ז"ל ס' תרמ"א ס"ק ג'. וליישב דברי התוס' נראה שהוכיחו התוס' מדברי רב אשי. דאמר על דבריו זו. חזינא ל' רב כהנא. דקאמר להו לכולהו אבא דקדושא. משמע דפשיטא ל' לרב אשי. דברייחא זו נשנית על ליל יו"ט הראשון. ושפיר דייקו לפי זה:

מיקורנו הכן יקיר לנו אפרים שליט"א. חדל ממני מכתבו זה כמה. מהנניאה שנאבד מכתבי אליו. שהערבתי לו. בארוכה. גם כד"ת גם במילי דעלמא. וכבר בקשתיו במכתב גלוי. להודיעני. אם נאבד מכתבי הארוך. ואכפלהו שנית. ועוד לא הניעני תשובתו. על מכתבי הנלו. ויש לי לער וגעגועים על זה. וכגד זה. יש לי רוב נחת. ממכתב נכדתי יאחק ש' שהניעני ממקומו מפערבורג. בפלפול בסוגי דפרובול. עפי' דרכו. ונהניתי עד מאד. לראותו שוסק בלמוד התלמוד. גם בפערבורג. ושנעתי נחת מזה. והי' זה שלום לכח"ר מח' רב חביבי הרה"ג ש". יברכהו ה' בכל הנרכות האמורות ליראי ה' ולחושבי שמו ותורתו. ועוד ירוב בשיבה טובה. דשנה ורעננה. עד מלאה ועשרים שנה. ועיניו תחיינה בבנין אריאל. כאשר לבנו שאל. וכברכת מח' אהבנו קשור בזהבנו עד העולם. המלפה לישועה. חיים בר"ל.

הובא דפוס ע"י נכדו

יעקב סאמונאוו.

(*) חשו' זו הניע לידנו ע"י ניסו הרב ה"י מ' דובער נ"י מבערער כהרס הגאון המפורסם ר' יהונתן אבערמאן ז"ל.

שונתה. או עסקי קטני וסחירה. וכמפורש בשם
כתובות (ט' ע"א) ע"ש. גיטין (פ"ט א') מה להלן
דבר ברור אף כאלו דבר ברור ע"ש. ועיין בחומש
יבמות (כ"ד ב') בשמעתא דרובל וכתובות (ס"ג
ב') ב"ה אכל אמרה מאים כו'. שכתבו בהחלט
דאין האשה נאסרת על בעלה רק כשיוראו דרך
המאכלים ע"ש. וכ"ז הוא מהדברים הפשוטים
וידועים. אך אם כי דעת רוב הראשונים נראה
כן בודאי. כ"ז י"ש חלקים לדון ולדעת אלה
מבחינתו הראשונים דמפרש את הסוגיא דרובל
לענין לבעלה ולא לענין הנשטן. רש"י. השאלות
ומהר"ם מרומנובורק ועוד. ומוזילין את האשה
מבעלה בעדי כיעור וקלא דלא פסיק או בקד"ל
לחוד. (עיין בב"ש סי' י"א ס"ק ד' שהאריך
בביאור הטיעות בזה. ובחלקת ממוקק סק"ה מש"כ
בזה. ובפרט בשו"ת השוב משה להגאון הגדול
ר' משה טייטלבוים וזולללה"ה ז"ע חשו' ס' בדרך
הראשון שם הגדיל והפליא לעשות בביאור השטות
בזה. ודעתו שם בנתיב א' דלרש"י מפקין אף
בקד"ל לחוד בלא ע"כ ע"ש. יתכן לומר ולדעתם
כל אומדנות והוכחות טובות שיש לפניהם על אשה
שונתה עם מי. נאסרת בזה על בעלה. ולא רק
דוקא בכהא דרובל וכו'. ואף העיקר לדבריו באיכות
האומדנות והרגלים לדבר דכל רגלים לדבר ע"י
אומדנות והוכחות טובות אוסרים האשה על בעלה.
אחרי שנאסרת בעדי כעור וזרף קד"ל דאין כאלו
עכ"פ עדות על מעשה הזנות. ובהכרח לדבריה
ברגליה כג. רק שפוסקים רש"י ורע"מ כרב
דלא מיחשב הוכחה מעלייתא לזנות רק עדי כיעור
וקד"ל יחד או קד"ל לחוד ולרבי בגמ' שם
מיחשב רגליה. בקול כל דהו או בהוכחה אחרת.
אבל העיקר לשטת רש"י הרגלים לדבר. דרגליה
אלימי. בכחם לאסור האשה על בעלה. וא"כ היבא
שם להבי"ד אומדנות טובות ואלימותות אחרות.
אף לא מחמת שנאמרו בשמעתא דרובל. שהאשה
הזאת זנתה חתה בעלה ויכול היות דלפך פוסקים
נאסרת על בעלה. וברגלים לדבר אלימי תליא
מלתא. ודו"ק:

והנה בראש שם בימות ס"ב סי' ח' לאחר
שהביא דברי רבותינו החולקים על רש"י
כתב ורבו מאיר (הוא המהר"ם מרומנובורק
זללה"ה) פירש דלא קשיא מידי לפירוש השאלות
ולפי ר"ם. דהא אמרינן בפ"ק דכתובות בשמעתא
דפתח פתוח: וליטעמך קטני וסחירה אין שני
עדים לא. ה"ק אין האשה נאסרת לבעל אלא
בשני עדים. וקטני וסחירה אפילו בעד אחד ופתח
פתוח בשני עדים דמ"י. ה"נ נאמר אם יש עדים
שראו דבר מכוער כגרי עדי טומאה דמי דכיון

והנה לי לומר דרש"י בגיטין ז' ע"ב שכתב
לענין רוחות עם בני אדם ב"ה עם
בני אדם סלקא דעתך וז"ל איך רגלים לדבר
שונה היא ואסורה לו. ע"ל. אזיל ביה לשיטתיה
בימות הנ"ל דברגליה נאסרת ו' על בעלה.
וס"ל דהנ"ל בשאלתה סלקא דעתך כ"ל דהפרישות
וההפרכות של רוחות עם בני אדם יחד הויא
אומדנא אלימא דזונה היא ודינא כדון כל האומדנות
דפ' כ"ל בסוגיא דרובל ונאסרת על בעלה בזה:

והמחשבים כודאי לא זנתה בפועל אז ברגעים ההם. כמובן. ורק האומדנות יוסיפו לחוק פרסומה לקדשה וזונה בזה. להאמור יתכן לומר דאף לרש"י אין במה לאכזר האשה. כאמור:

אפס דברי רש"י דגיטין בהא דרומחא עס בנ"א הנזיל יורו דס"ל דאף היכא שהאומדנא אינו על רגע ההוא. רק שנכלל מוכיח ומגלה שזונה היא. גם בזה לאסרת על בעלה. שהרי בעת הרמיזה לא זנתה כמובן. ורק שהרמיזה מבשרת שמופקרת לזנות היא. והא דלכלה בשוק. נגררה בשוק. הניקה בשוק (דפ"ט ע"א). דאינה נאסרת כו'. לריך לחלק לפי דאין כל האומדנות שוות. ואכילתה או הניקתה בשוק לא יוכיחו כל כך שזנתה כמו מעשה רמיזה עס בנ"א. אבל באמת גם אומדנות מוכיחות על העבר. אם רק אומדנות אלימי האשה. יאסרו באמת האשה על בעלה:

וא"כ נגיד שהאומדנות בלירוף הפרסום הנורא בעיני כל ישראלים ונכרים שזונה ממחנות לזנות היא. מוכיחות ומגלות גלוי מלחא לנו שזנתה פעמים רבות. ועל האומדנות הלא יש שני עדים יוכל היות דלרש"י ויתר רבומא חאכזר עפי"ן דין על בעלה. אם לא נחלק בין אומדנות מוכיחות על ההוא למוכיחות על העבר. (ולרש"י הביאנו כעין הוכחה מהא דרומחא דלא יחלק בזה. ולשאלות ודקיימא שאין הוכחה איך יפרשו הא. דרומחא כו' עוד הדבר לריך תלמוד אם יחלקו בין תכחה על ההוא להוכחה על העבר או לא). ודוק והסתובן בזה.

(ב) **ומש"כ** הגאון ר' יוסף ראזין בתשובתו שבוז חז"ל: לריך על זה ב' עדים ודו"ח. וכמ"ש המוס' בסנהדרין (דף מ' ע"ב) דזה הוה כמו דין לא בירור. ולכך מבואר בקידושין (דף ס"ו ע"א) דנקרא דבר שבכבוד אף דזה רק בירור משום דלאסרה לריך דין ופסק. וזה ר"ל ביבמות (דף כ"ב ע"ב) וב"ד בעדים הוא דמפקי דכל דבר הלריך דין לא מהני אומדנא. ובפרט לנו דליכא סמוכים ואין לנו כח לדון אף אומדנא הידוע לנו. עיין ברמב"ם בב"ש שאלה פ"ו ה"ד דלריך אומר הדין ובה"ל סנהדרין פכ"ד. ופסח פסח הוה אומדנא של הבעל עלמו וכמו דמבואר כתובות (דף ט' ע"א). משא"כ אומדנא של אחר איא לאסרה"כ עכ"ל. דברי גאון הקדשים יחדשו לנו לכאן שני ענינים: א) דלאסור אשה על בעלה לריך בית דין (כדדיוק מ"ה הגמרא וב"ד בעדים כו') בהיותו דין ולא רק בירור. ולכן אומדנא לא מהני לאסרה. דבכ"מ שלריך. דין לא מהני אומדנא. (ג) דלנו דליכא סמוכים אין כח לדון עפי"ן אומדנא אף באומדנא טובה. והעיר ע"ז מלשון הרמב"ם בשאלה וסנהדרין שבכל מקום

לכאורה איכא למישרי נרגא בכל הג"ל ולומר דאף לרש"י והשאלות בעינן באמת עדים ותורת עדות רק שיחדשו דאף כשהעדות לא ה' על מעשה הזנות בפועל רק על כיסור לבד. אז באם יש לרוך קד"ש לזה (לדעת הסוברים ברש"י ושאלות דבעינן תרומיהו: קד"ש ועדי כיסור) מסייע זה להוכיח שנבעלה בעת מעשה הכיסור. ועדי הכיסור הוין כעדי ביאה בזה. וכן זה שדן הר"מ שברא"ש ע"ז מהא דעד א' לאחר קנוי וסמירה אוסר האשה לבעלה. שם ג"כ י"ל כך כיון שיש עד א' שנעמאה זה מוכיח שנעמאה בעת הסמירה והרי על הסמירה יש שני עדים. ועדי הסמירה הוין עדי הטומאה. והעד אחד רק מגלה לנו שעדי הסמירה הוין עדים על הטומאה. ובאמת עדי הסמירה הם האוסרים רק שלולא עד הטומאה לא היינו דנין שעדי הסמירה הוו כעדי ביאה וזנתה באותה שעה ועד הטומאה מחדש בתור הוכחה דעדי הסמירה לעדי זנות יחשבו והלם ראייתו במשנה למלך פ"א מה"ל סוטה הלכה י"ד שנגע בפרט זה. ע"ש. (וע"ד שחלינו הן הן עדי ימוד כו') אבל באם היכא שהאומדנא אינו מגלה על רגע הקוה שמעידין עקי' האומדנא עליו. דברגע ההוא כודאי לא זנתה. רק שהאומדנות מוכיחים עליה בכלל שזונה מופקרת היא וזנתה בעת מן העתים. באופן שבוה הרי לא נוכל לדון שעדי האומדנא לעדי ביאה יחשבו. אחרי שאז לא זנתה. ורק רזוננו לדון לאסור מלד ההוכחה שזונה היא בכללותה. וזנתה בפעם מן הפעמים. בזה יוכל היות דאף רש"י לא יסבור לאסרה על בעלה כדון בזה. (וכן כתב הגר"י ראזין בתשובתו בזה בביאור ד' המוס' דכתובות (י"ג ע"א) בד"ה מעלה עשו כו' בזה שכתבו דיחוד דניאוף אוסר האשה. היינו ג"כ דיחוד כזה עס המחזיק בכלל לנאוף. מוכיח שנתיחדה עמו לזנות וזנתה באותו היחוד. עיין בתשובתו). והא דפתח פסח שגאסרת האשה ע"ז אפי"ן דההוכחה והגלוי שזנתה הוא רק על העבר כמובן. שם הוי בירור גמור להבעל שזנתה ולא רק אומדנא. והוי לגבי ידיה כשני עדים מעידים לפנינו שזנתה אשמו או ביום ההוא קודם לשאלת השאלה. אבל לענין אומדנא אין לנו להוכיח מהא דקורס הג"ל כ"א באופן שנוכל לחשוב. עדי האומדנא לעדי זנות. וכל חדשו של רש"י י"ה רק לעשות עדי האומדנא לעדי ביאה. אבל לא כגוונא אחריתא. ודוק:

ורפ"ן נגיד אף אם נדין שהאומדנות שראו העדים מתנה ממעשה והסתובותיה הרעות מוכיחים ומסייעים להחזיק הקול שזונה היא. אבל אחרי שבעת ראיית העדים הענינים המכוערים

דאיסורא. אם נאמר שאומדנא בכת לאסור אשה על בעלה. ברור הדבר דאף בתי דינין דהאידינא שאינם הגונים די לרובם נכחם לפסוק להחמיר עפ"י האומדנא. דרך לענין להולי' מיד המוחזק או לחייב שבועה את הפטור ממנה עפ"י עיקר הדין נועל הכח מבתי דינין שאינם הגונים. אבל לא לענין מלחא דאיסורא כל כמה שעפ"י עיקר הדין אסורה היא על בעלה ודוק:

ובעיקר הדבר שחדש הגאון הג"ל דלאסור אשה על בעלה לריך דין ופסק בי"ד כג"ל. הנה אם נאמר כן יש לנו לבאר מראש איכות המלב של הבי"ד לענין זה איך? דהנה שני סוגי הלכות בי"ד מלינו: (א) שהבי"ד מחדשים החיוב או האיסור. (ב) שהבי"ד רק מודיע החיוב. ואבאר לענין קנס מלינו. שכל עיקר המחדש ועושה החיוב של התשלומין הוא רק הבי"ד בפסקס. ולולא פסק הבי"ד אין עליו חיוב כלל אף ללא ידע. והיינו דלענין קנס. הבי"ד לא רק בבחינת דיינים לדין ולפסוק החיוב קנס על המעשה הלו או לא. אבל החיוב מתחיל משעת אורעת המאורע מהגנבה או מהטביחה ומכירה וכדומה. לא. אלא שהבי"ד המה מחדשי החיוב בעיקרו דלולא פסק הבי"ד לא הי' שום חיוב על הגנב לשלם הקנס. וכמפורש כ"ז בקצה"ח סי' א' סק"ז ע"ש בראיתו מן הירוש'. וזהו האופן הא' שהבי"ד מחדשים החיוב. אבל לענין ממון אף שגם בזה בעינין בי"ד מימ' הוא רק לפסוק ולגלות הדין לכל מי חייב ומי זכאי. וע"ז בעינין ב"ד. אבל עכ"פ החיוב מתחיל משעת המאורע. ולכן ללא ידי שמים ידי מלות התורה חייב כל לזה וכל גזלן לשלם ולהשיב אף טרם שפסקו הבי"ד. ממלות התורה דוהשיב את הגזלה ומקרא דהן לזק לרש"י כתובות (פ"ו) ולא היה מהראשונים מקרא דוהאיש אשר אתה נזה כו' והבי"ד רק פוסקים הדין ומגלים ההלכה ולא עושי החיוב בעיקרו. והנה אם נאמר שלאסור אשה על בעלה לריך בי"ד ושהבי"ד המה מחדשי החיוב שכלתי פסקס אף כשיש עדים ברורים שנתמאה מותרת היא והי' כמין קנס יקשה לכאורה שמעתה דפ"פ שהבעל ע"ז שידוע בעלמון שזנה נאסרת עליו כמבואר בסוגי' שם (ועיין בתוס' ד"ה א"ר אליעזר כו') דלפ"ז כי אמר פתח פתוח מלאתי מאי הוי הרי הוא עוד לא שמע פסק בי"ד שאסורה עליו. ומוכרת מזה ועיד מקומות דזה בודאי שהבי"ד אינן בבחינת מחדשי האיסור ואף אם לריך בי"ד עכ"פ הבי"ד לכל היותר המה רק בבחינת פוסקי הדין. והמה רק מורים ההוראה שאסורה היא לו. ובאמת כל שידוע הבעל ההלכה בעלמו. שאסורה עליו אסור לו להיות עמה מקרא

דאשך

מקום שחדש מענין אומדנא מזכיר, אומדן הדיין. ומטין דבריו שאף לענין דיני ממונות אין לנו "אין סמוכין" כל לדון עפ"י אומדנא. וי"ל בהסבר דבריו אחרי שכל עיקר יכלתנו לדון עכשיו כל דין הוא רק משום דשליחותייהו קעבדינן כמבואר בגיטין (פ"ח ע"ב) ובתוס' שם ד"ה במלחא דשכיחא ובחור"מ סי' א' וכוונתו. וא"כ יש מקום לומר שנחתנו לנו שליחות רק על דברים ברורים ולא על אומדנות כן מוכחין דבריו:

וקדעתי דברי הגאון ר"י ראזין לריכים עיון. הן כל עיקר שחדש הרמב"ם בהלכות שאלה וסנהדרין הג"ל שלפעמים פוסקין עפ"י אומדנא לקוח הוא מהש"ס כתובות (פ"ה ע"א וע"ב) לענין רבא ובה רב חסדא ולענין רב נחמן וחסא דקאמר ידענא ב"י בחסא דלא אמיר עיין בכס"מ. והרי בימי רב נחמן ורבא כבר חדלו מלהיות סמוכים בבבל כמפורש בבב"ק (כ"ז ע"ב) דר"ג שלח ל"י לרב חסדא קנסא קא מגביה בבבל. וכן בגיטין (פ"ח ע"ב) קבעי ל"י רבא לרב יוסף שהיה עוד מקודם רבא והא אכן הדיוטות אכן. וכן ברש"י ב"ק (ל"ז ב') בעובדא דר' יוסף לענין ההורג דתקע ל"י לחבר"י ע"ש בכל אלה המקומות. וכן בבב"ק (פ"ג ע"א וע"ב) מפורש דרבא לא הי' סמוך ובדמיו כבר פסקו מלהיות סמוכים בבבל. ובכ"ז דן רבא תורת אומדנא בש"ס כתובות הג"ל. ובהכרח אחרי שבעיקר הדין יש לו כח לדון משום דשליחותייהו קעבדינן יש לו הכח והשליחות הזאת על כל הפרטים המסתעפים. ופשט:

ורא דכתב הרמב"ם בפכ"ד מסנהדרין הל"ב דמשרבו בתי דינין שאינן הגונים כו' לא יחליעו הדין עפ"י אומדנא ורק בראיה ברורה ע"ש. הוא מדברי הרי"ף בכתובות שם בשם גאון ע"ש. הוא לא מלך ביטול סמוכין נגעו בזה. ואדרבה מדבריהם מבואר דאחרי שבומניהם. זמן הגאונים שהיו זמן רב אחרי ביטול הסמיכה. נהוו בתי דינין שאינם הגונים במעשיהם ובתורחם. לפיכך אין לבי"ד לסמוך על אומדן דעתם הם. דא"כ כל הדיוט יאמר קים לי כו' וכמשי"כ ברמב"ם שם. ולא מלך ביטול הסמיכה קאלו עלה הקודם לומניהם אף שכבר פסקה הסמיכה בכ"ז היו דיני עפ"י אומדנא. וגם בזמן הזה דאיכא בתי דינין שאינם הגונים דעת הרי"ף דרך קים ל"י בגויה דפלוגי כו' לא יכול לומר משום דמפאה אי ישרתו הכרורה לא יכל להחליט כנפשו שידוע בברור דההוא. גברא איש אמתי הוא. אבל שארי אומדנות דין אלו גם בזמן שהבתי דינין אינן הגונים כל לורכן ע"ש. באופן דלענין לדון עפ"י אומדנא אינו מעכב סמיכה הדיין. וא"כ לענין מלחא

דבריו בניעין בזה דרוחלה כו' נאסרת הק' איהמא
משיקר הדין:
(המשך יבא א"ה)
מנחם מענדל בהגדר' שו' חן החופ'ק הגי':

סימן ע

שי"ת קוטב (נאדציא)

בשעת (ח"ו כ" ק"ה) הניע הרה"ג אבד"ק
מיאסקובקא ג"י שאלה. שנוע לו
מאנש' הבאים מאבטראחאן גם מ"ס השחור שמולחין
שם בבורות מסודים בלימנעד דגים טמאים עד
שילא מהם ליר הרבה והמה כבושים כך לפחות
ג' ימים ויש שם גם איוו בורות שאינם מסודים
כי אם ברפת נסרים ובכל אלו הבורות מולחין
שוב גם דגים טהורים הנקראים הערריג' הכבושים
שם ג"כ ג' ימים לפחות והערריג' נשלחים לכל
עיירי רוסיא. ומאין המקום להחזיר לאכול. ושוב
נדפס בשעת (ח"ו כ" ק"ה) מ"ס בזה לדדי הימר
הרב הגאבד"ק לאקאטש ג"י. ובא רעהו וחקרו
ש"ב הרה"ג ראבד"ק ראדוס ג"י והשיג על דבריו
בשעת (חלק ח' סימן ח"ן) ושם בסופו רימו ש"ב
ג"י לגדי על היותו שותק מלחקן המעוות מכלן
ולהבא. והאמת אנכי כי אנכי לא נחתי אומן כלל
לזה הלעז יען כפי הנאמר לי יצת הערריג' ומעשיהן
היא רק בעיירות השוכנים על ימים אשר המה
בלפון איירופא אבל עיר אבטראחאן וטאראנאמרע
שהמה בדרום איירופא לא נילודו כלל שם הערריג'
ושם נילודו ונעשו רק הדגים טמאים הנקראים
שטאק-פישע, קאוויאר, וזולתן ואולם רוב הערריג'
הנחפשתין במדינות רוסיא נילודים ונעשים בערי
פיגלאנד ואשר שם נילודו ונעשו הערריג' לבד.
והמניד להרה"ג הנ"ל הרכיב לו הרכבה שאינו קולטת
להולאות לעז שקר. ואך לומר ויכחי פלפול
בדבר שנחפסט היתר כמה שנים טרם עמדו
הרבנים על צירור יפה ויעין מ"ס בזה בשו"ת
יהודה יעלה להרה"ג מהר"י אסאד ז"ל מו"ד סי'
קנ"ו בהולאות לעז שילא על הליקארע ונכונים
דבריו ע"ש. ועכ"פ אפריין נמטי' להרב הגאבד"ק
לאקאטש ג"י בזה שטרם לגבב לדדי קולא כל
עוד שלא נודע בצירור וקשה לתקן הדבר בהיתר.
אך אם לדון יש להם משוכה. וכמה טרח הרמ"א
במשוכה סי' ג"ד בלדדי הימר שמן זית שהיו
הולאת לעז שמערבין בהחצות שומן חזיר וכחז
לדדי קולות דחוקות דמסתמא איכא ששים ור"י
דבנוים אוכלין מהשמן בימי עינוייהן ואומרים שאין
מרגישין טעם חזיר. ונס דחזיר הוי דבר מאוס
וזה וודאי דבר תמוה מאדן והוי נר"ט לפנס
ועוד

דאשר הטמאה או ונטמאה אף בלי כל בית דין:
וגם : בעיקר הדבר של הלהבת ביד בזה. יש
לעורר לכאורה אם נמא דבעי ביד בזה
משיקר הדין ה"י לו להנריך עפ"י דין מורה סמוכים
(וכנודע שג"מ שלחך ביד מן הדין. בעינן סמוכים)
א"כ היכי דנין הדין דלאסור אשה על בעלה כיון
שאין לנו סמוכים. ולדון בזה שליחותיהו קעבדינן
לא שייך לכאורה לפי המבואר במו"ס גיטין (י"ז
ט"ב) בד"ה זנות לא שכיחא ובכחכות (ב' ע"ה)
בד"ה שאם ה"י לו טענת בתולים לחד תירוצא דכל
זנות חשיב לא שכיחא. והרי שליחותיהו קעבדינן
לא אמרינן רק במירי דשכיחא כמפורש בש"ס ב"ק
(פ"ג ט"ב) הניל ובמיר' ס' א' ולומר דהוי כמו
קבלת גרים שחדש הדין בניעין פ' המגוש בסוגי'
דמנשי הגיטי דמשום דהיא ענין גדול מקבלין אף
בזה"י אף דלא שכיחא. והוצא בסמ"ע סי' א'
סק"ג. דחוק הוא דקבלת גרים ענין נבדל הוא
להכניס הגלויים לד' יהבך חמת כנפי השכינה
כנרין שם וזה לא שייך בנודד ומוכת מכל זה
דב"ד אין לריך לעלם הדבר וכל שיש עדים על
הטומאה או על הכיעור באם הכיעור אוסר מוטל
על הבעל להפריש איש מאשתו אם רק יודע הדין.
ותפודת הב"ד הוא רק להורות ההוראה לאלה שאינן
יודעים הדין או לכפות את אלה שאינם רוצים
להתנהג כחורה. אבל לא ענין הנריך ב"ד בעקרו
הוא. (ויהינן להיות שאף יחיד רשאי להורות בזה
וגדון כל הוראת איסור והיתר). וזל. ענין הלהבת
ביד יש לו מקום בנודד מלד דבלא עדים לא
נאסרת על בעלה כנודע א"כ לריך קבלת עדות.
ומי יקבל אוחס וזה טעודת הב"ד. וכן אם נאמר
כהמו"ס דסנהדרין הנ"ל שלריך דוח לריך ביד
למען הדרישה והחקירה דמי ידרשם ויחקרם הלא
כל דרישה וחקירה בב"ד הוא. ובכן יוכל היות
דכשהל"טו רבוחינו חכמי התלמוד בקבלת עדות
בד"מ יכול לקבל אף ביד שלנו שאינן סמוכין.
הוליו בזה כל סוג קבלת עדות מהלכת סמוכין.
זה י"ל בזה. אשר העולה בקלרה הוא דעלם ענין
ההוראה בזה אין לריך ביד ורק שלמען קבלת
העדות ודרישתם לריך ביד. וא"כ אין להוליא
מה המולדה שמויא הגר"י ראיון דלא שייך בזה
לפסוק עפ"י אומדנא משום אחרי דבעינן ביד
בהכרח דהוא דין ולא צירור. דלפי האמור יוכל
היות דלעולם עיקר הענין בזה לדעת צירור הדבר
אם זכזה הלא ? וב"ד הו רק למען לורך קבלת
העדות. וא"כ לשיטת רש"י יוכל היות באמת דבהכח
דנודד שפרסום הקול הדורר בלרוף האומדנות
שמדברי העדים שכל זה מלד שזכזה. יוכל היות
דלרש"י לפי פירושו שמעממא דרוכל וכצירוף

ועוד לדרי קולות דמוקות וסיים דאף דהיא בספיקא דאורייתא מימ א"ל להחמיר כיון דמנהג פשוט בכל ישראל לאוכלו בלי חשש ויעושים בדברי השואל ותשובת הרמ"א. ואמנם לאשר כבר נדפס וזא הענין לירי ויכוח הלכה הנגי להשיב בזה מוריד ולהחמיר למקום אחר:

(א) הנה גם בהחלט שיר דגים עמאים היא רק איסור דרבנן דויע בעלמא היא מימ דעת הש"ך נ"ד סי' פ"ג ס"ק ט"ו ורס"י ק"ן דזה דוקא בליר היולא ע"י מליחה לבד אבל בליר היולא ע"י כבישה היא איסור חורה. דע"י כבישה יולא עיקר לחלוחית של גוף הבשר הדג והביא כן מדברי הגהות שערי דורא. אלא שהג"ח סי' כ"ו השיג עליו דבהנהגה ש"ד כתב שם דמה שפסק הרמב"ם בדג טמא שכבשו עם דג טהור להלכך מאתים דמיירי בנכבש ע"י מכבש דמחמת דומק המכבש נימוק גוף בשר הטמא ולחלוחית שבו אבל לא בסתם כבישה. וא"כ אדרבא מוכח דלא כהש"ך דסתם כבישה מותר מה"מ דלא הוי רק ליר בעלמא וזה ראשית יסודו של הרב מלאקאטש. ועל זה השיג עליו ש"ב הה"ג אבד"ק ראדום שאין לרמות עיקר דברי הש"ך ועכ"פ היא ספיקא דאורייתא. ופלפל בזה לרמות דברי הג"ח ועיין שו"ת שו"ת מהדו"ק ח"ג סי' ס' הרגיש מדבריו ע"ש:

ובעיקר הדבר אנכי הרואה שבמח"כ כל הפוסקים הג"ל אישמיט להו דרייתא מפורשת במורה כהנים ס' שמיני פ"ד דתני' הכס. את זה תאכלו לרבות דג טהור שנכבש עם הטמא יכול אע"פ שנימוק הטמא ת"ל אוחס ועיין בפ"י החוה"מ ס' הרי מפורש בתו"כ דמה"מ דג טהור שנכבש עם הטמא מותר הטהור ודגם ליר ע"י כבישה רק ויע בעלמא ורק בנכבש באופן שמחמת כבישה נימוק גוף בשר הטמא נאסר הטהור מה"מ וכדברי המהר"א בהנהגות ש"ד הג"ל ושפיר נכון מעשה לפרש כן גם בדעת הרמב"ם אשר נתקשה בזה הג"ח שאין דרך הרמב"ם לכתוב דין שאין לו מקור בגמרא או בספרא וספרי ע"ש. ובאמת נתגלגלה מעשה הלכה זו בביהמ"ד שפורסם היא בברייתא דספרא הג"ל ומבואר דלא כהש"ך. אלא שראיתי בפ"י הראב"ד על הח"כ שם שכבש דלכ"י לפרש דכבישה זו דקתני בתו"כ אינו במי מלח שאילו היא במי מלח הא קי"ל כבש כמבוסל וחמור מחלוט לבד שזה כרוחא דל"י וזה כרוחא דמבוסל וכבישה האמורה כאן אינו במי מלח אלא או ביון או בחומץ עכ"מ שם ווע"ש שיש ט"ס קלח בלשונן ול"ע מי"ש לחלק בין כבישה במי מלח לכבישה בחומץ ויון ורש"י מפרש בכמה מקומות בגמרא דכבש היינו בחומץ אף בחולין דל"ז כתב

ויש להעיר דבש"ס גיטין (דף ס"ה רע"א) מבואר לענין שיטור גדלות דבדבר שיש לו עיקר מה"מ אמרינן דכל דתקון רבנן כעין דאורייתא תקנו ולא מהני גס דדרבנן בקטן שלא הגיע לשיטור גדלות ועתוס' בבורות (דף נ"ז ע"א) דיה וסגי שכבשו דמה דאמרו דבדבר שבמניין גס דדרבנן לא בטל משום דכל דתקון רבנן כעין דאורייתא תקנו אף דגוף דבר שבמנין דלא בטל היא רק מדרבנן וא"כ הה"ד לענין שיטור ביטול בששים דאין לחלק בדבר שיש לו עיקר מה"מ. וימלאתי בתוספת רי"ד כח"י לשבת (דף י"ד ע"א) שכבש להוכיח מוכחה עניינן דרבר שנאסר מדרבנן אף שנאסר אטו דאורייתא מימ לא רלו חכמים להחמיר בשיטור

כולו. מלבד מה שהשיב עליו ש"ב הרב יחי' דאין
שום כלי ששהי' עבה כהלימענד ההועם בבורות
אנו. זולת זה גם מ"ש הרב המ"ס הנ"ל לדון
כן לענין בליעה שאין הבליעה נכנסת מדופן הטיפול
לדופן תמור הלכנים דהוי כשני כלים אף אם נקבל
השערתו בזה. מ"מ בטיפול קנעשה ע"י היתוך
קשה יטפוי הלימענד בוודאי נעשה כגוש אחד גם
לענין הבליעה שנקנס ע"י שנקנס וגדבק הלימענד
יטפוי הלימענד קיומו ע"י שנקנס וגדבק הלימענד
בכל גומוות הקטנות אשר בהלכנים ונעשה ע"י
גוש אחד וכן הלכה פשוטה בקדירות ברזל המופים
בהיתוך לבן והוא דק מאוד פחות מכדי קליפה
עוביו דמ"מ משערין בענין בליעה נגד כל הקדירה
ולא נגד הליטפוי לבד דנגד הליטפוי לבד לעולם
איכא ס' ועשרות ח"ס חו"ד סימן קי"ב. וכן מ"ש
עוד לזרף הדעה דאין כבישה בכלי אוסר יומר
מכדי קליפה תמתי בדכבש ג' ימים בדבר חרוץ
בזיר ומלח לא אמרה רב מעולם שלא יאסור
כבש בכלי רק כדי קליפה ובאמת גם כבש בין
מבואר במשנה ורש"י ב"מ (דף מ' ע"א) דהכלי
בולע חלק שפות ועמוס' שם רע"ב למירון השני
אף בקנקנים ישינים ע"ש. ונעלם זה מהפוסקים
המדברים מענין כבש. כבלי:

וְגַם מ"ש לזרף דעת האו"ה לחלק בכבש בין
כלי חרס ועץ לכלי אבן ומתכות. הנה
באמת באו"ה לא כתב רק לחלק בין כלי חרס
ועץ לכלי מתכות ולא זכר מדין כלי אבן ועיין
מפורש בפרישה ובב"ח יו"ד ס"י קליה שכתבו
דלהרשב"א דאוסר כבש בכלי עץ ה"ד בכלי אבן
דעכ"פ שוין הן ע"ש בס"ק ט"ז וזה גם דעת
האו"ה. וגם יפה כתב ש"ב הרב מרדכי מדיני
הדרכי משה בשם שו"ת מהר"ק דלא שייך היתר
דיעבד אלא בדבר הבא באקראי אבל אם רגילין
לעשות כן שוב יש לאסור גם כדיעבד ואזי מלאכי
שכ"כ להדי' גם בשו"ת הרא"ש כלל כ"ג סוף ס"י
ו' והביאו גם הב"י באו"ה ס"י תקי"ז ועש"ס בילה
(דף ט"ז ע"ב) א"ל פושט את ע"ש ובפרט ב"ד
דיש ספק שחא גם לזר דגים עמאים אסור מה"ס
וכש"כ לזר היו"א ע"י כבש כמ"ש. אשר על כן
חלילה לחכמי הדור ויראי השם להעלים עין מה
והדבר מוטל על חכמי מדינות רוסלאנד לעמוד
על הבידור אחימי אם הדברים כן היא כאשר
כתב ע"פ השמועה הרב מיאסקובקא ג"י ואו
יעלו בחומה לחקון המעוות בעמיד ולא יתי' להם
זאת למכשול ולפוקה ומפן ד' בידם ילליח.
הטורד מלח:

יעקב שור אבר"ק קרשב והנצי"ה
סימן

בשיעורו שהיו בשיעור של תורה. ע"ש וכ"כ
במגלת אסתר בספר המלות בלית קל"ד דאף דאמרו
בסמ"ס י"ס כל דמקון רבנן כעין דאורי"י תקנו
מ"מ לא החמירו להיות שיעורו במשהו כ"י"ג
דאורייתא ע"ש. וראיתי להמוס' בע"ז (דף מ'
ע"א) דיה מחלוקת כמה דאמרו שם מחלוקת לטבל
בזירן אבל בגופן דיה אסור וכו' והקשו המוס'
וא"ת והא לזרן נמי איסור דאורייתא כדאמרינן
העמאים רבנן לזרן ורובנן וי"ל דודאי דאורייתא
לזרן אסור מיהא לזרן בטל ברוב וגופן לא בטל
דבר"י לא בטלה עכ"ל והנה מלבד מה שחמרו
רבים שהמוס' סתרו א"ע לכמה מקומות שהעלו
דאינו רק אסמכתא ולזר דגים עמאים רק מדרבנן
אסור. זולת זה תמתי מראש על מ"ש לזרן בטל
ברוב דאם היא איסור דאורייתא למה בטל ברוב
ומלאכי אח"כ בבית הילל יו"ד סימן ס"ט סוף
ס"ק י"ח שחמה כן ע"ד המוס' והניח דבריהם
בלי"ע. והגלפטינ"ד דמ"ש המו' לזרן אסור מדאורייתא
כדילפינן הטמאים לרבות לזרן אין כוונתם דאורייתא
אלא כלומר שיש לו סמך מן המקרא דבכ"ה
חמור טפי מאיסור דרבנן גרידא כמ"ש המוס'
בשבת (דף ל"ד ע"א) דיה לא ופרש"י שם לענין
ספק וכ"כ המוס' בעירובין (דף ל"א ע"ב) לענין
נאמנות לקטן. ולזה הקשו דלמה הקילו טפי להחמיר
בזירן מגופן כיון דגם לזרן יש לו סמך מה"ס
ותרלו דאף דיש לו סמך מה"ס לזר דגים עמאים
מ"מ לענין ביטול מיהא בטל ברוב ולזה בני נמי
בסימן אחד משא"כ בגופן ועכ"פ מבואר דעת המוס'
דשני בזיר דגים טמאים ביטול ברוב ועיין ברא"ש
ובר"ן וריטב"א וכ"כ בחי' הרמב"ן לע"ז שם שכתבו
דהא דהקילו בזירן משום דזר דגים דרבנן ולפמ"ש
גם דעת המוס' הנ"ל היא כן והנה התם הרי
בכבש מ"ירי שנקבשו בזירן ואפ"ה כתבו דאין
הזיר אסור רק מדרבנן ומוכח דלא כהש"ך הנ"ל:
(ג) **ב"ש** הרב מלאקאטש ג"י רבירות אלו המרוזפים
בלימענד ח"ל ס' רק נגד הלימענד
דהלכנים הוי ככלי בפ"ע כמ"ס בח"ס או"ה ס'י
ק"ל שהטיפול אינו נעשה גוש אחד עם החמור
פ"ש. אלא מתניתא ידענא דמשנה שלימה היא
במסכתא כלים פ"ה משנה יו"ד יורות הערבין
שהוא חופר בארץ וטח בטיט אם יכול להטיט
לעמוד בפני עממו עמא. ואם לאו טהור. וא"כ
מבואר דאין הטיפול נעשה גוש אחד עם הכור
דאל"כ מה ג"מ אם יכול לעמוד בפני עממו ואלא
דבאינו יכול לעמוד בפני עמא דבטל לגבי קרקע
ועש"ס סוף חגיגה. אבל מה שדן הרב עפ"י לומר
דכו' כלי שנחממו דק דיש ס' כמה שכתבו נגד

סימן עא

בחי' לאקאטש (פד' וואהרין).

בשעת (ח"ח ס' י"ח) י"א כ"ח לחלוק ולהשיג על מ"ש בשע"ת (ח"ז ס' ק"ח) ללמד זכות על היתר אכילת ההערינג. ודין הגנין ל' דשקו"ט כ"ח בזה הענין. וכבר אמרו שסתירת זקנים גנין. ומחוק המזמ של ההלכה. יחברר דין לאחמו א"ס כה וא"ס ככה. אבל כל זמן שה' דברי בשע"ת בזה כעוגה בלי הפוכה. לא ה"ל קורת רוח ולא היתה הוראתי בטובה. ומעשה תלמי' יחבררו ויתלבנו הדברים והקולות של כ"ח יחדלון והיתה הרוחה;

והנה בח"ס כ"ח בסו"ד שמהרא"י שהרבנים ירעשו על זאת ויתוקן המעוות. באמת תמים דעים אנכי עמו וכחבתי כן בראשית דברי ש"ס. אכן בא"ס שמן הנמנע הדבר להקן כחבתי שלשה היתרים. ועל אחד סמכתי בלי פקפוק. ואבאר בזה בס"ד כי תלמי' דברי נכונים ונאמנים. וכל דברי כ"ח מהחל ועד תום. בהשגותיו ודחיותיו במחכ"ת אין בהם מחוס.

א) מ"ש בראש דבריו שחלילה לסמוך על היתר הג' שכתבתי דודאי י"ס ס' במה שבמוך הבורות האלה הגדולים בהפלגה נגד הלימענט והגסרים. וכחב שלדעתו אין שום כלי שיהא עב להלימענט או הגסרים הללו. וכללל כלינו דליכא ס' רק נחוששתו דק עכ"ד. במחכ"ת לא דק כלל. דא"ס ה' תלוי רק בדקות הנחושה. ולא בגדול וקוטן הכלי ה' דבריו לודקים. אבל הרי הרב"י והש"ך ביו"ד רס"י ל"ג חלו הדבר גם ברחבו גדול. וא"כ מובן לכל מבין בשכל. שכל עוד שיגדל כמות הכלי כן ירבה וכן יחוסף בערך מה שבחוכו הספל נגד נחוששתו. ומובן שא"א לכלי גדול שיהא מחזיק מה שבחוכו בנחושה דקה מן הדקה בכלי קטן. וכל מה שיגדל לר"ך הוא לדפנות עבים וחוקים ממה שר"ך כלי קטן ממנו. אלא דמ"מ גודל רחבו באוריו וחללו עולה ונכפל יותר מערך דופנותיו. ובאמת דמשכחל גם בכלי קטן שיהא בו ס' נגד נחוששתו א"ס הוא דק ביותר. וכמו שבאמת כתב הר"ן ז"ל בסו"פ כל הבשר (רי"ש דף ש"ה). וז"ל ואין זה דעם ר"י ז"ל כו'. וכן אין מגעילין בכלי איסור כ"י א"כ הוא ד"ק הרבה שחיטתו המים שבחוכו ששים מגופו כו'. עכ"ל יע"ש. ולא הזכיר כלל שיהא רחבו גדול. אלא דכיון שכמעט א"א שיהא נחוששתו של כלי קטן בזה הדקות מחזיק מלא לכן כתבו הרב"י והש"ך בס"י ל"ג שנחוששתו דק ורחבו גדול. והיינו בכלי המיטלטל שא"א שיהא נחוששתו גם ויהא בחוכו

ששים. אבל א"ס ילייך כלי שגדול בהפלגה עשרות של אמות כבורות הללו שמוחזין בהן הדגים. בודאי מוחש ומוסכל שגם נגד דפנות כעובי הלימענט והגסרים י"ס ס' ויותר כי לפי ערך הגודל היינו נחוששתו דק. וזה באמת היתר צרור: ופשוט מאד שראוי גמור עליו א"ס א"א לתקן לכתחלה: **וזה** לשון מורי הגאון מוה"ר מאיר אריק שליט"א בעהמ"ח ספרי מנחת פתים ושו"ת אמרי יוסף האבד"ק יאזוויץ (וכעת זה מקרוב נתקבל לאב"ד בעיר המהוללה בוטשאטש אשר בעסטרייך המדינה) בחוק דברי מכתבו אלי בקצרה. וע"ד השאלה שנחשורה במדינת רוסיא על ההערינג יפה כתב כח"ר ללדד היתר מחמת דעם כח"פ דמליחה וכבוש מרוויחו רק כ"ק וכמדומה שגם הרב רש"י ז"ל סמך על זה בשו"ע שלו באו"ח. וגם ר"ס ס' נגד הלימענט. עכ"ל (ולא כמו שהעתיק כ"ח שכתבתי לו משמו לסמוך בשעתיד באיד"ר כו'. וע"ז כתב דב"ד י"ס חשש איסור תורה לפי דעתו. ובאמת לא הא ולא הא וכמו שאבאר בס"ד לקמן); ומעשה באמת ד' בהיתר זה אלא דלרואה דמילתא כחבתי עוד ב' סניפי היתר וגם המה נכונים מאד בס"ד. וכל דחיותיו והתרגשותיו של כ"ח המה רק קול ענות נלחן וקונטרס ואין בהם ממש במחכ"ת כמו שיבאר:

ב) וע"ד מ"ש דליר דגט"מ דרבנן אפי' ע"י כבישה א"ס לא ע"י מכשש כהמנח"י והגו"ב שהוכיחו כן בראיות ברורות ושכן באמת מובאר בהגש"ד כתב כ"ח שלי' איך הרהבתי בנפשי לדחות דברי הש"ך מהלכה. וכחב על המנח"י והגו"ב שבמחכ"ת הרי מובאר בב"י ושו"ע א"ח ס"י ר"ב דכבוש במים עדיף מאלו שחט את הפירות וכמ"ש במג"א ש"ס ס"ק כ"ג עכ"ד. והנה באמת בדברי הרא"ש ז"ל עלמם מובאר רק בב"ש הפירות במים. וכן במג"א ש"ס כתב דיותר נכנס טעם הפרי במים ע"י ביטול מאלו שחט הפרי עלמם. וכב"ת הוסף מדיליה בדברי המ"א ח"ב וכו"ש. ומדברי הב"י שכתב דהא דמ"א דשלקי בשלקי היינו בין בביטול בין בשראש אין ראיה דמ"א דשלקי היינו דאורייתא בהכי וכמ"ש הרשב"א ז"ל הובא בב"י ש"ס ובמ"א ס"ק כ"ב אלא דא"כ מי כתב הב"י עוד וז"ל ומכאן דלדעת הרא"ש מי שריית למוקים ותאנים או ביטול מספקל כו'. **אכן** אין זה ענין כלל לניד ובמחכ"ת אין דמיונו עולה יפה כלל. דהתם לענין ברכה בטעמא תליא מילתא ולכן כתבו דיותר יולא הטעם בכל המים ע"י כבוש ממה ש"ס טעם במוהל הפרי היו"א מעלמו מהפרי דהו"י רק מי פירות וזיעה בעלמא. אבל לענין איסור דקיי"ל טכ"ע דאורייתא ואפי'

ע"י כבישה מהבשר רק זיעה בעלמא וכיון שאין החלב נאסר גם הבשר אינו נאסר וכמ"ס הרמב"ן כ"ו והאריך בזה בדחוקיו עד שעלה בידו ראייה זאת (שדחה הנו"צ) דגם ע"י כבש אסור בדג מה"מ. אבל במו"כ הדברים פשוטים מאד דהחידוש הוא שאפי' מחיבת הבשר שבלעה ע"י כבישה אח גוף החלב הללו אינה נאסרת מה"מ אעפ"י שגם החלב וגם הבשר נעשו גוף אחד והי"ל להיות אוסרים וגאסרים זא"ז וחז"ז. והרי בחתיכת הבשר יש לירוק בשר וחלב יחד ונעשו גוף אחד והחלב הנכנס לתוך הבשר נעשה כחולב בשר עגמו ויש כאן בשר וחלב האוסרים זא"ז. ומה שהחלב הנשאר בכלי לא נאסר משום שלא יוכל להוציא מהבשר אל תוכו רק זיעה לא יועיל שלא יאסר עכ"ל החלב שנכנס לתוך הבשר ונעשה מערובות של בשר ויחד. והיינו חידושא. וזו לי"מ (וע"י בסולת למנה מנן המנמי"ג דהה ראייה זאת כהנו"צ. וכבר ידוע ראיית הגרי"ש ז"ל מלבוב מרש"י ע"ז (ל"א:) ד"ה ושל זיר שכתב וז"ל זיר כ"ו של דגים כשכובשין אותן במכש כ"ו עכ"ל ע"ש וכוננו דאל"כ הו"י חשש איחלופי דד"ר ודו"ק. והוא ראייה ברורה ודפחית:

(ג) **וגם** מ"ש דר"ט עם טהור הו"י מבי"מ כמ"ס הרשב"א ז"ל וכמו שהביאו האחרונים ראייה מרש"י חולין (ל"ז:) נכון. ומ"ס כ"ח לדחות הראיה ד"ל דרש"י לשיטתיה דלי"מ קפילא אלא לחומרא. ומשום פירש באילפס של בשר ויכר בו הדג. אבל באילפס של דגים ואין הד"ט ניכר לי"מ קפילא לשיטת רש"י ז"ל וסיים שזה נראה נכון מאד אני איני יודע מהו סח כלל. דאטו משום דלרש"י לי"מ קפילא אלא ביש ס' ולר"י טעמיה לחומרא משום לי"מ כשאין הד"ט ניכר. ומידי אריא ואין זה תלוי בזה והי"ל משום דלרש"י לשיטתו דפוסק כר"י ורב ואב"י ורבא דמבי"מ במשנהו אי"כ כל שאין גוף הד"ט ניכר לי"מ טעמיה וביטול כלל. אבל ג"ז שיבוש. דהתם לריו"ח קיימין וקמי ידיה אחא דך עובדא דכילכית באילפס וריו"ח ס"ל גם מבי"מ בס'. (ע"י ע"ז) רש"י: חולין ק"ט.) ועוד דאטו ד"ט באילפס דגים טהורים לא מייכר הלא אורח משונה מטהורים וא"ל סנפוק"ש כמזהב. ומ"ס עוד ד"ל דרש"י לרבנן קמ"ל דמהני קפילא וששים גם בדג בבשר אעפ"י דהו"י סכנתא. הנה הפת"ג באריח תקי"ג כתב דחרתי ש"מ דהו"י מבי"מ ד"ט בטהור וגם דסכנתא בטל בס' עיי"ש. ולא חס לומר דשמא רק חדא ש"מ דסכנה בטלה בס'. והיינו משום דא"כ הו"ל לרש"י לפרש דכילכית באילפס של דגים או של בשר. ולמה פירש דוקא בשל בשר

ואפי' במערובות בפחות מס' אסור. אטו יעלה על הדעת דמשום זיר דנע"מ שרי מה"מ משום לית ביה טעמא כלל והרי זיר כל האיסורין אסור מה"מ מהטמאים לרבות לירן ורובטן. ורק בדגים קבלו חז"ל דזיעה בעלמא הוא ורק גוף הדג אסור מה"מ או עכ"פ רובטן שעי' בישול ולא ע"י כבש כמו שאינו אסור ע"י מליחה. ועוד והוא העיקר דגם שם דעת הרשב"א ז"ל להפוך דע"י סחיטה עדיף מע"י שרייה ע"י פת"ג שם מש"ז סק"ח ט' ואש"א ס"ק כ"ג והט"ז בס' ר"ה סק"ז כתב דנראה לעינים ומורגש בשכל שיולא טפי ע"י סחיטה וכבישה ממה שיולא מחליו. וסיים דע"י כבישה (היינו במדוכה ע"י פת"ג שם) גם הטור מודה עיי"ש. וכאן נמי דוקא ע"י מכש שקורין פרעם כתב בהגש"ד דהו"י מה"מ והיינו כע"י מדוכה בכבישה ולא בסחיטה ציד. ולא אני הרהבתי בנפשי לדחות דברי הש"ך ז"ל אלא המנמי" והנו"צ. ובראיות ברורות ובחראי גינהו וצודאי דכתיבוי קי"ל. ובפרט שהמנמי" כתב שם שכן מבוחר להדיא בחשו' הרשב"א ז"ל עיי"ש. וכן בחשו' מהר"ם ש"ק ז"ל חו"ד ס"ו ק"א כתב שראיות המנמי" ברורות דגם ע"י כבש הוא דרבנן עיי"ש:

ובמ"ש כ"ח לדחות ראיותיהן של המנמי" והנו"צ פטומי מילי בעלמא גינהו להטיח דברים כלפי מעלה חורחם וקדושתם ובמ"ס יבין המשיין ביטול כל דבריו. (וגם מ"ס דמשו"ה פירש בהגש"ד בכבש ע"י מכש ולא בפשוטו משום דע"י מים בטל חורפיהו כמו בזח"ס ליחא במח"כ ול"ד אפי' כי עוכלא לדגא דאפתא יפ"ש בכבש בליד שעי' מליחה וגם דבמים לא בטל חריפות זיר דגים דהיינו היולא ע"י מליחה ושינינו ראות דמי שריית דגים מלוחים עזים כמ"ס הפוסקים.) ואין כונת הרדב"ז דמוהל דגים בלא מליחה חריף ביותר דזה לא ניתן ליאמר כלל אלא זיר דגים שיולא ע"י מליחה הוא חריף וכו' פשוט לא ניתן ליכתב. וא"ש דאפי' לשיטתם יקשה דסורס הטעם בהדגים שהורים נבלע רק ע"י כבישה וכו' אין לו הכנה כלל. דאטו אין כבישה מבליעה קאמרינן. אכן אמרינן רק דאין כבישה מפלגת רק זיעה בעלמא שקבלו חז"ל דבנע"מ אינה אסורה מה"מ:

ובמ"ש לדחות תירוצ הנו"צ בהא דבב"מ חידוש דאי תרו ליה כ"ו והרי גם דט"מ כ"ה. ותירץ דהתם לא משום דכבש אין אוסר אלא שאין יולא מהדג רק זיעה בעלמא. אבל כאן הרי החלב נכנס בבשר וכו'. וכאז כ"ח דעדיין אפ"ל דלאו חידוש הוא דנהי דהבשר נאסר מנוף יתלב אבל החלב אינו נאסר משום דאינו מוציא

דאפי' פסק הרב"י בהדיא בזה אינו כפסק הגמרא. ובפרט בגיד שלא מלאנו להדיא בפוסקים מפורסמים שאין הלכה כהא"י. ואדרבא הרב"י מביא דבריו ברבי סי' פ"ג לענין ליר דגים בשמיקה. וכן בס' ל"ב. וע' במידושי מהר"ם ש"ף ז"ל שלהי חולין בד"ה הג"א בשם אר"ז שכתב שהוא ר"ן גדול ותמה שלא הביאוכו בשו"ע ושאר פוסקים. וגראה מדבריו דמסתבר ליה כהא"י עיי"ש. וכן בסידור הגאון מהר"ע ז"ל בה' בב"ח כתב להחיר כבר של טוף בחלב ברוב עיי"ש. ועכ"פ הוי נ"ד כלא איפסק הילכתא בהדיא בפוסקים דלא כותיה ורק משמתינות דבריהם נראה דלא כותיה. וזה כמו שהלכה בסתם כרבים נגד יחיד. ואפי"ה בשעה"ד והפ"מ כתבו הפוסקים לסמוך על היחיד. וכמו כן יש לסמוך בשעה"ד על דעת הסוברים דלא הוי ד"ח רק קורט של חלמית. וא"כ אין חשש בגיד דשורה מעליה בין סוף בליעת הבורות מעמאים עד סוף בליעת הטעורים ודו"ק:

סוף דבר בזה נחיתא ובהא סליקא. דודאי מובטח לן דרגיש עלמא בזהא מילתא. ויתעוררו הרבנים שיש בידם למחות ולתקן אל תעלה בידם (דאז הוי כלכתחלה) לעשות בהכשר למחות הטעורים בבורות מיוחדים להם בפ"ע. אבל לאסור ההעריג (דבר שלא יעלה בידו שישמעו לנו ההמון ויהיו כי חובא ומוטב שיהיו כו') אי אפשר. וגסמוך בזה על מ"ש שהוא נכון בעה"י וגשען על דברי הפוסקים. וכ"ח לא כתב דבריו ד"ס כדברי חכמים שנתחם נשמעים רק בקולי קולות כאלו' אפי' ח"ו מתיר אסורים. והש"ת יאר עיניו ומכל מכשול בהוראה ישמרו. ומ"ו לאו קפדנא אגא. ואין בלבי על כה"ה טיגא. ואח והב בסופה ואדרבא כבר כתבתי דאפריון אקטייה וי"ש כמו אמרנו על שנתעורר בזה ותסתים שמעמא מיני ומיניה ומינה. ויתבררו ויתלבנו וילרפו הדברים. וישמעו ויראו ויחוו דעתם הורים ומורים. ועל כל אלה תכסה אהבה דרמימא ליה ולכל דכותיה המה הגבורים חכמי תורה הנודעים בשעתם ושלוש על ישראל ועל רבנן לדור דורים:

הק' שצ"ח יוסף הצ"ח פייגענבורים
החופ"ק הג"ר.

סימן עב

ב"ה פו"טוסק (פיר ויארשא) י"א.

שיבויות (ל"ב ע"ה) מתניין דלא כי האי תנא. דמניא. המשיב עד אחר (וכפר פטור העד מקרבן שבוטע העדות. רש"י) פטור ורבי אלעזר ברבי שמעון

הם לא אחי לאפוקי מירי אפי"ה דמסירה פירש בשל בשר לאפוקי בשול דגים דא"ה לפרש דא"כ ליכא טעמיה. אלא דממה שלא פירש באילפס של ירקות ש"מ נמי דנחבין לאשמעינן דסכנה בטלה ב"י. ודו"ק. ומ"ש כ"ח דהש"ך הביא מרובין ואור"ה בשם אר"ז. הנה הם כתבו לענין שמא וס"ל דהוי מבא"מ בשמא ולא כהסוברים דשם אחד להם. ומ"ש עוד דנאזנים עלינו חז"ל שאין טעם דג אסמיהא שיה לטעם דג עכו. וגם שהש"ך כתב דחוק הוא שיהא טעמם שיה. זה ודאי אמת וא"א להכחיש המומש. ומ"מ מובח מזה כסברת הפרי מואר בס' ל"ה סק"ד וכדעת השואל בנוב"ח תלומד סי' ס"ז ע"ש דשינוי טעם מועט לא הוי כמין בלינו מינו. וכן קי"ל כרובא דרובא דהפוסקים דס"ל דתמים מלומחים באין מלומחים הוי מב"מ. כנראה מהשו"ע סי' תמ"ז ס"ע וכמ"ס בנש"א בה' פסק עיי"ש. וכ"כ דעת המג"א רס" תמ"ב וע' פמ"ג אש"א ס. ובמחלה"ק סי' תמ"ז ס"ק מ"ה ובשו"ע הרש"י ז"ל סי' תמ"ב ס"ע ט"ז וס"י תמ"ג ס"א י"ב. ובא"ח החדש בס' תמ"ג אות ג' הביא הג' מהרש"ם ז"ל כן בשם תשו' מהר"ם אר"ז עיי"ש. וכן כתשו' בר"א. ובבית מאיר וע' בשד"ח מע' חומ"ל סי' י"ד סוף אות ה'.

והנה פה מקום אחי להודיע שלא דקו במחכ"ח הני בטרתי דאזלו וחשבו בהדי הני דס"ל דהוי מבא"מ גם את הראשונים הלא המה המדכי והאנור והאור"ה והרב ב"י משום דאשכחינהו דכתבו דשאר ושיטה הוי מבא"מ (ע' נשמת אדם ה"פ סי' י"ט ה"ל) דהתם לענין מבא"מ בשמא הוא דכתבו. וגם דבאמת שאור ושיטה משונים הרבה בטעם והוי מבא"מ גם בטעמא כמבואר בה' חלה (וע' בר"ש פ"ג מ"ח דחלה) בס' שכ"ד סי"א. וע' בלבוש בחי"ד ס"ק רמ"ג. רמ"ד. רמ"ה. ואין מזה ראיה לתמים מלומחים באין מלומחים דלא הוי רק שינוי טעם מועט (וע' פמ"ג אר"ח סי' תמ"ה סק"ד במש"י). וע' בא"ח החדש סי' תמ"ה סק"ג בדברי הגאון מהרש"ם ז"ל ס. ד) **ומ"ש** כ"ח על מ"ש בהיתר האי לסמוך על דעת הא"י דברבנן גבי ברוב וא"ל ה' שחמה חמה יקרא מה ראיתי על ככה להעלות כזאת על ספר כו'. נבדלתי משמוע כזאת כאלו ח"ו פרלתי גדרן של ראשונים בזה. ובדלק אמרנו על כ"ח שמועם היא דא". ולעקת קינטור בעלמא. וכי אין זה אמת ח"ו שנשעת הדחק יש לנו לסמוך על יחיד במקום רבים. ומ"ש כ"ח דהיינו היכא דלא איתמר הילכתא בהדיא איפכא. הנה כבר ראו עיני עמנו דברי החכ"ל ז"ל סי' ק' שכתב

מחייב וכו'. גופא אחר אביי הכל מודים בעד סוטה (יש עדות בסוטה שהכל מודים בה שהמשיב ע"א חייב. רש"י) והכל מודים בעד סוטה ומחלוקת בעד סוטה. הכל מודים בעד אחר (בנכסא דר' אבהו) והכל מודים בעד שנגדו חסור על השבועה וכו'. אחר רב פפא הכל מודים בעד מיתה שהוא חייב (בע"א הירדע באשה שמת בעלה והשביעו שיעיד בה כדי שתעול כתובתה מן הירדעים. רש"י) והכל מודים בעד מיתה שהוא פטור דאמר לה לדידה (חוץ לביד) ולא אחר להו לביד דתמן האשה שאמרה מת בעלי נאשא (והרי היא יכולה לילך לביד ולומר מת בעלי ולא תהא לריבה לשום עד והיא עלמה נאמנת. רש"י):

קשה לי אמאי באמת אביי לא קאמר הא דרב פפא הכל מודים בעד מיתה שהוא חייב והכל מודים בעד מיתה שהוא פטור. ומה הוסיף רב פפא חידוש על דברי אביי. ובמה פליגי: **ונראה** לפע"ד דהנה שם (ל"א ע"א) בזה דשבעת העדות אינה נוהגת אלא בראוין להעיד קאמר לאפוקי מאי. רב פפא אחר לאפוקי מלך ורב אחא בר יעקב אחר לאפוקי משחק בקוביא. מ"ד משחק בקוביא כל שכן מלך (דמדאורייתא לא חזי. רש"י) ומ"ד מלך אבל משחק בקוביא מדאורייתא מחזי חזי ורבנן הוא דפסלוהו (ובין דמדאורייתא חזי מיילא עליו שבועה. רש"י) והקשו בתוס' אמאי לרב פפא חייב משחק בקוביא ואולי בפר דאורייתא והרי ר"פ קאמר הכל מודים בעד מיתה שהוא חייב והרי עד מיתה נאמן רק מדרבנן ואולי בפר דרבנן וסירלו דבפר דאורייתא חזי לחייבו דבעדות אשה כיון דמדרבנן מועלת עדותו ארי יש כאן הפסד ממון שלא העיד. ובמשחק בקוביא אפי"ג דמדרבנן לא מהני עדותו מ"מ כיון דמדאורייתא מהני מחייב עשה. ולפי זה פשוט דשפיר קמ"ל רב פפא רבותא בזה דהכל מודים בעד מיתה שהוא חייב דאפי"ג דר"פ סבירא ליה במשחק בקוביא דאוליין בפר דאורייתא מ"מ בעד מיתה חזי בפר דרבנן דבפר דאורייתא חזי לחייבו והוא חידוש דין. ורב פפא לשיטתיה:

ור"פ זה י"ש לומר דאביי ס"ל כרב אחא בר יעקב דמשחק בקוביא פטור דאוליין בפר דרבנן ואין כאן רבותא בזה דהכל מודים בעד מיתה שהוא חייב (אבל בכל הני דמשיב אביי י"ש שם רבותא ע"ש בסוגיא) והא דלא קאמר אביי עכ"פ הא דהכל מודים בעד מיתה שהוא פטור כגון דאמר לה לדידה. דיש לומר דאין זה רבותא וגם ר"פ לא קאמר רק כדי לאשמועין דבר והפיקו דכיון דקאמר דהכל מודים בעד מיתה שהוא חייב קאמר נ"כ דהכל מודים שהוא פטור. ובאמת הרמב"ם

ז"ל השמיט רק בזה דהכל מודים שהוא פטור וע"ש בלחם משנה. או אפשר לומר דגם אביי ס"ל כרב פפא דמשחק בקוביא חייב דאוליין בפר דאורייתא. ובהא פליגי. דר"פ סבירא ליה דבעד מיתה חייב דאוליין גם בפר דרבנן לחייבו. ואביי ס"ל דרק בפר דאורייתא חזיין ובעד מיתה באמת פטור. ואין להקשות דא"כ אמאי לא קאמר אביי הכל מודים בעד מיתה שהוא פטור ובין דאמר לה לדידה ובין דלא אחר להו לביד. דזה אינו דלא שייך זה לפלוגתא ר"א ברבי שמעון ורבנן לענין משביע עד אחד ומועלת עדותו דהכא אף במשיב שני עדים כל דמהני רק מדרבנן כגון עדות שא"א יכול להזימם וכדומה פטורים לאביי. או י"ל דבדואי רב פפא קמ"ל רבותא הכל מודים בעד מיתה שהוא חייב דאפי"ג דסבירא ליה במשחק בקוביא חייב ואולי בפר דאורייתא מ"מ חזי גס בפר דרבנן כדי לחייבו וכנ"ל. ואמנם כל זה אי ע"א נאמן בעדות אשה רק מדרבנן. אבל אם נאמר דע"א נאמן בעדות אשה מן התורה שוב אין רבותא בזה דהכל מודים בעד מיתה שהוא חייב דכבר אמר אביי הכל מודים בעד סוטה שהוא חייב וכו'. ובאמת האחרונים ז"ל כתבו דהא אי ע"א נאמן בעדות אשה אם הוא מה"ש או מדרבנן הוא פלוגתא דתנאי בספרי על קרא לא יקום עד אחד באיש ופלוגתא דאמוראי בש"ס עשה בדבריהם ז"ל: **ור"ה** בכתובות (ק"ז ע"א) אימא איתמר רב אמר פוסקין מוונות לאשת איש (ב"ד יורדין לנכסי מי שהלך למדינת הים ופוסקין מוונות לאשתו. רש"י) ושמאלא אחר אין פוסקין מוונות לאשת איש וכו'. ח"ש מי שהלך למדינת הים ואשתו מוונות ב"ד יורדים לנכסיו וזוין ומפרנסין לאשתו אבל לא בניו ובנותיו ולא דבר אחר. אמר רב ששת במשנה את אשתו ע"י שליח. אי הכי בניו ובנותיו נמי. כשהשרה לזו ולא השרה לזו. מאי פסקא. אלא אמר רב פפא כשמשעה בו שמת בעד אחד. היא דאי בעית אינסובי בע"א מלי מינסבא מונוי נמי יסבין לה. בניו ובנותיו דאי בעי למיתא לנכסיו בע"א לא מלי נחמי מונוי נמי לא יסבין להו ע"כ. והנה בריב"ש ז"ל (סו"מ קנ"ה) כתב מזה להוכיח דאין ע"א נאמן בעדות אשה אלא מדרבנן דאי היה נאמן מן התורה גם בניו ובנותיו מלי למיתא לנכסיו עש"ס בארוכה הרי בהדיא דרב פפא ס"ל דעד אחד בעדות אשה נאמן רק מדרבנן ולפי"ז שפיר קאמר רב פפא רבותא הכל מודים בעד מיתה שהוא חייב דאפי"ג דמשחק בקוביא חייב דאוליין בפר דאורייתא מ"מ גם עד מיתה חייב אפי"ג דנאמן רק מדרבנן. ורב פפא לשיטתיה:

(ב) שם (ח"ו קונט' ה' ס' י"ד) ע"ד הגהות מהר"ן מיות עירובין דף (ס"א ע"א) כסס חסו' בית יעקב כחמיו שגטל פמחיו דע"י חסס הוי חיבור ומכיל רח"י מעירובין הכה חסו' בית יעקב. מובא בסו"ת שבות יעקב חלק א' ס' ל"ה ומדחה דבריו כדחיות מהר"ן ועלם ואלו מהמהר"ן חיות. ובעיקר הדבר נעלם מהם כחמ"כ חופפה מפורשת מלבד שמוכח בחסו' ובהס' (ק"ה:) (כמו הל"ן הרב בשעת' סס) עוד הובא בחסו' מנחות (כ"ד.) ד"ה צורף בלי. ויעוין בפנים מאורות על ובהס' שם אשר התעורר להמחוספסח סמירה לדברי הש"ע חו"ה ס' קס"ח דלענין להס בלס אס נפרס דמחני לחשוב ע"י קוסס כמו בעירובין ובהדמיון מעירובין ונא לחלק כג"ל דהסס רק חסוס אינה אבל כעס אינו מקרי שלמה יעו"ש ולי נראה לעורר מנמרא חולין (קכ"ד:) שני חללי ימים שחשכו בקיום אפי' מוליד ומכיל כל היום כולו טהור ויעוין בחת"ס חו"ה ס' ח"ו ח"ס בזה:

ובדואי ענינא. חמוהים לי דברי הקרבן נתנאל אור"ק ד' בפירושו על הראש"ס סס בעירובין. כענין חילוק הנמ' דדווקא כלא ידוע חסרי' וקאמר דזה דווקא לענין עירוב אבל לענין להס משה אפי' ידוע חסרי'. ומכיל דלכן כסי' ס"ו לענין עירוב מובא כש"ע החת"י דלא ניכר החיבור אבל לענין להס חסנה לא ניזכר החת"י דניכר החיבור יעו"ש. ולא זכיתי להכין דבריו בזה דהלא לפנינו כש"ע חו"ה ס' קס"ח סעיף ב' ואס יא לארס שני חללי להס וכו' וחסרס יחד כע"ז או כסוס דבר. שלא יהא נראה ודיוט קדין שלם. ויעוין במנ"ה חו"ה ג' דלמרו להא דסי' סס"ו. א"כ מפורס נראה דהש"ע הסוה חותם לאהדרי. ואפשר גרס לי הסונו לשון דלענין להס משה כתוב כש"ע. שלא יהא נראה ואלו בעירובי כתוב מפורס והוא שלא יהא ניכר שגפרס"ה אבל באמת מובן לכל דהבונה הכל אחד. והלשון דסי' קס"ח הוא לשון הרקוב המובא בזה יוסף וסס כתוב כן. ובכן דברי הק"ל שגנו ממנו:

ויעוין בחת"ס סס בסוף התשובה דמכיל דהמרדכי והירקא (היוטו אשר דברי הש"ע טובעים ממנו) פלגי בזה לענין להס משה ופסק כהש"ע דיש לחלק בין ידוע חסרי' ללא ידוע אף באמת חמי' גדולה שלא הביאו הפוסקים דברי המרדכי אשר מפורס להפוך מהירוק. לכן לולי דהסתפף אז אמרתי כאשר נדויק בלשונא דהמרדכי נראה דאפשר לפרס פירוש אחר בדברי המרדכי ואלו אינם ענין דלברי הרקוב. דהנה אס נאמר דהעיקר חידוש המרדכי דתפסיה לעולם לרין ורק כענין עוד לא ידוע חסרי' א"כ מה זה סכתא אס כבר נחתך נקרא להס משה. ואין לרין תפסיה משה כלל וכלל לא. וחששתי במרדכי דפוס ויולגא כתוב ג"כ כלשון היה וגם בעיקר פסק המרדכי כתוב ג"כ כג"ל. לכן נראה לי. לאחרא דהנה הה"ס שס מזכיר לחקור אס נאמר כל העומד ל. חוך כחתוך דמי א"כ כאשר מתחיל לחתוך ניוטא דכחתוך וניכא לעולם להס משה ומחרן דזה לא שייך לאחר כיון דזהו הדרן כן והוי דרך הכסרה ככך. א"כ יא כדעמי לאחר דזהו ג"כ כוונת המרדכי דאס כבר נחתך א"כ בוודאי רואין אנו דה"י עומד לחתוך מקודם וניוטא דחיוכ כעת מתחלת החתוך הוי כפרוסה וניכא לה"י. לכן קאמר דהא א"כ תפסיה כלל דבעירובין ענין החסיה והמזהה סס שני ענינים נפרדים ואינם שייכין זה לזה. דהלא אנו רואין דעיקר המזהה יא לה חסך וזמן אחר החסיה לכן לא מייבטא לרין תפסיה רק כענין לא ידוע חסרי'. אבל בברכת המזל ה"א וכו דרך מלומדה סוה"י להס משה ויחתוך ויכלל. א"כ ל"א תפסיה כלל לענין שלא נאמר כל העומד לחתוך כחתוך דמי וסכרת הה"ס אפשר לרמוז בדברי המרדכי. דהנה כפי הנראה לא דרכו בה כדוחיני האחרונים חק"ו והה"ס בהמרדכי כפירושו. אף הלח"ז ו דחק כלשונו הביאנו להעלות פירושו עלי גליון ודוק:

ורנה"ה בקידושין (ס"ו ע"א) היתא איבעיא להו אשה ויתנה בע"א ושותק מהו אמר אביי נאמן רבא אמר אינו נאמן הוי דבר שבעררה ואין דבר שבעררה פחות משנים ע"כ. וכתב המקנה דלפי"ז אמר דקאמר ביבמות דע"א נאמן בעדות אשה משום חזקה דלירקא ומנסבא הוא רק לרבא אבל לאביי דאין מחלק בין דבר שבעררה נאמן מה"ט עשה. ולפי"ז ספיר לא קאמר אביי הכל מודים בעד מיתה דחייב. דכיון דנאמן מן התורה אין כלן רבואת כיון דאשמעינן הכל מודים בעד סוטה ומחלוקות בעדי סוטה. ואביי לשיטתיה: חיים משורש קייפמאן הבין אבר"ק פולשוסק יע"א.

סימן עג

(א) בשע"ת (ח"ו ס' ס"ו) הקשה הגאון שליט"א אף ילפינן מולגעה לא תעשה דבר דלונס רחמנא פטרה. דהא י"ל דעובר תחמת אונס אף בלונס מיתה מקרי עובר ונענש ע"ז. אבל בקרא דכתיב כנערה שס אין אלה עברה בלונס כלל שהרי בנזיל כולל אותה בלא רלויה כקרקע עולם והיתה כנעני. ורעוה הגאון שליט"א סס (כס"י ק"ט) כתב שכדבריו מפורס בריב"ס כס"י ספ"ו. אף ותמה על הריב"ס הנמרא מפורס ע"ז (נ"ד) בהסתהווה לכהמתו דודי דחקיק וזה אונס רחמנא פטרה והלא התם בלונס של אחד מיתה דישתהווה מרנו ולא שס השתחוו אותו יעו"ש ומכיל כסס הריטוב"א דמקשה כן ומחרן דקרא כסתחא כתיב אפילו בנחיר לה שדכנקו לעמה יעו"ש. ופליאה דעת ממני להכין אף נעלם מהגאונים הלא לכל השקלא ופריא שלהס מפורס בחסו' וכתוב (נ"ג.) דיה אין שס נמנא חילוק על הגאון שליט"א כס"י ס"ו והקושי ע"ז מנו"ה ע"ז (נ"ד) ומחלני כעין סכרת הריטוב"א אשר מכילה רעוה הגאון שליט"א כס"י ג"ס:

רבי"ש הגאון שליט"א כס"י ס"ו כסס המהר"ק דלונס פטור מתקרב ויעוין נס כר"י יבמות (פ"ו.) כנשאת ע"ס עדים. דשונתה היא ואין זה אונס להפטר מן הקרבן. ובעיקר סכרתו לענין דאס עברה ידועה בעולם. מפורס כן בהגהות יד אברהם ביו"ד ס' כ' יעו"ש. ויעוין כס"י חו"ה ס' קל"ו לענין אבל דבר איסור כסונג דרנה לומר דהאכל כשעת הסכנה לא ינכר דדמי לשונג ויעוין בספר דברי שאול ויוסף דעת על יו"ד להגאון מלעמבער ו"ל כה"ל חלה ס' שכ"ו למדחה דברי ה"י ומחלק בין שונג לאונס ע"י סכרת הרמב"ם אשר מביא הגאון שליט"א כס"י ג"ס דכסונג ה"י לו לדכוד ולא בלונס. וכן נראה מפרס"י אשר הבאנו כנשאת ע"ס עדים. דאכעבא לה לאתחוני' לכן כסס שונג א"כ נראה ג"כ כג"ל ויעוין כסונג מהד"ח חלק יו"ד ס' ג"ו דמבאר בהסכר רחב נס כענין יחיד ששעה בהרלות כ"ד. ויעו"ש דמכיל ג"כ דברי הרמב"ם מפה משונג לענין החילוק בין שונג לאונס. ולי נראה דהסכרא הי"ל מפורס בנמ' מכות (ח.) דחקקה הגמרא כדורק אבן לרה"י והרב הר"י גולה הא חיד הוא ומחרן כסוף כסותר אח כיתלו לאשה ומקשה אי שכיחי בה ריבס פושע הוא ואי לא שכיחי בה אונס הוא. אחר ר"ס ל"א כנשאת ע"י לפנות כלילה ולא כיום ואיכא דמקרי ויחייב פושע ליה דהא אינה עשו לפנות בה כיום. אונס נמי לא הוי דהא איכא דמקרי ויחייב ויעוין הרמב"ם ס"ו מה' רואה האו דיוא א"כ מפורס כסכר הי"ל כיון דמקרי ויחייב ה"י לו לעלות על הדעת כסכר מקודם לכן הוי שונג ויחייב גלות ולא אונס יא להאריך.

זכוי הַזְכָּאִי •

הוספה לשע"ת חלק ח' חוברת ט.

ב"ח קעשטוב.

וגדופים איומים בהענות האנטישמי, דרוג, המוסד על ידי לורר היהודים קרועוואן 'המפורסם, והם שהמטירו על באבראסק ועל מקראיה בשעת הד"ת שבין קעשטוב וראדום ואחריו כמות מסוימה של פסקווייליס בעלי גוויס שונים, אשר באחדים מהם התלבשו בלבוס אהבי הרב זירלסאהן, ותארו את מלבו בקעשטוב, שהוא ככה נורא ואומלל, עד כי בענין שמרורו משעבוד הגלות של קעשטוב תלויה מלות פקוח נפש בפועל ממש. ואלה השנים יש להם טעיה של קרובים ושל בעלי-פניה אהבים, שכולם יחד אינם עולים גם לחמשה עשר איש. עליהם אפשר להוסיף, לכל היותר, עוד כארבעים איש, שהם מנגדים בבחינת, שב ואל תפשה. יתר העדה בת ששים אלק מירשאל (כן תרבה!), אשר הגני מזיר, תל, היטב פרטיותיה בסור מו"ל יותר מארבעים שנה, הנה מבוקה ודבוקה בהרב זירלסאהן. אם כן, אם י"אנשים יחידים, שאינם אלא כאפס וכאין נגד כל העדה, מטאו נגד הגאב"ד שליט"א, -- העדה מה מטאה? (ב) לאחר מחיקת שכירת הרב זירלסאהן מרשימת מכס הבשר, רעשה תיקף כל העדה למגדול ועד קטן ועשמה כל השתדלויות שאפשר, שלא יחסר לו לחמו ושיקבל שכירותו מחמור אחר; ועד שתעשינה השתדלויותיה פרי, המחיקו גבירי עירנו סוד בדבר ההערכה שעשו ביניהם והכניסו להרב שכירותו על הסדר במקדס.

מעשה יתכן לפנות פה ולומר לאחר כל אלה, שכיון שאיזה יחידים, הבטלים במשהו לעומת עמדתו הגדולה והכבודה, חפלו, רק חפלו, להשאיר את הגאב"ד שליט"א, שהכל זריכין לו, בלי שכירות, כבר בטל ומבוטל כל שעבודו של האחרון לעדמו, אשר בדרתו כשמלה במאמרי, משפט הבטורה? האין ה מוקלה מהדעת לננות על יסוד רשע כזה בנן

לדב

בההוספה לשערי תורה חלק ח', חוברת ח' ילא הרה"ג רמ"ו ז"ל וויינגארט, מו"ל דק"ק ראדום, לבטל ברוח פיו את כל החומר המרובה החורגי של מאמרי, משפט הבטורה בדבר הד"ת שבין קעשטוב וראדום בנדון זכות הקדימה על הרבנות של הרה"ג זירלסאהן שליט"א. עד כמה עלתה בידו של הרה"ג וויינגארט לדחיק בבטנים חריפים ובאמת הבנין של סדרות, בעלי-ביתיות את כל מה שהעליתי בארבעה, י"א בעה"מ, על יסוד הדין והאמת -- זה יראה כל רב שופט מ'שרים, המתעורר בהענין כדאי. לפלפל אפוא יותר בזה, אין זו אלא עבודה של טחינת קמחא טחינה. באחי רק להעיר, כי כל בנין הרה"ג וויינגארט ממסד ועד הטפחות הגבו מיוסד, שלא באשמהו, על שמועת שוא (אשר כפי הידוע, הייתה היא גם היסוד העקרי לפסק-דינו של הרה"ג שליט"א מבאבראסק). אבאר נא דברי. כל בנינו עומד רק על שני דברים: (א) כי רודפי הרב זירלסאהן אינם יחידים שגער יכתבם, כאשר כתבתי, כי אם גם ידידי המורים והסגנים היו במעל הזה, שעל ידי מלשינותם מחקה הממשלה את שכירותו ממכס הבשר; (ב) כי הרב זירלסאהן נשאר בלי שכירות כלל, לרגלי חולאות המלשינות הן, אשר מטעם זה בטל כל שעבודו לקעשטוב בחור פועל, ונעשה משועבד וגם רחוק בכבלי כרזל לראדום: כל זה הוא רחוק מן המציאות, כרחוק מורח ממערב; כי הנה ידוע ומפורסם במלוא עירנו וכלל סביבותיה: (א) אשר רודפי הרה"ג זירלסאהן הי"ס רק שני אנשים, שפניהם העלמית הכנס ככה בסמורים, עד כי הקדיחו יי"א תבשילם ברבים: הם שהלשינו עליו כל מיני מלשינות, אשר בכללם בא גם ענין קביעות שכירותו בחוץ הרשימה של מכס הבשר; הם, שהיו מדפיסים עליו עלילות שונות מעולפות במדופים

לחייב את קעשנוב במשפטה עם ראדוס? האם
"אין בנין כזה, שככה עמל בו הרה"ג וויינגארט,
אלא מנדל הפורה באויר?"

ובנוגע להטענה, שטוען הרב וויינגארט בדבר
חיוב קיום פסק-הדין של הרה"ג שליט"א
הבאבבאריסק, — הנה כבר באה על זה טיפה לאחר
הפסק השני בדרורה ונאמנה בהזמן
(גליון י"ה) ועוד עמונים, אשר יען שנכתבה
מהסופר בשם כל ראשי העדה, הנני מעתיקה
בזה במלואה.

"בדבר הסכסוך, שבין קשינוב וראדוס בנוגע
לרבנות הרב לירלסון, הוחלט, כידוע,
משני הגדלים להביא הדבר לפני האדמו"ר
שניאורסאהן מבבוביסק, שיפוט עפ"י ד"ח.
המשפט היה בשבוע החולף, וראדוס זכה בדין.
הפסק המזור הזה עורר בעירנו התרגשות עזומה
מאד. ימים אחדים היטה העיר אבלה ושוממה.
מאד אחד נר לה מאד להפחד מרבה, החביב
מאד על כל מפלגותיה השונות; ומאד השני,
תחמרת מאד על זרות המשפט, אשר עדה, שלא
עמלה ולא גדלה את הרב, מולא אותו בחוקת
היד מהעדה, שהוא יושב בחוכה זה חמש שנים,
ונבחר בקין שגבר מחדש במשמרתו הרשמית עוד
על שלש שנים. משפט החורה הן איננו מחננד
להשכל, והשכל הן יחייב, כי העדה הראשונה,
המוחזקת ברבה, היא קודמת בזכותה עליו לעומת
העדה השנייה, שהרב לא דרך עדיין על מפתן
שער עיריה."

הסבור לאותן מולאות המשפט היו שלש: (א)
מבלי הבט על מה שהותנה, שאירי שני
הגדלים יסעו מעריהם לבאבבויסק ביום האחד
המוגבל, התקדמו בזה הראדומים
לשלשה ימים ועשו תעמולה גדולה ונלהבה
בעיר ובבית האדמו"ר למעלה ראדוס, בהרימם
את רבנותה עד לכוכבים ובהשפילם את רבנות
קשינוב עד לעפר; (ב) שני אנשים בעלי פניה
ידועים הריזו לבבבויסק הרבה תלגרות מוויפות
ומכתבי-עמל בהגנון המחזק את תעמולת לירי
ראדוס; (ג) התנאי היה, "שיחלט הסכסוך עפ"י
ד"ם גמור, ולא עפ"י היושר של פסקי בעלי-

בתים, וכך דרשו לירי קשינוב בשעת טענותיהם.
אולם הראדומים התעקשו, שאינם רוצים ברי"ם
גמור; ועקשנות זו עלתה בידם, כי הפסק ילא
(מתחלתו המעתיק), בלי שום יסוד וטעם
תורני, רק כגזירה, שאין להרהר אחריה.

לפון הדבר החליטה עדתנו, שלא להתחשב
כלל וכלל עם פסק מוזר כזה ושלא
להפקיר בסבתו גורל של עדה בת שנים אלה
מישראל, אשר ישבה כאלמנה בלי רב אבי"ד יותר
משבעים שנה עד השיגה את הרב לירלסון, הרצוי
לכל והידוע בתקנותיו ובמפעליו הכבירים, ואשר,
לפי תנאים המיוחדים, רחוק הדבר, שתשיג
תמורתו רב אבי"ד מזוין, שיוכל להבחר גם לרב
מעשה"מ ושיאחד בו תורה, השכלה ויראת שמים.
הודות להחלטה כזו, התייצבה דיפוטליא מנכבדי
עירנו לפני שר הפלך שלנו והטתה את
לבבו, שלא יתן פטורין להרב לירלסון קודם כלום
תקופת משרתו, דהיינו עד מאי 1918.

וזאת באו לבית הרב, כמעט, לירי כל
בתי-הכנסיות עירנו ולא זזו משם במשך
הרבה שעות, עד שעלתה בידם, אחרי רוב
טענות, מחאות והפלרות, שיאות הרב להשאר
בקשינוב.

כל האמור בזה הוא באמת אך אפס קלוה
מההר הגדול, שכפתה עדתנו על הגאב"ד
שליט"א, שלא לעזובה; באופן שלכל מי שראה
ושמע פה מלב הדברים כמו שהוא, ברור
כשמש בלחרים, כי גם לצד סבת התנגדות שר
הפלך שלנו, לא היטה להרב לירלסאהן שום
ברירה אחרת, כי אם להכניע בפני
דרישת עדתנו, אשר לא מתחה על תורה
הדק אחת בלי שום ספק-ספיקא, כי ידה על
העליונה במשפט הבכורה.

דברי הכותב למען האמת והצדק
מאיר ישראל בהרב מ"ה משה יהורא ז"ל
איידענשטיין מו"ץ בקעשנא

ספר אמונת ורעים

הוא דוקא על משניות סדר ורעים שלא נמצא עליהם נפלא, לע"ע
וצא לאור בסכת פאה ודמאי נדפס על נייר ריגאל ומחוק יותר סמא
נדינות ובסדר כסדר נכון ויפה.
בראשונה הוצב המבנה ואחרי כל המבנה מלוקט כל מאמרי חז"ל השייכים
למבנה הנמצאים מסודרים בשנים בכלי סבילתא סמא סמא חספתא
וכו' ועל צידם ביאורים משובצים מסמרי הראשונים ונגדולי האחרונים וכל
שנות אליהו אשר מופד רובו ככולו מירושלמי כאשר עיני הלומדים תחוונו משרים.
מחירו עם המשלוח א' ר"כ, וגם יובלו להשיגו אצל הסערכת,
נקבצו ונסדרו בעזרי' עד ידו

יהודא ליב ב"ר אהרן מאיר נ"י מענדעלזאהן מווארשא.
Л. Мендельсону, Варшава, Мурановская 3.

חדשות בספרות הרבנית והדרושים

(א) ספר הדרונים — מחירו 1 רובל, —
(ב) מיטב הגיוני היהדות אנציקלופדיא לדרוש והספה — מחירו 60 ק"י —
(ג) הועד, מאסף שו"ת בתחומי הלכה למעשה מגדולי רוגנו — מחירו 30 ק"י —
ב"נ ע"ד 17 קאס', האדרושה:
Бла-Олита Сувальской губ. Равв. Р. Левинбуку.

יצא לאור ספר ברכת אהרן על מס' ברכות

חבור גדול וכו' ק"מ מאמרים, מחקרים ותערות חדשות וביאורים בדרך החיבור,
דרש והאגדה מאת הרב הגאון המפורסם במהר"ר אהרן לעווין אגדיק מאסבור
וגליזי יצ"ו, ובראש הספר קונטרס ברכת אב סבבור הרב הגאון הגדול
במהר"ר נתן לעווין המאבדיק רישא שליט"א אבי המחבר נ"י,
— מחיר הספר 6 כתרם —

Kaiserlicher Rat Rabbiner Aron Lewin Sambor
(Galizien).

יצא לאור חיי עולם, צרור החיים

מספרים רבים בכמהות, וגדולים ונמרצים באיכותם, מאת הרב הגאון הדרשן
והמספר הנשגב, הנודע לשם וכו' רבי ישראל בענדט פייולזאהן נ"י
נאכ"ד בבייסאגאלא (א. קאווא). המחיר עם המשלוח 75 ק. סבור 90 ק.
Rabbinu I. B. Fayvelszoney, Beycarola Kov. ryb.
Rabbi J. B. Feiwelsohn, Beissagola, gouv. Kowno
(Russia).

נרפס מחדש

צמנת פענח (מהרי"ם) עזרי' יקר המציאות מחוק תמשה חלקים ערך 60 בויגין
מחירו עם המשלוח 2,40 ר"י
מלאכת מחשבת עזרי' מהגאון החוקר ר' משה חפץ יצ"ו 1,25 ר"י
תרומת הכהן מאת הגאון בעד קצות החושן מחירו 60 ק'י
עולת יצחק על חובי המצא בד' חלקי שו"ע כפי שנדפס בשנת שס"ז 30 ק'י
שיטה מקובצת על מס' ביצה עם הגהות הרב הג' ר' צבי הירש
בלייבווייס נ"י מווארשא.
A. Kahane, Warszawa, Nalewki 35.

אור חדש!

עזה יצ' חלק ה' מהספ"ק ר"ב שג' אליעזר סי'
ר' אליעזר צבי ספרין וי"ע בן הגה"ק צ"ע מ"ן ר'
ר' אבאר כמעט כל חנה מהחוקק בשלשון צה ---
המשה חלקים בגדול 1/2 בויגין ע'
ק"ס ר'
מחיר כל חלק 60 k. 2
ח"י או ר"י

יש להשיג אצלי כל החיבורים

מכ"ק מוח"ז הנרשמים מבערואן.

2,--	שו"ת מהרש"ם ח"א
2,--	ח"ב
2,40	ח"ג
1,50	ח"ד
1,75	משאש שלום על ח"ס
	דעת תורה ח"ל שחושב נדפס
1,75	בהוספות מרובות
3,00	גילוי דעת ח"ל מרובות
4,40	רע"ת ונ"ד ביחד
	הכלת מדרכי עזרי' ותהלים וספר
1,--	אבות מאמרי"ר וצ"ד
	דגל אפרים עם היגורי עוללות
1,--	משה בהלכה ופלטות
1,50	ב' הספרים הנ"ל ביחד

במחיר הנ"ל נכלל הפוסט פארט
הק' משה ישראל פלדמאן
החוס"ק בערואן.
Rabbiner M. I. Feldman.
Brzezany (Galizien).

באר יצחק

מסור על סדר משניות קדשים
וכה כמה הערות והארות ונחין לכל
הלומדים והמעיינים.
— מחירו 1,80 עם המשלוח —
שלום ליב אייזענבאך
(ירושלים ע"ה"ק).
אפשר להשיג גם במערכת ה"ש"ע"ה.
J. Feigenbaum,
Warszawa, Muranowska 4.

הנחה

כדי להפיק בין קוראי ולומדי השע"ת
את ספרי **מאה שערים**
הנודע
ישובים על ק"י אחת ספורטמת וכמה
סלפולים וביאורים רחבים בחקירות
והערות חדשות בכמה ענינים ורובו
דרובו כעניני עישה דוחה לית ועניני
היתר מצטרף לאיסור הנצרך מאד
כלל מעיין ומפסל — הקצבנו מחירו רק
לסך 70 ק"י עם פורטא ומבזק יצ"ו
סאד א' ר"כ עם פורטא ומבזק יצ"ו
עוד 17 קאס' דיכ"א. המבזק יקובד גם
בפרקאות הנ"ל ונ"ל, וכל הקודם וכו'.

יצחק כבלאל מארנענשטערן
בתוך עמי אנכי יושב ס"ק מווארשא.
האדרעסא למערכת:
J. Feigenbaum,
Warszawa, Muranowska 4.

בלאדיו

יכונים לחתום על השע"ת אצל
סוכן השע"ת שלעסלדק'ס ההר"ב ס'
יצחק יוסף וילבערבערג נ"י בהרב
ס' מיכאל שו"ב נ"י ברחוב ונעיש 78.

שאלות ותשובות

סימן ער

ש"ת קוטב.

שפעת שלום וברכה. מאדקי המערכת. לְקַבֵּל
הרב הנאון המפורסם חרף ושנון חכם ורב
תבונה מו"ה אברהם צבי ברודנא. יאיר
נרו. אב"ק ברעזינא (פ"ד פייסק).

הגיעני מכתבו וביקש ממני להשיב חו"ד על
דבריו הנדפסים בשע"ת (ח"ו ס' ע"ג)
שבא רעהו ומקרו הרב הנאבד"ק לאקאטש נ"י והשיב
עליו במקוץ שם (ס' ק"א אות י"ד). ולעשות
לזון לדיק חפלותי:

(א) **מ"ש** פאר רומיה להמיר באמירה לבד כשיאמר
שביחתי בפאראמחא פלוני כמו במכיר
אילן דמהני כשאומר שביחתי בעיקרו להיות נחשב
כשביחתי ביתו. ועל זה השיב עליו הרב הנ"ל מלאקאטש
נ"י דאמירה מהני רק לענין איסור תחומין אבל
בענין לעבור בספינה יש עוד איסור שט ורק
בקה שם שביחתי בתוך הספינה במעשה איכא היכרא
ולכא נזירת שט כמ"ש בג"ח ס' רמ"ח בשם מהר"ם
זיסקינד והו' לא שייך במה שקונה שביחתי שלא
במעשה בתוך הספינה אלא באמירה מרחוק ואין
לו שום היכר עכ"ל. הנה הם דברים בלי טעם
כ"ל דכל דהותר ע"י היכר אף בדברים בעלמא
סוגי למיהוי נחשב היכרא וליכא חששא דגזירה וכן
מפורש בש"ס שבת דף (קמ"ח סוף ע"א) דפריך
של הא דתנן שאל אדם מחבירו כדי יין ובלבד
שלא יאמר לו הלויי דמאי שגא השאילני מהלויי
ומשיב דבשבת כיון דהשאילני היא דשרי ל"י רבנן
לומר הלויי לא שרו ל"י מינכרא מילתא ולא אחי
לזיכאב ע"ש הרי דאף דנאסר הלואה בשבת משום
נזירה שאל יכתוב מ"מ כל דמשני רק אמירתו
להוליא ההלואה בלשון שאלה מיחשבא היכרא וליכא
חששא דגזירה כש"כ כאן דמחדש אמירה של קנין
שביחתי מה דבחול אינו אומר כן שפיר הו' היכרא
דליחא לנזירה שט:

(ב) **ואמנם** מ"ש רומי דאף דמבואר בגמרא דלא
מהני לומר שביחתי בעיקרו אלא
היבא דכי רהיט מטי לעיקרו מ"מ נראה להקל
:ס' חס יכול להגיע ט"ס ע"י ריאה בסוסים ואו
עגלות הקיטור או אוטימאבילן ורא"י מש"ס פסחים
(ל"ד ע"א) דאמרינן יכול לכווס בסוסים ופרדים
כול יהא חייב ת"ל ובדרך לא ה' הרי דנבי פסח
אליטריך למעט מקרא ע"כ. באמת רא"י זו לכאורה
מתנגדת לו דהרי עכ"ס חזקן דאף דלא פטרה
חורה מזהרתי למי שלא עשה את המעשה אלא למי

שה' בדרך רחוקה אשר לא ה' יכול לבוא משם
לעזרה לזמן שחיתת הפסח וזה הרי ה' יכול לבוא
משם ע"י ריאה בסוסים ופרדים מ"מ לא חשיבא
יכול לבוא אלא כשה' יכול לבוא במהלך דרגליו
אבל אם במהלך דרגליו לא ה' יכול לבוא אלא
שה' אפשר לו לבוא רק ע"י עוד מילוני ברכיבת
סוסים ופרדים וכיוצא אין זה מיקרי יכול לבוא.
וא"כ שפיר יש לנו ללמוד מזה גם לשאר ענינים
בכה"ג:

והנה המחברים האחרונים נכחו בזה גם לענין
אבילות בבא ממקום קרוב דמונה עמהם
חס' יש להקל ביכול לבא ע"י סוסים ועגלות קיטור
וכיוצא ודעת קלחן להקל שיהי' נחשב יכול לבוא
כאשר רימו מזה גם הרב מלאקאטש נ"י. ואמנם
לדעתי ליחייבו להני מילי ואבאר בקצרה דהנה
בש"ס מ"ק (דף כ"א סוף ע"ב) תני' ג' ימים
הראשונים בא ממקום קרוב מונה עמהם ר"ש
אומר וכו' ופרש"י דהוא"ל ובמקום קרוב הו' ויכול
לבוא בתחלת האבילות חשבינן ל"י כמו דאחא ע"ש
ולכאורה משמע מלשון דהיינו כשיכול לבוא ביום
הראשון להתחיל לנהוג אבילות. וא"כ לפ"ז מ"ש
הגאונים והרי"ף שם דמקום קרוב הו' עשרה
פרסאות מהלך יום אחד וה' זה דווקא במת ונקבר
בבוקר אבל במת ונקבר בשתי שעות אחר חלות
היום והוא ה' רחוק שמונה פרסאות דא"ל לו
לבוא לשם לבית האב"ל לא הו' כבא ממקום קרוב
להיות מונה עמהם זולת כשה' רק במרחק שמים
ושלש פרסאות. ואמנם באמת בירורן של דברים
מבואר ברא"ש שם בשם הראב"ד דכיון דכי שכיב
שיכבא ונקבר סמוך לערב וא' למחר שדרו ל"י
שלוחא ויודעי ל"י מטי שלוחא אליו סמוך למנחה
וליומא האחריו מטי האב"ל לגביהו סמוך לערב
נמלא משני אותם באבילות תוך שלשה שעות
חוקפו של אב"ל ולזה מונה עמהם ולר"ש גם בבא
ביום ה' כיון שה' ראוי להשיגם באבילות תוך
שלשה עיי"כ. ועפ"ז א"ש לנכון דבאמת חכמים
לא נמנו דבריהם לשיעורין לתת חזרת כל אחד
בירו. ולזה שיעורו בשיעור קרוב היותר אפשרי
להיות שיעור אחד לכל אדם כפי הנהוג בדרך ההוה
ועל כן שיערו במרחק עשרה פרסאות סוגיא דחד
יומא אשר אפשר בזה להיות בא ביום השלישי
לנהוג אבילות גם בנקבר המת בשעה על היום
היותר אחרונה דהיינו סמוך לשקיעה ונמ"ש רש"י
הג"ל בתחלת האבילות יש לפרש כוונתו בג"י הראשונים
ואף דאפשר לפעמים שיהי' יכול לבוא ביום השלישי
לנהוג אבילות גם אם ה' במרחק חמשה עשר
פרסאות ויותר כגון שנקבר המת בבוקר ומיד הלך
הש"ח כל יום הראשון וגם ביום השני עד המוקד
לחזות

לחלות ומחלות ואילך הלך האכל מביתו ומתי לבית האכלים ביום השלישי סמוך לערב. וכן לפעמים במרחק י"ג פרסאות או י"ב כפי זמן קבורת המת מ"מ לא חילקו חכמים ונחנו שיעור אחד קלוב מהלך עשרה פרסאות שזה שיעור השווה לכל אף למי שנקבר ממו סמוך לערב. ולזה ג"כ לא חילקו חכמים שהרי אפשר שגם במת סמוך לערב וה"ל האכל במרחק עשרים פרסאות מ"מ הרי ה"ל אפשר שיה"ל יכול לבוא ביום השלישי סמוך לשם ערב בגון אם ילך השליח גם כל הלילה וכל יום המחרת וכן האכל ילך כן כהאי דלמדין בש"ס ג"מ (דף כ"ח ע"א) בנזקק ראשון דשכיחי שיירחא דאזלי גם בלליא ע"ש אפ"ה לא חשיבא מרחק זה אפשר לבוא יען שזה חלוי רק בהמהוות מקרה דבדרך ההווה אין בני אדם הולכין בלילה בדרך ושיעורן של חכמים היא רק בעשרה פרסאות כמהלך אדם בינוני בדרך ההווה ומבלי עזר חילוני שהולכין ביום עשרה פרסאות ונחים בלילה ובאופן זה היא שיעור שזה לכל אדם שיה"ל מקרי יכול לבוא בתוך ג"י ומעתה נשכיל שכן כן לא שייך להקל במרחק מהלך יותר מעשרה פרסאות במקום שאפשר לבוא משם ברכיבת סוס רץ או בנתיב הברזל או אוטומאביל ואין לך נחשב יכול לבוא אלא אם ליכא רק מהלך עשרה פרסאות והדברים ברורים אל"ל בחקר הלכה: (ג) **ומ"מ** אני אומר דבג"ד שפיר מיקרי ראוי לקנין שביחה שם כל שע"פ יכול להגיע לשם קודם שתחשך ע"י סוס רץ או אוטומאביל וכו"ל שחלוי לו לשמור בשם אם יראה והיינו דהנה החוס' בפסחים (דף ל"ב ע"ב) ד"ה יר"ג כתבו דהא דקאמר ר"ג דאם שחטו וזרקו על מי שה"ל בדרך רחוקה דהורלה ופטור מפסח שני אף דבעינן שה"ל יכול לנכנס בשעת אכילה אפ"ה הורלה דהיינו דאין יכול לבוא בהילוך בינוני מ"מ כיון דיכול לבוא בסוסים ובפרדים בר אכילה היא ע"ש ולכאורה דבריהם קשים דהא בצרייחא (בדף ל"ד) הניל קתני להדי' דאף דיכול לבוא בסוסים ופרדים כיון דבהילוך בינוני אינו יכול לבוא לא נחשב יכול לבוא. ואמנם באמת א"ש דדוקא לענין לחייב כרת למי שביטל במזיד מלבוא ולא עשה את הפסח בזה שפיר אמרינן דמי שה"ל בדרך רחוקה וע"ז נאנס שלא היה יכול לבוא ולא עשה את הפסח אף שה"ל יכול לבוא ע"י מרובה בסוסים ופרדים לא מיקרי בזה ביטל במזיד להיות נחשב יכול לבוא כיון דעב"פ בהילוך בינוני לא היה יכול לבוא נחשב כאונס ומיקרי לא יכול לבוא. וכן לענין חטאת שהוא באמת לא בא בימים הראשונים לנהג אכילות ולא נודע לו כלל אלא שאנו דנין שה"ל נקרא כנהוג אכילות עמהם. על ידי שה"ל יכול לבוא או

אליהם ולנהוג באכילות בזה ג"כ אמרינן דלא מיקרי כנהוג אכילות אלא אם ה"ל יכול לבוא בדרך ההווה לא ע"י מרובה סוסים וכו"ל. אבל היכא דבאמת שחטו וזרקו עליו אלא שאנו רוצין לפסול את הפסח יען דלא מהני אלא כגשחט על מי שראוי לבוא ולאכול בזה שפיר אמרינן דכיון דאם יראה יכול לבוא ע"י סוסים ופרדים שפיר מיקרי נשחט וזרק על בר אכילה שהרי ה"ל רשות בידו לבוא ולשחוט ולאכול ולא שייך לפסול להיות נחשב כגברא דלא חזי לבוא ולשחוט ולאכול והדברים ברורים: **ומעתה** גם בג"ד כיון דבאמת הרי קנה לו שביחה ואמר שביחתי קנין שביחתו במקום שאם יראה לבוא ולשבות בשם יה"ל אפשר לו לבוא קודם שתחשך בזה שפיר כיון שאם יראה לבוא ולשבות בשם קודם שתחשך אפשר לו עכ"פ ע"י מרובה סוסים וכו"ל לבוא לשם שפיר מהני הקנין שביחה שלו שיה"ל מיקרי שם שביחתו ביתו ולא מיקרי כקנה שביחה במקום דלא חזי לבוא. ולא גרע ממה דתנן ברפ"ג דעירובין שם דר' יהודה אומר דמערבין לכהן ע"מ וע"מ בבית הקברות דאף דהיכא דלא מצי למיזל החס' לא קני ל"י שביחה מ"מ מיקרי מ"ל למיזל כיון שיכול לילך לשם בשירה חיבה ומגדול ואף חכמים לא פליגי אלא משום דס"ל דאהל זריק לא שמוי' אהל כמבואר שם בדר' למיזל סוף ע"ב אבל ז"ל לכ"ע נחשב חזי' לבוא אף בדרך ההווה אינו יכול לילך בשם כיון דאפשר לו אם יראה לבוא ע"י שירה חיבה ומגדול שוב מיקרי חזי' להיות נקנה לו שביחתו שם וא"כ ממילא פטור דהה"ד ביכול לבוא ע"י סוסים ופרדים עכ"פ דשפיר מהני כניל ברור להלכה: (ד) **ומ"מ** הרב הגאב"ד לאקאטש להשיג דאף יקנה שביחה על הספינה המטולטלת על הים מרחוק שהיא בעלמה אין לה גייסא אין זה השגה של כלום דלענין קנין שפיר מהני כמפורש בש"ס ג"מ (דף ט' ע"ב) ספינה מינח גייסא ומיזל היא דקא' ממטו לה ע"ש ולענין שביחה להיות נחשב שם ביתו מה ג"מ. אם היא מטולטלת וכל קנין שביחתו היא רק בספינה ואין לו שום ג"מ באיזו מקום שהה"ל קודם שתחשך ודברים פשוטים הם. ומה שסיים הרב מלאקאטש שם שעב"פ אין ראוי להחזיר זה שיבוא למכשולת שבי"ז יבוא לשלם שבר הספינה או להראות שיפסיקארטע שה"ל מוקף וגם איזו טלבוילי חפלים מהחוק לפסינה. הנה בוודאי שיש להזהיר על זה אבל מה זה ענין להוראות רז"מ והרי 'מבואר ברמ"א בס' רמ"מ שאין למחות במה שנהגו לקנות שביחה בספינה בע"ש ותורין לבתייהם ושוב למחר בשבת נכנסין לספינה

ומחדר לבית אסור בחלירות האסורות לעלות
וע"י (סי' ש"ע ס"ג) עכ"ל (ע"י פרמ"ג דהכונה
במקום שאין חקון במבוי ועיר פרוה אפי' צניה
אחד ויש שם שני בתי החורף של שני בתי
אסור להוליא מחדר בית החורף זה לאחר צניה
אחד גופא כמו מבית לחצר עכ"ל ופשוט שאם
שני המדרים של אדם אחד ואין החצר מפסיק
ביניהם שרי כח"ש (בס' ש"ע ס"ג) ע"ש עוד
כתב שם דאפי' עומדות בלדה רק שאין להם
שח או חלון לאותו חצר שהעירוב מונח בו
אסורה דליתא להעירוב גביהו ולא מלי לאתויי
העירוב דרך המבוי כיון ששכרה הקורה ע"ש.
מוכח מזה אבל אם הקורה קיימת אף שאין פתח
או חלון ומחצר שהעירוב או השיתוף מונח בו
לחלירות אחרות מ"מ ההילוך דרך המבוי מדרגן
ומותר לעלות מזה לזה ובכל החלירות מבתי
לחלירות ומוכח היכי שיש לזה"ש למבואות מהני
העירוב הרב בחלירות לכל החלירות מ"מ ראינו
להעתיק דברי הפרמ"ג בא"א בקצ"ו דכמה
הלכתא גברותא נשמע מיניה וז"ל ודע שעירוב
חלירות לריך להיות בבית דירה ושחופי מבואות
באחד מן החלירות וק"י"ל כמ"ד שסומכין על
שיתוף במקום עירוב כח"ש הרמ"א ז"ל בא"ח
(סי' שפ"ו) ומעשים בכל יום שמתחילים המלה
בביהכ"ס שאין לה בית דירה והוי שיתוף ועירוב.
ומיהו ליתא דשיתוף בעינן הא כל שאין מותרין
במבוי לא מהני שיתוף במקום עירוב ולריך
ליהן דוקא במקום עירוב צניה דירה כח"ש
בכח"ל (סי' קי"א) ע"י במג"א (סי' שס"ו סק"ל)
צניה דירה. ומה"ט ר"ל דמותר לעלות בביהכ"ס
בלא עירוב כיון שאין שם דירה וז"ע על מהר"ל
שאסר לעלות בביהכ"ס ולא התיר אלא כלים
ששבתו בחובה. וכ"כ ש"ל בשם הגאונים ביהכ"ס
שאין בה דיורין אפי' בנאה יחיד להקדישה הוי
הפקר וא"ל לערב ואם שבתו שם אורחים ואוכלים
וישנים שם לריכין לערב וי"א שאין אוסרין עכ"ל
וע"י ר"ס (ש"ע) ובגמ' כ"ד כ"ה עכ"ל ובא"א
א"ד ביהכ"ס לא חשיב בית דירה רק כחצר
השוחפין ומותר לעלות מביהכ"ס לחצר בלי עירוב
כבב"י ש"ע כל חלירות רשות אחד עכ"ל וז"ע
שלא העתיק מ"ש לדיעה ראשונה של הגאונים
שאם אורחים אוכלים וישנים שם לריכין לערב
א"כ חשוב בית דירה לענין שמוחר להניח שם
עירוב. ואף לה"א שאין האורחים אוסרין היינו
"מקילין בעירוב דרבנן אמנם לאידך גיסא מקילין
שחשוב בית דירה להניח שם עירוב וא"כ מה
שחמה הח"ל על מהנן ק"ק פיורדא שהיו מניחים
עירוב בביהכ"ס שאין בה בית דירה. ובאמת

ביונים

לספינה ע"ש. הנה לא חשש הרמ"א למכשולת
אלו לאסור ע"י והכלל שאין לגזור גזירות מדעתינו
ויש לחוש טפי אי לא שרית כלל אחי למיעבד
באסור לגמרי כהאי דש"ס פסחים (דף י"א) ולא
נפתינו יותר להאריך בזה. והגני ידו הד"ש
באבהו ומוכן להשיבו בכל עת
יעקב שור אבר"ק קוטב והגרי"ר.

סימן עה

ב"ה לאדו יע"א.

ראיתי ונחתי אל בני דייני עירובין פה לאדו.
שהרבה פעמים נתקלקל צורת הפתח
מטעמים רבים ועד כה לא היה מערבין בחלירות
כלל ונס לא עשו שחופי מבואות ונס לא עשו
בביהכ"ס כלל עירוב. והנה ז"ל הא מעיקרא
בימים קדמונים היה לזה"ש בהרבה עיירות מ"מ
היה עירוב או שיתוף בביהכ"ס. ולא אדע מה
היה לדורות האחרונים שביטלו העירוב בביהכ"ס
ואפשר שהוא משני טעמים אי משום שהיו סומכים
על העירוב שהיה בביהכ"ס אף במקום שלא היה
לזה"ס כגון שנתקלקל או שנפרץ במבוי או בחצר
ביהכ"ס פירלה יותר מעשר אמות ע"י (סי'
שס"ג ס"ב) שלא היה שם לא לזה"ס ולא לחי
ע"י קו"ח חכ"ל (סי' קי"א) הטעם השני מטעם
שהיו עושין העירוב במלה שהיתה חלויה בביהכ"ס
כל השנה ונחשפשה ולא היתה ראוי למאכל אדם
ואינו ראוי לא לעירוב ולא לשיתוף ועוד טעם
שיתבאר להלן וא"כ עכ"פ היה ראוי לתקן שהיה
הרב דמחא מניה השיתוף בביתו או העירוב בעד
כל בני העיר ומוכח לכל בני העיר כי השיתוף
או העירוב לא מהני רק במקום שיש לזה"ס
למבואות והוי כרשות היחיד ומ"מ אינו מותר רק
לעלות כלים ששבתו בחור המבוי או החצר וכו'
(סי' ש"ע ס"א) אולם מדרבנן אסרו לעלות
ממבוי לחלירות ומחלירות למבוי מחלירות לבתים
ומבתיים לחלירות ומבית לבית היכי שהחצר מפסיק
ביניהם מטעם שדומה לרה"ר והחירו ע"י שיתוף
ועירוב ע"י (סי' שפ"ו). והא דמהני עירוב הרב
בחלירות צניהו לכל החלירות שבעיר אף שאין כל
החלירות שבעיר פתוחים בפתח או בחלון להחצר
שהרב דר בחוכו מוכרנו אנכי להעתיק דברי
השו"ע (סי' שס"ה ס"ח) ונס דברי המג"א ופמ"ג
ומחוס יתבררו הדברים באר היטב. וז"ל המחבר
שם מבוי שנשתתפו בו ושכרה הקורה אותו
החצר שהעירוב מונח בו. והחלירות הפתוחות לו
מותרות. אבל החלירות שאינם פתוחים לאותו
חצר אסורות ובמג"א שם סקט"ו דאף מבית לבית

בימים קדמונים היו חיקו הקידוש בביהכ"ס בשביל האורחים שהיו אוכלים שם או בחדרים שהיו בנויים בכותלי ביהכ"ס ח"כ היה ביהכ"ס בית דירה והיה מותרים להניח בו עירובי חירות ואפשר כן היה בימים קדמונים בפירודא. וא"כ לק"מ על הקדמונים באשכנזי אבל עכשיו שאין אורחים בביהכ"ס ולא בחדרים אשר בכותלי ביהכ"ס ח"כ לא היו בית דירה ע"י אר"ח (ס"י רס"ט) ובמג"א סק"ב ואף שמקדשים עכשיו בביהכ"ס הוא מטעם דלא בטלה תקנה ראשונה אף שבטלו הטעם לכן עכשיו אין מניחים העירוב בביהכ"ס כנלע"ד :

עורך כתב הפמ"ג והשתחא המחבר אשמעי' טובא דמבוי הואיל דהוי ביה היתר טלטול ונשתחפו צו פעם אחת ער"מ לשנה ובאמצע השנה נשברה הקורה או הלחי אפ"ה חלירות הפתוחות להחלך שהסיתוף מונח בתוכו מותר אפי' נשבר התיקון בחול ביה"ש היה ראוי להביא העירוב אלל החלירות הפתוחות בפמ"ג זו לזו אבל אותן החלירות שאין ביניהם פתח אסורים אף בחלירם לבד שאין להם עירוב דב"ש עיקר קנית העירוב ח"א להביא אללם וכ"ת יבוא בגובה המחילה הא ליחא כל שאין פתח אין מערבין כמבואר לקמן וכ"ש חלירות שהם בלד השני של מבוי דח"א להביא כלל העירוב אללם כשנשברה הקורה משא"כ אי לא נשברה הקורה י"ל דאף ע"י חור גובה המחילה מותרים לטלטל כל שאפשר לטלטל מזה ע"י הילוך המבוי חשיב כפתח משא"כ אי נשברה הקורה בשבת ח"כ לא מבטי' דבחלירו מותרים לטלטל כל החלירות מידי דהוי אנאכל עירובו אחר עירובו דמותר כבס"י סל"ד וה"ג דכוותיה דביה"ש היה ראוי להביא ע"י הילוך אלל אפי' החלירות לטלטל מזו לזו כל שעומדות בלד אחד ע"י גובה הכותל למעלה י"ל דשרי כבס"י שע"ד נכנסת הפתח הואיל דהותרה הותרה כה"ג וגם יכולים להביא העירוב כל יום השבת ואף גם י"ל מחלך לחלך בלד אחד עיקר קנית העירוב היה ביה"ש ודי בזה. וס"מ דע"כ מיירי כשנשבר התיקון בחול כנ"ל לפרש דברי המג"א עד כאן לשונו :

ורגה הפמ"ג קילה בכאן דאי עירוב מהני במקום שיתוף. וא"כ הוי נשתחפו במבוי וא"כ אפי' החלירות אינם עומדים בלד אחד רק בלד שנכחד אם החלירות פתוחים בפמ"ג למבוי : ה"א אפשר לטלטל מחלך לחלך דרך הילוך המבוי המבוי מלרפן ושרי לטלטל בכל החלירות אף בחלירות שעומדים בלד השני כיון דחשוב נשתחפו במבוי לעירובו בחלך וע"כ לוונת הפמ"ג

שלא היה פתח להחלירות להמבוי וא"כ החלך שהעירוב מונח בתוכו ח"א לטלטל לשאר חלירות רק ע"י גובה הכותל וחור או אינם מותרים רק החלירות העומדים בלד החלך שהעירוב מונח בתוכו דיוכלו לטלטל מזה ע"י גובה הכותל לחור וגם בזה מסתפק לו באופן שיכלו לטלטל מחלך למבוי ג"כ ע"י גובה הכותל וחור ח"כ שוב הוי נשתחפו במבוי והילוך המבוי מלרף לכל החלירות אף העומדים כנגד החלך שהעירוב מונח בתוכו וע"י (ס"י שע"ב) במג"א סק"ג שתי חלירות שרולים לערב יחד ע"י (ס"י שס"ה ושפ"ו) דמשמע שאם אין ביניהם חלון אף שנשתחפו במבוי אסורים לטלטל דרך חור וא"כ גם בבתיס וחלירות שלטו הדין כן עכ"ל ועפרמ"ג שכתב עתוס' אות ו' בשם האשכנזי הקשה כיון שנשתחפו במבוי וכל החלירות כחד חשיבי למה לא יטולטלו מחלך לחלך דרך חור ע"ש וע"כ מיירי כשהחלירות פתוחים למבוי וא"כ אף בדליכא חור מחלך לחלך מי"מ מותר לטלטל מחלך לחלך דרך המבוי וכ"ש דרך חור וז"ל :

עורך כתב הפמ"ג נמלך נשבר בחול אסורים בני החלירות לטלטל בחלירם כל שאין פתח פתוח מהחלך שהעירוב בו ונשבר בשבת י"ל דעיקר ביה"ש קנית העירוב ונשבר בחול ועשו שיתוף חדש והניח בחלך ולא בבית י"ל דכל דליתא לתא דשיתוף גם אין סומכין עליו במקום עירוב כמ"ש בשו"ת חכ"ל (ס"י ק"א) . והנה הדין מבואר כל שא"א לטולטל העירוב ביה"ש לא הוי עירוב אפי' אי הוי עירוב ממש מונח בבית וכל שיכול לטולטל ביה"ש אף לית ביה תורת שיתוף שנשבר התיקון בחול מי"מ הואיל שנשתחפו עדיין היה מועיל השיתוף סומכין עתה עליו במקום עירוב והבין זה (ע"כ הכונה לענין חלירות שפתוחים לאותו חלך שהעירוב והשיתוף מונח בו) ומ"ש המג"א וא"ת כו' וי"ל אס נשבר בחול קשיא ליה כיון דסמכו מחילה על שיתוף במקום עירוב ונשבר התיקון בחול ונאסרו לטלטל בשבת קלח חלירות (היינו שלא היו פתוחים לחלך שהעירוב מונח בו) ויתסרו כולו דהוי כחד חלך י"ל דיורין להחמיר לא אמרינן הא נשבר בשבת י"ל כולו מותרים דביה"ש היה קיים העירוב כו' וכתב עוד המג"א בעיר שאין תיקון לא זו דאם הניחו העירוב בביהכ"ס דלא מהני לחלירות שאינם יכולין להביאם אללם אף ברכה לבעלה הוי רק אם יש חלירות פתוחים להרבה בתים בתוכו או בית אחד והרבה בחי חורף בתוכו יכולים לערב עירובי חלירות בער"פ או בכל עת שיראה ומניחים העירוב בבית דירה דוקא ובמקום שיכולים להביא העירוב

העירוב אללו כמ"ס בש"מ חב"ל (ס"י ק"א) עכ"ל הפרמ"ג:

הערתקתי דבריו ללמוד ממנו לעידון דין פה לאדו שאין השיחוק מונח בבית הכנסת מ"מ אם הרב מניח בביתו עירוב ומזכה לכל בני העיר אף שאין חצירו פתוח לשאר חצירות רק למבוי כיון שמבואות העיר מהוקפים בלוח"פ איך יכולים להביא העירוב לשאר חצירות דרך הילוך המבוי למאי דק"ל סומכין אשיחוק במקום עירוב כבס"י שפ"ז מהני השיחוק במבוי וגם במקום עירוב בחצירות לדין שמבואות דין חצר י"ל להם וא"ל כלל עירוב בחצירות וגם מותר לטלטל מחצירות למבוי וכ"ס במבוי עלמו וא"כ העושה לבד זה עירובי חצירות הוי ברכה לבטלה לדברי החכ"ל (ס"י ק"צ) דהוי כחולק עירובו שאינו עירוב אולם אם ג"כ הרב אינו עושה עירוב בחצירו עבור כל בני העיר אף שהמבואות מהוקפים בלוח"פ מ"מ איסור דרבנן רמיא לטלטל מחצירות למבוי וממבוי לחצירות ומבתי לחצירות וגם מבית לבית של שני בתי"א כדברי המג"א אבל כשחוקקל לוח"פ לא מהני עירוב של הרב רק לחצירות הפתוחים לחצירו ולריך כל אחד לערב בחצירו רק שלא יהיו שנים מערבים בחצר אחד מטעם דהוי כחולק עירובו דלא מהני ע"י (ס"י שפ"ז ס"ד) ע"ש:

ור"ע ד"ר יש ליישב מנהג הקדמונים בהמבורג שהניחו עירוב בכמה בתי כנסיות. והקשה החכ"ל הא קי"ל כר"י אמר שמואל (עירובין מ"ט) דהחולק עירובו אינו עירוב וא"כ הוי ברכה לבטלה וי"ל דהקדמונים לא הנהיגו רק בשני בתי כנסיות בלח"מ משום עירוב ובאחת לשם שיחוק והוא מטעם שחששו לדעת הראב"ד מובא ברא"ש פ' הד"ה דהלכה כר"מ דאין סומכין על שיחוק במקום עירוב וכן להיפוך והם היו קודם הכרעת רמ"א סומכין על שיחוק במקום עירוב ולכן חששו לדעת הראב"ד ואח"כ כשחננדלה העיר והיה הרבה בתי כנסיות שגנו האחרונים שלא ידעו טעמם של הקדמונים וחשבו שדרך להניח בכל כנסת וכנסת אבל הקדמונים לא הניחו רק בשני בתי כנסיות כנ"ל:

ומ"ש החכ"ל דגם בשנים חוששין להם משום ברכה לבטלה הנה נמשך אחר הטו"ז (ס"י שפ"ז סק"א) ש"י בפלוגתא דר"מ ורבנן נהנו העם כר"מ פירש"י אורו"י לא מוריגין לכתחלה וא"י עבדי לא מחייגין בהו פ"י למחרים לכתחלה אין מברכין על כ"א דהוי ברכה לבטלה וא"כ הח"ל ס"ל כמהר"ם ועו"ז. אולם התוס' מולקין ע"י וי"ל התוס' (עירובין דע"ב) ד"ה נהנו העם כר"מ

לעשות עירוב וי"ל אורו"י לא מוריגין וא"י עבדי לא מחייגין בידיהו ע"י בתוס' (תענית דכ"ז) דהקשה מאי מחאה שייך כאן אם מחמירין כר"מ ומ"י דלא הוי ברכה לבטלה ע"ש. וא"כ מבואר אפי' לר"י גופיה שפסקו כוותיה רור"ה והרא"ש (עירובין ע"ב) ג"כ ליה ברכה לבטלה איך אין להקשות על הקדמונים ששעו עירוב עירוב שיחוק לחוד ולא חששו לברכה לבטלה:

ור"ה מ"ס לעיל בשם המג"א והפמ"ג (ס"י שס"ח ס"ק ט"ז) דהיכי דהמבואות מהוקפים בלחי או קורה וכ"ס בלוח"פ אם הניחו עירוב באחד מן החצירות מהני לכל החצירות אף שאינם פתוחים בפתחו או חלון להחצר שהעירוב מונח בו משום דההילוך דרך המבוי מלרפ"ן י"ל לפקפק בזה מד' הרא"ש פ' הדר (דע"ב) דמסיק והלכתא כר"י וסומכין על שיחוק במקום עירוב ועל עירוב במקום שיחוק אם כל החצירות שבמבוי פתוחות זו לזו בפתחים או חלונות ועירובו יחד א"ל שיחוק במבוי עכ"ל. וע"כ מיירי הרא"ש כשהמבוי מתוקן בלוח"פ או למי או קורה דאל"כ לא מהני שיחוק כלל לטלטל ממבוי לחצירות ומחצירות לבתי"א וככ"ז לא מהני מה שאפשר לטלטל מזה לזה ע"י הילוך המבוי או ע"י פתחים או חלונות מחצר לחצר ע"י (עירובין דע"ב ע"ב) דרש"י ד"ה בסומכין במקום עירוב קא מיפלגי וכן חדא מודה דמבוי עומד ובחצירות פליגי רבנן וסבדי כיון דנשתתפו במבוי א"ל לערב חצירות זו עם זו ומותרין להוליך מזו לזו דרך פתחים שבניהם שהרי שיחוק המבוי שהן פתוחות בו מחברן וסומכין על שיחוק המבוי אחת עירוב של חצר עכ"ל משמע מד' רש"י שאפי' למ"ד סומכין אשיחוק במקום עירוב מותרים החצירות רק כשיש פתחים מחצר לחצר שהרי מבואר מלשוננו דרך פתחים שבניהם אולם מדברי רש"י לקמן ד"ה מערבין בחצירות כ' אבל עירבה כל חצר לעצמה ונשתתפו כולם במבוי א"ע"פ שלא עירבו חצירות זו עם זו שיחוק המבוי מחברן ומטלטלין מזו לזו בין דרך המבוי בין דרך פתחים וכו' הרי מבואר דרש"י ס"ל דר"מ מבואר בגמ' הטעם שלא תשתכח חוצה עירוב מן הטיטקות איך כשעירבה כל חצר לעצמה ונשתתפו כולם במבוי הרי רואים הטיטקות עירוב בחצירות ושיחוק במבוי שוב ליכא חשש שמא תשתכח חוצה עירוב ומותר לטלטל מחצר לחצר אף דרך המבוי אף שאין פתחים מחצר לחצר גופייהו והיינו כדברי המג"א ופמ"ג הנ"ל:

ור"ה (בס"י שס"ח ס"ק ט"ז) מבואר ברמ"א דמבואות שלנו דין חצירות יש להם ומקורו מהה"ד (ס"י ע"ד) ובא"א איחא רק היכי שהעירוב מוקפות

המרבית פסולי המוקדשין על גבי פסולי המוקדשין נראה דאילו לוקה דומיא דהגולדים מן הכלאים דמוותרים זה בזה. אע"ג דק"ל דמי שחלו עבד וחלו בן חורין כו' כבר הקשו זה בחוס' פרק ה' דחולין דע"ט ומירלו דלא דמיא עכ"ל. הנה לפי דברי המל"מ הג"ל מוכרחים לומר דהרמב"ם יבאר דברי ר' הושעיא במכות כ"ב, המרביע שור פסולי המוקדשין לוקה שנים. דמ"ר' במרביע ע"ג נהמה אחרת שאינה פסולי המוקדשין. והסוגיא דמ"ק דמשמע דהאיסור של הרבעת פסוה"מ הוא רק משום איסור עבודה ולא משום כלאים. נקום דמ"ר' מרביע פסוה"מ על גבי פסולי המוקדשין: **וראיתי** לאחד הגאונים דמתמה איך רולה המל"מ לרמות פסוה"מ לפרידות הא בפסוה"מ אסור גם להנהיג ולא להרביע. בלבד ולא דמי לפרידות דשם מותר גם להנהיג. ומלבד זאת מתמה הגאון השואל. גם אישתיאט ליה להמל"מ דברי רש"י על מקומו (במכות כ"ב) שכתב בפירוש דאפילו על מינו לוקה:

ונראה לי לדבר פשוט ודאי דהמל"מ שגה יסודו על חוס' ד"ה מהו כו' (חולין ע"ט). כושר דחוס' ורש"י חולקין בענין פרידות. והנני לבאר מה שגראה לי בסדר מחלוקתם של רש"י וחוס':

בד"ר ר' יהודה דמתיר להרביע פרד על גבי פרד (חולין דע"ט). מבאר שם רש"י וז"ל "שחין כאן לד כוס מיוחד ולד חמור מיוחד. הלכך אין מזכירין כאן לדדים דהא מבלבל זרעיה. ומינא באפי' נפשה הוא דמקרי. והוא מין בפני עלמו מעין כוס וחמור". הנה לפי זה החלוק לשיטת רש"י שבין פרד דמוותר להרביע על מינו. ובין חלי עבד וחלי בן חורין דאסור לבוא על חלי שפחה וחלי בת חורין. הוא כך. משום דבפרד אין כלל לדדים של כוס וחמור כ"א הנהיג מין בפני עלמו. וממילא הוי פרד בפרד מין במינו. אבל חלי עבד וחלי בן חורין דיש עליו דין עבד ודין בן חורין ממילא יש בו לד עבדות ולד חרות. וכן בחלי שפחה וחלי בת חורין. לכן אסורים זה עם זה. דהלד עבדות אסור בהלד חרות:

אך חוס' שם ד"ה מהו כו' אומר הסביר אחר בהחלוק שבין פרידה לחלי עבד וחלי בן חורין. וז"ל "לא דמי לחלו עבד וחלי בן חורין דאסור בחלייה. שפחה וחלייה בת חורין משום דחלי לד עבדות ומשמש בלד חרות. דהכא כלאים אחר רחמנא דוקא חלי מיני וכל פרידות הבאין משום וחמור מין אחד הוא". ומבין המל"מ הג"ל במשמעותם של הדברים. דדעת חוס' דאמנם בפרד יש לדדים של כוס וחמור. ואינו מין שלישי בפני

מוקפות חומה שכן משמע מתרה"ר אולם לדידן ליכא נפ"מ כזה דסומכין על שיחוף במקום עירוב ועירוב במקום שיחוף וכל שיש פירלה יותר מעשר אמות לרי"ך חיקון בלוח"פ וכיוצא. אי"כ ליכא נפ"מ בין חלד למבוי ועי' במקורם בקונטרס חיקון עירובין דיש נפ"מ בין חלד למבוי לענין בקיעת רבים דבחלד אינו מו"ק בקיעת רבים ומותר בעומד מרובה על הפרון משא"כ במבוי מו"ק בקיעת רבים ע"ש. והנה דא עקא שיש כעת אנשים רבים שאינם מודים בעירוב חס אופרים עליו כנכרי עי' עירובין (ס"ח ע"ב) בגמ' לדוקי הרי הוא כעכו"ם ולא דמי לכוחי (דמבואר עירובין (דל"א) דאינו מודה בעירוב אסור היינו כוחי ע"ש) דגרי אריות הן ואינם גרים גמורים אבל לדוקי הוא ישראל דנהפך לרשע ואינו מודה בתורה שבט"פ כיון דישראל הוא יכול לבטל רשותו וא"ל שכירת רשות ח"כ עכ"פ לדידן לרי"ך ביטול רשות מהם וכ"כ רש"י על הגמ' מעשה בלדוקי וביטל רשותו ואמר לנו אבא מהרו והולאוהו כלים למבוי להחזיקו בו כיון דקידש היום מיד כדי שלא יחזור בו ובס"י (שפ"ה ס"ג) מבואר במומר לחלל שבת בפרהסיא אפי' במדי דרבנן הרי הוא כעכו"ם וא"כ לרי"ך שכירת רשות מהם ואפשר מה שסוכרים רשות ממושל העיר או פקידו הוי כחלו שכרו גם מהם וא"כ לרי"ך לבין בשכירות לכלול גם אותם ומחלל שבת בלגנא הרי הוא כישראל ומבטל רשות וא"כ לרי"ך ביטול רשות מאונו ולא שמענו מעולם שיבטלו חילו רשותם לנו וע"ש:

שמואל פירדעגזאהן דוב"ץ פ"ק לארז יצ"ו.

סימן עו

הרמב"ם (פ"ט מהל' כלאים ה"י י"א) כתב בהמה פסולי המוקדשין אע"פ שהיא גוף אחד עשאה הכתוב כשני גופין. מפני שהיתה קודש ונעשית כקודש וכחול מעורבין זה בזה. וגמלאה בהמה זו כבהמה טמאה עם הטוהרה המעורבין באחד. הרי הוא אומר ואם כל בהמה טמאה אשר לא יקריבו ממנו קרבן לה'. מפי השמועה למדו שאינו מוכר אלא בפסולי המוקדשין. לפיכך המאנס בשור פסולי המוקדשין או המרביע הרי זה לוקה משום כלאים. ואיסור זה מדברי קבלה: **ורמב"מ** שם מקשה על הרמב"ם. מהא דחניא במ"ק רי"ד "כיוצא בו אין מרביעין בבכור ולא בפסולי המוקדשין". וטעם האיסור הוא משום עבודה ע"ש. וקשה הא אסור מטעם כלאים. ומתקן המל"מ שם בסוף דברי וז"ל "ודע

בזד עבדות כמו שאסרה - בשר בחלב. אמר עס פשתן וכדומה. לכן חלי עבד וחלי בן חורין אסור בחלייה שפחה וחלייה בת חורין. משום דנפגשים הלז עבדות עס הלז חרות. אף כי מלד העבדות והחרות שבהם הם שוים זה עס זה. בגוף זה משתמש עבדות וחרות וגם בהגוף השני כן. אך לפי שיטת רש"י אמנם יש לדמות איסור הרבעת כלאים כמו כוס בחמור לאיסור הרבעת שפחה בן חורין. ללא מטעם הרבעת בלתי טבעית אסרה חורה הרבעת כלאים. כיא איסור זה דומה בטעמו וסברתו לאיסור שטעמו וכדומה. לכן אם בפרד ה' לדדי כוס וחמור. ה' אסור בהרבעת פרידה אחרת. אף כי הרבעת היא הרבעה טבעית של מין במינו. משום דסוף כל סוף נפגשים לז כוס עס לז חמור בהרבעה כזו. כמו שנפגשים לז עבדות עס לז חרות בחלי עבד וחלי בן חורין עס חלייה שפחה וחלייה בת חורין :

ובדוהגיון הלזה שאנני אומר שרש"י ותוס' חולקים. הנני להראות מקור למחלוקתם זו. לפ"ד מוכרח רש"י לפרש בן ואינו יכול לפרש כפירוש תוס'. משום דרש"י לשיטתו א"ל. דסוכר במכות כ"ב דגם קדשים וחולין הם כלאים זה בזה. וההם בודאי אין לומר דטעם האיסור הוא משום דהרבעתם הוא בלתי טבעית. אדרבה הא מין אחד הם בגופם. והרבעתם הוא בודאי טבעית. אלא על כרחך דטעם וסברת האיסור אינו חלוי כלל בהרבעה טבעית או בלתי טבעית. רק האיסור הוא כמו כל האיסורין שבתורה. וגם את לדדי הכלאים אסרה חורה אף אם מין אחד הם. לכן מוכרח רש"י לפרש בפרד דמותר להרביעו בפרידה. היינו משום דאין בו כלל לדדי כוס וחמור. כיא הנהו מין מיוחד בפני עצמו מעין כוס וחמור. ודוקא בגלל זה מותר עס פרידה :

ותוס' דסבירא להו דהחורה אסרה הרבעת כלאים משום דהמינים הם שונים זה מזה והרבעתם היא בלתי טבעית. סביר דקדשים וחולין אינם כלאים זה בזה. שהרבעתם היא טבעית ומין אחד הם בגופם. ומה שהחורה אסרה פסוה"מ משום כלאים. אינם מפרשים כפירוש רש"י משום דיש בו קודש וחול. אלא משום שהחורה עשה אוחו כשני מינים שונים כלבי וכא"ל. עיין הוס' ד"ה שהרי כו' (מכות כ"ב). והיו מטעם גזירת הכתוב כפרע היוצא מן הכלל. לכן שפיר יכולים תוס' לנאר חמור הרבעה פרד בפרד אף אם אינם מין מיוחד בפני עצמם כיא הנהו מין בריה כל לדדי כוס וחמור מעורב בגוף אחד :

הנה

בפני עצמו. כיא הוא כלאים של כוס וחמור מעורב בגוף אחד. בכל זאת מותר בהרבעה עס פרד אחר. משום דהרבעה שאני. דרך המינים אסרה חורה. ופרד בפרד שפיר ה' מין במינו. דכיון דהפרד הזכר הוא גוף של כוס וחמור מעורב זה עס זה. וכן הפרידה הנקבה היא גוף של כוס וחמור מעורב יחד. ממילא שני הגופים של הפרד הזכר ושל הפרדה הנקבה. הם זה עס זה מין במינו. מה שאין כן בעבד ובה חורין ללא המינים אסרה חורה רק את הלז עבדות בהלז חרות. לכן חלי עבד וחלי בן חורין אסור בחליה שפחה וחליה בת חורין משום דנפגשים הלז עבדות עס הלז חרות :

וכסברא זו דאמרינן בש"מ תוס' בענין הרבעת פרד עס פרד. הכי נמי יש לומר בשור פסולי המוקדשין. אף כי יש בו לדדים של כלאים. אבל לענין הרבעה עס פסולי המוקדשין אחר. ה' מין במינו. כיון דהזכר והנקבה הם מין אחד. אך לענין חרישה ועבודה כיון דהשור פסולי המוקדשין נחשב ככלאים שפיר אסור ולוקה עליו דאין כ"מ אם מנהיג בכלאים שור וחמור בשני גופים או בגוף אחד. וכך הוא גם שעת הרמב"ם אליבא דהמלי"מ :

ורש"י דסוכר (במכות כ"ב) דגם המרביע שור פסולי המוקדשין על גב פסוה"מ דלוקה. היינו משום דהוא א"ל לשיטתיה דמבאר בחולין (ע"ט) טעמו של ר' יהודה דמותר הרבעת פרידה על גב פרידה משום דה' מין בפני עצמו ואין בו לדדים של כוס וחמור. ומשמע מזה דהוא סובר היבא דלדים של כלאים אסורים זה עס זה גם בהרבעה אף אם הם מין אחד. לכן סובר דפסולי המוקדשין אסור בהרבעה גם על פסוה"מ. כן נראה לע"ד :

וביון דאמרינן להכי נחשמך מעט בעיקר מחלוקתם של רש"י ותוס'. ולפי דעתי חולקים הם בהגיון כזה. לדעת תוס' אין לדמות את האיסור כלאים להאסור עבדות בחרות. דבהרבעת כלאים הקפידה החורה שלא להרביע הרבעה בלתי טבעית של מין בשאינו מינו. דהרבעה הטבעית היא שכל אחד הולך למינו. ולכן כיון דהרבעת פרד בפרד הוא הרבעה טבעית אין בזה משום איסור הרבעת כלאים ולית לן בה מה שבאמת הנהו הפרד בריה מורכבת מכוס וחמור. ועל ידי הרבעה זו נפגשים לז כוס עס לז חמור בערבוביה. אבל מה שאסרה החורה בן חורין בשפחה. בודאי ליכא למימר. דהוא מטעם שהרבעתם הוא הרבעה בלתי טבעית של מין בשאינו מינו. אלא טעם האיסור. הוא משום דהחורה אסרה לז חרות

ה'יחדיו' של שני מינים בגוף אחד ג'כ אסור
מושם מנהיג בכלאים כמו ה'יחדיו' של שני מינים
בשני גופים. ובאמת הא חיוגן דלפי שיטת המליג
סובר הרמב"ם דבהרבעת פסולי המוקדשין ע"פ
פסוה"מ אין איסור כלאים אף דעל הנהגתו לוקין
אותו:

ובקשה טובא מחוס' ד"ה לישא כו' (תנינה ב'
(ב') דמסביר טעם היתר של הרבעת
פרד עם פרד כגיל דזיל שם: וי"ל דהתם לא
קפיד קרא אלא בכלאים דתרי מינים והא ליכא
אבל הכא אמון קפיד קרא אלא חירות דלא לישתמש
לד חירות בעבדות והא איחא. ובכל זאת מדמה
התם בחוס' רכיבה להרבעה וילין מהיתר הרבעה
גם היתר רכיבה על פרד ולא כאסי בירושלמי פ"ח
דכלאים ה"ב. ולפי האמור הא אין לדמות כלל.
לענין הרבעה מותר משום דהתורה לא קפדה כ"א
על המינים שיהיו שוים בגופם. ופרד בפרד הוי
מין אחד. אבל לענין רכיבה לריך להיות, אסור
משום דיש בהגוף של הפרד סוס וחמור יחדיו.
שהם לדרי כלאים. ואם בכל זאת מותר לריך
להיות מואזה טעם אחר. אבל לא ע"פ משום
דמדמינן היתר הרבעה להיתר רכיבה:

ונראה לי לתרץ בהקדם קושיא אחרת. דתנינן
בפ"ח דכלאים מחני' ד' ר' יהודא אומר
כל הנוגדים מן הסוס אע"פ שאביהן חמור מותרין
זה עם זה, כו'. ויש להסתפק בזונת הדברים
אם דברי ר' יהודא קאי על מה שכתוב למעלה
"אין קושרין את הסוס לא לדרי הקרון" כו' נמצא
ד' יהודא מתיר גם הנהגה. או דלמא דברי ר'
יהודא הם מילתא באפי נפשיה והוא מתיר רק
הרבעה. הנה מודברי הגמרא בכחוכות דק"א
ובחולין ע"פ אנחנו מוולאים דברי ר' יהודא רק
לענין הרבעת פרד עם פרד. אבל משירושו של
הרמב"ם שם משמע דהוא מבאר דברי ר' יהודא
גם על היתר הנהגה ולפי האמור הלל יש לחלק
אליביה דהרמב"ם בין הרבעה והנהגה:

אך יש לומר דהרמב"ם לשיטתו אויל דסובר
בפ"ט דכלאים ה"ח דמן התורה אינו חייב
בהנהגת כלאים כ"א על טהורה ועמלה דומיא
דסור וחמור. ורק מודברי סופרים אסור בהנהגה
כל מה שאסור בהרבעה. וי"ל שם: "אבל מודברי
סופרים שני מינים שהם כלאים בהרבעה אסורים
לחרוץ בהם כאחד ולהנהיגן". הנה חיוגן מזה
דרעת הרמב"ם. דרק מודברי סופרים אסור בהנהגה
כל מה שאסור בהרבעה. וטעמו של האיסור קרוב
לומר שגזרו כדי שלא נבא להחיר בהם גם הרבעה.
או אולי טעם אחר יש בזה שגזרו איסור. אבל
ע"פ דבר זה ברור ימללו שפתי הרמב"ם. דהאיסור

סופרים

דהנה מהאמור אנחנו למדים דרש"י וחוס' חולקים
בהנהגין. אם מה שאסרה התורה הרבעת
כלאים מין בשאינו מינו. הוי משום דהאיסור הוא
הרבעה שאינה טבעית. או דהתורה אסרה גם
את לדרי המינים אף היכא דהרבעה היא טבעית.
וגם חולקים בהנהגין אם מין שלישי הבא משני
מינים נחשב כמין מיוחד בפני עצמו או נחשב
כברים שלדרי שני המינים משתמשים בו ביחד.
לשיטת רש"י הוי פרד הבא מחוס' וחמור מין
מיוחד שאינו לא סוס ולא חמור אלא הוי בריה
בפני עצמה כעין סוס וחמור. ולשיטת חוס' נחשב
הפרד. שנוגד מחוס' וחמור. ממש כסוס וחמור
כלומר הסוס והחמור משתמשים בו בערכוביה.
ויש בו הדדים של סוס וחמור ביחד:

ובזה נבין קושיא הלבוש. דעל מה דאמרין.
בחוס' פ"ב דכלאים ה"ט ובירושלמי פ"ח
דכלאים סוף ה"ד. דמותר ליטול הזרע והיחור
שנתגדל מכלאי אילנות וכלאי ירק ולזרוע ולנטוע
אותם במקום אחר. מתמה הלבוש אמאי אינו
אסור מטעם זריעת כלאים. עיין מה שמתרץ.
לכאורה קשה להבין מה תמיה הוא זו. הא
בפשיטות יש לומר דהזרע נחשב כמין שלישי בפני
עצמו ואין בזריעה כוז משום זריעת כלאים כלל.
אך לפי מה שאמרנו בשיטת החוס' דסבירי דפרד
הנוגד מחוס' וחמור יש בו הדדים של סוס וחמור.
ואם בכלאי בהמה כן. הסבירא נותנת דהתוס'
סבירי דגם בכלאי זרעים וכלאי אילן יש לדדים
של המינים בהזרע והיחור המתגדל מכלאים. לכן
שפיר מקשה הלבוש אמאי מותר ליטול את הזרע
הזו ולזרוע אותה במקום אחר:

אך לפי הנ"ל יסתער לנו קושיא עלומה. דהנה
בטעמי היתר של הרבעת פ"ד בפרד
שבין שיטת רש"י ושיטת חוס' יש ג"ח גם בזה.
דלדעת רש"י יש לחילק מהיתר הרבעה גם היתר
הנהגה. דכיון דהיתר של הרבעה הוא משום
דהפרד הוי מין מיוחד בפני עצמו ממילא גם מותר
בהנהגה. ולא כאסי בן עקביא בירושלמי פ"ח
דכלאים ה"ב ע"י"ש. אבל לשיטת החוס' אין לחילק
מהא דמתיר ר' יהודא הרבעה. דגם מתיר רכיבה
והנהגה. ד"ל הרבעה מותר משום דאין כאן
הרבעה בלתי טבעית וכג"ל. אבל מנהיג אסור.
דעל איסור מנהיג בכלאים ליכא למימר דהדבר
הלוי בהרבעה טבעית או בלתי טבעית דמנהיג
אין לו שייכות כלל להרבעה. ועל כגון זה בודאי
לריכים למימר דהתורה אסרה לאו דוקא את המינים
כ"א גם את הדדדים. וכיון דעיקר איסור מנהיג
בכלאים הוא לאחר שהם "יחדיו". עיין רמב"ם
פ"ט ה"ז מהלכות כלאים. יש מקום למימר. אולי

המטורבין באחד משיג הראב"ד שם וז"ל. א"א אין
אנו בידנו אלא כחיה עם בהמה שהרי עשאה
כלבי ואיל והכי איתא בבכורות. ועל השנה זו
מחמה שם המלי"ט וז"ל: ואני המיה בהשגת
הראב"ד הלזו. שהרי פירוש זה שכתב הראב"ד
לא יתכן כלל לדעת רבינו שהרי דעתו הוא שלא
הזכיר הכתוב באזהרה לא מחרש אלא במין
אחד טהור ומין אחד טמא דומיא דשור וממור
כו'. ואם הראב"ד חולק עליו. איך היה לו
להשיגו בעיקר הדין. מאחר ששם (הלכה ח') לא
השיגו והשמירה כהוראה דמי. איך כתב כאן טעם
זה דהמנהיג בשור פסולי המקודשין לוקה משום
דחשיב כחיה עם בהמה ולי"ע:

ונראה לי לתרץ קושי המלי"ט בהקדמ זה
שנדייק מפני מה מושב הראב"ד את
הכלאים של פסוה"מ דהוי כחיה עם בהמה. ולא
חשוב כשני מיני חיות דומיא דלבי ואיל. וחוקר
אני דאולי מטעם זה גופא. משום דהראב"ד באמת
ג"כ סבירא ליה כהרמב"ם דהלאו של. לא תחרש
הוא דוקא באחד טמא ואחד טהור. לכן משום
דהוי לבי ואיל עוד לא היו לוקין על החרישה.
ורק לוקין משום דפסוה"מ גם חשוב כבהמה טמאה.
דהקרא. ואם כל בהמה טמאה אשר לא יקריבו
ממנו קרבן לה' על פסולי המקודשין קאי. ורק
בזה חולק הראב"ד על הרמב"ם. דהרמב"ם סובר
דעיקר טעמם של ר' יצחק ור' הושעיא הוא
מקרא זה דעשתה אותו הטורה כמין בהמה טמאה
עם מין בהמה טהורה. ואם הקרא כלבי וכל
לא דרש כלל. כמו שמסביר שם הרדב"ז דלכן
לא דרש את הקרא כלבי ואיל משום דמשמע ליה
בכונת הכתוב דרק מותר לאכלו טמא וטהור כמו
שמוסר לאכול לבי ואיל. אבל אין הכונה לדמות
שור פסולי המקודשין ללבי ואיל. ועיקר הכלאים
בפסוה"מ משום דהטורה דמיה את חלק החולין
לבהמה טמאה. וממילא הוי חלק ההקדש כבהמה
טהורה. על זה חולק הראב"ד. וסבירא ליה כיון
דבאמת אין כאן טומאה. ורק הטורה קרא טמאה
לבהמה זו משום דירדה מקדושתה הקודמת. והוי
כמו שעל ידי המום ירדה טומאה על בהמה זו
ופשטה מעליה באיזה מדה את קדושתה. הו לא
שייך למימר דרק את חלק החולין קרא הכתוב
טמאה. כי אם את כל הבהמה קרא הכתוב טמאה.
וממילא כדי לחשב אותה לכלאים מוכרחים אנחנו
להדרש של. לבי ואיל. דהטורה עשתה אותה גם
למיה טהורה. וזה מה שכתב הראב"ד. אין אנו
בידינו אלא כחיה עם בהמה. כלומר הוא חולק
רק על הרמב"ם מה שהוא מושב פסולי המקודשין
כבהמה טמאה ובהמה טהורה. על זה אומר דזה
אינו

סופרים בהנהגה. תלוי באיסור הרבעה. וכל מה
שאסור בהרבעה מן הטורה אסור מדברי סופרים
גם בהנהגה. דכן משמע הלשון של הרמב"ם
שהעקתי בזה. ומעתה שפיר יש מקום למימר
כיון דבפרד עם פרד אין איסור הרבעה. ממילא
אין גם איסור הנהגה אפילו מדברי סופרים. אבל
שור פסולי המקודשין דאליביה דהרמב"ם יש בו לא
טומאה ולא טהרה. דאיסור הנהגה בהם הוא מן
הטורה. כודאי לא שייך למימר כיון דמותר
בהרבעה על גב פסולי המקודשין גם מותר בהנהגה:
ובהאמור אם נימא דגם חוס' ד"ה לישא
כו'. סבירא כן כהרמב"ם דאיסור
הנהגה בכלאים מן הטורה אינה אלא בטמאה
וטהורה. ורק מדברי סופרים אסורים גם בהנהגה
כל מה שאסור בהרבעה אפילו אם שניהם טמאים
או שניהם טהורים. שפיר ילפי התם מהימר
הרבעה פרד עם פרד גם היתר רכיבה. דכיון
דאיסור הרבעה של הטורה ליכא. גם האיסור
דרכנן של הנהגה ליכא וזהו מה שאומרים שם
החוס' ומטעם דשרי הרבעה שרי גם לרכוב על
הפרידה. כלומר כיון דאיסור הנהגה בסוס
וממור הוא רק מדברי סופרים משום דהם אסורים
זה עם זה בהרבעה. וממילא בפרד דליכא טעם
זה ושרי בהרבעה עם פרד אחר. גם שרי לרכוב
עליו. והיינו דקאמרי. ומטעם דשרי הרבעה שרי
גם כו'.

לבאורה סבירא וז' שאמרתי דעת החוס' ד"ה
לישא הגיל כדעת הרמב"ם דאיסור
הטורה על הנהגת כלאים הוי רק בטמאה וטהורה.
היא סברא דחוקה קל. דלפי זה זריכים למימר
דמה שאסור ר' יצחק ור' הושעיא (מכות כ"ב)
פסולי המקודשין משום כלאים. אף בהנהגה הוא
מטעם דעשתה הטורה בהמה זו כמין טמאה משורב
עם מין טהורה. וסברא זו אין איתנו מולאים
בשום מקום וזלם בדברי הרמב"ם. ומלבד הרמב"ם
הגיל מבארים כל המפרשים דהכלאים שבפסוה"מ
הוא משום דהטורה עשתה כלבי ואיל. איך מוכרח
דאיסור הנהגה הוי גם על שני מינים טהורים.
וממילא זריכים למימר דיש איסור מנהיג מן
הטורה גם על שני מינים טמאים:

אד באמת נראה לי דאפשר שגם הסוכרים
דילפיין האיסור כלאים בפסולי המקודשין
מלבי ואיל. יהיו מודים להרמב"ם דאיסור הנהגה
בשני מינים טמאים או טהורים הוא רק מדברי
סופרים. וכמו שנבאר בעז"ה:

דהנה על האי דינא דהרמב"ם מה שמבאר
דהכלאים שבפסולי המקודשין. הוא משום
דהקרא עשה אותו כבהמה טמאה עם הטורה

וַיִּתְּנֵהוּ דסובר דהחורה אסרה משום מנהיג בכלאים גם כשור של הקדש ושל חולין א"כ בהכרח סובר דאסרה חורה מנהיג בכלאים גם אם שניהם טהורים וממילא הוא הדין גם אם שניהם טמאים. בכל זאת אין הכרח לבקש טעמים לסתור את הק"ו של איסי בן עקיבא. משום דהא הוא סובר דפרד הוא מין מיוחד בפני עצמו ואינו כלאים כלל:

אינו. אלא הקבלה בידינו דחשבינן לה לחיה עם בהמה משום דגם דרשינן את הנבי ואיל. נחלא דעל עולם הדין מה שהרמב"ם סובר דהחורה לא אסרה משום איסור מנהיג כ"א טהורה עם טמאה. אפשר לומר דהראב"ד חינו חולק על זה כלל. ורק חולק על מה דהרמב"ם יליף את הכלאים בפסוה"מ רק מהכתוב. ואם כל בהמה טמאה אשר לא יקריבו ממנה קרבן לה"י. על זה משיג דלפי הקבלה שגידנו בכורות ל"ג. גם בעינן כדי לעשות את בהמת פסוה"מ כלאים. את הדרש של כזבי ואיל:

מסיק על מהר"י כהן שסברתו נכונה כי קשה להוציא דבר מחזקת בעליו וכ"כ מנ"א קריג ס"ק כ"ב לפירוש מחה"ש שפירש מאי דא"י בחור"מ רמ"א אי ס"ת בכלל נכסי היינו בהקדש ס"ת לקריאה ולא הקדשו לגמרי דהד"ן דאכור למכרו רק לישראל אשה דאם הקדשו ממש אף לישראל אשה אכור למכרו אי"כ מוכח דהיכא דלא הקדש ממש אינו בחזקת הקדש רק לקריאה לליכור וכ"כ שארית יוסף מובא בב"ש ס"ק ב' וכ"כ מהר"א הלוי ח"ב ס"ט ע"כ כתב דכן עיקר להלכה ולא כרש"ל עכ"ל:

הנה מה שמסיק דהש"ך מסיק דסברא נכונה היא לימ"א דזה לאו מדברי הש"ך היא רק הכל מדברי מהר"י כהן מקראקא עד לבסוף כדא"י בשו"ת שארית יוסף סי' נ"א ומה שחשב השארית יוסף ומהר"י כהן מקראקא בשנים טעם בזה דמהר"י כהן הוא בעל שארית יוסף. ומש"כ דכן משמע מהמנ"א ס"ק כ"ב לימ"א דהפירוש במנ"א הוא דבחור"מ מיירי שאמר בפירוש שלא הקדשו לחלוטין רק לקרות בו בליכור לבד. ומש"כ דכן הוא לרוב פוסקים לכן כן הלכה. וכן כתב בשו"ת מהר"י הלוי ח"ב סי' י"ט. מש"כ דכן ר"פ לימ"א דהרי כל הוכחת השא"י היא דאלי"כ יקשה מדברי מהר"ק אדברי מהר"ק דבסעיף י"ח גבי כלי הקדש של כסף פסק דהוא בחזקת הקהל שהוא מדברי מהר"ק שורש קס"א ובסעיף כ' גבי ס"ת פסק דהוא בחזקת הבעלים והוא מדברי מהר"ק שורש ע' אבל עיין בפמ"ג קריג במ"ז י"ד ובנ"א ס"ק ח"ג מחלק באופן אחר בשם הא"ר. שמהר"ק. בשורש ע' גבי ס"ת מיירי שהתנה בפירוש שלא מחול הקדושה עליו אבל בסתם ה"ה בחזקת הקדש. והפמ"ג הסכים שם ג"כ עמו וכן פ' מחה"ש שבס"ק ח"ג כי ח"ל ומה"ש כתב מהר"ק שבס"ת אין הליכור יכולים להחזיק דבס"ת גם בימי מהר"ק ה"י מנהג קבוע וכו' יעו"ש בדבריו משמע דכל היכא דליכא מנהג קבוע הוי בחזקת הקדש וגם בדברי הרמ"א י"ד רי"ט מובא כרש"ל שם ח"ל וכל זה במקום שאין מנהג ידוע בעיר אבל במקום וכו' או אפילו במקום שנהגים שאדם משיב דבר בביה"כ כגון ס"ת או כלי כסף וכדומה. וכשיראה חוזר ולקומה וכשירוד מנכסיו מוכרו לאחרים. הולכים אחר המנהג דכל המקדש אדעתא דמנהגא מקדש וכו' הרי מוכח דהיכא דאין מנהג קבוע אמרינן מסתמא אקדשה וכן דעת הפרישה סי' רי"ט שביא דברי הרמ"א בסתם ואינו מולק עליו וכן שם דעת הב"ח שהביא דברי הרש"ל ורמ"א ומשמע שסמכים לדבריהם וכן דעת בעל עטרת זקנים שהביא דברי הרש"ל לפסק הלכה וכן דעת בעל מחנה יהודה כמש"כ

שפסולי המוקדשין לגוף אחד שטומאה וטהרה מעורבין בו. הא הסברא נוחת דעל דינים לא שי"ך למימר מהממשים בערבוביא.

א לפי דקדוק הגיוני יש לומר דכל אחד לשיטתו ח"ל. דרש"י הא סבר דהכלאים שבה הוא הגד קודם והגד חול. משום דקדשים וחולין הם כלאים זה בזה. ואם הם בגופים מיוחדים בהמה של הקדש לחוד ובהמה של חולין לחוד ג"כ הוי כלאים זה בזה. לכן הוא מבאר דהגד קודם והגד חולין שפסולי המוקדשין הם ממש כשני גופים נפרדים של הקדש לחוד ושל חולין לחוד. אבל הרמב"ם דמוכר דהקדש וחולין אינם כלאים זה עם זה, ורק בפסולי המוקדשין משום דהגד קודם ההערב עם הגד חולין בגוף אחד הוי כלאים. משום דלגבי הגד קודם שבגוף זה קרא הכתוב את הגד חולין טמאה. אי"כ אי אפשר למימר דהגד קדש והגד חולין שפסולי המוקדשין נדונים בגופים נפרדים דאם היו נדונים בגופים נפרדים ומיוחדים אז לא היה על הגד חולין השם טומאה ומחילא לא היה כלאים. לכן מוכרח הרמב"ם לבאר דבהמה פסולי המוקדשין היא כקודש וכול מעורבין זה בזה. וכבהמה טמאה עם הסהורה המעורבין כאחד:

בן-ציון הצ"ח בערמאן.
פלוניאן (פיר קאיוניא).

סימן עז.

ב"ה קאשין.

בשעת ח"ד סי' פ"ז—ל"ז השנתי על מה שנדפס קונטרס אחד בענין אם אחד נמן ס"ת במתנה לחלוטין בקנאים שיכול להוציאה בחזרה מביה"כ. ובדברתי שם שאין בדבריו ממש. וגם בספר גלי יוסף מהרב הגאון אברהם מייזל ז"ל הנדפס מחדש הסכים ג"כ עמדי שלא להשגיח עליו כלל. וכעת הדפים עוד קונטרס אחד אשר בו הרחיב פה לנגדנו והוסיף לחזק דבריו הראשונים לכן ראיתי לעיין בדבריו ולהשיב לו על ראשון ראשון ועל אחרון אחרון:

ראשית דבריו היא מחלוקת הרש"ל ומהר"י כהן מקראקא הובא בש"ך רי"ט ס"ק ו' נדון אחד שנתן ס"ת להיכל מכה שנים ועמד שם ולא שמע אדם שיאמר שהיא שלו ולא נחתו לח' ועין דשיטת הרש"ל דאם בא אחי"כ ליקח הספר ולאמר שלא נחתו לחלוטין לאו כל כמיני' משום דחזקה דאקדשה ושיטת מהר"י כהן מקראקא דהיא בחזקת הבעלים יעו"ש והביא הוכח ה"ל דהש"ך

עוֹר הביא משורט שואל ומשיב בנדרון אחד שנתן ס"ח להיכל ואחר בפני כמה אנשים שנתן במהגה גמורה מעשיו ולאחר מיתה והבטיח שיתן בכתב ובין כך שבק לן חיי והיורשים רולים ליעול הס"ח ופסק דהיורשים הם מוחזקים שמאל לא גמר להקנותו עד שיתן להם בכתב כמ"ש מוצלי בשם מהר"ט בגליון י"ד רנ"ט באם נמאל לאחר מותו כתב שהקדים בית פלוני אפשר שאין כונתו אלא לכשימסור הכתב ביד הגזברים ואין ראוי מדברי השו"מ דשם איירי לפי מנהגינו שכתב המ"א ס"ק כ"ז דיכול ליעלו כ"ז שיראה דהוי כהתנה מחילה :

עוֹר כתב הכותב הלו על דברי בל"י הג"ל ועיין במג"א קנ"ג ס"ק מ"ד שכתב טעם אחר גבי ס"ח כן וטעה בזה שהרי גם במג"א יש ט"ס במ"ש דדוקא גבי ס"ח אמרין כן דספרא איתרמי ל"י והוא ט"ס וז"ל דוקא גבי סימפון אמרין כן כמ"ש בגליון החתום שם דבלא"ה אין שום פירוש לדבריו אבל גבי ס"ח הוי הקדש ומש"כ שם דבאופן כזה לכונע אסור למכור הס"ח אם לא לישא כש"ע או"ח קנ"ג סעיף " ומג"א ס"ק כ"ז ליתא דהרי כתב המג"א דעכשיו המנהג פשוט דאף אי נתנו לביהכ"נ לקרות בו יכול למכרו לכל מי שיראה דהוי כאלו הסנה מחילה :

(המשך יבא א"ה)

הק' יחיאל מאיר גי'ד"ע
דומ"ץ רפ"ק הג"ל

סימן עח

וראשיווע (פיר קיע"ץ)

(א) **בשע"ת** (ח"ח ס"י ל"ט א"ה) הק' כ"ח על הס"מ דפ"ג מה"ל מעילה היא שחמה על הר"ס שבי דקדשי מוצח שמחו ילאו מדי מעילה ד"ת והמה הכ"מ דלמה נקט דוקא קדשי מוצח דר"י סתמא נקט קדשים שמחו ותי' דהר"ס לרבותא נקט קדשי מוצח עי"ש ועי' הק' כ"ח בהפלא זפלא שדברי הר"מ גמ' ערוכה במעילה ט"ו ע"א דמק' הגמ' במאי אילימא בקדשי בה"ב לא יהי' אלא אשפה עי"ש הרי דהר"מ צדוק נקט קדשי מוצח דקדשי בה"ב אפי' כי מחו וכמו דאקדים אשפה ומ"ש מכן דכ"ש הוא פריבא מש"ס הג"ל ודוקא קדשי מוצח ודברי הכ"מ נש"ג והוא לכאורה קו' עלומה :

(ב) **ורגור"ל** הק' נלש"ד בס"ד ליישב ע"ג דהנה הקו' שם במעילה ע"ז ד"ה אפי' הק' דמאי מק' הגמ' אילימא בקדשי בה"ב לא יהי' אלא אשפה מי דמי אשפה לא בעי' העמדה והערכה אבל האי לאו בר פזיון ותי' דשמא

כתשובה ס"י ג' שפסק שם דאפילו היחיד מוחזק שלקח הס"מ לרשותו בלא ידיעת הקהל מחויב להחזירו לקהל וכתב שכן הלכה פסוקה להוליא מיד המוחזק ובני ישראל יולאים ביד רמ"א א"כ הרי ר"פ להיפוך. הרש"ל. הרמ"א. הצי"ח. הפרישה. העי"ן. הא"ר הפמ"ג. המחפש. והמחנה יהודה כולם פסקו דהוא בחזקת הקדש ואף להוליא מיד המוחזק :

עוֹר כתב שם די"ל דאפילו הרש"ל יורה דיכול להוליאו לקהל אחר או לאסור עליהם הקריאה והביא רא"י מס"י קנ"ג סעיף ט"ז דמי שהשאל ביתו לביהכ"נ יכול לאסור עליהם אף שהשאל שיהא עליו קדושת ביהכ"נ ה"נ כן הוא עכ"ד וכל הרואה יראה שאין בדבריו ממש שהרי בסעיף ט"ז איירי שאמר בפירוש בשעת שאלה שאינו נותן לחלוטין רק בחזרת שאלה והגוף יהי' שלו אבל בנידון הרש"ל דהגוף הוא של קהל אינו יכול לאסור עליהם. אח"ז ראיתי במהרי"א הלוי ח"ב ס"י י"ט שכתב ג"כ שאף לרש"ל יכול להוליא לקהל אחר והביא סעד מדברי מהר"ס אלשיך ס"י כ"ז שכתב שם בנדרון אחר שכתב לא"י והביא ס"ח עמו ואמר שהקדישה ואח"כ רולה ליתנה לקהל אחר ואמר שהקדישה על תנאי שיוליכנה לכל ביהכ"נ שיראה וכתב שם דאין להאמינו במיגו דאי בעי אחר שלא הקדישה מאחר שטרע מההקדש בבואו לא"י ואז לא נודע מהתנאי ורק עכשיו טוען שהי' תנאי הוי מיגו למפרע עי"ש וא"כ בנידון הרש"ל שלא נודע שהקדישה שפיר יכול להוליאה לכל ביהכ"נ שיראה במיגו דאי בעי אחר שלא הקדישה ומכ"כ אם טוען שלא הקדישה כלל שנאמן במיגו עכ"ל ובמחכ"ס ז"א דלשיטת הרש"ל בסתם הוי חזקה שהקדישה וא"ך שייך כאלו לומר מיגו דאי בעי אחר שלא הקדישה הא לרש"ל אפילו עומד ולוח שלא הקדישה אינו נאמן ואי דמיגו דהי' אומר בשעה שכתנה לביהכ"נ שלא הקדישה א"כ הוי מיגו למפרע ובפרט סוף דבריו שכתב וכש"כ אי טוען שלא הקדישה כלל דנאמן במיגו אין לו פירוש דהרי המיגו הוא דאי בעי אחר שלא הקדישה ומהר"ס אלשיך י"ל דסובר כשא"י דבסתם אמרי' דלא הקדישה א"כ שפיר יש לו מיגו דלא כמו שטעה זה הכותב בערך ט' אות ו' דמהר"ס אלשיך ס"ל כרש"ל דז"א או די"ל דמהר"ס אלשיך סובר כמג"א ס"ק כ"ז דעכשיו פשוט המנהג דאף שנוחטים ס"ח להיכל יכול ליעלו ולמכרו לכל מי שיראה והוי כמו שהתנה מחילה א"כ שפיר הי' לו מיגו אבל לשיטת הרש"ל צדור דאינו יכול להוליאו לקהל אחר ובפרט לאסור עליהם ומהר"י הלא בעלמז חור באותו חסובה :

אלא אשפה דלרש קדשי ביה לא בעי העיווע"כ
מאי דקאמר ר"י גס אליב"י דקדשים שמתו ילאו
מירי מעילה ע"כ אליב"י לא קאי ר"י אקדושה
בה"ב מטעמא דלא יהי' אלא אשפה רק אקדושה
מוצה וע"כ בקדושה מוצה איכא מעילה וא"ש
לנכון הוכחה הגמ' ומיושב קו' ההו' ואין מהלך
לומר דר"י ס"ל כר"ש וק"ל:

וביין דאחאן לזה מחילא מיושב קו' בזה על
הכ"מ לנכון דהא דמק' הגמ' דלא יהי' אלא
אשפה עכ"ל כ"ל דהגמ' מק' לר"י דקאמר
למלת' סתמא משמע דלכ"ע אחרה למלת' אף
לרש דס"ל קדשי בה"ב ליה בכלל העיווע"כ
מה דקאמר ר"י גס אליב"י דלאו מירי מעילה
ע"כ לא קאי אקדושה בה"ב משום דלא יהי' אלא
אשפה וע"כ אליב"י לא קאי רק אקדושה מוצה
אבל אליבא דאמת דאין קי"ל דקדשי בה"ב הוי
בכלל העיווע"כ כדבין דתמורה שם ל"ב וכן פסק הד"ס
בה"ל ערכין ובכמ"ק וכדס"ל באמת כן לר"י אליבא
דרבנן כ"ל אליבא קאי מימרא דר"י סתמא בין
אקדושה מוצה ובין אקדושה בה"ב מטעמא דגס
קדשי בה"ב אינו דומה לאשפה משום דליה בר
העיווע"כ שמתו וא"כ קו' הכ"מ נכונה מאד דר"י
דקאמר למלת' אליב"י דרבנן ג"כ אליבא דרבנן
קאי ר"י בין אקדושה מוצה ובין אקדושה בה"ב
וא"ש לנכון בס"ד:

והנה בזה שהק' לעיל אמאי לא פירש"י
הטעם דקדשים שמתו ילאו מירי מעילה
משום דלא יכולים לפדות דליה בר העיווע"כ נראה
לייבש על נכון באר"ה דהנה ש"י רש"י בחולין ד"ד
וטור בכריתות כ"ג דהיכא דבדעבד מותר הוי בר
דמיס עיי"ש שהמו' מולקין בזה והנה השע"ה
כפ"י מהל' ביכורים כתב דבדעבד מהני אף בלא
העיווע"כ מש"כ בזה לייבש קו' ההו' שם דיה
ל"מ וא"כ ממ"י מיושב לנכון דמשיה הולך רש"י
לפרש הטעם דמשיה קדשים שמתו ילאו מירי
מעילה משום דאין פודין דא"י משום דליה בר העיווע"כ
ליכא לפרש משום כיון דעכ"פ דביעבד מהני
הפדיון אף בלי העיווע"כ וא"כ חשיב בר דמיס ואמאי
ילאו מירי מעילה אבל מהא דאין פודין להאכילן
לכלבים מוצה להדי' מפסמים כ"ס פ"א דאף
דיעבד ל"מ הפדיון משיה הולך רש"י לפרש הטעם
משום דאין פודין להאכילן לכלבים וא"ש:

חק' יוסף חיים פ"ק דפ"ק הגי'.

סימן עט

ז"ה זגאריצא.

בשע"ת חזו קונטרס ו' ס"י ע"ד. וז"ל וקשה לי
דהלא להיקד' יש לדקדק מדברי ר"א
דקדק

דשמו' קסבר דקדשי בה"ב לא ה"י בכלל העיווע"כ
ועוד ח"י דמי לא עסקי' שהעמיד והעריך מחיים
ולא הספיק לפדותו עד שמת עיי"ש ונהיינו מדקאמר
ר"י סתמא קדשים שמתו דמשמע בכל ענינים
אף שהעמיד והעריך מחיים ובזה ניחא מה שפרש"י
בכמ"ק דריש מעילה ע"א דיה כמאן דחנקין דמי
וכן בדרי"ב כרש"י דיה ילאו מירי מעילה דפירש"י
דלקדושה דמיס נמי לא חזי' דאין פודין להאכילן
לכלבים ולכאורה בלא"ה אף אי ניחא דפודין ליכא
מעילה דלמאי חזי' כיון דלא יכולין לפדות משום
דליכא העיווע"כ ואמאי לא פירש"י משום דבעי' העיווע"כ
אף לפחש"כ התוס' דר"י איירי אף כשהעמיד
והעריך מחיים ולא הספיק לפדותו עד שמתו ג"כ
אין. בזה מעילה וע"כ טעמא משום דאין פודין
דליכא לפרש משום דליה העיווע"כ כיון דאיירי ר"י
אף כשהעמיד והעריך מחיים והנה המשל"מ בה"ל
ערכין ה"ב הוכיח דשיטת הר"ם דבעי' פד"י מחיים
והיינו דאם לא ה"י פד"י מחיים ל"מ כלל העיווע"כ
והוי כלל העמיד והעריך א"כ להר"ם ליכא למימר
על קו' ההו' הנ"ל כח"י הכ' שכתב כ"ל כיון
דאף אם העמיד והעריך מחיים אם לא ה"י הפד"י
ג"כ מחיים ל"מ וחשיב כלל העמיד והעריך ועכ"ל
לש"י הר"ם כח"י הא' שכתב הנ"ל דשמו' קסבר
דקדשי בה"ב לא ה"י בכלל העיווע"כ והיא כר"ש דס"ל
הכי בתמורה ל"ב עיי"ש:

והנה באמת ח"י ההו' תמוה למאד דמנ"ל
להגמ' להק' דלא יהי' אלא אשפה
ולחוכי' דר"י איירי בקדושה מוצה דלמא לעולם
בקדושה בה"ב ומטעמא דליה העיווע"כ ואינו דומה
לאשפה ומנ"ל להגמ' דר"י ס"ל דלא בעי דקדשי
בה"ב העיווע"כ וכדס"ל באמת לר"י בעלמו כן אליבא
דרבנן בתמורה ל"ב דא' ק"מ וא"י קדשי בה"ב הוי
בכלל העיווע"כ ומהיכי הית' דר"י ס"ל כר"ש והוא
לכא"י פליאה על ח"י ההו' ומלמאי בהגהות דש"ס
ווי"לנא בח"י הרש"ש שעמד בזה ולא ח"י כלום
ועיי"ש בהגהות שט"מ הסמוך לש"ס ויילנא אות
למיר מש"כ שם עיי"ש וג"כ ל"ע שם אף באמת
בנוף קו' ההו' י"ל בפש"י כיון דר"י פסיק וחזי'
למלת' דקדשים שמתו ילאו מירי מעילה משמע
דלכ"ע אחרה למלת' בין לרבנן ובין לרש"י דס"ל
דקדשי בה"ב ליה בר העיווע"כ וע"י קאמר הגמ'
לרש"י דס"ל דקדשי בה"ב ליה בכלל העיווע"כ לא
קאי ר"י אליב"י אקדושה בה"ב דלא יהי' אלא
אשפה דלרבנן דס"ל דגס קדשי בה"ב הוי בכלל
העיווע"כ שפיר י"ל דאליב"י קאי ר"י בין אקדושה
מוצה ובין אקדושה בה"ב מטעם דאם מתו ליה
בר העיווע"כ אבל אליב"י דרש"י דמשמע דגס לדידי'
קאי כו' ע"כ לא קאי אקדושה בה"ב דלא יהי'

תורת ה'ובת *

הוספה לשע"ת חלק ח' חוברת י'.

בו ידובר משו"ב השוחט בלי רשות הרב טרא דאמרא ופיו בלי חוק הפעיר, וכאשר מלחמות בחלוקת בעיר העיר, ולפני עליה צחנתו וכאשר, ולהחזיר עטרה ליושנה, אדברה לפני גדולים חקרי דב ומידותיו יא יבושו, סאתי הצבי יונה קאפליוואטסקי הרב בקאפרעטש (פ"ך בסראביא):

כ"ה קאפרעטש (פ"ך בסראביא).

בלקחי קסת הסופר הנוע הקולמס צירי כעלי יער מפני רוח ותרנו בטני יחדד לבי ויחר ממקומו על חילול השם וחילול תורתנו הקדושה אשר עפ"י מסית ומדיח קמו נלבים שועלים קטנים מחבלי כרמים כרם ד' לבהות ופרלו גדרה של חורה אמרתי להודיע זאת בשערי בת רבים לחכמים יודעי דת ודין ולבקשם שימנרו בעזו מתנס כיד ה' הטובה עליהם ויעמדו לימין אש דת להעמידה על תלה וכל אחד ואחד יכתוב דעתו דעת חורה כזה וזה: בעירנו יש שו"ב שמו " (והוא קרוב לששים שנה והוא מקלרי הראות שאינו רואה רק כמוך לעיניו ממש) וזה כסתי שנים השיא בתו לבחור אחד שעוסק בשחיטות (זה היה צ"י בעלמ הער"ב) וכעבור איזה ימים שנועתי שחתנו פ' שוחט בבאן שאלתי לחמיו הא"ך התחיל לשחוט בלתי רשותי והשיב בעזום שאין לריך רשותי כיון שהוא שחט שתי שנים במקום מגירתו ועוד שהוא עומד ע"ג אמרתי לו בפקודה שלא ישחוט בלתי רשותי ולא יזוה ימים בא פ' זה אלי באשון לילה ואפילה והבנתי כונתו כדי שלא אוכל לדבר אחר הרבה שאלתיו כביר אחי עוסק בשחיטה, כסתי שנים השיב, הלמד, יוד"ל לא, הלמד, תב"ש לא, רק הלעטיל, מוהשמה חדשה ורק הלכות שחיטה והבנתי שאין לדבר אחר בגדולות שאלתי, איזה דין פשוט וכמעט שלא ידע מה להשיב בע"פ נחתי לו את התב"ש וחפש הרבה עד שמלא אמרתי לו ראה והבין ורחמי שאינו יודע להבין ובראותו כך אמר לי שהוא בזה לביתו אמרתי לו תבא למחר ולא בלילה ולא בחיפזון תבא ושוב לא בא אמרתי לחמיו למה לא בא ובשתיקה השיב וכאלו לא שמע ולא בא (לא הודעתי זאת ברבים כי האיש י' הוא מוחרר ריב ויש לו קשר אמין עם רב מהמון וכשאמר שהוא עומד ע"ג האמנתיו ודנתי אותו בזה שלא ידע להשיב שהיה נבהל ואפשר עוד יבא ולא רליתי שיה' רעש מזה) ונמשך כך עד סוף מודש אב ואז נסע י' להתרפאות מנאכ עינו וקודם נסיעתו היה חולה איזה זמן והסתירו הדבר (אם רק ממני או גם משאר אנשים אין אתי יודע)

וכנס נסע ג"כ היה בהסתור ולא אמרו אנשי ביתו שנסע להתרפאות ובערך חצי מודש אלול נחודע לי שאינו בביתו ואני בעלמי שוחט אלול השו"ב השני שבעירנו בתדירות כי הוא שכן אללי חוץ מזה אין אני נוחה מהשו"ב י' מחמת עיניו אך מה לי לעשות כשבאתי לבאן כבר הוא היה שו"ב בבאן וזקנו היה השו"ב השני גם מורה הוראה ואיזה מרשים קודם בואי לבאן הפסיק זקנו מלשחוט ומלהכות כי לא היה שפוי בדעתו מחמת זקנה וגשאר י' לבדו שמהלך היה לשלם להזקן משכירתו ועוד מלצר היא ולא היה באפשר ליקח עוד שו"ב והרבה השחדלות היה לי עד שלקחנו עוד שו"ב שני אחרי מיתת הזקן אך חל לא נגרע מפרס י' שו"ב אדרכה כל השכירות שלקחו שניהם. הזקן וכדו י' נשאר לי' ולהשני נקב שכירות חוץ מזה ומאז אין אני שוחט אלול וזאת באין אפשרות:

וקראתי לחתנו פ' ושאלתי הא"ך הוא שוחט כ"ז שחמיו מוטל על מטתו וכעת שאינו בביתו ובדברי מוסר אמרתי לו למה באלו השבעה חדשים בערך לא בא אלי עכ"פ הייתי מכירך והשיב ג"כ בעזום ולא רצה לדבר עמי בלימוד ולויתי עליו שלא ישחוט והלך לו וגסע למקום פלוני שם יש לו שני דודים שהם שוחטים גם שו"ב שלישי ג"כ לאו בר המלא וליום המחרת הנה הוא בא וקבלתו בידו והביא הקבלה לפניי ונבהב רק על שחיטה לבד ומתימה הרב דשם לא היה אמרתי לו מי שלחך לקבלה ואם אשלת אותך אדע למי לשלוח ולמה גם הרב לא חשם חוץ מזה כל הקבלות לא יועילו לך בלתי שאכיר מהותך אחרי שאדבר עמך בדינים ולמה אתה בורח ממני ולא רצה שאדבר עמו ולויתי עליו שלא ישחוט והוא לא שמע (זה היה בשבוע שקודם ימי הסליחות הער"ב) ולא הודעתי ברבים שאין לו לשחוט וכמועט כולם בפה אחד שלא ישחטו אלול עד שיה' לו רשות ממני וזאת איזה אנשים מעט הכמות ומעט האכיות שחטו אלול ביני בא י' שו"ב מהרופאים (היה חלש מאד ועיניו אדומים היה בדעתי שלא ישחוט) וההכרח אללהו וכיום א' דסליחות בא אלי לעת ערב (ידעתי שבמקונו כ"י

כדי שלא אוכל לדבר אחר רק מעט) שאלתי דין פשוט בדיני שמיטה וכמעט שהשיב בע"פ ושאלתי בטעמו ולא ידע נחתי לו התב"ש והביט ולא ידע עד שלמדתי אותו עוד דין אחד וג"כ היה כן וראיתי שהוא ע"ה ממע שאלתי אותו מה עשית בהשגשה קנים בערך למדת הלעטיל מהשמיטה ועל שמיטות לבד והניע עת חפלת מנחה אמרתי לו שיבא מחר לא לעת ערב ובא כמעט בעת הכינוח לילך להתפלל מנחה וכיום זה היו אללי איזה אנשים והמתקנו סוד מה נעשה " אין ביכולתו לשחוט ואין די לנו בשו"ב השני לבד כי לריך בשר על ג' ימים כי ר"ה חרע"ג חל ביום ה' ו' גם הקו"ב " הפליר עד מאד (ע"י שליחיו כי הוא לא היה יכול לילך בחוץ) אמרתי לחתנו בעת בואו שיבא לביה"ב שלי מהתפלל ולאחר חפלת ערבית אמרתי לו בפניהם (בערך חרע"ג חל ביום ה' אז) דע נא שבמעט אלך היא היא ההתחלה ומחמת צורך ידע אני מחירך לשחוט שיעמוד חותךך על גבך ובזה ה"סוף ובחנתי כפול שהקבל עליך בחוב שבכל חודש וחודש תבוא אלני לדבר אחר ואחרי הלאה עכ"פ את התב"ש שחרע עכ"פ טעמו של דבר וכן קבל בפניהם ועבר עד חודש שבת ולא בא לפני אמרתי לחתני כמה פעמים ולא שמע בחודש שבת שלח את פ' לבית המטבחים ונדעתי ונתיני על זבחי הובח שלא יניחו אותו ולייתו ובראיותי כן קראתי לחתני ובשחלי אותו למה אינו מקיים בקבלתו והשיב בעזות ונחתי לו התראה שאל עד ג' שבועות לא יבא לדבר אחר אחר לו העברה והוא לא שמע ולא בא עד שקראתי אותו ונחתי לו העברה על שלשה שבועות שאסור לו לשחוט ובאותן ג' שבועות יבא אללי ואדע מהוהו ולא שמע ושחט בכח בעלי האגרוף שלו וגעשה כרוז בבתי כנסיות משמי שמיטת פ' אסורה וידוע שמדרך העולם שלא הבעלת הבית בעלמה הולכת לשחוט רק שולח ע"י משרתת ובעת מי שרחוק לו להשיב השני הלכה בעלמה עם המשרתת לשחוט כדי שלא ישחוט פ' רק " ועשו חמבולות שונות אינו בבית וכהנה ולא היה לה שהות להמתין הניחה העופות עם המשרתת להמתין עד בא " וכהלכה שחט פ' וכשנחודע הרבה מהם מכרו העופות על עריפות ונמחר הדבר כמעט בכלם שלא ישחטו גם אלל " שלא יבאו לידי מכשול ושחטו אלל השובי השני וזאת כעשרים ח"ש שחטו אללו ואבשר מהם שחטו גם אלל פ' :

וכך עברו ימי משך חג הפסח ואח"כ איזה ימים ולא הקול שפ' נסע מזה והוא נסע למקום פלוני שם י' חבונה (שאבד"ק) מקבלות אלל

השומטים גם י' שם שני רבנים ואחד מהם מעט חממו קודמת ליראמו ול" י' שם מידעיים ומידעיים וע"י השתדלות הש"ג בימים מועטים ובדמים מרובים קבלה על שמיטה ובדיקה והתחיל לשחוט והקבלה לא ראיתי ולא רצו לשחוט אללו בלתי הראות לי הקבלה ושאלתי עליה וזאת אותן ששחטו מוקדם אללו שחטו כעת ג"כ והוכרח לשלוח הקבלה עם איש אחד מקשר בוגדים שלו (הוא לא רצה לבוא בעלמו) וקראתי את הקבלה והשתוממתי שכתבו עליו חוורים אשר לא נשאר לגאון הדור אמרתי לו לא שלחתי אותו לקבלה וכבר אמרתי לפ' בעת ששלח לו אדע למי אשלח ומאין מלא בימים מועטים האלו בקיאות רב בבדיקה כמו שכתבו בהקבלה וחזן לזה עד שלא אדע מהוהו בדינים לא אסכים וכל הקבלות לא להועיל זה היה ביום א' פ' נשא (וכשבא משם להתחיל לשחוט ולייתי ע"י השמש שלא ישחוט ולא שמע ערכתי מכתב להרב הגאון מהר"ל ל' ל' ר"ל ס"אן שליט"א אבד"ק ק"י ש"כ"ב) והודעתי זאת ברבים (לא ע"י הכרזה רק חברא חברא אית להו) והוא עשה את שלו וכן שלחתי כמה פעמים לי' שלא יניח לחתנו לשחוט ולא שמע עד שביום ה' קבלתי מכתב מהרב הגאון מהר"ל הנ"ל (כפי שאעתיקנה בסוף) ושלחתי אליו העתקה עם התראה משמי שחט יניח לחתנו לשחוט גם לו אחר העברה וכמי ששפלו שד בא אללי פ' ביום ו' נשא חרע"ג אמרתי שהחוב עליו מוקדם להביא רב מובהק לכאן להורות לו תשובה על שחט בל"סור אחרי שאסרתי שמיטתו ותשובתו הייתה שאין לריך לרב אחר הוא מקבל עליו כל אשר אומר לו ואספתי מנין עשרה לבית ובפניהם קבל שמחויב לית ה"ולא מפי והורה שחטא בזה (אם אינרמי קא מערים אז לא הנומן לבבות הוא היודע) ועזב על להבא שלא יעשה כן ונחתי לו העברה על שבעה שבועות שאסור לו לשחוט ואח"כ אסור לו לשחוט עד שאסכים שיסחוט וכן קבל עליו בקבלה והשבעה שבועות כלו ביום ו' פ' מטות בא אללי בערך שעה שניה אחר להרים והבנתי כוונתו שלא אוכל לדבר עמו הרבה שאלתי מה למדת מחדש אלול עד כעת דיני בדיקה השיב שאלתי דין אחד וכמעט שהשיב נחתי לו התב"ש למולא וחפש עד שחל ולא ידע להבין וכיני ביני היה השעה השלישית ויותר אמרתי לו ע"פ היום תבא במוצ"ק ולא בא ובא ביום א' לפנות ערב והיה עיד שהות לדבר אחר עוד שני דינים פשוטים והשיב ג"כ בלא טעם ורית ועמדתי מרעיד בחשבי הא"ך השוחט והשוחט יעזב שנתנו לו קבלה בזה בעת ועונה שלי רואה שהוא ע"ה וכל למודו הוא כעין בעוה"ר רבתי הספר שלומדים הארזאקין ועת חפלת מנחה הגיש אמרתי לו

לו ביום מחר חבא ולא חבא טוב לעת ערב
 וחבא עמך סבין של שמיטה ומעמידה לפני ואדבר
 עמך בדיני שמיטה כי לא דברתי עמך כלל בדיני
 שמיטה וטוב לא בא וגם לא שחט חיה שבעות
 ובדמיוני ה' (ואפשר שהאמת כן הוא) כפי שאומר
 שמחודש אלול הוא עוסק רק בנדיקה ואפשר
 במשך כעשר חדשים שבת דיני שמיטה (כידוע שמי
 שלומד בלי טעם וריח נח לשכות) וכשאמרתי לו
 שרולט לדבר אחר בדיני שמיטה חוזר דיני שמיטה
 וכשיגמור יבא ומאי אכפת לי אם לא בא כיון
 שאינו שומע ביום ה' חלל התחיל עוד הפעם
 לשחוט וכולם בדמיונם כיון שזה כשלשה חדשים
 שאינו שומע וכעת שומע מהתחלה היא בהסכמתו.
 ביום ו' נתודע לי שלחתי לקרוא אותם ולא רצו
 לבוא וסבת הדבר נחודע שבעת שנתתי לו העברה
 על שבעה שבעות כריל נתן השויב י' על לגימא
 לאותם שמחפשים לקיים וישמו וישכרו גם חלק.
 לאיזה מהם מעות מוזמן וכזה להם כחב בשם כל
 העיר שמקבלים את חתנו לשויב שלישי בעיר
 והלך מי מהם בחשאי ומוכן שהקשר שלו כעשרים
 איש חתמו מקודם ואח"כ הלך להבחים לאותם
 שאינם יודעים מאומה וגם הם חתמו ובכל כחם
 עבדו ואחר כל אלה מפארים שיש להם כחמשים
 חתימות וכיון שהשיג החתימות התחיל לשחוט והשיב
 האיש י' ששומע רק לאותם החתומים ושקר דבר
 כי לא ידעו מי להזהר שסברו שהוא בהסכמתו:
וערבתי מבחב להרב הנאון כו' מורה יוסף
 ראזין מדווינסק שליט"א והשיב כפי
 העמקה לקמן. ביום ש"ק הוכרו איסור על האברך
 על שני חדשים במולש"ק בלא אלו הרבה מנכבדי
 העיר ידידי השויב י' גם אנשי שלומי ואמרתי
 להם חדשו שלע"פ אין הוא ראוי לכך ויכל היות
 במשך הזמן אם ילמוד יהי' ראוי לזה אף שאמרו
 חז"ל כל מי שאינו רואה סימן יפה חמשה שנים
 כו' אך עדיין יש לו שנה ויותר מעת התחיל בזה
 ועלתי אמונה שאחרי כלות השני חדשים יהי' רק
 לעזר י' חתנו וכשיסע י' מביטו החיוב עליו להראות
 סבינו בכל יום להשויב השני ובכאן היא התקנה
 שהשומעים מראים סבינם זל"ז רק שני פעמים
 בשבוע כי אין בכאן בית השמיטה על עופות רק
 כל שויב שומע בביתו עופות רק שני פעמים
 בשבוע וזבחים נסות בהבניה שם מראים את סבינם
 גם של עופות ולבדיקה אין לאחד לילך בלי השויב
 השנין והחיוב עליו שיהי' אללי בכל חודש וחודש
 לדבר אחר עד שאראה שאין לרדף עוד לילך ושויב
 שלישי עדיין אין אנו לריכים בפרט שהוא נוגע
 להשגת גבול להשויב השני (כפי כוונת הקשר שלו
 כידוע לנו) ואף ש' מוותר נגד חתנו השויב השני
 שניא

אינו מחויב לוותר וכשיעזור ד' שגלך לשויב
 שלישי אז נעשה אי"ה אסיפה כללית (ולא לילך
 להבחים לחתום) ואם הוא יהי' ראוי לזה יהי'
 הוא השויב ואם לאו יהי' שויב אחר ומה לו
 לעשות כחב בעת ועונה שיש חרתי לריעותא הוא
 אינו ראוי עדיין ואנו אין אנו לריכים לשויב
 שלישי והכל יהי' בבחב ושיחתמו י' וחתמו כי לא
 אהן אומן לדבריו ולא בכל פעם מכריזין איסורים
 והרבה סבלתי עד שזייתי להכריז וכולם הודו לדברי
 ואפילו איזה אנשים מקשריו שהיו אז שבאו לשמוע
 עניי בע"כ אמן ולמנחן השלום אמרתי להם אם לא
 תאמינו לי נבחר רב מובהק לכאן ויורה לנו
 הדרך וקראו אותם אלו ולא בלא והלכו אליו איזה
 מהם והוא באחת מה י' לשמוע להרב אין לו
 שום רשות עלי והשמיטה אללי כחנות האם יש בכח
 הרב למנוע מהחנוני למכור כן יש לו רשות עלינו
 והוא שכן שנס חנוני אם מוכר בעת האכסור לו
 למכור החוב על הרב לומר לו ועליו לזייט עפי'
 המורה כן אללו היא בעת האכסור ואין אני שומע
 לו ואם יאמר גם שחיתתי אין אני ירא כי אמכור
 שמרים (כי השמרים המה לי להספקתי מאז נתקבלתי
 לרב בכאן זה כשהיום ועשרים שנה וחתמו באיסור
 ומרס כנהוג) וילאו מאתו בחרי חף. ביום א'
 שלחתי לו פתקא שחתנו יש לו העברה על שני
 חדשים ואחרי שני חדשים אסור לי לשחוט בלתי
 הראות סבינו לפני ולדבר אחר. בדיני שמיטה וכו'
 נחתי התראה שאם יניח לחתנו לשחוט אהן גם
 לו העברה על איזה זמן וכי אם היה חתנו חוץ
 לבית י' יודעים הכל שאין לילך אללו זולת היואלים
 מהכלל אבל כעת שהיא בביתו וחתם ידו ורשותו
 הולכים לי לשחוט והוא שומע ע"י חתנו שחלוה
 לו לשחוט ואין מאכילין לאדם דבר האכסור לון
 והוא השיב להשמש אבל שמרים יהי' ביכולתי למכור
 ועומד בנדרו. ונעשה אסיפה מנכבדי העיר לא
 בביתו ושלחו לקרוא אותו ואותם ובאתי. והם לא
 רצו לבוא הלכו אליו שני אנשים באמנם אליו לבד
 ימחרת בזה ודעתם שנביא רב מובהק לכאן ויבא
 לעמק יוספטט ובאחת שמה לו לרבעים (הוא לימד
 גם את ההמון באמנם שהמחבר ורמ"א גם הם
 היו בני אדם ורבעים ונטו לדעת הרבנים בפרט
 רבני זמנינו ועפרא לפומיה הוא בכלל מלגלג על
 דברי חכמים נקרא). והלכו אליו עוד שני אנשים
 האגרוף שהיו אז בביתו וקבלתי מבחב מהנאון
 מדווינסק שליט"א והודעתיו וביזה לנו לעג לנו
 והכרזתי על י' העברה על שני שבעות שאכסור לו
 לשחוט ואח"כ יקבל עליו דברי חכירות ואינו שומע
 והסית להקשר שלו באמרו שלרבעים אין חזקה
 שניא

סיבא להם עוד רב אחד ואז יהיו שני שוחטים ורב אשר מאכילים איסורן הקלבים אינם שוחטים אללו והכת שלו עשו כתב עם קלב אחד שיטחוט אללו י' והם מחויבים ליקח אללו בשר כמה שיהי לו והסית לאחד להביא שמרים למזכר והורה להם היתר באשר שהם אינם חתומים על הכתב שלי וכי ת"ל מאז באתי לכאן יש אשר אז היו עדיין בחורים ויש אשר באו מומקום אחר לדור בכאן אך עד כעת כולם לוקחים אללי שמרים ושאריו הספקות באין פילה פה ולמטן לחוק הרשע גם הוא לוקח שם שמרים (רבים מהאומרים שקטוגיא הוא זה צניהם שאותו האים המחזיק השמרים הוא בשביל חטנו שמה שיהי ריוח יהי לחטנו ולהאם ישלמו שכר ערמא עד שימרגל הדבר לע"ע ת"ל אפי' מיטוטא דמיטוטא לא נקרא הלוקחים שמרים אלל האים הארור אך מי יודע מה יולד יום בליל עירובי ש"ח לחטנו שגם הוא ילך להכתיס לשחוט כפרותו כנהוג והשיג להשויב השני כידוע בימי החג ביום ג' ד' דמוהמים לא שלמו לו מעות השבוע משבוע העברה (אם היה בכיון כי המחזיקים החכירה המה משלואם לא אין אחי יודע) וכתב שלי נכתב שאכור להשויב לשחוט בלתי רשותי עליות עליהם שלא ישחטו והקלבים (שאינם שוחטים אללו) קראו להשויב השני שיטחוט ואמר להם שלא ישחוט עדי יהי' לו רשיון מומי . י' הלך להקלב שלו לשחוט והלך להקלבים השנים לאחר כעת הוא הזמן כיון שאין בשר אחר יהיו מוכרחים ליקח בשר משחטתו ושחטו אללו אך אל הבדיקה כיון שלא הלך השויב השני גם הוא לא הלך ושלמו לי ונתתי פתקא ששלמו לי והלכו לבדוק וכשחזרו לי ששחט י' אסרתי הבשר ובהמה אחת שעדיין לא נבדקה לוייתו על השויב השני שלא ילך להבדיקה ונערק הבהמה בלי בדיקה וכששאלו אותו מה זה ששלמת לחתך לשחוט כפרות באפקירותא ואחיה אנשים מגבורי החיל שלו הלכו אחו שאם יאמר מי אליו יכו אותו ורלו להבות השויב השני אמר שידוע שעושה עולה אך עשה להכשים להרב להראות לו שאין אני שומע לו ואין אני ירא ממונו . ביום השבעא רבא נתן מאה דוב להקשר שלו ולגיומא גדולה אחר התפלה שיהיו חתנו לשויב שלישי . ואם לא יהי' ממה לשלם ימכור שמרים והקשר יקח אללו שמרים כך יאל הקול מהידים ירי עשו כמדומני שפרה כזאת לא נשמע וי' באלו אמר אין לו חלק באלקני ישראל . אמרתי לבאר לע"ד :

א) בש"מ חולין (י"ח א') אמר רב הונא האי מאן דלא סר סבינא קמי חכם משחיתין ליה רבא אמר מעבדין ליה ומכריזין על

בשריה שהיא עריפה יעיין בש"ס שם הא דמר זוטרא ורב אפי' הכשירו ומהרש"ל ומהרש"א שם ולבאורה אינו מוכן דאמר ליה רבא בר חיננא למר זוטרא ורב אפי' ליעיינו רבנן במלתיה דטפלי חלוי ביה האם בלא טפלי נכון להעביר אדם מאומנתו ודלהוציא אדם מחזקת כשרותו כריני נפשות דמיא (יעיין ש"ס ב"ק קי"ב ותשו' רש"ל ונו"ב מה"ק חאה"ע סי' ע"ב מובא בשו"ת באר משה קוני' כבוד חכמים ס"ו) ובדיני נפשות והלילו העדה כתיב) וי"ל דהעיקר כרבינא (דבמרחא הוא) אך מחמת הלחץ זהו הדחק להעביר אדם מאומנתו סמך על לשא קמא דלא פליגי כעין הגמבורא בש"ס נדה ג' כדאי הוא ר"ש לסמוך עליו בשעת הדחק ומו"ס טפלי חלוי ביה לאו דוקא היא ודבלא טפלי ג"כ אין להעביר אדם מאומנתו (כ"ז ש"ס לד להחירא) כיון שהוא לעולם) וכעין דמות ראי' לזה מלשון הש"ס שם דרבא בר חיננא שמתיה ועבריה ואכריז על בשריה שהיא עריפה ובכריז ר"א נאמר בדקיה וגמולא סבינו יפה ואכשריה מלשון אכשריה משמע דקאי על הטבח ולא על הבשר (מדלא קאמר ואכשרי) ו"ס ש"ס לומר דעל הבשר לא היה שום דבר דמייירי באפשר דהבשר כבר נמכר על טריפות בעת שאיקלטו לשם עב"ס היה לו להורות איך דין הבשר וזה כונת הש"ס דהבשר באמת הטריף ואף שהיה הפסד (כידוע שלעכו"ם מוכרים בזול יעיין ש"ך יו"ד סי' ז"ט סק"ב ופרי"ת שם בפרט לרבינא דמחמאסא ליה בפריה) אב"ה הפסד הוא רק פעם אחת אבל לענין הטבח להעביר היא לעולם ומש"ה הכשירו :

ובד"ד אנב ראיתי בשו"ת טו"ט מהר"י ג' סי' ב' חקר בזה אם החכם אומר שהסבין היה פגום והשויב מכחשו והסבין נאבד אם החכם נאמן נגד השויב להעבירו ורלו להוכיח מדהשמיט הרי"ף דברי רבינא והב"י כתב הטעם דס"ל דרבינא פליג וס"ל דנמנאלת יפה פליגי אבל בלא נמנאלת יפה אפילו לנכרים לא ימכור וכיון דהוי פלוגתא וספק ממון ק"ל לקולא ומוג' להרי"ף דפליגי . דלמא רבינא גמי ס"ל דלא פליגי ושלשה חילוקים יש דאם החכם מודה דנמנאל יפה משחיתין ולא מעבדין ומוזה מיידי רב הונא ואם לא נמנאל יפה אף שאין ידוע בעדים וגאבד הסבין והחכם אינור כן בזה מעבדין אותו אבל אין קונסים אותו אפילו לנכרים דזה הוי הולאות ממון כמ"ס הב"י ולממון אינו נאמן ומוזה מיידי רבא ורבינא מיידי שהסבין לפינוי וידוע שאינו יפה ואין כאן פלוגתא כלל ומוג' להרי"ף דפליגי כלל ומוכרח לומר דבבירא ליה להרי"ף שאם אין ידוע כן בעדים אינו נאמן כלל להעבירו ובע"כ רבא מיידי כידוע

בדוע שאינו יפה ולמה לא קאמר דאפילו נגכרים לא ימכור ובעיני דרבינא מפרש דרבא מיירי בגמולא סכינא יפה וכדברי הב"י עכ"ל יע"ש באריות ולפי מ"ש לעיל לע"ד אין כאן ראי' לזה להמשיך ואכמ"ל:

ולבאורה

למה בגמולא הסבין פגום מעבירין אותו לכ"ע למה לא נימא דהוי כעין מ"ס שמוא במפרקת נפגומה (ואף הכשר כשר) ואכמ"ל שלח במפרקת נפגומה שמוא בעיר נפגומה וקודם השחיטה היה באמת הסבין יפה (יע"ן ש"ך ד"י מ"ס דין י"ג ושורית עין ילחק חיר"ד סי' ד') ונסמוך על הרוב מזוין אלל שחיטה מומחים הם אך י"ל כמ"ס הרא"ש (חולין פ"א סי' ט"ז) דלא שכיח שיפגום הסבין בשעת השחיטה וכיון דפקר כ"כ ולא הראה סכינא לחכם וגמולא פגומה כיון שצבר על תקנת חז"ל ילא מהרוב והוי מ"ס במקום חוקה (ועי"ן בספר טרונת הבוסס סי' י"ח אות ה' ובשורית דברי מלכ"אל ח"ג סי' ל"ה מ"ס בזה): עוד לומר דלא היו מ"ס כלל כיון דלא

ואפשר

שכיח שיפגום בשעת שחיטה בודאי היה פגום קודם וזה היא אם הסבין פגום לפנינו אבל אם נאבד הסבין והשורית מכחישו נפלין בדביותא אם הרב נאמן אפי' נגד שני עדים ועי"ן שורית הר"ן סי' ג"א נראה דשמו שהרב נאמן ובשורית זכרון כהונה מאל"ז סי' ג' הביא שם דברי החשב"ן והחולקים עליו בפרט בענין כזה שהרב נתמנה ע"ז מפי הקהל ועפ"י תקנת חז"ל נראה שהרב נאמן נגדו וכן מובאר בשורית שיבת ליון סי' כ"ג (מובא גם בפ"ת סי' א' ס"ק כ"א) ואכמ"ל בזה:

אם

סעיף י"ז מובאר דלהממונים על השחיטה מחלו חכמים כבודם הם דברו בסתם וליישב המנהג נ"ס דוקא מחלו לענין שלא יהי' מהלוקך לו להראות סכינא בכל פעם (וכדינא דהש"ס) אבל לפרקים קרובים (ועכ"פ לפרקים רחוקים) לא מחלו כלל (אדרבה מוטל על חכם העיר להשגיח על השורית כמובאר בש"ט סי' א' וי"ח) ועי"ן כו"פ סי' א' שכל ג' שנים מהלוקך היה לקבל קבלה חדשה. ובפרמ"ג סי' י"ח סק"כ"ט והחב"ש סי' י"ח סק"ב כתבו שמהרא"י להחזיר עטרה ליושנה וע' בשורית דברי מלכ"אל ח"ד סי' ס"א. הנה הם כתבו רק בלשון "שמהרא"י" ובעתים הללו בטהור שפרון מרובה על העמוד ההכרח להחזיר עטרה ליושנה וכבר כתבתי בשם תשובת רש"ל סי' ל"ג דכדיני נפשות דמיא וכדיני נפשות מחילין מן הלד כמובאר (סנהדרין ל"ז א') וההכרח שיעורו הרבנים הגאונים דפקיעי שמייבו או בחבורה באגודה אחת או שכל אחד יכתוב הסכמתו שיהי'

תקנה קבועה שה"י"ב מחויב להראות סכינא להרב ושכן יכתב בהקבלה שלו ואפי' מלך שמור כחוב"י ובעזר העוזר שאל רבנים רבים ונגבדים יסכימו לזה יהי' מאושר גם מטעם הממשלה י"ה וכן מצינו בשורית פוטו"ד מה"מ סי' ק"ז בראותם פירא וזבחי הזבח עשו חתימות מרבנים ועשו תקנה לזה יעי"ן שורית ברכת משה קוני' יפה לבדיקה שער חמישין, אבל אם הרב דמחא אינו רוצה שהשורית ישחוט בלתי רשותו הרי ראינו שאינו מוחל על כבודו כמ"ס בתשובת ברית אברהם (מובא בפ"ת שם סי' מ"י סק"ח) וחל עליו דינא דהש"ס ולסברת רש"י והר"ן ועוד (שהוא מפני כבודו של חכם) אפילו אם הרב גוזר על השורית הממונה בלי שום טעם אסור ואפי' לטעם הרמב"ם שלא יבא להקל בפעם אחרת דכפי הנראה אינו מוטיל המחלאת הרב להממונה וחזיו וזהו בלי שום טעם אמנם מי שאינו ממונה או הממונה אך הרב גוזר ואומר עבדו איזה דינין או מכשול או שהשורית אינו זריז וזהו חזיון אפילו לרעת הרמב"ם והלאגודה (מובא בש"ך סק"כ"ט דליון מ"ח בזה"ל) מוטיל המחלאתו בפרט שפסולות דברי הרמב"ם נראה שאפילו מחילתו לא מהני בודאי שהמחלאתו מהני כמוכן ודברי הרבית אברהם (שעושה כ"מ בין טעם הרמב"ם ורש"י היכא שגזר עליו מחמת ריגון) אינם מובנים לי דלע"ד אין כ"מ רק בגזירה בלי טעם לסברת הרבית אברהם ולפי מה שכתבתי לע"ד אין שום כ"מ כמוכן (ועי"ן תב"ש סי' י"ח סק"ל"ה ובעקרי הד"ט חיר"ד סי' א' אות ל"ה ושורית דברי מלכ"אל ח"ג סי' ל"ה ושורית באר משה קוני' כבוד חכמים סי' ד' ושורית פוטו"ד מהדו"ג סי' י"ט דאם הרב רואה דהוא לורך השעה ודאי מחויב להראות לו ואם אינו רוצה פושע הוא וראוי להעבירו והשורית לריך להיות לו מורא רבו כמורא שמים גם מורא בשר ודם ואם אין בו כל אלו אסור להיות שורית ודבר זה חלוי בהזמן כפי הנהגת הדור) ובכו"פ סי' מ"י דהקבלה שנותן החכם היא היא המחילה ובודאי שצריך קבלת חכם העיר דוקא דמאי מהני מה שנתן חכם אחר קבלה למחילת הרב דמחא וכ"כ מהמר"ם חא"גו ובספר הליכות עולם (מובא בדרכי תשובה סי' א' סק"ל"ה) ובספר מורת יקותיאל (מובא בשורית באר משה קוני' כבוד חכמים סי' ל') ובשורית ב"ח הישנות סי' ה' כתב ד"ש כח ציד הרב לאסור שחיטות שורית שבא לשחוט בלא רשותו אף שאין לו טעם מן הדין לאסורו כיון שנכבד הרב וקבלתו עליהם צידו לאסורו ויעי"ן ברעת קדושים כאן דאפי' אם משום דררא דממונא וכבוד קן ובשורית שמיא ח"ג סי' כ"ז ושורית נוב"י מה"מ סי' מ"ח ושורית שאילת יעב"ץ סי' קל"ז מובא בדרכי

בדרכי השונה סקליה שאם הכריז הרב על שחיטת השורב שהיא אסורה והוא שחט שחיטתו אסורה ואם הוא ש"ץ אסור לו להחפול ובפרט בר"ה ויוה"כ יע"ן בשדי חמד מערכת ר"ה ס"י ג' אות י"א בשם הרב הגאון ה"י בעל התניא ז"ל ובספר אלק המנן שבמטה אפרים ס"י תקפ"א ס"ק נ"ה בהגליון שם בשם הרמ"ל מרן פנחס מקארין ז"ל שלא נתנו רשות לשורב להחפול בר"ה ויוה"כ (הן אחת שאין מנהגיו כך) ובפרט בשורב שהאכיל דבר איסור ולפי מה שכתב בנחלת דוד ס"י ג' (מוצא בשו"ת באר משה קוג' כבוד חכמים בכמה מקומות) דבר העיר הגזור גזירה היו כעין גזירת סנהדרין וי"ח דבר ואין ב"ד אחר יכול להתיר אלא גדול ממנו כ"ו המילא מי שאינו שומע בקולו היו כוקן ממלא דאין לך אלא שופט שבימך ובדאי מקרי בזה אין ריקן מעבירות שבידו המבואר באורח ס"י נ"ג סעיף ד' ובכל השנה אסור להחפול בפרט בימים הקדושים בפרט בכלן ששני לנהר"א דהבא המבוארים מטה לא התירו שחיטתו ואינו שומע ומהיט אסרתי אותו מלהיות ש"ץ בהמנין שלו אך הוא לא שמע והחפול כי הם העיקר קשר שלו יע"ן ברמב"ם ספ"ח מתפלה ודין זה מוגע ג"כ לתשובת הרא"ש (מוצא ביו"ד ס"י א' סעיף י"א) קהל שאסרו שחיטת הכל כ"ו בודאי שלו לא מחלו כבודו ואינו נאמן בבדיקת הסכין:

ג) **נדרבר** מענין השגת גבול ונהשורב השיג

גבולו בשחיטות הכפרות ואם יח' השורב השלישי (לא חתם יד חמיו כרלון הכח שלו) יש ויש בהנאות ובשר שוטלים מכל גסה ועוד ואם אחת הדבר שהמחזיק השמרים הוא כותן הרייות להשורב י' או לחתנו גם לי משיג גבול ידוע מ"ש הרב בעל התניא בשו"ת שבסוף הש"ע ס"י ט' ששורב המשיג גבול רעהו נקרא רשע ואינו נאמן על בדיקת הסכין ובשו"ת רבים מביאין דבריו ובשו"ת ח"ס חו"ד ס"י ר"ל דהאידנא מי שמפקח פרנסת הרב היו גזל גמור יע"ן בחחור"מ ס"י כ"א ובשו"ת שם אריה חאור"מ ס"י ז' ובחיו"ד ס"י ל"ז ושו"ת ברכת משה קוג' התשו' ס"י י' ושו"ת באר משה קוג' כבוד חכמים ס"י א' עד ס"י ז' ושו"ת דברי מלבי"ל ח"ג ס"י ע"ג ואפי' אם המחזיק השמרים אינו לעובת השורב רק להרע לי ואף הוא מהשגת גבול מזרי אבל עכ"פ כפי הכתב שיש לי מהצ"ע (כאשר מועתק מטה) והיא באיסור עכ"פ החלות והלחם אסורים יע"ן ש"ס נדרים י"א נ"ב ותשובת הרשב"א מובא ב"ו וש"ע יו"ד ס"י רט"ז סעיף ט' י"א והא"ח זה הא"ש י' לוקח שם שמרים ואוכל איסור וחוטא ומחטא הרבים ועובר על החרס ושומע שעובר על החרס

ואוכל איסור בודאי ששחיטתו אסורה יע"ן ס"י א' ס"ק בפרט לפי דעת הח"י ס"י תמ"ח שעכשיו כולם להכעיס מקרי בפרט בג"ד כפי מעשה הענין בודאי ששורב י' עשה ועשה להכעיס ועליו לאמר שחט השור מכה איש ועי"ן שו"ת טוטו"ד מהר"ו ג' ס"י ט"ו דהעובר על חקנות הקהל שחיטתו אסורה ויע"ן תב"ש ס"י א' ב'. **ומה** שהוא מתיר איסורים והסית אותם בזה שהם לא באו על החתום הכל יפלה פיהו ורק שגורם היוזק למבירו בדיבורו ונקרא עברין (יע"ן תשו' ח"ס חחור"מ ס"י קע"ו) דאין שום נ"מ אם לא באו עה"ח יע"ן בש"ע יו"ד ס"י רכ"ח סע"ג דאף הנשבע שלא לבטל בחקנות הקהל היו שבושות שוא וחל עליו בע"כ תקנת הקהל ומבואר להדיא דאם אינו נוהג כמותם וכ"כ בג"ד שכבר פשטה התקנה (שכולם לקחו אללי שמרים) הרי יחיד וכן רבים מהקהל שרולים עכשיו לעקור התקנה הרי זה מקרי עובר במזיד על החרס ותקנה של הקהל ומקרי מומר לאותו העבירה ויע"ן בחור"מ ס"י שלא בדשכירות פועלים אוליין בתר המנהג ואיסור זה חל על כל הבאים לדור בעיר וכמו כל התקנות הקהל שחלה עליהם כמבואר בחור"מ ס"י קס"ג סע"ג דכיון שקובע דירתו בעיר הרי הוא לכל דבר כיוצא העיר להחזיק רב וש"ץ ושאריו דברים בפרט בתקנה כזו אשר היא כיו"ג וגדר גדול אשר בכל עיר ועיר עושין בשביל להחזיק רב ומלא דאחרת לכל יכשלו חלילה במאכלות אסורות אשר תקנה והסכמה כזו אף בלתי קבלת חרס ואיסור התקנה וההסכמה חל על כולם אף שיש שטועקים ואינם רוצים אין שומעין להם ואם אינם נוהגים כהתקנה מקרי עוברים ונלכדו בחולות האיסור ותקנה כזו מנויה וגמורה אשר הכח ביד הליבור לאסור את המומר ואין עוד בכחם לבטל אפילו אם כולם רוצים עכשיו בביטולו וכן מבואר בש"ע יו"ד ס"י רכ"ח ס"ק כ"ח יע"ן:

ועי"ן שו"ת ברכת יוסף דעתו נוטה אשר תקנה כזו

אפי' בלתי קבלת חרס ואיסור עליהם ואף שרוב הקהל מוחין והמיעוט רוצים לעשות תקנה זו בשביל ענינים כאלו אזי המיעוט יכולים לחקן והרוב נגזרים אחר המיעוט וסמך לדבר ממשה פ"ה דאפי' ל"ט אומרים לחלק ואחד לבזז לזה שומעין שאומר כהלכה יע"ן וחיות לן (בברכת יוסף הנ"ל) שכל היבא שהשורב עובר תקנה הקהל בעבור הנאחו הרי כיון דעבור הנאחו לא חש לעבור על האיסור והחרס של גזירת הקהל הרי אמרינן דלא חש גמי על איסור נבילה ומשום כמומר לאותו דבר ובספר עבודת הלוי דאף היבא שהתקנה היה באופן שכל הליבור יכולין לבטלו אפי'

אפי"ה יש עונש עליהם אשר מחלה נמנים ומסכמים לדבר מלוא ועשיית תקנה ועכשיו חוזרים ומכעלים ע"י חגר וקנאה ושנאה איש מרעהו ואפי"ה אם ה' ביכולת כל הליבור לבטל התקנה השורב שבער קודם הביטול שחיתתו אסורה אף אחר הביטול יעיין בש"ע סי' א' סעי"א ובתש"ו פוט"ד סי' ע"ו במהדו"ג דטובת הרמ"א על שוחטים אחרים ולא על שוחט זה שבער על הארס (יע"ש גם כה"ו ו' ז' ודרכי אשכנז סי' א' ס"ק רכ"א);

בפרט צריך שהתקנה וההסכמה היה בהסכס כולם והתקנה נעשה באיסור וחרס וכבר פסקה התקנה בפי כולם גם השורב קבל התקנה עד כעת לית דין לריק בושש ש"י זה אכל לחם האסור ושחיתתו אסורה מדינא ואין שום היתר להם יעיין שו"ת דברי מלכאל ח"ה סי' רי"ט ושו"ת באר משה קוני' כבוד חכמים סי' ז' ועכ"פ היה לו לשאל קודם לרב מובהק אם מותר לו לעשות כן ויעיין חו"ס שבועות (ל"ב ד"ה אכל) דכשעושין איסור על ידו מקרי קוס ועשה ובתש"ו הר"ש (מובא בד"מ אה"ע"ו סי' י') דאם החרו בו גדולי העיר אפילו אם אחרים התירו לו הוי מויד ויעיין שבת קל"ג ב' כגון דאחא ביה"ש וא"ל לא מספקא לן ואחר איהו מספקא דענוש כרת כיון דאמר לא מספקא לן הוי מויד והתם הרי סבר דעשה מלוא ואפי"ה הוי מויד ויעיין בשו"ת מהר"י מינץ סי' י' שמי שעובר על תקנת הליבור בדין מלקות הוא ומי שחייב מלקות פסול לעדות כמבואר בחי"מ סי' ל"ד סעי"ב וכבר דברו בקדשם איך השוחט נאמן ולכל התירולים שנאמרו בזה מהניירך להיות אלו חוקת כשרות גמור יותר מלכל ישראל ובשו"ת בית יצחק (מובא בדרכי אשכנז סי' ב' ס"ק ל"ב) דשורב המסרב לדון כשמומנים אותו יכולין להטעירו ולקבל שורב אחר ובדרכי סי' י"ח ס"ק קנ"ו ששורב המהרהר אחר הוראת הרב מעבירין אותו ובכן פ' שחט באיסור והאכיל לרבים דבר האסור ועבר גם אלפני עור נלע"ד שחיתתו אסורה ואם אכל עליו צדינו מהניירך לתת לו העברה על איזה חרשים ואח"כ יקבל עליו דברי חבירות ואחירתו להיות לעוזר לחמיו אחרי שיראה לי סכינו ואדע מהותו בדינים ואם יעמוד במדרו אמן לו העברה פולמית ולענין חמיו י' שבש"ע נפס' זה לחמיו לשחוט ושחט גם לאנשים שלא ברצונם ואינו שומע בהעברה על שני שבועות ואוכל לחם האסור לו ועובר על חרס ותקנות הקהל ובלא דינא ודיינא והרבה רעות עשה ועבר על לאו דלא יהי' כקרח וכעדתו אמן לו העברה על חורש ימים ובאשר שהוא קרוב לששים שנה יעיין באה"ע סי' א' ס"ק כ"ז בשם הכ"ח ופ"ה

ס"ק י"ב בשם המאיר נחיצים גבאלו הימים לריבים בדיקה ועל הרבנים החיוב להשגיח ע"ז ויעיין בקוני' יפה לבדיקה מהבית אפרים ועקרי הד"ט מאו"ח סי' ל' אות י' והוא גם הוא מקלרי הראות (אך בשם בואי לכאן היה הוא כבר שורב והיה בדיעבד יעיין שו"ת דברי מלכאל ח"ה סי' ס"א) ואם חלוש הוא וכמה פעמים היה אכל דקטורים להתרפאות מכאב עיניו ל"ע עכ"פ יש רגלים לדבר לקבל דינא רידי' מרתמין לחוש לזה וכעין הא דאמרינן חא ואחוי ובמעשיו הנזכרים ילא עכ"פ מחזקת כשרותו ביותר ואין הוא בכלל ירא שמים ילא עכ"פ מחזקת כשרותו רבים אין השוחט נאמן רק ביש לו חזקת כשרות יותר מכל ישראל וכיון שלא מחזקת כשרותו יספ' למקום אשר אלו לקבל עוד הפעם קבלה על שחיטה ובדיקה ושיעורו עליו שאין ידיו רותמין ודוקא אחרי שיחלל מעשות הרע ויקבל דברי חבירות שליית מעשה וישמע לקול מורים עפ"י המורה דכיון שאבד חזקת כשרותו בטלו גם קבלתו כמבואר בספרי האחרונים יעיין שו"ת דברי מלכאל ח"ה סי' ל"ה בפרט שבא בימים ואם ישוב ויחלל מהרע דעתי ללוא להכשיר הכלים הראשונים ולהקל עליהם שיכשרו גם כלי חרס ג' פעמים דחששא דרבנן היא כמבואר ביו"ד סי' קי"ג סעי"ז ובש"ך סי' שכ"ג סק"ד ושע"ת אורח סי' ש"ח ס"ק ב':

העתיקה פנוסח הכתב ש"י ;

ב"ה

אנדרגו אלופי ראשי קהלה דפה דלמטה נחאספנו יחד והסכמנו כולנו בפה אחד כא"ש אחד לקבל הרב ר' יונה קאפליוואטסקי עלינו להורות ולדון ולסדר קידושין וגיעין וכל יתר הדברים השייך למורה הוראה ועלינו לזייט את מורנו ורבינו הרב ר' יונה הנ"ל הן בחילי דשמיא הן בחילי דמחא והקלבם את הספקתו מאלו הדברים (1) שכל אחד מחמנו מחויב ליתן להרב ר' יונה הנ"ל מכל עוף גדול שלשה קאפ' וחצי ומכל עוף קטן שני קאפ' מכל אווזא חמשה קאפ' וכן מה שיחשבו הקלבים מחויב כ"א מהקלבים ליתן להרב מכל אפי' בשכר שני קאפ' ומכל טלה מפסח עד 15 ט"ן מאי ארבעה קאפ' (2) חוץ מזה מחויבים אנחנו ליקח שמרים פאברוישני אלא הרב ר' יונה הנ"ל באופן זה שצ"א מחויב ליקח שמרים אלא הרב כמה שיטערך על שבת ויו"ט וחמנה וברית ולכל הלערכות כפי מקח 2 קאפ' כל לויט ואין רשות לכ"א ליקח שמרים אלא איש אחר וכן אין רשות לכ"א לחבור שמרים הן לערלים הן ליהודים ובפירוש הו"פנה ציינו בתקנת הקהל ובאיסור וחרס שאין רשות ואסור להשורב לשחוט הן עופות ואווזות הן גסות ודקות בלתי רשות הרב

ר' יונה הגיל וכל מי שיעבור על כהב זה יהי' כאלו עובר על תקנת הקהל וחרם וזאת אנחנו מסכימים בהסכם ובחתי' בלי התרה בלתי רשות הרב וכן אין רשות לכ"א מאתנו להביא בשר מחוץ לעיר כחומר כל איסור בשר חוץ בלי נתינת האקלז'. כ"ז נעשה בהסכם כולנו ע"ז באלו עה"ח יום ג' כ"ט סיון תרנ"ב פה קאפרעשט. ע"ב העתקה. ועל הכחב מתוס כל אנשי העיר כמעט וזאת הבע"ב אשר קבעו דירחס בכלל אח"כ או מילדי עירנו שלא היו אז בע"ב :

וזאת אשר כתב לי הרה"ג מקעשנב שליט"א :
ב"ה.

שלום רב לכבוד ידירי הרב הגאון ח"י
יורי"א כו' מו"ה יונה נ"י קאפלייאוואטסקי
הרב בקאפרעשט.

במכת רוב המכתבים בעניני שאלות ותשובות ובעניני הכלל שנתקבלו מחוץ הפסח ולאחריו מוקדמים למכתב כתי' לא קראתי שאלתו בלתי היום והנני עמדתו מרעיד למקרא דבריו כדון השערוריים העלומה הן מלך השו"ב ר' י' שעשה בשאלת נפש ובקלות נפרזה נגד הכרזת האיסור של כתי' בדבר חתנו והן מלך האפקירותא הגדולה של האברך חתן י' הנוכח אשר אחרי כל התראות ואחריו כל הכרזות האיסור של כתי' מר"א דא תר"א אחרי כל אלה הנהו עומד ושוהט ומאכיל איסור בידים וזדון נורא : על זה קראתי מנהמת לבי אוי לו לדור שכך עלתה בימיו :

ביחוד יכאב הלב אם נמלאים עוזרים ותומכים להריסת הדת הסדר והגיוס שמרתיבים בנפשים לעשות אלה הנקראים „כלי קודש" אלה שמקבלים שכר בצד „כשר" בעד ההנהגה עפ"י התורה בעד השמיעה לקול מורים :

דנני חושב לי אפוא לחוב קדוש להודיע ברבים אשר לפי העולה מכל הפוסקים הראשונים והאחרונים אסור לכל מי שלא עומם בקרבן ז"ק יראת ד' לאכול משמית האברך הגיל מבלי הביט על כל אמתלאות וחירוים והמלאות וחסדים נגד כ"א אשר באמת אין קץ לדברי

רוח כאלה ואינם כדאים לשום לב עליהם ולהתנאל על ידם במאפלות אסורות :

ובנוגע להשו"ב ר' י' שהויר לזות לחתנו להאכיל לרבים דבר האסור מטעם המר"א דא תר"א הנה יש לקנסו בהעברה על איזה זמן קצר כפי ראות עיני כתי' או באזה קנס אחר גלוי ומפורסם ולהחמירו רק אחרי שיקבל עליו דברי חבדות שיליית מעשה את כתי' בכל עניני שמיעה ולא ישוב עוד לכסלה ושב' ורפ"א לו :

דנני מעורר איפוא את אחינו הנכבדים הושב' קאפרעשט להתאמץ בכל עוז להעמיד הדת על תלה כפי שנתבאר בזה ישימו נא על לבם כי מי שהוא מהגדר חלילה בענינים כאלה להרב דמחא ומתפתה להחלקלקות שממליה השו"ב הנוגע בדבר הרי הוא עתיד לימן את הדון וד' יעט בחוככם שלום ושלום כרלון ידירו ומכבדו דושי"ת

יהודא ל"ב צירלסאהן
אב"ד ירב מטעמי"מ בקעשנב והנ"ה.

וזאת תשובת הרה"ג מדווינסק שליט"א.

ב"ה. מוצ"ק ה' י"ה תרע"ג דווינסק.

כיוח"ט להרב החרי"ב כו' מוהר"ר יונה נ"י
הרב בקאפרעשט.

מכתבו קבלתי והנה ע"ד השו"ב הנה לא בירר מה הוא בענין הטמרת הסכין ובדיקה פנים א' והנה באמת מה דנובאר הך רין בחולין דף ט' ב' כל טבח שא"י אסור לאכול משמיעתו החוס' שם דף ג' ב' דאף אם ראו שמיעתו אסור יעיין ברכוב"ס הלכות שמיעה פ"ד ורש"י בחולין דף ט' מדויק שם שהוא לא ידע שאסור וכן בונה דהגמרא שם דף י"ז ב' פשיטא ליה דחיוס לסכין דמוקשה פשיטא כיון דאי מיעקב טריפה ומאין זה לפשיטות דניחש לפגום ב' וכה"ג יעיין ב"ק דף פ"ב ע"א גבי טבילה בחליה דפרק דאורייתא היא' ומכיל דלריך לחוש לזה :

אך באמת הארכתי בזה דשמיעה היא בגדר הוראה לא פעולה ד' ולכך לריך טבח חכם יעיין חולין דף ט' ע"א יע"ש ברש"י והרמב"ם בפיה"מ

(א) כפי הנראה לא דקדק הגאון שליט"א בעת קראו מכתבי לו דשם נאמר שאין אחי יודע כי אינו רוצה להעמיד הסכין לפני ובדיקה פנים בבאן לא כדק עדיון רק מה שיש לו קבלה אדרכתא רצינית שילך אחי אל הבדיקה שהוא יבדוק ואני אעמוד אליו ולא ר"ה.

(ב) לע"ד פשיטא דסכין פגום הוי כניקב וכש"ס חולין י"א מובית דלא חוישינן שחא במקום נקב קא שחט דאוליין בהר רוב וכן לענין חוקה מכמה מקומות ונגד הסכין הוי חוקה ורוב העשויה להשתנות כיווע שדרן הסכין להתקלקל בסכה ר"ש ואינו חוקה יש לסכין שאינו פגום שהיה לנו לומר שאין לריך לגבר ומשי"ה פשיטא.

(ג) נגמרא שם דלמא מקשיר וזה דבר המצוי שהשטרות יסחכבו ויתקשרו והוי ג"כ חוקה העשויה להשתנות.

(ד) וכ"כ בספר הרב המגיד כהל' שמיעה הנדפס מכתובת יד כסם הראב"ד דבדיקות הסכין הוי כמו הוראה ומוכא בשו"ת באר משה קול' כבוד חכמים סי' ד' יע"ש.

כפיהם פ"ב דחולין ס"ל דגם בדיוק רוב סימן לריך חכם דוקא וכן בדיוק סבין א' משום חשש בלבד רק היא דין ומעכב יעיין חולין דף קכ"א ע"ב דזה מן הכשר שחיטה ע"ש גבי בהמה טמאה ומשמע שם דאף אם לא הוי פגום מכ"מ בלא זה לא וכן הני בדיוק דלריך אבשרא ואטופרא כו' זה ג"כ דרך בדיוקא כן ונ"מ אם לריך כל הני בדיוקא גם לאחר שחיטה לבד משום חשש ובה פליגי הרמב"ם והראב"ד בפ"א מהלכות שחיטה הכ"ד דהרמב"ם כתב לאחר שחיטה כן ר"ל כל הני בדיוקא וע"ז פליגי הראב"ד ז"ל ואבמ"ל בזה (ה) :

עכ"פ שחיטה בגדר הוראה ולכן אמרין רוב מחזיקין אלא שחיטה מומחית הם ר"ל לא די ביכולין רק נדר מומחה כי זה הוראה וכמו דק"ל בגנשים כמבואר שבועות דף ו' ע"א וערכין דף ג' וכן בראיית דמים מבואר בירושלמי ספ"ב דגדה דוקא בקי בהם ובשמותיהם וה"נ בשחיטה כן גם יעיין בירושלמי חגיגה ספ"א ונדריס פ"ו וכן פסק הרמב"ם בהלכות סנהדרין דהוראה לריך שידע כל הדברים ובלא זה אין הוראה שלו הוראה וה"נ כאן ולכך ס"ל לכמה ראשונים דאף הוא עלמו אסור לאכול משחיטתו אם אינו בקי אף שהוא אומר שלא שעה כו' יעיין ירושלמי עירובין פ"ט ה"ד דפליגי בזה אם נכרי שנתגייר ואומר בריא לי שלא נגעתי ביין שלי אם הוא עלמו מותר לשחוטו יעיין בחובות דף כ"ח ע"ב משום דהך כל מלחא דלא רמיא כו' י"ל רק לעדות ולא לעלמו אף כיון דזה הוראה לא מהני כיון דאינו בקי. יעיין עירובין ס"ג א' גבי לראות סבין ע"ש. וכן כתב הכה"מ בב"ב על הך דדף כ"ח ע"ב דאין מראין סבין בירט דזה הוי הוראה יע"ש אף באמת עכשיו שאין לנו חכם ולא סמיכה לכך אנו ק"ל דפנימה כ"ס אוסרת וכן בעי דוקא רוב סימן לא בלחוס יעיין חולין דף כ"א ודף כ"ט ע"ב ודף קכ"ג ע"ב דזה רק אם יש חכם המוך אבל לדין לא וכמו גבי בכור במזמין שאינם מוכהקין וגבי ראיית דם באשה לריך דוקא סמיכה כמבואר בירושלמי פ"ו דגדרים וזה ר"ל הגמרא בחולין י"ח שלא נמלאת יפה ר"ל פנימה כ"ס ובלא ראיית חכם איא להגשיר ובתמב"ס שם נקט פנימה ור"ל ג"כ כה"ג ובתמב"ר כתבתי בזה ואבמ"ל וכן רוב מחזיקים בשחיטה דזה יליף מקרא דח"כ דלהבדיל ולהורות אבל בעת שאין אולינו סמוכים שוב לריך סבין חד ומלק וזה אינו בגדר

שאלה והוראה כלל וכן רוב גמור רק היא לדינא יעיין חוסי' יבמות דף ק"א ע"א גבי מליה דרק על קריאה דאיא לבדד אבל שארי דברים יוכל לשאל יע"ש. ועיין קידושין דף ו' גבי אינו בקי בטוב כו' יעיין בכורות כ"ז ע"ב מבואר דאף במקום שלריך מומחה במוס שאינו מוכהק בבכור יוכל לעשות ולומר לאחר שיתירו אף שהתלמיד אינו סמוך ע"ש ור"ל דזה בגדר רשות ושליחות ע"ש וכן פסק הרמב"ם ז"ל בספ"ה מה"ל חפלה דהרב ממנה אחד מתלמידיו כו' אף שאין בו כל המדות השייך לש"ך וה"נ הקבלה ש"ס לשריב והרשות מרב העיר מהני לזה אף שאין בו כל הדברים והדינים השייך לשריב אף באופן שלא יהי' מזה ח"ו שום תקלה ולכך מזינו בחולין דף ג"ו ע"ב ודף ג"ח ע"ב דהוה רב טעמיא ממונה עליהם ולכך נותנים קבלה בכתב דזה הוי כמו נתינת רשות בכל שעה לא סמיכה על פגם אחת כי כתב היא דבר נמשך בכל שעה שישנו. והארכתי בזה במק"א מהך דכ"ב דף ל' ע"ב בתוס' דמקשו לריך למחות כל ג' אף השטר גופא זה הוי מחאה בכל שעה וה"נ כן :

עכ"פ כאן לדינא אם יתבאר לכת"ר שהוא אומן בהעמדת הסבין לשחיטה ובדיוק פנים ועקרי הלכות הוא יודע יוכל להכשירו לשריב אף באופן שיקבל בפני בכורו שכל שיהי' לו ספק איזהו שיהי' יעשה בזה שאלת חכם גם יפייס את בכורו כפי הנימוס. ואקלר יידור דושי"ת מכבודו כערכו הדין.

יוסף ראזין הרב דפה.

ועתה אחב"י יושבי על מדין ונעמק יהושפט והורחם אומנתם במטותא מניינו רבין חננו מתניכס כיד ר' הטיבה עליכס והרילו מתניכס אלי ולא תחובו על מרקי בת שבע וחזקו כח וקרן התורה שלא יהי' כהפקד ופדון מרובה על העומד ומה נשאר לנו עוד בעוה"ז בלוק העתים וזאת הכשר שלשטר מעט ואם זה ג"כ יהי' כהפקד מה עוד יש לנו ושלא יאמר לינוי הדור איך תמכין דאורייתא המתחייב לאפקידותא כזאת ואם ישיגו עלי או אודה על דבריהם או אשיבם

(ה) כבר כתבתי לעיל כס הרב המגיד דהראב"ד סובר בדיוקא הסבין הוי הוראה ועכ"ל לא הייט בדיוקא מאחר שהיטה ועממו שאין דרך שהסבין יפגום בפנימה האוסרת בין שחיטה לשחיטה כה"ס הרא"ש פ"ק דחולין כו' ע"ז וכ"כ הרשב"א מוכח בימה יוסף סי' י"ח ובש"ע סעיף י"ג דרך לכתולה היא הבדיקה.

אשכנח ובמחוני חזק שאם עוד אחז רבנים יסכימו
לזה שכתבתי לא יאחר עד אחד שיאכלו מבשר
פגולם עד שיקבלו עליהם את הדין וגם המכתבים
אדפיס אי"ה אם יקשה את לבו ואת לב העוזרים
שלו וכבר אמרו מזה הבא לידך אל תחמילנה ובכן
אבק ש להשיבני חיקף מעט לא ימשך הדבר
כי בן דרך הנילוח מתחלה כחבלי השוא ולכסוף

כעבודות מטאה ולמען להראות להרקים החפלים
ורגלים לריב ומזה ולעצור על לאו ולא יהיו בקרב
וכעדות שאין בס מועיל. וי"ר שירוש קרן המורה
והיהדות למעלה ויקיים בנו ואשיבה שופטין
כבראשונה בבי"א הכותב בכח המורה ברה"ט ובזיע
חלפה לתשובתם הרמחה
יונה קאפ"ד יוראטסקי הרב בקאפרעשט.

שאלות ותשובות

המליחה בימי בחרותו. ובמותב הלחם עם הרב
מקריזשאפיל עשינו נכ"ע מהל"ס ה"ר חיים שלמה:

וה"ר הגב"ע אות: באות:

סימן פב

עוד ע"ד הדגים מלוחים מאסטר אחאן.

בעה"י מיאסקיבא (פיר פארדאליא).

— א —

בשע"ת (ח"ו סי' ק"א) הלעתי בדבר הדגים
מלוחים (הערינג) שגודע לי מאנשים
הנוסעים לאסטר אחאן שיש שם גומות בקרקע
המסודים בלימינד ששם מלוחים הדגים עד שזיר
הרבה יולאח מהם והמלח ושם הם כבושים לפחות
ג' מפלי"ע ומלוחים שם ג"כ דגים עמאים ואח"כ
טהורים וגפלאמי מדוע אין איש שם על לב
ומאין המקום להקל בזה:

והנה על מבוכל זו ישבו אח"כ כבוד גלוני
דורנו כ"י ה"ה הגאון רש"י פייגענבוים
כ"י מלאקאטש כתב בזה חיזה סניפי היחר
בשע"ת (ח"ו סי' ק"א). אך הרה"ג הר"מ
וויינגארט כ"י ראב"דק ראדוס דחה הסירו שם
(ח"ח סי' ח"ן) וגם אני כתבתי לדמות דברי הג'
מלאקאטש כ"י:

ועתה ראיתי בשע"ת שם (סי' ע') מ"ש בזה
הגאון רש"י מקובץ שליט"א שהוא דן
על עיקר השאלה וכתב כי לא נתן אומן כלל
לזה הלעו יען כפי הנאמר לו לידת ההערינג
ומעשיהו הוא רק בעירות השוכנים על ימים
אשר המה בלפון איראפא. אבל עיר אסטר אחאן
שהיא בדרום איראפא לא נולדו כלל ההערינג
והמניד לי הרכיב לי הרכבה שלינו קולטות
להולאח לעו ע"ש:

והנה מלבד שגדע שהחניוה בעירנו וכן בכל ערים
הסביבים מלאים מדגים מלוחים (הערינג)
ראסטר אחאן והם ניכרים במראה והם גדולים
וכמה סוחרים אשר יש להם אולרות מהם. וכבר
ראיתי סוחרים רבים. אשר הם כווסחרים בכל
שנה נוסעים לשם ומביאים אותם ובה הם דורשים
משם בכל השנה. אך עכ"ז כרי לבדד הדבר
הוכרחתי ליסע לקריזשאפיל ושם ישנו סוחר איש
אמונים אשר הוא ה"י המהמסק שם בעבודת

כ"ה

במותב הלחם כחדד הויכח, ושללנו את
ה"ר חיים שלמה קראמער היושב
בפה קריזשאפיל (פלך פארדאליע). בתו"ע
באליו"ע. לאחר לנו את מהות ומהלכות עשיית
הדגים מלוחים, הערינג בעיר אסטר אחאן
ואחר לנו שהוא היה בעלמו מהמסק בעבודת
עשיית ומליחת הערינג ויודע היטב ובעיניו
ראה אשר הערינג מאסטר אחאן הוא נמלח
בחור בורות מיוסדים בלימענק. בגומות
אשר יעמדו בהם חביות גדולות מנסרים של
עץ. ובהם מלוחים דגים עמאים והם שריוס
בחוכם במלח וזיר לא פחות מן ח"י ימים.
וגם יותר ואח"כ מולחין באותן הכלים ענמן
בראשע אחרת גם את הערינג והם שריוס
שם לא פחות מג' ימים וגם יותר בהם והוא
בעלמו היה שם ערך ח"י שנה ועסק במלאכה
הזאת. וגם אמר לנו אשר הדגים עארלן
וקאפטשאחן ג"כ אופן עשייתם כג"ל. וגם
לוקחים מדגים עמאים הליד שלהם וממלאין
את הגומות מהטארלן והקאפטשאחן מה שנהמר
מהגבלע בקרקע או מה שנוטף מהנקבים:
כל הג"ל העיד בפנינו ה"ר חיים שלמה
קראמער בתו"ע כד"ת ומה ששמענו באוזנו כו"ח.
באשע"ת היום יום ה' ב' דר"ת תמוז החדש
פה קריזשאפיל:

נאום שאול בהרדש"ש ו"ה העלמאן
חופ"ק הג"ר.

נאום אפרים סטאניסלאווסקי
חיב"ק מיאסקיבא.

ונאום ישראל איטקום.

ואשר אמר שיש שם בבורות חביות ביאר
לי כונתו שקורא לדפנות מהנסרים חבית
ועלי להוסיף שהאיש הג"ל הוא סוחר גדול ואיש
אמונים מתנהג בכשרות. ולא רק ממנו שמעתי
היום אך כמה אנשים כשרים נאמונים מפה אשר
מהם גם עתה נסעו למחרס לשם י ויראו
חכים

(*) כחפצנו לחקור הדבר היטב פנינו בזה להרב ערא דאחרא באסטר אחאן והגנו סעתיקים הסכתב
שהשגנו סאתו.

בעה"י אסטר אחאן וע"א.

הח"ס לה"ה וכו' כש"ת מוהר"ר ישראל איסר פייגענבוים כ"י.
אחרש"ה: הנה מכתבו עם הקונטרס, גערי תירק" קבלתי ולא ה"י וכן להשיב עד היום ופחה הנני בתשובה
לשאלתו

בכשרות ויאכלו עניים וישבעו ועל הרבנים יהי
אור לישרים וישרי לב שמחה :
אפרים סטאניסלאווסקי חו"ק הג"ר.

— ב —

בעוה"י פאקאטש (פיר. וואהדין).

בשעת (ח"ח ס' ע' אות א') כתב כ"ג שליט"א
שבמח"כ כל הפוסקים נעלם מהם ברייתא
מפורשת בח"פ שמיני כו'. ויולא מזה דמחולקים
הרמב"ם לפי הגש"ר עם הראב"ד ולראב"ד עכ"פ
כבוס במלה מה"ה. ולדירי נראה ברור דאלי"פ כן
הח"כ דהא אי"כ אדרבא הרי שם כפ"י ג' אי"ה
דחשקנו לרבות לירן וכחצו המוס' חולין (ל"ט :
וקי"ב :) דהוי אסמכתא ע"ש. ולמה לא נאמר
דלימוד גמור היא ובליר שעי' מיחוי דהוא מה"ה.
אע"כ סתם ליר וסתם כבישה אלי"פ כן ולכן יפה
כתב הגו"ב דדוחק לפרש ברמב"ם כהגש"ר. והח"כ
גם מדרבנן מיירי דר"ט שכתב עם הטמא מותר
וס"ל כדחצי ר"ח בירושלמי דתרומוה פ"י ה"ה
דמדיחו ומותר ומשום דשניהם שלמים הנלגשים
בב"א אין בולעים ע"ש. אבל יחזק הטמא אסור.
ודו"ק ח"ב והרע דאלי"פ הו"ל למיחוי אחי זה
חאכלו לרבות ליר דג טמא יכול אפי' חות כו'.
ודו"ק והכל אסמכתא. ומ"ש בלוח ג' דל"ה נחששו דק
כבר השבתי בשעת שם ס' ע"א אות א' ע"ש ומ"ש
דבלימטענ נעשה גוש א' וכמו בקדרות שיש בהן היחוד
לבן. הנה בלמה בספר דע"ה בסופו כתב גם כן
דהוי כב' כלים ע"ש ובשד"ח אספ"ד חש"ה ה' אות
כ"א. אכן גם אם לא נודה לו בזה מ"מ ילמטענ
ע"ג לבנים ודאי דאינו נעשה גוש א' וכמה כרכרו
האחרונים בתשובותיהם לענין נוקה ויש שר"י
לפסול משום דהלימטענ שבפנים הוי ככלי בפ"ע
והמהירים המירו רק משום דמו"ס דרך בנין קרקע
היא. ומ"ש כ"ג דמבואר בב"ח מ' דקנקנים בולעים
שמות מניין ונעלם זה מפוסקים שכתבו דכבוס
בכלי רק כ"ק וכתב דמחוס' שם בחי' ב' מוכח
דאפי' ביטן. היא תמוה מאד דהא בלמה חנן
דבישנים אין יוליא לו בלע ולמסקנא אפי' באין
חזוסף וכאיבע"ל כיון דטעון טעון וכן סתמו
הפוסקים

חבמים ואזניהם השמטנה. כמה יש לנו להתאונן
על דנים מלומדים עוד יותר מעל דגים מארלן וקאפי
סאבאן ופ"כ אמרתי אעלה נא הגב"ע ויראו יראי
לב וישמרו את נפשם כי כל הדברים יגעים ואינם
כדאי להיראים להתפעל בהם. ולמה לא יתעוררו
שרים והלא קרוב הדבר לתקן. אם היו דורשים
הכשר מירב ועדים כשרים אופן מליחחם. ועל
טעה לפסח כמה נירות נדפסים וכמה רבנים
מתלבטים להעיד כשרות הטעה שאך לחוק הוא
בשני כל יודעו דת. ודבר זה חסר הוא לברת לנו
אובל בכל הערים ואיסור תורה לכמה פוסקים ואין
מתעורר בזה. והדבר גלוי וידוע לכל ולא כאשר
אומר הגאון מקובע שזהו לעו שקר. ומ"ש מלד
המנהג לאכלן הנה בזה"ל לפי ראות עינינו אין
ראי' מתנהג כי אין דורש ואין מבקש. וחכמי
לב יראי השם גם עתה נעלם מעשיהם מהם.
ולא מעולם נעשה כן כאשר מבואר בסולח למנהג
שהבאתי בהלשתי בשעת ח"ו ס' ק"א. ועיין בדרכי
תשובה ס' פ"ג סס"ק ס"ב דלפי מ"ש הפרמ"ג
דכבוס בליר הוי דאורייתא יש להתמיר בספק אם
נמלה בגיות שמלח דגים טמאים ושם בלוח ס"ו
בשם כפ"י דכבוס בליר כשיעור שנתן על האש
חשיב כמבוסל ואסור מה"ה ע"ש וגם ידוע שהדגים
טמאים המליחים באסטרטחאן הם נקראים סאס
שהם שמיים וא"כ לכ"ע הם מה"ה כמ"ש הרמ"א
ס' פ"ג סע' ה' וגם מ"ש הרב הג' מלאקאטש
ד"ס ס' אין להאריך דכל עין יראה דאי"ל לעלות
על הדעה ד"ס ס' נדר כלי גדולה וכל עוד שרחה
גדול יש יותר דופן באורך וברוחב ומ"ש הרב הג'
דלאקאטש דלאסור ההערינג דבר שלא יעלה בידיו.
וכי נאמר לאסור כל הערינג הרי הערינג המביאים
מלאהרן שם לא יודע לנו שום איסור ושם אין
דנים טמאים כלל ובאסטרטחאן וכי גוי אבד עלות
המה יעשו בהכשר וכדת וא"ז כל איש יבא על
מקומו בשלום ולמה נאל לדחוק בהיתרים שזהו
לכתחילה במקום דאפשר לתקן וספיר כתב הרב
מראדוס ג' דאם רגילים לעשות כן אסור אפי'
דיעבד. ע"כ העירו ישרים הבינו חכמים. שומו
לכנס למסילה דרך המלח נלך והי' המליחה כדת

לשאלתו ע"ד הערינג וסאריאן ובעלערי נעשע שאלתי ואמר לי שיש להם מקום מיוחד ע"ז לא יש שום ספקוק ופל
השאר היינו קארפן וסידק וכל המינין מלומדים אותם בכלי אחד אחר קניין הציור ונשאר לעיין אודת הכלי כמו
סב"ב. בשערי חורב"ה ע"ז אני משיב תמיד שדי לי ליטא עלי ועל נזארי את עירי ולמה לי להיות ערב בעד כל העולם
הלא ש"ע יש ביד כל אחד המורים ומרוב הערדות ובפרט שהיום אני נוסע על איוה זמן שהקפוטני בהקפת כל הראש
לא יעלה ללחץ בנקבת הנסה דחיימנא דמחא רק בקצירת אומר וא"ש. וכרחה מושלחת בחומה"ר ברו"ג כנ"ס
כעמית י"ג ב"ח:

אליעזר נפתלי ב"ר משה יצריה באוימאן החו"ק.

משרי. ושכר הפרמיט שם. איז מה קאמער מר.
דשיטת הרשב"א שם. הוא רק דנישול לא עדיף
מסמיטה. אבל מיז מורה דשרי דינו כבישול.
דמהיה לעשות מחלוקת בזה. רק שישתתף יחיאל
הובא בטור שם סי' ר"ה. דסמיטה בידים עדיף
ממשקין שובו מאיליהן. והטור שם חולק ע"ז.
והט"ז שם כתב דנראה דדברי הר"י יחיאל בזה.
ובנסחט ע"י כתישה דהיינו ע"י מרובה כפי דברי
הפרמיט שם. אפ"ל דגם הטור מורה ע"ש בפי'ו.
אבל לומר דיש חילוק בין נסחט ביד או ע"י
כלי. זה לא נמצא שם כלל:

וגם אם נמצא דהגיה ש"ד ס"ל דסמיטה עדיף
מכבוש. או דכבוש בכלי עדיף. עכ"פ ראיית
הש"ך נכונה מאל. לדין דסמיטה לא עדיף מכבישה.
ואולי עוד גרוע מכבישה. וכיון שכתבו הגש"ד
דע"י סמיטה אסור מה"ס מוכש"כ ע"י כבישה דהוי
מה"ס. גם מש"כ כתישה לחלק דברכה שאני. אם
קבלה הוא נקבל. ואם לדין לעשות הוי כבישה
על הט"ז והש"ך ולבטל את דבריהם לגמרי צהקל
בד"ס. עליו להביא רא"י ברורה שכן הוא באמת:
אכן ש"כ הרב הגאון המפורסם אבד"ק קוטב
פ' שליט"א. אחא ואייתי מתניחא ביד"ה המוכ
פ' שמיני דמבואר דלא כהש"ך והט"ז הנ"ל. אך
הביא בעלזא דלפירוש הראב"ד שם ליר ע"י כבישה
הוי איסור חורה כשיטת הט"ז והש"ך. וא"כ סו"ס
מירי ספיקא לא נפקא. בפרט בביד דנכבשין ימים
רבים במי מלח העוין וחוקים ויש לחוש ג"כ למימיו
גופן. כמש"כ ש"כ הגאבד"ק קוטב שליט"א ודבריו
נכונים. אכן מה שאפשר ללמד בביד דהוי ס"ס
בדאורייתא. שחא ליר ע"י כבישה מותר מה"ס.
ושחא דגיס טמאים ע"ס דגיס טהורים הוי מבי"מ
דבעיל ברוב מה"ס. וא"כ סו"ס הוי רק איסור
דרבנן:

גם מש"כ כתישה שם באות ב' לדמות דברי בפירוש
דברי הגש"ד. אם כי דברי הס ע"ד הפלסול
מעט. עכ"ז כל רואה יעיד צם כי הם דברים
נכוחים. ודברי כתישה בזה אין צהם כרי דיומי
כלל וכלל כמבואר לכל מעיין בזה. וע' מה"ס
להרשב"א הובא בב"י יו"ד סי' ל"ו. בהא דאמר
בהלין (דק"יג) דסילקא אסורה. דאעפ"י שאינה
חרופה בעכשיו כלטון. משיכה יש לה בעכשיו
ע"ש. וכפי הנראה דהיינו טעמא נמי בזה"ס דחשיבי
כמו דבר חריף. וע' מרדכי בחולין (ד"ט) שפקסה
ג"כ קושיית הרדב"ז על הרמב"ם. בהא דליר שיעורו
במאמס וכחכ בזה"ל. רש"י פ"י בפ"ב דע"י דליר
חזק מן החומץ. ותימה למה לירי כ"כ. הלא אין
החומץ והמלח שגליר אסור רק מחמת השמטות
של הדג עמא והשמטות הא בטל בם. וי"ל מאמר
שהחומץ

הפוסקים ע' חומץ ר"כ סי' ו'אנב שיטתיה כתב
כ"ג מ"ס בזה. אכן אפי' מחדש אין קושיא דבאמת
נראה דשמות דתנן היינו ע"ס השמרים ולכן לא
תנן שיעור השמרים ביין וכ"כ התפא"י ע"ש ולא
ברש"ש. וזכור נמצא הא דתמיה בשו"ת חבלתיה
יו"ד סי' כ"ב. וכדע"ת בסופו שם על הח"ס חלוצה
סי' ק"ב ועל הפמ"ג בכולל ומחלוקת ח"א
סק"מ דיש בכל שלשים נגד מה שכתבו מה"ס
דבולע שמות ולפמ"ש נחא. ומ"ס עוד דבא"ה לא
זכר לחלק בין עץ ומרס לאבן. ורק במחמת כתב
להקל. הנה בשו"ת חוה"מ סי' ס"ז ובמנח"י כלל
ג' סק"ה מבואר דאכן כמחמת ע"ש:

הק' שצ"ח יוסף הלוי פייגענבוים.
חופ"ק הג"ס.

ג

ב"ה רארוס.

בשע"ת (ת"ח סי' ע"א) השיב כתישה עמשכ"ש
(בסי' ר"ח) דאין בלי שיה"י בה

א' נגד הכלי אלא"כ נחשתה דק ורחנה גדול כמש"כ
הפוסקים. וע"ז השיב כתישה. דהעיקר חלוי אם
רחנה גדול ולא בדקות נחשתה עכ"ל. אכן כל
אדע מאין למד כתישה זאת להחיר. ומלד הסברא
נראה להישוק. דבעי דוקא לירוף שניהם. דכמו
דגדול חלל הכלי כמו כן יגדל דופני הכלי ג"כ.
רק בלירוף שניהם יש ס' וכבר ביארו זה בעלי
החשבון. ע' במרחבת המשנה הובא בפ"ת יו"ד
סי' ל"ג. ובד"ת שם סק"ח:

ומש"כ שם דמבואר בלוצ"ה סי' ר"ב בב"י ובש"ע
דכבוש הוי כמבשול ממש ועדיף מסמיטה
הפרי. וכ"ה במג"א שם סק"ג. ע"ז השיב כתישה.
דברא"ש במקור הדין שם מבואר רק בבישול הפירות
ולא בכבוש. וכ"ה במג"א שם. רק אנכי הוספתי
זאת מדרש. וכפי דעתי אין מהלוצ"ה להחזיק בזה.
דנ"יית ספר וגמזה. דבש"ע שם מבואר להדיא
פירות ששראן או בישלן במים. דלשיטת הרא"ש
מכרך על מ"מיהן כפיה"ט. וע"ז כתב המג"א שם
הטעם דיותר נכנס טעם הפירי ע"י בישול מע"י
סמיטה. וע"כ דגם בכבישה כן הוא. גם בב"י
שם מבואר לשיטת הרא"ש דהא דמ"א דשלקי
כשלקי הוא בין בבישול בין בשרי. ואשר השיב
כתישה ע"ז. דטעמו של הבי' שם הוא רק משום
דלוחחא צדק כמש"כ המג"א שם סק"ג. במחמת
הא זה הוי שיטת הרשב"א שם. אבל הרא"ש הא
לא ס"ל סברא זו. ולשיטתו הא כתב הבי' שם
דשרי בבישול. גם מש"כ כתישה דהעיקר כשיטת
הרשב"א שם דחולק ע"ז. וס"ל דסמיטה עדיף

שהחזק והמלח והשמנונית מתערבין יחד כו'. יש לנו לשער כאלו השמנונית כולו חוזק ומלח כו' ואיך נבונים ג' דברי הגש' דכ' בכבש נחבש שקורין פרעם. ראי' שמנונית בעין. אבל ע"י כבש וז"ל היותו מהערב עם המלח אפ"ל דאין בהם מריפות כ"כ כמו בלירוף השמנונית. בשגם אפ"ל דהגש' מרא מנייהו נקיט. כבש נחבש שקורין פרעם. וה"ל לכבש במי מלח העו וחוק:

ובמה שכתבתי הפירוש בסוגי דפוסים במידות דבב"ח דמרי שרי. ובב"ש אחר החתיכה הוא אסורה. מלמדי בספר נפ"ח יו"ד סי' יא ש"כ בשם החת"ם. ומש"כ כח"ה דהחידוש הוא משום החלב הנכנס בהבשר ונעשה גוף אחד עם הבשר. כל ארע שום הפרש. דגם אם אוכל בב"ח יחד נעשה גוף אחד בפיו. וה"ל במרי נהי דהחלב נכנס לתוך הבשר. סו"ס כיון דהבשר אינו מוליד טעם מלש רק וז"ל ליכא מערובות טעמים רק מערובות גופים:

ובמש"כ כח"ה שם בלוח ג' עמ"ש בפירוש דברי רש"י ז"ל בחולין (דל"ז) גבי יולכית באלפס. דא"י מה אני סח כלל. אם ה' פת"ה רואה את דברי בפנים של חבה. ה' מודה בטלמו דהוא דבר נחמד בעזרי"י. ומש"כ דג טמא ניכר גם בבישול אין זה כדאי לרחות אמרי נועם וכעת ראיתי דאפ"ל עוד דקמ"ל בדגים טמאים ליכא משום סנהה בבשר. כמש"כ בד"ה סי' קט"ז:

ועתה באתי. לאשר ראיתי כח"ה עודנו מחזיק בחוממו. לקבוע הלכה דבשע"ד כל איסור דרבנן בטל כרוב וא"ל סי'. בשגם כבוד ש"כ הגאון המפורסם אבד"ק קוטב שליט"א החזיק על ידו. והביא דהא"ו לאו יחיד הוא בזה. דכן ג"כ שיטת רבינו שמחה גבי מי חלב הובא בשו"ה ר"ח א"ו סי' כ"ט. והאגור סי' אלף רס"ח. בבשר עוף בחלב. והמרדכי חולין פג"ה רמז חרע"א בשם מוהר"מ כן הוא ע"ש. בעניי לא אוכל לקבל דברים הללו כלל וכלל. רק בדבר שאין לו עיקר מה"מ דמלא הרכה מראשונים ז"ל פוברים כן. ע"י תה"ל להרשב"א בש"א משע"ה דק"מ. ובסוף שפ"ג. וז"ל בלוי עלמו סי' תנ"ה. וכעת ראיתי דכן מובאר במד"י אנשי שם על המרדכי חולין רמז חרע"א שהביא ש"כ הגאבד"ק קוטב שליט"א בשם הא"ו. וא"כ גם דברי מוהר"מ במרדכי שם מחפרשין קר. וס"ל דליר חשיב דבר שאין לו עיקר מה"מ ודלא כמהרש"ל בהגש"ד סי' כ' שהביא כח"ה. וכן האגור בבשר עוף בחלב

אפ"ל דס"ל דחשיב דבר שאין לו עיקר מה"מ. כשיטת הרמב"ם פט"ו ממ"א. ע"י בב"י יו"ד סי' ל"ט. ודברי הר"ח א"ו בשם רבינו שמחה במי חלב שהביא ש"כ הגאבד"ק קוטב שליט"א. הנה דברי רבינו שמחה אלו הובאו גם בהג"א פ' בתרא דע"ז. ובהגמ"י פט"ו ממ"א שם. ובהגמ"י שם מובאר להדיא דגם במי חלב בטי סי' וגם באגור מובאר כן בשם רבינו שמסון וכפי הנראה דהוא ט"ס וז"ל רבינו שמחה. אך בבשר עוף בחלב מביא שם ב' המרדכי דא"ל סי' וסגי ברוב ט"ס. ואפ"ל ג"כ דס"ל דהוי דבר שאין לו עיקר מה"מ. אבל ח"ו לומר כן בכל איסורים דרבנן וכמש"כ. וכבר רמזתי בשע"ת שם לדברי החומים בקמ"כ אות קכ"ד דאם המחבר והרמ"א לא הביאו דעת החולק. קבלה בידו וכן מורין בבי מדרשא דא"י לטעון ק"ל כדעת החולק. כיון שהבי' והרמ"א שמו וזכרו אחר הדלת אין לחוש לו. כי הכל ככתב מיד ה' עליהם השכיל. ורוח ה' נוססה בקרבם כו'. וחפץ ה' בידם הלוי. וח"ו לומר ק"ל נגד הכרעתם עכ"ל. וכן כתב הפמ"ג בהקדמה בהוראת אור"ה. דאפילו במקום שהרמ"א מביע נגד המחבר אין לעשות מזה ספק. ובש"כ במקום שגניהם שווים לדינא. ובדבר שיש לו עיקר מה"מ הכל מודים וכמש"כ. וח"ו להקל בזה כלל. ועיקר דמלמא לא הביטתי כלל. איך אפ"ל בלח בלח בלוי מינו דבטיל כרוב. הא ח"ך אוכל יפעוש. והוי כניכר האיסור דלא בטיל. כמש"כ הרא"ש פג"ה גבי יבש ביבש ועי"פ הא בטי לבטל הטעם. וז"ל ברמב"ם פט"ו ממ"א גבי בשר עוף בחלב ע"ש. ומש"כ כח"ה בסיום דבריו כי לא כתבתי דברי כוונתו חכמים שדבריהם בנחת נשמעים במחבת"ה הוא גלה דורש ואין גלה מקיים. ואנכי אמנם חלילה לי לשגות בכבודו כי רב הוא. וגם אמנם גדול כמו בתורה ויומר ממני. ואנכי מה. ועכ"ז בחלה נפשי לראות בטוים קשים נגדי ברבים— וכן לא יעשה:

ב) ואחר אחרון אני בא. אשר כתב ש"כ הגאבד"ק קוטב שליט"א בשע"ת סי' ע"י כי רמזתי דברי נגדו על היותו שוחק מלתקן המעוות בענין זה. ת"ח חן לו. ולי מה יקרו דבריו הנעימים. לא אדוני. אכן לא ע"ז באתי שמה בחלונותי גם על כ"ג שליט"א. אכן על זאת באתי. ואמר לעמי פשעם ולבית יעקב חטאתם. על מחילות הכהן הנספח בנן נטול בבית ישראל. בדבר הנשים שנתגרשו מבעליהן השוטים שלא כד"ת. ובגים זרים ולדו להם כמש"כ בספרי. אור הישרים. ואין איש שם על לב. על זאת אועק במר נפשי ואחנפל ואחנן לפני גדולי הדור שליט"א. כי יחזו אל לבם. לחנן המעוות

המעוות. ולא תהי' זאת לנו לפוקה ומזכרת עון ח"ו. והשי"ת ירחם עלינו במהרה אכ"ר.
מנחם מענדל וויינגארט מ"צ רפה.

סימן פג

בית ראובן (פ"ר וואהיני).

שאלה: בדין הוקף לדירה שבאר"ח (סי' שניח. ובסי' ת"ח) דהוקף דירה לגבי שבת לא מהני אם הוקף ולבסוף פתח. רק דבעינן פתח ולבסוף הוקף. אם לרי"ך שיפתח פתח מבית דירה שכבר דר בו ואח"כ יקוף סביב. אבל אם בנה בית חדש ולא חנכו לדור בו. ופתח מוטו פתח והקוף חלקת השדה סביב לא מהני. או דגני' בפתח ולבסוף הוקף אפי' מבית חדש שלא ישב אדם בחוכו. ובדין מחילות לגווא' עבדין ולא לבדאי. אם אמרינן דן בכולי' הבתים שבחוכו. ולבאר דברי המג"ה (סי' שניח סק"ה):

א) ואשר הביאנו לבית הספק. זהו מופגי דבסוגיא דפ"ב דעירובין (כ"ד ע"א) גבי רחצה שאחורי הבתים דאין משלעלין בה אלא בדי' אמות אח"כ פתח לה פתח אמרינן ולא אמרן אלא שפתח ולבסוף הוקף. אבל הוקף ולבסוף פתח לא. מושמע דלא ממשעינן רק הוקף ולבסוף פתח. אבל כל שפתח ולבסוף הוקף אף שזה הבית שנסתח מוטו פתח זה להרחצה. בית חדש הוא ולא חנכו. שעדיין אין בו ריוחין. אפי' כיון שכבנה לדור בחוכו. שם פתח דירה עליו. וההיקף שנעשה סביב פתח זה נקרא מוקף לדירה. שאם לא כן. היה לו לומר ולא אמרן אלא פתח וישב בחוכו ולבסוף הוקף. אבל הוקף ולבסוף ישב לא. וכ"ש הוקף ולבסוף פתח דלא:

אב"י משובח דלקמן גבי אבירנקא (כ"ו). בפ"ש ז"ל בלשון אחרון שפ"ש חסודת הגאונים ז"ל. שאותו לשון מופש' רש"י עיקר. צהא דסליק ארעתי' דרבא להחיר השלעול בצובתנא דר"ש גלותא בעבור האבירנקא. והוא סליק ארעתי' דנהי דהוקף ולבסוף פתח לא מהני. הוקף ולבסוף ישב מהני (שו"ת צמח' שם (דכ"ה ע"ב) בד"ה ההוא אבירנקא). ואיכ"ב רבינא לרבא מהא דתניא עיר חדשה מוודין לה משיבתה' וישנה מחומתה. איזו היא חדשה. שהוקפה ולבסוף "שנה". וישנה "שנה" ולבסוף הוקפה. והאי נמי בהוקפה ולבסוף ישנה דמי ע"כ. ואיתומב רבא אלמא הוקף דירה למדידה החומין מדמינן לה והחס' בישב ולבסוף הוקף תליא. כמפורש בבב"יתא. ומינה דהה"ד גמי גבי הוקף דירה. הדבר תלוי

בישב. דוקא (וכן מוכח גם ליתר הפירושים שנאמרו בפירושה דהאי שמעטתא דאבירנקא):
ב) ופירוש לשון ישבה בפסוק המלה הוא ישוב בני אדם ודירחס. וכמו גבי בתי ערי חומה ולגבי מקרא מגילה. דשם הדין הוא היפוך מדין הוקף דירה דגבי שבת. ולרי"ך שיהי' דוקא הוקף ולבסוף ישב. בפ"ק דמס' מגילה (ג:) ונפקא לן זה שם מגירת הכתוב. דכתיב בית מושב עיר חומה ונפתח פתח השערין דמשמע בית מושב של עיר חומה (בדפירש"י והר"ן ז"ל שם) ושם נראה לדבר מוזכר דבישבה בתיא ודירחס תליא מילתא וכלישנא דקרא בית מושב דייקא ודהוי כהן דפ"ב דב"ק (כ"א ע"א) בתיא מושבא יתיב. דפירושו כדור מושב בדיוחין. דפרש"י ז"ל. בית שהוא מיושב בדירה בתיא יתיב. ישובו קיים לפי שהדרין בחוכו רואין מה שהוא לרי"ך ומתקנין אותו עכ"ל. והפס' שם ר' יהושע בן לוי ג"כ זה הלשון שהוקף ולבסוף ישב ולא שישב ולבסוף הוקף. וכ"כ ההוס' שם ד"ה כדך שישב ולבסוף הוקף. אהא דאמר' שם (ה' ע"ב) אשר לו חומה. פרט לשוראיגר. פי' שהבתים דבוקים יחד ואגרות הבתים הוי חומה שלה. והקשו ל"ל קרא חיפוק ליה דהו"ל ישב ולבסוף שהרי לא נגמרה חומה העיר עד שנגמרו כל הבתים. ומירלו דקרא אחי' לאשמעינן דאפילו לא יבא דקיס לן שלא דר אדם שם ולא מיקרי זה ישב. דשיבת הבתים בלא דירוס לא מיקרי ישב ע"כ. ונבטעמא דמשמע שור איגר. אפ"ל דזהו משום דמחילות כותלי הבתים לגווא' עבדין לבדאי לא עבדין. לפי זה. מזה יהיה שורש דברי ר"פ בעירובין (כ"ה:) דאשכחן דכוותי' בדאורייתא. וע' ערכין (ל"ב ע"א) בית הבנוי בחומה ר' יהודה אומר אינו כבתי ערי חומה. רש"י כותל החילון הוא חומתו. ובגמ' ושניהם מקרא אחד דרשו. כי צ"ה בקיר החומה ובחומה היא יושבת ר"ש סבר כפשטא דקרא. ור"ם בחומה היא יושבת. ולא בעיר חומה. וקיי"ל כר"י. ונפסק הרמב"ם פ"ב מהל' שמיטה ה"ב. ויש להסתובן. כיון דפשטא דקרא כר"ש. וקיי"ל אין מקרא יולא מירי פשוטו. אי"כ מאי טעמא דר' יהודה. ונראה כדור דר"י סובר דאדרבה פשטא דקרא של חומה ממשע ליה. דכתיב אשר לו חומה. משמע שהחומה נעשה בשבילו של בית זה. שיהיה לו לחומה שאז הבית עם מחילותיו הוא מגווא'. והחומה מאבראי ומהאי טעמא ממשעינן כאן כחמ' מגילה שור איגר שנוף כותלי הבתים הם החומה והכתלים לגווא' עבדין ולא לבדאי. לא קרינן ביה אשר ו' חומה. ולכן ע"י מקרא זה של חומה מפקינן קרא

קרא דבריו קבלה מפשטיה. ודרשין בחומה היא יושבת ולא בעיר חומה ודוק:

(ג) **הרי דעת החכם** לשון ישב היינו דוקא כי שם בו דיוורין. וכן נראה מתוך דברי הר"ן ז"ל פ"ק דמגילה שם. שהקשה טיירות המוקפות חומה מימות יב"ג איך קורין בטי"ו. יחוש דלמא קדמה ישיבתן להיקפן. ותימן רישיבת פורים לא חמה ישיבה כו' יעו"ש. אלמא שהר"ן מפרש כדך. שישב' ולבסוף הוקף על ישוב בני ארט בבתיס קאי. ולא שמהא הכונה לישוב היקף החומה בבנינים. איך גם לענין שבה נראה דפירוש הוקפה ולבסוף ישיבה כו'. ישוב בניא בבתיס קאמרינן. דדוחק גדול הוא לחלק בין לשונות שוות שבאו בגמ' בלא שום הכרח לזה. שהרי גם דברי הש"ס (דכ"ד.) יש לפרש דהא דקאמרינן ולא אמרן אללא שפחה ולבסוף הוקף הכונה שפחה בית מושב דוקא. שכבר דר בו ואין לחלק בין היקף-דירה ליחיד לשל רבים. ולומר דדוקא במדידת החומה העיר לעשות מה שבהוקף היקף חומה כד' אמות שם דוקא הוא דמלכרינן ישיבה' ולבסוף. אבל בהדיא רחבה דמיידי בשל יחיד סגי בפחה ולבסוף. והש"ס דמוהיב עלי' דרבא. דמיידי באבורנקא דריש גלותא. מעיר חדשה כו'. מרביס יחיד. לא פריך אללא דמהסח ינפין. דעכ"פ הוקף ולבסוף פתח וישב לא מהני. חבל פתח בית שלא ישב בו ואח"כ הוקף. כהי דגבי עיר של רבים לא מהני. גבי היקף דירה יחיד מהני. איא לומר כן. חדא דפשטות הש"ס דבכל ענין מדידתן באבורנקא יחיד לעיר של רבים. ועוד הלא גמ' שם (כ"ד.) פריך פתח ולבסוף פשיטא. ויושבי לא לריכא דריש ב"י בידרי וכו' ימאי קשיא. נימא דקמ"ל דפתח אע"פ שלא ישב מהני. דלא תימא למדידת החומין ממדינן לה לגמרי. ובעינן ישב ופתח ולבסוף הוקף. קמ"ל דסגי בפחה אע"פ שלא ישב. ולא ה"י לריך לחדש דמיידי בדריש ב"י בידרי. אללא ודאי ה"י בעינן ישב ופתח ולבסוף כמו גבי מחומין:

ואסתייע לן מלתא מחנא דמסייע. רבינו בעל המאור בסוגיא זו דאבורנקא. שכתב

ומי"ל דרבא לקולא קאמר וכו'. דקאמרינן אומב"י רבינא לרנא עיר חדשה מודדין לה מישיבתה וכו'. וזו הכרייתא היא שרש למה שאמרו בגמ' ברחבה שאחורי הבתיס. ולא אמרן אללא שפחה ולבסוף וכו' ע"ל. וכיון שדין זה הוא ענף מן השרש של ברייתא דמדידת מחומין בדיו יסאו פרי יושב לו ואין לחלק ביניהם:

(ד) **אבר' ראיתי** לרנן של ישראל הגאון אביר הדושים השאגת אר"י. בספרו טורי

אבן פ"ק דמגילה (ג' ע"ב) ד"ס בית מושב עיר חומה. הביא קושיית החכם ל"ל קרא למעט שורי איגר מאשר לו חומה. תפול דהו"ל ישב ולבסוף. והביא ג"כ תירוצו. דקמ"ל קרא. אפי' קים לן שלא דר אדם שם עד שנגמרו הבתיס אפי' לא חשיב היקף. ומהא הטורא ט"ו. וז"ל וק"ל אטו בית מושב דקרא אישוב בניא קפיד. הא לא קפיד אללא אבנין הבית. שמהא נכנית ומיושבת בתוך היקף החומה. ולא שקדמה להיקף. ואע"פ שלא דרו בה וכו'. וכתב אבל לדודי לקימ. דהני פתרי מיעוטי פרי מילי נינהו. שורי-איגר נחמטט החומה מדין חומה לגמרי. אבל ישב ולבסוף. לא נחמטט החומה מדין חומה. אבל הבתיס נחמטטו מדין בתי ערי חומה. כדכתיב בית מושב ע"מ. שנתייבבה בתוך החומה. ולמעוטי בית שנתייבבה קודם החומה שאין עליה דין בית של בתי ע"מ. ונפ"מ שורי-איגר שנחמטט החומה מדין חומה. אפי' אם בנה בה בתיס חדשים אח"כ לאחר ההיקף. אין עליהם דין בתי ע"מ. כיון דחומה העיר שנעשה ע"י שורי-איגר אין עליה דין חומה. והו"ל בתי ע"מ כבתי-חלדים אשר אין להם חומה. לא שגא בבתיס של שורי-איגר נופ"י. לא שגא בבתיס הנכנים שם לאחר מכאן. אבל ישיבה ולבסוף הוקפה. החומה תורת חומה עליה. אללא שהבתיס בלבד נחמטטו מתורת בתי ע"מ. הא ודאי שהבתיס הנכנים בתוכה לאחר שהוקפה החומה. דין בתי ע"מ עליהם לכל דבר. דהא חומה העיר תורת חומה עליה. וגם בבתיס הללו הלא נתייבבו לאחר היקפה. וקרינן בהו בית מושב ע"מ שהוקפה ולבסוף. והשתא אי"ס הח דממעט שורי-איגר מאשר אין לו חומה ולא משום דלא קדמה הקיפה לישיבתה. דקמ"ל דשורי-איגר אין תורת חומה עליו לגמרי. ואפי' בבתיס הנכנים לתוכה לאחר מכאן. אע"ג דקדמה הקיפו לישיבתה. אין תורת בתי ע"מ עליהם. ובאבני מלואים שם (ג' ע"ב) הביא דברי הר"ן (המובא לעיל אות ג') דמוכח מדבריו דס"ל ג"כ דבישוב בניא. בבתיס חליא מלתא וחלק עליו. וכתב דעל ישוב בבתיס לחוד קפיד קרא וכמ"ס הוא ז"ל בפנים על דברי החכם:

(ה) **והנה** הגאון האדיר הזה ממלכי דבגן הוא א"ל-לואה פריך לו דרך לעלמו. מ"מ

אחרי נשיקה עפרות וזה לו. נלפע"ד כי אין השגתו מכרעת לדחות שיטת החכם והר"ן ז"ל. דמ"ס דמלשון הכתוב בית מושב עיר חומה משמע דעיקר קפידה הוא על ישוב הבתיס לאחר ההיקף. אין זה הכרח שיש לפרש בית מושב ע"מ. בית דירה של ע"מ. וכמו בימא מוחבא יתיב. כמ"ס למעלה

למעלה. וכי חתם עדיין מנא להו להחוס' והרין
לפרש דתליא בדירה בגי' אולי הפירוש הוא
כהטו'א דבישוב בתוך החומה תליא מלחא.
ובזה הלא יתורן קושיית הרין. מוקפי' חומה
מימיה יהושע בגי' אין קורין בטי'. נחוש דלמא
ישנה ולבסו'ה. ולהטו'א נחא. דישנה היינו ע"י
בגין הבתים שבחוכה. ודוקא בתים שקודם היקף.
אבל איתן בתים שבנו בה לאחר הקיפה. דין
בתי ע"ח עליהן לכל דבר. איכ' לעינן מקרא
מגילה גמי כן הוא. ואיכ' אין לחוש שחא ישנה
בבתים קודם הקיפה. דאי גמי הכי הוי. אפי'ה
נחשבת כחוקפת חומה ע"י בתים שבנו בה לאחר
שהקיפן. כח"ש הטו'א שטעמי' שיתנו מחורגת
קושיית הרין. וי"ל שלא רלו החוס' והרין ז"ל
לחלק בין לשון ישנה. ולבסו'ה והוקפה ולבסו'ה
שהוזכר כלשון שוב בגי' מדרה המוטין ובתי ע"ח
ומקרא מגילה. וגבי שבה משמע להו דעיקר
הטעם דמלכרין ישנה ולבסו'ה. היינו שחא יהי'
ההיקף היקף לדירה. איכ' בישוב בגי' ודירה
הדבר תלוי. ושוב אין לחלק בין לשונות שוות
שבגמי' בכדי אס לא בשביל הקושיא דליל קרא
יתירא למעט שור-איגר. והלא תירלוה שפיר.
ולפינו יבואר שה' הכרח להחוס' והרין לנטות
משמעת הטו'א:

(ו) **וישן** להביא רא"י נגד דברי הטו'א. מהא
דמציא בערבין (ל"ג:) ח"ר גאולת עולם
מהי' ללוים וכו'. לפי שנאמר וקם הבית אשר
לו חומה ללמיתות. יכול אף זה כן. ת"ל גאולת
עולם מהי' ללוים. ופרך הש"ס. בתי ע"ח ללוים
מי אית להו והתניא כו'. ומשני אמר רב כהנא.
ל"ק כאלן שהוקף ולבסו' (לא משכחת בהו בלוים)
כאלן שישב ולבסו'ה (משכחת בהו שלאחר שניתנה
להם בימי יהושע הקיפה הם) ופרך וכח"ג גמי'
הויא חומה' (פירש"י ז"ל וכח"ג דישב ולבסו'ה
מי הוי חומה דליטכך קרא למעטו') והתניא וא"ש
כי ימכור בית מושב עיר חומה. שהוקף ולבסו'ה
ולא שישב ולבסו'ה כו'. ומתוך רב יוסף. כגון
שנפלו להן (בגורל בימי יהושע) הן ומגדשיהן
ע"כ. מלשון הגמ' דפרך וכח"ג דישב ולבסו'ה
הוקף. מי הוי חומה' ולא אמר מי הוו בבתי
ע"ח. משמע דלא כהטו'א דסובר דדוקא שור-
איגר' נחמטע חומה מדין חומה. אבל ישב
ולבסו'ה לא נחמטע חומה מדין חומה. רק
שהבתים נחמטעו מדין בתי ערי חומה. וסרי
הש"ס מחמה מי הוי חומה. משמע דאין על החומה
דין חומה כלל:

ורמנעם בזה כיון דבבתי בית מושב עיר חומה.
וממעט ישב ולבסו'ה הוקף מדין בתי
ע"ח. רק שרינס כדן בתי החללים. ממילא ידעינן
מקרא אחרינא. דהחומה כמאל דליתא דמי. כדתיא
בבב"א שם (ל"ג:) ח"ר ממעטע שנאמר בתי
החללים איני יודע שאין להם חומה. מה ת"ל
אשר אין להם חומה. אפי' שיש להם חומה כמי
שאין להם חומה. ואפי' דפרש"י ז"ל דלכן הוי
כמי שאין להם חומה. הואיל ואין בה כדי עיר
היינו

(ו) **ומ"מ** אין לדחות דברי הגאון שור-איגר
בזרעו. דגבי שבת ג"כ מלאנו פלוגתא
בזה בירושלמי דעירובין (פ') כילד מעברין סוף
הלכה (ו') דמייתי שם ברייתא שהובאה בש"ס דילן
כפ"ב דעירובין (כ"ז ע"א) עיר חדשה מודד מן
הבתים. וישנה מודד מן החומה. אי זו היא חדשה
ואי זו היא ישנה ר' זעירא בשם רב חסדא. בנה
בתים ואח"כ בנה חומה זו היא חדשה. בנה
חומה ואח"כ בנה בתים זו היא ישנה וגרסא זו
ורא' משוכשת לפי גרסת כל הראשונים בש"ס
דילן. דאדרבה בנה בתים ואח"כ בנה חומה זו
היא ישנה והויא מוקפת לדירה. (מלבד ר"ח ז"ל
דמספך הגרסא בש"ס דילן. וקפי הגרסא יחיד
הוא נגד כל הפוסקים. ושיטתו לע"ג. ואפשר ע"פ
גרסתו הנה כן בירושלמי) אבל לפי פסק הרמב"ם
והשו"ע בש"ס דילן. לריך להפך הגרסא בירושלמי.
ולגרוס חדשה במקום ישנה וישנה במקום חדשה
ר' זעירא אמר בין זו ובין זו חדשה. ואי זו
היא ישנה כל שהיו בה דיורין וחרבו נפלומר אפי'
דכו. וכ"ש שיש בה עכשיו דיורין דהויא לה ישנה
ומודדין מחומתהן. ר' זעירא כדפתי' דאיתפלגון.
בנה משעה לשם קרפף ואחר לשם דייר איך לעזר
הרי הוא כדדיר. ור' זעירא אמר אפי' בנה את

והיו ג' חלרות של שני בתים. כדחנן לעיל)
מ"ח מחילא שמעת מינה רישבה ולבסורא נמי
דגלי קרא שהם בכלל בתי חלרים. ג"כ הדין כן.
שא"פ שיש להם חומה כאין להם חומה דמין
לכו. ומפורש כן בדברי הרמב"ם ז"ל (פ"ב מהל'
שמיטה הלכה י"ד מ"ו) דמקום שיסב ולבסורא.
או שלא הי' בו ג' חלרות של שני בתים. וכן
פיר שלא הי'ה חוקפת חומה בשעה שביבש יהושע
את הארץ אש"פ שעתה היא חוקפת חומה. הרי
הם בבתי החלרים ע"כ. אי"כ ככולם גלי קרא.
אשר אין להם חומה. שא"פ שיש להם חומה
כמי שאין להם חומה דמי:
וְשָׁם (ל"ג:) וכמה נ"ו בתי חלרים בתים
שנים חלרים שנים. שתי חלרות של שני
בתים. ואימא בית וחלר כו'. אי"כ לכחוב רחמנא
חלרים. וכ"כ אי כתב רחמנא חלרים. חלר בלא
בית משמע. שהוא קרפף איקרי ע"כ. וכמו דחלר
בלא בית מקרי קרפף. הי"ג חומה בלא בתים
וחלרות מקרי קרפף. וכיון שהשמיטנו הכחוב בית
מושב ע"ח. דדוקא קדם היקף החומה לישובה.
מחילא אם קדם ישובה להקיפה. ישובה כמאן
דלימא דמי. ונחלא י"רי זו לענין בתי ערי חומה
כחוקפת קרפף מימות יהושע ז"ן. דישב הבתים
וחלרות שקודם היקף לאו כלום הוא. ואין בעינן
היקף קודם לישוב דוקא. והא' גלי קרא דאשר
אין להם חומה. דאף שיש להם חומה אלא שאינו
כהלכה. כמו שאינו דמי:
לְפָנָיו זה נראה דעיר שיסבה ולבסורא מימות
יהושע ז"ל. אפילו נבנו בה בתים לאחר
כיבוש שכבש יהושע את הארץ אין להם דין בתי
ע"ח. דכיון דהחומה כמאן דלימא. לא נחקשה
העיר האחת או בקדושת ע"ח. ועיר חומה לריכה
קידוש מיוחד. כדאמרין בערכין (ל"ב ע"ב) מנו
שמיטין ויובלות וקדשו ערי חומה. וכחבו החוס'
שם ד"ה וקדשו ע"ח. פי' לענין מכירת בית בבתי
ע"ח. ולענין שלוח מזרעים חוץ לעיר יעו"ש.
הרי שהם לריכיש קידוש. לכן מ"ש הטורא' שחזן
קושיית הר"ן. ולכן לא חיישינן דלמא קדמה ישיבה
להקיפה. משום דאי נמי הכי הוי אפ"ה נחשבת
כחוקפת חומה ע"י הבתים שנבנו בה לאחר שהקיפו
לע"ה. מאי מהני לן זה. הלא לא נחקשה החומה
מימות יהושע ז"ל. דהא חזן החס' (ל"ב.) ושאינה
חוקפת חומה מימות יב"ג. והטעם הוא מפני שלא
נחקשה אז על ידי יב"ג. אי"כ הוה"ד אם יסבה
ולבסורא דלא נחקשה אז. בכלל שאינה חוקפת
היא. כיון שלא נחקשה אז על ידי יב"ג. דאפי'
לחיד קדושה ראשונה לא קדשה לעיל. הא מיימינן
שם בנח' (ל"ב ע"ב) מקיש ב"האם בימי עזרא

לביאחם בימי יהושע. מה ב"האם בימי יהושע מנו
שמיטין ויובלות וקדשו ע"ח. אף ב"האם בימי עזרא
כן. ומבואר ברמב"ם פ"ב מהל' שמיטה הלכה ט"ו.
שלא קדשו בימי עזרא אלא אותן שקדשו בימי יב"ג:
(ח) **וְעָרָה** לסבבת הטורא' מאי פריך הש"ס (ל"ג):
וכה"ג (רישב ולבסורא) מי היא חומה
והחניא וכו'. נימא דאלטרין קרא דגאולת עולם
היה ללוים ביסבה ואח"כ הוקפה על ידי עכו"ם
מקודם לכן בעת כיבוש יהושע. ואח"כ נחייסבה
בהרבה בתים וחלרות שבנו בה הלוים. נחלא
לסבבת הטורא' דינה כהוקפה ולבסורא. דלל מחאן
אותן בתים שנבנו קודם להקיפן ונדוגית כהוקפה
ולבסורא ע"י בתים הללו שנבנו בה לאחר ההיקף.
ושפיר אינטרין קרא דגאולת עולם לומר דגבי
הלוים אינו נוהג דיני בתי ע"ח ככה"ג. ואם כן
לקי"מ קושיית הש"ס. אלא ודאי דישבה ולבסורא
לא הוי שם חומה עליה. דגלי קרא דאשר אין
להם חומה. דאש"פ שיש להם חומה ביסבה ולבסורא.
כמי שאין להם חומה דמי. והנה הטורא' שם לשיטתו
דביסוב הבתים תליא מלמא. הוקפה לו דאם כן
משכחת לה בעיר אחת חוקפת חומה. בתי חלרים
ובתי ע"ח בהרי הדרי. דהיינו אותן הבתים שנבנו
בה קודם להיקף החומה. י"ה' דינס בבתי החלרים
דאזיל יסבו ולבסורא דלא מהני. ואותן בתים שנבנו
בה לאחר היקף י"ה' דינס בבתי ע"ח. דהא דל
בתים שנבנו קודם היקף מכלאן. ונידוגית כדרך
ע"י בתים הללו שלאחר הקיפן. ואי"כ מה י"ה' דין
כרך כזה לענין מקרא מגילה. וכחב ז"ל דאזלינן
בזה בחר רובא. דאם רוב הבתים שבעיר קדמו
להקיפן. מיעוט הבתים בטלינן לגבי רובה. וכמאן
דלימא דמי למיעוטא. וקורין כולם ביי"ד. ואם
איפכא איפכא ע"כ. על פי דבריו אלא ודאי קשיא
הלא שפיר נריך קרא גאולת עולם וגו'. באם
הבתים שבנו הלוים בתוכה המה הרוב נגד הבתים
שהיו בה קודם ההיקף דסד"א ניזול בחר רובא
והנה דינס כאלו כולם בתי ע"ח. קמיל קרא גאולת
עולם תהיה ללוים. דאין דין בתי ערי חומה נוהגת
בהם. ומוכח דשיטת החוס' והר"ן ז"ל עיקר דישבה
ולבסורא נמי נחמטת החומה מדין חומה לגמרי.
כיון שלא נחקשה בימי יב"ג:

(חפשי יבא אי"ה)

חק' יצחק שלמה יואל בהרד"ש וסוה"ה
חופ"ק הג"ר.

סימן פד

ב"ה ראדום.

בשעת (ח' חוברת י"ב אות י"ה) כתב
ב"ה במטותא מחכמי השע"ח לבאר

לי דברי הלח"מ פ"ו מהלכות חו"מ ה"ז שכל דבריו
 שם תמוהים עד מאוד ולא מלאמי מן שטח עליהם
 פ"ו ומזה ליישב ע"ל כבר קדמו בזה הגאונים
 ז"ל בעל פרמ"ג ז"ל בספר שושנת העמקים כלל
 ט' בחוק ד"ה תשובה יע"ש ובעל בית מלך ז"ל
 בספרו על פסחים שם (בדף ל"ה ע"ב) יע"ש ועוד
 נחל זה בכוונה נחבדים ז"ל. ומה שהקשה מדוע
 חזק לא נקרא כולל כמו נבילה ביוה"כ מחוק
 שאיסור חזק חל על שאר הבואה חל ג"כ על
 הטבל יחול כ"ה לעיין בהשבות רע"א סימן ס"ה
 (במסנה"ג שם) ובספר שט"מ בהלכות א"ב פרק
 י"ז בטעם הולך שם אות ג' שכתבו שם נחמון
 בפסח ר"א ה"ו כולל דאין שעה המולה כולל עמה
 איסור על אחרות כו' יע"ש ולזה נחשון הלח"מ ז"ל:
 (ב) **יע"ש** (אות ו') כתב כ"ה מאוד נפלאה בדברי
 המהרש"א ז"ל בח"א יומא (כ"ב ע"ב)
 שכתב דהגונב לאן של חבירו וטבח משלם ה'
 והוא פלא ע"ל כבר קדמו בפליאה זו בספר שם
 אפרים מהגאון ר' זלמן מרגליות ז"ל בפ' השפטים
 בפסוק חמשה בקר וז"ל שם ופשוט דד' וז' דקאמר
 הקרן בכלל ודברי המהרש"א ז"ל בח"א יומא בפ"ב
 תמוהים וקרוב צעני שלא ילא הדבר מופה קדוש
 ואיזה חלמוד טועה כ"כ ע"ל יע"ש ולפענ"ד נראה
 דכוונת המהרש"א ז"ל הוא כח"ש בספר תורת
 משה מבעל חמ"ס ז"ל בפ' משפטים שם דעיקר
 החיוב לשלם תחת הגניבה חמשה (אף בש"ן) רק
 הוא"ל שנתכזה ונשאו על כחיפו משלם רק ארבעה
 יע"ש וא"כ בנת שבע שלא נחבזה דין היא שישלם
 חמשה וא"ש דברי המהרש"א ז"ל וז"פ:
 (ג) **יע"ש** (חלק ח' סימן ע"ו) חמה כ"ה על
 דברי חמ"ס ז"ל בספרו תורת משה פ'
 אמור בפסוק והוא אשה בתולה יקח ש"י שם
 ויש להסתפק בכה"ג שלקח בתולה כשה"י כה"י
 אם מחויב שוב ליקח בתולה ומחילא לדעת הרמב"ם
 ז"ל דסובר דכלל השנה ג"כ אסור בב' נשים ה"
 נריך לגרש הראשונה וליקח בתולה מחדש וז"ע
 ותמה כ"ה על זה מאוד דהא מובאר ברמב"ם
 פרק י"ד מה' א"ב דאם אירוס אלמנה או בעילה
 ונתמנה להיות כה"ג יבטל אחר שנתמנה וא"ך
 יעלה על הדעת להסתפק דאם לקח בתולה כשה"י
 כה"י ונתמנה להיות כה"ג דיהא נריך לגרש כו'
 אמנה ליישב דברי מאורן של ישראל החתים ז"ל
 עכ"ה:
דג"ה מזה קא עזינגא ואמ"נא שבחמילת כ"ה לא
 ראה דברי החתים ז"ל בשו"ת חלק אה"ע
 סימן קצ"א ששם מביא ג"כ הספק הג"ל ומביא
 דברי הרמב"ם ז"ל שבה' א"ב הג"ל וביאור שם
 דעיקר הספק שלו הוא רק אם לא נשא בתולה

מעולם יע"ש ודבריו שבספר תורת משה הוא רק
 קינור דבריו שבשו"ת ח"ס וא"ש דברי מאורן של
 ישראל (גם לה"י ידוע למד שזה הדיבור שדפס
 בספר תורת משה אינו מהח"ס ז"ל בעלמא רק
 מחלמיו מהר"ם ש"ק ז"ל יעיין בהערה הבדפס
 אחר הקדמה של הספר תורת משה ז"ל יע"ש):
 (ד) **יע"ש** במשנת ר' יעקב (הוספה לשע"ת ח"ח
 חוברת ד') הודיע כ"ג שליט"א לערו
 לרבי' . מה דקשיא ל' טובא בנ"ו דקדושין (דף
 ל' ע"א) לפיכך נקראו הראשונים סופרים שה'
 סופרים כל האותיות שבתורה שהיו אומרים וי"ו
 דנחמן חז"ו של אותיות בתורה דרש דרש חז"ן
 של תיבות בתורה . וכ"ג שליט"א מנה וספר כל
 האותיות וכל תיבות שבתורה ומלא שם נ"מא כן
 נמלא שש"ת שלנו חסד וחסד אותיות רב ותיבות
 הרבה וכו' ואיפה נשתרצב ח"ו טעות כזה . וס"י
 ח"ל ובהכרח לומר כ' נהוה טעות בנמלא ובמקוט
 וי"ו דנחמן ל"ל וי"ו דהא בסדר לו ושם ח"ה
 יסוד המוצנח"ה הוא ח"ה המורה בתיבות וכו' עכ"ה
 הק' הנה אחר המחילה מכ"ג שליט"א יש להפליא
 עליו יותר ויותר ח"ך שלח ידו הקדושה להגיה
 נגד רש"י ז"ל שכתב כאן בקידושין וא"ו דנחמן
 כל הולך על נחמן וכן בשבת (דף מ"ט ע"ב) ד"ה
 לא זו כתב שם רש"י ז"ל דוא"ו דנחמן הוא חז"ן
 של אותיות שבש"ת יע"ש והמהרש"א ז"ל כתב שם
 בח"א רמז להא דוא"ו דנחמן הוא חז"ן של אותיות
 ודרש דרש הוא חז"ן כל תיבות ועיין בגמל קדומים
 (מאולאי ז"ל) בפסוק דרש דרש ובספר נחלת
 יעקב בח"ס שם ובספר תורת משה מחמ"ס ז"ל
 בפסוק שם שכתבו רמז לזה וא"ך יתכן לומר שרש"י
 ז"ל ובעל מחבר ח"ס (כפי דברי כ"ג) ואולאי ז"ל
 ובעל נחלת יעקב וכל שאר המהרשים ז"ל כולם
 טעו וכתבו בלא בדיקה ח"ו . ומה שכ"ג חמה
 שהמספר אינו נוכחין וחסד הרבה אותיות קרוב
 לעשרת אלפים וכתב שלא התעורר אדם מה עד
 עתה . כבר קדמו בזה בספר תשואת חן (מוצא
 בהפתיחה לספר משנת אברהם) ח"ל לכאורה אין
 זה ענין קשה כ"כ לדעת וא"ו דנחמן הוא ח"ה
 אותיות דת"י ס"ת וגמ"י (כוונתו מראה דמה
 נשתבחו בזה כ"כ והלא הוא רק מלאכה וא"ך
 חכמה וכל אחד ואחד יכול לספור ועוד דבעיקר
 דבריהם הושדא בה נרנא שא"ן זה אמצע תורה
 וביומר מויד אלפים אותיות טוה יומר מאמצע
 כו' יע"ש מה שמירטו ז"ל והנה אפשר שמירטלס
 לא יתקבלו צעני כ"ג שליט"א אבל מ"מ כבר
 קדמו רבנן ז"ל בזה ולא שלחו ידם הק' ח"ו להגיה
 נגד מה שמפורש בש"ס בהדיא והנה המוס' שם
 ד"ה יתר הקשו שם קוש"י גדולה ולמה לא הגיה
 יע"ש

ע"כ שם אין הלשון כך כמו שפסקו כ"ז רק
 כך הלשון ברש"י ז"ל שם אבל הכל ליתא לשטוי
 הכי ע"כ וכוונת רש"י ז"ל דזה יכולין לנו לזכות
 כמה פעמים כתוב מלאכה בתורה יע"כ ואין זה
 ענין כלל למנין התיבות (ובאמת גם שם אין לנו
 יודעים בבירור איך הוא המנין נקודות התיבות
 פ"ו דשבת שם ועיין פ"ח ובהרש"ב ז"ל שם):
תבוא לדינא פ"י מעשה ח"ו לשנות מה שנאמר
 בהדיא בש"ס עיין בש"ס הרדב"ז ח"ג (ס'
 תקל"ד) שכתב כלל דמילתא שלא תאמין לדברי
 האומרים שנפל בלבלול ופסוק בספרים אלא הכל
 נאמר הלמ"מ כאשר כתוב אללנו היום כ"ו ולא נפל
 שינוי ולא טעות ולא שום בלבלול ולא שכתב בספרי
 תורתנו הקדושה כ"ו וגמור על בעלי המסורות כ"ו
 יע"כ באורך. והדברים ברורים לדעת בעוה"ש:
מאיר רובין ר"ם דק"ק ראדום
 בעה"מ"ס, בית מאיר.

סימן פה

הערות והשגות הגאון האדיר הרי"ב ז"ל
 על תשובת הגאון האדיר מקונצק שלישי
 בשע"ת חלק ו' קונטרס א':

הגיע לידנו ע"י הרב הגאון
 פ' נחום זיידענפעלד נ"י אב"ד ראב"מ וכו'.

(א) **מ"ש** וכל זמן שלא גבה המס שלו הוי כשל
 המלך ממילא ה"ד דה"ל דיש קנין לעבדים
 להפקיט ספיר החיר ר' ינאי לפרוע אבל רק כפי
 הדרך ליתן למלוכה וכמבואר ברמב"ם כ"ו. וז"ל
 וז"ל היה מותר לפרוע כל השדה דה"ל כ"ז שלא
 פרע המס להמלך הרי כל השדה של המלך הוא
 כיון דיש קנין. ועוד לפ"ז יהי פטור בזמן הזה
 מחיוב תרומ' וזה פלא ה"ל ע"כ על דעתו לומר
 דבר כזה לדעתו בזמן ר' ינאי וכל האמוראים
 היה לר"ך להיות פטור מתרומ' ומזבחי ב"י ינאי
 גופא במס' יבמות (ל"ג) דהוה מעשר לכלתא
 דפירא בע"ש על סיבא לו הארים שלו. אמאי
 הוה בימיו ה"י הקדש שייך להמלך ויש קנין לדבריו
 דלפיכך נפק קדושה שביעית הארץ בימיו:
 (ב) **ע"כ** התיזון הכי שכתב שם ושו"ל אין כדאי
 להשיב ע"ד:

(ג) **מ"ש** דלמה לא פירש"י ביבמות (קכ"ב)
 דעזיקה היא עיר בא"י ואסור באכילה
 מטעם הקרא דבאר"ך הוה כל תבואתה לאכול ולא
 בחורל. וע"כ דאין פשוט הקרא כן. דבריו תמוהין
 מאד אחר שכתב בא' רש"י ז"ל למדה זו בפי' הכי
 דעזיקה הוא א"י ולא כמו שפי' מחלה דעזיקה
 הוא משומר א"ס כן מודע יפרש דקאי על שנת
 השביעית

יע"כ והנה לא ידעתי למה לא תלם כ"ז שליט"א
 תיזון ע"כ קושיא בדברי הפ"י ז"ל שהקשה שם
 וז"ל קשיא לי כמה שנין לפי שנמלך בספרים
 קדמונים ואחרונים שמספר אותיות שבתורה הוא
 כ' רבוא וע"ז רמזו שם ישראל כ"ו ועמדת
 משתומם ומתפלל לפי חשבון פסוקים שערתי בלבי
 שלא יהי רק חלי ערך החשבון המוזכר כ"ו אמנם
 י"ל דהדברים נ"כ בפשוטן דמספר האותיות שבתורה
 ממש הן ל"א רבוא (כמו שזכיר שם בשם ספר
 חסד לאברהם ע"ס) כ"ו וכל זה יש לה ב' בחינות
 קדושות ממש ענין הכתובה שכתב באל"פ אלהים
 וענין קדושה הקרואה שדיבור הקב"ה עם משה
 ואחריו כמי יש א"ס למקרא ויש א"ס למסורת
 כ"ו וא"כ ספיר מלינו למימר שכולין כ' רבוא
 ל"א רבוא דהיינו וכו' דקריין דכמה אותיות לרוב
 שאין יכירין כלל במבטא ואין בהם רק בחינת
 כתיבה כ"ו כ"ל נכון בעוה"י עשה"ט לשונו הקדוש
 ולפי"ז נראה דגם קושיא מפורן היטב דאין לנו
 יודעים זה הי"ך לזכות איזה נקרא בחינות כתיב
 וקרי ואיזה נקרא רק בחינות כתיבה לחוד וא"כ
 אפשר ספיר דרק הסופרים ידעו דוא"ז דגמון
 הוא חליין של אותיות ואין לר"ך להגיד ח"ו.
 ועוד אפילו יזמא דיש טעות ולר"ך להגיד (מה
 שלא יתכן זה כלל כנ"ל) יזמא כיון דאין לא בקיאים
 בחסרות ויתרות א"כ מניין לו לכ"ז שליט"א דהוה
 וא"ז דהוה בסדר לו דלמא הוא וא"ז התיבה אחרת
 כיון דאין לא בקיאים בח"ו כנ"ל:

גם מה שכתב כ"ז שליט"א שבתבות מעולם
 לא היה שום ספק וכן מבואר מדברי רש"י
 שנה (דף מ"ט ע"ב) כנ"ל אחמה אחמה אקרא
 איך כותב כ"ז שלא ה"י בתיבות שוב מחלוקות
 ולהכי מתפלל שדרש דרש משה אינ"ש חל"י"ב כל
 היות כנ"ל מה עושה כ"ז באתן התיבות שחלקן
 ז"ל א"ס הם תיבה אחת או שני תיבות ומספרם
 רב מאד מאד ואכתוב למשל מלת חובל קין להשדיתת
 הוא מלת אחת ואליבא דמערבא הוא ב' תיבות ומספר
 א"ן לר"ך לכותב בחדא שיטה מלת ג"ה אל ומלכי
 אדק. בה שבת. בה שוט. באר שבת. מבאר
 שבת. בארה שבת. בעל הנין (עיין הח"ס חו"ד
 סימן רפ"ב ור"ט ע"ס) בן עמי. בן חוני. אפנה
 פענח. פיטי פרע. אח וזהו משמו אל. בה היענה
 כדלעמך (עיין חולין פרק א"ט דף ס"ד) כס י"ה
 א"ס דח אל קרי וגם בתיבות שאין שמוה גם כן
 מלינו מחלוקה כגון וחרה אף וחרה אפי' (ויחיה
 אף. 'מחרון אפיו) עיין מ"ס פרק הג"ל וא"כ איך
 יכול אדם לעמוד על מנינם כיון שיש הרבה תיבות
 שבתורה שהם שתי תיבות ויש שתי תיבות שהם
 תיבה אחת. ומה שהביא מרש"י דשבת (דף מ"ט

(ט) **מ"ש** דדברי הוסי' מנחות (פ"ד) אינו מובן דאם היה שדה של הקדש מה קאמר הש"ס בסוף ב"מ דאם הבטת בהפקר קונה לר"ך למסור יפה יפה. במחכ"ת הוא טעות דפ"י הוסי' לא כמו שסובר הרב הזה שליט"א דמ"ר"י בשדה הקדש ח"ו אלא ה"פ דענבי מירך ולא של הקדש משום דלהקדש הוא שומר וזה השומר להקדש מן ההפקר. אבל אי ה"י מהנדב ש"מ והבטת בהפקר קנה אי"כ מעולם לא נכנס לרשות הקדש. אי"כ בפשיטות אפי' לא זכה השומר להקדש מ"מ מחשע דחומה דוקא מירך כשגילך אבל לא בקולר כשגיל הקדש:

(י) **מ"ש** לפלא למה לא הבאתם הש"ס דב"מ הג"ל דמבואר שם דשביעית אפקעתא דמלכא הוא. מוארל דאברהם הא התם הפ"י אפקעתא דמלכא דהפקיע המורה את השדה חמוט שסבור לזורעה ע"י פירש"י ז"ל וזה פשוט:

(יא) **מ"ש** למה נדחק רש"י בזבחים (ע"ה) דהתרומה ה"י משנת ששית והלא משכחת התרומה בשנת שביעית בשדה של חש"י והאפטרופוס תרם. השמעה מימך דרש"י ז"ל יפרש היכי תמלא בשדה יתומים והאפטרופוס תרם במקום שפשוט הדבר בתרומה מששית. ועוד מי הגיד לו שזמנות תרומה מחייב האפטרופוס כשגיל יתומים וק"ס אינו מחייב:

(יב) **מ"ש** דלר"ע דמלה במזל שנתגלגל בל"י חייב בחלה זה ה"י כחובת הגוף כו' לפלא שילא מפי ח"ח כמוהו דברים כאלו דמלה ה"י כחובת הגוף. עכ"ד הק':

סימן פו

ב"ה סאקאלי (פ' דאסוא).

כתב המחבר בל"ה ס"י ק"ט ס"ב אם מתחיל להתפלל עם ש"ל כשיגיע עם ש"ל לנקדשך יאמר עמו מלה במלה כל הקדושה כו' ודעה כ"פ דמותר לבתחלה להתחיל עם הש"ל בשוה ויאמר עמו קדושה. וכיו"ב כתב הרמ"א שם ס"י קכ"ד ס"ב דהש"ל יכול להתפלל מיד בקול רם והליבור מתפללין עמו מלה במלה בלחש עד לאחר האל הקדוש כו'. ויש להסתפק אם שכן ואמר גם ברכת אלה קדוש. עם החתימה תרם שהתחיל הש"ל הקדושה אם יכול אז לומר קדושה עם הש"ל כיון שעוד לא התחיל אלה חונן או אפשר דכיון שחשם האל הקדוש דיו כעומד בחלטה התפלל דל"י מוסק לקדושה אלא יתמוך ויכוין למה שאומר פ"ש' כמבואר שם ס"י קכ"ד ס"ז:

וגראה

השביעית הא חיוב תרומה הוא בל"י בכל השנים ואם ה"י רש"י ז"ל מפרש משום ענין שביעית ה"י נעקה גדולה בכל ישראל מדוע במד' רש"י ז"ל לפרש הנפ"מ בין אי' לחורל רק לגבי פ"ש. הלא חילוק בכל מלות המלוות בארץ. ועכשיו שפירש"י ז"ל בדרך הישר והנכון נעשה מזה הוכחה להורות הוראה:

(ד) **מ"ש** לש"י הוסי' זבחים (ק"ט) אי"כ דלאחר הביעור ליכא אי' להוליא שוב גם קודם הביעור מוקרי נאכל בכל מושבות. הדברים הללו אין להם מקום כלל דהא כל עיקר הנפ"מ בין קודם הביעור הוא לענין אי' הולאה ולא לענין ח"י אכילה ומה שייכות הוא לענין היסור אכילה בכל מושבות:

(ה) **מ"ש** דדברי הפסא"י בה' גבירתא שלו תמוה מאוד. במחכ"ת הוא טעה ודברי הפסא"י גבויים וה"פ לאחר שהגיע זמן הביעור דאסור להוליא משום מלות ביעור דלר"ך להיות בארץ וכמבואר בס' בית הרידב"ו וממילא כשכבר נתקיים מלות הביעור מותר להוליא לחו"ל:

(ו) **מ"ש** כפי' הכוונה בס' חסדי דוד על התוספתא דאסור להוליא לאכלן שם. הדבר פשוט דכוונתו הוא דבהולאה גרודא ע"מ שיחזירם לאכול בל"י אין שום איסור ול"ה כמו תרומה דאסור להוליא אפי' ע"מ שיחזירם לאכול בל"י:

(ז) **מ"ש** היולא מזה שביעית בזה"ו דרבנן ואסור להוליא הפירות בין קודם הביעור בין אחר הביעור כו'. מי הגיד לו זאת איזה ראי' הביא לדבריו דאין חילוק בין לפני הביעור ולאחר הביעור. אך כל ראיתו ממה שעשה ט"ס כחפא"י שכתב שהוא תמוה. מזה מורה ודאי הלכה למעשה:

(ח) **מ"ש** על הראי' מירושלמי דפ"הא שהלא דבר זה מבואר גם כש"ס דילן דשביעית וזה בשל הקדש והוא בש"ס ב"מ (ק"י) דפר"ך אלא שביעית לא העלה לו מן הגירסות:

הנה הרב הגאון דק"ק דאמבראווא יפה הביא מהירושלמי דאי מהבבלי אין ראי' כלל לזה וטעות הוא דהא התם מ"ר בשנת היובל ול"ה להקדש אלא קנין פירות דאינו חפשי קדושה הארץ כמו שמבואר בבית הרידב"ו ד' ה' בראי' גדולה שאין להשיב עליה משא"כ בירושלמי דשאה דתן הנוטע כרם להקדש דלפולס לא זכה הבטח"כ את האילנות ואינו חוזר ביוכל וק"ס על האילנות אף בלא קרקע לזה ילפינן מירושלמי דחייב בשביעית ואפי' בזמן שאין היובל מזה נמי גוה"כ ושנתה הארץ שנת ל' אפי' דבר שהוא ל' ק"ס מלה עליו:

הברכה שלאחריה. וברור דזה הדין חלו בשמי
הנוסחאות דלפי נוסחת הרשב"א והר"ם נראה
כדעת הראב"י והש"ע הג"ל ולפי הנוסחא שלפנינו
ע"כ ז"ל כדעת החולקים על הראב"י. שוב ראיתי
בל"ה לברכות שם שהקשה ג"כ קושיא הגר"א
וכתב דחזור לעבודה הראשון כשזכר אחר בשוכך
לציון ברחמים קודם שאמר ב"י דחזור לעבודה
היינו לתחלת הברכה כיון שעב"פ לריך לחזור
ולומר שנית ותחזינה ע"ש והוא פלא דל"ל לחזור
ולזכור שם שמים מראש הברכה עוד הפעם
הלא דין א"ס יאמר יע"י במקום שזכר א"ך ותחזינה
לריך לחזור שנית כדי שיהי' מעין חתימה סמוך
לחתימה. ומה שהביא רא"י מודברי הראב"י דא"ס
שבת מה"ר ומה"ג וזכר קודם שסיים הברכה
לריך לחזור ולומר מה"ר ומה"ג מכלכל חיים כו'
משם רא"י להיפך דהא מפורש יולא מזהראב"י
דא"ל לחזור לראש הברכה רק במקום הקבוע
היינו קודם מכלכל חיים וגומה הברכה כסדר.
וע' בב"ח ס"י קי"ד שכתב דשחזור לראש הברכה
אחרי גבור לעולם ד' עובר על לא תשא. וה"נ
ביע"י ודאי דא"ל לחזור לראש הברכה ר"ל ד'
רק למקומו הקבוע באמצע הברכה וגומר ותחזינה
כסדר.

ובזה תמוה ג"כ דברי הגהות הרד"ל לסוטה
(ל"ח ע"ב) שכתב ואע"ג דלענין הא
דברכות (כ"ט) בעבודה חוזר לעבודה כו' כתבו
הפוסקים ז"ל דאפילו סיים הברכה אומר במקום
שזכר נראה ודאי שר"ל שיחזיר יע"י ויחזיק
בברכה ב"י המחזיר כו' ואפשר לריך לחזור ולומר
ג"כ ותחזינה עב"ל. ובמחכ"ת לא שם עיניו לר'
הטור והמחבר שם בס"י קי"ד שכתבו להדיא דאומר
מה"ר ומה"ג בלא חתימה וה"ה יע"י ב"ח.
ומה שמסתפק אפשר לריך לחזור ולומר ותחזינה.
הוא לפלא דא"ס יחזיק ב"י המחזיר כו' עכ"ל
מקודם ותחזינה שיהיה מעין חתימה סמוך לחתימה;
ומה"ק הגר"א למה תקנו בברה"מ דשבת וי"ט
ברכה חדשה כשזכר קודם שפתח בהטוה"מ יאמר
ר"ה ויע"י כמו מה"ר ויע"י בתפלה. וכן הקשה
הפמ"ג בס"י קפ"ח. וע' במ"ב שם שזכר לומר
במי שחזרו יודע נוסח הברכה החדשה דיכול לומר
בשבת ר"ה וצ"ע יע"י כ"ז שלא פתח בהטוה"מ
כמו בתפלה. ולענין נראה בפשיטות דע"כ לא
כתבו הראב"י והש"ע דכ"ז שלא פתחו ברכה
שלאחריה כמו שלא גמר הברכה שלפני' דמי לענין
דברים שמחזירין אותו ויכול לומר בין ברכה
לברכה רק בתפלה אותו דא"ך שחתם ברכת מחי'
המתים או המחזיר שבינאו לציון לא נגמר עדיין
כל התפלה דהא לריך לומר עוד ברכות שחזקן
ב"ח

ונראה לענין לומר דחליא באשלי רבדני דמבואר
בש"ע שם ס"י קי"ד ס"ו דא"ס שבת
לומר מה"ר ומה"ג ביה"ג וזכר לאחר שסיים
מחי' המתים קודם שהתחיל אחרי קדוש א"ל לחזור
אלא אומר מה"ר ומה"ג בלא חתימה ואומר אחרי
קדוש. וזה הדין כתב הטור שם בשם הראב"י.
וכן א"ס שבת טו"מ"ט וזכר לאחר שחתם ברכה
השנים קודם שהתחיל תקע בשופר ובר"ח שחרית
ומנחה א"ס שבת יע"י וזכר קודם מודים לאחר
שחתם ברכת העבודה. והעטעס דכ"ז שלא התחיל
הברכה שלאחריה לא נקרא סיום ברכה זו לגמרי
לענין דברים שמחזירין אותו והיו כאלו עומד
עדיין באמצע הברכה ויכול לומר במקום שזכר.
וע"ש דיש פוסקים שחולקים ואומרים דא"ך בדברים
שמחזירין אותו ח"ק בשסיים הברכה כמו שהתחיל
הברכה שלאחריה דמי וחזור לראש. והנה הראב"י
הביא רא"י לדינו מהגמ' דברכות (מ"ט ע"ב)
ל"ס אלא שלא פתח בהטוה"מ אבל פתח בהטוה"מ
חוזר לראש. וה"ה בכ"ח א"ס לא פתח בברכה
שלאחר' א"ל לחזור. ובבאורי הגר"א שם הקשה
ע"ז דהא משם משמע אפ"כ דאי נימא בדברים
שמחזירין אותו דכ"ז שלא התחיל ברכה שלאחר'
יכול לומר במקום שזכר למה הולכנו לתקן
בברה"מ דשבת וי"ט ברכה חדשה בפ"ע כשזכר
קודם שפתח הטוה"מ יאמר ר"ה ויע"י במקום
שזכר כמו מה"ר ומה"ג וטו"מ"ט ויע"י בתפלה.
ועוד הקשה מהגמ' דברכות (כ"ט ע"ב) אריב"ל
טעם ולא הזכיר של ר"ח בעבודה חוזר לעבודה
זכר בהודאה חוזר לעבודה כו' ומדקאמר אח"כ
זכר בהודאה ע"כ הא דאמר מקודם חוזר לעבודה
כשזכר קודם שהתחיל מודים לאחר שחתם המחזיר
שבינאו לציון ומבואר להדיא דא"ך שלא התחיל
מודים כיון שסיים ברכה עבודה חוזר לעבודה
וא"י לומר במקום שזכר ע"ש. והקושיא השני'
הקשה ג"כ הפני' שם. והרא"ש שם הביא ג"כ
רא"י זו בשם ה"ר יונה ז"ל לענין דברים שאין
מחזירין אותו ע"ש. אולם פליאה דעת ממני שלא
שמו עיניהם הבדולחים לנוסחא האחרת בנ"י שם
הלא היא כתובה על גליון הש"ס דפוס זיטאוויר
דבס"י הגירסא טעם ולא הזכיר של ר"ח בעבודה
וזכר בהודאה חוזר לעבודה. וכן הגירסא בחי'
הרשב"א שם ובכ"ח פ"י מתפלה ה"י. ולפי נוס'
זו רא"י בבורה להיפך דדוקא כשזכר בהודאה
היינו לאחר שהתחיל מודים חוזר לעבודה אבל
זכר קודם שהתחיל מודים א"ך שסיים ברכה
עבודה חז"י חוזר ואומר יע"י ואח"כ מודים
כדעת הראב"י הג"ל וה"ה לכל דברים המחזירין
אותו שיכול לומר במקום שזכר כ"ז שלא התחיל

פיר. ונס כי הכרעה שאמר מיטש שייכת עם הכרעה שלאחרי' דאיה שותחה בברוך דהוי כרעה הסמוכה לחברתה. ולכן אף שחתם הכרעה לא מיקרי סילוק וסיום הכרעה עד שיתחיל כרעה שלאחרי' וכי' שלא התחיל הכרעה שלאחרי' כמו שלא גמר הכרעה שלפני' דמי לענין דברים שמחזירין אותו ויכול לומר שם כמו באמלע הכרעה. אבל בברעהמ' דאחר שחתם בונה ירושלים נגמר כל סדר בהמ' דאורייתא ואין לומר עוד כרעה מהיה פנוכל לומר דלא הוי סיום כרעה עד שיתחיל כרעה שלאחריה וכיון שסיים הכרעה הוי סילוק ולא זה המקום לומר רנה או יעוי' בלא פתיחה בברוך. ואף לאחר שהיקטו ביבנה כרעה הטובה' עכ"פ אין לה שייכות וסמיכות עם הכרעה שלפני' דהיא כרעה בפ"ע ופותחת בברוך לא ככרעה הסמוכה לחברתה. ולזה תקנו לומר חתן אחר בונה ירושלים להורות שנגמר בהמ' דאורייתא ולהפריד בין הדברים. ולכן חיקף כשחתם בונה ירושלים (ובפרט כשאמר חתן) הוי סיום הכרעה וסילוק הענין. ומה מקום שם לומר רנה או יעוי' תקנו מקומם באמלע הכרעה. ולכן תקנו לומר ההוכרה דשבת וי"ט בכרעה מיוחדת כי' שלא פתח הטובה'. אבל פתח הטובה' דזה הוי בעקירת רגלים נבי תפלה חוזר לראש. ומה מביא שפיר הראב"י ראי' לדינו מברעהמ' דאם פתח הטובה' הדין דחזר לראש וקודם שפתח הטובה' יכול לומר ההוכרה בכרעה מיוחדת במקום שנוכר. והי' בדברים שמחזירין אותו בתפלה דאם נזכר לאחר שפתח הכרעה שלאחרי' הדין דחזר לראש אבל קודם שפתח הכרעה שלאחרי' אף שחתם כרעה זו לא נקרא עדיין סיום כרעה ואומר ההוכרה במקום שנוכר.

ורפ"ז יש לדון ג"כ במ"ש בפ"ע שם כי' קפ"ז א"ס לא הזכיר בכרעה הארץ בריה ומורה מחזירין אותו. ובהז' המ"ב שם דזה דוקא כשנוכר אחר שהתחיל דאם נא אבל קודם שהתחיל דאם אף שחתם כרעה הארץ יזכיר בריה ומורה קודם דאם נא כמו מהיר ויעוי' בתפלה עשה' אבל בהדין השני א"ס לא הזכיר בבונה ירושלים חלכות ב"ד מחזירין אותו. נראה דאם נזכר אחר שחתם בונה ירושלים אף שלא התחיל הטובה' מחזירין אותו דכיון שגמר כל בהמ' דאורייתא הוי סילוק וסיום כרעה ואינו יכול לומר חלכות ב"ד במקום שנוכר וכמו רנה ויעוי' דאי' לומר אחר שחתם בונה ירושלים כנ"ל.

ורש"תא נחזי אגן ב"ס הש"ן שכת' לומר קדושה ולא הרנישו הנזכר עד שהתחיל אהה חונן נראה פשוט דלריך לחזור לראש בכל

שאר טעות שטועה הש"ן דחזר לראש כחזרה ב"ס' קפ"ז. ואפילו לדעת הכלבו שהביא הכ"י שם דהאידנא של אחד מתפלל לעצמו אי' הש"ן לחזור על שום טעות בחזרתו שאינו חוזר וקתפלל בקול רם אלא משום קדושה ע"ש אבל אם שכת' לומר קדושה ודאי דחזר לראש דאם כל חזרת הש"ן הוא משום הקדושה ועי' ראש פ"ב דמילה סי' ד' ובעור א"ח סי' קכ"ד ועי' במ"ב סי' קכ"ז דאם לא אמר הש"ן אריא דכ"ז אין מחזירין אותו דאין לו מקור בנמי ואנשי מערב אינם אומרים אותו ע"ש וא"כ סדר הקדושה דמקורו ב"ס התלמוד וכמו חקרא דונקדשמי בחור בנ"י ע' (ברכות כ"א). א"ס שכת' הש"ן לומר ודאי דמחזירין אותו. וא"כ א"ס נזכר קודם שהתחיל אהה חונן לאחר שחתם האל הקדוש יכול לומר קדושה במקום שנוכר ככל הדברים שמחזירין אותו דיכול לומר בין כרעה לכרעה לדעת הראב"י והמחבר הנ"ל דכ"ז שלא התחיל כרעה שלאחרי' הוי כעומד באמלע הכרעה שלפני'. והי' כל זמן שלא התחיל אהה חונן כעומד בכרעה אהה קדוש דמי ויכול הש"ן לומר שם קדושה. והי' בנ"י שמתפלל בשוה עם הש"ן דלריך לומר עמו מלה במלה כל הקדושה. א"ס שכת' וסיום האל הקדוש ערס שאמר הש"ן קדושה יכול שם לענות קדושה עם הש"ן דאף שחתם האל הקדוש מ"מ כיון שלא התחיל אהה חונן לא נקרא סיום כרעה וכעומד בכרעה א"כ דמי ויכול שם לענות קדושה עם הש"ן לדעת הראב"י והמחבר הנ"ל. ולדעת החולקים בזה דכ"ל דכיון שחתם הכרעה הוי סיום כרעה ובילק הענין ואין כאן המקום לומר ההוכרה הש"ך להכרעה אף בעוד שלא התחיל הכרעה שלאחרי'. וא"כ הי' בש"ן ששכת' לומר קדושה עד לאחר שחתם האל הקדוש אף שלא התחיל אהה חונן לריך לחזור לראש התפלה דג' ברכות ראשונות כחדא חשיב להו במ"ש המחבר סי' קכ"ז סי"ב ע"ש. והי' בנ"י שמתפלל בשוה עם הש"ן ושכת' ואמר אהה קדוש עם החמימה ערס שגמר הש"ן קדושה נראה דאינו ראוי לענות שם קדושה עם הש"ן דכיון שחתם האל הקדוש הוי כעומד באמלע התפלה דאינו פוסק לקדושה רק ישאק ויכוין למה שאומר הש"ן. וכיון דכל האחרונים נקטו להלכה כדעת הראב"י והמחבר הכי נקטינן דחזרה לענות קדושה עם הש"ן אף לאחר שחתם האל הקדוש כי' שלא התחיל אהה חונן. אמנם אפילו לדעת החולקים בזה מ"מ בדיעבד כשהפסיק ואמר הקדושה עם הש"ן לאחר שחתם האל הקדוש קודם שהתחיל א"ח ידאי דיכול לחזור תפלתו וא"ל לחזור לראש דהא לדעת המחבר פוסק שם לקדושה לכתחילה

לכבודו ונחיש המגיד כי קיד סק מ' דפוסק נכיש לעלות לסיה כיון דילא דפוסק העושה בדבריהם לא מיקרי מויד ואיל לחזור לראש. ומלכד זה כתב המגיד שם דלומר מותר דיו בזה כשנג ע"ש. ולדעת הט"ז שם סק ג' אפילו אם שם במיד בין ברכה לברכה ולא שהה כדי לגמור את כולה א"ל שם מקון ע"ש:

נ"ח להביא רא"י לדעת הראב"י והמחבר הנ"ל מהגמ' דברכות (כ"ט א') כל השנה כולה מתפלל אדם הבינו חוץ מימות הגשמים מפני שגיל שאלה בברכה. מחקיף לה מ"ז ונכללה חכלל ודשנו בנאות ארלך ותן טל ומטר א"י לאטרוי. ומפרש הב"ח והפרישה בסיומן ק"י דמתוך שהם דברים קלרים וטעה ולא יאמר ותן טומ"ט במקומה אלא נחמלה או לחסה ואכן בעינן שאלה בברכה. ומשמע דלא הוי שאלה בברכה רק כשיאמר אחר ודשנו בנאות ארלך שזה כנגד ברכה דכ"ז שלא התחיל ברכה קבוצ גליות לא נקרא עדיין סיום ברכה וזה כדעת הראב"י דבין ברכה לברכה הוי כחלע הכרכה. אך מזה אין רא"י כ"כ דאינו דומה חפלת הבינו דאין שם מקום לשאול בחלע הכרכה והוא כולל כל הכרכות ביחד לחפלת שמ"ע שאומר כל ברכה בפ"ע וחוסם בדרך. אמנם אח"כ מקשה ר"א ונימרה בשומע חפלה דאר"ה טעה ולא אחר שאלה בברכה אין מחזירין אותו מפני שיכול לאומרה בש"מ והנה ה"א דמקשה ונימרה בש"מ אין לפרש שיאמר אחר טרם נקרא אח"ה חענה קודם בא"י ש"מ דה"א לר"ך שיאמר מעין חתימה סמוך לחתימה. ואם יאמר קודם טרם נקרא אח"ה חענה אי"כ לא הוה בש"מ דה"א אומר בין למיתת דוד לש"מ ובין ברכה לברכה ש"ך לשלפני כמו מקודם גבי ודשנו בנאות ארלך. ואף לגירסת הרי"ף והרמב"ם טרם נקרא אח"ה חענה כ"י כי אח"ה חענה כ"י אי"כ יכול לשאול ותן טומ"ט קודם כי אח"ה כ"י עדיין קשה דה"א אחר מקודם דבחלע ללוחא אח"י לאטרוי ואף דה"י קרוב לסוף ללוחא מ"מ איבא למיתא דח"י לאטרוי ובפ"ע לדעת הפוסקים שפסקו כשחלל שם דכח"ש אינו מתפלל הבינו חסום הדלה. ואינו כולל בהבינו דאף בחללת ללוחא חיישינן דח"י לאטרוי וע' בל"ח שהעיר בזה. וגם י"כ לרקדק דבחקפתא דמ"י קאמר הלשון ונכללה חכלל והכ"א קאמר ונימרה בש"מ ולא ונכללה חכלל בש"מ. אולם לפי דעת הראב"י והטומ"ט דכל ומן שלא התחיל ברכה שלאחר"י הו כעומד בחלע ברכה ויכול לומר שם הדברים שמחזירין אותו וכ"כ המחבר ס"י ק"ז ס"ה כשאלה בש"מ ראש לא שאל מטר ומכר אחר

שחם ש"מ קודם שהתחיל רנה אומר ותן טומ"ט ואח"כ רנה דכ"ז שלא התחיל רנה אף שחם בא"י ש"מ הוי כעומד בחלע ש"מ. אפשר לפרש דה"י מקשה ר"א ונימרה בש"מ היינו שיאמר ותן טומ"ט אחר שיחמוס ש"מ קודם שיחליל רנה דה"י כאלומו בש"מ דה"א אם טעה ולא שאל בברכה אומר בש"מ ואם לא הזכיר מד אחר שחם ש"מ יכול לומר שם קודם רנה וכוון דבחפלת שמ"ע אם טעה ולא שאל מקודם יכול לומר קודם רנה לר"ך לתקן בחפלת הבינו לכתחילה לומר ותן טומ"ט אחר ש"מ קודם רנה כדי שיוכל להתפלל הבינו גם בימות הגשמים ובה לא אח"י לאטרוי כיון דגמר כל חפלת הבינו. ומשני טעה שא"י:

אברהם ה"י עפשטיין
בא"א הרה"ג מ"ה אפרים מרדכי הב"ם
החופ"ק הנ"ל.

סימן פו

ב"ה הארדאוישין (פ"ר קי"ב).

א בספר שו"ת זכרון יהונתן הביא קושיא אחת בשם הגאון הרי"י סאלאנטער ז"ל. בגמ' קדושין (דף כ"ז) יליף הש"ס לגלגל שבועה מק"ו מסוטה וכו'. וקשה. ה"א אמרינן בפסחים (דף כ"ז). דכל דין שאתה דן תחלתו להחמיר וסופו להקל אינו דין. ואי"כ לרב דס"ל בב"ק (דק"ז) דשבועה פוער. וכוון ששבע פטור מלשלם אפי' באו עדים אח"כ וכו' אבל שבועה ששבע מעלמו אינו פטור. ואם באו עדים אח"כ מחויב לשלם. אי"כ היבא שחבירו טען לו חביעה שהוא מחויב שבועה ומגלגל עליו שבועה מחקוס אחר. אם נומא שהוא יכול לגלגל עליו. הרי נחלל ששבועה זו של הגלגול מחויב ע"פ הדין. ואם יבאו אח"כ עדים יח"י השבועה פוטרו. אבל אם אינו יכול לגלגל עליו שבועה אזי אף אם ישבע על זו החביעה שחבירו מגלגל יוליו יח"י דינו כקפץ וגשבע. ואם יבאו עדים אח"כ יח"י חייב לשלם. ונחלל. שזה הוי תחלתו להחמיר וסופו להקל דתחלתו להחמיר שיכול לחייבו שבועה ע"י גלגול. וסופו להקל דמ"מ יח"י פטור גם אם יבאו עדים אח"כ. ואי"כ לרב גלגול שבועה מגיל עכ"ד ע"ש:

והרא"ה לפע"ד דלקימו. והוה. דה"א דאמרינן דכל דין שאתה דן תחלתו להחמיר וסופו להקל אינו דין. היינו דוקא כה"ג ב"ה דפסחים הנ"ל דילפינן חזק בשריפה מנחל. דהקולא לא שייך בהגדון וכמו לענין ביעור חזק דקולא

אסור שאין בו ממון ילפין ע"ש. ולפי' איש
במחן בפסח דלא שוי' כלום ואין בו ממון שפיר
ילפין מקדשים. שוב ראיתי בתפא"ר סוף פ"ב
דקדושין שהביא קושיא זו. ומי' דדוקא היכא
דאיכא דמח' בחולין. מדדמי ל' ילפין וכו' אבל
כלא אשכחן דכוותי' בחולין שפיר ילפין גם חולין
מקדשים ע"ש. אמנם מלשון רש"י הג' לא משמע
כן. (ועי' ב"מ חקרי לב בהשמועות לספרו סי'
ל"ה שהקשה מחולין (ל"ו) אטו חנן לקולא גמרינן
לחומרא גמרינן? וקשה איך ילפי מקדשים להחמיר
ע"ש). עוד י"ל לפי מה דבזכר ר"י דאפילו דין
שחלחלו להחמיר וסופו להקל ילפין. וא"כ במחן
אם נילף מותר בשריפה הוי מותרא שאני לדי'
קולא וכה"ג ילפין מקדשים לדעת רש"י הנ"ל
ודוק:

שמואל גאון שביד רב וסו"ן דפ"ק הג"ר.

סימן פח

בשמי' ווארשא יצ"ו.

(א) **ינש'** לעיין בענין מעוברת שנתגיירה אי הולד
נחשב ישראל או דהוי גר וגי'מ אי' מותר
למולו בשבת. הנה לפענ"ד נראה דדב' מלי'
בפלוגמא דהרמב"ן והרא"ה הובא בגמק"י פרק
החולץ בענין גר שהקדים טבילה למילה אי' מעכב.
דהרמב"ן הביא רא"י דבדיעבד אינו מעכב מהא
דגיוורת מעוברת שטבלה בנה אי' טבילה. והרא"ה
דחה רא"י זו דשאני ההם דכשהוא במצ' אמו אינו
בן מילה וכו' וכשנולד ומלין אותו אינו אלא כמו
שחלין ישראל שהוא ערל וכו' ע"ש ונ"י מזה בתוס'
יבמות (דף מ"ז:) ד"ה מטבילין ע"ש. מובאר
מזה דלדעת הרמב"ן מעוברת שנתגיירה אין הולד
חשיב ישראל והוי רק כשאר גר. ממילא ברור
דאין מלין אותו בשבת דמילת גר אינו דוחה שבת
משא"כ להרא"ה דהוא כישראל גמור שפיר מלין
אותו גם בשבת ודוק:

(ב) **בשע"ת** (וחלק אי' סי' ל') נשארתי בנע"ג
על דברי המרדכי ב"פ האומר
שהקשה אחאי קידושין תופסין בח"ל נימא כל
דמקדש אדעתא דרבנן מקדש ואפקעיהו וכו' ומי'
משום דחזין דלא קידש אדעתא דרבנן דהא עבר
ע"ד דרבנן ע"ש והקשיתי דהא אהן קי"ל דח"ל וכן
ח"ע אף שלא הכיר בהן קידושין תופסין כמו
שהאריך בזה בחשו' ט"ב מ"ח סי' פ' וא"כ שוב
הדרג' קו' המרדכי לדוקח' נימא כל דמקדש וכו'
ל"ש ח"י הג"ל. דהיכא שלא הכיר בה שהיא ח"ל
שפיר הוא מקדש אדעתא דרבנן ואינו רואה לעבור
על דברי רבנן. ע"ש:

דקולא זאת דלא מלא עיני' לשורפו יהא בטל. לא
שייך בהגדון דהיינו מותר. דהתם לאו קולא היא
וזאת דהא ליכא ב"י וב"י בנותר. ושפיר יושב
ובטל עד שימלא עיני' משא"כ במחן היא קולא.
דאם א"כ יבטל יעבור בנ"י וב"י. ועשה דחשביהו
וע"כ אי' לילף מחן מנותר. אבל הכ' בגלגול
שבוטה דילפין מסוטה. הא הקולא דנמלא בהגדון
דהייט סוטה. קולא זו נמלאת גם בדבר שאחיה
דן. כגון בגלגול שבוטה בעניני' שאר חבישות.
והיא היא דבר אחד בהגדון ובדבר שאחיה דן
ממנו. בשניהם נמלא הדין דתחלתו להחמיר וסופו
להקל. וכה"ג שפיר ילפין דהיינו בבוטה שמגלגל
עלי' שבוטה ממקום אחר. והשביעה וקבלה כמובנה
ואח"כ באו עדים שזינאה. שפיר י"ל לרב ב"ב
הג"ל דס"ל דשבוטה פוטר. אפי' באו עדים אח"כ
ואם כן ה"ה הכא. כיון שהבעל קיבל השבוטה
מהאשה. אזי אינה לריבה להחמיר מעות כמובנה
שקיבלה ואף אם יבאו עדים אח"כ. וא"כ הרי זה
דוחה לגלגול שבוטה בשאר ענינים שהיו תחלתו
להחמיר וסופו להקל בהגדון כבוטה ובדבר שאחיה
דן ממנו. וכה"ג י"ש לומר דילפין. ולק"מ מהא
דפסחים ודוק:

עוד י"ל בזה דל"ד כלל להא דילף מחן מנותר
בשריפה דהתם אם נימא דמחן בשריפה
דוקא. הרי מוטל עליו החיוב מה"מ. וא"כ כה"ג
תחלתו להחמיר וסופו להקל אינו דין. משא"כ
הכא בגלגול שבוטה הלא הרשות ביד המוכר. אם
יכרה יגלגל עליו ואם לא יכרה המוכר אין החיוב
עליו דוקא שגלגל עליו שבוטה. וע"כ אם בחפצו
ורצונו של המוכר דוקא יגלגל עליו ממקדש. אי"כ
הא הפסדו בעלזו וזה שהעדים יבואו אח"כ ויחייבו
אה הנחבע. ואם ח"ש שמה יבואו עדים לא
יגלגל עליו שבוטה. משא"כ במחן אם נימא
בשריפה דוקא הרי החיוב של שריפה מביא בע"כ
עליו את הקולא שלא יעבור בנ"י וב"י בזה שיטת
בעל וינחין עד שימלא עיני' משא"כ בגלגול
שבוטה. הרי כל השטח של גלגול שבוטה הוא
ברשות של המוכר. ואינו חיוב. ול"ד כלל זה
לזה וק"ל:

(ג) **ובאורתי** ענין ק"ל הא"ך אפשר למילף מחן
מנותר בשריפה. הא קי"ל חולין
מקדשים לא גמרינן. ועי' ברש"י פסחים (דמ"ח)
דלהחמיר לא גמרינן מדין קדשים. דדין קדשים
להיות חמורין ע"ש. אמנם לפי מה שהביא בשד"ח
כללים מערכת הח' ס"ק ע"ה בשם נחמד למראה
דכא דאמרינן דחולין מקדשים לא גמרינן. דוקא
אסור שיש בו ממון לא ילפין מקדשים אבל

דמציג הוא נהרג ל"א בת"ר. דלכאורה היא משולל
הבנה בין דסו"ס הוא נהרג ע"י רוב למה לא יחול
גם לענין זה בת"ר. וכ"ס הדבר כיון שיש כח
ברוב לחייבו מיתה מה שבלא"ה היה פטור ממיתה
כ"ס שיוצא הרוב לחייבו מיתה חמורה במקום
שבלא"ה הוא בר מיתה. ונלפענ"ד ביאור הדבר
והיא דלכאורה יש להבין איך הולכין בדיני נפשות
אחר הרוב. הא ק"ל אין הולכין בפני אחרים
מוכח דרוב נדמה מפני פ"כ וא"כ איך הורגין את
הנפש ג"י רוב. וע"כ ל"ל דברואל ל"ס זאת דא"כ
אמה מרבה שופכי דמים בישראל כמציא לר"ט
ור"ט במשנה דמכות (דף ז') ולפ"ז אי"ס דהתוס'
דדוקא במקום דאי ל"א בת"ר ה"י פטור ממיתה או
הדיו מותן לילך בת"ר לחייבו מיתה כדי שלא ירבו
שופכי דמים ולקיים וכערת הרע מקרבך משא"כ
היכא דגם בלא"ה הוא נהרג כבש"ס דסנהדרין
במסקלן. שנתעברו בגרפין. ורק אנו רואים לדון
ע"י הרוב לחייבם מיתה החמורה בזה שוב הדרין
לכלל דאין הולכין בפני אחרים ואין כח הרוב
לחייבם מיתה החמורה. וא"כ:

(ח) **ראיתי** להעיר בזה על מה שאין העולם
זוהרים לטבול את השניים החדשים
דהוי בכלי זריכי טבילה במקוה. ואין איש שם על
לב. ומה שאינם זוהרים בזה מחשש בשר בחלב
כבר העיר בזה בחשו' מהרש"ם משום דהוי כ"ס
ואינו אוסר ע"ס אבל לענין טבילה בשם דהוי כלי
סעודה ולריך טבילה ומזה לפרסם הדבר כי בזה"ז
שכיח מאד הרבה אנשים שיש להם שניים חדשים:
(ו) **עוד** ראיתי להעיר ע"ד מה שנדפס בכמה
מחזורים במוסף יו"כ, ושני שעירים
לכפר וכו' מלבד חטאת הכפורים. וזה טעות גמור
כי ביו"כ לא היה רק שעיר א' ממוסף היום מלבד
חטאת הכפורים והיא שעיר הנעשה בפנים שנשרף
ואם נקיים הנוסחא ושני שעירים לכפר. היינו
עם שעיר הנעשה בפנים אי"כ לריך לחזוק מלבד
חטאת הכפורים. אבל נוכחא הוצאת שני שעירים
לכפר ומלבד חטאת הכפורים הוא טעות גמור
ונתערבב זאת מר"ה שהיה באמת שני שעירים
לכפר. ועיקר הנוסחא היא, ושעיר אחד לכפר מלבד
חטאת הכפורים לפי שהפסוק מיייר במוסף היום
ומוסף היום לא היה רק שעיר אחד כמו שמופרסם
בפסוק בפרשת פנחס ושעיר אחד לכפר מלבד
חטאת הכפורים. ומזה לתקן זאת במחזורים
וסידורים:

אדרן נפתלי ואוראראווער
בר"צ ז"ל מו"צ דפח.

ובעת עלה בלבי ליישב דברי המדרכי עפ"י
שנלפס"ד דמה דק"ל דאף בלא הכיר בה
שהיא ח"ל ג"כ קידושין חופסין היינו רק קידושין
מדרבנן אבל מדאורייתא לא הוי קידושין כלל.
משום דהוי קידושין טעות כח"ס הנודע ביהודא
ס"ס. שוב מלמדי ג"כ בחשו' הרי"ס שכתב כן.
והנני בש"מ ריש כפוזות כתב דע"י אפקעינהו לא
נעקרו הקידושין לגמרי דמ"מ נשאר קידושין דרבנן
ואסור בקרובותי מדרבנן ע"ס. ולפ"ז ע"כ ל"ל
דקושיא המדרכי קאי רק על ח"ל שהכיר בהן
בזה שפיר ה' אמת קידושין חופסין בה מה"ס
נימא אפקעינהו ולא יכ"י אלא קידושין דרבנן
כדברי הש"מ הנ"ל אבל על ח"ל שלא הכיר בהן
לא ייחזק כלל ק"י זו כיון דבלא הכיר בה שהיא
ח"ל בלא"ה לא הוי רק קידושין דרבנן כנ"ל ול"ס
לפקעות נימא אפקעינהו אשר מה' ג"כ קידושין
דרבנן כיון דבלא"ה מקודשת רק מדרבנן. ע"ד
בח"ל שהכיר בהן דהוי קידושין חופסין בזה שפיר
ה' נימא אפקעינהו ומה' רק קידושין דרבנן.
וע"ז שפיר ח"י המדרכי דחזין דלא קידש אדעתא
דרבנן וכו' ומושב ק"י הנ"ל דמח"ל שלא הכיר
בהן לא ה' כלל המדרכי:

(ג) **ובמה** שכתבתי לפיל דהא דכלא הכיר בה שהיא
ח"ל ג"כ קידושין חופסין היינו רק
מדרבנן יתיישב בזה לנכון קושיא העולם בשם
הגאון מוהר"ל מהלברשטאט ז"ל על דעת הרי"ה
במוס' חולין (דף י"א:) ד"ה ליחוש. דממיתה
למיתה לא חולין בת"ר רוב. דא"כ למה בת כהן
בשרפה ניחוש דלמא לאו אב"י הוא ומתחייבה חנק.
ואי דאולין בת"ר הא ממיתה למיתה ל"א בת"ר.
ולפמ"ס לק"מ לא מבעיא לר"ע דס"ל אין קידושין
חופסין בח"ל וא"כ אי ניחוש שחא זיננה אמה
ולאו אב"י הוא הרי הוי הבת ממזרה ולא חפסי
בה קידושין כלל. והוי פנוי' דפטורה לגמרי ממיתה.
ושעיר חולין בת"ר לחייבה שרפה ולא הוי ממיתה
למיתה. ואפילו לדין דק"ל קידושין חופסין בח"ל
היינו דוקא בח"ל שהכיר בהן אבל בלא הכיר בה
שהיא ח"ל לא חפסי קידושין מה"ס כלל רק מדרבנן
היא דמקודשת כנ"ל. וא"כ לק"מ ק"י הנ"ל מקרא
דבם כהן. דאי ניחוש שחא זיננה אמה הוי היא
ממזרה והר"ז ח"ל שלא הכיר בה דמה"ס. לא חפסי
בה קידושין וא"כ מה"ס הוי פנוי' דפטורה לגמרי
ממיתה לכן שפיר חולין בת"ר לחייבה שרפה ולא
הוי ממיתה למיתה ודו"ק:

(ד) **ובדיותי** בזה אמרתי לבאר דברי המוס'
כנ"ל ש' דממיתה למיתה כיון

זכרון יעקב.

הוספה לשע"ת חק ח' חוברת יא.

קדש זכר נשח חר' הנביר הנעלה מופלג בחייו הספורס בצדקת פורונו וכו' כשיח מוחרר יעקב ויל
ווארהיווער מלארן בן הנביר המנוח מ' משה חיים ויל נטר כשיח בליל ש"ק ח' ניסן תרע"ד לפ"ק
תנצב"ה.

סימן א

בעה"י באניהאד

פכוד הרב וכו'.

ע"ד המקוה שטעו באר גדולה ומשם ממשיכים
המים ע"י פלומפא לבאר אחרת עד שהבאר
נתמלא ומן הבאר ההוא הולך המים לתוך המקוה
שעובלין שם ע"י המשכה בלי לגור רק שנכנה שם
הקרקע בסיד וגפסית. וכתב מע"כ נ"י וז"ל: והנה
זה שנוגע למה שממשיכים המים ע"י פלומפא
מן הבאר הראשון לבאר השני פשוט דאין בזה
שום חשש לא משום שבאים ע"י כלים ולא משום
הויית המים ע"י אדם דהרי המים נמשכים למקוה
ע"ג קרקע ולא הוי הוייה ע"י דבר המקבל עומאה
וגם לא הוי ע"י אדם דכע"ג לא הוי אפילו כח
כחו עכ"ל במכתבו:

דבר מע"כ נ"י לא ביאר היטב מהות הבאר
השניה אשר שאובים בחוכה מים ע"י
הפלומפא מהבאר הראשון דאם שם ליכא מים
אחרים רק אותו המים הבאים שם ע"י הפלומפא
מהבאר הראשון כע"ג פשיטא דכל המים שבאו ע"י
הפלומפא נעשו שאובים דפלומפא הוי כלי דבר
המקבל עומאה. ועיין בשו"ת אמרי אש ליו"ד
סימן פ"ו האריך מאוד בזה. וכל גדולי האחרונים
ס"ל כן להלכה. דפלומפא הוי כלי. וא"כ כיון שהמים
שבאו מהבאר הראשון ע"י הפלומפא נעשו הכל
שאובים. מה מהני שהולכים למקוה מהבאר השני
ע"י המשכה. הא אכן קי"ל דכל דליכא רוב מים
כשרים במקוה. לא מהני המשכה להפסיד השאובים.
כמבואר להדיא בסעיף מ"ד. ואפילו אם יש בבאר
השניה כ"א סאה מים כשרים ג"כ לא מהני עד
שגדע שיש במקוה קודם שהומשכו לחוכה כ"א סאה
מים כשרים. וע"כ מע"כ חיי"י שכבר הוי בבאר
השניה שיעור מקוה כשרה. רק כדי שיהיו יכולים
המים לילך משם אל המקוה ממשיכין לחוכה ע"י

הפלומפא מים שיעלו המים עד המזר העליון שנעשם
סילכו דרך שם אל המקוה וכו"ג וודאי כשר דהרי
אפילו אם שפכו להדיא מים שאובין למקוה שיש
שם שיעור מקוה כשרה נטהרו כל המים אפילו
הם אלף סאה דכל המים שבאים אל תוך המקוה
נטהרו בהשקה או דנטשו כזרועים וא"כ כאן שבאים
המים ע"י פלומפא לא גרע עכ"פ מפתח מים
שאובים דנטהרו היכף כשבאים תוך שיעור ארבעים
סאה. ועיין חת"ס יו"ד סימן ר"ג. ועיין עוד
שם סימן רי"ב. ושם כתב דלית מאן דחש להא
דכתב הש"כ בס"ק מ"א בשם הרבנו ירוחם שיש
פוסלין אם המים הלכו למקוה אחר. ועיין בש"ך
ס"ק קי"ב שם ובשו"ת בית שלמה ח"ג ליו"ד סימן
ס"ג האריך ג"כ בזה דכל שהמים נמחצו אל
שיעור מקוה מים כשרים פשיטא דכשרים אפילו
נמשכו למקוה אחר. ולע"ד דאם הלכו ע"י המשכה
כה"ג לית מאן דפוסל דכיון שיש דעות דכולה
ע"י המשכה ג"כ כשר. ועיין ישועות יעקב שם
ס"ק ע"ו דאפילו לדין דקי"ל דהמשכה אינו כשר
רק ברוב מים כשרים מ"מ מודי דרק מדרבנן
פסול. והארכתי בזה בחידושי להלכות מקואות
בסוגיא דהמשכה וא"כ עכ"פ כל שהמים נטהרו
ע"י השקה או ע"י זריעה במקוה כשרה פשיטא
דמהני דהמשכה אח"כ למקוה אחר למקוה. ועל
זה לא יחלוק שום אדם. וא"כ כג"ד שמשמחא
חיי"י שיש בבאר השניה ארבעים סאה מים כשרים
פשיטא דכל המים שבאים שם אח"כ נטהרו ויכולים
להמשיך אותם למקוה כשרה. אמנם אם בבאר
השניה ליכא ארבעים סאה מים כשרים לא מהני
מה שהולכים המים משם למקוה ע"י המשכה דכיון
שכל המים נשאבו בחוכה ע"י הפלומפא ככה נעשים
שאובים ואפילו אם יכיר רק ספק אם הפלומפא
הוא כלי. ועיין שו"ת מהר"ם שיק יו"ד סימן ק"ס
וישנן שפ"ס. הנה אכן קי"ל דכל שאוב דאורייתא
פסול כח"מ דהמ"א סימן ר' פס"ק ג'. וא"כ
כול

הו"ל ספיקא דאורייתא אם נעשו שאובין ע"י הפלומפא ולא מהני המשכה ואפילו אם כלו בהמשכה הוי רק דרבנן פסול מ"מ אין לומר כאן ספיקא דרבנן לקולא. דהספק אם הפלומפא הוי כלי לא נוכל לחשוב לספק. חז"ל. דזהו הוי כספק חסרון ידיעה. ועוד דרוב הפוסקים ס"ל דפלומפא הו"ל כלי ודאי. וא"כ אינו כשר רק אם יש בהבאר השניה ארבעים סאה מים כשרים דכתיב גס המים שבלים שם. ע"י הפלומפא נטהרו או ע"י השקה או ע"י זריעה וא"ל יכולים להמשיך משם למקוה ע"י המשכה. וכל זה פשוט בס"ד.

והנה אחר העיון קלט י"ל דהכא בגיד שכל המים שבלו ע"י הפלומפא נטהרו ע"י ג"כ דהיינו מה שנמשכים אח"כ למקוה וכשר יותר ממקוה שאוב שהשק פ"א למקוה כשרה ואח"כ נפסק ההשקה שכתב בש"ע ס"ק ק"יב דלא מהני אח"כ כשנפסק השקתן דהנה כיון שכל המים נטהרו ע"י השקה וזריעה שבלו משם הו"ל הבאר השניה נכשרו כל המים ושפיר יכולין להמשיך המים אח"כ למקוה כשרה והנה אם יש בבאר השניה ארבעים סאה מים כשרים לא היה צריך להביא ראיה מהמקוה שבק"ק אונגוואר שהובא בספר לחם ושמלה דזהו פשיטא שכשר כמבואר בחס"ס סימן ר"ג וסימן רי"ד. ופשיטא דגם במקוה המובא בספר לחם ושמלה טעם ההכשר משום שהמים שנשאבו ע"י הפלומפא נטהרו בהשקה למעין רק שם לא היה יכולין להמשיכם למקוה רק ע"י תחבולה ע"י קנים חלולים כמבואר שם ואין זה ענין כלל לגיד דבגיד כיון שהמים מבאר השניה כשנגבחים ע"י שבלו שם מים מבאר הראשונה הולכים מעלמן דרך המשכה למקוה איזה פסול יש כאן. ובאונגוואר ג"כ היו המים שנשאבו ע"י הפלומפא נטהרו בהשקה למעין שהרי כתב שם בפירוש וז"ל וא"ל פותחין את הכרזת המים יורדין עד המעין עכ"ל. דאל"ה לא היה הסכים רבנו הגאון ר' מאיר אי"ש ז"ל להכשיר דלא כשחמתי' בשו"ת אח"י אי"ש סימן פ"ו דפלומפא הוי כלי ונעשו המים שאובין. ודו"ק היטב:

אמנם בגיד כתב מע"כ ג"י שיש לו מקום ספק שא"כ כשצריך לחתם המקוה לר"ך בכל פסם לשאוב מן המקוה עד שנשא"ר רק שיעור מקוה ואח"כ שופכים שם. החמין השאובין וחיים שא"כ שחבין איזה פעמים הוי השאובין רוב וא"כ יש לחוש. וזאת הפוסקים המחמירים בשאובין ג"כ דתן סאה ונטל סאה לא כשר רק עד רובו. ועיינו שפיר חזו דברי החס"ס סימן רי"ד ד"ה ומ"ל דקמן דאם באר החמין ע"י המשכה דוודאי כשרה אחת צעירו היה לר"ך לפנות באמצע

הליגור שהחמין נמשכים על ידי שליטתם. ומשפסק אם הלגור לא נעשה כלי ע"י. ורולה מע"כ ג"י לומר כיון שהלגור היא תחת הקרקע לא נעשה כלי על ידי השליטתם.

דנה לבי לא כן ידמה ועיין שו"ת פרי השדה מ"א סימן ק' שהבאתי ראיה דכל שהיה כלי בחלוט אפי"ג שנעשה לחבר לקרקע מ"מ מקרי כלי לפסול המים שבו מ"מ שאובין. ועיין בנו"י מהדו"ת סימן ק"ט ומה שהוקסם לך ודו"ק. מ"מ בגיד יש להכשיר דכיון דכתב הרג"מ על הש"כ ביו"ד סימן ו' ס"ק ס"ג דאפילו מאן דס"ל בשאובין ג"כ להכשיר רק עד רובו בנתן סאה ונטל סאה מ"מ הפסול הוא רק משום מראית עין שלא יבאו להכשיר כולו שאוב ע"י. וא"כ כל שנעשה רק איזה היכר שאינם שאובין ממש שאין שופכים לתוך המקוה להדיא יש להכשיר. ועיין בשו"ת בית שלמה ח"ג סימן ג"כ שמקיל ג"כ בזה. ובשו"ת השיב משה סימן מ"ה מכשיר לגמרי במים שאובין בנתן סאה ונטל סאה בכל גווא. וא"כ עכ"פ היכא שיש שני קלט שאינם שופכין החמין לתוך המקוה להדיא דלא נראה כשאובין ממש וזו ליכא מראית העין ויש להכשיר בדבר שכתב נהגו להחיר. סיומא דמילתא דאם יש בבאר השניה ארבעים סאה מים כשרים באופן שהמים שבלים מבאר הראשונה ע"י הפלומפא נטהרו שם ע"י השקה וזריעה ומשם הולכין ע"י המשכה למקוה. המקוה זו כשרה בלי שום חשש ופקפוק. והוא מבואר עפ"י שיטות הפוסקים בס"ד. והנה הדו"ס פק"ק באניהאל. א' לסדר אלה המשפטים עתיד לפ"ק.

אליעזר דייטש.

סימן ב

ב"ה בטנאב.

א ע"ר שבהרבע הרמות כל הדרכים שהולכין בהם מהציר לעיירות אחרות פותחים מעשר ועוד במזרח משני ידיו הממילות מקום רחב ובימי השוק שם השוק מבהמות והדרך הולך ממזרח כל הדרך והולך בעקמימות ללפנות מערבית מהציר לעיירות אחרות והדרך הוא שאס"י אם יש מקום להחיר העילוטל בשני למין הא' שבמזרח הוא מקום השוק דהוי רשות הרבים ע"ן כל הדרכים שהולכים בהם מעיר לעיר דמבואר בהג"א פרק קמא דעירובין וכן הוא ברוב"א ובספר משנה ברורה ס' שח"ה מביא בשם הרשב"א והגר"א דהוי ר"ה אף בפחות מעשר וכן מפורש בש"ע בשם"ה דבנקטי ביה רבים צריך לחקור:

והנה בני סמך שס"ד מביא הדין דרש"י
 מנחות פתחים מבי' רש"י לרש"י
 שהוא מסילה שהולכים מעיר לעיר אף אם היו
 עקומים דינם כמפולשין ע"ש ואף דהעיר אינו
 ממלאי מבוי. אבל כחנאי חזר נ"כ לא הוה ובני
 כסי' שס"ג דמבוי שאין בו מבאי מבוי ומפולש
 לריך זוה"פ. וכד"מ סק"י. ובדרישה מפרש דברי
 הרשב"א בדרך אחר אמנם הלא הבי' בסוף ד"ה
 ולריך ס"ס וכבר כתבתי דברי הרשב"א מבוי שאין
 ארכו יותר על רחבו והוא מפולש ובתתם סופר
 א"ח ל"ו דהעיקר בדברי הט"ו דחלז שררכו יותר
 על רחבו אסור בבקעי ביה רבים יע"ש ואם לסמוך
 על חשו' המהרי"ט שמביאין האחרונים שיעירות
 שלנו דינם כחלז ולומר שבהלז אינו מוסיף בבקעי
 בה רבים. הן בני' ס"י שליב מביא בשם חזו
 החטופה. דעיר לא היו כחלז ויעוין בצעל המאור
 פרק עושין פסין דחלז שהולכין בו שתי וערב
 יע"ש ובירושלמי פ"ח ה"ז ובפרולה ובקעו ס"ס.
 והמעין במהרי"ט יראה דוהחילה דן כל העיר
 לחלז. ובסוף ב"ה אף. כתב דרך חלז הפרולה
 ל"ס אסור אבל העיר הוזהר מבוי וטעמא רבא
 לחלז בין חלז למבוי שבעיר יש להכשיר ודן העיר
 למבוי וזה מביא במג"א כסי' שס"ג ס"ק ל"א
 וקושטנטינא אע"פ שפרולה ל"ס הרי דהמג"א מביא
 אף סוף דברי המהרי"ט דעיר קושטנטינא הוי
 כמבוי. ונ"כ קשה לומר דעיר שהולכין לה ממקומות
 הרבה הוי כחלז. ובמהרי"ט בענינו מביא ס"י
 ע"ז כתב וז"ל ואיתא בירושלמי חלז שהרבים בוקעין
 בו הרי הוא כמבוי שאין רבים בוקעין בו הרי
 הוא כחלז נראה דהבא מבוי המפולש קאמר דחלז
 שהרבים ב"ב הוא שהרבים מבוי המדינה שאינם
 דרים בהחלז הם לריכין לבקוע בו כגון שיש שם
 חניות שבגללן נכנסים ויוצאין בו אבל כל שאין
 בוקעין בו אלא בני החלז בלבד אע"פ שהם מרובין
 ושאר כל אדם אינם באים שם אלא לאורך כביש
 להם עסק עם בני החלז לא מקרי רבים בוקעין
 בו ולא עדיף ממבוי שאינו מפולש יע"ש וא"כ
 אף י"ס מקום לדון העיר כחלז ועיין בתוספת
 בבא במדא (קניג ע"ב) ד"ה רבי דחלז אין
 הולכין הדיר בבקעה. ובמסנה טהרות דחלז
 שרבים נכנסין ויוצאין בו הוי רבי' מביא הנרי"א
 המוספתא דמירר בחלז של יחיד. ובש"מ מהר'
 ג' ס"י ש"ה כתב דלא קי"ל במהרי"ט בזה.
ועוד יש לומר דאם י"ס דרכים רחבים יותר
 מעשר י"ס מקום לדון דהפתחים מעשר
 אף בבקעי רבים לא מוסיף אמנם אם לא נמלאת
 אף דרכים הללו אף שפתחים מעשר מוסיף בבקעי
 רבים וכמ"ש הלבוש בשם"ה הטעם דאסור בבקעי

רבים דהוי דרך ואינו כפרולה יע"ש. והנה רבים
 תמחו על הרמב"ם ז"ל שבמבוי עקום פסול דהוי
 כמפולש כרב ובקעי ב"ה רבים. אינו מזכיר כלל
 ובש"ס מבואר דמבוי עקום אסור רב דמורמו כמפולש
 ופריך ורב חנן שאני התם בבקעי ב"ה רבים וזה
 הל"י בזה ולסוף הר"ם לא מזכיר דין בבקעי רבים
 וכן הר"ף לא הזכיר ומורי הרב המריף ה"י
 משלם יע"ב"ל מגידונג ז"ל השביל לפרש דהר"ם
 ז"ל מפרש בבקעי ב"ה רבים עפ"י דברי פרש"י בדף
 (כ' ע"א) ד"ה מפסקתו שאין ש"ס דרך אלא
 בין הפסין יע"ש כן מבוי עקום אין שום דרך
 לבני המבוי ללכת אלא דרך העקום אבל כנפמן
 המבוי ש"ס דרך הרסב כן לא מוסיף כלל מאי בבקעי
 רבים דרך הפרולה וע"כ פסק הר"ם במבוי עקום
 שהוא כמפולש ובפרולה אינו מזכיר כלל אם בבקעי
 ב"ה רבים והדברים עמוקים וע"כ ז"ל דמהרי"ט
 מיייר' ב"ס דרבים רחבים נ"כ וע"כ הפתחים מעשר
 ד"י בלחין אבל ב"כ שאין שום דרך מבוא מהעיר
 לעיירות אחרות אף בפחות מעשה לא מהני לחין
 ולריך זוה"פ או דלחום כנסו ולב"י לחוקקי ישראל
 ב"ה שפרי תורה להרחות חומות ודעתי:
ב) נשאלתי מהמפולג החסיד הרי שלמה חייט
 ז"ל דברי רש"י במהללים ק' קמ"ה
 פ' ע"ז ומשיבט לכל מי רלון דרי פרנסתו הוא
 משביט. את טובו ואת ראונו. ואת דרכו. ונראה
 דרש"י כותב המקומות שנאמר כהן לשון משביט
 בבקיעל ק"ד חספח ד"ך יעקב"ה טו"כ. בקמ"ה
 ומשביט לכל מי רלון. ובקמ"ז חלב חיים
 יעביד"ך ומלב לשון ברכה:
חק' מש"ס זוסיא הערשיהאראין
 החונה פ"ק סמנאב.

סימן ג

בעניינא דאקאמש (פיר ויחלוק)
א) ראיתי מ"ס פאר דומעל גאוש במסכתו. משמע
 רבי יעקב' סוספה לפרש"י ס' קמ"ח
 ד' לחמות מביא מלכות ב"ה דקדוש (ל' לפרך
 נקראו הראשונים סופרים שסיו סופרים של
 האותיות שבמורה. ש"ו למע"ס ר"ו דמחן ט'
 וכתב שפ"ס וספר החיובות מללן ד"ס אלפים
 הח"ה (וב"ה כמס"ס) ומלא פבראשית עד ר'
 דמחן קניו אלפים רל"ו. וא"כ הכה נאמר ש"ס
 שלט מ"ז חסד ספרי משבונס מספר אותיות רב
 סה. וס"ס ב"ה. ומעבר שאין ממש במספר
 שלנו בל"ה ש"ל. וגם החיובות סה ומללן פ"ס
 אלפים חתק"ט ונמלא חל"ן. ל"ס אלפים טק"ל
 ובאמת

א"ל לאוקמיה וי"ש בחי"ך. וע' בעטרת ראש
בעין יעקב קדושין שם שביאר דבאמת בכל חי"ך
מזי הוי מילתיה דרסע"ג. והנה סו"ר שם דס"ך
כל הפסוקים כ"ג אלף ר"ג. וכ"ה בחו"י שם.
וזה מסכים בקירוב קרוב מאד להמספר שבספרי
חי"ך שבידנו כח"ש בעט"ר שם:

וגם הפני' בקדושין שם עמד מחמיה על מספר
ס"ר אותיות בחורה המקובל לנו וגמלא
בזוהר ובשליה. ולפי מה שלפנינו לא נמלא כ"ה
ערך ח"י מזה (ובתלפיות שם מביא בשם חומש
י"ן פתי' סך המלות ע"ט אלף תתקצ"ו. והאותיות
ס"כ אלפים תרע"ד ע"ש). והביא מהחשלי"א
מעין ב' נהר י"א ח"ש פ"ה ע"ש. וכתב החשלי"א
דמספר האותיות הן ל"א רבוא ע"ש. והפני'
גופיה כתב דג"ל הדברים כפשוטן דהן ששים
רבוא עם התרגום שג"כ נמסר בסיוי כדאימא
במדרש ובספרי הקדמונים ובשליה. ועוד ג"ל
לפרש יותר מרווח שמספרן ס"ר עם האותיות
הנחות וקריין ולא כתיבין ואין נרגשות במבטא
וסיים כג"ל וכן בעוה"י עיי"ש. ובתלפיות שם
כתב המאסף ג"כ דלולי מונים גם זאת היוולדה
מחברתה כגון ה' מפיק ה' וכו'. או אפשר שדברו
מס"ת של מעלה. וכתב ש"ס לו בחיבור אחר
ראיה דבספר של מעלה דברו והדבר מפורש שם
באופן שלא נשאר מקוש' כלל עיי"ש. ובעט"ר
שם מביא מוזהר שה"ש דמפורש דס"ר אותיות
עם המילויים יע"ש:

ומעתה חי"ך שנאמר. כבר מלאנו מונות. אך
לחיבות לא יועילו השלמים והמילואים
כמובין. אם לא שנאמר שדברו כלפי מעלה בס"ת
של מעלה. וזה רחוק בעיני שדברו חז"ל לבני
אדם בחורה אשר בשמים:

אכן אם נאמר כתיבולו הפשוט של הגאון פני
יהושע ז"ל. שעם התרגום המקובל מסיני
מכוון המספר של ס"ר אותיות. בחורה יהיה כל
העקוב למישור כמו שאבאר בס"ד:

והנה ד"ז שהתרגום נתקבל מסיני מלבד מה
שנראה כן בש"ס דילן מגילה (ג'). וכ"ה
במ"א מהרש"א ז"ל שם עיי"ש. מפורש הוא בשם
רב עמרם ורב נטרונאי גאון ז"ל בב"י א"ה
(ס"י רפ"ה) ע"ש. ולא רחוק הוא איפוא דהיינו
רבותיהו דראשונים שהיו סופרים כו' כלומר
שהיו בקיאים גם בהתרגום שנתקבל מסיני בדיוק.
ועפ"ז העלו דו"ר דגמון חז"ן של אותיות דהיינו
הס' רבוא שבחורה עם תרגומה שנתקבלו מסיני.
וכן דרוש דרש חז"ן של חיבות של תורה ותרומה
יחד. והיינו סופרים דכתיבי בנחמיה ויקראו
בספר תורת אלקים מפורש ושום שכל ופירש רג'

במנלה

ובאמת עד דרוש דרש נמלא מ' אלפים תתקכ"א.
וזה ודאי א"ל שיהיה ס"ה שלנו חסרה חיבות
ח"ו. וסיים שבהכרח לומר שנפל טעות בגמרא
בהעמקם ראשונה ובמקום וי"ו דגמון ל"ל וי"ו דהוא
שבסדר לו קפיעל כ"ה פסוק כ"ה. ובויקרא
קפיעל מ' פסוק ט"ו הינה המזבח הוא חז"ן
של חיבות. והרמ"ה בהקדמת ספרו מסורה סיג
לתורה הביא הגמרא ולא הרגיש שמכחיש המסורה
שלנו ולא טרח לחמת. ומעתה א"ל שיהיה ו'
דגמון זקוק ולא שיהיה דרוש מהבא ודרש מהבא
כי כ"ז מזויף מחוכו ולפלא שלא התעורר איש
בזה עד עתה עכ"ל:

ואני אומר הם כי לא להזכיר. וח"ו לחשוד
אם כל רבותינו הראשונים שהלכו בעינים
עלומות ולא פקחו עין לראות מה שראה פרומע"ל.
יחמלה הנני בזה להוכיח מיניה וביה דהך
יקדושין שאין הדברים כפשוטן שכן הוא מספר
האותיות וחיבות גלוי לכל הרואה ליטול ס"ה
המונחת בקרן זיית ולמנותן ויראה דו"ר דגמון
ודרוש דרש חז"ן דא"כ מאי רבותיהו
דראשונים. שנקראו סופרים שהיו סופרים כו'
ושםיו אומרים וי"ו דגמון כו'. והרי כל מקרי
דדרדקי יכול הוא למנותן. וכי מימא היינו
רבותיהו שהיו בקיאים בחסרות ויתרות ובפסוקי
מה דאין לא בקיאים: אחתי אבי' דלא ס"ד הכי
וקאמר לר"י ניתי ס"ה ונימניה. איך הבין מאי
עדיוסתייהו דראשונים. וכי בשביל הטורח הזה
לבד שטרחו למנות וכו' לשם סופרים מה שכל
יודע לזרות אותיות ומבין פסוק חיבות ופסוקים
יכול לכוין. אלא ודאי דברים בגו. דברים העומדים
ברוחו של עולם. ולא כל הרואה ליטול את השם
סופרים יבא ויטול:

והנראה בזה באמת שלא להזיח לעז ח"ו
על כל רבותינו הראשונים חז"ל הוא
דכבר נתעורר הגאון בשרי' חוות יאיר (ס'
רל"ה) על בעל ספר תנלה עמוקות שכתב דחיבת
ישראל מטירקון יש ששים רבוא אותיות לתורה.
שלם. מספר פסוקי התורה הוא דבר שא"ל להיות.
וכן יאמר על מה שראה בספר נובלות חכמה
ושאר ספרים בשם רב סעדיה גאון ז"ל שספר
כל האותיות ונתן בהם סימנים בכל אות ואות
כמה נמלא ממנו. ומלא לכל מספר פסוקים
מתוך כמספרם וכמחוכותם עיי"ש:

ודבר י"ז של דסע"ג ז"ל מובא בספר מדרש
תלפיות ענף אותיות. ושם מובאר חז"ל
לרבינו סעדי' כמה אותיות בחורה מכל אות
בין תורה נביאים וכתובים וסימנים בפסוקים:
עכ"ל. ובחז"י שם כתב דאש"י בחורה ונביאים

במנהל (ג.) מפורש זה מרגום ושם שכל אלו הפסוקים ויביתו במקרא כי אלו המסורות ולענין זהו האמת הפשוט לקיים דחיל הנאמרים באמת וענינו למשכנו נפשו להעמיד דבריהם זיל ובפרט בדבר הזה כמובן:

ועתה

נבאר דברי רב יוסף בקדושין שם דבני ו' דגמון מהך גיסא או מהך גיסא וא"ל יתי ס"ת וימנינו:

והדבר

נפלא בשמים. מרא. רמאי בעיא היא זו ומאי ר"מ לדינא. וכבר כתב הראש ז"ל בחולין (י"ז) גבי בעיא דאברי בשר נהירה דלא נהירא ליה פירש"י ז"ל דמשום דהוה וקבל שבר הוא ולקבוע בעיא בשם בדבר שאין בו לזרז לדינא לא אשכחן וכבר דנימ לאדם שאמר כי עיי"ש. ומה יענה לך דהכא. (וע' במ"ח מלוא רנ"ד אות ח') מ"ש בבבא דבבבא (ק"ח:) לענין כל הדינא דשילה. ועוד יפלא דהכיכא פסיקא לר' יוסף דלוחיות התורה וזנות הן ובראי ו' דגמון או מהאי גיסא או מהאי גיסא ודילמא לאו זוגי ניבנו וכמו שמליין רומעליג באמת ד"ש אלפים תת"ה. ואז האמנע אינו לא מהך גיסא ולא מהך גיסא אלא אמנע ממש. ודו"ק. וזו קושיא חמורה:

אבל

הוא הדבר אשר דברנו דרב יוסף נמי היה מקובל שמשבר אותיות התורה ששים רבוא הן עם התרגום שלהן שגמסר עמון מסיני כ"ל. וע"כ ו' דגמון או מהך גיסא או מהיך. ובני לה אפשר י"ש קבלה בזה מאזיז לד הוא. ור"מ לדינא בתי שיש לו עדימ מאה שדות מיוחדות ומוגבלות זאליו ומכר לאחד אחת מהנה בלשון זה שדי שהיא החי של כל משה השדות מבורה לך. מהי אם טוחן לו השדה החמשים או החמשים ואחת. דאם נאמר כהן דו' דגמון הוא מניסא דבראשית ונקראת חליין של אותיות לר"ך ליתן לו שדה הנוין. אבל אם מניסא דלענין כל ישראל ונקראת חליין לר"ך ליתן לו הגי' ודו"ק. וא"ש הכל בס"ד. וא"ל יתי ס"ת וימנינו. כלומר נהי דבתרגום לבדו המקובל מסיני א"ה לנו לעמוד על שיעור אותיות בפ"ע. אבל עדיפ כנספור אותיות התורה ונמנאם בדיוק כך וכך ונדע שהמספר החסר לס"ד הוא נמנא בהכרח בהתרגום. וע"כ הו' דגמון שהיא חליין היינו עם מספר התרגום שעד הי"ב נחון. ועמ"כ נס מספר התרגום לפי חשבון שימסר לנו עד ששים רבוא כאשר יוכל שמה המספר. דרב יוסף היה נקי בתרגום כידוע בכמ"ד בש"ס. והשיב ר"י דלא בקיאינן בחסרות ויתרות ובין במקרא בין בתרגום לא נוכל לעמוד על זה אם מהך

ומענין לענין נבאר גם הא דשבת (מ"ט:) דבני רב יוסף ויבא הביאה לעשות מלאכתו ממנינא או לא. ונ"כ קשה מה יענה הראש ז"ל לבבא זו דלא למיסבר קראי הוא ולא ר"מ לדינא מירי ונ"ש דקשיא מה דמסיק שם בלשון תיקון שזה הלשון ודאי מוכיח דנ"מ לדינא ולא נפשו ותיקו:

וי"ל לפימ"ש בבני יששכר במאמר ג' לשבת הגדול בהגה. דהא דויהי כהיום הזה ויבא הביאה לעשות מלאכתו היה ביום שבת עיי"ש. וכבר שראה בן באיזה ספר. ובחידוש גאונים בעין יעקב בשבת שם כהב בן משה מדרש ע"ש. אי"כ נפ"מ אם נפרש ויבא הביאה לעשות מלאכתו היינו מלאכה ממש. ומשום שהיה דינו כבן נח שאסור לשבות בשבת (ע' בני יששכר שם). וללמוד מזה דהאבות קודם מ"ה היה דינא כב"ד והיא מקירה גדולה כידוע. וע' פרי"ד דרוש ח' ב' שהוכיח דפלוגתא חז"ל היה בכמ"ד. ור"מ אם קבר האבות משמאלין באלה או לא ע' ג"ב ונ"ח. ועוד מ"ה מליין מערה. ובקדמות הגלון מזהר"ש ז"ל לספר דרך מזהר"ך שנסוף הפרי"ד. ועוד לכמה דברים כגון טחי המכה את ישראל ע' פרי"ד שם ודו"ק. או דילמא ע"כ לאו מלאכתו ממש דאי"כ אייתרו להו מל"ע. ולא מוכח דהיה כב"ד אלא כמיד מלאכתו לעשות לרכיו נכנס ופירש משום שגראה לו דמות דיוקנו של אביו. וזה ע"ד החידוש:

ב) בשע"ת

(ח"ח ס"י ל"ט אות ה') תמה פרח רומעל על הכימ פ"ג מהי מעילה היא שקיהה על הרמזים ז"ל במ"ש קדשי מוצת שמחו יאלו מירי מעילה וכבר דלרבותא נקטי הכי. והרי תלמוד ערוך הוא במעילה ע"ו דדוקא קדשנ"ו אבל קדש"ב אפי' כי מחו בו' וסי"ס דלע"נ:

וגם

אני בעניי כהב"י זה זמן כבר בגליון רמזים שלי שם לתמוה בן. ובהבתי לתרץ דברי הכימ עפ"ד הוב' במעילה שם ד"ה ואפי' שהקשו לר"ד לאשכח דרמזים לפדות אבל קדשים הא צנו העמדה והערכה ותינו דשחא קסבר קדשי בה"ב ליה בכלל הוי"ו. אי"כ דמשכח"ל שהעמידם והעריכם מחיים ומחו ע"ש. והשחא

שפיר כחב הפ"מ דרבנן דפ"ל בפ"ה מה' ערכין
הי"ב דגס קב"ה בעינן ה"ע. לא ה"ל לכתוב
קדשי מזבח דגס קדשי בה"ב ילאו מירי מעילה
כשלא העמידם והעריכם מחיים (וע' ירושלמי פ"ג
דמטער שני ה"ז. ופי' הפ"מ שם קשה להלום.
ובארמיו יפה בס"ד בספרי (כח"י). נתיב ירושלים
על הירושלמי. ומשם באר"ה דפ"ל לר"י"ח באמת
קדשי בה"ב טעוין הרע ובשמותו ואין בני פדיון
אין בהן מעילה. ע"ש במה דלמר מחגי' אמרה
כן חמורה מועלין בה ובחלבה וחלב לאו כמותה
היא וכל שהיא טעון פדיון מועלין בו ודו"ק.
ואכמול ולפרש הירושלמי):

ואר"ן רב סתבתי בן עסיג ברמב"ם שלי
מלאמי כספר אור הישר (פ"ד הגט
מקלינא) סימן כ"ו בנינוי אור שם אות ה'.
שעמד בזה ותיקן כמו שפירמתי דכיון דלרבנן
קב"ה טעוין איז קשה ע"ש. ושם בראש הספר
הביא שהגאון מלובב ז"ל הראה לו ספר עמרו
ע"ז בבב"ז ובמרכבה המשנה ושמה שתיקן הוא
הוצב בעיניו:

שם (חלק ח' סי' י"ד) בשני הגט רחמי
סקשר כ"ג שליט"א יומא בנימא וחבל
בחבל עד שעלה בידו לעלות ולאחיו כחא דהחירא.
ומוכן הדברים בקצרה היא: שכל ספק שהאשה
החזיקה לעצמה גם באמריקא את שם חיה שניתן
לה בחליה וזירפתהו לשם ראוב או ראוי כי מן
הדיון איז לב"ד מועין ובודאי ששטעו כן מעירי
ההברה וסם בודאי העירו זאת מקום שהחזיקה
כן ל' יום או שפ"פ גם היא באמת ע"ז מכיון
שהחזיקה ראוב היה ידוע לומר שפירסמה בבואה
עכ"פ פ"ס א' שיש לה גם שם חיה וכיון שזכינו
לזה שמלך הדיון אמרינן שלהוסדר הודיעו את שם
חיה וכו' ואפילו יאמר שהיה המסדר כותב לנו
כעת שהעלה שם זה מדעת עמנו אינו נאמן מטעם
אחמער' בו ובפרט שכבר נישאת לאיש הרי איז
להפקיע עצמה מבעלה כ"י אלה הם תורד כ"ג
שליט"א ואל נא יחד לארזי ואדברה שלע"ד אין
בכל דבריו כדי הימר וחבלי האומדנות. סקשרן
אמת לאמת לא יוכלו מלע' משה איסור איז
מעליה ומורתי על כל הגדרדים ואין נחת. כי
מה שחשיב המסדר שהבין מנהג ששמה ראוב
ע"כ כחב בהגע חיה ראוב. אין לנו לארזי
אומדנא ששם חיה בודאי פירסמה אותו שם.
ואדרבא בודאי הדעת נוחתה שלא היה לה שם
במשך חיה חרשים שבהה שם איזה מאורע
שהורבה לפרסם שם לה שם חיה שכן לילה היה
ובין לילה אחד וגשתקע גם במקום מולדה רק
שאביה ואמה ואולי גם איזה אחים ידעוהו שוסף

לה בחליה ויש בזה אריכות. אך לו יהיה שחשיב
לא נשתקע ביריעה עכ"פ אבל להוליד מאומדנא
בעלמא שבודאי החזיקתהו באמריקא הוא מוקדם
מדעת ובודאי שהמסדר או שטעם ושכח הדיון
ול"ש אחמער' כי לא נחכוון להכשיל ח"ו רק
שגג. והשכחה מווייה בכלי כמ"ס הרמב"ם ז"ל
באגרתו והעיר על עמנו ומי לנו גדול מנוסה
איש האלקים. או שסמך עלי' ומשום שפ"פ חזיקתה
היה ידוע האמין לה על עמם השם חיה אבל
הרי האמת שלא הי"ל שם חיה לזירוף שם ראוב
מעולם וא"כ הרכבה זו שהרכיבה שם חיה ראוב
אינה קולעת בלל והוי סיגה שמה. וגם מ"ס
כ"ג דאפילו אומרת שלא החזיקה לעצמה שם שם
חיה איז להפקיע עצמה מבעלה שנישאת לו טעמו
במחכ"ס דברי שגהה הם וכו' מ"י הכניסה שחל"ה
ועל עיקר נשואיה את דיון שלא נהגשה מראשון
וממילא שלא נישאת לשני ואין צורך להאריך כי
באמת לא אפשר שהר"ג מוהרש"ו הכהן שליט"א
השואל לא סמך ולא יסמוך על הימר בזה הפורמ
באור והאומדנות שהמולד כ"ג שבודאי היה מה
שבאמת לא היה וא"י רק להעיר בשערי מור"ס
באמי. בהיותי אחד ממחזיקי מולד הופיעו עד
היום. וקבלתי עלי להיות מנוטרי כרמו לעוקהו
ולסקלו מכל אשר איננו אמת לאמיתיה של מורה.
ורק בחירי דאמיא לפלפולא בעלמא אני כמח"ס.
וישועטין רבים ותרבה הדעת וקוצים מרי בפלפולא
דאורייתא. אבל בדבר הוראה חובה עלי לגלות
דעמי ולא לעבור בשתיקה לבלי היותה ח"ו למכשול
ולפוקה:

הק' שצ"ס יוסף רח"ו פייגענבוים.
חוצ"ק הני"ל ..

סימן ד

בעוה"י סינסק.

א) נתבשרתי למזכרת נלח מאת הרב"ג
המפורסם ר' ווסמאן יאללעש
כ"י בספר "המורה והחכמה" לכבוד אביו הגאון
המפורסם רבי זכריה ישעיהו הכהן יאללעש ז"ל.
הנדפס בוולגא שנת הרע"ג. ושמותי עיוני עליו
וראיתי במאמר "בית תלמוד" שצמר על הא דח"ר
(מנחות ל' א') ולא יועט בדפין אלא כגון למשפחותיים
ג' פעמים וז"ל כשרא ליין. שצור לחיבה בה
השע' אותיות נקט למשפחותיים שזכר בפ"ס
הראשון בפרשה בא. הלא עדיפא הו"ל למינקט
מוקדים ל' והוא חובת למשפחותיים בפרשת נח
עכ"ל והוכיח שם מ"ס דהבד"הא סברה דכתיב
למשפחותם ילאו מן התיבה ולא למשפחותיהם וביאר

מיקו דמס' שבת ולשון מיר משונה. וזוהי א"ש פ"י הרע"ב פ"ה דשבת מ"ה שפ"י כדי לעשות קולמוס המגיע לקשרי של אמצע אלבעותיו ומהם הפר"ח בחי' נויס חייס והגרעקא' כיון דהוי בש"א דלא א'פשטא הוליל קשר העליון משום דאין לחייב מספק עיי"ש ד"ל דהרע"ב חפס כסחם הגמרא דגזיר דמלא פסת היד ומלא קשרי אלבעותיו למעלה חד שיטורא הוא דלפי"ז ע"כ מוכח מהתוספתא דכלים דשיטור קולמוס המגיע לקשרי של אמצע אלבעותיו:

(ד) **ומיציאתא** דחביבא לי ראייתו לכחוב עתה פה והוא בהנהות אשרי פיג דביק להרא"ש ס"י ט' וז"ל ואור"י שאפי' במקום שארס נקרא שושע שחייב בזקו אין נקרא שור שושע לענין שאם היוקוהו אחרים שנאמר איהו גרס לנפש"י ויהי פטור מי שהיוקוהו אלא ודאי חייב. מאזיז טכ"ל ואין הכנה לדבריו ומה חילוק בין אדם לשור וליה נגר ובר נגר דלפרקין"י אבל ברור דחמת שור ליג שום והכל קאי אלאם וכדברי ר"י בבב"ק (כ"ג א') הוד"ה וליחייב הכ' עיי"ש בבה"ד והמעין בפנים האזי"ו יראה בדברי:

אברהם אבא ש"ף
רמח מינסק.

סמך, תוספות ראש"י ע"ס הוראים כ"ו אא"ו.

סימן ה

בעה"ש"ת אומאן (פ"ד קי"ב).

(א) **ראיתי** לגדולי האחרונים שנתקשו בד' המ"א אור"ח כ"י תניח סק"ו שכתב דאס אונו אוכל גבינה קשה מותר לאכול אח"כ בשר וא"ל להפסיק בברכת המזון. עד שהזיק בשה"מ באמ"ח על התורה פדעת וירא הביאו כס' דר"ח סימן פ"ט ס"ק י"ד. כתב דאפשר שטעיה סופר נפל בד' המ"א כי הדין שטע שגס בין גבינה רכה לבשר לדיק להפסיק בברכת המזון יטושי"ב. הגני להעיר בזה שלפי ע"ד אין כאן שום קישוי וע"ס בד' המ"א הג"ל ורק דבריו המה דעת הראשונים ז"ל. ה"ה האגודה והרוקח ובה"מ"י הובא דבריהם במ"א סימן קל"ז ס"ק א' לענין זימון דשנים אוכלין בשר ואחר חלב מולטרפין לזימון והאוכל חלב מברך לפי שיכול לאכול עם חבירו ולא להיפך. יטושי"ב במ"ס בשם הרוקח וס"ה"ת שאין מולטרפין אלא אם כן כשאוכל הגבינה יכול לאכול בשר"י וכו'. הא מברור להדיא דהמ"א סימן תל"ד הג"ל לא מלכו בזה ודברים כי אם דעת חורח כח הקודמים היא. ומו לא מירי:

עמדת

בזה. **דברי ר' יומאן** (סנהדרין ק"ח ב') חולס להלכה לחשש לענין כתיבת הסי"ת איך לכתוב ידוע אשר בכל כיוולא בזה המסורה עוקרת את ההלכה ואין לנו להתנהג רק על פי המסורה ע"ד:

ואין דבריו נראין כלל והמסורה לא מחשבת כלל להברייחא וקושייתו לא קי"מ דאזת היא לא הוי מן אותיות גדולות דוי"ו ונקודה בחוכה ג"ו מיקרי היא כחש"ב הפמ"ג והבאים אחריו. אבל כ"ף ל"ל הגג רחב כשני ווי"ן דבלא"ה מיקרי טו"ן כפופה ופסולה ומסי"ה נקטו בברייחא דוקא למשפחותיכם:

ואדרבה ראיתי כאן להביא פרפרת נאה להמסורה שמוכנה עפ"י הגמרא ולא זולת. כפי' ואחזקן אז יבדיל משה שלש ערים העבר הירדן וגו' לנס שמה רוצה. ובכל המורה כולה רלח ח"ו זולת פה רוצה מ"ו ובטי טעמא אבל לפת"ש בחכות (ט' ב') להקשות בעבר הירדן תלה בא"י חלה ומשני אביי בגלעד שכיחי רומחים וגלעד בעבר הירדן שכן ולכן בהבדלה משה שלש ערים בעבר הירדן דהמורה מילתא נחלתה שני שבטים שלש' כמו נחלת עשרה שבטים כחוב לנס שמה רוצה מ"ו כהירוק אביי משום דנפשי רומחים בגלעד ובנפיש הוא מלא:

(ב) **במאמר** מירי הרגומא יטושי"ב (ס"ה י') לרצן בקר בתרגום לבית ארבעה בקרין דתורין. גראה מודבריו שזהו שיטור רבן בקר ועיין ר"ס טושן פסין הפלוגתא בין ר"מ ור"י כמה הוא רבקה של בקר וז"ל של שלש שלש ורי"א של ארבע ועי"ש תוי"ט עכ"ל המחבר המורה והתכמה. ובמחכ"ת אין בתרגום הזה שיטור כלל וארבעה הוא תרגום של רבן יטושי"ב שמות כ"ג ה' רבן מתרגם רביע והוא ברור:

(ג) **בנזיר** (נ' ב') גמרא אמרי מלא פסת היד ומלא קשרי אלבעותיו למעלה חד שיטורא הוא. ובהנהות הגמרא עיין תוספתא דכלים פ"ג דב"מ הובא בר"ס פ"ג דכלים מ"ב דמשמע שם דלא שוי שיטורייתו וז"ל. וג"ל דלפת"ש בשבת פ' ב' קולמוס המגיע לקשרי אלבעותיו קשר תחתון של אמצע האלבע לא משמע משם מידי דשאיני התם דנשתייר הכותב מגיע לקשרי אלבעותיו קשר התחתון בודאי הוי פחות ממלה פסת ידו. אך אם נימא קשר העליון שפיר מזהם משם דלא שוי שיטורייתו דאל"כ הי"י הך דנשתייר במחמק מלא פסת ידו וג"ל לפי"ז כחש"ב רב שימי בר אר"א לר"פ. ובשבת שם הוא בעיא דרב אשי ועלתה בתיקו ואולי זהו שאמרו בגזיר כאן ג"כ מיקו והתוס' כתבו דלא גרסינן מיקו ולפי הג"ל י"ל דהייט

(ב) **עמדתו** על ד' ב"י ארץ ב"י ל"ו בפירושו על לורת האותיות שבס' ב"ש ארץ " . שכתב: "ויהיה לה רגל קטן ולא יהיה גדול פן תדמה לרש"י . ודבריו הקדושים לית להו פתרי דמה שייכת יש לו לגדלות הרגל של ארץ להמונה ד' . ויותר הל"ל: "פן תדמה לוא"י . והנה ד' הב"י אלו חלום מועתקים בש"ע ונ"כ . ואלה בש"ע הגאון 'מהרש"י ז"ל סימן הג"ל ארץ " כנראה ירה אכן פתחו על ד' ב"י הג"ל . אולם גם דבריו הקדושים חסרי הכנה המה והגם כספר החתום . שכתב גם כן: "ויהיה רגל קטן ולא גדול פן תדמה לרש"י והוסיף עוד: "ויהיה קצר ולא ארוך שלא תדמה לוא"י וכו" . ולולא דמסתפינא הייתי מביה בד' הב"י הג"ל שבמקום מלא לרש"י ז"ל לוא"י . וכן בש"ע הגאון מהרש"י ז"ל במקום מלא רגלי ל"ל גגה ואח"כ ז"ל ויהיה רגלה קצר וכו' וא"ש הכל . אמנם יראתי להגיה . ואשמע מה בפי הגאונים הבאים בש"ע" :

(ג) **הב"מ** ח"ע סימן קכ"ד ס"א כתב: ויראה לעי' דאף דבכל אלו כותבין לכתחלה מכל מקום אם אין ר"ו מלוי ראוי נמי ליהדר על השני על הסדר כדאשכחן בארץ ס"י ח"ע" וכו' יע"ש . הביאו הפ"ת ס"י זה . הגני להעיר בזה שלפלא שלא זכר הגאון בעל ב"מ . וגם בעל פ"ת הג"ל . מ"ד החב"ש יו"ד סימן ו' ס"ק א' שכתב להדיא דאשכחן מילי טובא דלא קפדינן בהכי כגון וכו' ובגישין בכל כותבין בדיו בשם וכו' ועל הכל כותבין וכו' ובמולין וכו' ולא אשתמיט מהפוסקים לכתוב "במולין" מהם דעל הסדר נאמרו וכו' ובמדרש שאלו וכו' יע"ש :

(ד) **התפא"ר** בפ"ה"מ ברכות פ"ז סימן י"ד כתב: "מיהו במקום שכל אחד הדרך לעצמו יכול ללרפו—לקטן—לג' בשיוצא למי מוכרין" . וכפל דבריו בהלכתא גבירתא מ"ב . שכתב שם: "וקטן שיוצא למי מוכרין והוא בן ט' רשאין ללרפו" יע"ש . נ"כ במחכית אשתמיטתיה הגהות רמ"א ארץ סימן קל"ט ס"ו ומ"א שם ס"ק ז' . דהמעין שם יראה להדיא שגם ללרפו לזימון אסור בפחות מ"ג — כדעת הר"ש ומהר"ק הובא בפור וכו' וד"מ שם . ורק לענין להלריכו בדיקה אם הביא שתי מערות מקילין בן י"ג . וגם זה הוא רק לענין לירוק לזימון אבל לא להוציא אחרים י"ח . יע"ש . גם בש"ע הגאון מהרש"י שם ס"ע :

(ה) **שם** בסדר מועד . בשבילי דרקיע . קביעת החודש סוף ארץ ו' כתב: ומליו עיבור חודש כבר בימי שאל המלך ע"ה שנאמר וכו' וכתב ויהי ממחרת החודש השני וגו' . ש"מ שחגגו ב' ימים ר"ח ; ואף שקדשו ע"פ הראיה וכו' . נ"כ במח"כ גם בזה אשתמיט מינים ד' רש"י ז"ל במקומו שם — ס"א כ"כ"ז — שכתב להדיא דפירושו של ממחרת החודש השני הוא: ממחרת חידוש הלכנה . ביום "שני" לחודש . וכו"ה במל"ד שם . ועפ"י דבריו כאן כתב רש"י ז"ל בפירושו לד' הגמ' ב"מ (נ"ט ע"ב) ד"ה בין מלא למסר: סבורה הימה שיהא החודש חסר וקבוע ביום ל' וכו' והיה מלא וכו' ולא נזהרה בו ביום , ל' ונפל על פניו . ודו"ק . וע' בח"א מהרש"א שם ובמהרמ"ש :

(ו) **שם** בה"ל גבירתא פסחים (פ"ו מ"א) כתב: "וכן המנהג שלא לאכול חזרת ופירות" וזה גם ביום א' דפסח כדי לאכול "חזרת וחרוסה למיאבון" . נ"כ . נעלם ממנו ד' הגהות רמ"א ארץ ב"י ח"ע"א ס"ב שכתב: "ואין לחוש למנהג ההוא" . וע' בש"ע הגאון מהרש"י שם ס"י י"ב שכתב בשם הלבוש טעם נכון לזה . וגם פוהר ד"ע חכ"ד שכתב שם . מושא"כ פירות וכו' מותר :

(ז) **ב"מ** הבהיר שדי חמוד מערכת אבילות ארץ ב' בחקרו שם אם מותר לבטל לשמש עם אשתו אכלה בעוד שלא נודע לה מחבלותה . הביא להקט גדולי האחרונים שכלם כתבו בשם ס"ח להיתר . רק שכל אחד מהם הראה מוקם לס"י אחר בס"ח וע"ז סיים הגאון הח"ס ז"ל: ואינו יודע איזה ט"ס יש כי עיינתי וכו' ולא חזינא וכו' . והגני להעיר ע"ד הט"ס הג"ל שז"ל ס"י "ח"מ"ג שכן הוא להדיא שם . האמנם במה שנחחדש אל"י מוד' הג"א פ"ג דמ"ק סימן ע"ד (ט"ס קכ"א) לכאורה יפלא מאוד דהלא ד' הג"א הג"ל הם הם ד' המחבר בש"ע יו"ד סימן ח"ב סע"י י"ב והב"י שם הראה מקורו להגמ"י בשם רש"י . והד"מ ארץ ד' שם כתב דכן הוא בא"י . אשר ד' הג"א הג"ל מובעים ממנו . ולא עוד אלא שאחרי שנפסק בש"ע יו"ד שם כהמחירין הלא כר נרחב לפנינו לפשוט מזה גם לנידון הס"ח לענין תשמיש . ומה אעשה ואין ספק של הגדולים הג"ל מזוים אל"י לראות אם עמדו על ד' הש"ע הג"ל אם לא :

יצחק דובער קרימסקי .

רשימה נומר 1 מהספרים הנמצאים למכירה אצל המערכת

1	סמ"ט עם מוחרמי שמיין ומורחי	55	שורת חשבון כל החלקים
2	סמ"ט עם קרבן אחרי ד"ו	56	חורת הארץ להרמב"ן
3	דרכי נועם שו"ת וגם קונטרס	57	שורת שקיע דרך אבני צדק על ד'
4	מלחמת מצוה לבקל נגד וורדים	58	חלקי שו"ת ר"ם מאנעט ו"ל דרש
5	ווינעציע תנין	59	צננת עננה פ"י על רבב"ש ושלום
6	ברכי יוסף	60	בפסילי של מצלה הנאון ס' אל"י
7	כרמי ברב"ה	61	אבד"ק גירודין ו"ל
8	שו"ת ברב"ה	62	קצור ס' ציצית ונצל צבי
9	רש"ב"ש שו"ת ליווארנו	63	הנ"ס יעקב ששפורט ו"ל
10	מורש"ס לבב חר"ב	64	בית מרדכי הנ"ס יעקב ליבשימן
11	סב"ס שו"ת לבב"ו	65	אבד"ק שערדין
12	אור ורוב ויפאטרי	66	רקה
13	האשכול להראב"ד עם נגד השב"ד	67	וברין יהודה שו"ת הר"י בהרא"ש ו"ל
14	מורש"ס ס' א"ר הרב"ד ו"ו	68	שו"ת נאננים קדמונים
15	ס' של שלמה נס על ס' כתובות	69	שו"ת הר"י
16	הפלאה על כתובות, אומיבאך	70	שו"ת קבוצת כל החלקים
17	השנה קידושין (חבר שער)	71	רוב"מ כל החלקים
18	עם מנהג לוי, אומיבאך	72	בש"ס ראש
19	איתן האורח מוחרמי שיענע"ל	73	רפ"ח על נהרדיון
20	מ"ס עמוקים שו"ת מורח"י	74	שו"ת חר"ם סגור ו"ל
21	כפחור ופחור, פוסק קדמון	75	דברי שש"ס על שו"ת ח"ם
22	דבני ונבדלי א"י, ברלין	76	המארת לססה על ו"ל
23	דברי אמת סריי בכר דוד הספדי	77	מלכ"ש מורה על נדה
24	האלברשטאט	78	שו"ת אלשיך
25	נדולי תרומה כ' בווינעציע	79	אורח האורח
26	מנחת אחרי על נהרדיון	80	תחלים עם פ"י מחוורח
27	מ' נפתח על מקומות	81	צורת הכית מחת"ס
28	פנים מאירות נ' כרכים	82	הר הכיכ"ס שו"ת
29	אמ"שברדאס, וילנאבאך	83	דברי חיים על ס' ס
30	בית אפרים שו"ת כ"ב	84	שלח בנזנים
31	חורת הבית להרמב"ם	85	עמ"ד רצון על ס' ס
32	ח"י הרש"מ פ"י שו"ת לבב חר"ב	86	עמ"ד אור שו"ת
33	תח"ס שו"ת פרעשבורג ו"ו	87	פ"י חדש
34	כרמי שלח אלטונא בח"י הסה"ב	88	סובב בשר
35	מורש"ס ויסקינד שו"ת	89	דברי נחמ"י שו"ת
36	מורה השו"ת על שבת	90	יד אלוהי הר"א נאליפאט
37	ר"ע מיוזש ו"ל	91	תוס' ו"ל
38	שערי בינה ע"פ שער שביעות	92	אינרא רסה
39	ס' דוד ס' על ס' משניות ורע"ב	93	מאמר קדושין על ח"ם
40	והוי"ט, וכסה צירוס	94	בית מאיר על א"ת
41	ר"ד מקאנאדלו ו"ל	95	שו"ת הרמ"א
42	נכרא נזיר עם אירושם ותנחת	96	ננוו אקספארד
43	וילנא תרמ"א	97	שו"ן מודות
44	סמ"ט עם ביאור הסב"ס	98	שער' שסחה ווינצבורג
45	ס' יהושע כל החלקים	99	רמב"ן על כ"ב
46	רובע ביהודה	100	רמב"ן על יבמות
47	רשב"י ורש"י	101	משנת אברהם על ס' ס
48	דרכי כל החלקים	102	אור חכמים על ס' ס
49	כ"ב בו פוסק	103	אשר אברהם על ס' ס
50	דברי חיים שו"ת הרב מצאנו	104	פרסם הנדוד לרש"י
51	חללות אפרים ש"ן	105	כ"ב א"ר על חזקין
52	ובור אברהם כלל"ס	106	לכ"ב הכהן שו"ת
53	דרכי אפרים על מטרות	107	מורח"י מברונא שו"ת
54	רש"י תשובה על ו"ל חלק א'	108	הכ"ס צבי שו"ת
55	המניחה לרנב"ס מנח	109	שחי תרומה שו"ת
56	מ"ל רועים חלק ב'	110	תרומת הרש"ן שו"ת
57	ח"ס על שבת	111	פ"י תמר
58	ח"ס וירושלם על וירושלם מועד	112	עמ"ד חכמים
59	ר"ם לישע ווינעציע ו"ל	113	חיים שאל שו"ת
60	חובת א"ר עת"ל ח"י חירא"י ו"ל	114	סגור שו"ת לרמ"ב
61	שו"ת הרמ"א וילנא	115	קידית יצחק ב' כרכים
62	ע"ד הרמ"א סוב עת"ל מורח"י ו"ל	116	ע"ד השמים לאבי הלכ"ס
63	שו"ת צמח צדק אמסטרדאם	117	סדר' לקח טוב נאמר
64		118	אבקת רובל שו"ת סרן חב"י ו"ל
65		119	מ"ל הוועים ב"ה האלברשטאט
66		120	י"ב ש"ס על הרמב"ם אמסטרדאם
67		121	
68		122	
69		123	
70		124	
71		125	
72		126	
73		127	
74		128	
75		12	

וכן ישינו אלנו תנ"ך, משניות, ש"ס בכלי ירושלמי, תרבי"ט, טורים, שו"ע. וכל הספרים שלא נרשמו בהרשימה. וכן הרוצה למכור ספרים שונים יוכל לפנות אלנו וישינו בעדם מקום השוה. וגם לפנות אלנו באגרת כפול.

И. ФАЙГЕНБАУМЪ, Варшава, Мурановская 4.
I. FEIGENBAUM, Warszawa, Muranowska 4.

הארועסא לחמערות *

ב"ה הקודם זכתה.

מחירו עם המשלוח 3.50 ₪ ב.

בחרו עם השליח 2 נ"כ

מחירו עם המשיוח 1.80 ר"ב.

מוס. בארץ : ורואר ושמיר

בתיירו עם המשלוח 2 ר"ב.

ג. מברר ומלבן דברי רבנו

[illegible]

_____

הארץ וחלוקתה, המשקלות והמדות, והמטבעות,

נרפס ברוב פאר ווהרר בירו שלם עיה"ק
מירר'א נשים חנוני חושר חנדה וחסידות

מחירו עם המשלוח 10.60 ₪ (3.50 ₪ ב"ב).

הספר. אהל מועד מחזיק יותר 600

אדרת אליהו עה"ת פהנר"א וי"ע | נערך ע"י הח' ראש תסמסדקים ר' | מדבר"א נ"א ימ"ו שנת תשס"א חל"א

יוסף שם ויזניא 5

ס הנ"ל בבמ"ס האחים לעררין ע

המסבר הראשי לספרים יק:

30% ראבאט. ולמו"ם ראבאט הגוף.

Figure 1 is a line graph showing the percentage of total sample for each age group (0-14, 15-24, 25-34, 35-44, 45-54, 55-64, 65-74, 75+) across different years (1980, 1990, 2000, 2010, 2020). The y-axis represents the percentage of total sample, ranging from 0 to 100. The x-axis represents the years. The 0-14 age group shows a steady decline from approximately 25% in 1980 to 10% in 2020. The 15-24 age group shows a slight increase from approximately 15% in 1980 to 20% in 2020. The 25-34 age group shows a slight increase from approximately 10% in 1980 to 15% in 2020. The 35-44 age group shows a slight increase from approximately 10% in 1980 to 15% in 2020. The 45-54 age group shows a slight increase from approximately 10% in 1980 to 15% in 2020. The 55-64 age group shows a slight increase from approximately 10% in 1980 to 15% in 2020. The 65-74 age group shows a slight increase from approximately 10% in 1980 to 15% in 2020. The 75+ age group shows a slight increase from approximately 10% in 1980 to 15% in 2020.

מודעת רבה לאורייתא.

הוצאתי לאור עולם ס' מים חיים על מס' נדה חידושים וביאורים ופירושים כנס' רש"י ותוספ' ובכסף נז"ל הלכות חסדאים במס' וו. ונמ' נז"ל חידושים וביאורים מהנאון המפורסם ספר ישיע' ו"ש שלוש' אברק ואיפצע' (בעתים) מעשה לסדר' על הרמב"ם בשם ר' דוב' המחיר נ' בתלים ויקבלו חפשי (ומכור נ' בתלים וחפשים העלעל).

כן הדפסתי מחדש ס' יקר המציאות חסדי דניאל על ארץ עם הנחות והחסות רבות ויקרות נחמ' ספר לכל צורך וכוונתו לבעלי חוראה.

מחירו בלי כריכה 75 ז'ל' מכור שני בתלים.

חק' חיים יודא דייטש
דום"ץ פקחי מאקאווע יצ"ו.

CH. L. Deutsch rabbi, Makó,
Csanad-m (Ungarn).

בשורת ספר חדש.

אודיע כזה שבועותי הוצאתי לאור ספרו מראה ריאה על שחיטת ופירושות הריאה עם ציורים שהריעותות חשבויות בריאות מחוק ששה חלקים, ח"א יותר משני מאות שאלות ותשובות בשו"ב והערות ופירושים מה שלא נמצא עוד בספרים עד הנה, ח"ב כל דיני תרתי דיעותות בסדר אי"ב איזה ריעותא גדולה ואיזה חתם ריעותא ואיזה ריעותא כל דתו, ח"ג כל דיני חפ"ם וצינ' ושה"ד בסדר אי"ב, ח"ד כל דיני עיכובי בדיקות חיובא דמעבב הכריקה כריעבר, ח"ה חרבה הלכות בשו"ב בסדר אי"ב, ח"ו כל הלכות שו"ב על דרך נסיון וחית' דנבות אי"ב, והרב להשיב אם שנויה חלכה כפיו, והספר יבוא תועלת גדול במ"ש גדולי הדור ותי' בהסכמתו, והחש' בו ישלח א' וחב' כסף (ומכור עור * צ"ל) ויקבלו חפשי.

חק' יונה זאב חלי האלקטרא
שו"ב דפוחיק.

Jóna Halpert, Schächter
Makó (Ungarn).

בתקפה או בעד חילוף ספרים לא משלח ולמדינות רחוקות נ' בתלים.

י"ל ס' משנת יעב"ץ

מצרף וסלנן מסקנת פניניה מסכת חגיגה להלכה על דרך שעשו רבותינו הראשונים במסכתות אחרות שהלכותיהן נזהרות כותיו עם ביאור יקר ונחמד לקח טוב' מאת הרב הנאון חתריף ובקי המפורסם מו"ר יעקב בן ציון הכהן מעגלרזאון המאבד"ץ בלאטני י"א.

Rabb. Jacob Benzion Mendelson
10 Oxford Str. S. S. Glasgow
Scotland England.

שו"ת הדר"ד

חק' אי"ת מהר"ב מאת הנאון הגדול שר התורה וכו' ספר דוד דוב' מיינליש המבד"ץ לאסם עם הערות והנחות, אב"ר בינה מאת נכדו הרב הנאון ס' מאיר ב"ר אברק לוסטיינסק,

— מחירו א' רי"ב. —

להשיג אצל הערכות.

הודעת מערכת השערי תורה.

אודיע כזה שבאמצעת מערכת השערי תורה יוכלו להשיג כל מיני ספרים חידושים וביאורים הן בספרים ישנים ועתיקים והן בספרים חדשים וגם מי שיש לו ספרים למכור הן ספרים ישנים ועתיקים וגם חדשים יוכל לשלוח אלינו ויקבלו בעדם מקום השוה, וגם הננו מקבלים ספרים בסוכנות. נקוד' כי המכתבים והמזל מארצנו וסחור' אשך יבואו עמנו בעסק המסחר ויקו רצון, וע"י מערכת השערי תורה יסיונו בעוה"י ספרים בכל רחבי מדינתנו ובחור'.

הזוננים אלינו בזה ויאלו נא לשלוח מארעק עד השובה.

כרנשי כבוד:

ישראל איסר כהנא מוה"ר הכהן פייגענבוים עורך ומו"ל השערי תורה.

И. Файгенбаумъ, Варшава, Мурановская 4.
J. Feigenbaum, Warschau, Muranowska 4.

דבר בעתו.

חסדה נגוה יש תח"י מעובדן מאסור הה"ח המס' יוסף הלוי יעב"ץ וצוקלה"ה

ס' אמיתת הקבלה ב' כרכים מיוסד על שאלות ד' בנים ותשובתם סביל לערך ד' מאות דפין, וכל הרוצה להנות מיון הכתה חור' ישלח מחירו בכסף או באמסטי-מארקין סך 70 ק' וישלח תוכף.

ספר מאמר האחדות והוא תשובה לחפויסבור דליטש על חרפו מערכות ישראל ותרומת המעיין בו ירוח נתח.

— מחירו 30 קאפ' —

יסוד אמונה על תנוך הבנים הנחנין כעת. — מחירו 20 קאפ' —
השולח רי"ב אחד יקבל כולם יחד. שדרעס:

A. Явицъ, Варшава, Фрета 25.

A. Jawitz, Warszawa, Freta 25.

כמה גדולים מעשה טובי.

מעשה טובי' ספר נכבד וחשוב מאד באלקית וסבעית נחלק להמשה חלקים א' סדר. בעולם שהוא עולם הירחוני. ב' בעולם האמטעי, שהוא עולם הנדונים. ג' בעולם השפ"ר שהוא עולם שלנו. ד' בעולם הקטן הוא האדם. ה' ביסודי העולם, וכולל כמה אלפים ידיעות וציורים ותמונות המסביר, מאת גדולי החכמים וגדולי הרופאים מהיו טובי' חלקים מין שבארץ צרפת. נדפס ברוב מאד ובתכלית היותר עליו הרב וכו' מה' משה שמערינבערני נ"י חונה בקראקא. מחירו 4 בתלים עם 40 העללער, מכור' 5 בתלים. למי' ראבאט כנהוג. גם מוכן אנכי להחליף עם מחברים ומו"ל בספרים אשר ישלחו לי במיידעם.

שדרעס: Moses Sternberg, Krakau, Josefsgasse 14.

ומוכן אנכי לקנות כל מיני ספרים ישנים בכלל וגם ספרים קבלה וישנים ובשרם ספרים ישנים דאום קראקא סדר השלשונות אך בספק השוה ומה גם ספרים תורות ישנים, מי שיש לו ספר אלה ורצונו למכרם להודיענו על אדריסת הגי'.

מודעת רבה לאורייתא

יבא לאור ספר דברי אברהם מאת מאסור' הרב הנאון המפורסם מהר"ר אברהם דובעריש וצלקה"ה מעגלרזאון מגדולי המורים דפ"ק ווארשא, כהרב ר' יקיר וצלקה"ה מעגלרזאון וזא"ה נ"י הנאון הקדוש רשכבי"ה בעל חמדת שלמה וי"ע אב"ד ור"ם דפ"ק ווארשא, חוכנו וסחורנו על סוגיות הש"ס על סדר אי"ב מן אות א' עד אות ת'. מפוסלים נאים. וגם שו"ת להלכה אשר נשא ונתן כל נאומי הדור שלפנינו בשרש עם כ"ק נאון קווינ' רשכבי"ה מסאכאטשאב וי"ע ונזילה לוח בסוסו קונטרס, מוליך ליסין ששה' ליישב כל מקום שהקשו על קונו הרמ"א וי"ב בחלק אי"ת. מחירו א' רי"ב עם פארטא ועל ג' עור 17 ק'. להשיג אצל בן המסחר וצוק"ל ע"י האדריסאט: 10. Раввиъ ЯКЕПЪ МЕНДЕЛЪСОНЪ, Варшава, Смоляна 3. Rabbiner J. MENDELSON. Warschau, Smoczna 10 W. 3.

יש להשיג אצלי כל החיבורים
מביק מוחזי הנרשימיל מבערוואן.

2—	ש"ת מהרש"ם ח"א
2,40	ח"ב
1,50	ח"ג
1,75	ח"ד
1,75	משפט שלום על ח"ס
1,75	דעת תורת הל' שחיטה נדפס
3,60	בחספות מרובות
4,40	גדולי דעת הל' שחיטה
2,—	דעת וני"ד ביהר
2,—	תכלת מרדכי עה"ת ח"א וכו'
1,—	קורות הסתבר
1,—	ידות אפרים עה"ת ותהלים ופרקי
1,—	אבות מאמורי וצ"ח
1,—	דגל אפרים עם חיבורי עוללות
1,50	משה בהלכה ופסול
1,50	ב' המפרים הני"ל ביהר
	מסחור הני"ל נכלל המאמץ מארשא

הק' משה ישראל פערלמאן
החופ"ק בערוואן.
Rabbiner M. I. Feldmann.
Brzezany (Galizien).

באר יצחק

מסודר על סדר משניות קרשים
וכה כמה הערות וחמרות ונחזק יב"ב
הלומים והמעיינים.

— מחיר 1,80 עם המשלוח —
שלום ל"ב אייזענבאך
(ירושלים עה"ק).
אפשר להשיג גם במערכת השע"ת.

J. Feigenbaum,
Warszawa, Muranowsk: 4.

ברכת מו"ט

הנני מברך בברכת מו"ט את כבוד ש"ס
בן דודי הב' הסופר כמר
אלימלך ראהרמאן נ"י מלאדו
ליום בואו כברית הנשואין עם בת הנביא
ו' אפרים נ"י קאדישואהן מווארשא
יהי יונום עולה יפה.
מאיר דן ליפשיץ.

ספר עמרת אליהו

חידושים נפלאים בפסול ומכרה על
שיטות הש"ס.
מאת הרב הנאון ר' אליהו וצ"ח
אבר"ק לעוועלעק.
להשיג אצל בנו הרה"ג ר' יצחק
פרנקל נ"י בירושלים עה"ק חובבי"א.

בלאדיו

יכולים לתתם על השע"ת אצל
סוכן השע"ת שלעמ"ק הרה"ק מ'
יצחק יוסף וילבערבערג נ"י בהרב
מ' מיכאל ש"ס נ"י ברחוב ווערש 78.

הודעת בית מכור היין

של הרה"ח המפור' ר' שלמה אלמר שליט"א.

נודע בזה כי בבית-מסחרינו הנודע לשם ונוסד
זה 38 שנה נמצא מראש-מאמר גדול מכל מיני יינות שונות
מכל המאמין: חוק, סחוק, לבן, אדום, ויבפרט על חג הפסח
הבע"ל. היינות הן טובות מאוד במעמך וריחן וטבעים
(נאמוראל) בלי שום תערובות, ונעשו ממיטב הכרמים.
ונשמרו בתכלית הכשרות כראוי למטהרין מן המהדרין.
המסחר הן על הורט והן לאחרים בחביתין ובקבוקים,
והכל במקח השווה ולסוחרים ראבאט כנהוג.
נקוה כי כל הבאים אתנו בברית המסחר יפיקו רצון
בעזרי עזריו"ט.

הפירמא ש. אלמר, ווארשא גרויבאו 10
טעלעמאן 148-63.

Торгов. Вино III. АЛТЕРЪ, Варшава, Грыбная площ. 10.
Handel Win Sz. ALTER, Warszawa, Plac Grzybowski 10.

אור חדש!

ענה יצחק חלק ה' מהחלק ד' ש'קאליעוור מ' על הווע"ק מאת הצה"ק צ"ע
ר' אליעזר צבי ספרין וי"ע בן הנה"ק צ"ע מר"ר אייזיקל וי"ע מקאמנא.
בו מבאר במעט כל חבה מהווע"ק בלשון צה ונקי וע"ס הקבלה. כבר נדפס
ממנו תמשה חלקים בגדול 1/2 בוינגן על נייר ודפוס טוב. כל חלק מכיל דערך
ק"מ דמים גדולים.

— מחיר כל חלק 50 k. 2. כל החמשה חלקים ביהר 12 k. —
ק"י נאנאמטע או בשליות במק בוקדעם.
Baruch Schlichter, Komarno (Galizien).

ספר זכרון לישראל

בו שלשה ספרים נפתחים

(א) מילי דהספידא ודרשות שונות ואנדה, (ב) תשובות ופסולות שנשא
ונתן הרב הסתבר נ"י עם נאנאי ותכסי הורו. (ג) כתבי קודש מדרגתי
ונאנאי הורו מכל קצו ארץ, מאת הרה"ג וכו' מ' יצחק קל"ין מו"ק
דק"ק סטמר.

— מחיר נייר רינאל מבורך 40 קא"פ על נייר פשוט 30 ק"י. —
המחיר יתקבל גם ע"י מרקאות בירואר.
И. Д. Перельмутеръ, Радомъ, Плодковъ губ.
I. D. Perelmutter, Raciąg, gub. Płocka

ארבע כוסות בעד המשנה רובל.

הנני שולח לכל דורש יי"ג מאמץ כשר על חג הפסח אהין מאמץ
ישן או ששה עשר לאשען מאמץ מתוך חזון העולה בשוכו על יינות
אונגארין מוכ במעט וריח וטמאה רק בעד המשנה רי"ב יחד עם כל ההוצאות
ותחביות שלו ונס הנשר מהרב המעיד שהי"ג נעשה מברכי ומנתי בחצרו
בתכלית הכשרות ונשמר גם לחג הפסח אף להמחרדיו. דמי קדוה מ' רי"ב
והסוחר נאנאמטע.

Израелю Рабиновичу, Бендеры, Бессар. губ.

!! חדשה במפרות הרבנית !!

יצא לאור ספר ההדרנים

הוא נחזק מאד לרבנים, ראשי ישיבות, מנדי שעורים ולכל הלומדים.
המחיר מ' רי"ב וחמשה עשר קא"פ.

БЛАЯ-ОЛИТА, Сув. губ. Раввинъ Р. Леванбукъ.